

491.99-5

2-2

Въ библіотку Императорскаго
Историческаго.

отъ Его Превосходительства
Генерала Сивилевича
Лаврентія.

1858 года.

2410491.99-5 43-42 204
9-99 43

ՔՆՐԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆ

Հ Ա Յ Կ Ա Ջ Ա Ն Լ Ե Ջ Ո Ւ Ի

ՅՕՐԻՆԵԱԼ

Ի ՀԱՅՐ ՄԻՔԱՅԷԼ ՎԱՐԴԱՊԵՏԷ
ՉԱՄՉԵԱՆՅ

Ի ՄԻԹԱՐԵԱՆ ՈՒՆՏԷՆ

Ի ՎԵՆԵՏԻԿ

Ի ՎԱՆՍ ՍՐԲՈՅՆ ՎԱՉԱՐՈՒ

1831. ՌՄՉ.

491.99-5

5007
38

Քանզի բազում անգամ խնդրէին լեզուասէրք ազգիս 'ի ձեռին ունել և զԱ՛հ. Սըքայէլի Ա արդապետի Չամչեանց զքերականութիւն, որպէս արդարև առաջին սկզբնաւորողի յառաջնորդութի գրոց նախնեաց մերոց, յանձն առաք անդրէն 'ի տիպ մատուցանել զայն առ 'ի ընուզ զփափագ տենչողացն, և առ 'ի չթողուլ խափանեալ զվաստակս նորին. որ և բազմօք փոփոխեալ էր, և 'ի վերստին տպագրութի պատրաստեալ յամին 1814, ուրեք ուրեք յապաւեալ, և այլ ուրեք ինչ ինչ յաւելուածս արարեալ:

'Ի նախնի տպագրութե սեսաք զօգուտ նորին առ հասարակ ծաւալեալ յամ տեղիս, յայսմ երկրորդ տպագրութե սակն ունիմք տեսանել զառաւելագոյն օգուտ հայ մանկտւոյն. զոր և անխոնջ մատենագիրն նորոգ աշխատութեամբ ըստ իւրում

Հմտութիւն հայկազեան լեզուի յօրինեալ է
առ ՚ի յարմար ևս կացուցանել յընդունա-
կութիւն մանկանց :

Որպէս և առ ՚ի չճանրաբեռնել ՚ի
սկզբան անդ զմիտս գեռակիրթս՝ ինքնին ՚ի
բաց բարձեալ յիւրում՝ ձեռագրին զբա-
ղում բառս եղեալս յառաջին տպագրու-
թեան • զորս և յաւարտ գրոցս կամք եղև
գումարել ճոխագոյն ևս ըստ կարգի այ-
բուբենից ՚ի դիւրութիւն համբաւաց, հա-
նեալ յառաջին բառարանէ մերմէ, որ ՚ի
գրաբառէ յաշխարհաբառ, տպագրեալ ՚ի
Սէնետիկ, յամին 1769 :

Ի դժուարինս դիւրաւ ընթանալ՝ հնարից պէտք էն . յոյր սակս յ՛ի և իցէ դժուարին գործս՝ պէսպէս հնարս հնարեցին մարդիկ՝ առ դիւրացուցանելոյ զայն : Եւ քանզի ՚ի մէջ ամենայնի դժուարին իմն է աւրուեստն ուղղախօսութե՛հ հնարեցին և յաղագս այնր հնարս դիւրացուցիչս նորին, այն է գործին քերականութե՛ : Արք զառաջինն ձեռն արկին ՚ի նոյն, անկատարս յօրինեցին . որոյ վասն ջանացան յետինք կատարելագործել զայն . բայց յառաւելն բերիլ՝ ոմանք զկոպարաւ անցին, մինչև լինել անմերձենալի . և ոմանք զարտուղի ելին, մինչև հակառակիլ հանգամանաց լեզուի :

Օ այս տեսեալ մեր՝ նորոգ յօրինեցաք զգործի քերականութե՛ յամի Խ՛ն 1779 : Եւ առ քաջ մարզելոյ զուսանողսն ՚ի կատարելութի լեզուիս մերոյ, յաճախեցաք ՚ի նմին զկանոնս, և ըստ կանոնաց զբաղմադիմի օրինակս ՚ի դրոց նախնեաց . և յանձնեցաք կառավարութե՛ ուսուցչաց, ըստ օրինի առաջնորդել նովաւ՝ ուսանողաց : Բայց քանզի այն յաճախութի կանոնաց և օրինակաց որչափ յարգարէր զվարժունի կատարելութե՛ հայկական լեզուի, այնչափ երկարէր զջանս ուսումնասիրութեան նորավարժից, կամեցաք զնոյն զայն քերականութի նորոգ իմն համառօտութե՛ ՚ի լոյս ընծայել . զոր և արարաք իսկ յամի Խ՛ն 1801 . առանց փոփոխելոյ զկարգ նորա, և առանց շփոթելոյ զընթացս նորին . բայց եթէ ՚ի սակաւ տեղիս, յորս ընդարձակէին բանք . և առաւելուին կանոնք, և յորդեալ զեզուին օրինակք :

Այլ այժմ վերստին ուղղադրեալ զնոյն, և առաւել ևս համառօտեալ՝ առաջի մատուցաք համբաւաց առ հեշտ գանձեւոյ նոցա զուսումն քերականութե ՚ի միտս իւրեանց: Վիտելով՝ թէ ՚ի մարզիւ նոցա ՚ի սոյն բարւոք՝ քաղցրասցի ՚ի քիմն նոցա առաջինն այն իբր հաստատուն կերակուր: Այց սակայն յաւելում ևս սակ, թէ ոչ առաջինն այն, և ոչ երկրորդն և ոչ յետինս այս կարեն օգտել ինչ ուսանողաց, եթէ ուսուցիչք ոչ առաջնորդեսցեն ըստ կանոնաց:

Առաջին կանոն ուսուցչին է հափին ուսուցանել: Աթէ այս կամք կայցէ ՚ի նմա, սոյն այս ինքնին ցուցանէ, թէ զհարգ պարտ է առաջնորդել. մինչև նաև զբժար միտան կարել նմա սրել, և զանփոյթսն ՚ի փոյթ վառել. որպէս ՚ի բազումս տեսաք, և տեսանեմք: Արկրորդ կանոն ուսուցչին է պահել զկարգ ՚ի դասասացուն. նախ՝ զգիւրիսնն առաջի դնել. և ապա զքրժուարինն ծառքելով իմն մատակարարել. և ոչ թէ խառն ՚ի խուռն ՚ի միասին շփոթել. ապա թէ ոչ աշխատի բազումս, և ուսանօղն շահի սակաւս. մինչև լքանիլ նմա երբեմն իսպառ, և լքանել յիւրմէ զուսումն:

Ասկ եթէ ըստ կարգի ընթացցի, աշխատի սակաւ, և ուսանօղն շահի բազում. մին բերկրի յարգիւնս վաստակոց իւրոց. և միւսն ցնծայ ՚ի գիւտ արուեստին իբր ՚ի գիւտ պատուական գանձու: Աթէ և գիտաւորութի իւրեանց իցէ բարի, երկոքին ևս ընկալցին յոյ զբարիս:

Կերպարան տառից՝ սղբեալ յանեղէն .
 Ա՛նբարո՛ւբայ մեծի՛ ձեռ սմբ յու սե զէ՛ն :

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ԼԵՑՈՒՄ

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ է ուսուցանել մարդոյ ուղիղ կարգէլ զխօսս : Ալ քանզի խօսք մարդկան կազմին 'ի բառից , բերականութիւնն յայնժամ ուսուցանէ ուղիղ խօսիլ , յորժամ զբառսն ընդ կանոնօք կարգաւորէ :

Արդ 'ի խօսս մարդկանս ութ ցեղք բառից դտանին : Առին՝ անուն , որ նշանակէ զիրն . որպէս , մարդ . քար . բարի . եւ : Արկրորդ՝ դերանուն , որ ցուցանէ զդէմն իրացն . որպէս , ես . դու . նա . եւ : Արբորդ՝ բայ , որ զառս կամ զկիրս իրին նշանակէ ընդ ժամանակաւ . որպէս , գրիմ . գնամ . խօսիմ . եւ : Չորրորդ՝ ընդունելութիւն , որ նշանակէ զիրն 'ի գործողութե . որպէս , գրիչ . գնացեալ . եւ : Հինգերորդ՝ նախադրութիւն , որ զպարագայս իրին նշանակէ , զի , 'ի վերայ նորա . վասն քաջութե . եւ : Վեցերորդ՝ մակբայ , որ զեղանակս գործողութեց նշանակէ . զի , արագ ընթանայ . դայ 'ի վերաստ . եւ : Աօթներորդ՝ շաղկապ , որ զբառս և զբանս 'ի միասին շաղկապէ . որպիսի են բառքս . ե . դի . սակայն . երե . եւ : Ութերորդ՝ միջարկութիւն , որ զկիրս հօգուոյն ցուցանէ . զի . վահ . հի . եւ :

Այսոքիկ ութ ազգք բառից կոչին մասանք բանի . զորոց խօսի բերականութիւնն յերիս զիրս կամ յերիս մասունս : Յառաջնումն պարզապէս առաջի դնէ ըզգործածութիւն սոցա . յերկրորդումն քննէ զորպիսութիւն սոցին . իսկ յերրորդումն խօսի զհամաձայնութենէ սոցա ընդ միմեանս . ըստ որում ունիմք կարգէլ և մեք :

ՄՐԱՄՆ ԵՌԵՎԱՆ

Յաղագս գործածութեան Տասանց Բանի :

Այս մասն քերականուէ պիտանի է քան զայլնս
և հարկաւոր . զի է դուռն լեզուիս հայոց . ևս և գոր-
ծարան համօրէն բառից . վասն զի 'ի սմա պատրաս-
տին , և որպէս թէ տաշին և կոկին ամ ազգք բառից
'ի ձեռն հօլովից և խոնարհմանց և դասաւորուէ իւ-
րեանց : Այլա որք միանգամ կամին ուսանել զլեզուս
հայոց , արժան է նոցա սրտի մտօք 'ի սոյն դեգերիլ ,
և զամ գրեալս 'ի սմա 'ի յիշողութե՛զ քանձել , նախ՝
զհօլովս անուանց . և ասլա զայլն :

ԳԼՈՒԽ Ե :

Յաղագս հոլովման Լեռանց :

Լեռանք պէսպէս ձեանան 'ի գործածութե՛զ իւ-
րեանց . որպէս անունս աշխարհ՝ տասն օրինակաւ կա-
րէ ձեանալ 'ի խօսակցութե՛զ . որ , աշխարհ . աշխար-
հի . յաշխարհ . զաշխարհ . յաշխարհէ . զաշխարհէ .
աշխարհաւ . զաշխարհաւ . յաշխարհի . ո՛վ աշխարհ .
կամ՝ աշխարհք . աշխարհաց . ընդ աշխարհս . զաշ-
խարհս . յաշխարհաց . զաշխարհաց . աշխարհօք . զաշ-
խարհօք . յաշխարհս , ո՛վ աշխարհք : Եւ այսպիսի
փոփոխութի մի և նոյն անուան կոչի՝ հոլով , ըստ որոյ
ասեմք՝ ուղղական հօլով . սեռական հօլով . արական
հօլով . հայցական հօլով . բացառական հօլով . սլաա-
մական հօլով . գործիական հօլով . պարառական հօ-
լով . ներգոյական հօլով . կոչական հօլով :

Այլ այս հօլովք՝ յամ անուանս ոչ են միօրինակ ,
այլ բազմապատիկ , զի ոմանք յանուանց 'ի հօլովիլն
եզերին 'ի Է . Է . ոմանք 'ի ոյ . ո՛վ , ոմանք 'ի ան . անք .
սոյնպէս և այլք : Եւ այսպիսի պէսպիսութիք վեր-
ջաւորութեց զանազան անուանց կոչին հոլովմանք ա-

նուանց . և են քսան . որոց չորեքսասանքն ասին հասարակք . իսկ վեցքն՝ մասնաւորք կամ յատուկք :
 Օրոց զօրինակս ունիմք դնել աստ կարգաւ :

Յաղագս հասարակ հորվման անուանց :

() օրինակ առ աջին հորվման :

Եղակի .

Յոգնակի :

Ուղղական .

Բառ .

Բառք .

Սեռական .

Բառի .

Բառից .

Տրական .

Բառի . ՚ի բառ .

Բառից . ՚ի բառս .

Հայցական .

զԲառ .

զԲառս .

Բաղատական .

՚ի Բառէ .

՚ի Բառից .

Պարմական .

զԲառէ .

զԲառից .

Ղարծիական .

Բառիւ .

Բառիւք .

Պարտական .

զԲառիւ .

զԲառիւք .

Երգոյական .

՚ի Բառի . ՚ի բառ . ՚ի Բառս .

Լուական .

նիլ Բառ :

նիլ Բառք :

Բնդ այսու օրինակաւ պարունակին բնմ անուանք . որոց ՚ի հորվիլն՝ ոմանք անկորուստ և անփոփոխ պահեն զձայնաւոր տառսն՝ յորս յանդին . զոր օրինակ :

Բան ,

բանի .

Բան . իսոս . սեօլ . իլ :

Ղաշտ ,

ղաշտի .

Ղաշտ . օլա :

Կաթսայ ,

կաթսայի .

Կաթի . իսաղան . լինձիբի :

Շղթայ ,

ի .

Շղթայ . զինձիլ :

Լըհեստ ,

ի .

Լըհեստ . զինտիալ :

Ետ ,

ի .

Ետ . օլա :

Օնօտ ,

ի .

Օնօտ . զինիի :

Տօտ ,

ի .

Սլեբբի կամ այժոտ սիւրիա :

Ղիւտ ,

ի .

Ղարնիւլ . հնարք : իս ֆինտ :

Ուրուր ,

ի .

Ուրուր . զայլալ :

Ոմանք կորուսանեն զձայնաւոր տառսն , յորս յանդին . զոր օրինակ :

Լտեան ,

ատենի .

Տիւն : իս՝ որիւն աղալարի :

Լ Եարդ ,	Լ Երդի .	Ղ Էրի սևոսցը :
Բ Նիծ ,	բ ծի .	Լ Էրէ : զէրրէ :
Ղ Վլբին ,	զլբնի .	Լ ճնոսալ պալըլը :
Բ րուտ ,	բրտի .	Բ րոստ . զէօճէլճի :

Ոմանք փոփոխեն զձայնաւոր տառան՝ յորս
յանգին . զոր օրինակ :

Ղ մբէթ ,	զմբեթի .	Ղ սոսպլէ ,	համ խոսպլէ :
Պ առաճէն ,	պառաճենի .	Թ յլի սորալն :	
Լ քոյր ,	արուրի .	Ղ Էրին պղինձ .	գիրինջ :
Խրախոյս ,	խուսի .	Յ որորանոս .	հանլելո՛ւ սիրոս ասլը :
Եշլ ,	նշուլի .	Բ արալ շաղ .	զէօհլէ :

Ընեղականք :

Ելբ ,	ելից .	Ելելլ .	լըբըլ : Խո ծար :
Խնջոյբ ,	ջոյից .	Օ իննէլն :	Խո՛ ձճլիս :
Նրաշբ ,	շից .	Նրաշ .	Պաճիպլէլն :

() րինակ երկրորդ հոլովման :

	Ելալի :	Յոգնալի :
Ո .	Վաղաբ .	Վաղաբբ .
Ս .	Վաղաբի .	Վաղաբաց .
Տ .	Վաղաբի , ՚ի քաղաբ .	Վաղաբաց . ՚ի քիլբս .
Շ .	զՎաղաբ .	զՎաղաբս .
Ը .	՚իՎաղաբէ .	՚իՎաղաբաց .
Պ .	զՎաղաբէ .	զՎաղաբաց .
Ղ .	Վաղաբալ .	Վաղաբօբ .
Պ .	զՎաղաբալ .	զՎաղաբօբ .
Ն .	՚իՎաղաբի , ՚ի՛ քաղաբ . ՚իՎաղաբս .	
Կ .	նլՎաղաբ :	նլՎաղաբբ :

Ընդ այսու օրինակաւ պարունակին բազում ան-
ուանք , որոց ՚ի հոլովիլն՝ ոմանք անկորուստ և ան-
փոփոխ պահեն զձայնաւոր տառան՝ յորս յանգին .
զոր օրինակ :

Բ քարակ ,	ի .	Չիքալիլն :	Խո՛ արս :
-----------	-----	------------	-----------

Քանակ ,	ի .	Քանակ . օրհոս :
Ղերան ,	ի .	Ղերան . որիբէի :
Խաւար ,	ի .	Սոս . քարանլըք :
Սաճակալ ,	ի .	Սաճը բունօղ :
Քերդ ,	ի .	Քերդ . խալէ :
Լապտեր ,	ի .	Ճէնէտ . հաս՝ ճաշալա :
Երաշխաւոր ,	ի .	Երաշխաւոր . քէֆիլ :
Խարտոց ,	ի .	Խարտոց . էյի :
Սեղու ,	ուի .	Սուր , որ մէղը էրէնէ :

Ոմանք կորուսանեն զճայնաւոր տառն , յորս յանգին . զոր օրինակ :

Սենեակ ,	նեկի .	Սոս . օրհոս :
Ղարբին ,	դարբնի .	Ղարբին . էիլինէր :
Պարիսպ ,	րսպի .	Պարիսպ . հիսար :
Սարուկ ,	սարկի .	Սոս . քէօլէ :
Քուրմ ,	քրմի .	Պաման . ինչի քահանայ :

Ոմանք փոփոխեն զճայնաւոր տառն , յորս յանգին . զոր օրինակ :

Ղէտ ,	դիտի .	Ղէտձիտ : հաս՝ զաղտար :
Սէգ ,	միգի .	Սընը . որոման :
Սոմեղէն ,	դինի .	Սոմ : հաս՝ վառելու մոմ :
Հովիւ ,	Հովուի .	Հովիւ . զօպան :
Սարագոյր ,	զուրի .	Փէրպէ : հաս՝ ձիպինլիք :

Մեղականք :

Քաղճանք ,	նաց .	Սորապ . էշի . հասաս :
Լանջք ,	ջաց .	Սործք . էէօքս :
Կեանք ,	կենաց .	Կեանք . էօֆար :

() րինակ երրորդ Հոլովման :

	Եղանի :	Յոֆնաի .
Ո .	Ղէտ .	Ղէտք .
Ս .	Ղէտոյ .	Ղէտոց .
Տ .	Ղէտոյ . 'ի զէտ .	Ղէտոց . 'ի զէտս .

Ն . զՂօեա .	զՂօետս .
Բ . 'իՂօետոյ .	'իՂօետոց .
Պ . զՂօետոյ .	զՂօետոց .
Գ . Ղօետով .	Ղօետովք .
Պ . զՂօետով .	զՂօետովք .
Ն . 'իՂօետ .	'իՂօետս .
Ս . ճլՂօետ :	ճլՂօետք :

Բստ այսմ հոլովին բազում անուանք առանց կորուսման և փոփոխման ձայնաւոր տառիցն՝ յորս յանդին . զոր օրինակ :

Բթոռ ,	ոյ .	Բնոռ .	խնէճրի : Խս՝ Լախար :
Բրմատ ,	ոյ .	Բրմատ .	քէօք :
Սեղան ,	ոյ .	Սեղան .	սոռճրատ :
Ղօեղ .	ոյ .	Ղօեղեցիկութի :	
Տերև ,	ոյ .	Տերև .	Էափրախ :
Բղիւս ,	ոյ .	Վերքիճ :	Խս՝ Լոռողլա :
Վիւթ ,	ոյ .	Վերքարի :	Խս՝ Տարփն ունող Բան :
Ղօործ ,	ոյ .	Ղօործք .	իշ :
Սափոր ,	ոյ .	Տէսորի :	Խս՝ 29 օրանոց զափ :
Բնութ ,	ոյ .	Բնան .	Խս՝ փոսատար :

Կորուսմամբ :

Սեամ ,	սեմոյ .	Շէմ .	սօյա :
Բնկողին ,	կողնոյ .	Բնկողինք .	արեօղէի :
Կշիւ ,	կշուոյ .	Կշեաք .	Լեքրալի :
Բնուր ,	անրոյ .	Նալիա .	Լասամա :
Յուսլ ,	ցսլոյ .	Տէլենէի :	

Փոփոխմամբ :

Չէթ ,	ձիթոյ .	Օէյլիին Էաղը :	
Սէր ,	սիրոյ .	Սիր .	Տոհապալիլ :
Պատիւ ,	պատուոյ .	Պատիւ .	իպիլն : Խս արաւիլն :
Բոյս ,	բուսոյ .	Բոս .	Ինչ որ գեպիէն կը բոսանի :
Ունդ ,	լնդոյ .	Նընարեղէն ,	Ինչպէս՝ Բախլա , ոսպ :

Բնեղականք :

Բնուրջք , անրջոյ . Երազ . հէյալ . արեալ .

Գժոխք , գժոխոյ . Գժոխի : Խոսք : Լուսն :
 Կուռք , կուռոյ . Կուռոյ . Կուռի : Կուռի :

(Երկնակ չորրորդ Հոլովման :

Եղանի :

Յոգնակի :

Ո .	Եղեղեցի .	Եղեղեցիք .
Ս .	Եղեղեցույ .	Եղեղեցեաց .
Տ .	Եղեղեցույ . Եղեղեցի .	Եղեղեցեաց . Եղեղցիս .
Զ .	ՉԵղեղեցի .	ՉԵղեղեցիս .
Բ .	Եղեղեցույ .	Եղեղեցեաց .
Պ .	ՉԵղեղեցույ .	ՉԵղեղեցեաց .
Գ .	Եղեղեցեալ .	Եղեղեցեօք .
Պ .	ՉԵղեղեցեալ .	ՉԵղեղեցեօք .
Ն .	Եղեղեցի , Եղեղցուք .	Եղեղցիս .
Կ .	Ո՛վ Եղեղեցի :	Ո՛վ Եղեղեցիք :

Բստ այսմ Հոլովին ամ անուանք յոգնավանիք յան
 դեալք 'ի է . (բայ 'ի յատուկ անուանց և 'ի միավան
 կից) . զոր օրինակ :

Եղանի ,	նույ .	Եղանի . Էջօլերձին :
Եղաբլինի ,	նույ .	Եղաբլինի : Խոսքիբլին :
Գեբի .	բույ .	Գեբի . Եսաբր :
Գործի ,	ծույ .	Եղաբլինի . Կոստաս .
Գօտի ,	տույ .	Գօտի . Կոստաս :
Էղի ,	ղույ .	Էղի . Էղի . Էօք :
Էղլի ,	ղույ .	Էղլի . Էօք :
Հոլանի ,	նույ .	Հոլանի . Էօք :
Կայուհի ,	հույ .	Կայուհի . Էօք :
Տեղի ,	ղույ .	Տեղ . Էօք : Խոսքիբլինի :

Եղեղեցի :

Եղեղեցի ,	տեաց .	Եղեղեցի . Եղեղեցի :
Եղեղեցիք ,	բեաց .	Եղեղեցիք . Եղեղեցիք :
Եղեղեցիք ,	ծեաց .	Եղեղեցիք . Եղեղեցիք :

() օրինակ հինգերորդ հօլովման :

Եղանի : Յոգնակի :

Ա.	Եղեղն .	Եղեղունք .
Ա.	Եղեղան .	Եղեղանց .
Տ.	Եղեղան . յաղեղն .	Եղեղանց . յաղեղունս .
Ե.	զԵղեղն .	զԵղեղունս .
Բ.	յԵղեղանէ .	յԵղեղանց .
Պ.	զԵղեղանէ .	զԵղեղանց .
Գ.	Եղեղամբ .	Եղեղամբք .
Պ.	զԵղեղամբ .	զԵղեղամբք .
Ե.	յԵղեղան , ի՛ճ յաղեղն .	յԵղեղունս .
Ե.	ն՛լ Եղեղն .	ն՛լ Եղեղունք :

Բնդ այսու օրինակաւ հօլովին բաղում անուանք առանց կորուսման և փոփոխման ձայնաւոր տառիցն՝ յորս յանգին . զոր օրինակ :

Եկն ,	ական .	Եկի : Խոս՝ ձէլակի :
Եմառն ,	աան , ի՛ճ րան .	Եմառ . Էաղ :
Ետամն ,	ման .	Ետապ . Էեռիք . որիլ :
Գազաթն ,	թան .	Գազաթ . Բեթիլ :
Սերմն ,	ման .	Սերմ . Բօխում :
Սաեղն ,	ղան .	Տաղ . Էամ ձեղ : Խոս՝ Քիպան :
Նիմն ,	ման .	Նիմ . Բեթիլ :
Նիւնն ,	սան .	Տիւրիլ . Խոսում :
Որդն ,	դան .	Որդ . Իորդ :
Ենուն ,	ունն . ուանք .	Ենուն . աք . Էամ :

Կորուսմամբ :

Սկիզբն ,	սկզբան .	Սկիզբ . Գլուխ . Էլիլ :
Խոստումն ,	խոստման .	Խոսի պալլ :
Չուկն ,	ձկան .	Չուկ . պալլ :
Տուն ,	տան .	Տուն . Էլ . Բեթիլ :
Պաշտօն , տաման . տամունք .		Պաշտօն . Էլ . Բեթիլ :

Փոփոխմամբ :

Փայծաղն , փայծեղան . Փայծաղ . պալլ :

Եղեգն .
Պոյան ,

եղեգան .
պուտան .

Եղեգ . շափշ :
Պլպուտ . քեօճէկ :

Լնեղականք :

Փոհմունք , մանց .
Լորձունք , ձանց .
Յորմունք , մանց .

Սեծ Ռծ պարթ յպատանալ :
Շողի . Բեբիե շերտոր :
Լնեֆիե Վեր սալիշ ընեւ :

() րինակ վեցերորդ հորովման :

Եղաի :

Յոգնաի :

Ո . Եղու թիւն .

Եղու թիւնք .

Ս . Եղու թեան .

Եղու թեանց .

Տ . Եղուե . ՚ի նեղուի .

Եղուեց . ընդ նեղուիս .

Կ . զԵղու թիւն .

զԵղու թիւնս .

Ը . ՚ի Եղու թեան .

ի Եղու թեանց .

Պ . զԵղու թեան .

զԵղու թեանց .

Պ . Եղու թեամբ .

Եղու թեամբք .

Պ . զԵղու թեամբ .

զԵղու թեամբք .

Ն . ՚ի Եղու թեան .

ի Եղու թիւնս .

Վ . սլ Եղու թիւն :

սլ Եղու թիւնք :

Լ յսպէս հորովին սմ անուանք յանգեալք ՚ի ունիան .
զոր օրինակ :

Տղայու թիւն , թեանս . շասան ճարդոյ ՚ի ս , առ ՚ի է :

Սանկու թի , թե . թ . շասան ճարդոյ ՚ի է . առ ՚ի թ :

Պատանեկու թի , թե . թ . շասան ճարդոյ ՚ի թ , առ ՚ի է :

Երիտասարդուի , թե . թ . շասան ճարդոյ ՚ի է , առ ՚ի թ :

Լ յրու թի , թե . ե . շասան ճարդոյ ՚ի թ , առ ՚ի թ .

Օ երու թի , թե . թ . շասան ճարդոյ ՚ի թ , առ ՚ի թ :

Օ առամու թի , թե . է . շասան ճարդոյ ՚ի թ , առ ՚ի թ :

Յաւիտենականուի , թե . Լն վախճան պատգուալի :

Լ ստ այսմ հորովին և այլ քանի մի անուանք :

Լ րին , արեան , րեն . Լ րոն . գան :

Օ նունդ , ծննդեան , ՚ի ծննդեն . Օ նանիլը և սա ծնածը :

Կ օրուստ , րստեան , րստեն . Կ րստեւեւ . եայլ :

Նանգիստ, դատեան, դատենէ . Քրահալէլքի . հիւսղէար :
 Տեսիլ . տեսլեան, 'ի տեսլենէ . Տէսք : Խա' Երաղ :
 Լնկիւն, անկեան, կեանէ . Վէօշէ . պոսճախ :
 Սաղիւ, զուեան, զուէ . Սաղը . Եարընքի կէան :
 Տիւ, տունջեան, 'ի տուէ, կճ'ի տունջենէ : Տորեէ :
 Լնանիանք, նիանց, նիանս . Իրէք Տանկանք :
 Իսրայէլեանք, լեանց, լեանս . Իսրայէլայիք :

() Րինակ եօթներորդ հօլովման :

Եղաիէ :

Յոգնաիէ :

Ս.	Ղառն .	Ղառինք .
Ս.	Ղառին .	Ղառանց .
Տ.	Ղառին . 'ի դառն .	Ղառանց . 'ի դառինս .
Տ.	զՂառն .	զՂառինս .
Տ.	'իՂառանէ .	'իՂառանց .
Տ.	զՂառանէ .	զՂառանց .
Տ.	Ղառամբ .	Ղառամբք .
Տ.	զՂառամբ .	զՂառամբք .
Տ.	'իՂառին, կճ'ի դառն .	'իՂառինս .
Ս.	նլՂառն :	նլՂառինք :

Րստ այսմ հօլովին անուանք սակաւք . ԳՐ :

Երան, շին, շանէ . Սլերնէրոս կի՛մ այծերոս պէօլեակ :
 Եթն, թին, թանէ, Եթն . սիւր .
 Եթն, ռին, ռանէ, Եթն . Եթն :
 Եղն, զին, զանէ . Եղ . Եթնիւ :
 Զեռն, ռին, ռանէ, ձեռք, ձեռաց, ձեռամբք, կճձեռօք . Ել :
 Լնճն, ձին, ձնէ . Լնճ . Լնք : Խա' հոգի :
 Մասն, սին, սնէ . տունք . Մայ : Խա' հիւսղ :
 Մասն, տին, տնէ . տունք . Մար . պարճար .
 Թոռն, ռին, կճ՛ռան, ռնէ, կճ՛ռանէ . ռունք . Թոռն :
 Լեռն, լերին, 'իլեռնէ, լերամբ . լերինք, լերանց . Լեռնարաղ :

() րինակ ու թերորդ Հորովման :

Ելաիի :

Յոփնաիի :

Ո	զեստ .	Ո	զեստք .
Ո	զեստու .	Ո	զեստուց .
Ո	զեստու . 'ի զզեստ .	Ո	զեստուց . 'ի զզեստ
զ	Ո զեստ .	զ	Ո զեստս .
'ի	Ո զեստէ .	'ի	Ո զեստուց .
զ	Ո զեստէ .	զ	Ո զեստուց .
Ո	զեստու .	Ո	զեստուք .
զ	Ո զեստու .	զ	Ո զեստուք .
'ի	Ո զեստ , 'ի զզեստու .	'ի	Ո զեստս .
ն	նլ Ո զեստ :	նլ	Ո զեստք :

Բստ այսմ Հորովին անուանք սակաւք . ր :

Ղանձ ,	ու .	Ղանձ .	խաղնա :
Ղրաստ ,	ու .	Ղրաստ .	դասար :
Ղաս ,	ու .	Ղէօլիակ .	սիւրիւս : Խա՛ պատկէլ :
Լուիւծ ,	ու , 'ի յ .	Լուիւծ .	ասլան :
Օարդ ,	դու , դուէ .	Օարդարանի :	
Խրատ ,	տու , տուէ .	Խրատ .	էօլիար : Խա՛ պատիժ :
Յուլ ,	ցու , 'ի յցլ .	Պողա ,	կամ պողա :
Օէն ,	զինու .	Օէն .	սիւակ :
Լարք ,	րուց .	Լար .	լապիէլ :
Պարտք ,	տուց .	Պարտք .	դալի . վերէճէնի :

() րինակ իններորդ Հորովման :

Ելաիի :

Յոփնաիի :

Ո	փոքր .	Փոքունք .
Ս	փոքու .	Փոքունց .
Տ	փոքու . առ փոքր .	Փոքունց . ընդ փոքունս .
Դ	զփոքր .	զփոքունս .
'ի	Փոքուէ .	'ի Փոքունց .
զ	զփոքուէ .	զփոքունց .
Փ	փոքու , 'իսմ ումք .	Փոքումքք .

- Պ. զՓոքու , փամ ումբ . զՓոքումբք .
- Ն. 'իՓոքու , փ'ի փոքր . 'իՓոքունս .
- Կ. սլՓոքր : Փոքունք :

Սոյնպէս հոլովին ըստ իմիք և այլ սահաւ բառք . րժ :

- Ճանճր , ճու , ճու . Ճանճունք , ճունց , ճրուք :
- Շանճր , նու , նու . Ճանունք , նունց , նուք :
- Սանր , նու , նու . մանունք , նունց , նումբք :
- Սեղր , զու , զու . մեղրք , մեղրից , մեղրօք :
- Քաղցր , ցու , ցու . քաղցունք , ցունց , ցուք :

() րինակ տասներորդ հոլովման :

Եղաի . Յոփնաի :

- Ո. Աղբիւր . Աղբիւրք , փճ աղբերք .
- Ս. Աղբեր . Աղբերաց , փճ աղբերց .
- Տ. Աղբեր . յաղբիւր . Աղբերաց , փճ աղբերց . յաղբիւրս , փճ յաղբերս .
- Հ. զԱղբիւր . զԱղբիւրս , փճ զաղբերս .
- Ը. յԱղբերէ . յԱղբերաց , փճ յաղբերց .
- Պ. զԱղբերէ . զԱղբերաց , փճ զաղբերց .
- Ղ. Աղբերք , փճ բերաւ . Աղբերօք , փճ աղբերքք .
- Պ. զԱղբերք , փճ բերաւ . զԱղբերօք , փճ զաղբերքք .
- Ն. յԱղբեր , փճ յաղբիւր . յԱղբիւրս , փճ յաղբերս .
- Կ. սլԱղբիւր : սլԱղբիւրք , փճ աղբերք :

Ըստ այսմ հոլովին և այլ քանի մի անուանք . րժ :

- Կայսր , սեր , սերէ . Կայսր . մէնծ լսագատոր :
- Ոսկր , կեր , կերէ . Ոսկոր . էնմի :
- Ուստր , տեր , տերէ . Սանդ գատանի :
- Տարր , տարեր , 'իտարերէ . Տարերք . էծեսիար :
- Սախր , խեր . խրէ . Սախր . շըրա :
- Եզր , զեր , զրէ . Շար . քէնար :
- Լխար , լտեր , 'իլտերէ . Լխարէ . որ է՝ 144 . որէմ :
- Ղուստր , զստեր , 'իգստերէ . Աշխի գատանի . փըղոյլան :
- Ալիւր , ալեր , յալերէ . Ալար . ոան :
- Եղջիւր , եղջեր , յեղջերէ . Պոսիստաղ : հաս՝ ուծ :

() րինակ մետասաներորդ Հոլովման :

Եղանի :

Յոգնաի :

Ո.	Մտղ .	Մտեղք .
Ս.	Մտեղ .	Մտեղաց .
Տ.	Մտեղ . յաստղ .	Մտեղաց . յաստղս .
Կ.	զՄտղ .	զՄտեղս .
Ը.	յՄտեղէ .	յՄտեղաց .
Պ.	զՄտեղէ .	զՄտեղաց .
Ղ.	Մտեղք .	Մտեղքք , կճ ղօք .
Պ.	զՄտեղք .	զՄտեղքք , կճ ղօք .
Ե.	յՄտեղ , կճ յաստղ .	յՄտեղս .
Կ.	նվՄտղ :	նվՄտեղք :

Մտ այսմ Հոլովին սակաւ անուանք . րք :

Մղղ ,	զեղ ,	Մեղաղա :
Մրկղ ,	կեղ .	Սենդուի . սնորք :
Սթղ ,	թեղ .	Սրն . սաի :
Սռղ ,	ճեղ .	Սիւնիւնի : Ես՝ Սոճրուի :
Ստղ ,	տեղ .	Սօսի , որով Սուղանի կրսան :

() րինակ երկոտասաներորդ Հոլովման :

Եղանի .

Ող .	Տրդատ .
Սեղ .	Տրդատայ .
Տրա .	Տրդատայ . ցտրդատ . առ տրդատ .
Կայ .	զՏրդատ .
Ըայ .	իՏրդատայ .
Պար .	զՏրդատայ .
Ղար .	Տրդատաւ .
Պար .	զՏրդատաւ .
Եեղ .	իՏրդատ .
Կի .	նվՏրդատ :

5005

Ըստ այսմ հոլովին բազում յատուկ անուանք .
զոր օրինակ :

Ընակ ,	այ .	Լոսասարչայ հայրը :
Ընտիրք ,	այ .	Ընտրահեա քաղաքը :
Ըրչամ ,	այ .	Ընգար Լափասորին հայրը :
Ընէլ ,	այ .	Ընդրասարու առջի Լափասորը :
Հուովմ ,	այ .	Պօղոս Պէրրոս քաղաքը :
Սեւրովք ,	այ .	Սէ մերոպ շարդապետը :
Պարոյր ,	այ .	Տայոյ առջի պասկած Լափասորը :
Սծբին ,	բնայ .	Սեպին քաղաքը :
Ընայլ ,	ուշայ .	Ընդրահակ Լափասորին առջի կինը :
Լյորէն ,	բնայ :	Ընգար Լափասորին զօրապետը :

() րինակ երեքտասաներորդ հոլովման :

Եղաի :

Ուշ .	Եսայի .
Սեւ .	Եսայեայ .
Տրա .	Եսայեայ , առ Եսայի , ցեսայի .
Տայոյ .	զԵսայի .
Ըայ .	յԵսայեայ .
Պար .	զԵսայեայ .
Պար .	Եսայեաւ .
Պար .	զԵսայեաւ .
Կեր .	յԵսայի .
Կու .	ն՛վ Եսայի :

Ըստ այսմ հոլովին բազում յատուկ անուանք փո-
փոխմամբ ձայնաւոր տառ-իցն՝ յորս յանգին . Կր :

ԸԹանագինէ , նեայ .	Սէ Եղիսիփոս սեասարու :
Ըրիստակէս , կեայ .	Լոսասարչայ պղպի որդին :
Պայիանէ , նեայ .	Սէ հոնիսիմէի Տայրափերը .
Օարուհի , հեայ .	Սէ Եծին արժրանայ կինը :
() քոստոս , տեայ .	Կայսր հոռովայ :

Վիտելի է, զի յատուկ անուանց բազումք հոլովին
ն կերպի հասարակ հոլովմանց . Կր :

Վաթանգեղոս, ի, իւ . Տրդատ Ռաֆառնի ճեմելիպը :

Վազէ, ի, իւ . Հայրապետ Բեֆարոս արէնը :

Վոսէս, էսի, էսի, իսի, սիւ . Վաջի Տարգարէն :

Վարսիկ, սիլի, աւ . Վարսից ալֆը . Չըւլլաշ :

Վարձիկ, կեոյ . ուլ . Վաղարձի աղլաճարոս ճոլան իւլ :

Վեթում, թմոյ . ուլ . Հայոց Ռաֆառնի էիլիէիտ :

Վնի, անուոյ, լուլ . Վնի խաղափը :

Վրաճանի, նուոյ, լուլ . Վրտար փեթ . Էճ անոր Տասը :

Վստղիկ, տղկան, ամբ . Վստարձի, արձարձի :

Վտղթն, թան, ամբ . Վտղթնայ փաստուր :

Վրտազ, ու . Վրտազ փաստուր Հայաստանու :

Վղիազար, ու . Վղարնի խաղախոյնի որդին :

Վբրահամ, մու, մաւ . Վբրահամ Կահապետ :

Վղեքսանդր, դրի, դրոսի, դրեայ . Վաղեքսանդր Ռֆր :

Վշոտ, տոյ, տայ . Հայոց իշխան ու Ռաֆառնի :

Վաւիթ, դաւթի, թայ . Վաւիթ Տարգարէն Ռաֆառնի :

Վոլովմաս, այի, ասու . Վոլովմաս արտաքելալ :

Վասիս, մասեաց . Վարարար լեւոն՝ ուր արապանը Կարաս :

Վարս, կարսայ, էճ կարուց . Վարս կամ Կարս խաղափը :

() ըինակ չորեքտասաներորդ հոլովման :

Յոֆնայի :

Ուղ . Նայաստանեայք .

Սեռ . Նայաստանեայց, կամ եաց .

Տրա . Նայաստանեայց . ընդ հայաստանեայս .

Հայո . զՆայաստանեայս .

Բաղ . իՆայաստանեայց .

Պար . զՆայաստանեայց .

Ղար . Նայաստանեօք .

Պար . զՆայաստանեօք .

Լեբ . իՆայաստանեայս .

Ղու . ուլ Նայաստանեայք :

Ըստ այսմ հօլովին յետադայ յողնական անուանքդ .
զոր օրինակ :

- Լնթալուանեայք, եայց . Լոսնի դաշէրն :
- Միջերկրեայք, եայց . Մէջրեղի երկէրնէրն . անաբօլուա :
- Հայկաղնեայք, եայց . Հայոս աղիէ ԸԼԸՅէրն :
- Ըստամանակեայք, եայց . Ըստամանաւոր Բանէր :
- Ըստադայք, այց, Ըստայից, այիւք . Գալէրնէրն . ԸԼԼալէրնէրն :

ԳԼՈՒԽ Բ.

Յաղագս մասնաւոր հօլովմանց :

Սանաւոր հօլովմունք են վեց, ըստ որոց հօլովին
անուանք ինն . այսինքն են, Տէր . այր . հայր . մայր .
եղբայր . քոյր . կին . օր , և գիւղ , կամ գեօղ , և բար .
դեալք սոցա , զորս դիցուք աստ առաջի :

Հօլովումն անուանս՝ Տէր :

Եղանի :	Յգնանի :
Ս. Տէր .	Տեարք .
Ս. տեառն .	տեարց , կամ տերանց .
Տ. տեառն . 'ի տէր . ցոր .	տեարց . ցտեարս .
Տ. զտէր .	զտեարս .
Բ. 'ի տեառնէ .	'ի տեարց , կամ 'ի տերանց .
Պ. զտեառնէ .	զտեարց , կամ զտերանց .
Պ. տերամբ .	տերամբք .
Պ. զտերամբ .	զտերամբք .
Ե. 'ի տեառն , կամ 'ի տիր .	'ի տեարս .
Ա. ով տէր :	ով տեարք :

Ըստ այսմ հօլովին և բարդեալք սորա . Պր :

- Առնատէր , տեառն . Օ խաբէլէն կանչօղն :
- Պարտատէր , տեառն . Պարտահար . առնէլէք առնօղ :
- Տանուտէր , տեառն . Տանըրէր . Էլսահապը :

Սոյնպէս Հօլովի և անունս՝ Այր . ընդ նմին և բար-
դեալք նորա . զոր օրինակ :

Այր ,	առն .	Արիէ ճարդ . Գիշի :
Վեռայր ,	առն .	Վրոջ երէկն . Էնիշի :
Երկայր ,	առն .	Երէն անգամ երէկ առնօղ :

Հօլովոսնի անուանս՝ Հայր :

Ելաիէ :

Յոգնաիէ :

Ո .	Հայր .	Հարք .
Ս .	Հօր .	Հարց , համ հարանց .
Տ .	Հօր . առ հայր . ցհայր .	Հարց . առ հարս . ցհարս .
Դ .	զհայր .	զհարս .
Բ .	'ի հօրէ .	'ի հարց , հի 'ի հարանց .
Պ .	զհօրէ .	զհարց , հի զհարանց ,
Գ .	հարք .	հարքք .
Պ .	զհարք .	զհարքքք .
Ե .	'ի հօր . համ 'ի հայր .	'ի հարս .
Կ .	նիլ հայր :	նիլ հարք :

Սոյնպէս Հօլովին և անուանքս՝ Սայր և Եղբայր . և
բարդեալք նոցին . զոր օրինակ :

Սայր ,	մօր .	մարց .	Սայր .	անա :
Կնքահայր ,	հօր .	հարց .	Կնքահար .	սաղաք :
Կախահայր ,	հօր .	հարց .	Կռնի հայր .	դապ . Կեպի :
Եղբայր ,	եղբօր .	բարց .	Եղբար .	Գարգաշ :
Հօրեղբայր ,	եղբօր .	բարց .	Հօրեղբար .	ամուսնա :

Հօլովոսնի անուանս՝ Վայր .

Ելաիէ :

Յոգնաիէ :

Ո .	Վայր .	Վարք .
Ս .	Վեռ .	Վերց .
Տ .	Վեռ . առ վայր . ցվայր .	Վերց . ցվարս .
Դ .	զՎայր .	զՎարս .
Բ .	'ի Վեռէ .	'ի Վերց .
Պ .	զՎեռէ .	զՎերց .

Պ.	Վերք .	Վերքք .
Պ.	ԶՎերքք .	ԶՎերքքք .
Ն.	ՆՎերք , և՛ Ն քոյր .	ՆՎորս .
Կ.	ՈՎերք :	ՈՎորք :

Ըստ այսմ հոլովին և բարդեալք սորա . զք :

Հորաքոյր ,	քեռ .	Հորհոր .	հալա :
Սորաքոյր ,	քեռ .	Սորհոր .	Լեյչէ :

Հոլովումն անուանս՝ Կին :

Եղանի :	Յոգնանի :
---------	-----------

Ո.	Կին .	Կանայք .
Ս.	Կնոջ .	Կանանց .
Տ.	Կնոջ . ցկին .	Կանանց . առ կանայս .
Զ.	զկին .	զկանայս .
Ը.	Նկնոջէ .	Նկանանց .
Պ.	զկնոջէ .	զկանանց .
Պ.	Կանամբ , և՛ կնաւ .	Կանամբք .
Պ.	զկանամբ , և՛ զկնաւ .	զկանամբք .
Ն.	Նկնոջ , և՛ Ն կին .	Նկանայս .
Կ.	ՈՎկին :	ՈՎկանայք :

Ըստ այսմ հոլովին և բարդեալք սորա . զք :

Տիկին , տիկնոջ . տիկնաց , և՛ տիկնանց . Լյալուան . ստալուան :

Ընանկին , կնոջ . Լքիէ ունող . էրլէ :

Սիանկին , կնոջ . Սէի էլնիան հեռ կարգուած :

Հոլովումն անուանս՝ Ղիւղ :

Եղանի :	Յոգնանի :
---------	-----------

Ո.	Ղիւղ .	Ղիւղք .
Ս.	Ղեղջ .	Ղիւղից .
Տ.	Ղեղջ . Ն զիւղ .	Ղիւղից . Ն զիւղս .
Զ.	զՂիւղ .	զՂիւղս .
Ը.	ՆՂեղջէ .	ՆՂիւղից .
Պ.	զՂեղջէ .	զՂիւղից .
Պ.	Ղիւղիւ .	Ղիւղօք .

Պ. զՂՎիւղիւ . զՂՎիւղօք .
 Ե. 'իՂՎեղջ, համ 'ի գիւղ . 'իՂՎիւղս .
 Կ. սլՂՎիւղ : սլՂՎիւղք :

Սորա յողնականն լինի ևս՝ ՂՎիւղօրէք, գիւղօրէից .
 Ը գիւղօրէս . զգիւղօրէս . 'ի գիւղօրէից . զգիւղօրէից .
 գիւղօրէիւք . զգիւղօրէիւք . 'ի գիւղօրէս . սլ գիւղօրէք :

Ըստ այսմ հոլովին և սօքին :

Ղեօղ, գեղջ . գեօղք . գեօղից . Ղեղ . Կեօյ :
 Չորագիւղ, գեղջ . Չորու ճէջ եղած գեղ :
 Եօրագիւղ, գեղջ . Եօր գեղ :
 Վաղաքագիւղ, գեղջ . Սեծ գեղ . Խասաղա :

Հոլովումն անուանս՝ ()ր :

Եղանէ .

Յոգնանէ :

Ո. Օր . Մւուրք .
 Ս. Մւուր . Մւուրց .
 Տ. Մւուր, յօր, ցօր . Մւուրց, յաւուրս, ցաւուրս .
 Ն. զՕր . զՄւուրս .
 Բ. յՕրէ . յՄւուրց .
 Պ. զՕրէ . զՄւուրց .
 Ղ. Մւուրք . Մւուրքք .
 Պ. զՄւուրք . զՄւուրքք .
 Ե. յՄւուր, հի յօր . յՄւուրս .
 Կ. սլՕր : սլՄւուրք :

Ըստ այսմ հոլովին և բարդեալք սորա . օր :

Երկայնօր, աւուր . Երկան օր . շար օրեր :
 Կէսօր, աւուր . ()րհասարան :

Յաղագս հոլովմանց միջական անուանաց.

Միջական անուանք են հնգապատիկ . մասնականք , հարցականք , վերբերականք , հանրականք , և թուականք . զորոց զհոլովմունսն գիցուք առաջի :

Հոլովումն մասնական անուանցս՝ Ո՞ն . ո՞ր . ի՞նչ , և միսս :

	Եղանի :	Յոփանի :
Ո.	Ո՞ն .	Ո՞մանք .
Ս.	Ս՞ուրումն .	Ս՞մանց .
Տ.	Տ՞ւմն . առ ոմն .	Տ՞մանց . առ ոմանս .
Դ.	Չ՞ումն .	Չ՞մանս .
Բ.	Ե՞ւմնէ .	Ե՞ւմանց .
Ձ.	Չ՞ւմնէ .	Չ՞մանց .
Գ.	Ո՞մամբ .	Ո՞մամբք .
Պ.	Չ՞մամբ .	Չ՞մամբք .
Ն.	Ե՞ւմն , է՞մ յոմն :	Ե՞ւմնս :

	Եղանի :	Յոփանի :
Ո.	Ո՞ք .	Ո՞մանք .
Ս.	Ս՞ուրք .	Ս՞մանց .
Տ.	Տ՞ւք . առ ոք .	Տ՞մանց . յոմանս .
Դ.	Չ՞ոք .	Չ՞մանս .
Բ.	Ե՞ւքէ .	Ե՞ւմանց .
Ձ.	Չ՞ւքէ .	Չ՞մանց .
Գ.	Ո՞մամբ .	Ո՞մամբք .
Պ.	Չ՞մամբ .	Չ՞մամբք .
Ն.	Ե՞ւք , է՞մ յոք :	Ե՞ւմնս :

	Եղանի :	
Ուղղական .	Ո՞ւմն , է՞մ ինչ .	
Սեռական .	Ս՞րիք .	
Տրական .	Տ՞ւիք . առ իմն , է՞մ յինչ .	
Հայրական .	Չ՞ւմն , է՞մ զինչ .	

- Բացատրական . յ)մեքէ .
- Պարտական . զ)մեքէ .
- Ղարծիական . Իւիք .
- Պարտական . զ)ւիք .
- Երգոյական . յ)միք , էւմ յիմն , էւմ յինչ :

Եւանգիլի .

- Ողղական . Ս)իւս .
- Սեռական . Ս)իւսոյ .
- Տրական . Ս)իւսում , էւմ միւսոյ . ցմիւս .
- Հայրական . զՍ)իւս .
- Բացատրական . 'ի)իւսմէ , էւմ 'ի միւսոյ .
- Պարտական . զՍ)իւսմէ , էւմ զմիւսոյ .
- Ղարծիական . Ս)իւսով .
- Պարտական . զՍ)իւսով .
- Երգոյական . 'ի)իւսում , էւմ 'ի միւս :

Բստ այսմ հորովին , և մասնական անուանքս՝ Իւրաքանչիւր , իւրոյ , իւրում , իւրմէ , իւրով : Երկաքանչիւր , իւրոյ , իւրում , իւրմէ , ևն . որոց յոգնակին լինի որպէս փեփ , փեփոց . զոր օրինակ . իւրաքանչիւրք , իւրոց . երկաքանչիւրք , իւրոց . ևն :

Սոյնն հորովի և ածական անունս՝ Եւ . զոր օրինակ . Եւս , այլոյ , այլում , յայմէ , այլով , այլում , այլք , այլոց , այլովք , յայլս :

Հորովումն հարցական անուանս՝ Ո՞վ , կամ ո՞ :

Եւանգիլի :

Յոփնակի :

Ո .	Ո՞վ , էւմ ո՞ .	Ո՞ք .
Ս .	Ս՞ք .	Ս՞ց .
Տ .	Տ՞ւմ . առ ո՞վ , էւմ առ ո՞ .	Տ՞ց , էւմ որոց .
Հ .	զՍ՞վ , էւմ զո՞ .	զՍ՞ս .
Բ .	յՍ՞մմէ .	յՍ՞րոց .
Պ .	զՍ՞մմէ .	զՍ՞րոց .
Ղ .	Ի՞ւ .	Ո՞րովք .
Պ .	զԻ՞ւ .	զՍ՞րովք .
Ե .	յՍ՞ւմ , էւմ յո՞վ , էւմ յո՞ :	յՍ՞րս :

Հօլովու մն վերբերական անուանս՝ Այսքան .

Ելալի :

Յոգնալի :

Ո .	Այսքան .	Այսքանիք .
Ս .	Այսքանոյ .	Այսքանեաց, կայսքանից
Տ .	Այսքանոյ . ցայսքան .	Այսքանեաց . ցայսքանս .
Դ .	ՉԱյսքան .	ՉԱյսքանս .
Բ .	ԵԱյսքանոյ .	ԵԱյսքանեաց .
Պ .	ՉԱյսքանոյ .	ՉԱյսքանեաց .
Գ .	Այսքանեաւ .	Այսքանեօք .
Պ .	ՉԱյսքանեաւ .	ՉԱյսքանեօք .
Ե .	ԵԱյսքան :	ԵԱյսքանս :

Ըստ այսմ Հօլովին և սոքին . Որքան . այդքան . այնքան . սոյնքան . դոյնքան . նոյնքան :

Իսկ բառքս՝ Որպիսի . այսպիսի . այդպիսի . այնպիսի . սոյնպիսի . դոյնպիսի . նոյնպիսի . Հօլովին ամենևին որպէս ելիցիցի , ոյ :

Հօլովու մն Հանրական անուանս՝ Անկէստան , կամ
անկէստին :

Յոգնալի .

Ո .	Անկէստան , կամ ամենեքին .
Ս .	Անկէստուն , կամ ամենեցունց .
Տ .	Անկէստուն . առ ամենեսեան , կամ առ ամենեսին .
Դ .	ՉԱնկէստան , կամ Չամենեսին .
Բ .	ԵԱնկէստունց .
Պ .	ՉԱնկէստունց .
Գ .	Անկէստամբք .
Պ .	ՉԱնկէստամբք .
Ե .	ԵԱնկէստան , կամ յամենեսին .
Ս .	Ո՛վ Անկէստան , կամ ո՛վ ամենեքին :

Այսպէս Հօլովի և բառս՝ Բոլորեքեան , կամ բոլորեքին , բոլորեցուն . և այլն .

Հորովումնս Թուահան անուանս՝ Ս'ի :

Աշտի :

Ո. Ս'ի .

Ս. Ս'իոյ, համ միոջ .

Տ. Ս'իում, համ միոյ . 'ի մի .

Դ. զՍ'ի .

Ը. 'իՍ'իոյ, համ 'ի միոջէ .

Պ. զՍ'իոյ, համ զմիոջէ .

Գ. Ս'իով .

Պ. զՍ'իով .

Ն. 'իՍ'իում, համ 'ի մի, համ 'ի միոջ .

Կ. սիՍ'ի :

Սոյնպէս Հորովին և բարդեալք սորա . որդոն , Վսան
և մի, միոյ . երեսունևմի, միոյ . և այլն :

Իսկ վասն այլոց Թուահան անուանց գիտելի է, զի
լնդարձակքն պէսպէս Հորովին . որդոն :

Արկու, երկուց, երկոքումբք :

Արեք, երից, երիւք :

Չորք, համ չորս, չորից, չորիւք :

Հինգ, հնգիւ . հնգից, հնգօք, համ հնգիւք .

Վեց, վեցից, վեցիւք .

Եօթն, եօթանց, համ եօթնից, եօթամբք :

Ութ, ութիւ . ութից, ութիւք :

Ինն, ըննի, ըննիւ . ինունք, իննուց, հմ ինունց, համ
ըննից, ըննիւք, համ ինամբք և համ իննամբք :

Տասն, տասին, տասամբ . տասունք, սանց, սամբք :

Սեօսան, համ սանք, սանից, սիւք :

Վսան, քսանից, քսանիւք :

Արեսուն, երեսնից, երեսնիւք :

Հարիւր, ոյ, ուլ . ոց, համ ից, ուլք, համ օք :

Արկերիւր, ոյ, ուլ . ոց : համ, ի, իւ . ից, օք :

Հազար, ի, աւ, համ իւ . աց, համ ից, օք :

Բիւր, ու, ու . ուց, ուք : համ ոյ, ուլ . ոց, ուլք :

Սոյնպէս Հորովին և այլ ամ ընդարձակ Թուահան
անուանք, որք ըստ վերոյգրեւոցդ յանգին :

Իսկ դասականքն հօլովին ընդ առաջին և լէ երկրորդ օրինակաւ , յի լէ Բառիւ , և ընդ Գաղատա . ԿՐ :

Ըռաջներորդ , ի , աւ , կամ իւ . աց , օք :

Երկրորդ , ի , աւ , կամ իւ . աց , օք :

Երրորդ , ի , աւ , կամ իւ . աց , օք :

Տասներորդ , ի , աւ , կամ իւ . աց , օք . լիւ :

Սոյնպէս և զատական և կրկնական անուանք թուականք թէպէտ հազիւ ուրեք հօլովին , բայց ՚ի ստիպել հարկին՝ լինի ըստ դասականացն ընդ Գաղատա և ընդ Բառիւ . որդոն :

Հնգեակ , դեկի , կաւ , կամ կիւ . կաց , կօք :

Հնգապատիկ , պատկի , կաւ , կամ կիւ . կաց , կօք : ըստ այսմ՝ և այլքն :

Իսկ անձներականք . որպիսի են . Երկոքեան . երեքեան . չորեքեան , և այլն . հօլովին ըստ հանրականին . որդոն .

Երկոքեան , կոցունց , կ՞ երկօքին , կոցուն , կօքումք : Երեքեան , երեցունց , կամ երեքին , երեցուն , երեքումք . և այլն :

Գ Լ Ո Ւ Խ Գ :

Յաղագս հոլովման Գերանուանց :

Գերանուանք են հնգապատիկ : Լսական . Լս . դու . ինքն . իւր : Յուցական . Սա . դա . նա : Լսս . այդ . այն : Սոյն . դոյն . նոյն : Ստացական . Իմ . քոյ . մեր . ձեր . իւր , իւրոյ : և ևս , սորայն . դորայն . նորայն . և այլն : Յարաբերական . Որ : և Գիմորոշական . ս . դ . ն :

Սոքա առ հասարակ բաց ՚ի դիմորոշականէն՝ պէսպէս հօլովին . զորոց զօրինական դիցուք կարգաւ :

Հորվժուսն Էական դերանուանցս՝ Ես . Դո . Էն . Էն . Էն :

Եղանի :

Յոգնանի :

Ես .
Եմ .
Են . առ իս . ցիս . ընդ իս .
ՂԵս .
ՅԵն .
ՂԵն .
Ես .
ՂԵս .
Ես :

ՍԵք .
ՍԵր .
ՍԵզ . առ մեզ .
ՂՍԵզ .
ԻՍԵնջ .
ՂՍԵնջ .
ՍԵօք .
ՂՍԵօք .
ԻՍԵզ :

Եղանի :

Յոգնանի :

Ես .
Եր .
Երեզ . առ քեզ . ցքեզ .
ՂԵրեզ .
ԻԵրեն .
ՂԵրեն .
Եր .
ՂԵր .
ԻԵրեզ .
Ե՛լ Եր :

Երեք .
Զեր .
Զեզ . առ ձեզ .
ՂԶեզ .
ԻԶենջ .
ՂԶենջ .
Զեօք .
ՂԶեօք .
ԻԶեզ .
Ե՛լ Երեք :

Եղանի :

Յոգնանի :

Ես .
Երեն .
Երեան .
Երեան . առ ինքն .
ՂԵրեն .
ՅԵրենն .
ՂԵրենն .
Երեամբ .
ՂԵրեամբ .
Երեանս , Է՛մ յինքն : ՅԵրեանս :

Երեանք .
Երեանց .
Երեանց . առ ինքեանս .
ՂԵրեանս .
ՅԵրեանց .
ՂԵրեանց .
Երեամբք .
ՂԵրեամբք .
Երեանս :

Եղանի :

Յոգնակի :

Ո.	(ոչ ունի)	Երեանք .
Ս.	Եր համ իւրեան .	Երեանց .
Տ.	Եր , հճ իւրեան . առ իւր .	Երենց . լիւրենա .
Զ.	(ոչ ունի)	(ոչ ունի)
Ը.	Երմէ .	Երեանց .
Պ.	ԶԵրմէ .	ԶԵրեանց .
Ղ.	Երև , հճ իւրեամբ , հճ իւրեաւ .	Երեամբք .
Փ.	ԶԵրև , հճ իւրեամբ , հճ իւրեաւ .	ԶԵրեամբք .
Ն.	Եր , համ յիւրեան :	Երեանս :

Եսպէս հոլովին լի իմիք՝ և անեզական սպակասաւոր դերանուանքս՝ Սիւնի , և իրերաց . որդոն :

Յոգնակի :

Յոգնակի :

Ս.	Սիմեանց .	Իրերաց .
Տ.	Սիմեանց . առ միմեանս .	Իրերաց . ցիրեարս .
Զ.	ԶՍիմեանս .	ԶԻրեարս .
Ը.	Սիմեանց .	Երերաց .
Պ.	ԶՍիմեանց .	ԶԻրերաց .
Ղ.	Սիմեամբք .	Իրերօք .
Փ.	ԶՍիմեամբք .	ԶԻրերօք .
Ն.	Սիմեանս :	Երեարս :

Հոլովումն ցուցական դերանուանս՝ Ե :

Եղանի :

Յոգնակի :

Ո.	Ե .	Երբա , հճ նորին .
Ս.	Երբա , համ նորուն .	Երցա , հճ նորուն , համ նորունց .
Տ.	Եմա . առ նա . ցնա , համ ընդ նա .	Երցա . առ նոսա , լի նն , հճ լի նոսին .
Զ.	ԶԵ .	ԶԵրոսա , հճ զնոսին .
Ը.	Սիմեանէ .	Սիմեանէ , հճ ցունց .
Պ.	ԶՍիմեանէ .	ԶՍիմեանէ , հճ ցունց .
Ղ.	Եովաւ .	Երօք , հճ նորիմբք .
Փ.	ԶԵովաւ .	ԶԵրօք , հճ զնորիմբք .

Լ. ՚ի՛ Լ, մնա, կէ՛ ՚ի նմին, կէ՛ ՚ի նա : ՚ի՛ Լ, սա , կէ՛ ՚ի նստին :

Լ. յսպէս Հոլովին և սորին . Սա , սորա . դա , դորա :

Հոլովումն ցուցական դերանուանս՝ Լ, յն :

Լ, շահի :

{ Գփնահի :

Ո. Լ, յն .

Լ, յնք .

Ս. Լ, յրին .

Լ, յրցին .

Տ. Լ, մին . առ նոյն .

Լ, ոյն . առ նոյնս .

Զ. զԼ, յն .

զԼ, յնս .

Բ. (ոչ ունի)

(ոչ ունի)

Գ. (ոչ ունի)

(ոչ ունի)

Դ. Լ, տլիմբ կէ՛ նստին .

Լ, տքիմբ կէ՛ նոքումբք .

Ե. զԼ, տլիմբ կէ՛ զնստին .

զԼ, տքիմբ կէ՛ զնոքումբք .

Ը. ՚ի՛ Լ, յն :

՚ի՛ Լ, յնս :

Լ. յսպէս Հոլովին և սորին . Սոյն , սորին . դոյն , դորին :

Հոլովումն ցուցական դերանուանս՝ Լ, յն :

Լ, շահի .

{ Գփնահի :

Ո. Լ, յն .

Լ, յնքիկ , կէ՛ այնք .

Ս. Լ, յնք , կէ՛ այնորիկ .

Լ, յնցիկ , կէ՛ այնց :

Տ. Լ, յնմ, կէ՛ այնմիկ . առ այն . Լ, յնցիկ . առ այնս սիկ . Է այնսսիկ .

Զ. զԼ, յն .

զԼ, յնսսիկ , կէ՛ զայնս .

Բ. յԼ, յնմանէ .

յԼ, յնցանէ , կէ՛ յայնց , կամ յայնոցիկ .

Գ. զԼ, յնմանէ .

զԼ, յնցանէ . կէ՛ զայնց , կամ զայնոցիկ .

Դ. Լ, յնու , կամ այնուիկ .

Լ, յնքիւք , կէ՛ քիմբք .

Ե. զԼ, յնու , կէ՛ զայնուիկ .

զԼ, յնքիւք , կէ՛ քիմբք .

Ը. յԼ, յնմ, կէ՛ յայնմիկ , կէ՛ յայն : յԼ, յնսսիկ . կէ՛ յայնս :

Լ. յսպէս Հոլովին և սորին . Լ, յս , այսք , կամ այսորիկ . այսքիկ , այսոցիկ . և այլն : Լ, յդ , այդք , կամ այդորիկ . այդքիկ , այդոցիկ . և այլն :

Հորովումն ստացական դերանուանցս՝ Վ՛ոյ, և Ի՛ճ :

Եղանի :

Յոգնանի :

Ո.	Վ՛ոյ .	Վ՛ոյք .
Ս.	Վ՛ոյոյ , Կ՛աճ քոյ .	Վ՛ոյոց , Կ՛աճ քոց .
Տ.	Վ՛ուճ, Կ՛ճ քոյոյ . Կ՛ճ քոյ . Ի՛քոյ .	Վ՛ոյոց, Կ՛ճ քոց . Ի՛քոյս .
Զ.	ՉՎ՛ոյ .	ՉՎ՛ոյ .
Բ.	Ի՛Վ՛ուճմէ , Կ՛ճ Ի՛քոյոյ .	Ի՛Վ՛ոյոց , Կ՛ճ Ի՛քոց .
Պ.	ՉՎ՛ուճմէ , Կ՛աճ Չքոյոյ .	ՉՎ՛ոյոց , Կ՛ճ Չքոց .
Ղ.	Վ՛ոյով , Կ՛աճ քով .	Վ՛ոյովք , Կ՛ճ քովք .
Պ.	ՉՎ՛ոյով , Կ՛աճ Չքով .	ՉՎ՛ոյովք , Կ՛ճ Չքովք .
Ն.	Ի՛Վ՛ուճ , Կ՛աճ Ի՛քոյ :	Ի՛Վ՛ոյս :

Եղանի :

Յոգնանի .

Ո.	Վ՛աճ .	Վ՛աճք .
Ս.	Վ՛անոյ .	Վ՛անոց .
Տ.	Վ՛անուճ , Կ՛ճ ի՛անոյ . առ ի՛մ .	Վ՛անոց . առ ի՛մս .
Զ.	ՉՎ՛աճ .	ՉՎ՛անս .
Բ.	ՅՎ՛անմէ , Կ՛ճ Յ՛անոյ .	ՅՎ՛անոց .
Պ.	ՉՎ՛անմէ , Կ՛ճ Չ՛անոյ .	ՉՎ՛անոց .
Ղ.	Վ՛անով .	Վ՛անովք .
Պ.	ՉՎ՛անով .	ՉՎ՛անովք .
Ն.	ՅՎ՛անուճ , Կ՛ճ Յ՛իմ .	ՅՎ՛անս .
Կ.	Ո՛վ Վ՛աճ :	(Վ՛աճ է Ի՛ Կ՛եր :

Ըյսնի Հորովին և ստացական դերանուանքս այսորիկ :

Մեր , մերոյ , մերուճ , Ի՛ մերմէ , մերով , Ի՛ մերուճ :

Չեր , ձերոյ , ձերուճ , Ի՛ ձերմէ , ձերով , Ի՛ ձերուճ :

Իւր , իւրոյ , իւրուճ , յիւրմէ , իւրով . յիւրուճ :

Հորովումն ստացական և ածանցական դերանուանս՝

Վ՛որայ :

Եղանի :

Յոգնանի :

Ո.	Վ՛որայ .	Վ՛որայք .
Ս.	Վ՛որայոյ .	Վ՛որայոց .
Տ.	Վ՛որայուճ . առ նորայն .	Վ՛որայոց . Ի՛ նորայս .

Ն.	զՆորայն .	զՆորայս .
Բ.	'ԷՆորայոյ .	'ԷՆորայոց .
Պ.	զՆորայոյ .	զՆորայոց .
Գ.	'Նորայով .	'Նորայովք .
Պ.	զՆորայով .	զՆորայովք .
Ն.	'ԷՆորայուամ ,ի՛ճ'ի նորայն : 'ԷՆորայս :	

Ըստ այսմ Հոլովին և սոքին . Սորայ , սորայք . սոցայ , սոցայք . դորա , դորայք . դոցայ , դոցայք . նոցայ , նոցայք :

Հոլովումն ստացական և ածանցական գերանուանս՝
'Նորային :

Ելաի :

Յոգնաի :

Ո.	'Նորային .	'Նորայինք .
Ս.	'Նորայնոյ .	'Նորայնոց .
Տ.	'Նորայնուամ .	'Նորայնոց .
	առ նորային .	առ նորայինս .
Ն.	զՆորային .	զՆորայինս .
Բ.	'ԷՆորայնոյ .	'ԷՆորայնոց .
Պ.	զՆորայնոյ .	զՆորայնոց .
Գ.	'Նորայնով .	'Նորայնովք ,ի՛ճ'նօք .
Պ.	զՆորայնով .	զՆորայնովք ,ի՛ճ'նօք .
Ն.	'ԷՆորային ,ի՛ճ'ի նորայնուամ : 'ԷՆորայինս :	

Ըստ այսմ Հոլովին և սոքին . Սորային , սոցային . դորային , դոցային , նոցային . իմային . քոյային . իւրային . իւրեանցային . մերային . ձերային : Արոց յոգնակին լինի . իւրայոց , ի՛սձ իւրայնոց . իւրեանցայոց , ի՛սձ իւրեանցայնոց . մերայոց , ի՛սձ մերայնոց . ձերայոց , ի՛սձ ձերայնոց :

Մյլ գերանուանքս՝ Սերոյին . ձերոյին . իւրոյին . քոյին . իմոյին , նախդրիւ միայն Հոլովին . որդոն , 'ի մերոյին , առ ձերոյին . զիւրոյին . Էքոյին . յիմոյին :

Հօլովումն յարաբերական դերանուանս՝ Որ :

Եղանի :

Յոգնանի :

Ո.	Որ , համ ո .	Որք , համ ոք .
Ս.	Որոյ , համ ոյր .	Որոց .
Տ.	Որում , համ ում . առ որ .	Որոց . առ որս .
Հ.	զՈր .	զՈրս .
Բ.	յՈրմէ .	յՈրոց .
Պ.	զՈրմէ .	զՈրոց .
Գ.	Որով .	Որովք .
Պ.	զՈրով .	զՈրովք .
Ե.	յՈրում , համ յոր , համ յում : յՈրս :	

Սա հանդերձ ոլորակաւ՝ է անուն հարցական , անփոփոխ պահելով զնոյն հօլովումն .

ԳԼՈՒԽ Ե՛

Յաղագս խոնարհմանց Բայից ըստ շրից Թորոտանց :

Ենանի յաղագս խոնարհմանց Էանի Բայից :

Էական բայս է՛ լրացեալ յայլոց Էական բայից՝
խոնարհի այսպէս :

Սահմանանիսն Էղանանիսն՝ Երից :

Էղ .	Էմ ,	Էս ,	Է .
յոգ .	Էմք ,	Էք ,	Էն :
		Էնիարար :	
Էղ .	Էի ,	Էիր ,	Էր .
յոգ .	Էաք .	Էիք ,	Էին :
		Էարարեալ :	
Էղ .	Էղէ ,	Էղեր ,	Էղև .
յոգ .	Էղաք ,	Էղէք ,	Էղեն :
		Յարանարար :	
Էղ .	Էղեալ Էմ ,	Էղեալ Էս ,	Էղեալ Է .

յո՛վ . եղեալ եմք , եղեալ էք , եղեալ են :

Պարտադրար :

եղ . Աղեալ էի , եղեալ էիր , եղեալ էր .

յո՛վ . եղեալ էաք , եղեալ էիք , եղեալ էին :

Ապառնի :

եղ . Աղէց , եղիցիս , եղիցի .

յո՛վ . եղիցուք , եղիջիք , եղիցին :

Նրամայանն եղանակի՛ն (Աերիայ) :

եղ . Ա՛ր . (Պր . սղջ եր) . յո՛վ . երուք . (Պր , սղջ երուք .)

Ապառնի :

եղ . Աղիջիք , եղիցի .

յո՛վ . եղիցուք , եղիջիք , եղիցին :

Պարտադրասանն եղանակի՛ն Ապառնի :

եղ . Ացեմ , իցես , իցէ .

յո՛վ . իցեմք , իցէք , իցեն :

Ապառնի :

եղ . Աղեալ իցեմ , եղեալ իցես , եղեալ իցէ .

յո՛վ . եղեալ իցեմք , եղեալ իցէք , եղեալ իցեն :

Անբերեղիս եղանակի՛ն . Ալ , ելոյ ելով :

Անբերեղիսն , ներիայ եւ անցեալ . Աղեալ ,

Ապառնի . Աինեւոյ :

Ապական բայս Աինի՛մ խոնարհի այսպէս :

Սահմանանն եղանակի՛ն (Աերիայ) :

եղ . Աինիմ , լինիս , լինի .

յո՛վ . լինիմք , լինիք , լինին :

Անբերար :

եղ . Աինէի , լինէիր , լինէր .

յո՛վ . լինէաք , լինէիք , լինէին :

Ապարեալ :

եղ . Աղէ , եղեր , եղև .

յո՛վ . եղաք , ի՛մ եղեաք , եղէք , եղեն :

Պարտադրար :

եղ . Աեալ եմ , լեալ ես , լեալ է .

յո՛վ . լեալ եմք , լեալ էք , լեալ են :

Պարտադրար :

եղ . Աեալ էի , լեալ էիր , լեալ էր .

յոփ . լեալ էաք , լեալ էիք , լեալ էին :
 Մյառանի :

եչ . իցիմ , լիցիս , լիցի .
յոփ . լիցուք , լիջիք , լինիջիք , լիցին :
 Հրամայանն եղանակի լերկայ :

եչ . լեր , մի լինիր ,
յոփ . լերուք , մի լինիք :
 Մյառանի :

եչ . իջիք , լինիջիք , լինիջիք , լիցի .
յոփ . լիցուք , լիջիք , լինիջիք , լիցին :
 Սորորասանն եղանակի Մյառանի :

եչ . ինիցիմ , լինիցիս , լինիցի .
յոփ . լինիցիմք , լինիցիք , լինիցին :
 Մնջեալ :

եչ . լեալ իցեմ , լեալ իցես , լեալ իցէ .
յոփ . լեալ իցեմք , լեալ իցէք , լեալ իցեն ,
 Մերեւոյնն եղանակ . ի նեւ , լինեւոյ , լինեւով . և այլն :
 Մարտանեւոսի . լերկայ , և Մնջեալ . լեալ :
 Մյառանի . ի նեւոյ , լինեւի :

Սոյնպէս խոնարհի և հական բայս եղանակ :
Իսկ հական բայս քոճ խոնարհի յայսչափ Միլս միայն :
Պոմ , գոս , գոյ . գումք , գոյք , գոն : (Չիք . քի ոչ քոյ)
Պոյի , գոյիր , գոյր . գոյաք , գոյիք , գոյին :
Պուցէ , գուցեն : Պուլ , գուլոյ , գուլով : Պոյող :

Գ Վ Ո Ւ Խ Օ :

Խոնարհմանն ներգործանն բայից . ընդ որս և շեղութանաց ,
և հասարակաց , ըստ առաջին շորորոսի :

() րինակ առաջին :

Սահմանանն եղանակի լերկայ :

եչ . Պործեմ , գործես , գործէ .
յոփ . գործեմք , գործէք , գործեն :
 Մնջարար :
եչ . Պործի , գործիիր , գործիր .

յո՛վ . գործէաք . գործէիք , գործէին :

Աստուծոյ :

Եւ . Վարձեցի , գործեցեր , գործեաց .

յո՛վ . գործեցաք , գործեցիք , գործեցին :

Յարակասար :

Եւ . Վարձեալ եմ , գործեալ ես , գործեալ է .

յո՛վ . գործեալ եմք , գործեալ էք , գործեալ են .

Վերակասար :

Եւ . Վարձեալ էի , գործեալ էիր , գործեալ էր .

յո՛վ . գործեալ էաք , գործեալ էիք , գործեալ էին :

Աստուծոյ :

Եւ . Վարձեցից , գործեսցես , գործեսցէ .

յո՛վ . գործեսցուք , գործեսցիք , գործեսցեն :

Նրաճայանի եղանակի Վերկայ :

Եւ . Վարձեալ , մի գործեր .

յո՛վ . գործեցէք , մի գործէք :

Աստուծոյ :

Եւ . Վարձեսցիւր , է՛՛ գործեսցես , գործեսցէ .

յո՛վ . գործեսցուք , գործեսցիք , գործեսցեն :

Արարարասանի եղանակի Աստուծոյ :

Եւ . Վարձիցեմ , գործիցես , գործիցէ ,

յո՛վ . գործիցեմք , գործիցէք , գործիցեն :

Աստուծոյ :

Եւ . Վարձեալ իցեմ , գործեալ իցես , գործեալ իցէ .

յո՛վ . գործեալ իցեմք , գործեալ իցէք , գործեալ իցեն :

Արարարի եղանակի . Վարձել , գործելոյ , 'ի գործել . և՛ :

Արարարի եղանակի . Վերկայ . Վարձող : Աստուծոյ . գործեալ .

Աստուծոյ . Վարձելոց :

() ընկալ կրաւորականին :

Արարարի եղանակի Վերկայ :

Եւ . Վարձիմ , գործիս , գործի .

յո՛վ . գործիմք , գործիք , գործին :

Աստուծոյ :

Եւ . Վարձէի , գործէիր , գործէր , է՛՛ գործիւր .

յո՛վ . գործէաք , գործէիք , գործէին :

Սարարեալ :

Եւ . Վործեցայ , գործեցար , գործեցաւ .
յո՛ւ . գործեցաք , գործեցայք , գործեցան :

Յարահարար :

Եւ . Վործեալ եմ , կ' գործեցեալ եմ , ես , է .
յո՛ւ . գործեալ եմք , կ' գործեցեալ եմք , էք , են :

Վերահարար :

Եւ . Վործեալ էի , կ' գործեցեալ էի , էիր , էր .
յո՛ւ . գործեալ էաք , կ' գործեցեալ էաք , էիք , էին :

Մարանի :

Եւ . Վործեցայց , գործեսցիս , գործեսցի .
յո՛ւ . գործեսցուք , գործեսցիք , կ' գործիցիք , գործեսցին :

Նրահայանն եղանակի Վերհայ :

Եւ . Վործեաց , մի գործիր .
յո՛ւ . գործեցարուք , մի գործիք :

Մարանի :

Եւ . Վործեսցիր , կ' գործեսցիս , գործեսցի .
յո՛ւ . գործեսցուք , գործեսցիք , կ' գործիցիք , գործեսցին :

Սարարասանն եղանակի Մարանի :

Եւ . Վործիցիմ , գործիցիս , գործիցի .
յո՛ւ . գործիցիմք , գործիցիք , գործիցին :

Մնջեալ :

Եւ . Վործեալ իցեմ , կ' գործեցեալ իցեմ , իցես , իցէ .
յո՛ւ . գործեալ իցեմք , կ' գործեցեալ իցեմք , իցէք , իցեն :

Մերեւոյն եղանակ . Վործիլ , գործելոյ , գործելով . ևն .
Մարանն ինք . Վերհայն Մնջեալ . Վործեչ , կ' գործեցեչ :
Մարանի . Վործելի , կամ գործելոց :

Ստ այսմ խոնարհին և այլ բազում ներգործական
բայք . զոր օրինակ :

- Մահոսեմ , եցի , ես . ժողովել . ևս՛ ընել :
- Մժշկեմ , եցի , ես . Բժշկել . ըն՛ ընդցնել :
- Վանձեմ , եցի , ես . խանդա որդիել :
- Օարդարեմ , եցի , ես . զարդարել . սահել :
- Թօթափեմ , եցի , ես . Թոթիել . ևս՛ ևս՛ ընել :
- Չգեմ , եցի , ես . նեղել . ևս՛ դարածել :
- Սերժեմ , եցի , ես . հլրել . Վրոնսրել :
- Յարմարեմ , եցի , ես . յարմարցնել . ուսարարիլ ընել :

Քակտեմ, եցի, եւ . խիստ բանել . ճիւղ սէօփէք :
Սերմանեմ, եցի, եւ . հոսնար ցանել . լոհոսմ էքիւք :

Րստ այսմ խոնարհին և քաղուժ ներգործակերպ չե-
ղոքական բայք . ԳՐ :

Րմաչեմ, եցի, եւ . ամբնալ . ունանմար :

Րըշաւեմ, եցի, եւ . շաղել . սիրասալ ընել :

Ղիմեմ, եցի, եւ . շրայ երևալ :

Խուսափեմ, եցի, եւ . մէկրի քալել . սաստաղմար :

Տակեմ, եցի, եւ . արևոսն էնալ . այրև քնալ :

Րստ կրաւորականի Ղործէմին խոնարհին և քաղուժ
ձայնակրական բայք . ԳՐ :

Րչխատիմ, եցայ, եւց, էլ եւ . լաւընիլ ըլլալ . եւս՝ հոգնել :

Րպաւինիմ, եցայ, եւց, էլ եւ . սղընիլ ըլլալ . ուստար քնել :

Սովորիմ, եցայ, եւց, էլ եւ . սորվել . ալընմար :

Վարօտիմ, եցայ, եւց . կարօտնալ . կարօտ ըլլալ :

Վտանգիմ, եցայ, եւց . լեհելիքէի մըլ ըլլալ :

Րստ այսմ խոնարհին և քանի մի հասարակ բայք .
զոր օրինակ :

Րարբառիմ, եցայ, եւ . ըսել, ղրոսցել :

Ղատիմ, եցայ, եւ . դարել . դարասարան ընել :

Խորհիմ, եցայ, եւց, էլ եւ . մոմալ . արեւ խանմար .

Տամարիմ, եցայ, եւց, էլ եւ . համրել . եւս՝ սեպել :

Խոստովանիմ, եցայ, եւց, էլ եւ . խոսար ըլլանել . իբար էլմէք :

Սա յուղ ուրեք ՚ի դործ ածի էական բայիւ այսպէս .
Խոստովան լինիմ, իս, ի . լինէի, էիր, էր . եղէ,
եղեր . ևն :

() րինակ երկրորդ :

Սահմանայան եղանակի Վերկայ :

Տատանեմ, Տատանես, Տատանէ .
Տատանեմք, Տատանէք, Տատանեն :

Միջադար :

Հատանէի , Հատանէիր , Հատանէր .
 Հատանէաք , Հատանէիք , Հատանէին :

Ասորբեալ .

Հատի , Հատեր , եհատ , համ հատ .
 Հատաք , Հատիք , Հատին :

Յարահարար :

Հատեալ եմ , ես , է . հատեալ եմք , էք , են :

Պերահարար :

Հատեալէի , էիր , էր . հատեալ էաք , էիք , էին :

Մասունի :

Հատից , հատցես , հատցէ .
 հատցուք , հատջիք , համ հատանիջիք , հատցեն :

Հրամայան եղանակի Մերկայ :

Հատ , մի հատաներ . հատէք , մի հատանէք :

Մասունի :

Հատջիր , համ հատանիջիր , համ հատցես , հատցէ .
 հատցուք , հատջիք , համ հատանիջիք , հատցեն :

Սորարասանան եղանակի Մասունի :

Հատանիցեմ , հատանիցես , հատանիցէ .
 հատանիցեմք , հատանիցէք , հատանիցեն :

Միջեալ :

Հատեալ իցեմ , իցես , իցէ . հատել իցեմք , իցէք , իցեն :

Մերկայի եղանակ . հատանել , հատանելոյ , լի :

Միջանիւր . Մերկայ . հատանող : Միջեալ . հատեալ :

Մասունի . հատանելոց :

() Ըրինակ կրաւորականին :

Սահմանան եղանակի Մերկայ :

Հատանիմ , հատանիս , հատանի .
 հատանիմք , հատանիք , հատանին :

Միջադար :

Հատանէի , հատանէիր , հատանէր , համ հատանիւր .
 հատանէաք , հատանէիք , հատանէին :

Ասորբեալ :

հատայ , հատար , հատաւ .
 հատաք , հատայք , հատան :

Յարակարար :

Հատեալ եմ , ես , է . հատեալ եմք , էք , են :

Վերակարար :

Հատեալ էի , էիր , էր . հատեալ էաք , էիք , էին :

Լսողանի :

Հատայց , հատցիս , հատցի .
հատցուք , հատջիք , կամ հատանիջիք , հատցին :

Հրամայական եղանակի Վերկայ :

Հատջիր , մի հատանիր . հատարուք , մի հատանիր :

Լսողանի :

Հատջիր , կամ հատցիս , հատցի .
հատցուք , հատջիք . եւ այլն , որոչես սահմանականին :

Սորորարասական եղանակի Լսողանի :

Հատանիցիմ , ցիս , ցի . հատանիցիմք , ցիք , ցին :

Լսցեալ :

Հատեալ իցեմ , իցես , իցէ . հատեալ իցեմք , իցէք , իցեն :

Լսերևոյն եղանակ . հատանիլ , հատանելոյ , ին :

Լսորանելուի . Վերկայ եւ Լսցեալ . հատեալ , կ՛հ հատեցել :

Լսողանի . հատանելի , կամ հատանելոյ :

Լսուպէս խոնարհին սակաւ բայք ներգործականք
Հանգերձ կրաւորականօք իւրեանց . դր :

Լնիծանեմ , ծի , ծեր , անէծ . անէծ : պէտքոս ընել :

Լրկանեմ , կի , կեր , էարկ , կ՛արկ . արկ : չգել . վարձեպել :

Վտանեմ , գտի , գտեր , եգիտ . գիտ : գտնել : ես՝ իճարունել :

Լուծանեմ , ծի , ծեր , ելոյծ . լոյծ : արջակնել . բակնել . զեօզել :

Վլանեմ , կլի , կլեր , եկուլ . կուլ : կնել : ես՝ կորանցնել .

Հարկանեմ , ըի , ըեր , եհար . հար : զարնել . լուրճար :

Սուծանմ , ծի , ծեր , եմոյծ . մոյծ : մոցնել . կիրպիրել :

Սպանանեմ , նի , ներ , սպան . սպան : սպաննել . մեղցնել :

Տեսանեմ , սի , սեր , ետես . տես : տեսնել : կեօրել :

Յուցանեմ , ցի , ցեր , եցոյց . ցոյց : ցցնել : ես՝ իճարունել :

Ըստ այսմ խոնարհին եւ քանի մի ներգործակերպ
էկզորական բայք . դր :

Լնցանեմ , ցի , ցեր , կանց . անց : անցնել . կնել :

Լջանեմ , իջի , իջեր , էջ . էջ . իջնել . էնել :

Հասանեմ, սի, սեր, եհաս. հաս : հաննիլ. եէնիշէր :
 Ստանեմ, մտի, մտեր, եմուտ. մուտ : մտնիլ. կիրմէր :
 Համբերեմ, բերի, բերեր, բեր. բեր. } սապու ընել. դիմա-
 կամ համբերեցի. բերեալ : } նալ :

Ըստ կրաւորականի հարանէմին խոնարհին և քանի մի
 հասարակ բայք. 98 :

Ճաննիմ, ծնայ, ծնիր. ծնիլ. ևս՝ ծագիլ :
 Ուսանիմ, սայ, սիր, սորչիլ :
 Սփածանիմ, ծայ, ծիր. խաշանիշ ըլլալ :
 Սկսանիմ, սկսայ. սկսայց, սկսցիս, սկսցի. } սկսիլ. պաշ-
 սկսցուք, սկսջիք, սկսցին. սկսեալ : } լամար :
 Սկսիմ, սկսայ. սկսայց, սկսեցիս, սկսցի. }
 սկսցուք, սկսջիք, սկսցին. սկսիր. }
 Տանիմ, տարայ. տարայց, տարցիս, տարցի. տար,
 մի տանիր. տանիցիմ, ցիս, ցի. տանող, կամ տա-
 րող. տարեալ : դանիլ. ևս՝ վերցնել :

Ըստ այսմ լինին և քանի մի չեղորական բայք՝ ձայ-
 նակրականք. զոր օրինակ .

Բուսանիմ, սայ, սիր, սարուք, կ՛սէք. բուսնիլ. պիլմէր :
 Մնանիմ, մնայ, մնիր, մնարուք. պէսլէնիշ ըլլալ :
 Ուռանիմ, ուայ, ուիր, ուարուք. մուսնիլ. էօլմէր :
 Լնկանիմ, անկայ, կիր, կերուք. ընկնիլ. դիմա-
 րտիմ, նստայ, նիստ, տարուք, կ՛էք. նստող. օրնարմար :

Խոնարհումն ստեմ բայիս :

Սահմանական եղանակի՝ Վերջայ .

Ըսեմ, ասես, ասէ. ասեմք, ասէք, ասեն :
 Ըսէի, ասէիր, ասեր. ասէաք, ասէիք, ասէին :
 Ըսացի, ասացեր. ասաց .
 ասացաք, ասացիք, ասացին :

Յորակարար և Վերակարար:

Ասացեալ եմ, ես, է. ևն: Ասացեալ էի, էիր. ևն:
Ապառնի:

Ասացից, ասացես, ասացէ:
ասացուք, ասաջիք, ասացեն:

Հրամայական եղանակի Վերկայ:

Ասմ, մի ասեր. ասացէք, մի ասէք:
Ապառնի:

Ասաջիր, էմ ասացես, ասացէ. ասացուք, ևն.

Սորորարասական եղանակի Ապառնի:

Ասիցեմ, ցես, ցէ. ասիցեմք, ցէք, ցեն:
Անցեալ:

Ասացեչիցեմ, իցես, իցէ. ասացեչիցեմք, իցէք, իցեն:

Աներեւոյն եղանակ. Ասել, ասելոյ, ասելով, յասել:

Անդրանեւումի. Վերկայ. Ասող, էմ ասացող:

Անցեալ. Ասացեալ: Ապառնի. Ասելոց:

() Ընկալ կրաւորականին:

Սահմանական եղանակի Վերկայ:

Ասիմ, ասիս, ասի. Ասիմք. ասիք, ասին:
Անկատար:

Ասէի, էիր, էր, էմ իւր. ասէաք, էիք, էին:
Ապարեւալ:

Ասացայ, ասացար, ասացաւ.
ասացաք, ասացայք, ասացան:

Ասացայց, ասացիս, ասացի.
ասացուք, ասաջիք, ասացին:

Հրամայական եղանակի Վերկայ. (ոչ առնի:)

Ասաջիր, էմ ասացիս, ասացի. ասացուք, ևն:
Սորորարասական եղանակի Ապառնի:

Ասիցիմ, ցիս, ցի. ասիցիմք, ցիք, ցին:
Աներեւոյն եղանակ. Ասիլ, ասելոյ, ասելով. ևն:

Անդրանեւումի. Վերկայ և Անցեալ. Ասացեալ:

Ապառնի. Ասելի, էմ ասելոց:

Իսկ այլ ժամանակքն լինին ը ներդործականին :

Րնդ սովաւ խոնարհի և ներդործական բայս՝ Վի-
րեճ . փոփոխմամբ եզակի հրամայականին ՚ի էւ . ր .
Վիտեմ , դիտացի , դիտեւ :

Խոնարհումն անցողական բայից :

Սահմանական եղանակի՝ Վերիայ :

Օ օրացուցանեմ , ացուցանես , ացուցանէ .
զօրացուցանեմք , ացուցանէք , ացուցանեն :

Միարար :

Օ օրացուցանելի , ացուցանելիր , ացուցանէր .
զօրացուցանէաք , ացուցանէիք , ացուցանէին :

Սարարեալ :

Օ օրացուցի , զօրացուցեր , զօրացոյց .
զօրացուցար , զօրացուցիր , զօրացուցին :

Յարակարար և Վերակարար :

Օ օրացուցեալ եմ , ես , է . լի : էի , էիր , էր . լի :

Միասնի :

Օ օրացուցից , զօրացուցես , զօրացուցէ .
զօրացուցուք , ցուցիք , է՛ցուցանի՛ցիք , ցուցեն :

Հրամայական եղանակի՝ Վերիայ :

Օ օրացի , մի զօրացուցանէր .
զօրացուցէք , մի զօրացուցանէք :

Միասնի :

Օ օրացուցիր , է՛ցուցանի՛ր , ցուցես , ցուցէ .
զօրացուցուք , ցուցիք . է՛ցուցանի՛ցիք , ցուցեն :

Սարարասական եղանակի՝ Միասնի :

Օ օրացուցանիցեմ , ացուցանիցես , ացուցանիցէ .
զօրացուցանիցեմք , րացուցանիցէք , րացուցանիցեն :

Միցեալ :

Օ օրացուցեալիցեմ , իցես , իցէ . իցեմք , իցէք , իցեն :

Միերևոյլ եղանակ . Օ օրացուցանեալ , նեղ . լի :
Միարանելու . Վերիայ . Օ օրացուցանող : Միցեալ . Օ օ-
րացուցեալ : Միասնի . Օ օրացուցանելոց :

Սորա կրաւորականն ոչ 'ի գործ ածի . այլ՝ փոխան նր
 զնի ներգործակերպ չեղորականն , կամ ձայնակրա-
 կանն , յորոց բղխին անցողականք . ր :

Օ օրանամ , փիկ ասելոյ Օ օրացուցանիմ :
 Արգարանամ , փիկ ասելոյ Արգարացուցանիմ :
 Այնպէս , փիկ ասելոյ Այնպէսցուցանիմ . և :

Բստ այսմ խոնարհին ամ անցողական բայք յան-
 զեալք 'ի աշուշանեմ և 'ի էշուշանեմ . և 'ի լուկ ուշանեմ .
 և ս և 'ի ուսանեմ . որոց հրամայականն լինի աշո՛ւ և էշո՛ւ
 և ո՛ւ . զոր օրինակ :

Բջտացուցանեմ , ցուցի , այո՛ . Տննաշուշանեմ :
 Չեացուցանեմ , ցուցի , այո՛ . Ֆեի մեջ Խօսեմ :
 Տկարացուցանեմ , ցուցի , այո՛ . ուժը կորեմ :
 Կարեցուցանեմ , ցուցի , եցո՛ . ապրեցնել . ապարեմ :
 Օգեցուցանեմ , ցուցի , եցո՛ . հաճեցնել :
 Յիմարեցուցանեմ , ցուցի , եցո՛ . Ինննեցնել . Ինննեմ :
 Սատուցանեմ , ուցի , տո՛ . Տօբեցնել : Խա՛ ընծայեմ :
 Թազուցանեմ , ուցի , դո՛ . Ժածուի պահել :
 Կորուսանեմ , ըուսի , կորո՛ , բուսեալ . Կորանցնել . Ինննեմ :
 Լուլանեմ , լուզի , լուզեմ . հանել . Լուլանեմ :

Գ Լ Ո Ւ Խ Խ Լ :

Այնպէս ինչպէս անոնք որոնք Բայից՝ ըստ երկրորդ խորհուրդն :

() րինակ առաջին :

Ահմանական եղանակն՝ Ա, Երկայ :

Ազամ ,	ազաս ,	ազայ .
ազամք ,	ազայք ,	ազանն :
	Ապահանի :	
Ազայի ,	ազայիր ,	ազայր .
ազայաք ,	ազայիք ,	ազայինն :
	Ապարեալ :	
Ազայի ,	ազայեր ,	ազաց .
ազայաք ,	ազայիք ,	ազացինն :

Ստան Թ. Գլխին Է :

Յարակարար :

Լճացեալ եմ, ես, է. աղացեալ էմք, էք, են :

Ղերակարար :

Լճացեալ էի, էիր, էր. աղացեալ էաք, էիք, էին :

Լստանի :

Լճացից, աղասցես, աղասցէ :

աղասցուք, աղասջիք, աղասցեն :

Հրամայան էղանակի Ղերկայ :

Լճա, մի աղար. աղացէք, մի աղայք :

Լստանի :

Լճասջիր, էմ աղասցես, աղասցէ :

աղասցուք, աղասջիք, աղասցեն :

Սորարասան էղանակի Լստանի :

Լճայցեմ, աղայցես, աղայցէ :

աղայցեմք, աղայցէք, աղայցեն :

Լսցեալ :

Լճացեալ իցեմ, իցես, իցէ. աղացեալ իցեմք, իցէք, իցեն :

Լսերևոյն էղանակ. Լճալ, աղալոյ, աղալով, յաղալ :

Լսորանելոյն. Ղերկայ. Լճացող : Լսցեալ. Լճացեալ :

Լստանի. Լճալոց :

() ըինակ կրաւորականին :

Սահանան էղանակի Ղերկայ :

Լճացեալ լինիմ, լինիս, լինի. լինիմք, լինիք, լինին :

Լսակարար :

Լճացեալ լինէի, էիր, էր. լինէաք, էիք, էին :

Կարարեալ :

Լճացայ, աղացար, աղացալ :

աղացաք, աղացայք, աղացան :

Յարակարար ե Ղերակարար :

Լճացեալ եմ, ես, եմ : Լճացեալ էի, էիր, եմ :

Լստանի :

Լճացայց, աղասցիս, աղասցի :

աղասցուք, աղասջիք, աղասցին :

Հրամայան էղանակի Ղերկայ :

Լճացիր, աղացարուք :

Ապառնի :

Աղասջիր, հի աղասցիս, աղասցի. աղասցուք, լի :

Սորադասանիան եղանակի Ապառնի :

Աղացեալ լինիցիմ, ցիս, ցի. լինիցիմք, ցիք, ցին :

Անցեալ :

Աղացեալ իցեմ, ցես, ցէ. աղացեալ իցեմք, ցէք, ցեն :

Աներևոյն եղանակ. Աղացեալ լինել, հի աղալ, աղալոյ. լի :

Անորանելուի. Անցիցի ա. Աղացեալ :

Ապառնի. Աղալի, հի աղալոց :

Այսպէս խոնարհին ներգործական բայք սակաւք
յանդեալք ՚ի աճ. զք :

Ամամ, ացի, ամամ.

Վալել. լալել :

Օգամ, ացի, զգամ.

Ղգալ. արայմար :

Թանամ, Թացի, Թաց.

Թրջել. ինմել. ըսլալմար :

Լամ, լացի, լաց.

լալ. աղլամար :

Արամ, ացի, հի աղայ, սա. որսացող, հի որսող. ալամիլ ընել :

Անամ, բացի, բացից. բաց : Արայ հրատարանին լինի,

բանիմ, նիս, նի. բացայ, ցար, ցաւ. բացիր, լի :

Ասորադասանիան. բանայցիմ, ցիս. լի : Աներևոյն.

բանիլ, հի բանալ. լի :

Յայս վերածի և բայս բառնամ. զոր օրինակ.

Բառնամ, բարձի, բարձեալ եմ, բարձից, բարձցես,

բարձցուք, բարձջիր, ձցեն : Զբամ. բարձ, մի բառ.

նար. բարձէք, մի բառնայք : Սոր. բառնայցեմ. լի :

Անորանելուի. բարձող, բարձեալ, բառնալոց : Արաւ.

Բառնիմ, իս, ի. բարձայ. բարձայց : Զբամ. բարձիր.

բարձարուք : Սոր. բառնայցիմ. ցիս, լի : Աներևոյն.

բառնիլ, հի բառնալ : Անոր. բարձեալ, բառնալի :

Աս ներգործականի, և ըստ կրաւորականի բառ.

նամ բայիս խոնարհի և չեզոքական բայս դառնալ և

բաղադրեալք սորա. զք :

Գառնամ, աս, սյ. Գարձայ, ձար. ձաւ. և այլն :

Գարձայց, ձցիս, ձցի. լի : Գարձ, հի գարձիր.

Գարձարուք, հի ձէք, հի ձիք. մի գառնայք : Գառ.

նայցեմ. և այլն : Գարձող, գարձեալ, գառնալոց,

գառնալի :

Կան և բազում չեզոքական բայք յանգեալք 'ի ամ,
որք ընդ աղամ բայիւ խոնարհին . զր :

- Ընամ, ացի, սմ . Տորի ընել . Տընել :
- Ղնամ, ացի, զնմ . Էրեալ :
- Խաղամ, ացի, զմ . Խաղալ : Խա առաջ գնալ :
- Խնդամ, ացի, դմ . Խորախանալ . Խնդինդի :
- Սնամ, ացի, մնմ . Տնալ : Խոս սպասել :

Ընդ սորք դասաւորին և չեզոքական բայքս էալ եկեալ .
զոր օրինակ :

Կամ, կաս, կայ . ևն : Կացի, կացեր, եկաց . կացաք,
կացիք, կացին : Կացից, կացցես . ևն : Կաց, մի կար .
կացէք, մի կայք : Կացջիւր . ևն : Կայցեմ . ևն : կալ .
կացող . կացեալ . կալոց :

Կեամ, կեաս, կեայ . կեամք, կեայք, կեան : Կելի,
կելիք, կեայր . կեաք, կելիք, կելին : Կեցի, կեցեր, ե-
կեաց . կեցաք, կեցիք, կեցին : Կեցեալ եմ . ևն : Կե-
ցից, կեցցես, կեցցէ . կեցցուք, կեցջիք, կեցցեն :
Կեաց, մի կեցցես . կեցէք, մի կեցջիք . կեցջիւր, ևն :
կեցցեմ . ևն : Կեալ, կելոյ . կեցող . կեցեալ, կելոց :

(Օրինակ երկրորդ :

Սահմանական Եղանակի 'Սերիայ :

Խոստանամ, խոստանաս, խոստանայ .
խոստանամք, խոստանայք, խոստանան :

Ընկադար :

Խոստանայի, խոստանայիր, խոստանայր .
խոստանայաք, խոստանայիք, խոստանային :

Կարարեալ :

Խոստացայ, խոստացար, խոստացալ .
խոստացաք, խոստացայք, խոստացան :

Յարակարար :

Խոստացեալ եմ, էս, է . խոստացեալ եմք, էք, են .
Գերակարար :

Խոստացեալ էի, էիր, էր . խոստացեալ էաք, էիք, էին :

Արտահայտութիւն :

Արտատպագրիչ , խոստատպիչ , խոստատպի .
խոստատպութիւն , խոստատպիչ , խոստատպիչն .

Նորահայտութեան եղանակի Վերջապահ :

Արտատպիչը , մի խոստատանար . խոստատպիչութիւն , մի խոստատպիչ .

Արտահայտութիւն :

Արտատպիչը , ի՞նչ խոստատպիչ , խոստատպի .
խոստատպութիւն , խոստատպիչ , խոստատպիչն .

Արտահայտութեան եղանակի Արտահայտութիւն :

Արտատանայցեմ , ցես , ցէ . խոստատանայցեմք , ցէք , ցենք .

Արտահայտութիւն :

Արտատանայցեալ իցեմ , իցես , իցէ . իցեմք , իցէք , իցենք .
Արտահայտութեան եղանակի . Արտատանալ , խոստատանալոյ . լւծ :

Արտահայտութեան եղանակի . Վերջապահ . Արտատանալ .
ցեալ : Արտահայտութիւն . Արտատանալոց :

Արտատանայցեան սորա բաց ՚ի սահմանականի ներկայէն՝
լինի ըստ ներգործականին : Իսկ ՚ի հարկաւոր տեղիս
ձեւանայ ևս էական բայիւ . ցր :

Արտահայտութեան եղանակի Վերջապահ :

Արտատանայցեալ լինիմ , լինիս , լինի . լինիմք , լինիք , լինինք .

Արտահայտութիւն :

Արտատանայցեալ լինիք , լինիք , լինիք . լինիք , լինիք , լինիք .

Արտահայտութիւն :

Արտատանայցեալ եղէ , եղեր , եղև . եղք , եղէք , եղենք .

Արտահայտութեան եղանակի Վերջապահ :

Արտատանայցեալ եմ , ես , է . լւծ : էի , էիր , էր . և այլն .

Արտահայտութիւն :

Արտատանայցեալ եղէց , եղիցիս , իցի . եղիցուք , իջիք , իցինք .

Նորահայտութեան եղանակի Վերջապահ :

Արտատանայցեալ լեւր , մի խոստատանայցեալ լինիք . լեւրութիւն , մի լինիք .

Արտահայտութիւն :

Արտատանայցեալ լիջիք , ի՞նչ լիցիս , լիցի . լիցուք , և այլն .

Արտահայտութեան եղանակի Արտահայտութիւն :

Արտատանայցեալ լինիցիմ , ցիս , ցի . լինիցիմք , ցիք , ցինք .

Արտահայտութիւն :

Արտատանայցեալ իցեմ , իցես , իցէ . իցեմք , իցէք , իցենք .
Արտահայտութեան եղանակի . Արտատանայցեալ լինեալ , լինեալոյ . և այլն .

Ընդհանրելուք . Վերջայ և Վնջեալ . Սոստացեալ .
Վարտանի . Սոստանալի , կամ խոստանալոց :

Ըստ այսմ խոնարհին ամ բայք ներգործականք յան
գեալք 'ի անամ . բաց 'ի բայէս լուսնամ . Դր :

Յզանամ , ացայ , ցիր . Տոցարնալ . Էլեղելէնմէ :

Ուրանամ , ացայ , ցիր . ուրանալ . Ինքեար ընել :

Ստանամ , ացայ , ցիր . Վասարելիլ : Եւս՝ ունենալ :

Սոռանամ , ացայ , ուս , կ՛ճ ուացիր . Տոռանալ . ուսուսումնաք :

Իմանամ , ացայ , իման , կ՛ճ իմացիր . Իմանալ . Իմալ :

(Սր կրաւորկնի ներկայն լինի ևս՝ իմանիմ , նիս , նիս)

Սերկանամ , ցայ , ցիր . (Իբր ներգ) . հանուսիլ : Եւս՝ պէյան ընել :

Տոգամ , ացայ , կ՛ճ ացի , ամ . (Իբր ներգ) . պէս ընել : Եւս՝ լսասայել :

Սգամ , ացայ , կ՛ճ ացի , ամ , կ՛ճ ացիր . (Իբր ներգ) . սոսգ մտնել . լիս :

Իսկ բայս լուսնամ խոնարհի իբրև զազամն , որոյ կրա
ւորականի սահանականն լինի ևս՝ լուանիմ , լուանիս
Եւ ստորագասականն՝ լուանայցիմ , ցիս , և այլն :

Ընդ սովին խոնարհին և բազում չեզոքական բայք
յանգեալք 'ի անամ և 'ի էնամ . Դր :

Ընդորրանամ , ացայ , ացիր , ըսահանալ . հանդարտիլ :

Բազմանամ , ացայ , ացիր . շարնալ . զոլալմաք :

Ընտելանամ , ացայ , ացիր . ալըլիլ ըլլալ . լիս :

Ըբբենամ , եցայ , եցիր . հարբիլ . գինոճիալ :

Սերձենամ , եցայ , եցիր . մոթենալ . տձլ երթալ :

Գ Լ Ո Ւ Խ Բ :

Խոնարհմանի ներգործականն բայից՝ ըստ երբորոք լծորդութե :

() Ըրինակ առաջին :

Սահմանական եղանակի Վերջայ :

Թողում ,	Թողուս ,	Թողու .
Թողումք ,	Թողուք ,	Թողուն .

Անկարգ :

Թողուի , Թողուիր , Թողոյր .
 Թողուաք , Թողուիք , Թողուին :

Ապարիւտ :

Թողի , Թողեր , Եթող , Կամ Թող .
 Թողաք , Թողիք , Թողին :

Յարահար :

Թողեալ էմ , ես , է . Թողեալ էմք , էք , են :

Ղերահար :

Թողեալ էի , էիր , էր . Թողեալ էաք , էիք , էին :

Ապարիւտ :

Թողից , Թողես , Թողցէ .
 Թողուք , Թողիք , Թողեն :

Նորահայտիւն եղանակի լերից :

Թող , մի Թողուր . Թողէք , մի Թողուք :

Ապարիւտ :

Թողիք , Կամ Թողես , Թողցէ .
 Թողուք , Թողիք , Թողեն :

Սորորատիւնի եղանակի Ապարիւտ :

Թողուցում , Թողուցուս , Թողուցու .
 Թողուցումք , Թողուցուք , Թողուցուն :

Անյետ :

Թողեալ իցեմ , իցես , իցէ . Թողեալ իցեմք , իցեք , իցեն .
 Անյետիւնի եղանակի . Թողուլ , Թողայ , Թողուլ , ի Թողուլ .
 Անյետիւնի . լերից . Թողուլ : Անյետ . Թողեալ .
 Ապարիւտ . Թողուց :

() Ընկերակցութեան հարաբերականին :

Սահմանային եղանակի լերից :

Թողանիմ , իս , ի . Թողանիմք , իք , ին :

(Ամ ըստ ներգործականին՝ որպէս սովորաբար էր նախնեաց .)

Թողում , Թողուս , Թողու . Թողումք , Թողուք , Թողուն :

Անկարգ :

Թողուի , ուիր , ոյր . Թողուաք , ուիք , ուին :

Ապարիւտ :

Թողայ , Թողար , Թողաւ . Թողաք , Թողայք , Թողան :

Յարակապար և Վերակապար :

(Սողեալ եմ, ես, է . լի : (Սողեալ էի, էիր . լի :

Լ'դառնի :

(Սողայց, թողցիս, թողցի .

թողցուք, թողջիք, թողցին :

Հրամայանն եղանակի Վերիայ :

(Սողի՛ր . (Սողարու՛ք :

Լ'դառնի :

(Սողջի՛ր, կ'ձ թողցիս, թողցի . թողցու՛ք, թողջի՛ք, թողցին .

Սորադասականն եղանակի Լ'դառնի :

(Սողուցում, ցուս, ցու . թողուցումք, ցուք, ցուն :

կ'ձ թողեալ լինիցիմ, ցիս, ցի . լինիցիմք, ցիք, ցին :

Լ'դեալ :

(Սողեալ իցեմ, իցես, իցէ . թողեալ իցեմք . և այլն :

Լ'ներկայի եղ' . (Սողանիլ, թողանելոյ . կ'ձ թողուլ, թողլոյ :

Լ'դառնելու լի . Վերիայ և Լ'դեալ . (Սողեալ :

Լ'դառնի . (Սողլի, կ'ձ թողլոյ :

Լ'ստ այսմ խոնարհին քանի մի ներգործական բայք . զոր օրինակ :

Լ'անում, առի, առեր, էառ, կ'ձ առ . անում . առնուլ . առող, առեալ, առնլոց, առնլի : առնել . ալմար :

Լ'արգելում, լի, լեր, արգել . արգել : արգիլել . լ'նողալ :

Գելում, լի, լեր, եգել . գել : պիտիլ ընել :

Օ ենում, նի, ներ, եգեն, կ'ձ զեն . զեն . ճորելել :

Լ'իզում, զի, զեր, լեզ, կ'ձ ելիզ . լեզ : լիլ :

Կասում, սի, սեր, կաս . կաս . կամնել . կարմանլամար :

Կիզում, զի, զեր, եկէզ . կէզ : երել . եարմար :

Հեղում, զի, զեր, եհեզ . հեզ . զանել . լ'արիլ :

Հերձում, ձի, ձեր, եհերձ . հերձ : ձորել . պարել . ելուլմար :

Յաւելում, լի, լեր, յաւել . յաւել : եաւելցնել . կ'ձ կ'ձ ընել :

Լ'ստ կրաւորականի սորա խոնարհին և քանի մի բայք չէ զորականք . Գր :

Օ բօնում, սայ, սիր . դեճի ընել . լի :

Հեղձում, ձայ, ձիր . խղորտիլ . կ'ձ սիրու ճանել :

Յենում, յեցայ, ցիր . կ'ձ լիլ : կ'ձ կ'ձ ընել :

Ս'եանում, ոայ, ոիր . ոուցեալ . արանալ . ընլմար :

Երդնում, երդուայ, երդուար, երդուաւ, երդուայց,
երդուիցիս, ցի, երդուիր. երդում ընել:

Ե՛լ յէտագայք խոտորին 'ի կատարեալն, և յա-
պառնին և յանցեալն, զք:

Ե՛լ յտնում, այտեայ, այտեայց, այտիր, այտուցեալ.
առաիւ առաեհալ:

Օ արթնում, զարթեայ, զարթեայց, զարթիր, զար-
թուցեալ. զարթնուլ. արթննալ:

Պակնում, կեայ, կիր. կուցեալ. շարիշ ըլլալով ձախնալ:

Յամնում, սեայ, սիր. սուցեալ. ետսս սրտողել:

Ոմանք յայսպիսի բայից յանգին և 'ի չի՛մ. զք:

Ոստնում կ'՛ս ստչիմ, տեայ, տիր. տուցեալ. ցախիւն:

Շարթնում կ'՛ճ չարթչիմ, թեայ, թիր. լիճ. իարիշ ըլլալով:

Թաղնում կ'՛ճ թաղչիմ, գեայ, գիր. գուցեալ. պահուստիլ:

Փախչիմ կ'՛ճ փախնում, խեայ, խիր. խուցեալ. փախել:

Երկնչիմ, երկեայ, կիր. կուցեալ. ձախնալ. գորգմալ:

Թուչիմ, թուեայ, ոիր. ոուցեալ. լուսել. ուլմալ:

Սարտնչիմ, տեայ, տիր. տուցեալ. հոռաիւ. ծեծիտիլ:

Կորնչիմ, րեայ, րիր. րուսեալ. հորստիւ. խայտ ըլլալ:

() րինակ երկրորդ:

Սահմանական էղանակի 'Աերիայ:

Րնկենում, ուս, ու. ընկենումք, ուք, ուն:

Րնկապար:

Րնկենուի, ուիր, ոյր. ընկենուաք, ուիրք, ուին:

Կապարեալ:

Րնկեցի, ընկեցեր, ընկեց.

ընկեցաք, ընկեցիրք, ընկեցին:

Յարկապար և Վերակապար:

Րնկեցեալ եմ, ես, է. և այլն: էի, էիր, էր. լիճ:

Րպառնի:

Րնկեցից, ընկեսցես, ընկեսցէ.

ընկեսցուք, ընկեսցիրք, ընկեսցեն:

Սասն ան . փլատի չ :

Հրամայան եղանակի՝ Վերջայ :

Բնկեալ , մի ընկենուր . ընկեցէք , մի ընկենուք :

Լսողանի :

Բնկեսջիբր , համ ընկեսցես , ընկեսցէ . և այլն , որպէս սահմանականին :

Սորաբարասան եղանակի՝ Լսողանի :

Բնկենուցում , ցուս , ցու . Բնկենուցումք , ցուք , ցուն ,

Լսցեալ :

Բնկեցեալ իցեմ , իցես , իցէ . իցեմք , իցէք , իցեն :

Լսեբնայն եղանակի . Բնկենուլ , ընկենլոյ , յընկենուլ . ևն :

Բնդրանելումի . Վերջայ . Բնկեցող : Լսցեալ . Բնկեցեալ :

Լսողանի . Բնկենլոց :

() քինակ կրաւորականին :

Սահմանան եղանակի՝ Վերջայ :

Բնկեցեալ լինիմ , լինիս , լինի . լինիմք , լինիք , նին :

Լսեալար :

Բնկեցեալ լինելի , էիր , էր . լինէաք , էիք , էին :

Լսարեալ :

Բնկեցայ , ընկեցար , ընկեցաւ .

ընկեցաք , ընկեցայք , ընկեցան :

Յար՝ և Վեր՝ :

Բնկեցեալ եմ , ես , է : Բնկեցեալ էի , էիր , ևն :

Լսողանի :

Բնկեցայց , ընկեսցիս , ընկեսցի .

ընկեսցուք , ընկեսջիք , ընկեսցին :

Հրամայան եղանակի՝ Վերջայ :

Բնկեցեալ լեր . Բնկեցարուք :

Լսողանի :

Բնկեսջիբր , հմ ընկեսցիս , եսցի . ընկեսցուք , եսջիք , եսցին :

Սորաբարասան եղանակի՝ Լսողանի :

Բնկենուցում , ցուս , ցու . ընկենուցումք , ցուք , ցուն :

հմ ընկեցեալ լինիցիմ , ցիս , ցի . լինիցիմք , ցիք , ցին :

Լսցեալ :

Բնկեցեալ իցեմ , իցես , իցէ . իցեմք , իցէք , իցեն :

Բնդրանելումի . Վերջայ և Լսցեալ . Բնկեցեալ :

Լսողանի . Բնկենլի , հմ ընկենլոց :

Բնդ սովին խոնարհի և ներգործական բայս ըստ . ուրոյ կատարեալն լինի . լցի , լցեր , ելից . լի : և հրամայականն . լից , մի ըսուր . լցէք , մի ըսուք . լի :

Բստ կրաւորականի և ըստ ներգործականի սորա խոնարհի և ներգործական բայս ընթեռնուալ . քր .

Բնթեռնում , ուս , ու . լի : Բնթերցայ , ցար , ցաւ , ցաք , ցայք , ցան , Բնթերցեալ եմ . լի : Բնթերցայց , ընթերցցիս , ցցի . ընթերցցուք , ցջլք , ցցին : Բնթերցիք , մի ընթեռնուր . ընթերցարուք , կ՛ ընթերցիք . մի ընթեռնուք : Բնթերցջլիր , կ՛ամ ընթերցցիս . լի :

Բնթեռնուցում . լի : Բնթեռնուլ , նլոյ : Բնթերցող . ընթերցեալ . ընթեռնլոց . Սրա . ընթերցանիմ . իս , ի . լի : Սոր . ընթերցանիցիմ : Բնթերցանելի , կ՛ ընթեռնելի : Բստ այսմ լինի և բայս զգե

նում :

Գ Լ Ո Ւ Ի Ս Թ Վ

Յաղագս խոնարհմանց անկանոն Բայից :

Ընկանոն բայք բաժանին յերիս տեսակս . ոմանք են զարտուղիք . ոմանք պակասաւորք . և ոմանք դիմազուրկք . զորս ըստ իւրաքանչիւր լծորդուեց կարգեսցուք յառաջիկայդ .

Խոնարհմանք զարտուղի Բայից :

Օւրտուղի ներգործական բայս Ընթեմ խոնարհի այսպէս :

Սահմանական եղանակի Ներկայ .

Ընթեմ ,	առնես ,	առնի .
առնեմք ,	առնէք ,	առնեն :
	Ընթարար .	
Ընթի ,	առնելիր ,	առնէր .
առնէաք ,	առնելիք ,	առնելին :

Ստորագրեալ :

Լճարրի , արարեր , արար .
 արարաք , արարիք , արարին :

Յարմարար և Գերակարար :

Լճարեալ եմ , ես , է . ևն : Լճարեալ էի , էիր , էր . ևն .
 Լճարանի :

Լճարից , արասցես , արասցէ .
 արասցուք , արասցիք , է՛մ առնիջիք , արասցեն :

Տրամայական եղանակի Վերջայ :

Լճրա՛ , մի առներ . արարէ՛ք , մի առնէք ,
 Լճարանի :

Լճրասջի՛ր , է՛մ առնիջի՛ր , է՛մ արասցէս , արասցէ . ևն :
 Ստորարասական եղանակի Լճարանի :

Լճնիցեմ , ցես , ցէ . առնիցեմք , ցէք , ցեն .
 Լճնիցեալ :

Լճարեալ իցեմ , իցես , իցէ . իցեմք , իցէք , իցեն :
 Լճերեւոյն եղանակ . Լճնել , առնելոյ , առնելով , յառնել ,
 Լճորոնելուի . Վերջայ . Լճարող , էմ առնող : Լճ-
 ցեալ . Լճարեալ : Լճարանի . Լճնելոց :

() ընսակ կրաւորականին :

Սահմանական եղանակի Վերջայ .

Լճնիմ , առնիս , առնի . առնիմք , առնիք , առնին :
 Ստորագրեալ :

Լճրարայ , արարար , արարաւ .
 արարաք , արարայք , արարան :

Լճարանի :

Լճրարայց , արասցիս , արասցի .
 արասցուք , արասցիք , արասցին :

Տրամայական եղանակի Վերջայ :

Մի առնիր . Մի առնիք :

Լճարանի :

Լճրասջի՛ր , է՛մ առնիջի՛ր , է՛մ արասցիս , արասցի . ևն .
 Ստորարասական եղանակի Լճարանի :

Լճնիցիմ , ցիս , ցի . առնիցիմք , ցիք , ցին :
 Լճերեւոյն եղանակ . Լճնիլ , առնելոյ , յառնիլ :

Լճորոնելուի . Վերջայ և Լճնիցեալ . Լճարեալ է՛մ արարեցել :

Այսինարկմանի . Այսինարկի , կամ առնելոց :

Ասկ մնացեալ ժամանակքն լինին ըն ներգործականին :

Օջարտուղին ներգործական բայս դնեմ խոնարհի այսնի :

Այսինարկման եղանակի Վերջայ :

Վսեմ , դնես , դնէ . դնեմք , դնէք , դնեն :

Այսինարար :

Վսեի , էիր , էր . դնեաք , էիք , էին :

Ասարեալ :

Եդի , եդիր , եդ . էդաք , եդիք , եդին :

Օարակարար կ Վերակարար :

Եդեալ եմ , ես , է . եդեալ էի , էիր , էր . եդեալ :

Այսինարար :

Եդից , դիցես , դիցէ . Վիցուք , դիջիք , դիցեն :

Նրամայական եղանակի Վերջայ :

Վիլր , մի դներ . դիք , մի դնէք :

Այսինարար :

Վիջիր , կ՛դիցես , դիցէ . դիցուք , դիջիք , դիցեն :

Այսինարարական եղանակի Այսինարար :

Վսիցեմ , կ՛դիցեմ , ցես , ցէ . ցեմք , ցէք , ցեն :

Այսինարար :

Եդեալ իցեմ , իցես , իցէ . իցեմք , իցէք , իցեն :

Այսինարարական եղանակի . Վսեւ , դնելոց , դնելով , ՚ի դնել :

Այսինարարական . Վսեոց . Այսինարարական . Եդեալ :

Այսինարարական . Վսեւոց :

() ընկալ կրաւորականին :

Այսինարկման եղանակի Վերջայ :

Վսիմ , դնիս , դնի . դնիմք , դնիք , դնին :

Այսինարար :

Վսեի , էիր , էր , կ՛նիւր . դնեաք , էիք , էին :

Ասարեալ :

Եդայ , եդար , եդաւ . եդաք , եդայք , եդան :

Այսինարար :

Եդայց , դիցիս , ցի . դիցուք , դիջիք , կ՛դնիջիք , ցին :

Հրամայական եղանակի՝ Վերջայ :

Եղեալ լեր, մի դնիր. եղարձք, մի դնիք,
Լպտանի :

Ղիջիր, կ՛դիցիս, դիցի. դիցձք, դիջիք, դիցին :

Սորադասական եղանակի՝ Լպտանի :

Ղնիցիմ, կ՛ցիցիմ, ցիս, ցի. ցիմք, ցիք, ցին :

Լներևոյն եղանակ. Ղնիլ, դնելոյ, դնելով, ՚ի դնիլ :
Լնորանելունի. Վերջայ և Լնցեալ. Եղեալ :

Լպտանի. Ղնելի, կ՛մ դնելոց :

Խսկ մնացեալ ժամանակքն լինին ը ներգործականին :

Օրատուղի ներգործական բայս լե՛ճ՝ խոնարհի այսնք

Սահմանական եղանակի՝ Վերջայ :

Լսեմ, լես, լէ. լսեմք, լէք, լեն :

Լնկարար :

Լսէի, լէիր, լէր. լսէաք, լէիք, լէին :

Լարարեալ :

Լուայ, լուար, լուալ. լուաք, լուայք, լուան :

Յարակարար և Ղերակարար :

Լուեալ էմ, էս, է. լե : Լուեալ էի, էիր, էր. լե :
Լպտանի :

Լուայց, լուիցես, լուիցէ. լուիցոք, լուիջիք, լուիցեն :

Հրամայական եղանակի՝ Վերջայ :

Լձր, մի լսեր. լուարձք, մի լսէք,
Լպտանի :

Լուիջիր, կ՛լուիցես, լուիցէ. լուիցձք, և այլն :

Սորադասական եղանակի՝ Լպտանի :

Լսիցեմ, կ՛լուիցեմ, ցես, ցէ. ցեմք, ցէք, ցեն :

Լնցեալ :

Լուեալ իցեմ, իցես, իցէ. լուեալ իցեմք, իցէք, իցեն :

Լներևոյն եղանակ. Լսել, լսելոյ, լսելով, ՚ի լսել :
Լնորանելունի. Վերջայ Լսող : Լնցեալ. Լուեալ :

Լպտանի. Լսելոց :

() Ըրինակ կրաւորականին :

Սահմանական եղանակի՝ Աերիայ :

Ա սիմ, լսիս, լսի . լսիմք, լսիք, լսին :

Անկարար :

Ա սէի, լսէիր, լսէր, և՛ լսիւր . լսէաք, լսէիք, լսէին :

Այառնի :

Ա ուիցիմ, ցիս, ցի . լուիցիմք, ցիք, ցին :

Արարարասական եղանակի՝ Այառնի :

Ա սիցիմ, ցիս, ցի . լսիցիմք, ցիք, ցին :

Անբերեալն եղանակ . Ա սիլ, լսելոյ, լսելով, ՚ի լսիլ :

Անբոանե լուինի . Աերիայ և Անցեալ . Ա ուեալ : Այառնի .

Ա սելի, և՛ լսելոց :

Իսկ այլ պակասուիք սորա լրանան այսպէս . լսելի եղէ, եղեր, և այլն . լսելի՛ լեր . լսելի՛ լինիջիր, և այլն . Այլ յարակատար և գերակատար ժամանակքն, լէ որս և ստորագասականի անցեալն՝ լինին ըստ ներգործականին :

Օարտուղի ներգործական բայս րամ՝ խոնարհի այսնի :

Սահմանական եղանակի՝ Աերիայ :

Տամ, տաս, տայ . տամք, տայք, տան :

Անկարար :

Տայի, տայիր, տայր . տայաք, տայիք, տային :

Ապարեալ :

Ետու, ետուր, ետ . տուաք, ետուք, ետուն :

Յարակատար և Ղերակատար :

Տուեալ եմ, էս, է . լւ : Տուեալ էի, էիր, էր . լւ :

Այառնի :

Տաց, տացես, տացէ . տացուք, տաջիք, տացեն :

Նրամայական եղանակի՝ Աերիայ :

Տուր, մի տար . տուք, մի տայք :

Այառնի :

Տաջիր, և՛ տացես, տացէ . տացուք, տաջիք, տացեն :

Մասն ւն . գլուխ ք :

Ստորագրասանան եղանակի Մտառնի :
Տայցեմ , ցես , ցէ . տայցեմք , ցէք , ցեն :
Մայեալ :

Տուեալ իցեմ , իցես , իցէ . իցեմք , իցէք , իցեն :
Մերեւոյն եղանակ . Տալ , տալոյ , տալով , 'ի տալ :
Մարանելուի . Մերէայ . Տուող : Մայեալ . Տուեալ :
Մտառնի . Տալոց :

() րինակ կրաւորականին :

Սահմանական եղանակի Ասարեալ :

Տուայ , տուար , տուաւ . տուաք , տուայք , տուան :
Մտառնի :

Տուեալ եղէց , տացիս , տացի .
տուեալ եղիցուք , տացիք , տացին :

Տրամայական եղանակի Մերէայ . (ոչ ոսնի :)

Մտառնի :

Տաջիւր կ' տացիս , տացի . տացուք , տաջիւք , տացին :
Մերեւոյն եղանակ . Տուեալ լինել , լինելոյ . և այլն :
Մարանելուի . Մերէայ . և Մայեալ . Տուեալ , կ' տուեցել :
Մտառնի . Տալի , կ' տալոց :

Իսկ այլ ժամանակքն ձեռնան էական բայիւ՝ այսնպ ,
Տուեալ լինիմ , լինիս , և . տուեալ լինէի , լինէիր ,
և այլն . տուեալ լինիցիմ , լինիցիս , և այլն : Իսկ յա-
րակատար և դերակատար ժամանակքն , և անցեալ
ժամանակն ստորագրասականին՝ լինին ըստ ներգործա-
կանին :

Օրտուղի չեղորական բայս Ռանելի՛սոնարհի այսնպ :

Սահմանական եղանակի Մերէայ :

Մեղանչեմ , ես , է . մեղանչեմք , էք , են :
Մեղաբար :

Մեղանչի , էիր , էր . մեղանչաք , էիք , էին :
Ասարեալ :

Մեղայ , մեղար , մեղաւ .
մեղաք , մեղայք , մեղան :

Յարահարար և Վերահարար :

Սեղուցեալ եմ, ես, է. ևն : Սեղուցեալ էի, էիր, էր. ևն :

Ապառնի :

Սեղայց, մեղիցես, մեղիցէ .

մեղիցուք, մեղիջիք, մեղիցեն :

Նրամայանն եղանակի Վերիայ :

Սեղիր, մի մեղանչեր . մեղարուք, մի մեղանչէք .

Ապառնի :

Սեղիջիր, նամ մեղիցես, մեղիցէ . մեղիցուք, ևն :

Արարարասանն եղանակի Ապառնի :

Սեղանչիցեմ, նմ մեղիցեմ, ցես, ցէ . ցեմք, ցէք, ցեն :

Անցեալ :

Սեղուցեալ իցեմ, իցես, իցէ . իցեմք, իցէք, իցեն :

Սեղուցիլն եղան . Սեղանչել, մեղանչելոյ, զանչելով. ևն :

Սեղանչելունի . Վերիայ . Սեղանչող : Անցեալ . Սեղու-

ցեալ : Ապառնի . Սեղանչելոց, նմ մեղանչելի :

Օարտուղի չեզոքական բայս յառնեմ խոնարհի
այսպէս :

Ասանանն եղանակի Վերիայ :

Յառնեմ, ես, է . յառնեմք, էք, են :

Անհարար :

Յառնելի, էիր, էր . յառնէաք, էիք, էին :

Ապարեալ .

Յարեայ, յարեար, յարեալ . յարեաք, յարեայք, ըեան :

Յարահարար և Վերահարար :

Յարուցեալ եմ, ես, է. ևն : Յարուցեալ էի, էիր, էր. ևն :

Ապառնի :

Յարեայց, յարիցես, յարիցէ . յարիցուք, ըիջիք, ըիցեն :

Նրամայանն եղանակի Վերիայ :

Արի, մի յառներ . արիք, մի յառնէք .

Ապառնի :

Յարիջիր, նամ յարիցես, յարիցէ . յարիցուք, ևն :

Արարարասանն եղանակի Ապառնի :

Յառնիցեմ, նմ յարիցեմ, ցես, ցէ . ցեմք, ցէք, ցեն :

Անցեալ :

Յարուցեալ իցեմ, իցես, իցէ . իցեմք, իցէք, իցեն :

Լ՛նէրհոյն եղանակ . Յառնեւ, յառնելոյ, յառնելով . ևն :
 Լ՛նդոանելունի . Լեբիայ . Յառնող : Լ՛նդեալ . Յարուցել :
 Լ՛ղառնի . Յառնելոց, կամ յառնելի :

Օ արտուղի չեզոքական բայս Գամ՝ խոնարհի այսպս :

Սահմանական եղանակի՝ Լեբիայ :

Գամ, գաս, գայ . գամք, գայք, գան :

Լ՛նկարար :

Գայի, գայիր, գայր . գայաք, գայիք, գային :

Լ՛սարեալ :

Եկի, եկիր, եկն . եկաք, եկիք, կ՛մ եկայք, եկին :

Յարակարար եւ Գեբակարար :

Եկեալ եմ, ես, է . ևն : Եկեալ էի, էիր, էր . ևն :

Լ՛ղառնի :

Եկից, եկեսցես, եկեսցէ . եկեսցուք, եկեսցիք, եկեսցեն :

Նրամայական եղանակի՝ Լեբիայ :

Ե՛կ, մի գար . եկայք, մի գայք :

Լ՛ղառնի :

Եկեսցիր, կամ եկեսցես, եկեսցէ . եկեսցուք . ևն :

Սորարարական եղանակի Լ՛ղառնի :

Գայցեմ, ցես, ցէ . գայցեմք, ցէք, ցեն :

Լ՛նդեալ :

Եկեալ իցեմ, իցես, իցէ . իցեմք, իցէք, իցեն :

Լ՛նէրհոյն եղանակ . Գալ, գալոյ, գալով, ՚ի գալ :

Լ՛նդոանելունի . Լեբիայ եւ Լ՛նդեալ . Եկեալ : Լ՛ղառնի .

Գալոց, կամ գալի :

Գ Լ Ո Ւ Ի Ս Ժ :

Յաղափս խոնարհմանց պակասաւոր բայից :

Պակասաւոր բայք են նոքին, որք պակասին ՚ի ժամանակս ինչ, և լրանան յայլոց պակասաւոր բայից . որպէս է տեսանել յառաջիկայսդ :

Պակասաւոր ներգործական բայս Աբբայ՝ լրացեալ ՚ի բայէս Ուրբ՝ խոնարհի այսպէս :

Սահմանական եղանակի՝ Աբբայ :

Ուտեմ , ուտես , ուտէ .
ուտեմք , ուտէք , ուտեն :

Լսկարար :

Ուտէի , էիր , էր . ուտէաք , էիք , էին :

Աարարեալ :

Աբբայ , կերար , կերաւ . կերաք , կերայք , կերան :

Ասմ այսպէս :

Աերի , կերեր , եկեր , է՛մ կեր . կերաք , կերիք , կերին :

Յարակարար եւ Վերակարար :

Աերեալ եմ , ես , է . եւ . Աերեալ էի , էիր , էր . եւ .

Լսարանի :

Աերայց , է՛մ կերից , կերիցես , կերիցէ :

կերիցուք , կերիջիք , է՛մ ուտիջիք , կերիցեն :

Նրամայական եղանակի՝ Աբբայ :

Աեր , մի ուտեր . կերէք , է՛մ կերայք , մի ուտէք :

Լսարանի :

Աերիջիր , է՛մ ուտիջիր , է՛մ կերիցես , կերիցէ . կերիցուք , եւ .

Սորարարական եղանակի՝ Լսարանի :

Ուտիցեմ , ցես , ցէ . ուտիցեմք , ցէք , ցեն :

Լսցեալ :

Աերեալ իցեմ , իցես , իցէ . կերեալ իցեմք , իցէք , իցեն :

Լսերեայի եղանակ . Ուտել , ուտելոյ , ուտելով , յուտել :

Լսարանի լակ . Աբբայ . Աերող , է՛մ ուտող : Լսցեալ .

Աերեալ : Լսարանի . Ուտելոց :

() ըինակ կրաւորականին :

Սահմանական եղանակի՝ Աբբայ :

Ուտիմ , ուտիս , ուտի . ուտիմք , ուտիք , ուտին :

Լսարանի :

Աերայց , կերիցիս , կերիցի :

կերիցուք , կերիջիք , է՛մ ուտիջիք , կերիցին :

Նրամայական եղանակի՝ Աբբայ . (ուտանի) :

Լսարանի :

Աերիջիր , է՛մ ուտիջիր , է՛մ կերիցիս կերիցի . եւ այլն .

Սորորարասական եղանակի Մարտնի :
 Ուտիցիմ, ցիս, ցի . ուտիցիմք, ցիք, ցին :
 Մնեբեոյն եղանակ . Ուտիլ, ուտելոյ, ուտելով, յուտիլ :
 Մնորանելանի . Վերջայն և Մնջեալ . կերեալ : Մարտնի .
 Ուտելի, կ՛ ուտելոյ, կ՛ կերլի :
 Իսկ այլ ժամանակքն լինին ընկերգործականին :

Պակասաւոր ներգործական բայս արէի՝ լրացեալ ՚ի
 բայէս ըմպեմ՝ խոնարհի այսպէս :

Սահմանական եղանակի Վերջայն :
 Ըմպեմ, ըմպես, ըմպէ . ըմպեմք, ըմպէք, ըմպեն :
 Մնխորար .
 Ըմպելի, ըմպելիր, ըմպէր . ըմպէաք, ըմպէիք, ըմպէին .
 կարարեալ :
 Արբի, արբեր, էարբ, կ՛ արբ . արբաք, արբիք, արբին .
 Յարակարար և Վերակարար :
 Արբեալ եմ, ես, է . լի . Արբեալ էի, էիր, էր . լի .
 Մարտնի :
 Արբից, բցես, բցէ . արբցուք, բջիք, կ՛ ըմպիջիք, բցեն .
 Հրամայական եղանակի Վերջայն :
 Արբ, մի ըմպեր . արբէք, մի ըմպէք .
 Մարտնի :
 Արբջիւր, կ՛ արբցես, արբցէ . արբցուք . և այլն :
 Սորորարասական եղանակի Մարտնի :
 Ըմպիցեմ, ցես, ցէ . ըմպիցեմք, ցէք, ցեն :
 Մնջեալ :
 Արբեալ իցեմ, իցես, իցէ . արբեալ իցեմք, իցէք, իցեն .
 Մնեբեոյն եղանակ . Ըմպել, ըմպելոյ, ըմպելով . լի .
 Մնորանելանի . Վերջայն . Ըմպող : Մնջեալ . Արբեալ :
 Մարտնի . Ըմպելոյ :

() ըինակ կրաւորականին .

Սահմանական եղանակի կարարեալ :
 Արբայ, բար, բաւ . արբաք, բայք, բան :
 Սորորարասական եղանակի Մարտնի :
 Ըմպիցիմ, ցիս, ցի . ըմպիցիմք, ցիք, ցին :
 Մնեբեոյն եղանակ . Ըմպիլ, ըմպելոյ, ըմպելով, յըմպիլ :
 Մնորանելանի . Ըմպիլ . Արբել Մ. Ըմպելի, կ՛ ըմպելոյ :

Իսկ մնացեալ ժամանակքն բաց ՚ի սահմանականի ներկայէն և յապառնուոյն՝ և ՚ի հրամայականէն՝ լինին ը ներգործականին . իսկ ներկայն և ապառնին և հրամայականն ձևանան էական բայիւ . և երբեմն լրանան՝ ՚ի չեզոքական բայէս՝ Լ. բբէնամ :

Պահասաւոր հասարակ բայս ծանեայ՝ լրացեալ ՚ի բայէս ճանաչեմ՝ խոնարհի այսպէս :

Սահմանական եղանակի՝ Եբբէայ :

Ղանաչեմ, ես, է . ճանաչեմք, էք, են :

Լ. կարար :

Ղանաչելի, էիր, էր, էմ չիւր . ճանաչեաք, էիք, էին :

Սարարեալ՝ ներգործական :

Չանեայ, եար, եաւ . ծանեաք, եայք, եան :

Սարարեալ՝ նրատրական :

Չանուցայ, ցար, ցաւ . ծանուցաք, ցայք, ցան :

Յարակարար և Վերակարար :

Չանուցեալ եմ, ես, է. ևն : Չանուցեալ էի, էիր, էր. ևն :

Լ. պառնի՝ ներգործական :

Չանեայց, ծանիցես, ծանիցէ .

ծանիցուք, ծանիջիք, ծանիցեն :

Լ. պառնի՝ նրատրական :

Չանուցայց, ծանիցիս, ծանիցի .

ծանիցուք, ծանիջիք, ծանիցին :

Տրամայական եղանակի՝ Եբբէայ :

Չանիր, մի ճանաչեր . ծաներո՞ւք, էմ նիք, մի ճանաչէք :

Լ. պառնի :

Չանիջիր, էմ ծանիցես, ծանիցէ . ծանիցո՞ւք, ևն :

Սորարասական եղանակի՝ Լ. պառնի :

Եբբգործական :

Չանիցեմ, էմ ճանաչիցեմ, ցես, ցէ . ցեմք, ցէք, ցեն :

Սրատրական :

Չանիցիմ, էմ ճանաչիցիմ, ցիս, ցի . ցիմք, ցիք, ցին :

Լ. ցեալ :

Չանուցեալ իցեմ, իցես, իցէ . իցեմք, իցէք, իցեն :

Լ. երևոյն եղանակի . Ղանաչել, ճանաչելոյ, ճանաչելով. ևն :

Լ. պառնի-լրանի . Եբբէայ . Ղանաչող : Լ. ցեալ . Չանուցեալ :

Լ. պառնի . Ղանաչելոց, էմ ճանաչելի :

Պահասաւոր հասարակ բայս ունիմ՝ խոնարհի այսնս :

Սահմանական եղանակի՝ Վերջայ :

Ունիմ, ունիս, ունի . ունիմք, ունիք, ունին :

Վերջաբար :

Ունէի, ունէիր, ունէր . ունէաք, ունէիք, ունէին :

Վարարեալ :

Վալայ, կալար, կալաւ . կալաք, կալաքք, կալան :

Յարակարար եւ Վերակարար :

Վալեալ եմ, ես, է . լիւ : Վալեալ էի, էիր, էր . լիւ :

Վարանի :

Վալայց, կալցիս, է՞մ կալցես, կալցի, է՞մ կալցէ :

կալցուք, կալջիք, է՞մ ունիջիք, կալցին, է՞մ կալցեն :

Հրահայական եղանակի՝ Վերջայ :

Վա՛լ, է՞մ կա՛մ, մի ունիր . կալարուք, է՞մ կալէք, մի ունիք :

Վարանի :

Վալջիր, է՞մ ունիջիր, է՞մ կալցիս, կալցի . կալցուք, լիւ :

Սորորարասական եղանակի՝ Վարանի :

Ունիցիմ, ցիս, ցի . ունիցիմք, ցիք, ցին :

Վերջեալ :

Վալեալ իցեմ, իցես, իցէ . իցեմք, իցէք, իցեն :

Վերեւոյն եղանակ . Ունեւ, ունեւոյ . և այլն :

Վարանեւոյն . Վերջայ . Ունօղ : Վերջեալ . Վալեալ :

Վարանի . Ունեւոյ, է՞մ ունեւի :

Վասպէս խոնարհին և բաղադրեալք սորա . Կ՞ :

Ընդունիմ, ընկալայ, ընկա՛լ, մի ընդունիր .

Վերընդունիմ, վերընկալայ, վերընկա՛լ :

Վա՛ւ ընդունիմ, առ ընկալայ, առ ընկա՛լ :

Վինունիմ, ակնկալայ, ակնկա՛լ :

Պահասաւոր չեղորական բայս չո՛փայ, կամ չո՛փայ՝ լրացեալ ՚ի բայէս երևամ՝ խոնարհի այսպէս :

Սահմանական եղանակի՝ Վերջայ :

Երթամ, թաս, թայ . երթամք, թայք, թան :

Վերջաբար :

Երթայի, թայիր, թայր . երթայաք, թայիք, թային :

Արարարի անուններ :

Չորայ, ար աւ . չորաք, այք, ան :

Յարակապար եւ Վերակապար :

Երթեալ եմ, ես, է . եւ : Երթեալ էի, էիր, էր . եւ :

Արարի :

Երթայց, երթիցես, երթիցէ . երթիցուք, երթիջիք, երթիցեն :

Նրամայակն եղանակի Վերիայ :

Երթ, մի երթար . երթայք, մի երթայք :

Արարի :

Երթիջիր, է՛ք երթիցես, երթիցէ . երթիցուք, եւ :

Արարարասակն եղանակի Արարի :

Երթայցեմ, է՛ք երթիցեմ, ցես, ցէ . ցեմք, ցէք, ցեն :

Արարի :

Երթեալիցեմ, իցես, իցէ . իցեմք, իցէք, իցեն :

Արարի . Երթալ, երթալոյ, երթալով . եւ :

Արարի . Երթալ . Երթալ . Երթեալ :

Արարի . Երթալոց, էմ երթալի :

Պակասաւոր բայս պարտի՛մ (որ է՛ պարտական ըլլալ), ՚ի բազումն պակասեալ խոնարհի այսպէս :

Արարի . Պարտիմ, իս, ի . պարտիմք, իք, ին :

Արարի . Պարտի, էիր, էր, է՛ք ալուր . էաք, էիք, էին :

Արարի . Պարտիցիմ, ցիս, ցի . ցիմք, ցիք, ցին :

Արարի . Պարտի :

Պակասաւոր բայս մարտի՛մ խոնարհի յայսչափ ժամաւ նակս միայն :

Արարի . Մարտիմ, իս, ի . մարտիմք, իք, ին :

Արարի . Մարտասցուք, մարտիջիք, մարտիցին :

Արարի . Մարտիցիմ, ցիս, ցի . ցիմք, ցիք, ցին :

Իսկ յայլ Գնիս լրանայ ՚ի բայիցս՝ մարտի՛մ եւ մարտանամ :

Պակասաւոր բայս գոգ՝ խոնարհի ՚ի հրամայական եղանակն միայն՝ այսպէս :

Վերիայ . Վոգ, (ցի ասա՛) . գոգէք, (ցի ասացէք) :

Արարի . Վոգջիր, է՛ք գոգես, գոգցէ . գոգցուք, գոգջիք, գոգցեն :

Գ Լ ՈՒ Խ Ժ Ա :

Խոնարհման Գիմարի Բայից :

Պիմազուրկ բայք սահաւ են ՚ի մեր լեզու . և այն և ս ըստ գիպելոյ . որք յերիս տեսակս արոհին . ոմանք ասին՝ գիմազուրկք ըստ պատահման . ոմանք ըստ պատշաճի . և ոմանք ըստ ինքեան , է՛մ բացարձակ :

Պիմազուրկք ըստ պատահման՝ ընդ կրկին օրինակաւ լծորդին :

() Ըինակ առաջին :

Սահմ . Վերջայ .	յաջողէ .
Սահմար .	յաջողէր .
Սարաբեալ .	յաջողեաց .
Սարաբարար .	յաջողեալ է .
Վերաբարար .	յաջողեալ էր .
Սպարանի .	յաջողեսցէ .
Տրամ . Սպարանի .	յաջողեսցէ , է՛մ յաջողեսցի .
Սոր . Սպարանի .	յաջողիցէ , է՛մ յաջողիցի .
Սնցեալ .	յաջողեալ իցէ :
Ստայամ են և սորին .	ամսկէ . անձրևէ . արժէ .
ծագէ . հասանէ . ձիւնէ . մրրկէ .	յաճախէ . սխալէ .
վայելէ . ցաւէ . ցրտէ . ցօղէ .	փայլատակէ . ևն :

() Ըինակ երկրորդ :

Սահմ . Վերջայ .	լուսանայ .
Սահմար .	լուսանայր .
Սարաբեալ .	լուսացաւ .
Սարաբարար .	լուսացեալ է .
Վերաբարար .	լուսացեալ էր .
Սպարանի .	լուսացցի .
Տրամ . Սպարանի .	լուսացցի .
Սոր . Սպարանի .	լուսանայցէ .
Սնցեալ .	լուսացեալ իցէ :
Ստայամ են և սորին .	Սռաւօտանայ . գիշերանայ .
երեկոյանայ . խաւարանայ .	մթանայ . շատանայ . ևն :

Վիմաղուրկք ը պատշաճի են սորին . թուր . երևի . կարծի . լսի . ասի . պատահի . հանդիպի . համարի . պիտի . ցաւի . ևն : Ալ խոնարհումն սց ձևանայ այսն :

Ահմ . Վերջայ .	Թուր .
Անկարար .	Թուէր .
Ապարեւալ .	Թուեցաւ .
Արակարար .	Թուեալ է .
Վերահարար .	Թուեալ էր .
Ապառնի .	Թուեսցի .
Նրամ . Ապառնի .	Թուեսցի .
Արար . Ապառնի .	Թուիցի .
Անցեալ .	Թուեալ իցէ :

Վիմաղուրկք ը ինքեան կամ բացարձակք են սորին . Անկ է . արժան է . բարի է . բարւոք է . բաւ է . զիւր է . ըմբն է . խիստ է . կամ է . հարկ է . ճահ է . մարթ է . յայտ է . պատկան է . պատշաճ է . պարտ է . պիտոյ է . սովոր է . վայել է . վայելու է . փոյթ է . օգուտ է . օրէն է . ևն : Ալ խոնարհումն սց ձևանայ այսն :

Ահմ . Վերջայ .	Հարկ է .
Անկարար .	Հարկ էր .
Ապարեւալ .	Հարկ եղև .
Ապառնի .	Հարկ լիցի , կ՛է եղիցի .
Արար . Ապառնի .	Հարկ իցէ , կ՛ լինիցի :

Անդ սոսա դասին և յոգնական դիմաղուրկ բայքս , Վէտք են . կամք են . օրէնք են . ևն : Ալ սքա խոնարհին յայտաւ ժամանակս միայն :

Ահմ . Վերջայ .	պէտք են .
Անկարար .	պէտք էին .
Ապառնի .	պէտք եղիցին .
Արար . Ապառնի .	պէտք իցեն :

Յաղագս 'Նախադրումեանց :

Նախադրութիւնք կրկին են, հօլովակերտք և հօլովառուք. հօլովակերտք են, որք յարեալ յանուանս, և յայլ հօլովական բառս, այսինքն 'ի դերանուանս, յընդունելութիս և 'ի դերբայս՝ կազմեն պէսպէս հօլովս. և սորա կոչին նախդիրք, և են այսոքիկ. 'ի. յ. 'ի. յ. առ. առ 'ի. զ. ընդ. զ. որդոն, 'ի տուն. 'ի տանէ. 'ի տան. յ երկիր. յ երկրէ. յ երկրի. 'ի յ երկինս. 'ի յ երկնից. առ քեզ. առ նոսա : առ 'ի մեզ. առ 'ի մէջ. առ 'ի գնալ. առ 'ի խօսիլ : զ նա. զ ձեզ : ընդ նա. ընդ նս : զ փրկող. զ մեռելոյ. զ մնացելովք. ևն :

Իսկ հօլովառուքն են, որք ոչ կազմեն զհօլով. այլ առնուն զինդիր 'ի պէսպէս հօլովս : 'Նդ որս են և նախդիրքս՝ առ, առ 'ի, և ընդ. որք բազում անդամ խնդիր առեալ՝ վարին իբր հօլովառուք :

Ոմանք առնուն զսեռական. զք :

Ս ան սիրոյ .	սիրոյ համար :
Ս նիս մեր .	մեզի համար :
Յաղագս մեղաց .	մեղքի համար :
Լ նախանձու .	նախանձու համար :
Փոխանակ բերանոյ .	բերնի րէզ :
Օ օրէն անասնոյ .	անասունի պէս :
Լ նանց պահոց .	առանց պահի :
Օ կնի յաղթութե .	յաղթութէ երբ :
Օ հեթ արդարութե .	արդարութե երբեքն :
Յեթ մահու .	մահուանէ երբ :
Լ նաջի աչաց .	աչից առջև :
Լ նդ առաջ իշխանին .	իշխանին դէմը :
Յանդիման քաղաքին .	քաղաքին դիմաց :
Հանդէպ տան .	տան դիմացը :
'Ն երոյ երկնից .	երկնքի ներքև :
Լ րբայոյ ատենի .	տիւանէն դուրս :
'Ն վերայ երկրի .	երկրի վրայ :

Վ ձեզ ծառայ . ծառայութեան ձեզ :
 Վ նորից կամաց . կամքի յեզ :
 Վ ինչն բարեկամաց . բարեկամներու ինչ :
 Յայնչոյս ծովու . ծովու անորի յին :
 Վ նոր նորա . անոր արեղը :

Ոմանք առնուն զվերջահարստի տրական . զք :
 Ր սո հաւատոց . հաւատքի կէօրէ :
 Ր նոր նմա . անոր կէտ :
 Ս երջ այսոցիկ . ասոնց ինչ :
 Ս օր այսոցիկ . անոնց ծօր :
 Մ անքնեբ , կի՛ Մ նմին . անոր ինչից :

Ոմանք առնուն զնախդրիւ տրական . զք :
 Ս երջ յաղբիւրն . աղբուրին ծօր :
 Ս օր ՚ի ձմեռն . ձմեռուան ծօրից :
 Տ անոց ՚ի վառարանն . մանղալի ինչ :
 Ս ինչն ՚ի մահ . ինչուան մահը :

Ոմանք առնուն զհայցական . զք :
 Ս բրն զհոգ . հոգու պէս :
 Ս բրն զփոշի . փոշիի պէս :
 Վ ան զքեզ . քեզմէ արհա :
 Վ վեր ինչ զմիտս . մտքէ վեր :
 Մ անաւել ինչ զարեգակն . արեւէն ելից :

Ոմանք առնուն զբացառական . զք :
 Ս երբն ՚ի բանակէն . օռտույէն արարս :
 Տ երբ ՚ի տանէ . տնէ կէտու :
 Վ աղար ՚ի մօրէ . մօրմէն փողարուց :
 Վ աղ յիննէն . ինչմէ ՚ի զար :

Ոմանք առնուն զգործիական . զք :
 Տ անորից ծառայիւք . ծառաներուն կէտ :
 Ր նոր յարկաւ . ծածքին արեղ :
 Մ տրդատաւ . տրդատ թիւրին արեղ :
 Մ մօր յառաջ : տարիներով առաջ :

Ոմանք առնուն զպարառական . զք :
 Մ անք զքեզ . քու ինչից :
 Մ անք անաւել զնորք . անոնց ինչից :

Յաղագս ճակեայից :

Սահբայք բազում են յոյժ ընդ լիք տեսակօք ըստ զանազանելոյ նշանակութե իւրեանց . զորս մարթ է վանն համառօտութե վերածել 'ի տասն . և են այսոքիկ :

Որակականք :

Ընդ որովք կարեն պարունակիլ և սաստկականք և երազականք, յանկարծականք և յամբականք, յայտնականք և ծածկականք, յօժարականք և բռնադատականք, անպարտականք և ներհականք, ազգականք և անձնականք . Գր :

Սայել կապես խօսի .

նորոշ կըխօսի :

Խորհրդաբար կերպարանի .

խորհրդովք կըձևանայ :

Սարդօրէն վարի .

ճարդին պես կըվարվի :

Չրի բաշխէ .

ճապա կըբաշխէ :

Բարոս ընթանայ .

աղէկ կերթայ :

Յոյժ տազնապի .

շաք կընեղի :

Սաստիկ տանջէ .

խիստ կըտանջէ :

Երաժ հասանէ .

շոք կըհասնի :

Յանկարծակի գայ .

ախանալպտան կուգայ :

Հաղիւ շարժի .

կիւճալէլա կ'ճորով կըշարժի :

Վաղար գործէ .

ծածուկ կըգործէ :

Կամաւ չարչարի .

կամօք կըչարչարուի :

Լիւմայ աղօթէ .

պօռով կ'աղօթէ :

Օրոք պաշտէ .

պօշ պեղք կըպաշտէ :

Լիւսպի խորհի .

ոարել կերպ կըմտածէ :

Յոռնարէն բարբառի .

հոռմերէն կըզըրուցէ :

Լնիւն բղխէ .

ինիւն կ'ըլլէ :

Վանականք :

Ընդ որովք կարեն դասաւորիլ և նուազականք և յաճախականք, զատականք և կրկնականք, ժողովականք և համայնականք . և ս և փոխարինականք . Գր :

Լիւսալ խոնարհեցաւ .

սո իւրպար խոնարհեցաւ :

- Այնքան զօրացաւ . անխըստը զօրացաւ :
- Սակաւ ուտէ . չիչ կուտէ :
- Ստեղ զնայ . սըն սըն կերթայ :
- Սիւսն նստի . մեանհոն կընստի :
- Ս մասին աշխատի . մեկտեղ կաշխատի :
- Սէրստին չափէ . Ըէտար կըչափէ :

Սամանակահանք . Գր :

- Այծի խոտանայ . հիմա կըխոտանայ :
- Այսօր կատարէ . սսօր կըլըմընցընէ :
- Նանապաղ ձգնի . ասյմա կըձգնի :
- Լըբէն վերանայ . պաղէ հեղ կըվերանայ :
- Տակաւին անագանի . ասհա կուշանայ :

Տեղական . Գր :

- Աստանջէ . հոս կըտանջէ :
- Այդ Տանգուցանէ . հոն կըՏանգընցնէ :
- Աստանօր նորոգի . հոս աստ կընորոգուի :
- Աստի սկսանի . սակեց կըսկըսի :
- Այլոր դասէ . ասրիչ ասեղ կըտեղաւորցնէ :

Ղասականք . Գր :

- Կախ՝ մտածէ . ասալ կըմտածէ :
- Երբբոր՝ գատէ . երբբոր (կեօքը) կըգատէ :
- Երբբոր՝ ընտրէ . երբբոր (կանկէ ետե) կընտրէ :
- Երբբոր՝ առնէ . Էրբբոր (կյետոյ) կընէ :
- Հինգերբոր՝ արձակէ . հինգերբոր (կէն եօքը) կարձըկէ :

Նարցականք . Գր :

- Բարէր արտմիս . Բնու կըարտմիս :
- Օխորդ աղօթես . Բնչղէ կաղօթես :
- Ուր զնաս . Բն կերթաս :
- Որքան ննջես . Բնչ Խըստար կըքնանաս :
- Սիւնէ երկնչիս . կըվախնանս մ :

Ստորասականք :

Բնդ որով կարեն դասիլ և նմանականք . Գր :

- Այ՛ տեսի . հրամերեն՝ տեսայ :
- Յերաւի սաց . Էրաւ ըսաց :
- Արարեա երգուաւ . ըսարոյ՛ որ երգուընցաւ :
- Այսպէս նահատակեցաւ . սսանէ նահատակվեցաւ :
- Որպէս պատուիրեաց . Բնոր որ պատուիրեց :

Բացասականք:

Բնդ որով կարեն դասիլ և արդեւականք, և ս և դեր. երգմնականք. Կր:

Ոչ նախանձի .	չինախանձիր :
Չե էր եկեալ .	ասկա չէր եկեր :
Սինչիւ է տեսեալ .	չանի որ չէ տեսեր :
Սք բամբասեր .	ճք բամբասեր :
Սք երբէք ստեր .	հիչ սուտ ճրտեր :

Յուցականք. Կր:

Ղհա եհաս .	իշտէ հասաւ :
Ղհասասիկ գայ .	իշտէ կուգայ :
Ղհանիկ ցուցանէ .	իշտէ կըցըցունէ :

Մախրնարականք. Կր:

Սանասանդ առ մեղ խօսի՝ քան առ այլա. Եւ չէլօք մեղի կըրտէ՝ քան թէ ուրիշներու :

Սասեւ կամիմ մեռանիլ՝ քան մեղանչել. Եւ չէլի կու գեմ՝ մեռնիլ՝ քան մեղանչել :

Գ Լ Ո Ի Խ ԺԳ:

Յաղագս Շաղխապից:

Շաղխապք բազմատեսիք են, որպէս տեսանի յըն գարծակ քերականութի :

Բաղճիւսական. և. այլ և. նաև. դարձեալ. ևս. իսկ. և այն. և այլն. Կր:

* Ի բաց փախիցուք ՚ի չարեաց, և զհետ երթիցուք բարեաց ||. ոսկէք :

* Չէ բաւական ՚ի չարեաց հեռանալ, այլ և սլանալ է զբարիս գործել ||. գրիգոր արշարունի :

Տրոհական. համ. և համ. համ թէ. և այլն. Կր:

* Մա զարբայուի խոստացաւ, նա գեհեան սպառնա ցաւ. զի համ ՚ի գժնդակացն երկուցեալ՝ զայցեմք ՚ի լաւուի, և հմ լաւագունիցն յոյս ունելով՝ բարւոք զկեանս մեր անօրինիցեմք ||. սարգ :

Բացառոցական. Բայց. սահայն. այլ. Բայց եթէ. ժայն թէ, չան թէ. և այլն. Կր:

* Ա իշտքն անցանէն . Բայց աւետիք երանութեցն կան մնան ॥ . յաճախապարտած :

* Ա չ որ վարդապետեցան՝ են երանելիք . այլ՝ որք արդիւնաւորեցին զվարդապետեալսն ॥ . նանայ . ԺԳ . 7 :

Լնկատարական . Բէպէպե . Բէե . Բէ՛ ե . Բէ . ոչ ելե . ոչ Բիայն . և այլն . Գր :

* Ասկի Բէպէպե անբան է ձայնիւ , սակայն մեծապէս աղաղակէ արդեամբք ॥ . Ճառնիս :

* Թէե պարիսպք և աշտարակք հզօր իցեն, աւ ՚ի չգոյէ պատերազմողաց խկոյն մատնի քաղաք ॥ . Գեորգ . Գ :

Լախընարական . Գան . Գան Բէ . Գան էլե . զոր օրինակ :

* Ան է յստակ խորհրդով ննջել , քան պիղծ խորհրդով աղօթս մատուցանել ॥ . Կեղոս :

* Չեղ թողում իմաստասիրել . Գան Բէ բանիւ զանձառն ձառել ॥ . լամբրոն . յարեմաբանութի :

Լուսելական . առաւելեա . ևս առաւել . Դանաանոր . և այլն . զոր օրինակ :

* Օ մեռեալս կոչեաց ՚ի մահուանէ . առաւելեա ՚ի գերեզմանէ ॥ . Խնէբ :

* Լսապիսի դատաստան լինելոց է կեղծաւորաց . . . Դանաանոր ոյք վաճառական լինին բանին այլ ॥ . Խորգ :

Լամեմատական . Բնչ ղի . Բնչ . Բնչ . և այլն . Գր :

* Լսբան կուրացեալ յատելուէն , Բնչի ոչ միայն զկարծիս ազգին , այլև զազգն ողջոյն բամբասես ॥ . լամբ . Խորգ :

* Լսչափ աշխատեցան մարմնով (տբքն) , Բնչե արտաքոյ հանին զմիտս՝ երևելեաց ॥ . լամբ :

Ա արանական . Գոնէ . Գոնէա . Գէլ . և այլն . Գր :

* Ի մեծազունիցն զործոց առնու զօրինակն . զի Գոնէ զփոքրն արասցուք ॥ . Խնէբ :

* Լս մեր ասուն և խօսուն իմացական բնուի զիարդ Գէլ ոչ նմանի նոյ , թողուլ զանզգամուի և կեալ ॥ . Երբեմ :

Թէական . Ելե . Բէ . Խա Բէ . Խչ Ելե . Լե . Գր :

* ԼԵ Ելք սրբուի սրտի , պահք չեն լուսնելի ॥ . Եճբ :

* Հրամայեալ է մեզ զմերն զամ տալ այլոց . Խա Բէ մեք զայլոցն յափշտակեմք , ո՞ր յոյս կենաց եղիցի մեզ ॥ . Խնէ :

- Սեկնական . այսինքն . այսինքն է . այս է . և այլն . զր :
- * Սի տեսակ օտար զգեցեալ լիցուք . այլ զկնիքն քօի բարձցուք , այսինքն զխոնարհուի նր ॥ . Վարդ Կարդ . Բ :
- * Յամաքեցաւ խոտն . այս է՝ մեռաւ ॥ . Գէորգ :
- Յարացուցական . ըստ այնմ . ըստ որոմ . որդէս . ևն . զր :
- * Տր մեր առաքեցաւ 'ի հօրէ քարոզ հեթանոսաց . ըստ այնմ , եզի զքեզ յուխտ ազգի և 'ի լոյս հեթանոսաց ॥ . անանիա :
- * Եւ 'ի մեռեալս դտանին սիրելիք նորա , որդէս արբահամ , իսահակ , յակոբ ॥ . Կանայ :
- Պատճառական . զի . Կանզի . Վի զի . Գոխանէ զի . ևն . զր :
- * Խօսեցարուք զճշմարտութի ... և մի զստուութի . զի ճշմարտուի յայ է , և ստուի 'ի ստնյէ ॥ . Գորգ . Բղլ :
- * Փոխանակ զի նախանձեցաւ օձն լը աղամ ... զերիս անէծս ընկալաւ ॥ . Տճբ :
- Հեռեողական . Վի այսորիէ . Վի որոյ . յաղագս այնորիէ . սակ որոյ . սին իրի . ոսսորի . ևն . զր :
- * Երբա զմերս ատեն ազգ . Վանն այսորիէ և 'ի մէնջ ատեսցին . . . հայհոյեն զմեզ . յաղագս այնորիէ և 'ի մէնջ հայհոյեսցին (ասեն օտարքն 'ի սիրոյ) ॥ . լամբ . սորեն :
- Սակարեբական . սոս . ուրեմն . և այլն . զր :
- * Այ է արժան մարդոյ խառնել զմեզը ընդ լեղւոյ . ուրեմն մի խառնեցէ նա 'ի սահս իւր զանէծս նզու վից , և բամբասանս ॥ . Տճբ :
- * Եթէ հօւր առանց նիւթոյ շիջանի , սոս և ցանկուի 'ի սահոց ॥ . յաճախապարտոմ :
- Սկզբնաւորական . արդ . այլ արդ . իսէ . և այլն . զր :
- * Աւտուցին անողորմքն՝ եթէ չէ պարտ ողորմիլ . արդ իւրեանց ախտիւն դատի զնոսա ॥ . սորգ :
- * Ար մեղանչէ՝ օրինազանց է . իսէ որ զօրէնան լուծանէ՝ զինչ է անուն նորա ॥ . լամբ :
- Թարմատար . Բէ . ԵԼէ . զի . Բա . որ . և այլն . զր :
- * Սի տար գիտել թշնամւոյն՝ Բէ 'ի խուլուէ է ընդ քեզ սահապան քո ॥ . Խորոզ :
- * Ս'զ որ համարձակիցի , ԵԼէ՛ սբ իցէ 'ի մեղաց ॥ . սոսան :

ԳԼՈՒԽ ԺԵ :

Յաղագս Սեջարհու-Թեանց :

Սեջարհու-Թէք յայտ առնեն զկիրս հոգւոյն . և են բազումք :

Երանական . Երանի . երանի Լէ . Լէ . զք , * Երանի վաստակոցդ ձերոց, որում էս ցանկացայ || . ոսկ . Գոլ . լուս :

* Երանի Լէ՝ երազ միայն էր (մեծուի աշխարհի), և ոչ առիթ տանջանաց || . Գեորգ վարդապետ :

Բզձական , կամ յօժարական . Իցէ Լէ . ուլ . զք , * Իցէ Լէ յաւելից հայել զբազմախորտակելի տապանակ մարմնոյս իմոյ նորոգեալ || . նար :

* Ո՛վ որպիսեաց՝ մեզ սկտք են բանից և ժուժկալու թէ || . Իգնար :

Օարմացական . ուլ . ուլ Լէ . Բաբէ . զք , * Ո՛վ Լէ քանի անչափ են ինամքն քօի , զիարդ զծածուկ կամս հօրն յայտնեաց մեզ || . Իգնար :

* Բաբէ՝ զիարդ վրէպ եղեր ՚ի չարուէ թշնամւոյն || . վարս հարց :

Օարհուրական . Ո՛վ . ո . ոհ ոհ . զք , * Ո՛վ որպիսի ահ և դողումն եկեցեցէ ՚ի վերայ մեր յայնժամ . ո՛ր որպիսի զեղջ կալցի զմեզ || . վարս հարց :

* Ո՛հ ոհ օր , զի մերձ է օր ձն , օր միգի . հասեալ է վախճան ազգաց || . եղէն :

Հառաչական . Ո՛հ . ոհ Լէ . ուլ . զք , * Ո՛հ մայր իմ՝ ընդէր ծնար զիս՝ այր դատապարտեալ՝ տեսանել զթշուառու թիս մարդկան || . Գոլ . լուս :

* Վոչեաց մեծաձայն , և ասէ . ուլ թշուառուէս . . . մարդ մի ինդրեմ խօսել լէ նմա , և ոչ պտանեմ || . վարս հարց :

Եղկական , կի՛ ողբական . Եղուի . վայ . վայ վայ . ոհ . ուլ . Բաբէ . զք , * Եղուի՝ որ չարչարեացն զքեզ || . Բարուս :

* Սեզ վայ թշուառականացս՝ յաղագս մտաւորական կուրու թէս || . լաբէ :

Մաղապատեան . Մաղ . Վայ . ոհ . ու . դր . * Մաղ ուր
այրաբատեան գունդն և ասքանաղեան զօրն ॥ Տափեաք :

* Ս Վ գիւրապատիր մարմին երկրածին, որովք ձայ-
նարկուիք զքեզ աւաղեցից ॥ . նարեի :

Յաւակցական . ո . ոհ . Վայ Վայ . դր . * Ս մինչև ցմահ
ձգնէին եղբարքս այս ॥ . Վարդ հարց :

* Ս հ քանի պահասու թի է մեզ և երկրի՝ մեկնինն 'ի
մէնջ սթյն մեծին անտոնի ॥ . 'ի նոյն :

Սոչական . Ս Վ . ո . դր . * Ս Վ որք զգեցեալ էք զվէնն
քոի՝ ուսարուք զգործ պատերազմի ॥ . Տէ . է :

* Յայսպիտի ահագին սպառնալեացս պարտ էր երկրն
չէլ և գողալ մեզ ո սիրելիք ॥ . սարգ :

Սացադանական, կամ խորխտական . Մ . ո . ու . դր .
* Մ զառնացեալ ծեր, զի կայ իմ և քո, զի հալա-
ծես զիս ॥ . Վարդ հարց :

* Ս Վ յիմար դու, զիմարդ այլոց մաքրիչ (լինիս), և
ոչ անծին ॥ . իֆնաք :

Յորդորական . Մ շէ . հապայ . ծն . դր . * Մ շէ կէ դու՝
ընկալ 'ի լսելիս քո զասացեալն 'ի մրդրէէն ॥ Տափեաք :

* Ն ապա առաքինիք՝ եհաս ժամ պտակման մերոյ ॥ . եղիշու :

Խնդական, կամ ախորժական . Ս աշ . Վաշ Վաշ . դր .
* Ս աշ ինձ, զի ջեռայ, և տեսի զկրակ ॥ . Եսայ :

* Ս աշ Վաշ անձանց մերոց, զի ընկուզաք զնա ॥ . սաղ :

Ղուվողական . Ս Վ . ո . դր . * Ս Վ քանի անչափ է մար-
դասիրու թի նորա ॥ . իֆնաք :

* Ս մեծի զօրու թէն՝ որ արար զայն ॥ . ոսկ :

Հեզնական . Ս ահ . դր . * Ս ահ եղև ադամ իբրև
զմի 'ի մէնջ ॥ . Երզնկացի :

Մըհամարհական, կի՞ ծանակական . Ս աշ . Վաշ Վաշ .
դր . * Ս աշ նոցա անմաու թէն ॥ . ոսկեք :

* Ս աշ Վաշ 'ի վերայ գարշելեացն և չարեաց տանն իս-
րայելի ॥ . Եղեի :

Լարգիծական . Ս աշ . Վաշ Վաշ . դր . * Ս թէ ոտնհար եղէ
'ի վերայ զլորման թշնամու իմոյ, և սացի 'ի սրտի
իմում՝ Վաշ, ապա լուիցէ ունկն իմ ॥ լե . յոք :

* Սրեսցեն զամօթ առ ժամայն վաղվաղակի՝ ոյք ա-
սէին ինձ Վաշ Վաշ ॥ . սաղ :

Մ Ե Ս Ն Ե Բ Կ Բ Ո Ր Գ

Յաղագս որպիսոսն է Տասանց Բանի :

Օ որ միանգամ աւանդեցաք նորալարժից յա-
նաւորսն , և առաջին մասին անդ , արժան է աստ քննել
զնոսին , և տեսանել թէ զինչ իցեն , և որպիսի . և
զնոր յատկութիս կամ պարագայս ունիցին , առ 'ի խե-
լամուտ առնելոյ ամենայնի նոցա՝ զուսանողսն : Այլ
հարկ է նց յայսմ վայրի ունել մտազիւրուի յօժար՝
առ բարւօր իմանալոց զգրեալսն 'ի սմա : Օ ի սոյ առ-
ուսուսն առաջին մասին՝ պիտոյ է արագուի յիշողուէ ,
սոյնպէս և յայսմ մասին հարկաւոր է պատրաստութի
մտաց . զի անդ առաջի դնին սերտելիք . իսկ աստ քնն-
նին մտաց ախորժելիք : Օ այսոսիկ ծանուցեալ մա-
տիցուք 'ի ճառս . նախ 'ի քննութի քերականութե ,
և ապա 'ի բացատրութի մասանց բանի :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ա

Յաղագս Քերականութե , Եւ զինչ իցե , և քանի
գլխաւոր Տասանց նորա :

Քերականութին է արուեստ ուղիղ խօսելոյ՝ և
անսխալ շարադրելոյ . քանզի որնոս հիւսնուին է ար-
հեստ լը կարգի և լը պատշաճի շինելոյ զկերտուածս ,
այսինքն զարկղ , զաթոռ , և այլն , սոյնպէս և քերա-
կանութին է ազատական իմն արուեստ , որոյ ուսա-
նողն ըստ կարգի և ըստ ուղղութե կազմէ զխօսս . և
առանց սխալանաց կարգէ զնոյն՝ թէ 'ի խօսիլն , և
թէ 'ի գրելն .

Գլխաւոր մասունք քերականութե , այսինքն հար-
կաւոր ուսանելիք 'ի քերականութե են չորք . գիր ,
վանկ , բառ , և բան : Այսն զի զսոցանէ միայն խօ-

սի քերականութիւն՝ իբրև զայնց, որք գլխաւոր աբար
 և յատկապէս ուսանելի են ՚ի քերականութե . զի ու
 բովճետև ոչ այլ ինչ գիտէ քերականութիւն, բայց եթէ
 ուղիղ և անսխալ կարգել զբանս, հարկ է նմա յատ
 կապէս զայնցանէ խօսիլ, յորոց կազմին բանք . և
 քանզի բանք կազմին ՚ի բառից, և բառք ՚ի վանկից,
 և վանկք ՚ի գրոց, սիտոյ է, զի յատկապէս զսոցանէ
 խօսեսցի քերականութիւն :

Յաղագս Ղարոյ :

Ղարոն է գիծ ինչ, որ կարգեալ է ՚ի նշանակել ըզ
 տառն . որպիսի են նշանագիծքս՝ ա . բ . գ . դ . ե . լ .
 իսկ տառն է հնչումն ինչ յօդելի և հեգելի . այսինքն
 այնպիսի հնչումն, որ յօդի ընդ այլում հնչման . և
 հեգեալ ընդ նմա՝ զբաղադրեալ ձայն հնչէ . որպէս
 հնչումնս Բ՝ յօդի ընդ հնչմանս Բ . և հեգեալ Ը՝ նմա
 այսպէս, Բ՝ = Բ, հնչէ զբաղադրեալ ձայնս զայս՝ ԲԲ :

Ուստի հնչումն ինչ եթէ չիցէ հեգելի ընդ այլում
 հնչման, ոչ է տառ . զի ոչ լինի տարր կատարեալ ձայ
 նի . իսկ տառն ըստ ստուգաբանութե իւրում պար
 տի լինել տարր ձայնի, այսինքն բաղկացուցիչ նորա :

Եւ ևս՝ եթէ հնչումն ինչ իցէ յօդեալ և հեգեալ, ոչ
 ասի տառ, այլ՝ վանկ . զի ոչ է հեգելի, այլ՝ հեգեալ :

Տառք ՚ի մերս լեզու յերեսնև վեց գիրս բովանդա
 կին . որոց ձևք և հնչմունք այսպէս կերտուորին :

ա	այԷ . /ո	իէ . չ	ւա .
բ	Բէն . ծ	ծա . սլ	պէ .
գ	գիճ . կ	կէն . ը	չէ .
դ	դա . հ	հո, կիճ հօ . ո	աա .
ե	էէչ . ձ	չա . ս	սէ .
զ	չա . զ	ղապ . վ	վէա .
է	է . ճ	ճէ . տ	պիան .
լ	էէլ, կիճ ԸԼ . մ	Ռն . թ	թէ .
թ	Լո, կիճ Լօ . յ	յի . ց	ցո, կիճ ցօ .
ժ	ժէ . ն	նոա . լ	աիան, կիճ հիան .
ի	ինի, կիճ Ին . շ	շա . զի	իիաթ .
լ	լիան . ս	ո, կիճ ոաո . ք	իէ .

Յորս յաւելեալ զտառսդ օ և Ք՛ լինին երեսուն
և ութ, զորոց զյատկութիւն տեսի բառարանի :

Եօթնի սոցանէ ձայնաւորք ասին . զի ինքնին տան
զձայն . և են սոքին . ա . ե . է . ը . ի . ձ . ձ . ընդ որս դասի
և ձայնաւոր հնչումնս ա՛ իբր ութերորդ : Իսկ մնա-
ցեալ տառք բաղաձայնք ասին . զի բաղադրուք ձայ-
նաւորի տան զձայն . և են սոքին . բ . գ . դ . ը . ժ .
լ . ի . ժ . կ . հ . չ . ծ . ճ . յ . ն . շ . չ . պ . լ . ո . ս . շ .
ր . ց . ա . զ . ս . Ք :

Իսկ զիրս և՛ յատկապէս ոչ դասի ընդ սոսա . զի
ոչ է նշանակիչ յատուկ տառի , այլ՝ երկուց որոշ տա-
ռից . այսինքն էլի և աիանի . և ՚ի նոցունց կազմեալ .
յի ՚ի կիսատ էլի , և ՚ի հիանէ , փոխանակ բառիս է :

Եսոքիկ նշանազիծք մեր ՚ի չորս ձևս սովոր են
նկարիլ . Եախ՝ յայս ձև . ա . որ անուանի բոլոր զիր .
և ՚ի գործ ածի այժմ՝ առաւելապէս ՚ի տպագրուիս :

Երկրորդ՝ յայս ձև . ա . որ անուանի նօսար զիր . և
՚ի գործ ածի հասարակօրէն ՚ի գրութիւն քարտիզաց ,
և ՚ի շարագրութիւն ուսումնասիրաց :

Երրորդ՝ յայս ձև . Ե . որ անուանի երկաթագիր .
և ՚ի գործ ածի հասարակօրէն ՚ի սկսուածս բանից
գրելոց բոլոր գրով :

Չորրորդ՝ ՚ի պէսպէս վայելչազարդ ձևս . և կոչի
փառագիր . որ եթէ ծաղկամբք , կի՛ գրուագագօք նկա-
րեսցի , ասի ծաղկագիր , կի՛ գրուագագիր . իսկ եթէ
կերպարանօք մարդոյ , կամ թռչնոյ , և այլն , կոչի
մարդագիր , կամ ձագագիր . որպէս տեսանի ՚ի սկըս-
ուածս պէսպէս ճառից և գլխոց մատենից :

Եյլ յաղագս զ . յ . ո . լ . տառից . սոյնապէս և յա-
ղագս նայ տառից , որք են մ . ն . տես յընդարձակ
քերականութե՛ն նորոգ տպագրեալ . տես անդ և զոր
խօսեցաք զհնչմանէս ա :

Յաղագս Աննի :

Աննին է ձայն ինչ՝ որ միով հնչմամբ ելանէ 'ի բերանոյ մարդոյն՝ բաղկացուած ձայնաւոր և բաղաձայն տառից . զոր օրինակ , Գ ա . հ է . ն է . գ ո . ի ց . զու . օբ . և այլն :

Ըսի՛ մով հնչմամբ . զի եթէ բաղում հնչմամբ ելանիցէ , ոչ ասի վանկ . այլ՝ բառ . զոր օրինակ , Բարի . ընտանի . մեծապէս . և այլն :

Ըսի ևս՝ ելանէ 'ի բերանոյ մարդոյն . որով որոշի նախ՝ յայն ամ ձայնից , որք հնչին յանկենդան իրաց , և յանբանից . որպիսի են ձայնք ջուրց , հողմոց , պղնձ ձեաց , քնարից , տաւղաց , թռչնոց , գազանաց , ևն : Երկրորդ՝ որոշի նաև յայնպիսի ձայնից , որք թէպէտ ելանեն 'ի բերանոյ մարդոյ , սակայն ոչ իբր բանաւորի , այլ՝ իբր կենդանւոյ . որպիսի են ձայնք սուլելոյ , հազալոյ , փռնգալոյ , և այլն :

Ըսի դարձեալ՝ բաղկացուելէ յայնապար և բաղաձայն որոնց . քանզի առ 'ի ասիլ ձայնի իմիք տիրապէս վանկ՝ պիտոյ է այնմ բաղադրիլ 'ի բաղաձայն և 'ի ձայնաւոր տառից . և միով հնչմամբ ելանել ընդ բերանն . զոր օրինակ , Ըս . եր . գեղ . քէն . և այլն : Սմին իրի ձայնաւոր տառքս՝ է՛ և օ՛ , ոչ ասին յատկապէս վանկ , այլ՝ անյատկապէս և պիտակաբար , ըստ որում միով հնչմամբ ելանեն 'ի բերանոյ մարդոյն :

Ըստ այսմ են և այլ ձայնաւոր տառք՝ եթէ առանց բաղադրելոյ ընդ բաղաձայն տառից հնչեսցին . որպէս , ա . վ . է . լ . ֆ . ո . զի լը այսմ տառ ասին . այս ինքն հեգելի և յօգելի ձայն . և են նիւթ և տալթ վանկի , և ոչ տիրապէս վանկ : Իսկ եթէ փաղաւուր բաղաձայն տառից հնչեսցին , ասին յատկապէս վանկ . զոր օրինակ , ալբ . ել . և այլն . զի ըստ այսմ հեգմամբ և փաղաւուր տառից ձևանան : Եւ վասն այսր պատճառի վանկն կոչի նաև հեգ և փաղաւուր թի :

Աննից բաղում են տեսակք . ոմանք են միատառ , կամ միագիր . և ոմանք յոգնատառ , կի՛ բազմագիր :

Միատառք են եօթն ձայնաւորքս , ա . ե . է . ը . ի . ո . ս . օ . որք ըստ վերոյդրեւոցդ պիտակապէս միայն աւսին վանկ :

Իսկ յօգնատառք են , որք 'ի բազում տառից բաղկանան . ոմանք յերկուց . և կոչին երկատառ . որպէս , Ը . զ . մի . օդ . և Է : Ոմանք յերից . և ասին եռատառ . որպէս , Տաց . Տող . բեր . և Է : Ոմանք 'ի չորից . և ասին քառատառ . որպէս , Օարկ . փեղկ . ջուր . և Է : Ոմանք 'ի հնգից . և ասին հնգատառ . որպէս , Սուրբ . թեամբ . գամբ . և Է : Ոմանք 'ի վեցից . և կոչին վեցատառ . որպէս , Կուրծք . ջուրբք . սեամբք . և Է :

Վարձեալ՝ ոմանք 'ի վանկից են միաբարբառ , կի՞ միաձայն . և ոմանք երկբարբառ , կի՞ երկձայն : Միաբարբառք են նոքա , որ ունելով զմի ձայնաւոր տառ՝ զձայն միոյ հնչեն . զոր օրինակ , Տար . թող . զով . ձիւ . և Է : Իսկ երկբարբառք են նոքա , որք ունելով զերկուս ձայնաւորս՝ իբրև զմի ձայն հնչեն . զոր օրինակ , Լեալ . եօթն . ձիւն . տուն . տես յընդարձակն :

Վարձեալ՝ ոմանք 'ի վանկից են աննշանք , և ոմանք նշանականք : Աննշանք են նոքին , որք 'ի հայ բարբառինչ ոչ նշանակեն . զոր օրինակ , Մա . բե . ղէ . և Է : Իսկ նշանականք են՝ որք առանձինն նշանակեն ինչ . զոր օրինակ , Լար . թել . զէն . և Է . բայց սոքին ոչ ըստ որում՝ նշանականք , այլ՝ ըստ որում են նիւթ նշանակութ , և ըստ որում միով հնչմամբ ելանեն ընդ բերանն , ասին վանկ . զի ը որում նշանականք՝ յաւէտ բառ ասին , քան վանկ :

Գ Լ Ո Ի Խ Գ :

Յաղագս Բառի :

Բառն է ձայն նշանական . այսինքն այնպիսի ձայն , որ կարգեալ է՝ առ 'ի նշանակել ինչ . որով և որոշի 'ի վանկէն . զի նա է ձայն միահնչուին՝ ըստ ինքեան աննշան՝ կարգեալ առ նշանական ինչ , այսինքն առ բառն : Իսկ բառն է նշանական ձայն . զի միշտ նշա-

նակէ ինչ . այսինքն , կամ զնոյն իրն , կամ զգործս .
զու թիս իրաց , և կամ զպարագայս նոցին :

Չայնն՝ որ նշանակէ զիրն , և յորջորջէ զնոյն այս ինչ ,
ասի անուն . սնլ՝ Քար . հող . անասուն . տեսիլ . ևն :

Չայնն՝ որ նշանակէ զգործողուիս , կի՞մ զկիրս , և կի՞մ
զլինելու թի՛ իրաց ընդ ժամանակաւ , կոչի բայ . փր .
Բանամ . խոցեցայ . եղէ . և այլն :

Չայնն՝ որ նշանակէ զիրն ՚ի գործողութե՛ , կամ ՚ի
կրելուէ , կոչի ընդունելու թի՛ . փր , Տեսող . տեսեալ .
տեսանելի . և այլն :

Չայնն որ զպարագայս իրաց և գործողուէց նշանա
կէ , է հնգապատիկ . զի կամ զգէմն իրաց ցուցանէ .
և այս կոչի դերանուն , փր , Աս . դու . սա . դա . ևն :
կամ սոսկ զպարագայս ինչ իրաց յայտնէ . և այս կոչի
նախադրուի . փր , ՚ի . զ . լ . վասն . ևն : կամ զկիրս
հողոյն յայտ առնէ . և սա կոչի միջարկուի . փր , Ա՛վ
աւա՛ղ . ևն : կամ զպարագայս գործողութե՛ և կրե
լուէ՛ ՚ի մէջ բերէ . և սա կոչի մակբայ . փր , Ա՛յսօր .
յետոյ . ուր . ևն : Ալ կի՞մ զայս ամ՝ նշանական բառս
լն միմեանս կապէ . և սա անուանի շաղկապ . փր , Սա
կայն . թէ . և . և այլն :

Յայսցանէ յայտնի երևի , թէ ու թ են ազգք բա
ռից . այսինքն , Ա՛նուն . դերանուն . բայ . ընդունե
լուի . նախադրուի . միջարկուի . մակբայ , և շաղկապ :

Չորք ՚ի սոցանէ հօլովականք են , որպէս անուն ,
դերանուն , բայ , և ընդունելուի . և չորք անհօլով .
որպէս նախադրուի , մակբայ , շաղկապ և միջարկուի :

Ա՛րդ՝ սորբա որպէս վասն գօլոյ ձայնք նշանականք՝
առանձինն առեալ՝ բառք ասին , սոյնպէս ևս վասն
բաղկացուցանելոյ զբան՝ այսու կամ այնու եղանա
կաւ նշանակելով՝ մասունք բանի կոչին , ոմանք իբր
անուն , ոմանք իբր բայ . և այլն :

Յաղագս Բանի :

Բանն է կարգաւոր շարամանու թի՛ր բառ ից՝ յայտնող տրամախոհու թէ՛ մտաց : Յասեւն՝ կարգաւոր շարամանութի՛ն Բառից , ցուցանէ , թէ՛ ՚ի կազմութե՛ն բանի՛ շարք բառիցն պարտին լինել լը կարգի զետեղեալք . Կր , * Յանկանիլ մեղացն՝ յառնէ արդարութիւնն ॥ Իփնասիոս : Ուր ահա ըստ կարգի դասաւորեալ են բառք : Իսկ եթէ խանգարեսցես զկարգն , ոչ ևս մնայ բան . Կր , Յառնէ յանկանիլ արդարութի մեղացն : Օ ի բառք սորա թէ՛ պէտ նոյն են՝ որ ինչ ՚ի նախընթացդ՝ յորում կազմեալ էին զբան , բայց յանկարգս զետեղեալ՝ ոչ առնեն զկազմութի բանի :

Իսկ յասեւն՝ յայտնող որամախոհութե՛ն ճրաց , ցուցանէ , թէ՛ յայնժամ շարուածք ինչ բառից բան ասի , յորժամ զգատմունսս , կի՛ք զխօսս մտաց մերոց յայտնէ , թէ՛ իցէ ՚ի սակաւ բառից կազմեալ , և թէ՛ ՚ի բազմաց . Կր , * Լ ան է կոյր աչօք՝ քան կոյր մտօք ॥ Եղիշէ : Ըհա այս բան յայտ առնէ զայն դատումն , որով խօսիմք ՚ի միտս մեր , և հաստատեմք , թէ՛ լակ է մարդոյ կոյր լինել աչօք՝ քան մտօք :

Ըացի՛ զգատմունսս մտաց . զի եթէ միայն զսլարզ հայեցողութի , կի՛ք զըմբռնումն մտաց յայտնեսցէ , ոչ է բան լը քերթողաց . որպիսի են սօքին : Օ օրաբաբէլ սաղաթիկէլեան . բանական կենդանի . լուսատու և զուարթարար . ետ : Օ ի սօքա միայն զըմբռնմունսս մտաց յայտնեալ՝ յաւէտ շարայարեալ բառք ասին՝ քան թէ՛ բանք : Ըլ այս ոչ վանն այսորիկ՝ զի բայ չէ եդեալ ՚ի նոսա ներգործութի , այլ՝ վանն այնպիսի պակասութե՛ն , ըստ որոյ և ոչ զօրութի ըմբռնի բայն : Իսկ եթէ բայն զօրութի իմացի , է տիրապէս բան . Կր , * Լ քէն տանջանք , և ՚ի մէնջ յանձնառութիք . սուր քոյ , և պարանոց մեր ॥ Եղիշէ : Ուր զօրութի ըմբռնինն այսպիսի ինչ բայք , տուեալ լինին , ընծային , և պատրաստ է . որպէս թէ՛ ասացեալ էր . ՚ի քէն սըւեալ լինին տանջանք , և ՚ի մէնջ ընծային քեզ յանձ .

նառուիք տանջանացդ . և որպէս պատրաստ է սուր
քոյ , սոյնպէս և պատրաստ է պարանոց մեր :

Ոմանք 'ի բանից են կատարեալ , և ոմանք անկա-
տար : Վատարեալ բանն է , որ անթերի յայտնէ ըզ-
տրամաստոհունի մտաց . որով լսողն ոչ ևս սպասէ այլոց
բառից՝ առ 'ի առնուլ 'ի միտ . զի , * Մարդիկ յօրի-
նակն առաւել հային՝ քան 'ի ճշմարտունին ॥ . Կէրոս :

* Իւրաքանչիւրոք յիւրոց գործոց գովի՝ կամ պար-
տաւի ॥ . Գրիգոր արշարունի :

* Բարիոք է մահկանացուի ոչ գիտել՝ թէ երբ վախ-
ճանի ॥ . 'ի պարմուլէ արեֆս :

Իսկ անկատար բանն է , որ 'ի բառից կարգաւ շա-
րագրեալ՝ թէպէտ յայտնէ զտրամաստոհունի մտաց ,
բայց անկատար և թերի . և կամ տայ զսկզնաւու-
րութի իմանալոյ զտրամաստոհունի մտաց , բայց ոչ
աւարտէ . այլ՝ որպէս թէ 'ի կախ թողու և որ լսէ՝
լրման նորին սպասէ . զի , Եթէ ցանկամք հասանել
փառացն . թէպէտ և յամ աշխարհ գովեն և երա-
նեն զմեզ . 'ի փոքունցն փախուցեալ . Յորժամ յաղ-
թեմք . ևն : Օ ի ահա սոքա զթերի ինչ դատմունս
մտաց յայտնեալ , թէպէտ և սկիզբն առնեն իմացու-
ցանելոյ , այլ ոչ կատարեն . բայց եթէ յարեսցի 'ի
նոսա այլ բան , կամ բայ . զոր օրինակ :

* Եթէ ցանկամք հասանել փառացն , փախուցուք 'ի
փառաց անտի ॥ . Կսէբ :

* Թէպէտ և յամ աշխարհ գովեն և երանեն զմեզ
(մարդիկ) , զինչ օգուտ են մեզ ॥ . Վարդ Կարց :

* 'ի փոքունցն փախուցեալ՝ մեծամեծացն մատնե-
ցայ ॥ . Կար :

* Յորժամ յաղթեմք , ցնծամք ॥ . Կսէբ :

'ի վախճան ծանօթուէց դիւաւոր մասանց քերա-
կանութե՝ համառօտեսցուք զսահմանսնոցա յայտ ո-
տանաւոր , առ գիւրին սերտողութի համբախաց :

Ղիբն է գիծ ինչ՝ նշան տառի .

տառն է հնչումն՝ ինչ հեղելի :

Սանկն միով հնչմամբ յօդի ,

բաղկացութեամբ՝ պէսպէս տառի :

Բառն է ձայն ինչ՝ նշանական ,
 յազգրս 'ի յուժ՝ բաժանական :
 Բանն է կարգաւ՝ բառի հիւսուած ,
 յայտնիչ ներքին դատման մտայ :

Ըրգ՝ յեա խօսելոյ մեր զնորից մասանց քերակա-
 նուժէ, հարկ է խօսիլ զուժից մասանց բանի՝ զիւ-
 րաքանչիւրոց առանձինն :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե Ե :

Յաղագս անուան :

(Ը) Է զինչ է քանիպարիչ իցէ անուան :

Ընունն է մասն բանի, որով իրն յորջորջի . այս-
 ինքն է՝ այնպիսի բառ, որով իրն անուանի՝ և ասի այս
 ինչ, կամ այսպիսի ինչ . փր, Սարգ . քար . խունկ .
 լոյս . պայծառ . տկար . ևն . զի սքօք պէսպէս իբր
 պէսպէս օրինակաւ այս ինչ կամ այն ինչ անուանին՝
 մինն մարդ, մինն քար . ևն : Հնար է ևս սահմանել
 այսպէս . Ընունն է մասն բանի, որ զէուի իրին նշա-
 նակէ . այլ այս ևս զնոյն զօրուի ունի . քանզի անունն
 յայնժամ նշանակէ զէուի իրին, յորժամ իրն նովաւ
 անուանի այս ինչ, կամ այսպիսի ինչ . որպէս անունս
 մարդ՝ յայնժամ նշանակէ զէուի մարդոյ, յորժամ նո-
 վաւ անուանի իրն այնպիսի . այսինքն՝ մարդ :

Ընունաց ոմանք են գոյական, և ոմանք ածական :
 Գոյական անունն է, որ ինքնին վարի 'ի բանս . և
 նշանակէ զիրս էականս, կամ իբր էականս . թէ բնա-
 կանք իցեն, և թէ արհեստականք . զոր օրինակ, Սարգ .
 տունկ . աթուռ . թուղթ . գոյն . քաղցրուի . նկար . շի-
 նուած . և այլն :

Գոյական անունաց ոմանք են յատուկ, որք և 'ի
 հնոց՝ իսկ ասին . ոմանք հաւաքականք, որք և Բագա-
 չականս կոչին . և ոմանք ընդհանուրք կիմ հասարակք .
 որք և ասին առաստիանս :

Յատուկ անուանն է , որ կարգեալ է՝ առ ՚ի զմի ինչ նշանակել , և զմիօջէ միայն ասիլ . ԿՐ , Սիմոն . տարոն . տիգրիս . քորեք . լեռ : Օ ի սոքա հնարեալ են վասն նշանակելոյ զմի մարդ , զմի գաւառ , զմի գետ , զմի լեառն , լեռ . ուստի և զմիօջէ միայն ասին . վասն որոյ և ոչ վարին յոգնականապէս :

Եւ թէպէտ յատուկ անուանք մարդկան՝ այլևայլ անձանց ևս դնին , բայց այն է ըստ պատահման . և զնոցանէ՝ ևս իբրև զմիօջէ ասին : Իսկ եթէ կամիցիմք որոշել զնոսին յայլոց , յարեմք ՚ի նոսա երբեմն զբառս ինչ՝ նոցին յատկացեալս . ԿՐ , Սիմոն յոջնանա . սիմոն նականչայոյ . սիմոն Բորո . սիմոն Տոփ : Յուգա մակբէ . յուգա յակովբեան . յուգա իսկարիովսացի . լեռ :

Հաւաքականն է , որ միով եզական ձայնիւ զբազում իրս հաւաքմամբ միացեալս՝ իբրև զմի ինչ նշանակէ . ԿՐ , Եղջ . կոյտ . դէզ . հօտ . երամ . խումբ . ժողովուրդ . տոհմ . հոյլ . պար . լեռ : Օ ի սոքա ոչ զմի ինչ յինքեանս նշանակեն , և ոչ ևս զբազումս իբր ՚ի միմեանց զատեալս , այլ՝ իբրև հաւաքեալս ՚ի մի : Որպէս հօսն՝ ոչ նշանակէ զմի ոչխար , այլ՝ զբազում ոչխարս , ոչ առանձինն առանձինն , այլ՝ իբր ՚ի մի հաւաքեալ . զի առանձին մի ոչխարն ոչ ասի հօտ , այլ յորժամ բազումք ՚ի մի խումբ իցեն :

Իսկ ընդհանուրն՝ կամ հասարակն է , որ նշանակէ զընդհանուր ինչ եւռ թի տարածեալ առ բազում անհատս . կամ որ զբազմաց ասի հասարակաբար . ԿՐ , Կառ . հաւ . գետ . տուն . գահ . զոհ . խորհուրդ . բան . զօրութի . փառք . լեռ : Օ ի սոքա ոչ զմիօջէ միայն , այլ և զբազմաց ասին ՚ի հասարակի : Որպէս ծառն՝ ոչ ասի զմիօջէ ծառոյ միայն , այլ և զամենայն ծառոյ . զի զօր ինչ նշանակէ անունս ծառ՝ գտանի այն յամենայն ծառս :

Իծական՝ կամ ըստ հնոց մակարախան անուանն է , որ ինքնին ոչ վարի ՚ի բանս . այլ՝ պահանջէ յարիլ ՚ի գոյականս՝ իբր յայանիչ որպիսութեանոց . ԿՐ , Կարի . չար . առատ . սակաւ . անստուեր . վեհագոյն . կարևոր . ամենափայլ . կենդանարար . բարեատեաց . լեռ : Որք առանձինն ոչ վարին ՚ի բանս , այլ՝ յարագրելով

'ի գոյականս : Ալ պատճառն է, զի ունին զնշանակուի իբր ճապաղ . քանզի թէպէտ և յայտ առնեն զորպիսուի ինչ, բայց ոչ որոշեալ առ այս կի՛մ առ այն . որով և միտք մարդոյ 'ի լսելն՝ մնայ տատանեալ . և որոնէ, թէ որոյ իրի արդեօք որպիսուի է այն, զորնշանակեն : Ապա եթէ ընդ գոյականի վարեցին, որոշի նշանակուի նոցա առ այս կամ առ այն . որով և միտք լսողին հանգչի . զոր օրինակ, յասելն, * Առ բարի՛ պտուղ բարի առնէ . և ծառ չար՝ պտուղ չար առնէ ॥ . Դար . ածական անունս Բարի՛ յարելով 'ի գոյական անուանող ծառ և պտուղ՝ որոշի առ այս և առ այն . այսինքն առ ծառն և առ պտուղն . որով և միտք լսողին ոչ ևս որոնէ, թէ բարին զոր իր նշանակէ աստ . կամ զորոյ իրի որպիսու թի յայտնէ : Մտ այսմ և անունդ չար՝ յարելով յանուանող՝ ծառ և պտուղ, որոշի 'ի նշանակու թէ իւրում :

Յասացելոցս տեսանի, զի գոյական անունն հայի 'ի շինչ գոլ իրին . իսկ ածականն հայի յորպիսի գոլ նորին . վասն որոյ մին վարի առանձին, և միւսն յարելով 'ի նոյն :

Այլ գիտելի է, զի թէպէտ ածականն պահանջէ յարիլ 'ի գոյականս, բայց ոչ է հարկ միշտ ներգործութիւն ունել զնոսին . այլ՝ բաւական է ևս զօրութիւն միայն ունել . զոր օրինակ, յասելն, * 'ի փոքուն նկարեաց զմեծն, և 'ի մարմնականն զհոգևորն ॥, Ի՛ֆնար . ածական անուանքս 'ի փոքուն, զմեծն, 'ի մարմնականն, զհոգևորն՝ զօրութիւն ունին զգոյական իւրեանց . այսինքն է՝ իր, գործ, գործողութի, խորհուրդ . որպէս թէ ասէր . 'ի փոքու իրի նկարեաց զգործ մեծ, և 'ի մարմնական գործողութի զխորհուրդ հոգևոր :

Ածական անուանց ոմանք դրականք ասին . ոմանք բաղգատականք . և ոմանք գերադրականք :

Վրականք են, որք ցուցանեն զորպիսութի կամ զորքանութի իրին պարզապէս՝ առանց ձօխացուցանելոյ, կամ նուազեցուցանելոյ . Կր, Վարի . սպիտակ . դեղեցիկ . վատթար . պակաս . երկայն . կարճ . ևն :

Վաղգատականք են, որք բաղգատելով զմի իր ընդ այլում իրի՝ ցուցանեն զորպիսութի կամ զորքանութի

նորին առաւելեալ կամ նուազեալ քան զմիւսոյն . և սորա կազմին մասնկամբս՝ գոյն . զոր օրինակ , Քարեգոյն . սպիտակագոյն . գեղեցկագոյն . վատթարագոյն . պակասագոյն . երկայնագոյն . կարճագոյն . ևն :

Վերագորականք են , որք ցուցանեն զորպիսութի իրին յոյժ առաւելեալ , կամ յոյժ նուազեալ քան զայլոցն . և սորա կազմին մասնկամբս՝ աճն . զոր օրինակ , Վննաբարի . ամենազեղեցիկ . ամենավատթար . կամ՝ ևս վերագոյն , ևս մեծագոյն , ևն : () այսցանկ տես յընդարձակն :

Մասն Գ. Ռեզակն :

Մտանօր արժան համարիմ խօսիլ զայնոցիկ ա նուանց , որք կոչին Ռեզակն . և բաժանին 'ի հինգ տեսակս . որք են , Սերբերականք . հանրականք . հարցականք . մասնականք , և թուականք :

Սերբերականք են , որք 'ի մէջ բերեն զբաղդատութի ինչ որպիսութե կամ որքանութե . և են սորա . Սոյնպիտի , դոյնպիտի , նոյնպիտի : Մյսպիտի , այդպիտի , այնպիտի : Մյքան , այդքան , այնքան . սոյնքան , դոյնքան , նոյնքան . և սորա վարին ածակա նապէս : Մնդ որս դասին և բառքս՝ Մյշափ , այդչափ , այնչափ . սոյնչափ , դոյնչափ , նոյնչափ . որք առանց հօլովելոյ վարին :

Հանրականք են բառքս՝ ամենայն , ամենեքեան , կամ ամենեքին . բոլոր , բոլորեքեան , կամ բոլորեքին . որք իբր ածական 'ի գործածին : Մնդ որս կարեն դասիլ և անուանքս՝ բնաւ , համայն , ևն :

Հարցականք են , որք հարցականապէս վարին . որոց ոմանք են իբր դոյական . և են սորա , Ս. ո՞վ . զի՞նչ . ո՞վ որ . ո՞յք : Մւ ոմանք իբր ածական . և են սորա . Սր . զինչպիտի . որպիտի . ո՞րչափ . ո՞րքան . քանի՞ : (Մտտա բառքս՝ որպիտի . որքան . քանի . որչափ . վարին երբեմն նաև իբր վերբերականք առանց պարօջկի) :

Մասնականք , որք և ճակեալիս ասին , են նորա , որք մասնաւորեն զնշանակուի անուան իրիք . երբեմն իբր ածական վարելով , և երբեմն իբր դոյական . և սորա

են չորեքիկն : Առաջինն որոշէ զմին 'ի յերկուց . և է բառս այս Միս . զոր օրինակ , * Յայ երկու ճանապարհք հոչեցան . մին լայն և ընդարձակ . իսկ Բաննեղ և անձուկ ॥ . ոսկ : Սա չունի յոգնական :

Արկորորդն որոշէ զմին 'ի բազմաց . որպէս սօքին , Սին . ոս . ին . ինչ . փք , * Օ ոն ('ի մարդկանէ) աստ պատժէ , և անդ պսակէ ॥ . լամբրոն . 'ի մէն . պար :

Արրորդն ցուցանէ զերկուսն մի մի յինքեանս . և է բառս այս Արկաքանչիւր . զոր օրինակ , * Օ կերպարանս երկաքանչիւրոց առ միմեանս եղեալ զմի և զնոյն վճատութե ճնունդս արտադրեն ॥ . նար :

Չորրորդն ցուցանէ զբազումն 'ի միասին անձներաբար և ոչ հաւաքապէս . և է բառս Խարաքանչիւր . զոր օրինակ , * Աանձինն ունի իւրաքանչիւր անդամ զիւրաքանչիւր գործ ॥ . նար . երգ :

Սորա ուղղականն բազում անգամ վարի փոխանակ սեռականի և տրականի . զոր օրինակ , * Աոյն հոգի բաշխէ Խարաքանչիւր ըստ իւրաքանչիւր կարի ॥ : այսինքն բաշխէ իւրաքանչիւրոց . հոչ :

'Ի տեղի սորա երբեմն դնի կրկնակ բառքդ՝ Բ Բ . այր այր . լւ . զոր օրինակ , * Բաշխէր Բոյ Բոյ 'ի նոցանէ զգանձս ॥ . խորէն : * Օ առն առն զբաշխութի պատմէր նոցա ॥ . եշեշէ :

Թուականք են , որք 'ի մէջ բերեն զթիւ . և վարին ածականապէս . որոց են հինգ տեսակք : Առաջին տեսակքն ասին ընդարձակք . որք արձակապէս նշանակեն զթուեալն . որպէս՝ Մի . երկու . երեք . չորս . հինգ . վեց . տասն . հնգետասան . քսան . քսանևմի . երեսուն . լւ : Արկորորդ տեսակքն ասին դասականք . որք կարգաւ ցուցանեն զթուեալն . որպէս՝ առաջներորդ . երկրորդ . երրորդ . չորրորդ . հինգերորդ . տասներորդ . հնգետասաներորդ . լւ : Արրորդ տեսակքն ասին զատականք . որք նշանակեն զթուեալն իբր զատուցեալս և առանձնացեալս . փք , Միակ . երկեակ . երրեակ . հնգեակ . եօթնեակ . յիսնեակ . լւ : Չորրորդ տեսակքն ասին անձներականք . որք զբազումն ընդ միով թուով իւրաքանչիւրաբար նշանակեն . փք , Արկաքեան , կմ՝ երկոքին . երեքեան , կամ

երեքին . չորեքեան , կի՛մ չորեքին . հնգեքեան , կամ
հնգեքին . վեցեքեան , կի՛մ վեցեքին . տասնեքեան , կի՛մ
տասնեքին . և : Հինգերորդ տեսակքն ասին կրկնա-
կանք . որք զկրկնումն թուոյ ցուցանեն՝ վերջաւորու-
թիւս պարիչ . զք , Քառապատիկ , (այսինքն մին քա-
ռիցս կրկնեալ) . հնգապատիկ , (չի մին հնգիցս կըրկ-
նեալ) . եօթնապատիկ , (չի մին եօթնիցս կրկնեալ) . և :
Յոմանս ՚ի սոցանէ յարի և մասնիկս կէն՝ այնու նշա-
նակու թիւ , զոր ունի մասնիկս պարիչ . զք , Արեքկին .
չորեքկին . հնգեկին . վեցկին . և այլն :

ԳՆՈՒԽ Թ :

Յաղագս պարագայից անուան : Առ նախ՝ յաղագս Սեուից :

Պարագայք անուանց ասին այնք , որք շուրջ զան-
ուամբ մտածին՝ իբր հետեւումն որպիսութե՛ն նոցա .
ուստի նաև հետեւանք կոչին . և են վեց , այսինքն ,
Սեւ , ձև , տեսակ , թիւ , հոլով , և հոլովումն :

Սեւք կամ սերք անուանց են որոշմունք դոյական
անուանց՝ ըստ նշանակելոյ նոցա զսերս իրաց , այսինքն
զարու և զէգ , կամ զհասարակ ինչ , և կամ զէգորք :
Սւստի և անուանք՝ ըստ սեւին են չորք , արական ,
իգական , չեղորական , և հասարակ :

Ղբականն է որ նշանակէ զարու . զք , Ղբահամ ,
խահակ , հայր , եղբայր , այր , փեսայ , աներ , հաւ ,
պապ , եղն , ցուլ , արջաւ , քաղ . և այլն :

Իգականն է որ նշանակէ զէգ . զք , Սարբա , ան-
նա , կին , արիկին , դչխոյ , հարան , մայր , քոյր , զորանչ ,
հանի , նու , հորաքոյր , մայրագիր , մօրու , կով , երինջ ,
մաքի , ալով , մարի . և այլն :

Հասարակն է որ միով ձայնիւ նշանակէ զարու և
զէգ . զք , Օւակ , որդի , թուան , կորիւն , կողուն ,
մարուկ , ձաղ . և : Աւ ևս՝ Սարդ , առիւծ , ձի , նա-
պաստակ , արսուտ , անգղ . և այլն :

Չեղորականն է որոյ նշանակեալն ոչ արու է , և ոչ
էգ . զք , Սղուր , օգ , հող , մոմ , ճրագ , թուղթ , լոցս ,

մեծուի, ծնունդ . և այլն : Իսկ եթէ անկենդան իբր
կոչեսցին երբեմն արու կամ էգ . զի, Բարու կամ էգ
ծղինսի . արու կամ էգ արմաւենի . արու կի՛էգ սլը-
ղինձ . և այլն , այն նմանութի ասի , և ոչ տիրապէս :

Բայցի ՚ի վերոյ , թէ այս որոշմունք են գոյական ա-
նուանց . զի ՚ի լեզուի մերում ոչ գտանի որոշումն սե-
ռի ածական անուանց ըստ արականի և ըստ իգական
նի . զի որչափ և ածականս ունիմք , կամ հասարակ
են արուի և իգի , և կի՛ չեզոք . և բազումք ևս հա-
սարակ են մարդկան և անասնոց , զգայնոց և անզգայ-
ից , արհեստականաց և բնականաց :

Բայցի և ևս , ըստ նշանակելոյ նոցա զսերս իրաց . զի սեռք
անուանց ոչ նկատին ՚ի մեզ ըստ վերջաւորուե՛ կամ
ըստ յօդից ինչ . որպէս ՚ի լատինս , և ՚ի յայլս . այլ՝
ըստ նշանակութե՛ նոցին . իբր զի եթէ նշանակեալն
անուան իցէ արու , անունն ասի արական . եթէ էգ ,
իգական . եթէ երկուցն ևս պատկանեալ , հասարակ .
և եթէ և ոչ միում պատշաճեալ , չեզոք :

Եւ թէպէտ ոմանք յածականաց ունելով զվերջա-
ւորութիս ունի՛ որոշին ՚ի սեռ իգական . զոր օրինակ,
Սրբուհի . երանուհի . և այլն , բայց այս վերաբերի
յաճանցումն անուանց . զորմէ տեսցես ՚ի ԳԼ . Է :

Եւ դարձեալ՝ ՚ի յատուկ անուանս թէպէտ կան՝
որք ըստ այս ինչ վերջաւորուե՛ արականապէս նշանա-
կեն . զի, Յովհաննէս , հերովդէս , կիւրոս , յուստիա-
նոս , և այլն . և ըստ այլ ինչ վերջաւորուե՛ իգակա-
նապէս . զոր օրինակ , Յովհաննա , հերովդիա , կիւրիա ,
յուստիանէ , և այլն : Բայց այս ոչ է ՚ի յատուկութե՛
լեզուիս մերոյ , այլ՝ գրեթէ ՚ի թարգմանութենէ ան-
ուանց այլոց աղգաց . որպէս և յայտ է :

Իսկ եթէ պիտոյ լիցի ՚ի լեզուի մերում զանուն
ինչ հասարակ իգականապէս ՚ի գործ ածել , յարեմք
յայն զանուն իգական . զոր օրինակ , Աի՛ն մի վհուկ .
ա . Բագ : Աի՛ն մարգարէ . դաս : Աի՛ն ժրագլուխ . սասի :
Բճճի՛ն՝ որ դռնապանն էր . յովն . լի՛ն : Եւ ևս՝ Սասի՛ն
ձի , Տասի՛ն առիւծ , Գագ՛ աղուէս . Գագ՛ կատու . և այլն :

Չեք անուանից որոշին ըստ պարզուէ, ըստ բարդուէ և ըբ բաղադրուէ նոցա : Սւտի և անուանք ըբ ձեոյն երբեակ են . Պարզ , բարդ և բաղադրեալ :

Պարզ անուանն է որ կայ յինքեան միայնակ և առանձինն , և ոչ է զօրեալ ընդ այլում նշանական բառի , և ոչ ունի յառաջոյ զաննշան ինչ մասնիկ . զք , Սով . հոգի . բարի . խառն . կեղծիք . ելք . ևն :

Բարդն է , որ յերկուց նշանական բառից զօրեալ է 'ի մի անուն 'ի ձեռն յօդիցս , ա , ե , է , ի , ու , կամ եւ . զք , Սովամահ , բարեմիտ , հոգեկիր , խառնիխուռն , կեղծուպատիր , ելեկջ . ևն . յորս յօդքդ է և է՝ եղեալ են փոխարկմամբ ինի տառին :

Մյլ բազում անգամ առանց այսպիսի յօդից ևս բարդի անունն . զք , Երկձայն . վրէժխնդիր . ողջանդամ . բարձրնտիր . ևն :

Մյլ գիտելի է , զի անունն բարդի ը պէսպէս մասանց բանի . Ետն՝ ընդ ինքեան . զք , Պարագլուխ , սկզբնաչար , բազմապարգև , մեծապայծառ . և այլն :

Երկրորդ՝ ընդ գերանուան . զոր օրինակ , Ինքնագոյ , իւրահնար , նոյնատիպ , քոյնաստեղծ , և այլն :

Երրորդ՝ ընդ բայից . զոր օրինակ , Չարախնդաց , թագընկէց , ծովահեղձոյց , վարձահատոյց , բեռնաբարձ , տիեզերակալ , սրատես , գիւահար , ահանջալուր , և այլն : Երբեմն ևս ընդ արմատս բայից . զոր օրինակ , Բազմածին , զինակիր , լուսակիզն , հոգեպատում , և այլք բազումք : 'Ի սոսա ոմանք ունին զգօրուի օշի , և ոմանք եալի . բանզի չարախնդացն նշանակէ զինդացօղն ընդ չարիս . Ետնինկէցն՝ զթագ ընկէցօղ . Բեռնաբարձն՝ զբեռն բարձօղ . Բազմածինն՝ զբազումս ծնանօղ . զինակիրն՝ զզէնս կրօղ . և այլն : Սոյն պէս և ծովահեղձոյցն նշանակէ՝ 'ի ծովու հեղձեալ , կիմ 'ի ծովու հեղձուցանօղ . կոպեպարտմն՝ հոգուով պատմեալ , կամ զհոգւոյն պատմօղ . Կրտսեպարն՝ 'ի դիւէ հարեալ . և այլն :

Չորրորդ՝ ընդ ընդունելուն . զոր օրինակ , Վերո-
ղամիտ , քերթողահայր , տեսանողազուշակ , առաքե-
լաչնորհ , ընտրելակից , սքանչելադործ , և այլն :

Հինգերորդ՝ լէ նախագրուէ . զոր օրինակ , Վաղ-
տամիտ , ընդգիմամարտ , հեռաբնակ , միջասահման ,
մտաբաղաք , շրջապարիսպ , և այլն :

Վեցերորդ՝ ընդ մակբայի . զոր օրինակ , Յառա-
ջապահ , յարագալար , յաւէտահրաշ , մշտանուէր , նա-
խաժաման , ներքսակողմն , և այլն :

Տնոր է անուանց բարդիւնակ ընդ միջարկուէ և
ընդ շաղկապի . զոր օրինակ , Վալլաշասեր , թէա-
խնդիր , և այլն . այլ սոքա չեն 'ի գործածուէ :

Գիտելի է ևս , զի բարդութի անուանց լինի քա-
ռակի . Վախ՝ յերկուց ամբողջ բառից . զոր օրինակ ,
Սեծահանգէս , գեղատեսիլ , հրեշտակակերպ , լայ-
նախորհուրդ , շքեղապայծառ , և այլն :

Երկրորդ՝ յերկուց պակասելոց կամ փոփոխելոց . զոր օրինակ ,
Լուսատու , երկգիմի , երկնառաք , բազմազունի , և
այլն :

Երրորդ՝ 'ի միոջէ փոփոխելոց 'ի հաւիւն , և 'ի
միոջէ ամբողջէ 'ի յանգիւն . զոր օրինակ , Վեղեցկա-
տիպար , ժողովրդապետ , բարեյիճակ , տանուտեր ,

չարեացապարտ , ձերբակալ . և այլն : Չորրորդ՝ 'ի
միոջէ ամբողջէ 'ի հաւիւն , և 'ի միոջէ փոփոխելոց 'ի
յանգիւն . զոր օրինակ , Յոգնապիտի . մեծազգի . միա-

մօր . անարգամեծար . և այլն :

Վ բարդ անուանս դասին և այլ քանի մի անուանք
որք կոչին յարաբարդք . զի յերկից նշանական բառից
զօգին 'ի մի անուն , որք և չեն այնչափ 'ի յաճախ
գործածութե . որպիսի են սոքին , Վնաչառասփիւռ .

անձնապահապետ . բարեհասակաչափ . երեքփառա-
տրեան . հնգետասանամայ . ողբերդարկուի . և այլն :

Իսկ բազադրեալ անունն է , որ յառաջոյ զօգեալ
ունի զաննշան մասնիկ ինչ բազադրական , որպիսի են
սոքին , Վերկիւղ , աղերախտ , աղենիազ , աղիկար ,

առողջ , արքուղի , կամ զարքուղի , արաժամ , հա-
կաճառ , համախոհ , հոմասեռ , Բաղաճայն , Բաղանուն ,
Երանան , փկար , Գժգոհ , Գժպատեհ . և այլն :

Յաշտո Տեսակաց անուանց :

Տեսակք անուանց են որպիսութիւք անուանց ըստ նախնական և ըն ածանցական նշանակութեան նոցա : Ուստի և անուանք կրկին են ըն տեսակին . Նախադաղափար , և ածանցական , որ 'ի հնոց կոչի նաև յարանոսն :

Նախագաղափար կամ նախատիպ անունն է , որ կայ յառաջին նշանակութե իւրում , և կի՞ յայնմ որպիսութե զոր ինքնին նշանակէ . թէ գոյական իցէ , և թէ ածական . թէ պարզ իցէ , և թէ բարդ , կամ բաղադրեալ : Բստ որոյ և կոչի նախագաղափար , կի՞ նախատիպ . իբր թէ նախկին օրինակ և տիպ , յորմէ կարեն ածանցիլ և յարանուանիլ այլք . որպիսի են սոքա . Աոյս , երկիր , գործ , մահ , բարի , զուարթ , լուսափայլ , բարեգործ , անմահ , և այլն :

Ըծանցական անունն է նոյն նախատիպ անունն 'ի ձեռն ածանցականակերտ աննշան մասնկանց տրամակայեալ 'ի յանգիլն , և ածեալ յայլ իմն կերպ նշանակութե . որպէս , Ուսաւոր , երկրային , բարեգործութիւն , անմահական , և այլն : Յորս որպէս տեսանի անունք լոյս ածանցիչ մասնկամբս առոր՝ եղանակաւորեալ՝ ածեալ է յայլ իմն կերպ նշանակութե . զի 'ի կերպաւորիլն լոսառոր՝ ոչ ևս նշանակէ զլոյսն , այլ՝ զունօղն լուսոյ : Բստ այսմ ևս անունս բարեգործ՝ տրամակայեալ ածանցիչ մասնկամբս առիւն , ոչ նշանակէ զայն , որ գործէ զբարի . այլ՝ զգործս նորա բարւոք կատարեալս : Բստ այսմ իման և զայլոց :

Ըծանցականակերտ կի՞ ածանցիչ մասնիկք բազում են յոյժ , զորս կարես տեսանել յընդարձակ քերականութե , մասն թ . գլ . ը :

Բալ ոմանք յանուանց երբեմն 'ի կրկին մասնկանց ածանցին , որպէս . թագաառորոյ . թագաառորական , ևն . և սոքա կոչին կրկնաածանցականք :

Յարագիս Թուոյց անուանց :

Թիւք անուանց են միուի կամ բազմաւորուի նը շանակուե անուանց ը ձայնին : Ալ են կրկին . եզական , և յոգնական . կամ միաւորական , և բազմաւորական :

Ազականն է , որ ը ձայնին զմի ինչ նշանակէ . դր , չոգի , մարմին , խոնարհ , հօտ . ևն : Օի թէպէտ նշանակեալն այսպիսի անուանց 'ի բազումն է , բայց ըստ ձայնին ոչ իբրև բազում նշանակի , այլ 'իբրև մի

Իսկ յոգնականն է , որ ըստ ձայնին զբազումն նշանակէ . դր , չոգիք , մարմինք , խոնարհք . հօտք . ևն :

Այլ գիտելի է , զի 'ի բարբառս մեր անուանք կրկնակի լինին յոգնականք . Ախի՝ յաւելլով յեզականան զտառ ինչ . որպէս յուղղական և 'ի գործիական հալովս՝ * . զոր օրինակ , Աննք , բանիւք . Իսկ 'ի հայցակական և 'ի ներգոյական հալովս * . զոր օրինակ , Օ բան , 'ի բան . Այլ 'ի սեռականն և 'ի բացառականն՝ * . զոր օրինակ , Աննից , 'ի բանից :

Արկրորդ՝ յաւելլով յեզականան զվանկս ինչ , կմ գմանսիկս յոգնականակերտս . որպէս երևի 'ի սոսին . Աղախնայք , այգեստանեայք , գաշտորայք , գեղորեայք , կողմնայք , բեռնայք , սերմանայք , ատամնայք , գահայք , մուռացծայք , անդէք , գիւղօրէք , աւաղանի , մանկի , խողեան , բարձկնեար , մարդիկ , բազմակն , մանկտեակ :

Վիտելի է դարձեալ , զի 'ի բարբառս մեր բազում անուանք կան , որք ը ինքեանց այնոգնականք են . զոր օրինակ , Ալաւար . լոյս . տիւ . սէր . յոյս . լիւ : Այնպէս այնոգնական են և ամենայն յատուկ անուանք աստեղաց , ամոց , քաղաքաց , գետոց , լեռանց , կղզեաց , մարդկան լիւ . զոր օրինակ , Առսին . յունվար . վաղարշապատ . երասխ . սինա . կիպրոս . հայկ . ևն :

Ան ևս բազում անուանք՝ որք անեզականք են . զոր օրինակ , Աղաչանք . բաղձանք . բարք . փառք . կամք . խելք . մեղք . ալիք . ժանիք . կարծիք . ընթ .

րիք . դժոխք . ցնորք . կուռք . աղօթք . և այլք բազումք :

Եւ ևս գիտել արժան է, զի անեզական անուանքս, Բռն, Կամ, ևն, յորժամ յարին 'ի բայս ինչ՝ իբրև մի վարելով ընտոսին, կի՛մ իբր գիմազուրկ, երբեմն եզականապէս դնին. զոր օրինակ, * Մնձանց իւրեանց մեղ է, և ոչ փրկողին ॥ . Ի՜՜՜նապ :

* Արոց զիարդ կամ եղև անձանց իւրեանց, բերին նուէրս տեառն ॥ . Էլից :

ԳՂՈՒԽ Ժ :

Յաղագս Հոլովից անուանից :

Ի՛նչուս հոլով՝ հասարակ առմամբ նշանակէ թաւալումն և գլորումն, կամ շրջումն : Ըյլ ըստ քերականաց՝ նշանակէ պէսպէս փոփոխումն մի և նոյն անուան 'ի սկիզբն, կամ 'ի վերջն, և կի՛մ յերկոսին միանգամայն : Արպէս անունս Բոյս՝ 'ի հոլովին պէսպէս փոփոխի՛ կամ 'ի սկզբն, կամ 'ի վերջն, և կամ յերկոսին ևս . Գր, Բոյս, բուսոյ, 'ի բոյս, զբոյս, 'ի բուսոյ, զբուսոյ, բուսով, զբուսով, 'ի բոյս, ո՛վ բոյս :

Եւ այսպիսի փոփոխուիք կամ զանազանուիք միոյ անուան՝ կոչին հոլովք անուանց . և են տասն . այսինքն, Աւղղական, սեռական, արական, հայցական, բացառական, պատմական, գործիական, պարառական, ներգոյական, կոչական :

Աւղղական կամ անուանական հոլովն է, յորում իրն ուղղակի և արձակաբար նշանակի յինքեան . Գր, Հաց. անձն. հիմն. և այլն : Իսկ յայլ հոլովս անուղղակի և հոլովակի նշանակին իրք : Ըյս հոլով թէպէտ և փոփոխմամբ իւրիք ոչ ձևանայ, բայց դասի 'ի հոլովս վասն երկուց պատճառաց . նախ՝ զի է իբր արմատ այլոց հոլովից . և երկրորդ՝ զի 'ի յոգնակին փոփոխի . Գր, Հացբ. անձինք. հիմունք. ևն :

Սեռական կամ ստացական հոլովն է, յորում ոչ իրն, այլ՝ իմն իրին զօրու թի՛ք նշանակի, թէ ազգ իցէ նորա, թէ տուն, և թէ այլ ինչ . որպէս յասելն ճար

դոյ, զօրու թիւ նշանակի իմն՝ որ մարդոյն է . որպիսի են միտք . խօսք . դէմք . ձեռք . զգեստ , և կամ այլ ինչ , որ ոչ է նոյն ինքն մարդն , այլ իմն նորա : Այլ վասն այսորիկ այս հօլով կոչի սեռական , զի ցուցանէ , թէ որոյ սեռի է այս իր . այսինքն թէ որոյ է , և կամ ոյր ստացուած . նմին իրի ստացական ևս կոչի : Այլ յայսմանէ է , զի երբեմն փոխանակ սեռականի վարեմք զստացական յարանուանս . օր , Այս էրինային . պարծանք պողոսի . և այլն . փոխանակ ասելոյ , լոյս երկնից . պարծանք պողոսի . և այլն :

Տրական , այսինքն տուողական հօլովն է , յորում նշանակի իրն իբր այն ինչ՝ որում տալի է իմն , կամ առ որ հայեցի է , կամ դիմելի , լի : Այս հօլով կըրկին է , վերջահօլով և նախդրիւ : Այլ վերջահօլովն է , որոյ վերջաւորութիւն միայն այլայլ՝ նման սեռականին . օր , Ազգի . դրան . դասու . լի : Արոց յոգնակին լինի , ազգաց . դրանց . դասուց . լի : Իսկ նախդրիւն է , որոյ սկզբնաւորութիւն փոփոխի ՚ի ձեռն նախդրացս . ՚ի . յ . առ . առ ՚ի . յ . ընդ . օր , Ախուհի . յարուեստ . առ թագաւոր . ցանձն . ընդ լեառն . լի : Արոց յոգնակին լինի , Ախուհիս . յարուեստս . առ թագաւորս . ցանձինս . ընդ լերինս . և այլն :

Հայցական հօլովն է , յորում նշանակի իրն իբր ենթակայ խնդրոյ , կամ իբր ենթակայ ներգործական գործողութեց . և ձեանայ այսպէս . Օ կողով . զպլտուղ . զմասն . լի : Արոց յոգնակին լինի , Օ կողովս . զպտուղս . զմատուռնս . և այլն : Այս հօլով բազում ուրեք զօրութիւն ունի զլայ . և կոչի անորոշ հայցական . զի փոխանակ ասելոյ , զճանապարհ . զողի . զաջ . ըզվիշտ . և այլն , ասեմք երբեմն , ճանապարհ . ոգի . աջվիշտ . և այլն . օր , * Յոյց ինձ ճանապարհ , յոր գնացից || . սաղմոս :

Այլ սակայն ՚ի դերանուանս ոչ է այսպէս . զի հայցական նոցա միշտ զայիս ձեանայ . զի ոչ լինի ասել , Յիշեալ իս . այլ * Յիշեալ զիս || . զհակ : Այլ ոչ լինի ա սել , Արսն՝ որ որսայցէք , ըմբռնեսցէ ձեզ . այլ * Արսն՝ զոր որսայցէք , ըմբռնեսցէ զձեզ || . խոր : Այլ ոչ լինի ասել , Այս ամ և առ աւել քան զոյն խօսեր . այլ՝

* Օ այս ամ և առաւել քան զսոյն խօսէր ॥ . եղիշ :
Ըստ այսմ իմն և վասն այլոց :

Բացառական , կամ ըստ հնոց՝ առաքական հօլովն է , յորում նշանակի իրն իբր այն ինչ , յորմէ ելանէ իմն , կամ ծագէ , կամ 'ի բաց բառնի , և կամ առաքի . զք , 'Ն սենեկէ . 'ի բերանոյ . 'ի գայթակղուէ . և այլն : Արոց յոգնակին լինի , 'Ն սենեկաց . 'ի բերանոց . 'ի գայթակղութեց . և այլն :

Ըստ գիտելի է , զի յորժամ մի և նոյն անունն 'ի բացառական և 'ի տրական հօլովն միանգամայն 'ի գործ ածի , նախդիրն բացառականին , կամ տրականին՝ իբր 'ի բազումն ներգործուի ոչ դնի . զոր օրինակ ,

* Օ ամենայն տիեզերս կրօնից 'ի կրօնս փոխեցին ॥ . սարգ . ան . պե . կ :

Ըստ ուրեք ուրեք ներգործութիւն և ս դնի , զք , * Հալածեալ շրջեցայ 'ի քաղաքէ 'ի քաղաք ॥ . յովն . կալ :

Պատմական , այսինքն ճառողական հօլովն է , յորում նշանակի իրն իբր առարկայ պատմելոյ , կամ ասելոյ , և կիմառնելոյ ինչ վասն նորա . զք , Օ տնկոյ . զփայտէ . զծագմանէ . ևն : Արոց յոգնակին լինի , Օ տնկոց . զփայտից . զծագմանց . և այլն :

Վործիական հօլովն է , յորում նշանակի իրն իբր միջնորդ՝ կամ գործի , 'ի ձեռն որոյ առնեմք ինչ . զք , Սուսերաւ . գլխով . եղնգամք . ևն : Արոց յոգնակին լինի , Սուսերօք . գլխովք . եղնգամքք . և այլն :

Պարառական հօլովն է , յորում նշանակի իրն իբր պարառեալ կամ փարեալ իւրիք՝ զք , Օ քաղաքաւ . զսեղանով . զտամբ . և այլն : Արոց յոգնակին լինի , Օ քաղաքօք . զսեղանովք . զտամբք . և այլն :

Վերգոյական հօլովն է , որով նշանակի իրն իբր այն ինչ , յորում լինի մնալ , կամ կալ , և կամ լինել . զք , 'Ն տապանակի . յատենի . 'ի լերին . և այլն : Արոց յոգնակին լինի , 'ի տապանակս . յատեանս . 'ի լերինս . և այլն :

Ըստ գիտելի է , զի նաև եզակի նախդրիւ տրականն փոխի ներգոյականի վարի բնմ ուրեք՝ դրեթէ յամ հօլովմունս . որգոն , 'Ն բանի , կիմ 'ի Բան . 'ի քաղաքի . կիմ 'ի քաղաք . ևն . Ը որում եզաք յառաջին մասին :

Վոչական , կի՛հ հոչական հոլովն է , յորում նշանա-
կի իրն իրբև կոչեցեալ . զոր օրինակ , սվ աղգ անհա-
ւատ . սվ կին դու . ս տր . ս արք . ս ոսկերք . և այլն :
Լս յ հոլով բազում անգամ առանց կոչական մասն-
կանց ևս ձևանայ . զր , * Բժիշկ՝ բժշկեալ զանձն քոյ ||
դու . փոխանակ ասելոյ . սվ բժիշկ :

ԳՎՈՒԽ ԺԼ :

Հաղագիս հոլովմանց անուանն :

Հոլովմունք անուանց են պէսպիսուիք վերջաւո-
րութեց նոցա 'ի սեռական և 'ի գործիական հոլովս
միանգամայն : Իբր զի այն անուանք , որք ըստ սեռա-
կանին՝ միանգամայն և ըստ գործիականին՝ այսպիսի
ինչ վերջաւորութիք յանգին , կացուցանեն զայս ինչ
տեսակ հոլովման . որգոն , Բան , բանի , բանիւ : Եւ
որք այնպիսի ինչ վերջաւորութիք յանգին , կացու-
ցանեն զայն ինչ տեսակ հոլովման . որգոն , Բղբիւր ,
աղբեր , աղբերք :

Եւ քանզի այսպիսի վերջաւորութիք լինին առ հա-
սարակ քսան օրինակաւ , հոլովմունք անուանց ևս հա-
մարին քսան . որոց չորեքտասանքն ասին հասարակք ,
կամ տարածականք , և վեցքն մասնաւորք կամ յա-
տուկք :

Հասարակքն են սոքա , Բառ , ի , իւ . Բաղաք , ի ,
աւ . Գետ , ոյ , ուլ . Եկեղեցի , ւոյ , եաւ . Բղեղն ,
ան , ամբ . Եղուի , եան , եամբ . Գառն , ին , ամբ .
Օգեստ . ու . ու : Փոքր . ու . ումբ . Բղբիւր . եր .
երբ : Բտղ . եղ . եղբ . Տրդատ . այ . աւ : Եսայի .
եայ . եաւ : Հայաստանեայք . եայց . եօք :

Ոքա եթէ միայն ըստ վերջաւորութե եզակի սե-
ռականացն առցին . թուին ութ՝ ըստ ութից յան-
գիցս . ի . ոյ . ան . ու . այ . ին . եղ . եր . որգոն : Բառի .
կամ քաղաքի . գետոյ . կամ եկեղեցւոյ . աղեղան .
կամ նեղութեան . զգեստու , կամ փոքու . տրդա-
տայ , կի՛հ եսայեայ . գառին . աստեղ . աղբեր : Լս յսո

քիկ հօլովմունք կոչին հասարակ . զի իւրաքանչիւր սոցա՝ բազում անուանց հասարակ է . իբր զի բազում անուանք հօլովին ըստ օրինակի սոցա :

Իսկ մասնաւորքն են սոքին՝ Տէր . տեառն . տեւամբ : Հայր . հօր . հարբ : Քոյր . քեռ . քերբ : Աին . կնոջ . կնաւ : Գիւղ . գեղջ . գիւղիւ : () ր . աւուր . աւուրբ : Սոքա ասին մասնաւոր կամ յարակ , զի ըստ օրինակի իւրաքանչիւրոց ՚ի սոցանէ՝ մի կամ երկու անուն հօլովի , և կամ բարդեալքն այնր անուան . որ պէս եղաք յառաջին մասին :

Հայտոսիկ հօլովմունտ բովանդակին ամ անուանք լեզուիս հայոց , թէ անեղականք իցեն , և թէ անյողնականք . թէ յատուկք իցեն , և թէ ընդհանուրք . ոչ թէ ամենեքին ընդ ամենեքումբք , այլ ոմանք ընդ առաջնով . ոմանք ընդ երկրորդիւ . և այլք ընդ այլովք . և բազումք ևս ընդ երկօրումբք . որոց քաջ կարես հասու լինել՝ ոչ կանոնօք , և ոչ օրինակօք . այլ յաճախ ընթերցմամբ գրոց , և ՚ի բառարանի դեգերելով . զի ՚ի նմա եգեալ կան ըստ կարի հօլովմունք ամ անուանց :

Մ. յ. աստ գիտելի է , զի կան անուանք ինչ՝ որք ՚ի հօլովին ընդ զանազան հօլովմամբ՝ փոխեն զնշանաւու թիս իւրեանց . որպէս : Անուն գալ ՚ի հօլովին՝ ի . իւ . ից . իւք . նշանակէ զքէլէփէ . որ է գործի ինչ տանջանաց : Իսկ ՚ի հօլովին՝ գայոյ . ոյ . և այլն . նշանակէ զլուրտ գազանն :

Անունս քոչ ՚ի հօլովին՝ ի , իւ , ից , իւք , նշանակէ զխուչափողն : Իսկ ՚ի հօլովին՝ փողոյ . փողով . և այլն , նշանակէ զպօռու և զգուռնա . ևս և զգրամ :

Անունս գեղ ՚ի հօլովին՝ գեղոյ . ոյ . ոց . ոյք . նշանակէ զգեղեցկու թի : Իսկ ՚ի հօլովին՝ գեղի , իւ , ից , իւք , նշանակէ զգիւղ :

Անունս որի ՚ի հօլովին՝ ոյ , ոյ , ոյք . նշանակէ զտունի խաղողոյ . քի է ասմա : Իսկ ՚ի հօլովին , ու , ու , ուց , ուք կի՞ օք , նշանակէ զծնունդ կովու . քի է տանա :

Անունս օք ՚ի հօլովին՝ ոյ , ոյ , ոց , կի՞ ից , ոյք , նշանակէ զմին ՚ի չորից տարերաց . քի է հաւա : Իսկ ՚ի

Հոլովին՝ ի, իւ, ից, իւք նշանակէ զազանելիս ոտից :
 Բ՛ստ այսմ են և այլ քանի մի անուանք :

Եւ ևս գիտելի է, զի գտանին բազում անուանք
 ածականք, որք ոչ փակին ընդ իւիք Հոլովմամբ, այլ՝
 նախգրիւ միայն Հոլովին. որքոն, Բզազուն. բնիկ.
 զուրկ. խիտ. համակ. նկարէն. ուրախ. պատիր. տրը-
 տում. ևն : Բ՛ստ այսմ և բարդեալք բազումք յոյժ.
 որքոն, լայնատարր. խաւարասնունդ. հրաշազննին.
 մահահրաւէր. որոգայթադիր. սաղարթափթիթ.
 օձաջամբ, և այլք բազումք :

Բ՛ստ այսմ են և բազում անուանք գոյականք,
 որք նախգրիւ միայն Հոլովին. կմ ը բայս յարեւով
 վարին. զոր օրինակ : Յամբո՛ գործոյ ժամանեւ. պար-
 կաւ կալ. յորտասր լինեւ. ևն :

Գ Լ Ո Ի Խ ԺԻ :

Յաղագս Գերանուան :

(Թ)է զե՛նչ և քանիպարի՛ն իցէ դերանուանն :

Գերանունն է մասն բանի՝ որ փոխանտի անուան
 դնի, և առ որոշեալ դէմն վերաբերի. ոն՞ Գ՛ու, իմ-
 այն. որ. ևն. զոր օրինակ, * Իմ կամքս է այն, զոր
 դու սիրես ॥ Լամբ : ուր գերանուանքս՝ այն. որ. ի՛մ,
 եդեալ են փոխանակ անուանց. այնն փոխանակ ա-
 նուանն՝ որ ցուցանէ զկամեցեալ իրն : Արն փոխանակ
 անուանն՝ որ ցուցանէ զսիրեցեալ իրն : Իսկ դրան՝ փո-
 խանակ անուանս Թ՛ : Աոյսպէս և ի՛մն՝ եդեալ է ՚ի
 վր անուանս կամբ՝ ՚ի տեղի անուան կամեցողին. իսկ
 յօդս ս՝ զկամն որոշեալ է առ առաջին դէմն : Յորս
 ոն՞ տեսանի՝ զերկուս պաշտօնս վարէ գերանունն.
 Ա՛ր՝ զի փոխանակ անուան դնի. ըստ որոյ և կոչի դե-
 րանուան. այսինքն փոխանակ անուան. քանզի դերն
 փոխ լի. յոր միտ ասեմք, դերադատաւոր. դերասան.
 դերամտանեւ. և այլն : Եւ երկրորդ՝ զի ցուցանէ,
 թէ յոր դէմն վերաբերի անունն՝ որոյ փոխան դնի. և

վասն այսորիկ ասացաք 'ի սահմանի, թէ դերանուենն առ որոշեալ դէմն վերաբերի. զորմէ ունիմք ևս խօսիլ 'ի յաջորդ գլուխդ :

Ղերանուենն է հնդապատիկ, Ղահկան, ցուցական, ստացական, յարաբերական, և դիմորոշական :

Ղահկան դերանուենն է, որ գոյականապէս և որոշակի նշանակէ զդէմն իրին. որպիսի են սոքա. Ղս. դու. ինքն. իւր, իւրեան : Ղնդ որս դասին և սոքին. Բեանդ և իբերաց. որք պակասին 'ի յուղղականն :

Յուցական դերանուենն է, որ փոխանակ անուան եղեալ իբր յանդիման ցուցանէ զայն, զորմէ է բանն. որպիսի են սոքա. Սա. դա. նա. այս. այդ. այն. սոյն. դոյն. նոյն :

Ստացական դերանուենն է, որ ածականապէս նշանակէ զիմն որոշեալ դիմաց. որպիսի են սոքին. Ղմ. քոյ. մեր. ձեր. իւր. իւրոյ : Օ ի սոքա նշանակեն զայն ինչ, որ է այսր կի՛ֆայնր դիմի, թէ մարմին իցէ այն, թէ հանդերձ, և թէ դործք. ևն. դր, յասելն, * Տուր 'ի խրատ զսիրտ քոյ ॥ առաւել. դերանուենս քոյ՝ ցուցանէ զիմն երկրորդ դիմի, առ որ է այս բան :

Ղլ որպէս յայտնի տեսանես, այսոքիկ դերանուանք կազմին 'ի սեռականաց էական դերանուանցս : Ղս. դա. նա. դի. դի. դի սեռական սոցա լինի : Ղմ. քո. մեր. ձեր : Ղլ վասն այսորիկ բազում անգամ նաև սեռական հոլովք ցուցական դերանուանցս՝ Սա. դա. նա. յաւելմամբ, տառին իբրև ստացական վարին. որդոն. Սորայ կի՛ֆսորայն, դորայ կամ դորայն, նորայ կամ նորայն. սոցայն, դոցայն, նոցայն. որոց յոգնականն լինի, Սորայք, դորայք, նորայք, սոցայք, դոցայք, նոցայք : Ղլ սոքա հոլովին լի հոլովման ստացական դերանուանս քոյ, քոյոյ. սրդոն. սորայ. սորայոյ. նորայն, նորայոյ, դոցայք, դոցայոց. ևն :

Յարաբերական դերանուենն է, որ 'ի կարգս բանի՝ զօրութեամբ յառաջ բերեալ զնախորն թաց կի՛ֆ զյաջորդ բառն՝ դնի 'ի տեղի նորա, յոր հոլով և պահանջեսցէ բանն. և է բառս այս՝ որ. դր, * Ղրանեալ է այր, որ եգիտ զիմաստութի ॥ առաւել : Ղլ բառս որ՝ եղեալ է 'ի տեղի անուանս՝ այր :

Վիմորոշականքն են երեքին տառքս այսոքիկ , . .
 ր . ն . որք իբր յօղք ինչ յարեւով 'ի մասունս բանի՝
 որոշեն զդէմն նոցա . րթ , * իմ կամքս 'ի քո ճշմարիտ
 ճանապարհիդ սէրն է ॥ . լամբ :

Սոքա թէպէտ լը գերանուանս դասին , բայց չեն
 յատկապէս գերանուն . զի ոչ դնին փոխանակ անուան .
 բայց քանզի որոշեն զդէմն բառից , և լինին ևս սկզբ
 բունք կի՛մ վերջատառք , յորոց բղխեն ցուցական գե-
 րանուանքս , Սա , դա , նա . սոյն , դոյն , նոյն . այս ,
 այդ , այն . վասն այսորիկ առ գերանուանս վերաբե-
 րին :

Գ Լ Ո Ի Խ Ժ Վ :

Յաղագս Պարագայից գերանուանց :

Պարագայք գերանուանց են հինգ . Տեսակ , դէմք ,
 թիւ , հոլով , և հոլովունն : Սմանք եօթն դնեն , յաւե-
 լեալ 'ի սոսա զսեռ և զձև . բայց յայտ է՝ թէ 'ի գե-
 րանուանս սեռ ամենեւին ոչ գտանի 'ի լեզուի մերում
 ևս և ոչ ձև . զի գերանուանք 'ի բարդիւն լը այլ մասունս
 բանի՝ ոչ ևս մնան գերանուն , այլ՝ փոխադրին յանուն .
 սրգոն , Իւրակերտ . նոյնահրաշ . ինքնակալ . քոյի-
 նաչունչ . ևն . որք իբր անուն վարին :

Տեսակք գերանուանց են երկու , ուր և անուանցն .
 այսինքն նախատիպք , և ածանցականք : Նախատիպք
 են սոքին . իմ . քոյ . մեր . ձեր . նոյն . իւր . ինքն . և
 ևս՝ սորա . դորա . նորա . ևն :

Իսկ ածանցականք են նոյն նախատիպ գերանուանք
 վերածեալք յայլ իմն եղանակ նշանակելոյ 'ի ձեռն
 աննշան մասնկանցս , ային , ին , ալան , աւոր , ուրի . սր
 գոն . մերային , քոյին . իւրական . ինքնաւոր . նոյնուի :

Վէմք գերանուանց են յայտարարուիք որոշեալ
 անձանց . կի՛մ այնց՝ որք իբր գիմաւոր նկատին , և իբր
 գիմօք որոշին . և են երբեակ . առաջին , երկրորդ ,
 և երրորդ :

Ղաաջին դէմքն յայտ առնէ զայն , յորմէ է բանն .
 կի՛մ որ իսօսի . սրգոն , Լս . թե :

Երկրորդ դէմքն յայտ առնէ զայն , առ որ է բանն . կի՛մ լէ ում լինի խօսիլ . որդոն , Ղառ . դոռոք :

Երրորդ դէմքն յայտ առնէ զայն , զորմէ է բանն . կամ յազազս որոյ լինի խօսիլ . որդոն , Սա . Ինչն . Իար :

Առ այս երրորդ դէմս վերաբերին և այլ ամենայն դերանուանք . թէ ստացականք . որդոն , Ղճ . Թր . Իոյ . Յեր . Իար . ոյ . և թէ ցուցականք . որդոն , Սա . դա . այս . այր . այն . սոյն . դոյն . նոյն . զի սոքա ամենէքին յայտ առնեն զայն ինչ , զորմէ լինի բան : Եւ սակայն համեմատու թեամբ միմեանց՝ ՚ի սոսա ևս կան որոշմունք երից դիմաց . զի ՚ի ստացականս՝ ոմանք նկատին լի առաջին դիմաց . որդոն , Իճ . Թր . Իմային . Թերոյին . ևն . վասն զի սոքա ցուցանեն զայն ինչ , որ է առաջնոյ դիմի : Ոմանք նկատին լի երկրորդ դիմաց . որդոն , Իոյ . Յեր . Իոյին . Յերոյին . ևն . զի սոքա ցուցանեն զայն ինչ , որ է երկրորդ դիմի : Եւ ոմանք նկատին լի երրորդ դիմաց . որդոն , Իար . Իարային . ևն . զի սոքա ցուցանեն զայն ինչ , որ է երրորդ դիմի :

Սոյնպէս և ՚ի ցուցականս համեմատու թեամբ միմեանց՝ ոմանք նկատին իբր առաջին , կամ իբր մօտաւոր . որդոն , սա . այս . սոյն : Ոմանք նկատին իբր երկրորդ , կամ իբր մերձ մօտաւորին . որդոն , դա . այր . դոյն : Եւ ոմանք նկատին իբր երրորդ , կամ իբր հեռաւոր . որդոն , նա . այն . նոյն :

Իսկ դերանունս Ինչն՝ յորժամ առանձինն վարի , թէպէտ յերրորդ դէմս վերածի , սակայն յորժամ լի դերանուանս յարի , կարէ վերաբերիլ յառաջին և յերկրորդ դէմս ևս . զր , * Սա Ինչն սպանի զնա || . Վարդ հարց : * Ղու Ինչն խառնեցար ՚ի սոյն մաքրու թի || . նար : * Սոյն Ինչն զգժոխս աւերեցեր || . շար :

Թիւք դերանուանց են երկու . եզական , և յոգնական : Օ ՚ի սր իբրև զմիաւոր նշանակէ՝ ասի եզական , թէ միոյ դիմի իցէ , և թէ բազմաց . որդոն , Ղս . դու . իմ . մեր . ձեր . ևն : Իսկ որ իբրև զբազումս նշանակէ՝ ո՛ր և իցէ դիմի , ասի յոգնական . որդոն , Մեր . դուք . մերք . իմք . նոքա . և այլն :

Հորովք դերանուանց են տասնապատիկ փոփո-

խումն մի և նոյն դերանուան ը օրինակի անուանց . որոց և բազմաց կուականքն պակասին , ը որում է դաք յառաջին մասին :

Հոլովմունք դերանուանց են պէսպիսութիւնք հոլովից նոցա . որպէս և անուանցն . ը որում յայտ է յե դելոց յառաջին մասին անդ :

Ըյլ գիտելի է նախ , զի ցուցական դերանուանքս՝ Սոյն , որոյն , նոյն՝ որք իբր ածական վարին՝ նախգրիւ միայն հոլովին . իսկ յայլ հոլովն լրանան ՚ի ցուցական դերանուանցս , Սա , դա , նա , ՚ի հոլովիլ նոցա Սա , սորին . դա , դորին . ևն , ՚ի վարիլ սոցա ածականապէս որպէս եգաք յառաջին մասին :

Վիտելի է երկրորդ , զի ցուցական դերանուանցս , Ըյս , այդ , այն . սա , դա , նա , եզակի արականքն , որք են՝ այսմ , այսմիկ . այդմ , այդմիկ . այնմ , այնմիկ . սմին . դմին . նմին . յորժամ յարին յառաջոյ ՚ի բացառական՝ նաև ՚ի պատմական հոլովս անուանց , իբր բացառական և պատմական վարին . դր , * Վազում ծնանին հերձուածք յայսմ պատճառ է ॥ Ըորհաւէ :

* Ըյսուհետև զգոյշ լեր յայդմ ամէ ॥ . ՚ի վարս ոսկեք :

* Ընին զսուրբսն յայնմ անապատէ ॥ . եղիշէ :

* Ըհան ՚ի նմն քաղաքէ ասորի քրիստոնեայս ॥ . նոյնն :

Եւ դարձեալ այսորիկ ցուցական դերանուանք , իմ են այս , այդ , այն , երբեմն եզական ձայնիւ՝ վարին իբր յոգնական , մանուանդ յուղղականն . դր , * Ըրհու այլ ևս քահանայք երանելիք , որոց անուանքն են այս՝ սամուէլ և արբահամ ॥ եղիշէ :

* Ըյդ և ՚ի մարդիկ երեւին ॥ . նոյնն :

* Ըյն էին իղձք ազօթից նոցա առ ամ ॥ . նոյնն :

Վիտելի է երրորդ , զի ստացական դերանուանց եզակի սեռականքն՝ բազում անգամ իբր արական վարին . դր , * Սրդեակ՝ ՚իմոյ իմաստուէ անսմ ॥ . փոխանակ ասելոյ , իմում իմաստուէ . սուսէ :

* Տուր փրկուի թոյոյ ծառային ॥ . այսինքն քում ծառայի . նար :

* Ընկարօս է ամ . այլ սական Քաղցեալ և կարօս է Վերոյ փրկուէ ॥ . այսինքն մերում փրկութեան . նար . երգ :

* Թողու զԹագաւորութիւն՝ արտաշրի որդւոյ Իւրոյ ॥ .
այսինքն որդւոյ իւրում . յովն . էալն :

Ալ ներհակ այսմ , եզակի տրականք սոցա բազում
անգամ իբրև սեռական վարին . զթ , * Ամսն խոռ
վունէ հաշտարանք ॥ . փոխանակ ասելոյ , իմոյս խոռ
վունէ . նար :

* Մ ներքոյ Գոմդ Թագաւորութեմք գրաւեալ ॥ . լամբ .
պար :

* Ի նկալ զերգաբան օրհնութի մերոսն լեզուի ॥ . նար :

* Օ համայնն հաւաքեսցէ առ ՚ի նոյն մարմին Իարոսն
գլխոյ ॥ . նոյնն :

Իսկ Գոմն՝ ուրեք ուրեք դնի ևս փոխանակ սեռա
կանի էական դերանուանս՝ դոս , իբր յատկացուցիչ .
զոր օրինակ , * Առ քեզէն ՚ի Գոմդ լրութէ փառա
ւորեալ իսկ էիր ॥ . փոխանակ ասելոյ , ՚ի քո լրութէդ .
նարեէ :

Ղիտելի է չորրորդ՝ զի յարաբերական ոքն բազում
անգամ յարի ՚ի բառսդ , Ինչ . Ռանգամ . ոք . և վարի լը
նոսա իբր մասնական անուն . բայց այնու ևս՝ ոչ կորու
սանէ զյարաբերականութի իւր . որպէս երևի ՚ի սո
սա . * Ար Ինչ հայի ոք , ՚ի նոյն փոխի մտօք ॥ . նար . երգ :

* Ար Ռանգամ ունի զոխութիւնն ՚ի սրտի իւրում , դեղ
բժշկութե նորա չիք ॥ . ճծբ :

* Ար ոք աստ սիրէ երկայնել զբանս վարդապետութե ,
զգիրսն յովհաննու ընթերցցի զոսկեբերանին ॥ .
Իգնար :

Մ վախճան դերանուանց ամենայնի գիտելի է և
այս , զի ՚ի հօլովս սոցա գտանին ուրեք ուրեք խոտոր
մունք ինչ արտաքոյ սովորութե . յորոց գործածուէ
պարտ է զգուշանալ :

(Թ)է զԷնչ և շանիպարիչ Իցե Բայն :

Բայն է մասն բանի, որ զառս, կի՛մ զկիրս, և կամ զլինելու թիս իրաց՝ լը ժամանակաւ նշանակէ՝ լը որու շեալ գիմաց . վասն զի յայտ առնէ կի՛մ զներգործել իրաց յայլս, կի՛մ զկրել նոցին յայլմէ, և կի՛մ լոկ զգործել և զլինել նոցին՝ լը այս ինչ՝ կի՛մ լը այն ինչ գիմաց . որպէս յասելն, * Ա՛հա մեղաւորք շարեցին զաղեղունս իւրեանց ॥ . սաղ . նշանակի ներգործել մեղաւորացն յաղեղունս . և այս՝ յերրորդ դէմն : Աչ յասելն, * Վ՛ազաղոնի նետից բանսարկուին Վերաորեցայ ॥ . շար . նշանակի կրելն անձին ՚ի նետից բանսարկուին . և այս՝ յառաջին դէմն . Աչ յասելն, * Ա՛խ՛նէր դու հաւատարիմ յամենայնի ॥ . Ժողով . նշանակի հաւատարիմ լինելն անձին . և այս՝ յերկրորդ դէմն :

Արդ՝ որովհետև յատուկ է գործողուեց և լինելուեց ՚ի ժամանակի կատարիլ, կի՛մ ՚ի ներկայն, կամ յանցեալն, և կի՛մ յապագայն, բայն ևս՝ որ զգործողուին և զլինելուիս նշանակէ, ցուցանէ զնոսին լը ժամանակաւ . կի՛մ լը ներկայիւ . որդոն, գործեմ . կամ լը անցելով . որդոն, գործեցի . և կի՛մ լը ապագայիւ . որդոն, գործեցից :

Բայք բաժանին յերկուս, յէական և յառքական . Աականք են, որք նշանակեն սոսկ զլինելուի իրին լը ժամանակաւ . և են չորեքին . Աղանիմ . Լինիմ . Էմ, և Գմ :

Ասկ առքականք են, որք զառնել կի՛մ զկրել իրացն նշանակեն . ար, Տնկեմ . ընում . աղօթեմ . մատչում . ազատիմ . ևն :

Առքական բայք բաժանին ՚ի կանոնաւորս և յանկանոնս : Անոնաւորք են, որք ՚ի խոնարհմունս, կի՛մ ՚ի վերացմունս իւրեանց՝ հասարակօրէն անփոփոխ մնան ձայնիւ, անթերի ժամանակաւ, և անպակաս

դիմաւ , և են սորա . Ղարծեմ : Հատանեմ . զօրացուցանեմ . աղամ . խոստանամ . թողում . ընկենում . և որք լը սորօք պարունակին :

Իսկ անկանոնք են , որք ոչ խոնարհին ամբողջ . այլ կամ պակասին 'ի ժամանակս ինչ , և յայլոց լրանան . և կոչին պակասաւորք . և են սորա . Սւտեմ , կերայ . ըմպեմ , արբի . ճանաչեմ , ծանեայ . ունիմ , կալայ . երթամ , չոգայ : Կամ զարտուղին , այսինքն այլայլին ձայնիւ 'ի խոնարհին իւրեանց . և կոչին զարտուղիք և են սորա . Բանեմ , արարի . գնեմ , եղի . լսեմ . լուայ . տամ , ետու . մեղանչեմ , մեղայ . յառնեմ , յարեայ . գամ , եկի : Եւ կի՞ երբեմն պակասին յառաջին և յերկրորդ գէմնն , ևս և 'ի յօգնականն . և կոչին դիմազուրկք . որպիսի են սորա . Յաջողէ . լուսանայ . թուի . հարկ է . և որք ընդ սորօք են , զորոց ամենեցուն զխոնարհմունսն եղաք առանձինն յառաջին մասին :

Գ Լ Ո Ի Խ Ժ Կ :

Յաղափս պարսպայից բայից : Եւ նախ յաղափս Սեռից :

Պարագայք բայից են պէսպէս հետեւմունք որպիսու թէ նոցա . և են ինն . Սեռ , ձև , ատակ , թիւ , գէմք , ժամանակ , եղանակ , խոնարհմունք , և լծորդութիք :

Սեռք բայից , որք 'ի հնոց կոչին տրամագրութիք , են որոշմունք նոցա լը ներգործականուէ , լը կրաւորականութէ , լը հասարակ լինելոյ և լը չեզօք գոլոյ : Սւտի և են չորք . Սերգործական , կրաւորական , հասարակ և չեզօքական :

Սերգործականք են նոքա , որք նշանակեն զներգործել իրին 'ի կրօղն՝ որով և իցէ գործողութի , թէ արտաքին իցէ , և թէ ներքին . որգոն , խորտակեմ . գովեմ . սիրեմ . եւ : Արովք նշանակի այնպիսի գործողութի , զոր խորտակողն՝ գործով ներգործէ 'ի խորտակեալն . գովօղն՝ բանիւ ներգործէ 'ի գովեալն .

սիրօղն՝ սրտիւ ներգործէ 'ի սիրեցեալն . Գր , * Վու
խորհանէցեր զգլուխ վիշապին ॥ . սաղ : * Վա՛նքսն զբեզ
ընկերն , և մի քո բերան ॥ . առաջ : * Սիրեացո՛ւս զա՛ծ ,
որ սիրեացն զմեզ ॥ . Խորհու՛ :

Կրաւորականք են , որք նշանակեն զկիրս իրին յու
մեքէ ներգործողէ՝ որով և իցէ կրելուք . որպո՛ն ,
Խորտակիմ . գովիմ . սիրիմ , ևն . յորս նշանակի կրե
լուծիւն խորտակելոյն 'ի խորտակողէն . գովեցելոյն
'ի գովողէն . սիրեցելոյն 'ի սիրողէն . Գր , * Սէմք Խոր
հանէցան 'ի նմանէ ॥ . նառա՛մ : * Մերան իմաստնոց գո
վէ 'ի մարդկանէ ॥ . առաջ : * Որ սիրէն զիս , սիրեացի 'ի
հօրէ իմմէ ॥ . յով : :

Հասարակք են , որք միով կրաւորական ձայնիւ
մերթ զներգործուծի իրին առ կրօղն նշանակեն . և
մերթ զկրելուի իրին յումեքէ ներգործողէ . որպո՛ն ,
Նանիմ . դատիմ . ևն : Որովք մերթ նշանակի ներ
գործուծի ծնողին , և դատողին . և մերթ կրելուծի
ծնելոյն , և դատելոյն . Գր , * Սի որ Գաթեացի զընկեր
իւր , զի մի և ինքն Գաթեացի յարդարադասն այ ॥ .
Դոր :

Ներգործականք են՝ որք զներգործուծի գործողին
յիմքեան 'ի գործօղն նշանակեն . և ո՛չ իբր 'ի ներ
գործողէ առ կրօղ որ . Գր , * Վախորհեալ երբեքս ամբա
րիշտն առանց ուրուք հալածելոյ ॥ . առաջ :

Սորա կի՛ ը ներգործական բայից լծորդին , և կի՛
ը կրաւորականաց : Որք ը ներգործականաց լծօր
դին , կոչին ներգործակերպ չեզոքականք . որպիտի են
այն ամենայն չեզոքական բայք որք յանդին 'ի է՛մ , 'ի
ա՛մ , և ո՛մ՝ Գր , Վիմեմ . գնամ . զարժնում . և որ ը
սորօք :

Իսկ որք ը կրաւորականաց լծորդին՝ կոչին կրա
ւորակերպ չեզոքականք , կամ ձայնակրականք . որ
պիտի են այն ամենայն չեզոքական բայք որք 'ի է՛մ յան
գին Գր , Հաշտիմ . սնանիմ . փախչիմ . և որ ը սորօք :

Մ. Մ. Գիտելի է . զի են բազում բայք ներգործա
կանք՝ որք երբեմն իբր չեզոքական վարին . որպո՛ն ,
ասպատակեմ . ծագեմ . յաճօխեմ . կարդամ . համ
բառնամ . յաւելում . զեղում , ևն :

Եւ լի հակառակն՝ են բազում չեզոքական բայք , որք իբր ներգործական վարին . որդոն , լուեմ . խընայեմ . մաղթեմ . ստեմ . փայլեմ . անդիտանամ . ըզձամ . վստահանամ . ևն :

Կան և բազում կրաւորական բայք բղխեալ ՚ի բայից եղեւոց լի Գործեմիւ և լի հասանեմիւ , որք իբր ձայնակրական վարին . որդոն , ամբոխիմ , բորբոքիմ , զինիմ , թաւալիմ , կանգնիմ , ձկտիմ , գտանիմ , լքանիմ . ևն :

Գիտելի է ևս՝ զի գրեթէ ամենայն ձայնակրական բայք , որք ըստ կրաւորականի Գործեմ բային լծորդին , իբրև զներգործակերպ չեզոքականս ևս խոնարհին . որդոն , հակառակեմ , հրաժարեմ , սարսափեմ , բնակեմ , ևն :

Հարկաւոր է ևս գիտել , զի բազում բայք կան՝ որք փոփոխուի իւր լի այլ և այլ լծորդութիւն խոնարհին . որդոն , խինջամ , խինջեմ : Նփամ , ծփիմ : Կարօտիմ , կարօտանամ : Օբաղնում , զբաղիմ : Թաղչիմ , թաղչում , ևն :

Գ Լ Ո Ի Խ Ժ Օ :

Յաղագս . Չեոյ Բայից :

Չեք բայից մտածին լի պարզուէ , լի բարդուէ , և լի բաղադրուէ նոցա . ուստի և բայք երեք են լի ձևոյն . Պարզ , բարդ , և բաղադրեալ : Պարզ բայն է , որ զպարզ նշանակուածի առից կի՛ կրից ցուցանէ . որդոն , լսեկանեմ . հարկանեմ . զարդարեմ . ստեղծում . ևն :

Բարդ բայն է , որ զօգեալ լի այլում նշանական բառի՝ զերկուս իմացուածս առից կի՛ կրից միայարէ . որդոն , լհաբեկեմ . յաղթահարեմ . զեղազարդեմ . կենդանաստեղծում . և այլն :

Ոմանք յայսպիսի բայից վասն բարդութե՛ այլազգ խոնարհին , քան զոր յառաջն . զք , լսերեմ , բերի , բեր . ընծայաբերեմ , բերեցի , բերեալ : Հարկանեմ , հարի , հար . յաղթահարեմ , հարեցի , հարեալ . ևն :

Բաղադրեալ բայն է, որ բաղկանայ բաղադրական մասնկամբք . և այս՝ քառակի :

Ախ՝ առ 'ի զարդ, կամ առ 'ի եղանակաւորել զնշանակուածին . որդոն, Տարակորդեմ . Բաշխուսեմ . Բայորոշեմ . վիճակաւորեմ . յանկաւորեմ . ևն :

Արկորդ՝ առ 'ի փոփոխումն նշանակուածն . դք , Աւարդեմ . սագտանեմ . ագիտանամ . ածգոհեմ . արքաբերեմ . համաձայնեմ . արամաբանեմ . ևն : Այլ յաճախ գործածուածն մասնկանցս՝ արք . համ . հակ . արամ . արք . Բող . ևն , աղաւաղէ զչնորհս կազմուածն բայից :

Արրորդ՝ առ 'ի վերածել յայլ իմն լծորդուածի 'ի ձեռն մասնկանս՝ ան . դք , ()ծեմ , օծանեմ . բուծեմ , բուծանեմ . ևն :

Չորրորդ՝ առ 'ի յաճախականապէս նշանակել 'ի ձեռն յօդիցս , որ , սր , ս , զ , և այլն . դք , Այոցել . խոցութել . պատել , պատապել , քակել , քակապել . գրգռել , զգրգռել . եղծանել , զեղծանել . ընկենուլ , զընկենուլ . անցանել , զանցանել . և այլն :

Այս կերպ յաճախման բայից լինի երբեմն նաև կրկնելով առաջնոյ վանկի բային . որդոն , Բեկել , Բեկբեկել . կցել , կցկցել . բախել , Բաբախել . Չաղխել , Չաղխաղխել . շրջել , շրջշրջել . և այլն :

Ի ինի այս երբեմն նաև կրկնմամբ նոյն բայի . դք , * Օարթիցուք զարթիցուք յարբեցուածն սատանայական մուրորուածեց || . Խորով :

Արբեմն գրուածն դերբայից այնք բայի . դք , * Արթալով երթայր և զօրանայր || յովաննէս հաթ :

Արբեմն գրուածն աներևուածին , կմ ըունելուածն ըանցելոյն . դք , * Ան բազումք՝ որ սիրել սիրեն , այլ ոչ սերաիւ || . սարգիս :

Այլ զգուշանալ պարտ է 'ի յաճախելոյ զայսպիսիս :

Արբեմն գրուածն արմատոյ բային . զոր օրինակ ,

* Արհամարհանօք արհամարհեն զօրէնսդիրն || . յաճախ . Է :

Յոգափո Տեսական Բայից :

Տեսակը բայից որոշին ըն նախնական և ըն անցողական նշանակուէ իւրեանց . ուստի և բայք կրկին են ըստ տեսակին . նախագաղափար , և անցողական :

Նախագաղափար կի՞մ նախատիպ բայք են , որք կան 'ի նախկին նշանակու թէ իւրեանց , թէ՛ պարզ իցեն , թէ՛ բարդ , և թէ՛ բաղադրեալ . և ցուցանեն զառս գործողին միայն . որպոն , Վարկանամ . խոնարհիմ . զարթնում . ևն : Սորա կոչին նախագաղափար , կի՞մ նախատիպ , զի են իբր գաղափար և տիպ անցողականաց . մանաւանդ թէ՛ իբրև արմատ նոցին :

Իսկ անցողական կի՞մ ածանցական բայք են , որք 'ի ձեռն ածանցակերտ մասնկանս ուղան՝ ածին և իբր թէ անցուցանին յայնպիսի որպիսու թի , որով նշանակեն ոչ միայն զգործողու ձեռնողին , այլև զգործել կրողին 'ի ներգործելոյ անտի արարողին . որպոն , Վարկացուցանեմ . խոնարհեցուցանեմ . զարթուցանեմ . ևն . այսինքն առնեմ , զի այլ ոք բարկացի . առնեմ , զի խոնարհեցի . առնեմ , զի զարթուցի . ևն :

Վրդ՝ թէպէտ բազում բայք լինին անցողականք , բայց առաւելապէս չեզոքականքն . իր , Ղեմեմ , ճեմեցողանեմ . մերձենամ , մերջեցողանեմ . զայրանամ , զաչացողանեմ . ևն : Իչ յաճախագոյն ևս ձայնակրականքն . իր , Օ կծիմ , զչեցողանեմ . թմրիմ , ըմբեցողանեմ . խոնջիմ , խոնջեցողանեմ . սողիմ , սողեցողանեմ . հանգչիմ , հանգողանեմ . ևն :

Ի՞յլ զիտելի է՝ զի ոմանք 'ի ձայնակրական բայից՝ յանգեալ 'ի էմ՝ երբեմն իբր անցողական նշանակեն . որպոն . աշխատիմ , աշխատեմ . զբաղիմ , զբաղեմ . հնազանդիմ , հնազանդեմ . սասանիմ , սասանեմ . ևն . որք երբեմն իբր ներգործակերպ չեզոքական ևս վարին . որպէս ասացաք 'ի ԳԼ ԺԵ :

Իսկ ներգործական բայք հաղիւ երբեք փոխին յանցողականն . և եթէ հարկ լիցի վարել իբր անցողական՝ կազմեմք զայն 'ի ձեռն բայիս ԳԼ իր , * Ն թէ

ճառայ լը ունին ոչ լսէ, ընդ մկանոււնս քան լսել նմի .
այսինքն լսեցուցանեն նմա՝ գանելով զնա ընդ մկա-
նոււնս . եւնիկ :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ժ Բ :

Յաղագս Թուոց, և Գեմաց Բայից :

Ասան Թուոց և դիմաց բայից սակաւ ինչ ունիմք
ասել . զի զոր ինչ խօսեցաք զԹուոց անուանց, և զգի-
մաց դերանուանց, նոքօք յայտնին լը իմիք և թիւք
և դէմք բայից : Օ ի որպէս թիւք անուանց մտածին
լը եզականութե՛ և լը յոգնականութե՛ նոցին, սոյնպէս
և թիւք բայիցն մտածին լը եզականութե՛ և լը յոգ-
նականութե՛ իւրեանց . ուստի և են երկու . եզական,
և յոգնական :

Եզականն է, որ նշանակէ զմիակի ներգործուի կի՛
կրելու թի միոյ գործողի կամ կրողի . զի, Գործեմ,
գործիմ . և այլն :

Յոգնականն է, որ նշանակէ զբազում ներգործու-
թիս կի՛ կրելու իս բազում գործողաց կի՛ կրողաց . զի,
Գործեմք, գործիմք . ևն :

Գեմք բայից են այնք, որք ցուցանեն զգործողու-
թիսն լինել որոշեալ անձին . և են երեք : Եւաջին,
Երկրորդ, Երրորդ : Եւանջի գործք և կիրք, կամ
նորա են, որ խօսի . և լը այսմ է աւաջին դէմքն .
որգոն, Գնամ . պատմեմ . եւ : Կամ նորա լը որում
լինի խօսելն . և լը այսմ է երկրորդ դէմքն . որգոն,
Գնաս . պատմես . և այլն : Եւ կի՛ նորա, զորմէ լինի
խօսիլն . և լը այսմ է երրորդ դէմքն . որգոն, Գնայ .
պատմէ . և այլն :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ժ Բ :

Յաղագս Ժամանակաց Բայից :

Ժամանակք, կամ լը հնոց ամանակք բայից են,
որք ցուցանեն զառս կամ զկիրս լինել յայս ինչ, կամ
յայն ինչ ժամանակի . այսինքն, կամ ՚ի ներկայն, կի՛

յանցեալն, և կամ յաստիւսիս ուստի և են երեք.
 Վերկայ, անցեալ, և ապառնի: Այլ անցեալն քա-
 ոակի որոշի. այսինքն՝ իբր անկատար, իբր կատա-
 րեալ, իբր յարակատար, և իբր գերակատար: Այլ
 լի այսմ ժամանակք բայից ասին լինել վեց. այսինքն,
 Վերկայ, անցեալ անկատար, անցեալ կատարեալ,
 անցեալ յարակատար, անցեալ գերակատար, և ա-
 պառնի:

Վերկայն է, յորում բայն նշանակէ զառս և զկիրս
 յառաջիկայ կէտ ժամանակի, կամ այժմ նորոգ ըս-
 կսեալ. որդոն, Սարեմ, վարես, վարէ. զենում, զե-
 նուս, զենու. ևն:

Վնկատար ժամանակն, կմ լի հնոց՝ յարաձգականն
 է յորում բայն նշանակէ զառս կամ զկիրս արդէն
 սկսեալ բայց դեռ ձգի՝ ի կատարիլ. որդոն, Սարէի,
 վարէիր, վարէր. զենուի, զենուիր. ևն:

Վատարեալ ժամանակն, կամ լի հնոց՝ յարակայն
 է, յորում բայն նշանակէ զառս և զկիրս կատա-
 րեալ կամ վճարեալ. որդոն, Սարեցի, վարեցեր,
 վարեաց. զենի, զեներ. ևն:

Վարակատար ժամանակն է, յորում բայն նշա-
 նակէ զառս և զկիրս վճարեալ, և ժամանակ ինչ ևս
 ՚ի վերայ անցեալ. որդոն, Սարեալ եմ, ես, է. զե-
 նեալ եմ, ես, է. ևն:

Վերակատար ժամանակն է, յորում բայն նշանա-
 կէ զառս և զկիրս ոչ միայն վճարեալ, այլև յետ
 վճարման բազում ժամանակ ևս ՚ի վերայ անցեալ ՚ի
 վճարման անդ. որդոն, Սարեալ էի, էիր, էր. զե-
 նեալ էի, էիր, էր. ևն:

Վպառնի ժամանակն է, յորում բայն նշանակէ
 զառս և զկիրս իբր եղանելի, կամ իբր հանդերձեալ
 առ ՚ի լինել. որդոն, Սարեցից, վարեսցես, վարես-
 ցէ. զենից, զենցես, զենցէ. ևն:

Վասն յարակատար և գերակատար ժամանակաց,
 (լի որս և վասն անցելոյ ստորագասական եղանակին)
 գիտելի է նախ, զի յոգնական սոցա կրկնակի ձևա-
 նայ: Արբեմն առանց հէի. փր, * ՚նարեալ են պահք
 սուրբք առաջի նյ || . ԺԺԷ:

Իսկ երբեմն չէի . զոր օրինակ , * Վրիստոսի
չնորհիւն փրկեալք եմք ॥ . Լաճիւրնացի :

Եւ յայսպիսիս յաճախուի չէի՝ ծանրալուր առ-
նէ զխոնարհմունս բայից :

Ոքա առ հասարակ թէպէտև 'ի եւլ յանգին , բայց
երբեմն 'ի եղեալ ևս դնին , թէ ներգործականք իցեն
և թէ հասարակ . զոր օրինակ , այրեցեալ , սիրեցեալ ,
խօսեցեալ , կարծեցեալ , և այլն :

Վիտելի է երկրորդ , զի սոքա թէպէտ նախադաս
լինելով էական բայի ձևանան , որդոն , Հատեալ եմ ,
ես , է . թողեալ էի , էիր , էր . և այլն , բայց 'ի գործ-
ածուէ՝ յետադաս լինելով վայելուչ ևս կերպաւորին .
զոր օրինակ :

* Ի քեզ եմք ապաւինեալ Վրիստոսի մայր աստու-
ծոյ մերոյ ॥ . շար :

* Վոյն մարմին է , որում գուգ ես վիճակեալ ॥ . Լաճ .
արէն :

* Եւ միայն է պատառեալ և անջատեալ յեկեղեցւոյ ,
որ 'ի հաւատս կործանի , և մեղաց լինի պաշտօնեայ ॥ .
սահակ էալ . Կարգ էիէղ :

Երբեմն այլ մասն բանի ևս չէ մէջ անկանի . զոր
օրինակ , * Իմ է օրն լինելու թէ նզովեալ , և ոչ յո-
բայ , կամ երեմիայ ॥ . Նարէի :

* Վանգի խաւար խոր և զիշեր տխրալից էր 'ի վե-
րայ բնուէս մերոյ մածուցեալ ॥ . սարգ . ք . պեդ . չ :

Վիտելի է երրորդ , զի սոցա եզակի երրորդ գէմն
վարի 'ի տեղի երից գիմաց ևս , թէ իբրև եզական ,
և թէ իբրև յոգնական . որդոն , Վործեալ է իմ ,
գործեալ է քո , գործեալ է նորա . գործեալ է մեր ,
գործեալ է ձեր , գործեալ է նոցա : Վործեալ էր իմ ,
քո , նորա . գործեալ էր մեր , ձեր , նոցա : Վործեալ
իցէ իմ , քո , նորա . գործեալ իցէ մեր , ձեր , նոցա .
զոր օրինակ , * Օրնս զնաս գործեալ է իմ ॥ . եղիլէ :

* Ինգէր տրտմեալ է քո հայր ॥ . Վար հարց :

* Եւ թէ լուեալ էր քո պատուիրանաց իմոց , լինէր
քեզ իբրև զգետ խաղաղութի քոյ ॥ . Եսայ :

* Վաղիւ յայս ժամ իցէ , ահա մոռացեալ իցէ մեր
զամենայն նեղութիւս և զչարջարանս ॥ . եղիլէ :

Վիտեղի է չորրորդ , զի սոքա բազում անգամ առանց էական բայի վարին 'ի բանս . որդոն , (ժ)սողեալ . ծնեալ . կործանեալ . և այլն . և յայնժամ կոչին Դարձի . և այս կարի յաճախեալ է 'ի գիրս մեր . զոր օրինակ , * (ժ)ողեալ ոմանց զօրէնս՝ պարծին 'ի մեղս ॥ . ԺԺԲ :

* Սահկանացու ծնեալ անմահ զիւրն յիշատակ եթող ॥ . Խորէն :

* Սամալ կործանեալ կորստեանն վիճակեցայ ॥ . Կարտեօ և յընդարձակն :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի :

Յարգութս Լ ղանակաց Բայից :

Լ ղանակք բայից են պէսպէս կերպք կամ աստիճանք նշանակելոյ նոցա զառս և զկիրս , կամ զլինելու թիւս , և են չորս : Սահմանական , հրամայական , ստորադասական , և աներևոյթ՝ կամ անորոշ :

Յարգութս Սահմանական եղանակի :

Սահմանական եղանակն է , յորում բայքն արձակաբար և որոշակի նշանակեն զառս կամ զկիրս՝ առանց ցուցանելոյ զկախումն ինչ . որդոն , Վրեմ , գնացի , տեսից . և այլն : Լք ամենայն բանք սահմանականք , պատմականք , ծանուցականք , խոստացականք և հաստատողականք՝ այսու եղանակաւ ձևանան :

Լյս եղանակ բայից ունի կատարելապէս զվեց ժամանակս . այսինքն զներկայ , զանկատար , զկատարեալ , զյարակատար , զգերակատար , և զպառնի :

Լյլ վասն կատարեալ ժամանակի սորա գիտելի է , զի լի հին սովորութե լեզուի մերում երկրորդ դէմն յոգնականի սորա ոչ յանգիւր 'ի էք , այլ 'ի էք . կամ 'ի բոսի բեր զի որոց հրամայականի յոգնակի երկրորդ դէմն յանգիւր 'ի էք , կատարեալն ևս դնիւր էք . ուստի փոխանակ ասելոյ գործեցիք , հատիք , բացիք և

այլն, ասէին . գործեցէք, հատէք, բացէք, և այլն . առանց շեշտի : Իսկ որոց յոգնակի հրամայականն յերկրորդ դէմն յանդիւր 'ի բոս, կատարեալն ևս դնիւր բոս : Ուստի փոխանակ ասելոյ, լուայք, դարձայք, և այլն, ասէին . լուարուք, դարձարուք, և այլն . թէպէտ երբեմն այս ևս դնէին, այսինքն է, լուայք, դարձայք . և այլն :

Յաղագս Հրամայական Էղանակի :

Հրամայական եղանակն է, յորում բայքն ցուցանեն զառս կամ զկիրս՝ ոչ արձակաբար, կամ իբր անկախ, այլ լի հրամայողութեամբ . որպէս, Արա . տուր . գծա . հայեաց . և այլն : Այլ ամենայն բանք հրամայողականք, մտղթողականք, սպառնականք, կոչականք, յորդորականք, խրատականք և արգելականք՝ այսու եղանակաւ ձևանան :

Այս եղանակ ունի զերկուս ժամանակս միայն, զներկայ և զապառնի, այլ ոչ զանցեալ . զի զանցելոց հրամայել ոչ լինի : Արկայն ունի զմի դէմ միայն . քի զերկրորդն . որպէս, (Սող, մի թողուր . թողէք, մի թողուք : Այլ ապառնին ունի 'ի յեղականն զերկուս դէմն միայն . այսինքն զերկրորդն և զերրորդ . որպէս, թողջիւր թողցէ : Իսկ 'ի յոգնականն ունի զերիս դէմն ևս . որպէս, (Սողցուք, թողջիւր, թողցեն :

Սորա թէպէտ (բաց 'ի յանգելոցն 'ի Ղէր) ըստ ձայնին նոյն են լի սահմանականի ապառնուոյն, բայց կարեն որոշիլ յեղանակէ նշանակելոյն . զի հրամայականն հրամայողականապէս նշանակէ . զոր օրինակ,

* Այսուհետև յօժարեսցիս սիրելի առ աղօթս ॥ ՏՃԲ :

* Ի եղու քո սիրեսցի՛ք զլրուծի՛ ॥ . նոյնն :

* Սանձահարեսցուք զլեզուս : սանձահարեսցուք զակն ॥ . սարգ :

Իսկ սահմանականին՝ ծանուցողապէս . քր, * Արդարուի խոնարհի առաջնորդեսցէ նմա ॥ . ՏՃԲ :

* Աթէ հաւատասջիւր, և ոչ բաժանեսջիւր 'ի միտս ձեր, չիք այն ինչ՝ զոր գուք ոչ կարիցէք առնել ॥ . նոյնն :

Յաղագս Սորորատասական եղանակի :

Սորորատասական եղանակն է, յորում բայն նշանակէ զառս կամ զկիրս՝ ոչ արձակաբար, այլ՝ ցուցմամբ ըղծի, կամ թէուէ, կամ պատճառի, կամ ժամանակի, կամ տարակուսանաց, կամ հարցման, և այլն. այսինքն սորորատասակ զնշանակեալ գործողութիւն լի ըղծիւ, կամ լի թէուիւ, կամ լի պատճառաւ, և այլն. յոյր սակս իսկ այս եղանակ՝ սորորատասական կոչեցաւ :

Երգ՝ եթէ ընդ ըղծիւ նշանակեսցէ, կոչի ըղծական. զոր օրինակ, * Արանի թէ չէի պատահեալ այնմ մենայնի || . պիտոյից :

Աթէ լի թէուիւ նշանակեսցէ, կոչի լիական. և լի ոմանց՝ սորորակցական, կամ անկատարական. Գր, * Վատաւոր է ՚ի մեզ միտքս. թէ զբարին գովիցէ, և զչարն խոտիցէ, դատաւոր արդար է || . Գեորգ :

Աթէ լի պատճառաւ նշանակեսցէ, կոչի պատճառական. զոր օրինակ, * Սան այսորիկ տուան կերակուրք, զի կերակրիցիմք. և ոչ զի կերակրովք զոզի և զմարմին կորուսանիցեմք || . Գեորգ :

Աթէ լի ժամանակաւ իւրք նշանակեսցէ, կոչի ժամանակական. Գր, * Սի հաներ յինէն զչնորհս, մինչև մեռեալ իցեմ || . առաջ :

Աթէ լի տարակուսանօք նշանակեսցէ, կոչի երկբայական, կամ տարակուսական. Գր, * Թերևս արգեօք ՚ի հանդերձեալ յաւիտենին ՚ի քրիստոսէ ըզնոյն ճմարտապէս վայելիցեմք || . յովհաննէս Իմաստ :

Աթէ ընդ հարցմամբ նշանակեսցէ, կոչի հարցական. Գր, * Օ իմրդ օտար եղէլոց ՚ի մօրէ կարիցէ լի նեւ որ ծնօղ || . շնորհ :

Սյս եղանակ ունի զերկուս յատուկ ժամանակս. այսինքն զանցեալ. որդոն, Տեսեալ իցեմ, իցես, իցէ. և այլն. և զապառնի. որդոն, Տեսանիցեմ, իցես, իցէ. և այլն :

Սացի՝ յառաջ ժամանակս. քանզի բաց յերկուց աստի՝ բազում անգամ իբր զիւր ժամանակս վարէ նաև

զժամանակսն սահմանականին . թէ լն ներկային , թէ լն անկատարին , և թէ լն այլոց :

Ստ ներկային . զոր օրինակ , * Մանուկ կրօնաւոր թէպէտ և զերկինս բանայ , մի մտաներ ॥ . Կեղոս :

Ստ անկատարին . զոր օրինակ , * Արանի թէ զազատութիւն , զոր ետ անձ բնուէս , բարւոք ՚ի կիր արկանէին ॥ . Նորհ :

Ստ կատարելոյն . զոր օրինակ , * Աթէ յարեայք լն քրիստոսի , ապա զվերինն խնդրեցէք ॥ . Կեղոս :

Ստ յարակատարին . զոր օրինակ , * Աթէ այսու կենօքս միայն յուսացեալ եմք ՚ի քրիստոս , ողորմելի եմք քան զամենայն մարդիկ ॥ . Թ . Կոր :

Ստ գերակատարին . զոր օրինակ , * թէ կացեալ էր ՚ի պատուիրանին , պահէր զնա կենդանաբարն կենդանի ॥ . Եղիէ :

Ստ ապառնոյն . զոր օրինակ , * Վուցէ մոռացոյց զչափ բնուէս ॥ . լամբրոնացի :

Յաղագս Անբերեղոյն Եղանակի :

Անբերեղոյ թ կամ անորոշ եղանակն է , յորում բայն իբր վերացեալ նշանակէ զառս կամ զկիրս՝ առանց որոշման ժամանակաց , դիմաց՝ և թուոց . զոր օրինակ , Փրկել , բարբերարել , խոնարհել , ընթանալ , լինել , և : Այս եղանակ բայի վասն այսօրիկ կոչի անբերեղոյ թ , զի ոչ երևի ՚ի նմա ժամանակ ինչ . կոչի և անորոշ , զի դիմօք ոչ որոչի . և սակայն ՚ի ձեռն գերանուանց , կի՞ դիմորոշական տառից՝ կարէ նկատիլ ՚ի նոսա կարգ ինչ լն օրինակի դիմաց . զոր օրինակ , * Փրկել ոչ է իմով զօրութեամբս , այլ՝ քոյին խնամօք ॥ . լամբր :

* Վո է Բարբերելք առ մեզ , և առ նոսին ॥ . Կոր :

* Խոնարհելն նուաստին է անգ՝ քան մեծին ॥ . լամբ :

Այս եղանակ բայի ձևանայ յառաջին դիմաց սահմանականի ներկային՝ զտառ գ ճ՝ ՚ի լ փոխարկելով . որդոն , Վործեմ , գործել . գործիմ , գործիլ . բանամ , բանալ . բանիմ , բանիլ . թողում , թողուլ . թողանիմ , թողանիլ . շահիմ , շահիլ . և այլն :

Այլ գիտելի է՝ զի 'ի հնուսն սակաւ ուրեք 'ի կիր առնուին զվերջաւորուիս իւ, թէ 'ի հասարակ բայս, թէ 'ի ձայնահրականս, և թէ 'ի կրաւորականս. մաւնաւանդ այնոցիկ՝ որոց ներգործականի ներկայն յանգի 'ի աճ, և 'ի ուճ. այլ ը վերջաւորուե ներգործականացն ձեացուցանելին զնոսին : Աւստի փոխանակ ասելոյ՝ ծագիլ, բառնիլ, ընանիլ, թողանիլ, զեղանիլ, ևն. ասելին, ծագել, բառնալ, ընուլ, թողուլ, զեղուլ, հերձուլ, առնուլ, որպէս երևի յառաջիկայ օրինակս :

* Վ ծագել ճշմարտուէն՝ պարտ է բառնալ ստուերին ॥
անանիս :

* Հայնժամ ահաւոր նշանք լինիցին, պարտուել վիմաց, հերքուլ վարագուրի, և այլն ॥ . նանայ :

Իւ սակայն յորժամ հարկն պահանջէր, զնէին նաև վերջաւորութեամբս իւ. զոր օրինակ, * Ամարժանի հոլիւ, և ոչ բնաւին առ այս անաւանիւ, ոչ միայն որդի, այլ և անպիտան ապաբան վարձկան ॥ . նարեկ :

* Ատեսցուք պարծիւն յերևելիս ॥ . լաճբոն :

* Օրնչ չարաչար կիրք մեզ քան զթշնամանէն և իւր նաճանիւ, անպատուել և անպարտաիւ, ատել և արիւ, հարկանել և հարկանիւ, տրտմեցուցանել և արարիւ, բամբասել և բամբասիւ ॥ . սարգ :

Գիտելի է ևս, զի այս եղանակ բայի՝ (որպէս յիշեցաք յառաջին մասին,) իբրև անուն հոլովի ը փեքով՝ յեզակին ևեթ . որգոն .

- Ուղաւան . Գոլել .
- Սե . Գոլելոյ .
- Տե . Գոլելոյ . 'ի գոլել, առ 'ի գոլել .
- Նայ . զԳոլել .
- Բայ . 'իԳոլելոյ .
- Պար . զԳոլելոյ .
- Վար . Գոլելով .
- Պար . զԳոլելով .
- Իե . 'իԳոլել . 'ի գոլելա, 'ի գոլելդ . 'ի գոլելն, կմ ը գոլելն :

Իւ այսպիսի հոլովեալքս՝ դեբայ . կոչին . այսինքն փոխանակ բայի . զի չեն յատկապէս բայ . որովհետև

ուչնչանակեն ը ժամանակաւ և դիմաւ, այլ ընդ մէջ բայի վարին. ԳՐ, յասելն, * Վ խաղաղանալս իմուժ՝ ամբոխիմ ॥, Կար. դերբայս 'ի խաղաղանալ՝ իբր անուն հօլովեալ ներգոյական հօլովիւ եղեալ է իբր բայ. որ պէս եթէ ասեր. յորժամ խաղաղիմ՝ ամբոխիմ :

Վիտել պարտ է և զայս, զի 'ի հօլովիլ սոցա՝ բազում անդամ նախդիրն զօրուք դնի 'ի արականն. ԳՐ, * Ար եկն կեցուցանել, ոչ կարաց անտես առնել ॥. փոխանակ ասելոյ, որ եկն 'ի կեցուցանել. Իփնար :

* Վրան զօստեւն և զյանդիմանելն՝ ողբելն թուի թէ զօրաւորագոյն է՝ խոնարհեցուցանել զբիրտ հօլիսն 'ի հնազանդութի ॥. այսինքն առ 'ի խոնարհեցուցանել. սարգիս :

Վւ երբեմն ևս 'ի մէջ սոցա և 'ի մէջ նախդիրն անկանի իննդիր սոցին. ԳՐ, * Վ զերկրորդն խուզել՝ զնախնին կորուսի ॥. փոխանակ ասելոյ, 'ի խուզելն զերկրորդ՝ զնախնին կորուսի. Կար :

* Աչ է ժամանակ յերկարաձգութեալ առ 'ի զպարտան հատուցանել ॥. փոխանակ ասելոյ, առ 'ի հատուցանել զպարտան. Կար :

ՎԼՈՒԽ ԻԱ՝

Յաղագս Խոնարհմանց և Ի ճորդոմէնց Բայից
և Վղխմանց նոցին :

Խոնարհմանք բայից են արեւոյս փոփոխութիք մի և նոյն բայի 'ի զանազան վերջաւորութիս, 'ի դէմն, և 'ի ժամանակս. թէ յեզականն, և թէ 'ի յոգնականն. որգոն, Վործեմ, գործես, գործէ. գործեմք, գործէք, գործեն. գործելի, գործելիր, գործէր. գործէաք, գործէիք, գործէին. գործեցի, գործեցեր, և այլն : Իստ այսմ և յայլ ամ բայս :

Վյսպիսի փոփոխութիք վասն այսորիկ կոչին խոնարհմանք բայից, զի սօքօք զիջանին և խոնարհին բայք առ այս, կամ առ այն դէմն. առ այս, կի՛ առ այն ժամանակս, և այլն : Օ ի որպէս յանուանա՝ պէս :

պէս փոփոխու թիբ մի և նոյն անուան՝ կոչին հոլովք՝ վասն հոլովելոյ և թաւալելոյ անուան յայնպիսի փոփոխուին , սոյնպէս և ՚ի բայս պէսպէս փոփոխու թիբ մի և նոյն բայի՝ կոչին խոնարհմունք՝ վասն խոնարհելոյ և իջանելոյ բային յայնպիսի այլայլուին : Աւայսպիսի խոնարհմունք բայից այնչափ են , որչափ փոփոխի մի և նոյն բայն ՚ի զանազան դէմն և ՚ի Ժմկս :

Եւ ի լծորդու թիբ բայից ոչ են պէսպէս փոփոխու թիւնք նոցա ինչ զիմաց և ինչ ժամանակաց , այլ՝ որոշմունք նոցին ինչ զանազան վերջաւորու թեց սահմանականի ներկային . որպէս և հոլովմունք անուանց ոչ են պէսպէս փոփոխուիք մի և նոյն անուան , այլ՝ որոշմունք նոցա ինչ զանազան վերջաւորուեց սեռականացն և գործիականաց :

Բարդ քանզի այսպիսի վերջաւորու թիբ սահմանականի ներկային՝ են չորք . եմ , ամ , ում , իմ , լծորդուիք բայից ևս՝ ասին չորք . Բաւջինն լծեալ և յանգեալ ՚ի եմ . Արկրորդն ՚ի ամ . Արբորդն ՚ի ում . և Աորբորդն ՚ի իմ . ընդ որովք լծին ամենայն բայք . և լծելով՝ որոշին առ այս , կի՞ առ այն տեսակ լծորդուեց . ինչ սրում եղաք յառաջին մասին . յորս պարտ է ուսանողին զգուշանալ , զի մի բունդատեսցէ : զամենայն բայ՝ ուր և իցէ՝ յամենայն ժամանակս և ՚ի դէմն խոնարհեցուցանել . մանաւանդ զայնոսիկ , որք են ինչ օրինակօք հարանէմին և խորանմին :

Աւ ևս պարտ է զգուշանալ ՚ի գործածուին կրաւորական բայից . զի բաց ՚ի յառաջին լծորդու թեց , որք են՝ Աործեմ և հարանեմ . և որ ինչ նորօք . ոչ է արժան յաճախել զկրաւորականս այլոց լծորդու թեց . բայց եթէ զկատարեալն և զսպառնին և եթէ : Մանաւանդ զի բազումք ևս ՚ի նոցանէ՝ ՚ի կրաւորականն պակասին . ըստ որում կարգեցաք յառաջին մասին : Աւ զորս եղաք ևս անդ , ոչ է պարտ նաև զնոսին վարել անխտիր . այլ ինչ տեղոցն , ուր հարկն ստիպեսցէ , և կի՞ վայելչուի բանին պահանջեսցէ՝ ՚ի բացատրուին մեկնու թեց և մակացու թեց : Բայ՝ քեզ յարացոյց ան զնախննիս մեր , որք միայն ՚ի հարկաւոր տեղիս , և ինչ պահանջելոյ բանին՝ ՚ի գործ ածէին զայսպիսիս .

(Թ)է զէնչ իցէ, և բանի պարագայս նորա :

Բնդունելու թիւն է մասն բանի, որ նշանակէ զիրն 'ի յառնելու թէ, կամ 'ի կրեելու թէ. և մերթ զառս կամ զկիրս չէ ժամանակաւ. որդոն, Բ. յրօղ. այրեալ կամ այրեցեալ. այրելոց. այրելի : Օ ի այրօղն նշանակէ զիրն յառնելու թէ այրելոյ զայլս 'ի ներկայ ժամանակի :

Եւ այրեցեալն նշանակէ զիրն 'ի կրեելու թէ այրման յանցեալ ժամանակի : Սոյնպէս և այրելոցն իմնասպէս նշանակէ զիրն 'ի ներգործութե այրելոյ յասպայն. և այրելին 'ի կրելիութե այրման յասպառնին : Յորս որ պէս երևի, ընդունելու իք ունելով զգորութի անուան, սենին միանգամայն և զգորութի բայի. զի են իբր ա նուն 'ի բայից բղխեալ 'ի ձեռն չորից վերջաւորութեցս՝ օղ, էալ, լի, լոյ : Եւ միանգամայն ցուցանեն զայնպիսի առս և զկիրս, զորպիսի նշանակեն բայքն, յորոց բղխեն :

Բ. յս մասն բանի՝ կոչի ընդունելու թի՝ վասն երկուց. 'Արի՝ զի ընդունի զգոլ և զանուն 'ի յառից, կամ 'ի կրից, յորս իրն նշանակի լինել. զի որ այրէ, 'ի յայրելոցն առեալ զնշանակու թի և զանուն՝ այրօղ ասի. և որ այրի, յայրմանէ անտի՝ այրեալ կամ այրեցեալ ասի. ի՞նչ այսմ իման և վասն այլոցն : Երկրորդ՝ զի ունի ըզմասնակցութի ընդ երկուց մասանց բանի, այսինքն ընդ անուան և ընդ բայի, և 'ի նոցունց ընդունի զպարագայս. որպէս տեսցի այժմ :

Պարագայք ընդունելու էց են վեց. քի, Սեռ, ձև, տեսակ, ժամանակ, թիւ, և հօլով : Սեռն, ձևն, տեսակն և ժամանակն՝ ի՞նչ բայից. իսկ թիւն և հօլովն՝ ի՞նչ անուանց :

Սեռք ընդունելու թէց չորք են, որպէս և բայից. 'Ներգործական. փրկօղ. փրկեալ. փրկելոց : Արաւո-

բական. զրկեալ, կի՞ զրկեցեալ. զրկելի, կի՞ զրկելոց :
Չեզոքական. ընթացող. ընթացեալ. ընթանալոց .
ընթանալի : Հասարակ . խօսող . խօսեալ, կամ խօսե-
ցեալ . խօսելոց . խօսելի :

Չեք ընդունելութեց են երեք : Պարզ . գործող .
գործեալ : Բարդ . կենագործող . կենագործելի : Բա-
ղադրեալ . ներգործող . ներգործեալ :

Տեսակք ընդունելութեց են երկու : Վախատիպ .
հնչող . հնչեալ : Բնցողական . հնչեցուցանող . հնչե-
ցուցեալ : Ոմանք ին անուանց ևս կազմեն տեսակ ընդ-
ունելութե՞ այսպէս . հնչողական . հնչողութի, և այլն .
բայց այս կազմութի վերաբերի առ անուանս . զի այս-
պիսի բառք իբր անուն վարին :

յամանակք ընդունելութեց են երեք : Վերկայ .
գրաւող : Բնցեալ . գրաւեալ : Բպառնի . գրաւելոց .
գրաւելի : Թիւք ընդունելութեց են երկու : Եղա-
կան . ծագող . ծագեալ . ծագելի : Երգնական . ծա-
գողք . ծագեալք . ծագելիք :

Հոլովք ընդունելութեց են տասն , որպէս և ա-
նուանց . զորմէ գիտելի է , զի որք 'ի եալ յանդին , հոլով-
վին՝ որպէս դետ , գետոյ . դր , շօրացեալ , շօրացելոյ .
շօրացեալք , շօրացելոց . և այլն : Եւ որք 'ի լի յան-
դին , հոլովին՝ որպէս եկեղեցի , եկեղեցւոյ . դր , գո-
վելի , գովելոյ . գովելիք , գովելեաց : Իսկ որք 'ի լոյ
յանդին , ոչ հոլովին : Եւ որք 'ի ոչ յանդին , ին կա-
կանին հոլովին՝ որպէս բան , բանի . փոխարկելով զօ-
տառն 'ի ո . իսկ ին յոգնականին՝ որպէս բաղադր , բաղա-
բայ . դր :

Ղ Բ. ո. ող .	Ղ Բ. ո. ողք .
Ղ Բ. ո. ողի .	Ղ Բ. ո. ողաց .
Ղ Բ. ո. ողի . ցառ. ող .	Ղ Բ. ո. ողաց . ցառ. ողս .
Ղ Բ. ո. ող .	Ղ Բ. ո. ողս .
Ղ Բ. ո. ողէ .	Ղ Բ. ո. ողաց .
Ղ Բ. ո. ողէ .	Ղ Բ. ո. ողաց .
Ղ Բ. ո. ողիւ .	Ղ Բ. ո. ողօք .
Ղ Բ. ո. ողիւ .	Ղ Բ. ո. ողօք .
Ղ Բ. ո. ող , կի՞ յառ. ողի .	Ղ Բ. ո. ողս .
նվ/ Բ. ո. ող :	նվ/ Բ. ո. ողք :

Բայց գիտելի է՝ զի առ նախնին ոչ պահելը ճիշդ այս որոշումն , քանզի հանգիտուի ունելով հնչմանցս * և օ կի՛ ը հնոց առ , անխտիր դնելին ոչ կի՛ առ . ցի՛ օղ . զի և * դնելով՝ սուր հնչելին իբր օ . ըստ աւանդելոյ եզնկացւոյն ՚ի քերականուէ :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի Վ Ի :

Պատելի էն է՛ ՎԲ ընդունելութեց ՚ի Տասնատրի :

Ս ասն ընդունելութեց յանգելոց ՚ի օղ գիտելի է , զի ՚ի կրաւորական բայից բնաւ ոչ ելանեն ընդունելութիք վերջաւորութիւն օղ . այլ՝ եալ , լի և լոյ :

Եւ թէպէտ ուրեք ուրեք դնի եցօղ . սրգոն , Մ . յրեցօղ . ատեցօղ . և այլն , բայց այսօրիկ ՚ի գործ ածին ՚ի ներգործականս և ՚ի չեզոքականս . զոր օրինակ , * Օ բոցն ՚ի բարիւնն՝ (արար ւնծ) մանկանցն ցօղ , և քաղզեացւոցն հուր այրեցօղ . Զորդ . Եղի :

* Օ օրէն գիւաց ատեցօղք ւնմցն . Կիպոյից :

* () օրինակ բարեաց և գու լինիցիս հայեցողացն ՚ի քեզ . սարգիս :

Իսկ ՚ի կրաւորականս՝ փնկ օղի դնեմք եալ . Կր .

* Հրաշալի ճգնութի յերկրի նահատակեալ , և ՚ի յերկինս պսակեալ . ՚ի շար :

* Բացեր զաղխեալ գուռն դրախտին . Եղիղի :

* Սարչարեալք արիաբար ընդդէմ մահու չար իշխանին . ՚ի շար :

Սոյնպէս իման և վասն էական բայիցս՝ Եղանի՛մ , լի . նի՛մ և ե՛մ . զի ՚ի սոսա ևս փոխանակ օղի միշտ եալ դնի . սրգոն , եղեալ , եղելոյ . և այլն . Կր .

* Օ իմ այսպէս ստորաքարչ եղելոյս զաղօթս . . . ոչ արար անտես . Լամբրոն :

* Օ ուղիս փափկութեք քո տացես ըմպել արժանի եղելոցն . սփաթի :

Բստ այսմ և ընդունելութիւնք այնց չեզոքական բայից , որք են ը օրինակաւ զարեւոմին , ոչ լինին օղ :

այլ՝ եաւ . զոր օրինակ , * Աղէն որպէս երազք զարթուցելոց ॥ . սաղ :

* Ա՛ի կշտամբեր զհարթուցեալս ॥ . նարեկ :

* Տաց նմ՝ ուտել 'ի մանանայէն թաքուցելոյ ॥ . յայտ :

Աոյնպէս և ընդունելու թի ֆաճ բային հասարակօրէն ոչ դնի յանգիւս օշ , այլ՝ եաւ . դր , * Օգուշասուցուք զկնի եկեալքս ॥ . իմ եկողքս . խոսրով :

* Յորմն վարսել հրամայէ (արամ զնիւքար) 'ի տեսիլ անցաւորաց և նմ՝ եկելոց անդր ॥ . խոր :

Թէպէտ դուն սւրեք օշ յանգիւս և ս գտանի եդեալ . զոր օրինակ , * Վարով աւանդեցին զամենայն զկնի եկողացս ॥ . շնորհ :

Ասն ընդունելու լեռնէ յանգելոց 'ի եալ՝ գիտելի է , զի սոքա երբեմն իբրև բայ վարին , և երբեմն իբրև անուն . որպէս ունիմք ասել յերրորդ մասին . Գլ . Ին :

Վարձեալ գիտելի է , զի սոքա երբեմն դնին փոխանակ աներևութի . դր , * Այնպէս ուրախացեալք

'ի սերն նյ՝ մինչև համարեալ զինքեանս 'ի մարմնի , այլ՝ յերկինս ॥ . իմ համարել . եղիշէ :

* Այ ներքինք շարժեալ կարեն , (իմ շարժել կարեն ,) և ոչ վերինք գրգուեցուցանեն ॥ . եղիշէ :

Այլ պարտ է 'ի գործածուէ սոցա զգուշանալ :

Ասն ընդունելու լեռնէ՝ որք յանգին 'ի լոյ գիտելի է , զի սոքա միշտ իբր բայ վարին , թէ 'ի ներգործականս , թէ 'ի կրաւորականս , և թէ 'ի չեղորականս :

'ի ներգործականս . դր , * Այնդրեւոց է զվրէժ յափրշտակուեցն ॥ . ֆէորդ :

'ի կրաւորականս . դր , * Վատապարտելոց են , որք գիտեն աիրապէս , թէ ոչ գիտեն , և ձևանան , թէ գիտեն ॥ . սարգ :

'ի չեղորականս . զոր օրինակ , * Արդ զինչ արարից մեղուցեալ անձամբս , որ չեմ ապրեւոց յահագին հրոյն ॥ . շար :

Վայց գիտելի է , զի յաճախ գործածուի այսպիսի ընդունելու լեռնէ տգեղացուցանէ զկազմութի շարադրութեց , վասն որոյ բազում անգամ 'ի տեղի սոցա դնեմք զբայսդ՝ հանդերձեալ , կամ ունիլ . և մերթ ևս՝ հասանէ . դր :

* Խթէ հանդերձեալ էք քնի լինել գործակից, պարտիք և ճանապարհի նորին լինել հետևող ॥ ցի, և թէ լինելոց էք գործակից Վրիստոսի . շորհ :

* Եւ եթէ անտես առնէ, ունի տոկոսեօք վճարել առաջի քնի ॥ այսինքն վճարելոց է . շորհ :

Վիտելի է ևս, զի ընդունելուիքս փառաց և լինելոց՝ ուրեք ուրեք նաև իբր անուն վարին՝ նախգրիւ միայն հոլովելով . զոր օրինակ, * Եւ զգալոցն պատմեցէ ձեզ ॥ յով : * Յազգմանէ հոգւոյն զլինելոցս նախատեսեալ . . . պատրաստէր ॥ յով . Իմաստ :

Սասն ընդունելուէց յանգելոց 'ի լի՝ գիտելի է, զի սքքա բղխեն յամ կրաւորական և 'ի ձայնակրական և 'ի հասարակ բայից . և նշանակեն իբրև լինելի . որդոն, Պատմելի . հրաժարելի, դաւանելի . ևն :

Իսկ եթէ բղխեսցեն ևս 'ի ներգործականաց, ունին յայնժամ զգորուի օղի . զոր օրինակ, * Վործն և գործելին առ հասարակ տանջեսցին ॥ . Իմաստ :

* Վառնացաւ ցբի ըմպելեաց ॥ այսինքն ըմպողաց . Էսայ :

* Խթան լըգէմաքացելեաց ոչ Ֆնասի, այլ՝ զոտոնոյա ծակոտէ ॥ այսինքն խթան ընդգէմաքացողաց ոչ Ֆնասի . Գեորգ :

* Յարեաւ նախապատմելին ॥, այսինքն նախապատմօղն . որ է ասել՝ յարեաւ նա, որ յառաջն պատմէր՝ թէ յառնեմ . շոր :

Սմանք յընդունելուէց աստի զնին երբեմն ևս և փոխանակ ընդունելուէց յանգելոց 'ի Էս մանաւանդ ընդունելուիգ՝ Խորբելի . զոր օրինակ, * Լյնդրէ ջերմեռանդն արտասուօք զբաւուի, և առնու զխնդրելին ॥ . յաճախ :

Վիտելի է ևս, զի այսպիսի ընդունելու թիք բազում անգամ յարելով յէական բայս՝ վարին գրեթէ իբր զիմազուրկ բայ . զոր օրինակ, * Լնկարելի է . . . երկուց հակառակ տերանց ծառայել, և հաճոյանալ ॥ . շորհ :

Յաղագս Նախադրութեան :

Նախադրութիւն է մասն բանի , որ 'ի յարիւն յա նուանս՝ ևս և յայլ մասունս բանի իբր յանուանս , յուցանէ զպարագայս ինչ իրին , զոր անունն նշանա կէ . կամ թէ յայտ առնէ զայն ինչ , որ շուրջ զիրօք մտածի . զորս լի կարգի հորովից եդաք յառաջին մա սին . ԳԼ . ԺԷ : տէս յընդարձակն Բ . 25 :

ՍԼ զիտեղի է նախ՝ զի ոմանք 'ի նոցանէ երբեմն առնուն զկրկին խնդիր 'ի միասին . և ոմանք զայլ , փոխանակ բուն խնդրոյ իւրեանց . որպէս է տեսանել 'ի յետագայսդ :

Նախադրութիւնս՝ Բնչ , Բնչն , երբեմն առնուն միան զամայն զբացառական և զնախդրիւ տրական . ԳՐ .

* 'ի դաւթէ Բնչ 'ի քօ հազար ամ է ॥ . Վարդան :

* 'ի մերոյն հայկայ Բնչն ցթագաւորելն վաղարշակայ գտանին ամբ ռջծը ॥ . յովհ . կալ :

Նախադրութիւնս՝ յառաջ քան , յետոյ քան , 'ի վեր քան , ևն , առնուն միանգամայն զհայցական և զգործիական . ԳՐ .

* Ղատանեմք ժամանակս կրիւտոսի՝ երկերիւր ամաւ յառաջ քան զնեքաանեբայ (ժամանակն) ॥ . Խոր :

* ինն հարիւր ամաւ յետոյ քան զաբրահամ շինեցաւ սիոն 'ի դաւթայ ॥ . Վարդան :

Նախադրութիւնս՝ Կեռի , 'ի Բացեայ , Բեռսի , առնուն եր բեմն զբացառական և զգործիական , մանառանդ 'ի վարիւն էական բայիւ . ոնչ և նախադրութիւնս , Բերջ , Ծօք , Կոտայ , առնուն երբեմն զտրական և զգործիական . ԳՐ .

* Թաղեցին պատուով 'ի մէջ պողոտային՝ չորս ասպա րիտաւ Կեռի 'ի քաղաքէն ॥ . յայսմա :

* Նր այր նորա 'ի Բացեայ 'ի մէջ ասպարիսօք հինգ ॥ . Վարդ Կարց :

* Երջ էր զեզն յերուսաղէմ մղոնաւ երեք ॥ . Տամբրէ :

Վարձեալ՝ նախադրութիւնս՝ Բերջ , Ծօք , Կոտայ , երբեմն հանդերձ նախդրիւս առ՝ առնուն զվերջահաջով տրա կան . ԳՐ , * Երջ առ նմին հանդուցեալ ॥ . Երզնէացի ॥ :

* Երջ առ նմին հանդուցեալ ॥ . Երզնէացի ॥ :

* Երջ առ նմին հանդուցեալ (զհոգեղէն բնութիւն) ॥ . սարգ :

* Հոռոյ առ նմին տեսանէք և զնա եկեալ յերկնից ॥
Ի Գնարիոս :

Պիտեւի է երկրորդ, զի գտանին և ևս նախադրուիք
ինչ, զորս մեք ոչ եղաք յառաջին մասին . վասն զի առ
նախնիս մեր հազիւ ուրեք երեւին նորին , և կի՛ յոտա
նաւոր բանս միայն . որպիսի են սղբա . Բարոյ , Բանոյ ,
պէս , հեք , դէրն . և այլն :

Պիտեւի է երրորդ , զի երբեմն ոմանք 'ի մակբայից
ևս խնդիր առեալ՝ վարին իբրև զնախադրու թի . Գր ,
* Վրկեաց զժողովուրդդ 'ի ներքոսս ձեռին եզիպտա
ցւոց ॥ . Եւեց :

* Հոս է յեքոյ ամենեցուն զայ 'ի կու թս (որ թ) ॥ . պիպոյից :

* Լոս 'ի լոս ամ ժողովրդեանն ասէ ցաշակերտան ॥ . զոս է :

* Խոստովան լերուք ... զանխոսլ 'ի լսողաց ॥ . սարգ :

* 'ի նմանէ և անոր շինեաց աշտարակս ॥ . Խորէն :

Երբեմն ևս ածական անուանք ինչ խնդիր առեալ՝
վարին իբր նախադրու թի . Գր , * Որ սիրէ զամ , նման
նմին սիրէ զամ մարդոյ զկեալն ॥ . Խորով :

* Հանգոյն ի ժի և քարբի խցեալ զլսելիս ॥ . շնորհ :

* Բղաղակեցին և երկու ծերքն կից նմին ॥ . Դոսն :

* Ոչինչ ընդ հոսս յայսմ պատուոյ տայ սմբատայ ॥ . Խոր :

* Օրոյ Է հրամանին և զործն վճարեալ լինէր ॥ . Ի Գն :

* Խոսան ընդ նոսա ... սկսանի նուագել ॥ . յո՛վն . Ի մասս :

Պիտեւի է չորրորդ , զի նախադրուիք թէ պէտ հա
սարակօրէն յառաջոյ դասին խնդրոյ իւրեանց , ըստ
որոյ և կոչին նախադրուիք , բայց բազում անգամ ևս
յետոյ դնին . Գր , * Չարին զիսի միտեցայ ॥ . Կարեէ :

* Օ դատախազն՝ դատաւորին հանդէպ կացուցի ॥ . Կար :

* Կամար թ էր զսրբունիսն շանց առաջի արկանել ॥ . Լամբ :

Եւ երբեմն ևս՝ ընդ մէջ նախադրուէ և խնդրոյն
անկանի այլ մասն բանի . Ի՛ն կամ բայ , կամ խնդիր
խնդրոյն , և կամ այլ ինչ . Գր , * Օ խաչ առաքինու
թեն բարձին , և զիսի գնացին քոի ॥ . այսինքն գնա
ցին զկնի քոի . շնորհ :

* Ուղև չարի 'ի ձե խրոխտայր հասուցանել արքայի ॥
Ի՛ն 'ի վերայ արքայի հասուցանել . յո՛վն . Կալ :

* Օ աղքատն վասն զցնցոտին զգենլոյ անպատուէք ॥
այսինքն վասն զգենլոյ զցնցոտին . սարգիս :

Վիտեւի է հինգերորդ , զի յայնպիսի նախադրութիւն , որք ունին զնախդիր , որպիսի են , զհնի , զհեթ , յաղագս , և այլն , երբեմն կրկնի նախդիրն նաև 'ի վերայ խընդրոց նոցա . ԳՐ , * Օ միմեանց զհնի անհետ 'ի վերայ գային ॥ . Խոր :

* Յամ ժամ զբարեաց զհեթ երթայք ॥ . Թ . Լեւս :

* Սի ինչ սլատաճառս տալ հակառակորդին 'ի հայհոյութեան յաղագս ॥ . Թ . Խիմ :

Իսկ երբեմն դնի միայն 'ի վերայ խնդրոց նոցին . ԳՐ ,

* Օ միմեանց հնի կարգեալ տողեսցին ॥ . Թ . Թալ :

* Օ նորին անպիտանութեն վարեցաւ հեթ ॥ . Կեհոյից :

* Ինչ ինքն 'ի ճշմարտութե վերայ չև է հասեալ ॥ . Եղիշէ :

* Ի պատուիրանազանցութեն սակա դարձաւ առ փօզն ॥ . Ժամբի :

Երբեմն ևս՝ ուր պիտոյ է կրկնիլ նախադրութե՝ նախդիր միայն կրկնի 'ի տեղի նորա . զոր օրինակ ,

* Երթ զհեթ արդարութե , զանձպաշտութե , զհաւատոց , զսիրոյ , զհամբերութե , զհեզութե ॥ . Թ . Խիմ : Յորս զօրութե կրկնի նախադրութիս՝ զհեթ . որպէս թէ աւսեր . երթ զհետ արդարութե , զհետ անձպաշտութե , զհետ հաւատոց , և այլն :

* Ի էրս 'ի վերայ վերաց՝ և ցաւս 'ի ցաւոց յաւելուն ॥ . այսինքն ցաւս 'ի վերայ ցաւոց . Խորհալի :

* Ի ներեւոյթ զօրութե ան կալով 'ի Բնի ձեր , ոնչ յերից մանկանցն ॥ . Կր ոնչ 'ի միջի երից մանկանցն . Ճառնար :

* Հաներ զգիշերն 'ի գլուխ յաղութան անոյ՝ ոչ յիւր պէտս , այլ 'ի մերն ॥ . այսինքն 'ի մեր պէտս . Լամբ :

Ի ան խնդրատուտե նախադրութեցս , Իբրև . իբր . իբրու . որպէս . քան :

Սորա թէպէտ հասարակօրէն առնուն զինդիր 'ի հայցական հոլովն , բայց բազում անգամ ևս ըն պահանջման բանին և 'ի զօրութե բային պէսպէս խընդիրս առնուն՝ գրեթէ յամ հոլովս , յուղղականն , 'ի սեռականն , և այլն :

Յուղղականն . ԳՐ , * Իբրև այլազգիք և այլալեզուք տանիմք և բերեմք (բամբասանօք) զմիմեանս ॥ . յով . Իմաստ :

- * Որպէս վտանգաւորք ողորմութի հայցեսցուք ॥ Խոսրով :
- Վ սեռականն . ԳՐ , * Իբրև օձի զթոյնս 'ի բաց եղեալ զեսպանս առ իշխանն ատում առաքէր ॥ . յովհ . Կաթ :
- * Ազղիցի միատարր խաղաղութի 'ի մէջ մեր' որպէս հօլ հարազատի և որդւոյ սիրելւոյ ॥ . յովհ . Կաթ :
- * Մ'արթ էր զայդ իւզ վաճառել աւելի քան երեքհարիւր զահեկանի ॥ . Ժորհ :
- Վ վերջահօլով տրականն . զոր օրինակ , Իբրև անմահից հատուցանէ մեզ զվարձս վաստակոց մերոց ॥ . Եղիշէ :
- * Աւնկնդրու թի և հոյատակութի (մատուցի քահանայի) որպէս հրեշտակի անյ ॥ . Խոսրով :
- * Սեղ արդարև 'ի դէպ է երկոց մանկանցն երգ առ անծ քան իսրայէլեան տոհմին յայնժամ ॥ . Դորհ :
- Վ նախդրիւ տրականն . ԳՐ , * Չգէ զբանն առ պետրոս' իբրև 'ի գլուխ աշակերտացն ॥ . Իգնատի :
- * Որպէս յանձային սեղան' ի սոյն մերձենայ ॥ . լաթ . Կոստ :
- * Փափաքէ 'ի մահ քան 'ի կեանս ॥ . Եղիշէ :
- Վ հայցականն . զոր օրինակ , * Ս'ի ոք աստանօր անուսումն զմեզ համարեալ բամբաստիցէ իբր զանվարժս ॥ . Խորհն :
- * Որպէս զմտերիմ ծառայս պատիւ ընդունիցիք յերկնաւոր թագաւորէն ॥ . Դորհ :
- * Չիք ինչ զգուշաւոր ամբու թի քան զերկիւղն անյ ॥ . Խոսրով :
- Որքա երբեմն զօրութի ունին զհայցականն' և ներդործութի զյատկացուցիչ նորա . զոր օրինակ , * Ս'չ իբրև զմահականացուի համարի զմահս մեր ॥ . ԿՐ ոչ իրրև զմահս մահականացուի համարի զմահս մեր . Եղիշէ :
- * Բանք ձեր ոչ լինիցին անհամ և անաղ , որպէս զուամկաց ॥ . այսինքն որպէս զբանս ռամկաց . Դորհ :
- * Բարձր է ծառայուէն պատիւ քան զառաքելութի ॥ . այսինքն քան զպատիւ առաքելութի . սարգ :
- Վ բացառականն . ԳՐ , * Վ բարկութեն և 'ի նորին չարութենէն իբրև 'ի կատաղի զազանէ զերեսս 'ի բաց դարձուցուք ॥ . սարգ :
- * Վրեալ ես երկնէլ 'ի կեղծաւորութի' որպէս յանհաւատութենէ ॥ . Դորհալի :

- * Եւն՝ որ քան յանտի կենացն վրիպել՝ յաստեացս զարհուրին ॥ . այսինքն , են՝ որք զարհուրին վրիպիլ յաստեացս՝ քան յանտի կենացն . ի փնար :
- Եւ պատմականն . Գր , * Ոչ ասէ զաւակաց՝ ի Բրեւ զբազմաց , այլ՝ ի բրեւ զմիոյ ॥ . փառ :
- * Օ հօրէն իւրմէ որպէս զմարդոյ ումեքէ պատմէ ॥ . մէն . զուի :
- * Եւ շխարհ է առաւել հոգալ զմարմնոյ քան զհոգւոյ ॥ . շարք հարց :
- Եւ գործիականն . Գր , * Արեւակացուք մարդկան ունին բանիւ կակղել զխստուի մտաց՝ ի Բրեւ բրջաւ ॥ . ի փնարիս :
- * Եւն որ բանիւք իւրեանց խոցոտեն որպէս սրով . բայց լեղուք իմաստնոց բժշկեն ॥ . առաւի :
- * Օ թռչունս վայրենիս և զգազանս սիրով քան բռննու թիւ սովոր են մարդիկ վարժել ॥ . շնորհ :
- Եւ պարտականն . Գր , * Ի Բրեւ զփեսայիւ հարկ զինև զվահանն ॥ . հոլ . ընծայ :
- * Իսկ երկրորդն անհմուտ գոլով՝ ծիծաղի զնովաւ որպէս զանմտաւ ॥ . լամբ :
- * Իսկ ան զբազմօք առաւելեալ մեծասպէս՝ ի փառս ॥ . սահակ հաթ :
- Եւ ներգոյականն . գործ օրինակ , * Տատանեալ հոգիս ՚ի յայտմ աշխարհի՝ մարմնոյս շինուածով ի Բր ՚ի նաւաւակի ॥ . նարեի :
- * Օ ի ցորչափ արտաքոյ կամացն նոյ լինի մերս ոգի , որպէս ՚ի ծովու ալեկոծիմք ॥ . խոսրով :
- * Որքան իսաղաղուի է ՚ի տունս շինականաց՝ և անհոգու թի , քան ՚ի տունս թագաւորաց ॥ . սարգ :
- Եւ փառագրութ . Գր , * Օ անձն իւր եգ ՚ի վերայ ձեր ի Բրեւ ՚ի վերայ սիրելեաց ॥ . սարգ . ա . պեթ . լն :
- * Եւ պեալ են նամ ուրեք ազգ մեր յազբատուէ որպէս ընդ երկաթոյ ՚ի ներքոյ լձոյ ծառայու թի ॥ . շնորհ :
- * Եւնէ ծք ցաւազինք վս այլ մեղաց ոչ և ս շարժին ՚ի մշջ եկեղեցւոյ , քան յազագոս գողութի ॥ . նոյն :

Սակերայն է մասն բանի , որ զսարադայս կամ զեղանակս գործողուէց նշանակէ . զի եղեալ մակերայից , այսինքն 'ի վերայ բայից՝ ցուցանէ զպէսպէս եղանակաւ կատարին գործողութեց . և զի այս պէսպիսունի կարէ մտածիլ երեսուն և երեք օրինակաւ ըստ պէսպիսութե նշանակուէ իւրեանց . տես յընդարձակն . Թ . 19 . և թ . 26 : Յայն սակս երեսն և երեք տեսակը մակերայից թուին . Որակական , քանակական , ժամանակական , տեղական , և այլն . որպէս եղաք յառաջին մասին :

Մյլ գիտելի է նախ , զի մակերայից ոմանք են բնականք . որպէս , Մյժմ , աստ , անդ , դեռ , մերթ , երբ , միշտ , հիմ , այո , ոչ , ուր , և այլն :

Սակ ոմանք , մանաւանդ թէ բազումք՝ կազմին յանուանց , ևս և յայլ մասանց բանի՝ 'ի ձեռն պէսպէս վերջաւորութեց կամ մասնկանց . որգոն , Մուրծաբար , մեծապէս , ինձէն , հայերէն , ուժգնակի , նշանաջի , ինքնին , բիւրիցս , այլոսոս , և այլն :

Վիտելի է երկրորդ , զի մակերայք՝ երբեմն նախադասին բայից . ֆթ , * Սիշո ուսանիմ , և երբէք՝ 'ի գիտութի ճշմարտուէ ոչ հասանեմ ... սոռ ինչ քաջալերիմ , և սոսաւելապէս լքանիմ || . նարէի :

Սակ երբեմն յետադասին . զոր օրինակ , * Ացորդակից լեր Բժշկապէս , և մի 'ի խոյզ ընտրութե կոչեր դասորաբար || . նար :

Սլ երբեմն ևս ընդ մէջ մակերայի և բայի այլ բանականի . և կամ այլ մասն բանի . ֆթ , * Յորժամ որ այժմս բնապաճոյճ՝ խրոխտաճայն՝ սիգացօղ՝ բարձրապարանոց , անկեալ դիմ գի անկենդան || . նարէի :

* Սլ գու մի զանբանիցն կենդանութի ինձ 'ի դէմս Բերեր || . սարգ :

Վիտելի է երրորդ , զի մակերայք բազում անգամ երկու կամ երեք 'ի միասին դնին : Սրբեմն նովին տե-

սակաւ . ԳՐ , * Օ մարգոյ բարին ընդ այ բարոյն հա-
մեմատեալ՝ արդարեւ սրտագողէս չար գտանի ॥ . սարգ :
Լըբեմն ևս այլևայլ տեսակօք . զոր օրինակ , * Լհա-
սնիկ արդարապէս կանխեցաք ասացաք , իբրու պա-
րանաւ յինքեանս ձգել զմեզս ॥ . սարգ :

Լը երբեմն ևս մի և նոյն մակբայն կրկնելով դնի առ-
ի յաճախականապէս նշանակել . զոր օրինակ , * Սե-
ծացաւ այրն յոժ յոժ ॥ . այսինքն կարի յոյժ . ծննդոյ :

* Լսյո՛ այո և ես մի եմ՝ ի նոցանէ ॥ . նարեկ :

* Սրեկ սրեկ զմարտ հինին ՚ի վր հեղուին ॥ . յովհ . կալ :
Բստ այսմ վնի երբեմն և բացասական մակբայս՝ ոչ ,
կրկնելով ՚ի սկզբան և ՚ի վերջոյ . ԳՐ , * Լը ոչ մի ինչ
առանց շնորհացն այ ՚ի գլուխ ոչ ելանէ ॥ . այսինքն
և ոչ մի ինչ բնաւ . սարգ :

Վիտելի է չորրորդ , զի մակբայք ոչ միայն դնին ՚ի
վերայ բայից , այլև ՚ի վերայ ընդունելուէց . ԳՐ ,
* Լմենից տիրող հաւասարապէս ॥ . նարեկ :

* Լըղև վերստին ծնող մարդկու թէս ॥ . փռլ . լուս :

* Լնճառելի դրախտին աստէն տեսող ॥ . ՚ի շար . Խ :

* Սեծ է փառք քահանայու թէ յարժանապէս ու-
նողսն ॥ . լամբրոն :

Լըբեմն ՚ի վերայ բայանուանց ևս . ԳՐ , * Լը եցոյց
զմուկգնաբար գոչումն ॥ . եղիշէ :

* Լնասնաբար սահեցմամբ . . . լը երկիր մածաք ॥ . նար :

* Սերստին առումն բանին՝ զհաւատարմութի իրացն
ցուցանէ ॥ . սարգիս :

Լըբեմն ևս դնին ՚ի վերայ այնպիսի ածականաց , որք
ունին զհաղորդուի լը բայից . ԳՐ , * Լայեա՛ վերըս-
տին ՚ի բնուէս կերպարան՝ միշտ սխալական ॥ . նար :

* Բստ հոգւոյ՝ ամենեւին անշարժք ՚ի բարիս ॥ . շնորհ . ընդի :

* Հեղցէս զաղբիւրաբար զառատաբուղիս զշնորհս ॥ .
ի յաղորոյի : Ըր աղբիւրաբարն է մակբայ՝ ածական
անուանդ ստասպաբողիս :

Լըբեմն ևս դնին յայնպիսի բանս , յորս զօրուք կայ
բայն . ԳՐ , * Լսյօր ՚ի կառս , վաղիւն ՚ի դագաղս ॥ .
այսինքն այսօր նստեալ կայ ՚ի կառս , լի . լամբրոն :

* Լթէ կանոնն թիւր իցէ , քանի՛ մանաւանդ , զք
ուղղին նովաւ ॥ . սարգ :

* Իսկ արդ՝ չար արժան է ասել թագաւորին , քան՝
ես ոչ ասեմ՝ ॥ Եղիշէ :

Գիտե՛լի է Հինգերորդ , զի երբեմն մահբայք ինչ ա-
ծական լինին գոյականաց , և իբր ածական վարին . Գր ,

* Օ սարի կենցաղս գիշեր կոչեաց առաքեալն ॥ Խոս-
ր՛ն : Ուր սարին լեալ է ածական՝ անուանս կենցաղ :

* Չար է նախանձ , և 'ի կարի յանդգնութիս ածէ ॥
Իգնատիոս :

* Յայտնեցին որդւոց մարդկան զծածկապէս խոր-
հուրդ ॥ շար :

Եւ ևս՝ երբեմն նախգիրք խնդրոյն դնին 'ի վերայ
մակբայից . Գր , * Լարեպաշտ արքայն կոստանդիանոս

չայսր անոր տարբերեալ տուն հաւատոյ ... անխախ-
տելի ամուսն պնդեալ հաստատեաց ॥ լամբ :

* Օ պար եղեալն ... առաջի աչաց տեսանէր ॥ Կոլ :

* Գայր առ նա ապա և մեծ իշխանն վրայ ատրներ-
սէ՛հ 'ի ցաւակցաբար վշտակցուի ॥ յովն . Կալ :

Գիտե՛լի է վեցերորդ , զի բազում անուանք ածականք
երբեմն իբրև զմակբայ վարին . Գր , * Ար ծաղկեաց

գարունն հաւատոյ ॥ Ղնորհ :

* Եթէ նոքա (այսինքն առաջնորդք ,) ուղիղ գնան ,
հետեւեալքն անխորթ ճանապարհորդեն ॥ լամբրոն :

* Բաջ միտ դիր աղաչեմ ॥ Տամբրէ :

* Սոր ձեւանամ , և իրօք խոտորիմ ॥ Նար . Կալ :

Եւս կիրառութի յաճախ է 'ի բարդ ածականս . Գր ,

* Պարզերես կացընք առաջի աւանդողին ձեզ զտաղանդ
պատուիրանին ॥ Ղնորհալի :

* Օ մեզ ինքեանս բոլորապարտող ընծայել նյ ॥ սարգ :

* Երազանութի էլանելի կամարս լուսեղէնս ॥ 'ի մայրոցի :

Սոյնպէս և ածական անուանք , որք ունին զբաղա-
դրական մասնիկս՝ ան , կամ զբաղդատական մասնիկս՝
գոյն , բազում անգամ վարին իբրև զմակբայ . Գր , * Եւ-
սայնս կարօղ եմք զնալ ընդ ճանապարհ կենցաղոյս
'ի յերկինս ॥ լամբ :

* Եւնաս նաւեցիք , և հասիք առ քո ॥ շարակ :

* Գերազոյն զոչէ փող գաբբիէլեան ॥ շարակ :

* Որք կանխագոյն զածեղէն բանն ընկալան , կատարե-
լագոյնք են և առաջինք ॥ Տամբրէ :

Երբեմն ևս անուանք ինչ ածականք՝ ունեւորվ ՚ի վերջոյ
զյօզս՝ ս , կամ զբառգ՝ ինչ , իբր մակբայ վարին . զք ,

* Եւզումն առաքինանամք ॥ . Խորոզ :

* Եւբարտաւանս և բարձրայօնս փքայր ॥ . յովհ . կաթ :

* Ղեկեցիկ ինչ անգ կարգեւորվ ॥ . Խոր :

* Իր սքանչելի ինչ գիպեալ եղև ըստ գործոյն՝ և ա-
նունն ॥ . Նոյն :

Վիտելի է եօթներորդ , զի երբեմն անուանք ինչ , թէ
ածականք և թէ գոյականք՝ հօլովմամբ իւրք իբր մակ-
բայ վարին . զք , * Սինչ կենդանեօսս խօսիմ , մեռեալ
եմ անհասիրգ ॥ . Նար . կի :

* Հանապարասորից եկեալ սրտաբեկ առնէր ॥ . Գեորգ :

* Հանկարիս հայեցեալ յանդէպս տեսանէր ॥ . Կոլ :

* Կնմանս առ օրին յայտնէ զբարկու թի իւր ॥ . առաջ :

* Խափանեցի առ աչօ կարծելն ॥ . շնորհ :

* Օրնչ վիճելք զճանապարհայն ॥ . Տարի :

Եւ երբեմն ևս մի և նոյն անունն կրկնեւորվ իբրև
մակբայ վարի . զք , * Խմբեցաւ պատերազմն , և մա-
տեան ճակատս առ ճակատս ॥ . Խոր :

* Որն առ որն յառաջ մատուցեալ՝ միապետել ջա-
նայր ॥ . յովհաննէս . կաթ :

* Ի երան ՚ի Բերան զմիմեանս համբուրիցեն ॥ . Վեցօր :

* () Ըստ օրէ յաւելուած լիցի ՚ի լաւունն ॥ . յաճախ :

* Տօնէ իսրայէլ աճ յաճէ՝ պենտակոստէ առ ձայնեալ ॥ .
Խոր . վարդ :

* Եւ մի առնուին զբահանայուէն պատիւ ॥ . Նանայ :

* Ղայլ ՚ի գայլի կային յօրէնսն առաջինս ॥ . Գ . Տակ :

Եւ ևս՝ երբեմն այլևայլ անուանք , և կամ նաև այլ
մասունք բանի՝ ՚ի միասին եկեալ իբրև մակբայ դնին .

զք * Սեծ ամուրդ այդ հիշն ՚ի վեր տապալեցաւ ॥ . եղիշ :

* Եւ իւր ընդ ձեջ ձեղքէր զամուր զլիսանոցն ॥ . յովհ . կաթ :

* Եւ ինչ պարաստ տեսանեմք զգործն բանիցս վը-
կայ ॥ . լամբրոն :

* Հան ևս զի սիւսեալ լը զլուխս կոհակայն ॥ . յովհ . կաթ :

* Եւ անգի ողորմու թի է , որ Բարձր ՚ի գլուխս պարծի առ-
դատաստանաւն ॥ . շնորհալի :

* Կօչեւոր հրաման տայր յակնէ յանոսանէ ॥ . եղիշ :

* Եւ այսպէս սք (զի սեւեւ կիրոս և անախորոս) թագա-

ւորեալ ընդ փոքր եւ ընդ շատ իբրև ամս Կ , ապա ապրստամբին պարթևք 'ի մակեդոնացւոց ॥ . յովն . կաթ :

Վիտելի է ութերորդ , զի ցուցական դերանուանքս՝ սոյն , Դոյն , նոյն , յարեալ յանունդ օրինակ՝ վարին ընդ նմա իբրև զմակբայ , ունելով երբեմն զնախդիրդ՝ զ զոր օրինակ , * Օ սոյն օրինակ եւ ծերունին այն (նոյ) յայնժամ 'ի սուգ տրտմութիւն վտանգեալ էր ॥ . ոսկ :

* Վոյն օրինակ եւ յոյնք ... ունին զիրաւունս ॥ . յաճախ :

* Վոյն օրինակ եւ 'ի տնէ են ամ պահպանուիք ॥ . ափաթ :

* Սիւ կս ձեզ վոյն օրինակ գնալ ॥ . երէտ :

Բստ այսմ ձեանայ եւ ցուցական դերանունդ՝ այս . զԲ ,

* Եւ նա զայս օրինակ փոխեցաւ յաշխարհէ ॥ . Բ . ճակ :

* Եւ էր պատճէն հրովարտակին օրինակ զայս ॥ . ափաթ :

Վարձեալ եւ բայս՝ է , վարի երբեմն իբրև ժամանակական եւ տեղական մակբայ ընդ բառիցս՝ ուրեք , ուր , շէ , որ , զԲ , * Եւ ուրեք ուր բանիւ վճարէ . . . եւ է՝ շէ ձեռն դնէ ॥ . այսինքն ուրեք ուրեք , կամ երբեմն .

Իփնասիոս :

* Եւ ուրեք՝ շէ քաջապէս յաղթեցաք թշնամեացն , եւ է՝ շէ նորա մեզ յաղթեցին . եւ Բաղամ այն է՝ որ յաղթող գտեալ եմք , եւ ոչ յաղթեալք ॥ . երէշէ :

Վիտելի է իններորդ , զի մակբայքս՝ Մստի , այտի , անտի . աստ , անդ . այտը , այդը , անդը , դնին երբեմն փոխանակ ցուցական դերանունաց . զոր օրինակ , * Եւ են կրկին կարօտ 'ի տարաբնակ լինել 'ի բնակուէ ստտի ॥ . այսինքն յայսմ բնակուածէ . յովն . կաթ :

* Բայց արդ՝ դարձ 'ի բարկուածէ այտի ॥ . նոյնն :

* Բնոյոս եղեն . . . 'ի մեծուածէ անտի , որ արդարոցն պահեալ կան յերկինս ॥ . Իփնաս :

* Յաշխարհի աստ նեղուածի ունիցիք ॥ . յովն :

* Յո գնաց 'ի գերեզման անդր , ուր եղեալ էր զազար ॥ . ճամբր :

Երբեմն կս դնին 'ի տեղի դիմորոշական տառից . զԲ ,

* Վզորդեալ սասանեցաւ ողորմելի աշխարհս մեր 'ի մերոց աստի ॥ . այսինքն 'ի մերոցս . յովն . կաթ :

* Բհա ըզձալի համարիմ ասել աստանօր 'ի քոյոց այտի զոր ընդ իմ կրեցեր ամբ բուրբից ॥ . նար :

* Աշինչ կարաց շարժել զնոսա 'ի սիրոյ անտի անյ ॥ . սարգ :

- * Աղվաղակի փոփոխեալ գտայց 'ի լաւ անորք ॥ Կար :
- Լաւ երբեմն ևս դնին իբր զարդ . Գր , * Աեցցեմ 'ի հիւ-
ւանդու թենէ աստի իմմէ յայսմանէ ॥ . Կ . Լապ :
- * Լանեւոց էք 'ի մարմնոյ այտի ॥ . Տամբբէ :
- * Որք 'ի լոյս անդ են , ցնծան . և որք 'ի խաւարի անդ
են , յոգւոց հանեն ॥ . Տճբ :
- * Լա իւրան անորք եկն , և իւրքն զնա ոչ ընկալան ॥ .
նոյնն :

Գ Լ Ո Ի Խ Ի Օ :

Յարգութս Շաղկապի :

Շաղկապն է մասն բանի , որ յարէ և միաւորէ ի
միմեանս զայլ մասունս բանի , նաև զնոյն իսկ զբանս .
և բաժանի 'ի զանազան տեսակս . որք են՝ բաղհիւսա-
կան , տրոհական , ևն . որպէս կարգաւ եղաք յառա-
ջին մասին . տես և յընդարձակն . ք . 27 :

Լա յիտելի է , զի երբեմն վասն վայելու թէ բա-
նին զօրու թի՞ դնին շաղկապք ինչ . որպիսի են հասա-
րակօրէն սօքա . Բայց , սակայն , այլ , վասն այսորիկ , ևն .
յորժամ յառաջոյ սոցա դնին շաղկապդ՝ Լեպէր , վասն
չի , ևն . Գր , * Թէպէտ փակեաց և կնքեաց զդրունս
եկեղեցեաց ընդ անձ աշխարհն պարսից , (Բայց) նո-
քա զանձ տուն եկեղեցի արարին . եղիչէ :

* Անն զի ոչ կացաք յուխտի նն , (վասն այսորիկ) ան-
փոյ թ արար զմեզ ॥ . յով . Կալ :

Իսկ երբեմն ներհակ այսմ շաղկապս և իբր յաւե-
լորդս դնի 'ի դրադէմ բանս և 'ի դերբայաւորս . Գր ,

* Լա երկիւղի անկանելոյն զարհուրեալ՝ և թմրեսցի ॥ .
սարգ : Ուր ևն ամենեկն թարմատար դնի :

* Ա՛յ ոք լսելով զարժանի ողբոց բանքս՝ և ոչ բեկանի
սիրան ॥ . սարգիս :

* Ա՛յ յընթանալս իմնւմ՝ և կասիմ ... 'ի յաթուս ծե-
րոց բազմեալ՝ և խելայեղից կցորդիմ ॥ . Կար : Լա յա-
պարտ է զգուշանալ յայսպիսի ոճոյ :

Պիտելի է դարձեալ , զի շաղկապս Իսկ՝ երբեմն միայն

առ ՚ի զարդ դնի ՚ի բանս. դր, * Ինքն իսկ է ամ յամի՛
աղբիւր բարեաց || . յաճախ :

* Օ բոլոր իսկ զչոյնս ոչ դանդաղիմ մայր կի՛մ զայեակ
ասել իմաստից || . Խոր :

* Վանզի արդարե գիտակ իսկ ես, թէ չար է արարն,
և ընդաբոյս՝ չարուին մեր || . Կարեէ . տես յընդար-
ձակն :

Գ Լ Ո Ի Խ Ի Կ :

Յաշտս Սնարկուի :

Ս վերայ միջարկուէ ևս սակաւ ինչ ունիմք խօսիլ .
զի սակաւ է և գործածուի սորա . և զորս եղաք յա-
ռաջին մասին , այն բաւական է :

Օ սա ոմանք ընդ մակբայս դասեն . բայց ոչ երևի
այս ուղիղ . զի մակբայն ցուցանէ զպարագայս գոր-
ծողուէցն , իսկ միջարկուին ՚ի միջի արկեալ ՚ի բանս՝
յայտ առնէ զընական կիրս հոգւոյն . որպիսի են կիրք
ուրախուէ , տրտմուէ , ցաւոց , երկիւղի . ևն : Վանզի
յասէն , * Վաճէ , որչափ է որովայնամուլու թէ բռնաւ
ւորու թի || . (սսկ .) միջարկու թիւնս Բաճէ՝ ոչ ցուցանէ
զպարագայս գործողուէցն , այլ՝ զկիրս հոգւոյն պատ-
ճառեալ ՚ի զարմանալոյն ՚ի վերայ բռնուէ որովայնա-
մուլուէ : Եւ յասէն , * Հապա՝ որով օրինակաւ , զինչ
կամիս առնել՝ կատարեալ || , (եշեշէ .) միջարկու թիւնս
հապա՝ յայտ առնէ զկիրս եռանդեան հոգւոյն առ ըու-
նելուի իրիք : Եւ յասէն , * Ո՛վ զիարդ միանգամ
վճիռ եհատ , և զեղկելի ձայնն արձակեաց || , (սարգ .)
ուչն ցուցանէ զկիրս զարհուրանաց ը ահագին վճիռն :
Ի ստ այսմ իմն և զայլոց :

Եւ զիտելի է նախ , զի միջարկուիք երբեմն յա-
րին յանուանս նշանակիչս այնց՝ յորոց վերայ է կիրք
հոգւոյն . դր , * Ո՛վ սքանչելեացս , գործ՝ առ որ տկա-
րանայ բռնու թի թագաւորաց || . Լաճ :

* Վաճէ անոթակալուեն (քսի) , չև ևս յանդիմանէր
զմասնիչն . այլ՝ սաուեր արկեալ ծածկէր զիրն || . Կարե :

* Սայ ախտացելու մն յախտէ, որ խոցի և ոչ ընդոստնուն ॥ . շնորհ :

* Լաւաշ 'ի վերայ չարչարելոցդ և հնձելոցդ առ հասարակ հարցդ և եղբարցդ ॥ . Տաշտոց :

Հայտախտի բանս՝ գրեթէ միշտ զօրու թիւ գտանի բայինչ . որ և երբեմն ներգործու թիւ դնի . զոր օրինակ ,

* Սայ է նոցա, զի լը ճանապարհին կայենի գնացին ॥ .
յուրայ :

* Լարանի որսնմ, և երկրին, լը որ նա անցանիցէ ॥ . եղիշ :

* Լարանի է մարդոյ, զոր ոչ յաղթահարեցին երկունք ազահու թե ॥ . Տծբ :

Գիտելի է երկրորդ, զի առ միջարկուին վերաբերին լը իմիք և կուսական անուանք . զի լը օրինակի միջարկուեց իբր անկախ 'ի բայէն և 'ի խնդրոյ նլ դնին 'ի բանս՝ յերկրորդ դէմս . զոր, * Լնկալ ոչ անձայինդ գրեգորիոս՝ զփոքրիմաց բանս նուազ մերոյ տեսուես ॥ .
իգնար :

Լալ զպէսպիսու թե միջարկուեց ասացաք յառաջին մասին հանդերձ օրինակօք : Լայց պարտ է ևս զիտել, զի գտանին և այլ բազում միջարկու թեք, զորս ոչ եղաք 'ի նմին՝ վասն ոչ գոլոյ նյ 'ի հասարակ գործածու թե . որպիսի են սոքին . ա ա , ա , ահ , հա , է , հէ , յէ , եհէ , էհ , ըհ , իհ , իհ թէ , ուհ , իշա , տի , տիր , իցիւ , իցիւ թէ , օշ թէ , օշ եթէ , վայ վաղայ , բէք , ափսոս , և այլ այսպիսիք . զորս չէ արժան 'ի կիրառնուլ 'ի հասարակ շարագրուին : Տես յլարձակն :

ՄԼՍՆ ԵՐՐՈՐԿ

{ Յաղագս համայնութեան մասանց բանի :

Էանդէս արուեստի քերականութի յայսմ մասին պայծառանայ . զի 'ի սմին ամ բառք առ միմեանս եկեալ պէսպէս համաձայնութի՝ կազմեն խորն ջոյս բանի . որով և միտք ուսանողաց տեսեալ զխայտալ բառից ընդ իրեարս յայս սեղան՝ զուարճանան և բերկրին . և ս և արժանօք վայելեն զպտուղս վաստակոց իւրեանց, զոր վաստակեցին յառաջին և յերկրորդ մասին : Եւ յանձանձիրն ճաշակել՝ սկսանին պարարտանալ ոգիք նորա յանուշութի կազմաւորութեանից : Օ այս սեղան՝ կամեցեալ կազմել բարեւոյն՝ ախորժական և ընտիր օրինակօք ունիմք կարգել . խօսեալ նախ համառօտիւ զհամաձայնութենէ մասանց բանի 'ի հասարակի : Եւրդ՝

Համաձայնութիք մասանց բանի են կապակցութիք նոցա ընդ միմեանս՝ առ 'ի կազմել զբան : Եւ յս կապակցութիք լինին ութ եղանակաւ՝ ըստ ութից մասանց բանի : Եւ յս՝ անուան ընդ անուան : Եւ յերկրորդ՝ դերանուան ընդ դերանուան, և ընդ անուան : Եւ յերկրորդ՝ բայի ընդ անուան, ընդ դերանուան և ընդ ընդունելութե : Եւ յերկրորդ՝ ընդունելութե ընդ ընդունելութե, ընդ անուան և ընդ դերանուան : Եւ յինգերկրորդ՝ նախադրութե ընդ անուան, և ընդ այնս, որք իբր անուն հօլովին : Եւ յեցերկրորդ՝ մակբայի ընդ բայի, և ընդ այնս, որք ունին զզօրութի բայի : Եւ յօթներկրորդ՝ միջարկութե ընդ բանի : Եւ յութերկրորդ՝ շաղկապի ընդ բանի, և ընդ մասանց նորա :

{ Յայտոսիկ ութ համաձայնութիս առաջի դնին ութ հարկաւոր գիտելիք 'ի շարադրութե . որք են սորին . 1, բացայայտիչ և բացայայտեալ . 2, յատկացուցիչ և յատկացուցեալ . 3, ածական և գոյական . 4, յարաբերական և յարաբերեալ . 5, անուն բայի . 6, խնդիր .

7, արգելիչ խնդրոյ . 8, նախդիր : Արոց հանդամանք
և պիտանու թիք յայտնի լինին 'ի բացատրութիւն վե-
րոյգրեալ ու թից համաձայնութեցդ :

Մ. Մ. զիտելի է, զի զհամաձայնութե նախադրուէ ,
մակբայի , միջարկութե և շղկապի՝ զօր ինչ արժան
էր գիտել, խօսեցաք յառաջին և յերկրորդ մասին .
ուստի չունիմք ինչ խօսել զսոցանէ յայսմ մասին . այլ
միայն զհամաձայնութե անուան , դերանուան , բայի և
ընդունելութե . յորս բովանդակին ամ զօրութիւնք
արուեստի քերականութե :

Եւ նախ կամեցեալ խօսիլ զհամաձայնութե անուան
ը անուան՝ գիտելի է, զի անուանք որովհետե կամ
գոյական են , և կամ ածական , 'ի դալ սոցա առ մի-
մեանս՝ հարկ է , զի կամ գոյականք ընդ գոյականաց
յօդեսցին . կամ ածականք ընդ ածականաց . կամ
գոյականք ընդ ածականաց . և կամ ածականք ընդ
գոյականաց : Իսկ գոյական անուանք երրակի կարեն
յօդիլ ը գոյականաց . նախ՝ իբր բացայայտիչ . երկ-
րորդ՝ իբր յատկացուցիչ . և երրորդ՝ իբր խնդիր .
զորոց խօսեսցուք կարգաւ :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ե Ը :

Հաղագս համայնաբանութե փոյական անուանց ընդ փոյականաց իբր
Բացայայտիչ . համ

Հաղագս Բացայայտել :

Յորժամ 'ի բանս կամիմք զգոյական անուն ինչ
բացայայտել՝ թէ յինչ միտս դնի , և կամ փոխանակ
որոյ նշանակէ , յարեմք 'ի նոյն զայլ միւս ևս անուն
գոյական՝ թուով և հոլովիւ համաձայն նմին՝ առանց
շղկապի . և զայն կոչեմք Բացայայտիչ . որպէս երեւի
յայս բան . * Մ. յօր բուսաւ յաննայէ մորենին մա-
րիամ || . շարակ : Աւր անունս մարիամ՝ յարեալ յա-
նունս մորենի՝ լեալ է նմին բացայայտիչ . զի բացայայ-
տէ , թէ մորենին աստ առեալ լինի փոխանակ մա-
րիամու :

Եւ զի տելի է նախ, զի բացայայտին երբեմն զնի
 ևս յառաջքան զբացայայտեան. զք, * Սուշէս հիմն
 մարգարէից ապաց, մի ատեր զեղբայր քոյ ॥ . ՏՃԲ :
 Ուր անուես սուշէս՝ է բացայայտիչ բառիս՝ հիմն մար-
 գարէից :

Երբեմն ևս ՚ի մէջ բացայայտին և բացայայտելոյն
 անկանի բայ . զք, * Օ կորուսեալ դրամն ինդրեաց՝
 զլծագաւորական պատկերն ॥ . Ի Գնար : Ուր անուես
 Լափաւորական պատկեր՝ է բացայայտիչ կորուսեալ դրա-
 մոյն, ՚ի մէջ անկանելով բայիս՝ Ինդրէաց :

Վիտելի է երկրորդ, զի երբեմն բազում եզական ան-
 ուանք լինին բացայայտիչ միոյ յոգնականի . զք .

* Որդիք սբյ յուսկանն պապ և աթանազինէս... մաս
 անձանց նիւթեցին ॥ . յովն . կալ : Ուր երկու եզական
 անուանքս պապ և աթանազինէս՝ են բացայայտիչ միոյ
 յոգնական անուանս՝ որդիք սբյ յուսկանն :

Վիտելի է երրորդ, զի թէպէտ բացայայտին առանց
 շաղկապի յարի ՚ի բացայայտեալն՝ որպէս և եղաք ՚ի
 վերոյ, բայց որովհետեւ բացայայտին է իբր մեկնուի
 բացայայտելոյն, ուր ուրեք կայ բացայայտիչ, անդ
 կայ զօրութիւն և մեկնական շաղկապ ինչ . որպէս յայս
 բան, * Օ տիրական մարդն՝ զհոգին թշնամանեցին ॥,
 սարգ . կայ զօրութիւն մեկնական շաղկապդ՝ այսինքն .
 որպէս եթէ ասէր . զտիրական մարդն, այսինքն զհո-
 գին թշնամանեցին :

Եւ զի յամի ՚ի սոսա միշտ զօրութիւն կայ շաղկապ մեկ-
 նական, վասն այսորիկ բազում անգամ հանդերձ նու-
 վաւ դնի բացայայտին . զոր օրինակ, * Յամաբեսցին
 պտոյտք գետոց . այսինքն՝ մեղաց յորդու թիք ॥ . ափալ :
 Ուր անուես մեղաց յորդուի՝ հանդերձ շաղկապիւս այս-
 ինքն՝ լեալ է բացայայտիչ անուանս՝ պտոյտք գետոց :

Երբեմն ևս բայիւ հանդերձ դնի . զք . * Ինթասցո՛ւք
 այսուհետեւ ՚ի սք լերինսն, ՚ի մարգարէսն ասեմ և
 յառաքեալս ॥ . Գով . լուս : Ուր անուանքս ՚ի մարգարէսն
 և յառաքեալս՝ հանդերձ բայիւս ասեմ՝ են բացայայտիչ
 անուանդ՝ ՚ի լերինսն :

Եւ դարձեալ երբեմն ամբողջ ինչ բան իբրև անուս
 ինչ՝ լինի բացայայտիչ անուան . զոր օրինակ, * Ի՞մ

օրէնք 'ի մի բան կատարին, 'ի սիրեցեցեան զընկեր քոյ իբրև զանձն քոյ ॥ - Գաղ : Ուր բանս՝ սիրեցեցեալ զընկեր քոյ *liā*, է բացայայտիչ անուանս 'ի մի բան :

Մ. յւ այսպիսի բացայայտիչք հասարակօրէն յանորոշ բանս դիպին . այսինքն յայնպիսիս, որք աներևոյթ բայիւ կազմին . զոր օրինակ, * Մ. յս խաբէութի մտաց ողորմելի է քան զամ խաբէութի, համակ կարգաւորութի յանկարգութե կալ, և լուսով 'ի խաւար ॥ - սարգ : Ուր բանս՝ համակ կարգաւորութի յանկարգութե կալ և այլն, է բացայայտիչ անուանող՝ այս խաբէութի :

Մ. յս եղանակ բացայայտիչ առաւելագէտս 'ի գործածի 'ի վերայ ցուցական դերանուանցս՝ այս, այդ, այն, սոյն, դոյն, նոյն . զոր օրինակ, * Օ իմարդ լինիցի այդ՝ փոխանակել զիմ՝ ախտացեալ ոչխար ընդ առողջ գազանին ॥ - խոր : Ուր բանս՝ փոխանակել զիմ և այլն՝ է բացայայտիչ դերանուանս՝ այդ :

Վիտելի է չորրորդ, զի ուրեք ուրեք յատուկ անուանք առանց համաձայնելոյ ևս լինին բացայայտիչ հասարակ անուանց . իբր զի երբեմն դնին յուղղական հօլովն (իբր ածական) . զոր օրինակ, * Հունն յորդանան գետոյ երիցս անգամ բաժանեցաւ ॥ - ՏճԲ : Ուր յատուկ անունս յորդանան՝ է բացայայտիչ գեորդն յուղղական հօլովն (իբր ածական) .

Այլ երբեմն ևս յարելով 'ի բառ դանուանովաւ հանդերձ լինին իբրև մի բացայայտիչ հասարակ անուան . (և այս յաւէտ 'ի յատուկ անուանս մարդկան) . Գր, * Արեւից մի պետրոս անուն ॥ - Եղեղե : Ուր պետրոս անուան է բացայայտիչ բառիս՝ երեց մի :

Վիտելի է հինգերորդ, զի 'ի բացայայտիչս նախդիրն իբր 'ի բազումս դնի 'ի վերայ երկուցն ևս, այսինքն 'ի վերայ բացայայտելոյն և 'ի վերայ բացայայտչին . մանաւանդ եթէ անկեալ իցէ 'ի միջի այլ մասն բանի . Գր, * Օ փրկականն սաղաւարտ 'ի գլուխ եդել զնշան խաչին ॥ - շար : Ուր նախդիրդ զ՝ եդեալ է 'ի վերայ երկուցն ևս . այսինքն 'ի վերայ բացայայտելոյն՝ որ է բառս փրկականն սաղաւարտ, և 'ի վերայ բացայայտչին՝ որ է բառս նշան խաչին :

Թեպէտ երբեմն միայն 'ի վերայ նախընթացին

դնի . դր , * Օ առաւօտ խաղաղու թէն քս սիրով 'ի մեզ ընկացուք ॥ . Խոսրով : Ուր նախդիրդ զ' եդեալ է 'ի վերայ նախընթացին միայն , այս է առաւօտ խաղաղութի . սրոյ լեալ է բացայայտիչ անունս քս :

'Ի վերոյգրեալ օրինակոք արժան է նկատել և զայս , զի բացայայտիչն և բացայայտեալն բազում ուրեք դնի հանդերձ յատկացուցաւ՝ կամ ածականաւ . ոպ երեւի և յայտ . * Շուրջ եղեն շունք բազումք՝ զինուորք պիղատոսի ॥ . շար : Ուր բացայայտիչն , այսինքն անունս զինուորք՝ եդեալ է հանդերձ յատկացուցաւ , որ է բառս՝ պիղատոսի . և բացայայտեալն , այսինքն անունս շանք՝ եդեալ է հանդերձ ածականաւ , որ է բառս՝ բազումք :

Գիտելի է վեցերորդ , զի երբեմն թէպէտ գոյական անուանք համաձայն դնին 'ի բանս առանց շաղկապի , բայց ոչ համարին բացայայտիչ միմեանց , այլ իբր խնդիր բայի . զոր օրինակ , * Արեւեցաւ մովսէսի վառմամբ հրոյ 'ի մօրենուջ յանապատին ॥ . զարար : Ուր երկօրին գոյական անուանքս 'ի մօրենուջ և յանապատին՝ թէպէտ առանց շաղկապի յարեալ են ընդ միմեանս համաձայն թուով և հօլովիւ , բայց ոչ են միմեանց բացայայտիչ . այլ երկօրին և ս խնդիր բայիս՝ երեւցաւ :

Գ Լ Ո Ի Խ Բ :

Յաղագս համայնոսն գոյական անուանց ընդ գոյականաց՝ իբր յարեացոյցիւ . հաճ

Յաղագս յարեացոյցիւ :

'Ի բանս յորժամ կամիմք յայտ առնել , թէ արդեօք նշանակեալն իրիք գոյական անուան՝ որո՞ւմ յատկանայ , կամ որոյ է , դնեմք առ նմին զայլ գոյական անուն 'ի սեռական հօլովիւ , որ զնշանակուի միւս անուան իւրացուցանէ , կամ ինքեան յատկացուցանէ . այսինքն ցուցանէ՝ թէ նշանակեալն այնր անուան՝ իւր է . և զայն սեռական հօլով կոչեմք յարեացոյցիւ .

զոր օրինակ . * Ար զբեռն ընկերին բառնայ , կատարէ զօրէնսն քնի ॥ . լամբ : Աւր գոյական անունդ ընկերին՝ լեալ է յատկացուցիչ բեռն . զի իւրացուցանէ զբեռն . այսինքն ցուցանէ զբեռն՝ որ ընկերին է . և ոչ՝ որ նաւուն , կի՛մ այլոյ իրիք : Սոյնպէս և գոյական անունդ քնի՝ լեալ է յատկացուցիչ բառիս՝ զօրէնսն . զի սեպհականէ ինքեան զնոյն . այսինքն յայտ առնէ՝ թէ քնի է այն օրէնք , և ոչ աշխարհի , կի՛մ այլոյ :

Այլ զիտեղի է նախ , զի յատկացուցիչն բազում անգամ նախադասի յատկացուցելոյն . զոր օրինակ , * Արում շատ տուաւ գիտութեան իմաստ , շատ խնդրեցի ՚ի նմանէ առաքինութեան տեսակ ॥ . Խորով : Աւր անունս գիտութեան՝ լեալ է նախադաս յատկացուցիչ Իմաստին . որպէս և անունս առաքինութեան՝ Խորով :

Արբեմն ՚ի մէջ յատկացուցիչն և յատկացուցելոյն այլ մասն բանի անկանի . զոր օրինակ , * Հախտս թաւալի մեղաց ॥ . այսինքն յախտս մեղաց թաւալի . Դորդ :

Արբեմն ևս ամբողջ բան մտանէ ՚ի միջի . զոր օրինակ , * Օ ի զմեղացն՝ որով ստուք բամբասեցեր զարդարն ՚ի մեծամեծաց կի՛մ ՚ի փոքունց , զգատաստանն գու ինքնին անձամբ քո բարձրես ॥ . Կր գու ինքնին բարձրես զգատաստան մեղացն . սարգ :

Վիտեղի է երկրորդ , զի երբեմն միոյ անուան լինին բազում յատկացուցիչք . Դր , * Սթերս՝ սուկոյ և արծաթայ և քարանց պատուականաց և զգեստուց և պէսպէս գունոց և անկուածոց ... բազմացոյց ॥ . Խոր : Աւր անուանքս՝ սուկոյ , արծաթայ , քարանց , ևն , են յատկացուցիչ անուանս՝ Տթերս :

Արբեմն ևս բազում գոյական անուանք լինին միմեանց յատկացուցիչ . Դր , * Տիպք կերպարանաց ճըշմարիտ բանից զգեցեալ ունին զհօգւոյն իմաստս ॥ . Իգնատ : Աւր ճշմարիտ բանիցն է յատկացուցիչ կերպարանաց . և կերպարանացն է յատկացուցիչ անուանս՝ Իգնատ :

Վիտեղի է երրորդ , զի եթէ յատկացուցիչն կամ յատկացուցեալն իցէ նախադասեալ , նախդիրն հասարակօրէն գնի միայն ՚ի վերայ նախընթացին . Դր , * Օ լուսոյն ճառագայթ տպաւորէր ՚ի յինքեան ॥ . շար : Արբեմն ևս՝ այլ սակաւ ուրեք գնի միայն ՚ի վերայ

յետադասին . դր , * Նառայի առեր ղերպարանն ॥ չի
առեր ղերպարան ծառայի . շար :

Արբեմն 'ի վերայ երկուցն ևս դնի , մանաւանդ ե-
թէ անկեալ իցէ 'ի միջի այլ մասն բանի . զոր օրինակ ,
* Օ մահու փարատեաց ղերկիւղ ॥ շար : Աւր նախդիրն
եղեալ է 'ի վերայ երկուց անուանցս՝ Տահու և Երկու-
սրոց մինն է յատկացուցիչ , և միւսն յատկացուցեալ ,
որպէս եթէ ասէր . ղերկիւղ մահուն փարատեաց :

Իսկ երբեմն դնի նախդիրն նաև 'ի վերայ այլոց բա-
ռից՝ որք յարին 'ի յատկացուցիչն կի՞ 'ի յատկացու-
ցեալն , զհարգ և իցէ . դր , * Օ մեծին 'ի ծնունդս կա-
նանց ղարատեալն և ղմկրտչին յովհաննու ղառաբի-
նու թէ ղհանդէս տօնելով այսօր 'ի ձայն հնչման , և
այլն ॥ շար : Աւր փոխանակ միոյ նախդրի եղեալ կան
բազումք . զորս հնար էր չդնել՝ և կարգել այսպէս .
'ի ձայն հնչման տօնելով այսօր ղհանդէս առաքինուե-
կարատեալն և մկրտչին յովհաննու՝ մեծին 'ի ծնունդս
կանանց :

Պարտ է նկատել և զայս , զի եթէ յատկացու-
ցիւքն կամ յատկացուցեալքն իցեն բազում , նախ-
դիրն իբր 'ի բազումս կրկնի նաև 'ի վերայ երկրորդ
յետադասին . և երբեմն 'ի վերայ Կամի . իսկ երբեմն
ոչ կրկնի . դր , * Վուք զմն արհամարհեալ զօրոյն
պատուիրան՝ ղթչամուսն ձեր ընկալայք դարձեալ
զխրատ , ղատելու թի և ղբաժանումն ॥ շար :

Արբեմն ևս զօրու թի եղեալ ղյատկացուցեալն՝
նախդիրն դնի 'ի վերայ յատկացուցիչն , և այնու իբր
զօրու թի իմացեալ լինի յատկացուցեալն . զոր օրինակ ,
* Երբեքն ուսանել , և ղյովհաննու առաջի դնեն ॥ .
այսինքն զօրինակ աղօթելոյն յովհաննու առաջի դը-
նեն . Իգնար :

Ըստ այսմ պատահի և 'ի դերանուանս . զոր օրի-
նակ , * Ատուղ հոգւոյն ղմերս ասէ առաքեալն (այս-
ինքն զգործ մեր) , որ է սէր , իսաղաղութի . և ոչ թէ
հնոցայն (այսինքն զգործ նոցա) , որ էր հեռ , նա-
խանձ , և այլն ॥ շար :

Յաղագս համայնառնէ փոյական անուանց ընք փոյականաց իբր
խնդիր . համ

Յաղագս խնդրոյ փոյականաց :

Փոյական անուանք բաց 'ի համաձայնելոյ լէ գոյ-
ականաց իբր բացայայտիչ և իբր յատկացուցիչ, յա-
րին 'ի նոսա նաև իբր խնդիր՝ համաձայն բնութեան
ցին : Ս ասն զի բազումք 'ի նոցանէ ունելով զհաղոր-
դութի լէ բայից՝ լը պահանջելոյ բնութեան բայիցն առնուն
էրբեմն զխնդիր 'ի պէսպէս հոլովս . որպիսի են բայ-
անուանքն , իմ արք՝ որք 'ի բայից ամանցին , որդոն ,
Ղաշակումն , առումն , տեսութի , ժառանգութի , ասա-
ցուած , ևն . և կիմեն իբր արմատք նոցին . սնյ , Պատ-
ճառ , բարոզ , վիշտ , բարբառ , և այլն :

Սմանք յայտպիսի անուանց ունին զհաղորդութի լէ
ներգործական բայից , և կոչին ներգործականահաղորդ . ու
մանք լէ կրաւորականաց , և կոչին կրաւորականահաղորդ .
և ոմանք լէ չեզոքականաց , և կոչին չեզոքականահաղորդ :
Ըստ այսմ իմա և զածական անուանց :

Ըստպիսի անուանք էրբեմն ունին զզօրութի դեր-
բայի՝ մանաւանդ 'ի հոլովիլն . և էրբեմն ևս զզօրութի
ընդունելութեց յանգելոց 'ի ոչ և 'ի եւալ : Սւստի և
ըստ այսմ առնուն զխնդիր :

Ըստ զիտելի է , զի 'ի մեջ սոցա ներգործականա-
հաղորդքն և կրաւորականահաղորդքն առնուն զիւրի-
նատեսակ խնդիր . մի՛ խնդիր սեռի , և մի ևս՝ խնդիր
բնութե . իսկ չեզոքականահաղորդքն՝ միայն զխնդիր
բնութե :

Վիտելի է ևս , զի այսպիսի գոյական անուանք ոչ
միայն առնուն խնդիր զգոյական անուանս , այլ և 'ի
տեղի նոցա զածականս , ևս և զգերանուանս և զըն-
դունելութիս , որպէս տեսցի զկնի :

Ամեն . Կ :

Անուանք ներգործականապաշարդդ՝ յորժամ իբր դերբայ վարին , առնուն խնդիր սեռի 'ի սեռական հոլովն . փր , * Ճաշակմա՛ն մեղաց՝ ճաշեցի զմահ՝ ॥ . Ժամադիրք : Ուր սեռականն հոլովս մեղաց՝ լեալ է խնդիր սեռի ճաշակման . ուղ եթէ ասէր . ճաշակելով զմեղս՝ ճաշեցի զմահ :

Սոյնպէս է եթէ այսպիսի անուանք ունիցին զզօրութի բառից յանգելոց 'ի օղ , և 'ի էլ . փր , * Աղբուր կենաց անձ , և բղխումն սղորմութե՝ ॥ . այսինքն բղխող սղորմութե . շար :

Արբեմն ևս առնուն զխնդիր հայցական փոխանակ սեռականի . փր , * Անդանացուցեր զնա՝ փմա՛նք քո 'ի նա զհոգի բանական ॥ . 'ի մաշտոյի : Ուր հայցական հոլովդ պիտի բանական՝ լեալ է խնդիր սեռի փմանն . որպէս թէ ասէր . կենդանացուցեր զնա փչելովդ զհոգի բանական :

Այլ եթէ համբալք և նորավարժք չիցեն բաւական որոշելոյ զսեռական խնդիրն 'ի յատկացուցէ , մարթ է նոցա հասու լինել այսու . զի եթէ սեռական հոլովն կարիցէ փոխիլ 'ի հայցական՝ է խնդիր . որպէս տեսանի յառաջի եղեալ օրինակդ յասելն . ճաշակելով զմեղս . և ևս զորդմութե՝ բղխող : Ասկ եթէ ոչ կարիցէ փոխիլ 'ի հայցական , ոչ է խնդիր , այլ յատկացուցիչ և կամ այլ ինչ :

Ամեն . Ը :

Անուանք ներգործականապաշարդդ բաց 'ի սեռական և 'ի հայցական խնդրոց , և կամ առանց նոցա ևս , առնուն երբեմն յընտիր շարադրութիս զխնդիր բնութե յայնպիսի հոլով , զորպիսի պահանջեն բայքն , և որոց ունին զհաղորդութի :

Յուզականն , (թէպէտ և 'ի սակաւս .) փր , * Որ դրամանունն պետրոսի զքեզ օրդի հօր անյ՝ հայր 'ի յամպոյն վկայեալ այսօր ॥ . շար : Ուր անունս որդի՝ է սուղական խնդիր դրամանունն , որպէս թէ ասէր . զգաւա-

նեւն պետրոսի զքեզ որդի հօր ւնյ՝ հայրն ւնձ վկայեաց
այսօր 'ի յամսոյն :

'Ա վերջահօլով տրականն . ար , * Առայք զուն ան
սուտ ձեզ խոստանն ॥ . լամբրոն : Աւր չեղն՝ է տրական
խնդիր բառիդ խոստանն :

'Ա նախդրիւ տրականն . ար , * Տնւր մեզ զխաղաղու
թիւն քո , զոր շնորհեցեր սքց քոց առաքելոց՝ քնմաճ
քո 'ի նոսա զկենդանացուցիչ և զամենազօր հոգիդ քո
սք ॥ . Ժամադիրք : Աւր բառդ 'ի նոսա՝ է նախդրիւ տրա
կան խնդիր քնման . որպէս թէ ասէր . փչելով քո 'ի
նոսա զհոգիդ :

'Ա բացառականն . զոր օրինակ , * Առաւել քան
զարարչութիւն յօնչէ զաշխարհս՝ մեծագոյն փրկութիւն
զվերջինն իմանայիր ॥ . եղիչէ : Աւր յունչն՝ է բացա
ռական խնդիր արարչութիւն . որպէս թէ ասէր . առա
ւել մեծագոյն փրկութիւն իմանայիր զվերջինն՝ քան
զարարչագործել զաշխարհս յօնչէ :

'Ա պատմականն . ար , * Աւերագոյն է այս զբար
տութեան սասցոսած զմէնջ՝ քան զհեթանոսականացն ա
ռասպելեալ ւնձաբանութիւն ॥ . այսինքն ասեւն զմէնջ
զայս զբարտութիւն՝ վերագոյն է , ին . Էորհ :

'Ա գործիականն . զոր օրինակ , * Չէին ինչ 'ի միտ
առնոց լն հոգւոյն սքց կանխասացութիւն բերանով դաւ
թիւն ॥ . այսինքն լն ասելոյ կանխաւ զայս հոգւոյն սքց
բերանով դաւթի . նանայ :

'Ա պարառականն . ար , * () րինաւոր լուացմունք
քահանայիցն , և սրսմունք զժողովրդեամբն՝ նշանա
կէին զհոգւոր մկրտութիւնս ॥ . նի սրսկեւն զջուրս և
զարիւնս զժողովրդեամբն նշանակէին , ին . գեորդ :

'Ա ներգոյականն զոր օրինակ , * Ար 'ի սկզբան օրի
նարիւ պահոցն 'ի դրախտին ॥ . շար : Աւր 'ի դրախտին է
խնդիր բնութեան օրինարիւն . որ աստ փոխանակ գոյա
կանի դնի . իսկ խնդիր սեռին 'ի բարգուռ տեսանի .
այլ պահոցն է յատկացուցիչ . որպէս թէ ասէր . որ 'ի
սկզբան եգիր զօրէնս պահոց 'ի դրախտին :

'Ա խաղաղութեան . զոր օրինակ , * Ար սքեղծմաճ լն պատ
կերի քո տէր՝ պատուեցեր զմեզ ॥ . այսինքն ստեղծա
նելով ըստ պատկերի քո . շար :

Իսկ անուանք էրառարականահաղորդք առնուն զբացա-
ռական իբր զինգիր սեւի . զոր օրինակ , * Օ պաշա-
րուսն 'ի տուանց մեղացն գիշեր կոչէ ॥ լմբ : Ուր բա-
ցառական հօլովս 'ի սրտանց մեղացն է խնդիր սեւի կրա-
ւորականահաղորդ բայանուանս զպաշարուսն : Մյլ զըր-
նուէ խնդիրն առնուն ը ներգործականաց իւրեանց :

Ս ան 7 :

Մյուանք քերականահաղորդք յայնպիսի հօլով առնուն
խնդիր յօրպիսի պահանջէն բայքն՝ որոց հաղորդին :
'Ի վերջահօլով տրականն . զր , * Մինչալուի վարձուցն
հատուցման՝ ընդարձակէ զոգիսն 'ի գործս բարուէ ॥
էոչ : Ուր բառս հասրոցման վարձուցն՝ է տրական խնդիր
աինչալուէն . որպէս թէ ասէր . ակնուենին հատուցման
վարձուց՝ ընդարձակէ զոգիսն 'ի բարեգործութիս :

'Ի նախգրիւ տրականն . զր , * Ո՞ւյլ զտապանակն
նյ արար գերի այլազգեաց , թէ ոչ՝ քահանայիցն առ
'ի պաշտօն իւրեանց հեղգութիւն ॥ լմբ : Ուր բառս առ
'ի պաշտօն իւրեանց՝ է խնդիր հեղգութիւն . որպէս թէ ա-
սէր . ո՞ւյլ զտապանակն նյ գերի արար այլազգեաց ,
եթէ ոչ՝ հեղգանալն քահանայից առ պաշտօն իւ-
րեանց :

'Ի բացառականն . զր , * Հասանէ նմա կէտ վճար-
ման 'ի կենացս ॥ յովհ . էալ : Ուր 'ի կենացս է բացառա-
կան խնդիր վճարման . որպէս թէ ասէր . հասանէ նմա
կէտ վճարելոյ 'ի կենաց :

'Ի պատմականն (այլ 'ի սակաւս .) զր , * Յալի-
տեան է մեր զնմանէ գոհութիւն , որպէս և շնորհն . լմբ ॥
Ուր զնմանէն է պատմական խնդիր գոհութիւն :

'Ի պարառականն (այլ 'ի կարի սակաւս .) զոր օրի-
նակ , * Սպառաւորելին մեղք 'ի ժամանակէ անախ յան-
ցոսածոցն ազամայ զպատուիրանաւն ॥ Տծբ : Ուր պա-
րառական հօլովս զպարտութեանաւն՝ է խնդիր յանցոսածոցն :

'Ի ներգոյականն . զր , * Խոստացաւ զերանութիւն և
զհանգիստ յարքայուէ իւրում ॥ Տծբ : Ուր բառս յար-
քայութիւն է ներգոյական խնդիր հանգստեան :

'Ի ձեռն նախագորութիւն . զր , * Որգի հօր ասելով

ընդունելնայնոք ընդ հօր յայտ առնէ ॥ Խոսրով : Ուր
 ընդ հօրն՝ է նախագրուք խնդիր բնու-նայնոք : Աս
 այսմ է և յայլ բազումս :

Այլ զիտելի է, զի ոմանք յայսպիսի անուանոց եր-
 բեմն հանդերձ բուն խնդրով իւրեանց առնուն նաև
 զայլ խնդիր . զի, * Ար առաքեցէր նախընթաց քում
 գալստան սբ զմարգարէսն աւետարանել տիեզերաց
 զիջումն քո՝ ի հայրական ծոցոյ՝ ի վերկուր տիեզերաց ॥
 շար : Ուր անունս իջումն առեալ է զերկուս խնդիրս՝
 զբացառական, այս է՝ ի հայրական ծոցոյ, և զնախդրիւ
 արական, այս է՝ ի փրկութիւն տիեզերաց :

Գ. Լ. ՈՒՍ Գ.՝

{ աղագոս համայնոք փոյակն անուանոց ընդ ածականաց . համ

{ աղագոս խնորրոյ ածականաց :

Նամաձայնուրի դոյականաց լը ածականաց ոչ այլ
 ինչ է՝ բայց եթէ լինելն դոյականաց՝ խնդիր ածակա-
 նաց . զի որպէս գոյական անուանք ունելով զհազոր-
 դուր ընդ բայից՝ առնուն զխնդիր ի պէտպէս հօրովս,
 սոյնպէս և բազումք յածականաց, վասն ունելոյ զհա-
 զորդութի ինչ կամ զվերաբերուրի առ բայս՝ առնուն
 զխնդիր ըստ կանոնաց խնդրառութե գոյականացն .
 որպէս տեսցի յառաջիկայ կանոնսդ :

Այլ զիտելի է, զի որպէս ասացաք զգոյականաց,
 սոյնպէս և ածականք ոչ միայն զգոյական անուանս
 առնուն իւրեանց խնդիր, այլ և ի տեղի նոյ երբեմն
 զածական իբր զգոյականս, և զդերանուանս, և ըզ-
 դերբայս, ևս և զընդունելութիս, զորոց զօրինական
 կարես տեսանել զկնի :

Կանոն . Թ :

Ըծականք ներփոքականահաղորդոս ունելով զզօրութի
 ընդունելութեց յանգելոց ի օղ՝ առնուն զխնդիր սե-
 ու ի սեռական հօրովս . զի, * Ակայք օրհնեալք հօր

իմոյ՝ Ժառանգորդք երկնից խորանայ ॥ . Ի շարահնայն :
 Ուր սեռական հոլովս խորանայ երկնից է խնդիր սեռի
 անուանս Ժառանգորդ :

Արբեմն ոմանք յայսպիսի ածականաց, այլ սակաւք
 յոյժ աւնուն զհայցական փոխանակ սեռականի . զոր,

* Ղտիւք չարեաց, զծնողս անարգութ ॥ . հոռով :

Այլ զիտելի է, զի բարդ ածականք բազում ան-
 գամ ՚ի բարդութե՛ն ունելով զխնդիր սեռին աւնուն
 միայն զխնդիր բնութե՛ն յայլ հոլովս . զոր, * Հրամանա-
 հան յընդհանուր եկեղեցիս քնի ॥ . Իմ հանող զհրաման
 յընդհանուր եկեղեցիս քնի . ագաթ :

Սանն . Բ :

Ածականք ներգործականահաղորդք բաց ՚ի խնդրոյ
 սեռի աւնուն երբեմն նաև զխնդիր բնուէ յայնպիսի
 հոլով՝ յորպիսի պահանջեն բայքն՝ ընդ որոց ունին
 զհաղորդութի . զոր, * Ղարծակից է աւն իւրում ամ
 բարեաց ॥ . առակ : Ուր բառս ամ բարեաց է խնդիր սեռի
 գործակիցն . իսկ բառս առն իւրում է խնդիր բնութե՛ն ՚ի
 տրական հոլովս . որպէս թէ ասէր զործուլ է ամ բա-
 րեաց ընդ աւն իւրում :

* ՚ի հեղձմանէ կենցաղոյս ալեաց պահպան ॥ . նար :
 Ուր ՚ի հեղձմանէ ալեացն է բացառական խնդիր պա-
 հպանին . որոյ խնդիր սեռին զնի զօրութե՛ն . որպէս
 թէ ասէր . պահպանող մարդկան ՚ի հեղձմանէ ա-
 լեաց կենցաղոյս :

* Ղառանգաւոր հին օրինացն արդարութե՛ն ընդ մար-
 դարէից ॥ . շար : Ուր բառս արդարութե՛ն հին օրինաց՝ է
 խնդիր սեռի Ժառանգաւորին . իսկ բառս ընդ մարդա-
 րէից՝ է խնդիր բնութե՛ն նախադրութե՛ն ընդ :

Արբեմն ևս աւանց խնդրոյ սեռի . զոր, * Աւտասոր
 հայոց մեծաց ॥ . շար : Ուր հայոց մեծացն է տրական
 խնդիր ավտասորին . իսկ խնդիր սեռին զօրութե՛ն
 զնի . որպէս թէ ասացեալ էր . աւետող բարեաց
 առ հայս :

Ամեն . 7 :

Ըծականք կրտսրականահաղորդք ունելով զգորութի ընդունելութեց յանգեւոց 'ի լի կամ 'ի եալ, առնուն զխնդիր սեռի 'ի բացառական հոլովն . զոր օրինակ ,

* Աղէգն շարժան 'ի հոլմոյ || . զոր : Աւր բառդ 'ի հոլմոյ' է խնդիր շարժանին . ոնկ թէ ասէր . շարժեալ 'ի հոլմոյ :

* Հերեւելի զգայութեցս անձառնին՝ առնել հաղորդս || . շար : Աւր բառս յերեւելի զգայութեցս՝ է խնդիր բառին անձառնին . որպէս թէ ասէր . առնել հաղորդայնց , որք ոչ ճառին յերեւելի զգայութեց : Ասկ զխնդիր բնուեն առնուն ըստ ներգործականացն :

Ամեն . 7 :

Ըծականք չեղորականահաղորդք հասարակօրէն զայն պիտի խնդիր առնուն զորպիսի պահանջեն բայքն՝ ի որոց ունին զհաղորդութի :

Ամանք առնուն զվերջահոլով տրական . դր , * Վառ վութե արժանաւոր այն բժիշկ է , որ զանյուսացեալ հիւանդն յանձն առնու բժշկել || . սարգ :

Ամանք զնախդրիւ տրական . դր , * Բնուի մարդ սիրօղ է բանի , որպէս պատուեցաւ յարարէն , և սրաւնի 'ի խօսս || . սարգ :

Ամանք զբացառական . դր , * Սահն սպար 'ի մահուանէ՝ արձակէ զմահու ըմբռնեալն || . մարգ :

Ամանք (այլ սակաւք) զպատմական . դր , * Թանձրամիտք էին փարիսեցիքն , և անդոյն զհոգեկան խնդրոյն || . նանայ :

Ամանք զգործիական . դր , * Ընդլին անդամօք անկարօտք են բժշկութե || . նար :

Ամանք զներգոյական . զոր օրինակ , * Բաշարկնդ 'ի հաստատութե || . նար :

Ամանք 'ի ձեռն նախադրուէ . դր , * Թողեալ են շարք խառն ընդ բարիս յաշխարհի աստ || . մարգ :

Այլ աստ գիտելի է , զի ամականք չեզոքականա-

Հաղորդք երբեմն բաց 'ի բուն խնդրոյն առնուն նաև զայլ խնդիր . Գր , * Արկնայնոյն 'ի յերկրի հաղորդ Զըգնու թի . . . Կբ գանիել ॥ . շար : Աւր երկնայնոյն է բուն տրական խնդիր հաղորդին . իսկ Զգնու թին և 'ի յերկրին' են երկրորդական և պատահական խնդիրք նորա :

* Աս ինձէն անձամբ իմով ինչնագրաւ 'ի մահ ॥ . Կար : Աւր 'ի մահն է բուն խնդիր ինչնագրաւին . իսկ բառս անչամբ իմով է երկրորդական խնդիր նորուն :

* 'Ի Հաւատս բանից և 'ի պատմութիս խօսից հասարակի իրերաց . և 'ի Հաւատն՝ որ առ ԿԾ , միմեանց անհասանի ॥ . լամբ : Աւր իրերացն է բուն տրական խնդիր հասարակին . իսկ 'ի հասարս բանից ԿԾ՝ երկրորդական խնդիր նորին : Սոյնպէս և միմեանցն է բուն տրական խնդիր անհասանին . իսկ 'ի հասարս է երկրորդական խնդիր նորա :

Վիտելի է դարձեալ , զի ածական անուանք բաղադրեալք մասնկամբս ան , թէպէտ լը բնուէ իւրեանց զայլ խնդիր պահանջեն , բայց իբր 'ի բազումս առնուն զբացառական . զոր օրինակ , * Վահանայք . . . անդրոտդ 'ի Հաւատոց ॥ . մամբրէ :

Աւ և ս գիտելի է , զի ածական անուանք ինչ՝ որք նշանակեն զհայրենիս , հասարակօրէն առնուն զխնդիր 'ի գործիական կամ 'ի բացառական հօլովն . զոր օրինակ : * Արբակէս՝ գաւառաւ մեղացի . . . յինքն յանկուցանէ զպարոյր ॥ . Խոր : Աւր գասարաւն է գործիական խնդիր բառիս մեղացի :

* Ագիտ հրէայ զոմն անուն ակիւղաս յազգէ պոնտացի ॥ . Գործ : Աւր յազգէն է բացառական խնդիր բառիս պոնտացի :

Սասն խնդրոյ ածականաց յանգեւոյ 'ի լի :

Սյսպիսի ածականք բղխեն 'ի ներգործական բայից . և առնուն զխնդիր 'ի սեռական հօլովն իբր զխնդիր սեռի . զոր օրինակ , * 'Ի գերեզման իջեր խաչանիւ մահու ॥ . շար : Աւր սեռական հօլովք մահու՝ լեալ է խնդիր սեռի ածական անուանս խաչանիւ : Աւ այս յաճախեալ է 'ի զիրս :

Բայց երբեմն փոխանակ սեռականի առնուն զհայ-
ցական . զոր օրինակ , * Ատուն մեզ զգեղմն ընդունիչ
զցօղն երկնային ॥ . շար : Աւր հայցական հոլովդ շոշն
երկնային՝ է խնդիր բառիս ընդունիչ , որ լեալ է ածա-
կան գեղման : Այսպիսի ածականք ուրեք ուրեք հան-
դերձ սեռական կամ հայցական խնդրով առնուն նաև
զայլ խնդիր՝ յայլ հոլովս իբր զխնդիր բնութի :

Վերջահոլով տրականն . զոր օրինակ , * Այ մատ-
նեցեր ամօթոյ՝ զմարտիչն զքեզ տանջանաց մահու ॥ .
նարեի :

Վ նախդրիւ տրականն . զոր օրինակ , * Համուիչ ՚ի
խաղաղուի մրկածուսի շարժմանց կացուցար ॥ . նարեի :

Վ բացառականն . զոր օրինակ , * Վ նմա հան-
գեաւ ... տապանն աղբեցոցիչ ՚ի հոսանաց մեղաց հայ-
աստան ազանց ॥ . այսինքն որ աղբեցոյցն զաղինս
հոյաստանեսայց ՚ի հոսանաց մեղաց . շար :

Վ գործիականն . զոր օրինակ , * Վաղցրաձայն
հնամամբ դարձոցիչ մոլորեալ հօտին ॥ . շար :

Վ ներգոյականն , և այն՝ իբր ըստ պատահման . զոր
օրինակ . * Հա հաւորն ատենի յայտնիչ իրաւամբք զմա-
տակարարութին որ աւ մեզ ॥ . նար :

Վ ձեռն նախադրուէ . զոր օրինակ . * Վ զօթքն է ...
զնձ լը մարդկան հաղբեցոցիչ ॥ . սարգ . ան . պեք . է :

Վ տանին և քանի մի ածականք սակաւք յոյժ այս
պիսի վերջաւորութիւնք ըրիտեալք ՚ի շեղոքական բայից-
ոնչի են բառքս , բնակիչ . կառաւիչ , և սղասաւորիչ . որք
երբեմն առնուն զխնդիր լը բայիցն , և երբեմն փոխա-
նակ նոցին զսեռական . զոր օրինակ . * Վ նակիչս ՚ի
խաւարի տեսաք զլոյս գիտութեան եկեալ հասեալ ॥ .
խոսրով :

* Րնդարձակասուն բնակիչ ձիւնեղէն լերանց՝ եղեն
բնակիչ խորշակաբեր դաշտաց ॥ . եղիշէ :

Այն խնդրոյ ածական անոանց բաղդաբախանաց :

Առքա չորեքկին առնուն զխնդիր : Արբեմն զսեռա-
կան , կի՛ գտրական . զոր , Այնպիսի սերովբէից և բաղ-
մալեայ քերովբէից ॥ . շար :

Ուր բառքդ սերովբէից և սերովբէից են խնդիր վէ-
հափոյն բառին :

Երբեմն զբացառական. Դր, Օ դաժանագոյնն 'ի կեն-
դանեաց զօձն՝ դնէ օրինակ իշխանին մահու ॥ . Իֆն :

Ուր բացառական հոլովս 'ի կենդանեաց՝ է խնդիր
դաժանագոյնն :

Երբեմն զներգոյական. Դր, * Նանուցար վէհագոյն
'ի սիրօղս իմաստուէ ॥ . Զնորհ : Ուր ներգոյական հո-
լովք 'ի սիրօղս իմաստուէ է խնդիր վէհագոյնն :

Երբեմն ևս՝ և բազում անգամ նախադրու թէս՝
քան. և ուրեք ուրեք ևս նախադրու թեամբս՝ 'ի մէջ. Դր,

* Թէև քան զգազանս խոսագոյն իցէ՝ քան զսխարսն
հանդարագոյն լինիցի ॥ . Զնորհ :

* Ինթեռնուլ արժանաւորեցաք (զբանս առն) ... 'ի
մէջ իմաստնոց Իմաստագոյնն ॥ . Խոր .

Վիտելի է ևս, զի բազումք յաժականաց ուրեք
ուրեք իբր բազգատական վարելով լը բազգատական
անուանց առնուն զխնդիր . զնր օրինակ , * Թագա-
ւորաց վէհագոյն, որ ոչ ցուցաւ 'ի դարս ॥ . Դր թագաւո-
րաց վէհագոյնագոյն . նար :

* Վիտեա՛ ասէ ս'վ մեծք գիւցազանց, զի գիմեալ գայ
'ի վերայ քո բէլ ॥ . այսինքն մեծագոյնդ գիւցա-
զանց . Խոր :

* Խաբեն զպարզամիտս 'ի մարդկանէ ॥ . Իֆնար :

* Տատրակ ... քաղցրակօսս 'ի հաւս վայրենիս ॥ . Կեարեղ :

* Յիմար է՝ որ լը վէհա՛ք զինքն հակառակէ ॥ . պիտոյից :

Գ Լ Ո Ի Խ Ե :

Յաղագս համայնաբնէ ածական անուանց ընդ գոյականաց :

Ըձական անուանք յարելով 'ի գոյականս՝ յայտ
առնեն զորպիսու թի իրացն, զորս գոյականքն նշանա-
կեն . որպէս յայտ է 'ի գրելոց յերկրորդ մասին . Գլ-
Է : Եւ քանզի պէսպէս յարին սոքա 'ի նոսա, պէս-
պէս համաձայնին լը նոսին . որոց վասն դիցուք զվեց
կաննս :

Անոն . ւ .

Ըծական անուանք յորժամ յետադասին գոյակա-
նաց, համաձայնին լը նոսա թուով և հոլովիւ . փր ,
* Որդւոյ նենգաւորի բարի ինչ մի եղիցի ॥ . առաջ :
Ըհա 'ի սմին ածական անունդ նենգաւորի՝ համաձայ-
նեալ է լը գոյականի իւրում, այսինքն լը բառիս որդւոյ՝
թուով և հոլովիւ . զի որպէս որդւոյն է եղական, և
վերջահոլով տրական, սոյնպէս և նենգաւորին :

Սոյնպէս ևս եթէ բազումք իցեն յետադաս ածա-
կանքն, պարտին համաձայնիլ ընդ գոյականին թուով
և հոլովիւ . զոր օրինակ, * Այցոյց՝ եթէ ուստի ուր
խոնարհեցաւ և էջ վասն մարդկան մեղաւորաց և անար-
ժանից ॥ . սարգ :

Ըյլ գիտելի է նախ, զի սակաւ ուրեք յետադաս
ածականք 'ի նախգրիւ հոլովս՝ և յուղղականս յոգ-
նական անուանց դնին երբեմն անհամաձայն . փր ,
* Օ պսակս անապական 'ի քէն ընկալան ॥ . փոխա-
նակ դնելոյ, զպսակս անապականս . շար :

Ուրեք ուրեք ևս յերգս և յոտանաւորս նաև 'ի
վերջահոլովսն վասն յարմար ձևացուցանելոյ զոտս
բանիցն . զոր օրինակ, * Ատես մովէս զօրինակ կու-
սին 'ի սինա լցեալ լուսովն անմարոյց ॥ . այսինքն անմա-
տոյց լուսով . շար :

Գարձեալ գիտելի է, զի ածականք յանգեալք 'ի
էայ և էան իբր անհոլով գոլով, 'ի յետադասին՝ հա-
սարակօրէն ոչ համաձայնին ընդ գոյականացն . փր ,
* Վարինս արձակեցեր պարսիւս այսու փայտեայ
ընդդէմ գողիագու ॥ . նար :

Ըստ այսմ է և 'ի յաղգային և 'ի տոհմային ածա-
կանս . զոր օրինակ ,

* Տունկք տենչալիք տանս Ռորփոմեան ॥ . երկնէացի :

Անոն Է :

Ըծական անուանք յորժամ նախադասին գոյա-
կանաց, ոչ համաձայնին լը նոսա ոչ թուով և ոչ հոլով

վիւ . այլ՝ դնին պարզապէս , որպէս էին յուզղական
 հօլովն . ԳՐ , * Մնայական պսակաց արժանի եղեն ॥ .
 շար : Մհա՛ ՚ի սմին ածական անուանս անապական՝ նախա-
 դասեալ գոյական անուանս պսակաց՝ ոչ իւրք համաձայ-
 նեալ է լը նմա . զի պսակացն է տրական հօլով , և յոգ-
 նակի . իսկ անապականն է ուզղական , և եզակի :

Սոյնպէս է ևս՝ յորժամ՝ նախադաս ածականքն ի-
 ցեն բազում . ԳՐ , * Մներկբայ և անպղտոր ոգւով
 գրոշմեսցնէք զմեզ ॥ . խորով : Աւր ածականքս աներկ-
 բայ և անպղտոր՝ առանց համաձայնութե՛ նախադասին
 գոյական անուանս ոգւով :

Մյլ զիտելի է նախ , զի ածականք միավանկք նաև
 երկավանկք՝ որպէսի են , մի . այլ . մեծ . փոքր . նոր . հին .
 սք . աջ . յոգունս . բաղամ . բոլոր . լիւ . բազում անգամ ՚ի
 նախադասին համաձայնին լը գոյականաց թուով և
 հօլովիւ , զոր օրինակ :

* Սիով հոգւով զօրացեալքս զիարդ ՚ի միմեանց խոր-
 շիմք ॥ . լամբրոնացի . ՚ի ճառն հարգ . ելեշ :

* Յամենայն պատուիրանս այ կամաւոր գործելն է
 գովուե՛ արժանաւոր , և մեծաց վարձուց առ ի թ ॥ .
 սարգ :

* Բարորդ սրտիւ եկի առ քեզ աստ ॥ . Վարս :

Սօքա ուրեք ուրեք միայն հօլովիւ համաձայնին
 անեղական անուանց , և ոչ թուով . զոր օրինակ ,

* Տեսեր զաւհաւաչեայն նորոյ շնորհացս , և թէ ոււ
 տի սկսաւ , և ուր կատարեցաւ ॥ . սարգիս :

* Սեծի աւետեաց եղև միջնորդ (գաբրիէլ) ॥ . իգնար :

* Օ մեզ նորոգել ՚ի հոյ մեղաց ॥ . շար :

Աւրեք ուրեք նաև յոգնավանկ ածականք՝ մանա-
 ւանդ յանգեալքն ՚ի գոյն՝ համաձայնութե՛ նախադա-
 սին գոյականաց՝ լը պահանջելոյ վայելութե՛ բանին
 այլ ՚ի սակաւս . ԳՐ , * Ոմանք՝ Վայելլափոռնից սովորուեց
 ջանան խափանումն ՚ի վերայ բերել ॥ . յովն . իմաստ :

Մասն . Գ :

Եթէ ՚ի մեջ նախադաս ածականի և յետդաս
 գոյականին անկցի բայ՝ կմ՝ ընդունելուի , ածականն

իրը 'ի բազումս համաձայնի լը գոյականին [Թուով և հոլովիւ . զոր օրինակ , * Առաքելականացն աշակերտեցան բանից ॥ . Գրեգոր հալ : Ուր ածականս առաքելականացն՝ համաձայնեալ է [Թուով և հոլովիւ գոյական անուանս բանից՝ վասն ընդ մէջ անկանելոյ բայիս աշակերտեցան :

Այլ երբեմն առանց համաձայնուէ դնի . զոր օրինակ , * Համադրճան կարօտանամ մեքենայից ॥ . լախ :

Անոն . Դ :

Աթէ նախադաս ածականն ունիցի զգիմորոշական տառ , երբեմն դնի համաձայն յետադաս գոյականին , և երբեմն անհամաձայն , ինչպէս հասնեցն բառիցն , և ինչ վայելուած բանին . զոր օրինակ , * Այ յօժարուք ունկնդիր լինել փաստակարացն բանից . այլ՝ օգտակարացն ॥ . շնորհ : * Արբուսցուք ծարուեաց չափաւորապէս 'ի ծայրածաւալն ծովէ գոյզն ինչ ճաշակ ॥ . շնորհ :

Անոն . Ե :

Աթէ նախադաս գոյականն իցեն բազում յատուկ անուանք եզականք , յետադաս ածականն [Թէ մի իցեն՝ և [Թէ բազում , պարտին լինել ըստ [Թուոյն յոգնական , և ինչ հոլովին համաձայն . Գր , * Աորանօք բնակեաց սահակաւ և յակորաւ հանդերձ ժառանգակցօք նոցին աւետեաց ॥ . այսինքն հանդերձ սահակաւ և յակորաւ ժառանգակցօք այնց աւետեաց . եէր :

Այնպէս և 'ի նախադասին եթէ ունիցին զգիմորոշական տառ , համաձայնուածք դնին . զոր օրինակ , * Առ նձ ոչ եզեր ապաշխարուածի վասն արարոցն արհամարհու , իսահակայ և յակորայ , որք ոչ մեղանքեղ ॥ . Ժամագիրք :

Անոն . Զ :

Աթէ ածականն իցէ նախադասեալ գոյականի , նախդիրն դնի 'ի վերայ ածականին . զոր օրինակ ,

* Աղաչեմ զամենեւեան զարժնուլ 'ի մահահրաւէր թմբու թէ կենցաղոյս ॥ . շնորհալի : Աւր նախդիրն բացառական հօլովոյս 'ի Բմբրու թէ եղեալ է միայն 'ի վերայ նախադաս ածականի նորա , այսինքն 'ի վերայ ճահարաւերին :

Եւ ևս եթէ նախադաս ածականքն իցեն բազում, և ունիցին զշաղկապդ և , զնախդիրն պարտ է դնել 'ի վերայ ամ ածականաց . զոր օրինակ , * Օ անօգուտ և զնասակար բանս ոչ տալ խօսել լեզուին , այլ լուել ॥ . շնորհ :

Իսկ եթէ յառաջ քան զշաղկապաւոր ածականն կայցէ բառ ինչ , որպէս դերանուն , կամ միջական անուն , ևն , յորոց վերայ իցէ եղեալնախդիրն , ոչ ևս է հարկ միշտ կրկնել զայն 'ի վերայ յաջորդ ածականաց զոր օրինակ , * Աւրեմն 'ի քերոց ստայօդ և չարաթոյն բանից մոլորեալ են 'ի պանրոյ հայոց զգուշանալ ॥ . շնորհ :

* Յամաղտաղտուկ և ալէկոծ փորձանաց մեկուսի բը նակեալ ॥ . լամբ :

* Այրենացեալ յառաջին ընտանի և խաղաղ բնուէն կոհակս լեռնաձևս յարուցանէ ॥ . սարգ :

* Արոց պատուիրեմք յայսմհետէ 'ի բաց կալ յայդպիսի աներկիւղ և չար սովորութեց ॥ . շնորհ :

Եւլ եթէ նախընթաց ածականքն իցեն առանց շաղկապի , նախդիրն իբր 'ի բազումս դնի 'ի վերայ առաջնոյն միայն . զի , չրաժարեցոյց 'ի հեթանոսական անկարգ շատխօսուէն ॥ . իֆնար :

* Իժկեալ հրատապ ջերմական տոչորումն մղձկեալ սրտիս ॥ . նարեկացի :

* Իբրև բազմութի զօրաց զմեծանիստ լայնատարած դաշտովքն իջանեն (մարախք) ॥ . վեցօր :

Իսկ եթէ յետադաս զոյականքն իցեն բազումք յօդեալք շաղկապաւս և , նախդիրն դնի ոչ միայն 'ի վերայ ածականին , այլ և 'ի վերայ երկրորդ զոյականին , և հետագայից նորա . զի , * Օ պատշաճ կարծիս և զգիտութի վասն նորա ոչ ունէին ॥ . իֆնար :

* Օ եկամուտ չարիան և զամբարտաւանութիւն մերկացին ॥ . իֆնար :

* Օ հրեշտակական կարգս և զվարս յաշխարհի յանձին առեալ բերեն (կուսանք) ॥ . հոչ . ընծայ :

Օ այս վեցերորդ կանոն մերձեցո՞ նաև առ նախադաս գոյականս . իբր զի եթէ գոյականն նախադասեցի ածականին , զնախգիրն պարտ է դնել 'ի վերայ գոյականին . զի , * Օ այր հաւատարիմ գործ է գտանել ॥ . առաջ :

Լ յլ եթէ յետագաս ածականքն իցեն բազում , նախգիրն իբր 'ի բազումս դնի միայն 'ի վերայ նախադաս գոյականին . զի , * Օ արս պատուականս և պիտանիս հաստատէր 'ի նահապետութիս ॥ . յովհ . հախ :

* Լ աւ է մանուկ աղքատ և իմաստուն՝ քան զթագաւոր ծեր և անմիտ ॥ . ծողով :

* Ունի զօրէնս խաղաղականս և փրկականս ॥ . եղիշէ :

* Լը այլն անկաւ յերկիր բարի և պարարտ ॥ . զորհ :

Երբեմն դնի նաև 'ի վերայ երկրորդ յետագաս ածականին . զի , * Օ այր զուարթ և զառատ սիրէ անձ ॥ . առաջ :

* Բնկալաւ . . . զկեանս տրտմական և զախտալից ॥ . շորհ :

* Տանջին 'ի ճգունս զանազանս և 'ի բազմապատիկս ॥ . սարգ :

Ե վախճան այսր կանոնի պարտ է գիտել , զի եթէ 'ի մէջ գոյականի և ածականի մացէ բայ , նախգիրն պէսպէս կարէ դասիլ . զի երբեմն դնի 'ի վերայ նախադասին միայն . զի , * Ե ծայրագոյնն ժամանեցաք մաքրութի ॥ . լաճ :

Երբեմն դնի 'ի վերայ երկուցն ևս . զի , * Ե արեկցաբար մատուցել զծայրագոյն ցուցեր զխնամս ॥ . նար :

Ղայական անուանս՝ 'ի փեղի ածականաց :

Ղիտելի է , զի ուրեք ուրեք գոյական անուանք ինչ իբր ածական յարին յանուանս . զոր օրինակ ,

* Ո՞ր աղաւթ սիրտ . . . 'ի յիշատակեն զայս՝ ոչ երկրպագէ առաջի նորա ॥ . լաճ :

* Սպառէր և մաշէր զխաւար խորհուրդս նորա ॥ . եղիշէ :

* Օ փաղան ցանկութիւն 'ի բաց վարել , և զընտանի

ողջախոհոհուն անվնաս 'ի ներքս բնակեցուցանել ॥ .
սարգ :

Սոյնպէս վարին երբեմն և անուանք ազգաց . և ս և
տնկոց . ցր , * Յոյն լեզու ուսեալ (եղիազար) պատ-
մագրեաց զգործսն շապհոյ և յուլիանու . ॥ Խորէն :

* Որ կոչի 'ի հայ բարբառ կորուստ . ॥ յայրնուէ :

* Օտուեն մեծ՝ գրուագեաց Տայր փայտիւք ॥ Բ . Գնաց :

* Լուաւել պատիւ մի գնէք Բարբի ծառոյն՝ քան այլ
ծառոց ॥ . շիրհալի :

Լստ սոսա վերաբերին և այնք , որք յարին 'ի բառգ-
անուան . զոր օրինակ , * Նայիսկոպոսն անուն 'ի հելլէ-
նացի լեզուէ է ॥ . լամբ : Ուր բառս եղիսկոպոսն՝ գնի
իբր ածական բառիս անուան . և կի՞ իբր բացայայտիչ :

Բստ այսմ է տեսանել և յօրինակոգ՝ որ զկնի :

* Տոգին անուան՝ զանմարմին նշանակէ զբնուի ॥ . շիրհ :

* Տայրդ անուան՝ մի է հոգևորաց և մարմնաւորաց ॥ .
եղիշի :

Նրբեմն նաև վերացեալ անուանք յատկացուցա-
բար եղեալ 'ի մէջ բերեն զգորուծի ածականի . զոր
օրինակ , * Հոգի քոյ բարուէ առաջնորդեսցէ ինձ ॥ .
կոչ . այսինքն հոգի քոյ բարի առաջնորդեսցէ ինձ :

* Լնօթ ընտրուծէ է ինձ նա ॥ . այսինքն , անօթ ըն-
տիր . Գործ :

* Տպարտացայ հողս անարգուծէ ॥ . այսինքն անարգ
հողս . նար :

Գ Լ Ո Ի Խ Օ :

Յաղագս համաշայնուէ ածական անուանց ընդ ածականաց :

Չորեքիկն համաձայնին լը միմեանս ածական ան-
ուանք . Նախ՝ իբր ածական . զոր օրինակ , * Լմաս-
տակ խելափար . ճարտասան անճոռնի . . . ունայնաբան շա-
ղակրատ Գծոխային ազաճ ॥ . նարէն : Ուր բառքս՝
խելափար , անճոռնի , ունայնաբան , և Գծոխային՝ են ածա-
կան բառիցս՝ իմաստակ , ճարտասան , շաղակրատ , և ափակ :

Նրկորդ՝ իբր խնդիր . զոր օրինակ , * 'յ մարմնի

վարս ստացեալ անհամեմատ ճարմաստորաց ॥ շար : Աւր
ճարմաստորացն է տրական խնդիր անհամեմատին :

Արրորդ՝ իբր բացայայտիչ, այլ 'ի սակաւս . զոր
օրինակ, * Օներգործութի լեզուին 'ի ներհակացն
կամի ցուցանել՝ 'ի բարոյն ասեմ' և 'ի շարէն ॥ . սարգ :
Աւր ածականքդ 'ի բարոյն և 'ի շարէն՝ լեալ են բա-
ցայայտիչ ածականն անուանս 'ի ներհակացն :

Չորրորդ՝ իբր յատկացուցիչ . այլ այս 'ի սակաւս
յոյժ . զոր օրինակ, * Յայտ արար զսնօրինականն
էնարարին ॥ . արիստ . վիճ : Աւր ածականն անունս էնարա-
րին՝ է յատկացուցիչ ածականիդ զսնօրինականն :

Յայտ ամենայնի՝ զորս ստացաք, թէպէտ ածա-
կանք լը ածականս կապին, բայց յամենայնի ևս զօ-
րուք դնին գոյականք նոցին, որպէս և յայտ է :

Աւրեք ուրեք ևս համարին եղեալ իբր գոյական .
որպէս յասելն, * Ար ելեր 'ի բարձրարդիսանէ քառա-
թեւին ॥ , շար . ածականն անունս բարձրարդիսանէ՝ համարի
իբր գոյական եղեալ . որում լեալ է յատկացուցիչ
ածականն անունդ քառաթեւին իբր գոյական :

Գ Լ ՈՒ Խ ԼՅ

Հ) աղագոս համաշայնոմէն միջական անուանոց, որք ասին, ըստանիս,
հանրանիս, վերբերանիս, հարցանիս, և մասնանիս :

Սորս առ հասարակ՝ թէպէտ լը համաձայնութե
այլոց անուանոց վարին . բայց քանզի ուրեք ուրեք
փոքր մի այլազգ դնին, վասն այնորիկ արժան համա-
րիմ ասելինն ինչ զսոցանէ 'ի մասնաւորի . խօսեցել
'սաս' զխնդրառութե սոցին . զորմէ զիտելի է, զի 'ի
մէջ սոցա՝ հանրականքն և վերբերականքն ոչ առնուն
զխնդիր . բայց եթէ գուցէ լը պատահման, և կմվասն
կարգի բանին :

Խսկ թուականք, հարցականք և մասնականք՝ հա-
սարակօրէն առնուն զխնդիր 'ի հոլովն բացստականն .
զոր օրինակ, * Ղրձակեաց երկուս յաշակերտացն իւ-
րոց ॥ . մար :

* Օ և յարարածոցս . . . այնպէս պատուեաց անձ՝ ուր
զքեզ ॥ . սորոք :

* Լ անկ լինել անկէ՛ր ՚ի մարդկանէ . անկար է ॥ . լա՛ն :

* Չար է նախանձ . և որք նովաւ վարակեալք են ,
չածեն ինչ ՚ի պատշաճիցն զմտաւ ॥ . ի Գ Կ Կ :

* Օ ի արարանչ ի արար յէիցս լը իւրում ընթացիցն ուղ-
ղէ ॥ . լա՛ն :

Ուրեք ուրեք ևս առնուն սորա առ Հասարակ ըղ-
ներգոյական . զոր օրինակ , * Չորրորդն ՚ի նոսա . . . ՚ի
կերպարանս արծուոյ ॥ Գ Ե Դ . արչ :

* Չունի ոք ՚ի նոսա անուն չարութե ॥ . ՚ի շարահնոցն :

* Ո՛ր ՚ի նոս իւրումն ոչ ծառայեաց ախտի ॥ . արիսրակէս :

Երբեմն ևս թուական անուանք ՚ի յարիւն ՚ի բառդ
Լի առնուն ինդիր զնոյն ՚ի գործիական հօլովն . զոր
օրինակ , * Լ անկան առաքեալքն առաքինիք ՚ի բով
անդր՝ թուով երէրոսանիցն ॥ . արալ :

* Սատունք ձեռաց նորա և ոտից՝ վեց վեց՝ խան և
չորս թուով ॥ . Է . Լ արալ արաց : Սատիցուք այժմ խօ-
սել զայսմ անձ ՚ի մասնաւորի :

Ս ան Լ Կ Կ Կ Կ Կ Կ Կ :

Սորա առ Հասարակ միշտ իբր ածական վարին . և
լը իմիք լը կանոնի ածականաց համաձայնին լը գոյա-
կանաց , յորս յարին . վասն որոյ կամեցեալ համա-
ռօտիւ անցանել զսօքօք՝ պարտ է գիտել , զի ՚ի մէջ
սոցա ընդարձակն . որպէս , Ս ՚ի , երկու , տասն երկու
տասան , քառասուն , եօթանասուն , հարիւր , երկե-
րիւր , և այլն . յորժամ յետադասին գոյականաց՝ հա-
սարակօրէն համաձայնին լը նոսա . ար , * Երեւեցաւ
աշակերտաց իւրոց երէրոսանիցն ॥ . ընդ . ընդհանր :

Լայց երբեմն ևս առանց համաձայնութե գնին . զոր
օրինակ , * Ս երձ է յե՛մ իբրև ասպարիզօք հինգ ॥ .
Է . հալ :

Լ և լ ՚ի նախդրիւ հօլովս գրեթէ միշտ անհամա-
ձայն գնին . ար , * Յետ արշաւրի թագաւորէ արշակ՝
ամս իննեօրան . արտաշէս՝ ամս խան ॥ . ի ար :

Իսկ ՚ի նախադասիւն՝ հասարակօրէն՝ ոչ համաձայ-

Յաղագս համախոսութե միջան անուանց : 169
նին . ԴՐ , * Օ կնի երեսուն ամաց սպան կայէն զհարէլ .
զարար . հալ :

Ուրեք ուրեք ևս համաձայնութի դնին . ԴՐ , * Այն
ի յորդանան ՚ի լրումն երեսնից ամաց . շնորհ :

Թուական անուանք դասակնի , որպիսի են՝ Ար-
կորդ , երրորդ , եօթներորդ , մեծասներորդ , լի .
յորժամ յետադասին անուանց՝ միշտ համաձայնին լի
նոսա . զոր օրինակ , * Յամեանն մասաներորդի , որ
օր առաջին էր ամսոյն , երկեցան գլուխք լերանց .
ծննդոց :

Իսկ յորժամ նախադասին , իբր ՚ի բազումս ան-
համաձայն դնին . զոր օրինակ , * Յերրորդ ժամուն
ստեղծաւ ադամ . խորով :

Այլ երբեմն համաձայն . զոր օրինակ , * Վհիստ
բերեբորդի ամի (կենաց նոյի) սպաւնալիք պատուհա-
սին ելանէին յայ . և ՚ի վեցհարեբերորդի ամի անդ՝ ջր-
հեղեղն հասանէր յաշխարհ . հու . ընծայ :

Թուական անուանք անհարկնի , որպիսի են՝ Ար-
կորեան , կամ երկորին . չորեքեան , կամ չորեքին .
եօթաներեան , տասներեան , լի . հասարակօրէն հա-
մաձայնութի գոյականաց վարին , թէ ՚ի նախադա-
սին , և թէ ՚ի յետադասին . ԴՐ , * Օ ի ոչ եթէ եր-
կոսմիք ոտիւք կաղայցէ ոք , և ոչ յայտ լիցի . խորով :

* Յայնչափ քաջութեան սրտի մանկանցն եօթանեցոնց
սրտաբեկ լինէր թագաւորն . Բ . հակա :

Թուական անուանք դասակնի , որք են՝ Արրեակ ,
չորրեակ , եօթնեակ , ութեակ , յիսնեակ , լի . ևս և
կրկնակնի , որք են՝ Արեքպատիկ , տասնպատիկ , բա-
նապատիկ , լի . հազիւ երբէք յետադասին գոյակա-
նաց . այլ հասարակօրէն նախադաս լինելով յարին
ի նոսա առանց համաձայնելոյ ընդ նոսա . զոր օրի-
նակ , * Տօնեմք (զվարդավառն) յեօթներորդում
ամեանն ըստ յաւիտենիս ըստ այսմիկ եօթնեակ շրջա-
գայութի . խոր . վարդ :

* Հատուցանէր զդարձ փոխարինին ասանպարիկ յա-
ւելուածով . յով . հալ :

Ս ան հանրական անուանի :

Հանրական անուանի, որք են ամենեքեան և ամենեքին, լը որս են և բոլորեքեան, և բոլորեքին որք և իբր ածական վարին, հասարակօրէն ինքնին 'ի գործածին՝ զօրութիւն ունելով զգոյականն . զոր օրինակ,

* Սր ամենեցոանց իշխէ՝ յամենեցոանց դողաց ॥ . սար :

* Տեսանեն ... զգատաւորն ամենեցոան քսնստեալ ընդ աջմէ հօրն բոլորեցոան ॥ . իգնաս :

Իսկ 'ի յարինն յանուանս և յընդունելութիւնս՝ և մանաւանդ 'ի դերանուանս՝ միշտ համաձայնին ընդ նոսա, թէ 'ի նախադասին, և թէ 'ի յետագասին . զոր օրինակ,

* Օ ամենեւին ինձ յանձնարարեալսն ոչ կօրուսից ॥ . նար :

* Օ ամենեւին զնոսա այսու միով բանիւս աւետաւորէ ॥ . խորով :

Ըստ զիտեւի է, զի յաճախ գործածութիւն հանրական անուանց լը անուանց՝ ծանրացուցանէ զընթացս բանին . վասն որոյ բազում անգամ 'ի տեղի սոցա դնեմք զբառդ ամենայն . զորոյ զգործածութիւն արժան է գիտել, զի սա յորժամ յարի յեղակի ցուցական դերանուանս, միշտ և յիմի համաձայնի ընդ նոսա . զոր օրինակ,

* Ս անս այսր ամի ածցէ զքեզ անձ 'ի դատաստան ॥ . ժողով :

* 'Ի վերայ ամի այսորիկ անսան անր ॥ . Էսայ :

Ըստ յորժամ 'ի յոգնականս յարի, ըստ թուոյն եղական դնի . զի ըստ նշանակութեն զուրով բաղմաւորական՝ եղական ձայնիւ յոգնական համարի . զոր,

* 'Ըստ սոցիկ ամի սպերախտ գտան ॥ . իգնաս :

* Վու ես անր և զլուխ նոցա ամի ॥ . Վարդ Կարց :

Իսկ յորժամ նախադասի անուան կամ ընդունելութեան, ոչ համաձայնի ընդ նոսա . զոր,

* 'Ըստ նայնի գլուխ Վ՛ն է ॥ . ան . իորնի :

Իսկ 'ի յետագասին՝ 'ի յեղականսն համաձայն դնի . զոր,

* 'Ըստ անսանսի զլուխ Վ՛ն է ॥ . ան . իորնի :

Իսկ 'ի յոգնականսն՝ անհամաձայն դնի լը թուոյն . զոր օրինակ,

* 'Ըրարածոցս ամենայնի արար խաղաղութիւն ॥ . սարգ :

* Ղու սկիզբն և պատճառ բարեաց ամենայնի ॥ . նոր :

* Առեալ զգլխաւորսն զմ՝ չուէ 'ի մծբին ॥ . խոր :

Եւ յիտելի է , զի սա յորժամ նախդրիւ հանդերձ լինի ածական , նախդիրն երբեմն կրկնի 'ի վերայ իւր , և 'ի վերայ այնր՝ յոր յարի . օր , * Աննիցես զարգարու թի յամենայն 'ի կեանս քո ॥ . քո :

* Այն եհաս ժամանակ , զի զամենայն զկեղտ անուն 'ի մէջ 'ի բաց բարձցուք ॥ . եղիէ :

* Օհարտուի զամենայն 'ի բաց ընկեցուք ॥ . եր :

Ասան վերբերական անուանոց :

Արբերական անուանոց , որք են այսպիսի , այդպիսի , այնպիսի . սոյնպիսի , դոյնպիսի , նոյնպիսի . այսքան , այդքան , լե . իբր ածական վարին . և 'ի յետագասին միշտ համաձայնին ըստ կանոնի ածականաց . թէ պէտ և հազիւ ուրեք է յետագասիլ սոցա : Իսկ 'ի նախագասին՝ իբր 'ի բազումն անհամաձայն դնին . օր , * Ազամ տեսու թէ այսպիսի տնկոյ ॥ . մոգիս :

* Արտիմք լինել արթուն , զի լինիցի մեզ յայսքան վտանգից զերծանել ॥ . իգն :

Իսկ երբեմն համաձայն դնին 'ի վերջահոլովս . զոր օրինակ , * Աբաց լերուք յայդպիսեաց ոչխարազգեստ գայլոց ॥ . շոր :

* Օխորդ բժշկեցիս անձն իմ եղկելի 'ի յայսքանեաց տիգաց խոցոտեալ ॥ . նարէ :

Աարձեալ եթէ անկցի 'ի միջի բայ , իբր 'ի բազումն համաձայն դնին . օր , * Արք այսպիսեօք վարելին խորհրդովք ... զամենայն տուժեցան ॥ . իգնար :

* Յայսքանեաց սա որոշեալ պատշաճագոյն յարմարութեանց ॥ . պիպոցի :

Ասացի 'ի վերոյ՝ 'ի վերջահոլովս . զի 'ի յուղական և 'ի նախդրիւ հոլովս յոգնականին ոչ երբէք համաձայնին . զի ոչ լինի ասել . այսպիսիք բանք . յայնպիսիս իրս . զայսքանս ժամանակս . լե . այլ այսպիսի բանք . յայնպիսի իրս . զայսքան ժամանակս . լե :

Ս՝անն հարցախնան անուանոց :

Հարցախնան անուանոց , որք 'են՝ ո՛ր , ո՛րվ , զին՝նչ , ի՛նչ . և ևն՝
 ո՛ր , ո՛րքան , քանի՛ , որպիսի՛ , զինչպիսի՛ , պէսպէս վա-
 րին . և նախ ՚ի մէջ սոցա բառքս՝ ո՛ր և ո՛րվ , յորժամ ՚ի
 գործ ածին իբր անուռն հարցական , իբրու գոյական
 վարին . փր , * Ս՝ կարէ կալ առաջի դոցա յանդուզն
 յարձակման ॥ . Եղիշէ :

Իսկ վասն այլոց հարցականաց գիտելի է , զի զինչն
 երբեմն հանդերձ բայիւ վարի իբր գոյական , կի՛ իբր
 նոյն . փր , * Օ՛րնչ իցէ , որ լինելոց իցէ ॥ . Ի՜ֆնաթ :

* Եւ արդ՝ զինչ գործեսցես անձն իմ կորուսեալ ॥ . Կար :

Եւ երբեմն յարի յանուանս իբր ածական՝ առանց
 հոլովման . փր , * Օ՛րնչ վայելումն իցէ կերակրոյն , և
 թէ անզգայեալ ցաւօք ուտիցեմ ॥ . Կար :

Իստ այսմ և հարցական անուռնս ի՛նչ՝ երբեմն իբր
 գոյական վարի առանձինն , և երբեմն իբր ածական
 յարի յանուանս . փր , * Եւ արդ՝ յինչ հային այս ամե-
 նայն արթնութե պէտք ॥ . Ի՜ֆնաթ :

* Օ՛րնչ (բանսարկուն) խաբէութի իւրով զսկիզբն
 բարւոյն և չարին , եթէ ուստի և յինչ իրս գոյա-
 նայ ॥ . սարժ :

Իսկ հարցական անուանքս՝ ո՛ր , ո՛րքան , քանի՛ , որ-
 պիսի՛ , զինչպիսի՛ , որք իբր ածական վարին , հասարա-
 կօրէն նախադասին անուանոց . երբեմն առանց հա-
 մաձայնելոց . փր , * Օ՛րն մահուանէ յորպիսի կենդա-
 նութի փոխեցաք սիրելով զեղբարս ॥ . սարժ :

Իայց երբեմն համաձայնութի , մանաւանդ ո՛րն և
 ո՛րքանն . փր , * Սրո՛մ կորստեան և գեհնի ակնկալուի
 ոչ է առաջի ձեր ॥ . շնորհ :

* Սրանեանց տարակուսանաց խաւարի՛ լուսաւորութի
 յուսոյ կենաց խառնեցից ॥ . Կարէէ :

* Օ այսպիսի կարծրութի նիւթոյ . . . ոչ գիտէ որ՝
 թէ որպիսեանց իրաց պատրաստութիւն հրաշակեր-
 տեաց ॥ . Խոր :

Ս ան ճանաչան անուանոց :

Ս անանիան անուանոց . ոմն , որ , իմն , ինչ . ընդ որս են
և սորա , մի իմն , կի՛մի ոմն , որ որ , որ ինչ , ոչինչ , ինչ
ինչ , ամ ինչ , որ ինչ միանդամ , ևն . սորա երբեմն
ինքնին վարին 'ի բանս իբր գոյականք . փր , * Ս ան իշ-
խէ , և ոմն իշխի ॥ . Խորհրդ :

* Ս որ զախտսն իշխանուի՞ կարէ սպանանել , և զա-
ռաքինուիս կեցուցանել , թի՞ր արդար է ॥ . սարգ :

* Օ որ ինչ մանգամ խոստովանի որ , կորուսանէ , եթէ
զմեղս և եթէ զարդարուի ॥ . սարգ :

Ս յԼ յորժամ վարին սորա ընդ անուանոց կամ լը
ընդունելու թէց , լինին իբր ածականք մասնաւորիչք
նշանակուէ նոցա . * փր , * Ս շխարհ ինչ է բնուիս ॥ .
Ի՛փնար :

* Օ մ ոմն դեսպան ձիով փուլ թանգ առաքեցին ॥ . Եղիշէ :

* Սնչ ինչ և յասորուոց ընկալան տեղեկուի կարգաց ॥ .
փր ինչ ինչ տեղեկուի . այս է , քանի մի . լամբ :

Ս որա 'ի յետադասիլն անուանոց կամ ընդունելու
թէց , երբեմն ևս 'ի նախադասիլն , եթէ իբր մասնա-
ւորիչ նշանակուի նոցա վարեցին , հասարակօրէն
թուով և հօլովիւ համաձայնին ընդ նոսա . զոր օրի-
նակ , * Օ զաղթեալն անդրէն դարձուցանէ . . .
բաց 'ի նախարարէ ոմնէն , որոյ անուն օտայ կու-
չիւր ॥ . Խորհն :

* Ս ատուասիրաց ոմնոց գանձս առաջի դնէին ॥ . յու-
հանէս կալ :

* Ս չ 'ի ժամանակի ի՛փ , այլ ժամանակք 'ի նմանէ
գոյացան ॥ . Եղիշէ :

* Ս ուայ յոմնէն ոչ պարտաւորէ ॥ . սարգ :

Ս սոսա ինչ երբեմն առանց համաձայնուէ դնի . փր ,

* Ս եծի ինչ ցանկացար ॥ . կոչ :

* Ս աւանիկ ազնուականի ինչ ցանկացեալ են ॥ . Եբր :

* Ս անէ իբր թաթառով ինչ ջուր 'ի ծովէն ॥ . սարգ :

Ս ա , այսինքն ինչ և բառդ ինչ բազում ուրեք իբր
զարդ դնին . փր , * Ս յսպիսեալ ինչ պատրաստուի
անձին հանդերձանաց կուռ վառեալ ॥ . սար :

* Օ պատճառս հարստուեն մեք ինչ ոչ գիտէաք ॥ . Եղիշ :

Մասն Տասնամյան անոտանոցս՝ Միւս . երկաքանչիւր , և
իւրաքանչիւր .

Սորա իբր ածական վարին , բազում անգամ զօ-
րութիւն ունեւոյ զգոյականն . զոր , * Մին Բաստանն ձայ-
նակցի ՚ի յանցանեւն ॥ . լամբ :

* Երբեքանչիւրոցն աղօթիւք տօնողացս ողորմեա՛ ॥ . շար :

* Իւրաքանչիւր ՚ի վերայ իւրոյ արմատոյ արձանաս-
ցի ॥ . լամբ :

Իսկ յորժամ յարին ՚ի գոյականս , հասարակօրէն
նախագասին նոցա , և իբր ՚ի բազումն անհամաձայն
դնին . զոր , * Ի Բաս կողմանէ գետոյն ॥ . խոր :

* Երբեքանչիւր ծայրիւք ... ծածկեալ է յեղականացս
բնուէց ॥ . շար :

* Իւրաքանչիւր գործոց հատուցմունք լինելոց է . և
խորհրդոց և բանից քննուիք ॥ . սար :

Իւրայ երբեմն ևս՝ համաձայնութիւնն . զոր , * Ի ստ
Բաստանն բանի սոյն այս յայտնի ցուցանի ॥ . խոր :

* Տեսցուք զերբեքանչիւրոց սոցա բարեբախտութիւն ॥ . շար :

* Իւրաձեւին անվեհեր փութութիւն զհաւատացեալ հօան
յիւրաքանչիւրոցն ժամանակի ॥ . շար . կա :

* Մասն զի իւրաքանչիւրոց նոցա չարափառութիւն յոյժ
աննամանիք են միմեանց ॥ . շար . իմաստ :

ԳԼՈՒԽ Բ .

Յազագս համայնոտութիւնն դերանոտանոց ընդ դերանոտանս :

Համաձայնութիւն դերանուանց ընդ դերանուանս
յայտմ է , զի եկեալ սոցա առ միմեանս համաձայն
թուով և հոլովիւ՝ վարին ՚ի բանս իբր նոյն , այսինքն
իբրև մի դերանուան : Իսկ թէ ոչք ընդ ճրս յարին ,
զիտելի է , զի ՚ի մէջ սոցա էական դերանուանս Ինչս՝
յարի յայլ նմ դերանուանս ը իւրաքանչիւր դիմաց
նոցին , (բաց ՚ի ստացականաց) :

Իւր նախ՝ յարի յէականս . զոր , * Օպլս խրատեմ ,
և էս Ինչս անփորձ եմ ॥ . նարե :

Երկրորդ՝ յարի 'ի ցուցականս . փր , * Ս Ինչն ըզմեղս մեր բառնայ || . Իոչ :

Սոյնպէս յարին ընդ միմեանս նաև ցուցական զերանուանք . փր , * Սոյն այս ձայն զամենեսեան յարուցանելոց է 'ի գերեզմանացն || . նանայ :

Պարտ է դիտել , զի 'ի յարիլ սոցա ընդ միմեանս 'ի նախդրիւ հոլովն , նախդիրն դնի 'ի վերայ ամենեցուն . փր , * Սոյն յայտ միտս երգեաց զերեսներորդ առաջներորդ սաղմոսն || . սարգ :

Գ Լ Ո Ի Խ Թ :

Յաղագս համայնութի Դերանուանց ընդ անուանց . և նախ՝

Յաղագս համայնութի Էական Դերանուանցս՝

Լս . դու . ինքն . իւր :

Դերանուանք որովհետև այլևայլ են տեսակաւ , այսինքն էական , ցուցական , ստացական , յարաբերական , և դիմորոշական , այլևայլ օրինակաւ յարին յանուանս , և պէսպէս եզանակաւ համաձայնին . զորոց կամեցեալ խօսիլ կարգաւ՝ աստացօք նախ զհամաձայնութի էական դերանուանցս՝ էս , դու , ինչն , իւր . ընդ որս են և դերանուանքս՝ միմեանց և իրերաց . (ևս և ցուցական դերանուանքս սա , դա , նա , յորժամ 'ի գործ ածին էականապէս :)

Սորա ամենեքին գոյականապէս վարին . և ըստ օրինակի՝ գոյական անուանց՝ լինին անուն բայի , ինքնդիր բայի , և ինդիր ընդունելուէց . որպէս ունիմք ասել յիւրեանց տեղիս : Լս ևս՝ ինդիր նախադրութեց . որպէս յայտ է յեգեղոցն յառաջին մասին :

Իսկ 'ի յարիլն յանուանս՝ լինին Վախ՝ ինդիր անուանց՝ գոյականաց և ածականաց . որպէս ունիս տեսանել 'ի ինդրառութեան նոցա . որպիսի է և այս .

* Օ փառաւորիչս իւր փառաւորէ || . երչն : Ուր գերաւնունս իւր՝ է ինդիր ածական անուանս զքառասորիչս :

Երկրորդ՝ լինին յատկացուցիչ . փր , * Սերտ է՞ ուրախ եզև յամ՝ վաստակս է՞ || . փողով :

Արրորդ՝ լինին բացայայտելի 'ի ձեռն գոյականն անուանց՝ համաձայնելով լէ նս թուով և հոլովիւ . զոր օրինակ , * Աս իմաստուի բնակիմ 'ի խորհրդեան ॥ . առաւ : Ուր եսն լեալ է բացայայտելի . և իմաստութիւն բացայայտիչ :

Չորրորդ՝ լինին բացայայտիչ ածականն անուանց . զոր , * Օ Բէլ զմեղաւորս արժանի արարեր փառաւորեւ զքեզ ॥ . յովն . իմաստ :

Բոտ այսմ յարին սոքա բազում անգամ և յածականն ընդունելուիս՝ իբր բացայայտիչք . զոր , * լծէ յուսահատելոյս Ինչ միջնորդեսցես . . . թէ 'ի կործանեալս յիս ակնարկեսցես ॥ . նարեի :

Գ Լ Ո Ի Խ Ժ :

Յաղագս համայնութիւն յոյականն դերանուանոցս՝
Սա . դա . նա :

Սոքա յորժամ հոլովին՝ սա , սորա . դա , դորա . և այլն , վարին գոյականապէս . և պէսպէս օրինակաւ 'ի գործ ածին :

Իսկ 'ի հոլովին՝ սա , սորին . դա , դորին . նա , նորին , կամ նորուն , հասարակօրէն վարին ածականապէս . և իբր ածականք յարին յառաջոյ յանուանս՝ համաձայնելով լէ նս թուով և հոլովիւ . և այս՝ հասարակօրէն 'ի հինգ հոլովս միայն :

Ի սեռականն . զոր , * Պտուղն թէպէտեւ նորին ծառոյն է և ծաղկին , այլ նմիւ որոշեալ է 'ի նոցանէ ॥ . այսինքն նոյն ծառոյն . սարգ :

Ի վերջահոլով տրականն . զոր օրինակ , * Աւքան զի այս ըստ «Ռն մասին կնքեցաւ և ճշմարտեցաւ առ այրս մահու , և ես վկայեմ , կրկին հաստատեալ ॥ . նար :

Ի գործիականն . զոր , * 'Ի նոյն փառատրու թի նովն հոգւով կոչեցաք ॥ . եղնի :

Ի պարառականն . զոր , * Օ նմ զբանակն զնովն տեղեալ գումարէր ॥ . պարմ . աղէք :

Ի ներգոյականն . զոր օրինակ , * 'Ի նոյն յամառութեան կան ॥ . եղնի :

Իսկ յայլ հոլովն հասարակօրէն իբր գոյական վարին . և եթէ հարկ լիցի ածականապէս վարել , 'ի տեղի սոցա զնեմք զցուցական գերանուանս՝ Լ.յս , այդ , այն . սոյն , դոյն , նոյն . որպէս տեսցի 'ի ստորեւ :

Գ Լ Ո Ի Խ Ժ Ը :

Յաղագս համայնութե՛ն ցոացական գերանուանոցս՝
Լ.յս . այդ . այն :

Սորա միշտ իբր ածական վարին , բազում անգամ զօրութիւնն ունեւով զգոյականն . զոր օրինակ , * Որ ինչ 'ի խոր է քան զքեզ , զայն մի քններ . և որ ինչ հզօր է քան զքեզ , զայն մի հարցաներ . որ ինչ հրաման արուաւ , զայնու ա՛ծ զմիտս քոյ ॥ . հոգ :

Լ.յլ յորժամ յարին սորա յանուանս , 'ի նախագասին՝ հասարակօրէն համաձայնին լէ նոսա թուով և հոլովիւ՝ բաց 'ի բացառականաց յանգելոց 'ի է . դր , * Լ'պաշխարուի չիք յայնձ աշխարհի ॥ . ճճ :

Բայց երբեմն ևս առանց համաձայնութե գնին , այլ սակաւ ուրեք . զոր օրինակ , * Լ'նգէր է կորուստ այդ իւզօյդ ॥ . ճար :

Լ'սացի՛ բաց 'ի բացառականաց յանգելոց 'ի է . զի ըստ այսմ ոչ համաձայնին մք 'ի նախագասին , բայց եթէ կրկնեսցի նախդիրն . դր , * Իսկ քահանայական կարգն յայսցանէ 'ի գործոցս որիչ է ॥ . լաճ :

Իսկ յորժամ յետագասին սորա անուանց համաձայնին լէ նոսա թուով և հոլովիւ . դր , Լ'մենայն պրտուղք իմաստու թէն այնորիչ , որ զօղորմունին ծնանի , բարի են ॥ . սարգիս :

Հազիւ ուրեք ևս անհամաձայն գնին . դր , * Թե՛ թեւս կացո՛ զաշխատութեա այս սկիզբն ॥ . նար :

'Ի համաձայնութե այսոցիկ գերանուանց հարկ է գիտել և զայս , զի 'ի նախագասին սոցա՝ նախդիրն հասարակօրէն գնի միայն 'ի վերայ սոցա . զոր օրինակ , * Բոյով խորհրդով անցուցին զայս անցս ընդ իս և ընդ զօրս ॥ . եղիչ :

Իսկ 'ի յետագասիլ սոցա՝ նախդիրն միշտ և անվրէպ դնի՝ թէ 'ի վերայ սոցա, և թէ 'ի վերայ անուանյն, բաց 'ի նախդրէս առ. և այս՝ 'ի վեց հօլովս:

Ի նախդրիւ արականն. զոր օրինակ. * Այսպէս ասէ ձոր ձոր շոսկերոց շայգոսիկ ॥ . Եղէի:

Ի հայցականն. զոր, * Ի նդ. ամենայն ազգս առնէր զանկարգու թիս զայս ॥ . Եղիշէ:

Ի բացառականն. զոր, * Աւրախարար զոհագործու թեամբս ապրեցուցէս զիս յորոգայթէ յայսմանէ ॥ . յո՛ւն . Իմաստ:

Ի պատմականն. զոր օրինակ, * Այլև որ մարզպան աշխարհին լեալ էր ... մեծապէս զոհէր զսուսէս զայսմանէ ॥ . Եղիշէ:

Ի պարառականն. զոր օրինակ, * Օբազմօք զայսոսիս զանց արարեալ՝ փու թացուք հասանել յընչաւէտ հօր առատ որդին ॥ . Երբէ՛մ:

Ի ներգոյականն. զոր, * Թագաւոր առնէս զամենեսին ... որք թագաւորեցին 'ի վերայ աստից 'ի կեանս յայտոսիկ ॥ . Խոսրո՛ւ:

Ի ստ այսմ կրկնին հասարակօրէն և նախագրուիքս ըստ և ընդ. զոր, * Գնեւ զնոսա յաւերակ և յանապատ ... ըստ աւուրս ըստ այսմիկ ॥ . Երբէ՛մ:

* Այն անձանց նոցա, որք զյաւիտենականն բարեկենդանու թի ընդ ապականացուիս ընդ այսմիկ փոխանակեն ॥ . Ի փնաստ:

Սոյնպէս և ս եթէ նախդիրքդ զ, յ, և 'ի, իցեն եզեալ 'ի վերայ նախընթաց ածականի, հարկ է կրկնել զնոսին, եթէ գոյականն անկեալ իցէ 'ի մէջ ածականին և դերանուանն. զոր օրինակ, * Օարթոյց զմիտս նոցա ... զճմարիտ պատկերէն զայսմանէ բուռն հարկանել ॥ . սարգիս . տէս յընդարձակն . զ, 11:

Յաղագս համաձայնութե ցոացական դերանուանոցս՝
Սոյն . գոյն . նոյն :

Սորա միշտ իբր ածական վարին . և զի յատուկ հոլովումն ոչ ունին , այլ միայն նախդրիւ հոլովին , յորժամ նախադասին անուանց , անհամաձայն դնին . զոր օրինակ , * Չայնակից սոյն ուղղափառուէս է սք եկեղեցիս անյ ը . գրեգոր կախ :

Եւ յսորիկ դերանուանք՝ մանաւանդ նոյնն՝ հազիւ ուրեք անմիջապէս յետադասին անուանց . իսկ եթէ յետադասեցին , պարտ է զնախդիրն կրկնել . զոր օրինակ , * Եւ յորոգայթ 'ի նոյն անկցին ը . սող :

Ի վախճան ցուցական դերանուանց անմի՝ գիտել արժան է և զայս , զի սորա առհասարակ՝ դնին երբեմն 'ի բանս իբր թարմատար , կամ իբր բացայայտելի 'ի ձեռն այնց բառից , յորս յարին յառաջոյ կամ զկնի . զոր օրինակ , * Աննայն ինչ՝ որ յաշխարհի է , չէ նա մեր ը . ի գնար :

* Բազմաց արդարոց քաջավայելուչ են շիրիմք նոցա ը . ի գնար :

* Յօղդ , որ ցօղի 'ի քէն , այդ բժշկու թի է նոցա ը . 'ի գիշերաց . յօրն :

* Օ վէմն զոր անարգեցին՝ նա եղև զլուխ անկեան ը . յարն :

Յօրս դերանուանքն նա , նոցա , այդ , զնա , իբր թարմատար դնին , կամ իբր բացայայտելի 'ի ձեռն բառից ան ինչ , և արդարոց , և ցօղդ , և զվէմն :

Յաղագս համաձայնութե սրացական դերանուանոցս՝ Լամ . քոյ . մեր . ձեր . իւր , իւրոյ :

Սորա միշտ ածականաբար վարին . և յորժամ յարին յանուանս , ևս և յընդունելուիս , յանմի համաձայնին ընդ նոսա 'ի վերջահոլովին , թէ 'ի յետա-

դասիլն , թէ 'ի նախադասիլն , և թէ անկցի 'ի միջի
այլ մասն բանի . զք , * Օ խարդ շրթամբք իմով զանձն
իմ անիծից ॥ . նար :

* Ի նդէր տեսանեմք զարև յետ մերոյ սիրելեացն ॥ . Եղիշ :

* Ի ճամբ առնուս ախտի ջատագով (զթիւրեալ ճըշ
մարտու թին) ॥ . լամբ :

Ըսացի համաձայնիլ սոցա 'ի վերջահոլովն . զի 'ի նախ
դրիւ հոլովս և յուղղականս միշտ անհամաձայն դնին .
զք , * Ը մենայն խորհուրդք իմ հաստատեսցին ॥ . Էսայ .

և ոչ լինի ասել . խորհուրդք իմք :

* Ը ւսո՞ ինձ առնել զկամս քոյ ॥ . և ոչ քոյս . սաղ :

* Ը աստեաց զկեանս մեր ॥ . և ոչ մերս . խորհով :

* Ը ատարեսցէ զկամս քեր 'ի կամս իւր ॥ . և ոչ ձերս և
իւրս . ճաշարոյ :

Սքա լինին և ս ծական դերբայից նովին համա-
ձայնութիւն , որով յարին յանուանս . զք , * Ը բարե-
պաշտելս իմո՞մ՝ դայթակղիմ ॥ . նար :

* Տացի կեանս նմա 'ի կենաց տուողէն քոյ՞ն արդա-
հատելովք ॥ . սարգիս :

Իսկ եթէ ուրեք ուրեք երևեսցի անհամաձայն , այն
ոչ է ստացական դերանուն իբր ածական , այլ՝ սեռա-
կան հոլով էական դերանունաց . որպէս յասելն ,
* Յարդարանալս իմ և մեղանչեմ ॥ . նար . դերանունս
իմ ոչ է ստացական , այլ՝ էական . և եդեալ է աստ իբր
անուն դերբայիդ՝ յարդարանալս :

Գ Լ Ո Ի Խ Ժ Գ :

Յաղագս համայնաբնէ յարաբերական դերանունս՝ Որ :

Յառաջ քան զխօսիլ զհամաձայնութիւն սորա՝ զի-
տելի է , զի սա 'ի կարգս բանի զօրութիւն 'ի մեջ բե-
րեալ զայլ մասն բանի՝ դնի ներգործութիւն 'ի տեղի
նորա . որպէս զի մի կրկնեսցի մի և նոյն բառ :

Ըրդ նախ առաջին՝ յարաբերէ սա զանուն , զդե-
րանուն , և զընդունելուի . զոր օրինակ , * Ը մենայն
նիւթոյ՝ որ մարմին է , ապականութիւն հետեւի ॥ . լամբ :
Ուր որն յարաբերէ զանունդ՝ ամենայն նիւթոյ :

* Բարևոր է խոնարհուի յամ ժամ . և յամ նեղուէց
ապրեցուցանէ զայնօսիկ , ոյ՛ մերձենան առ նա ॥ . ՃճԲ :

Ուր ոյն յարաբերէ զգերանունդ՝ զայնօսիկ :

* Արժանի գոայ ճաշակել զըւր յաղբերէ փրկուէ
նորոգողին զմեզ , զորոյ զաթոռն իսկ ընկալայ ॥ . յովն . հախ :

Ուր բառս որոյ՝ յարաբերէ զընգունելուիդ՝ նորոգողին :

Ուրեք ուրեք յարաբերէ սանակ զբայ և զբան .

դր , * Սարմինս ճգնի , տքնէ և պահէ , որովք և օգնէ
մտաց և կամաց ॥ . լամբ : Ուր բառդ որովք յարաբերէ

զբայսդ ճգնի . արնէ . liā :

* Սարդ բարի ... զյաղթիւն սիրէ , որով և նուաճէ .

և ոչ զյաղթելն , որով զմարտն գրգռէ ॥ . լամբ : Ուր

բառդ որով յարաբերէ զյաղթելն և զյաղթելն :

* Այ վաստակեցի ՚ի հունձս արմտեացն , որով ՚ի մուտս

ձեան աւուրցն խռովուէ կերակրել պատրաստեցայց ॥ .

նար : Ուր որովն յարաբերէ զայս բան՝ ոչ վաստակեցի ՚ի

հունձս արմտեացն :

Ղիտելի է ևս , զի այս դերանուն երբեմն յարա-

բերէ զնախընթացն . դր , * Վ գործոյն , զոր գործէ ,

առնու զանուն ॥ . Եղնիկ :

Այլ երբեմն զհետեւեան . դր , * Օ որ վասն այլոց

կորստեան խօսիմք՝ անձամբ ՚ի նմին եմք ॥ . Իփնաբիոս :

Ուր զորն յարաբերէ զի վերջոյ եդեալ բառդ ՚ի նմին :

Այրբեմն ևս մտանէ ՚ի մէջ յարաբերելի անուանն ,

և ՚ի մէջ բայի նորա , կամ յատկացուցչի նորին , և

կամ ածականի նորուն , և այլն . զոր օրինակ , * Արդ

զբեռնդ , զոր գու ոչ ես բառնալոց , էր վասն հոգաս

և դատիս ॥ . լամբ . արեն :

* Անտոգիւտ արդարու թեամբ լիցի՝ զոր պահանջեաց ,

փրկու թի ॥ . այսինքն արդարու թի լիցի փրկուէն , զոր

պահանջեաց . լամբ :

* Օ ի ծանիցես զբանիցն , որոյ աշակերտեցար , զճըշ-

մարտու թին ॥ . յի ծանիցես զճշմարտուի բանիցն , որոյ

աշակերտեցար . զուի :

* Օ ոգեկանն , որ յառաքինուէն է , պինդ պահիցեմք

զազատուի ॥ . այսինքն պինդ պահիցեմք զողեկան ա-

զատու թին , որ յառաքինու թին է . յովն . Իմաստ :

Բազում անգամ ևս զօրուք ունի սա զյարաբերէ .

լին : ԳՐ , * Որ նախ խոնարհի , նախապատիւ բարձրաս-
ցի ॥ լաճԷ : Ուր զօրութիւն կայ բառս նա . որպէս թէ
ասէր . նա՛ որ խոնարհի , բարձրասցի :

* Իշխան որ կոչի , յորժամ ունի՛ որոյ իշխէ . և ար-
քայ , յորժամ ունի՛ որոյ առաջնորդէ ॥ . այսինքն յոր-
ժամ ունի զհպատակս , որոց իշխէ , lix . լաճԷ :

Համաձայնութիւն այսր դերանուան կրկնակի նկա-
տի : 'Սախ՝ զի թուով համաձայնի ընդ այնմ , զոր
յարաբերէ . զի որովհետեւ դնի ՚ի տեղի նորա , զայն-
քան պարտինշանակել , զորքան նայն նշանակէ : Ուս-
տի եթէ յարաբերեալն միակի նշանակեսցէ , պարտի
դնիլ եզակի . ԳՐ , * Ըսն է տիրապէս իմաստուն , որ
գործով ուսուցանէ զիւրն իմաստունի , այն է լւայ վար-
դապետ , որ նախ առնէ , և ապա ուսուցանէ ॥ . սարգ :
* Բնուան հարի զանհաստատ հողմոյ , որով միշտ տա-
տանեալ այսր անդր տարաբերիմ ॥ . նարէկացի :

Իսկ եթէ յարաբերելին իցէ բազմաւորական , յա-
րաբերականն դնի յոգնակի . զոր օրինակ , * Սի պատ-
րեսցուք ՚ի հեշտալեացս , որս կախարդեն զզգայու-
թիւնս ॥ . սարգ :

Եւ քանզի բազում եզականք ևս ունին զօրութիւն
յոգնականի , եթէ յարաբերեալքն լինիցին բազում
եզականք , յարաբերականն ևս իբր ՚ի բազումս յոգ-
նակի դնի . ԳՐ , * Սուսք են փառասիրութիւն և մար-
դահաճունի , որս և զհաւասան իսկ հալածեն ॥ . սարգ :

Իսկ եթէ յարաբերելին իցէ անեզական անուն , ո-
րովհետեւ այն ըստ նշանակութեն իբր եզական է , յա-
րաբերականն ևս բազում անգամ եզակի դնի . զոր
օրինակ , * Յիշեա՛ զչնորհս աւազանին՝ որով լուսաւո-
րեցար ॥ . երզնկացի :

Եւ ներհակ այսմ՝ եթէ յարաբերելին իցէ անուն
հաւաքական կամ հանրական , ՚ի վարիլնց իբր յոգ-
նական վասն գոլոյ նշանակուէ նոցա բազմաւորական ,
յարաբերական որն դնի յոգնակի . ԳՐ , * Օ իմրդ կա-
րիցեմք և զբահանայապետական դատաւորութիւն ՚ի
դործ արկանել առ ազգ այնպիսի , որս . . . դատաւո-
րաց եկեղեցւոյ նստին դատաւորք ॥ . շորհ :

Ըսացի ՚ի վարիլն իբր յոգնական . զի եթէ իբր ե-

զական վարեցին այսպիսի անուանք, յարաբերական
որն և ս զնի եզակի . Գր . * Մենայն , որ զչար գործէ ,
ատեայ զլոյս ॥ . Եւ : * Երկուրդ , որ գնայր ընդ
խաւար , ետես զլոյս մեծ ॥ . Եսայ :

ՄԵՂ գիտելի է , զի այս գերանուն բազում ուրեք
ըստ թուոյն զօրութի համաձայնի . քանզի բազում ան
գամ փոխանակ յոգնական գնելոյ եզական գնի՝ մա-
նաւանդ յուղղականն և ՚ի նախդրիւ հօլովսն . Գր ,
* Մն բազումք ՚ի մարդկանէ , որ երևին բազմաց , ե-
թէ սքք են և առաքինիք . . . և նախատանաց և ոչ
միոյ համբերեն ॥ . սարգ : * Օտոյն զայս միտս ամենայն
ոք ստասցի առ անձ ՚ի վերայ անձ նեղութեց և չար-
չարանաց , զոր վասն նորա կրեմք ॥ . Իփսա :

Արկրորդ համաձայնութի այսր գերանուան նկա-
տի յայսմ , զի յայնպիսի հօլով գնի , յորպիսի գնելի
էր յարաբերելին , եթէ եզեալ էր ներգործութի՝ ըստ
պահանջելոյ բային կամ անուանն : Ըստի .

Արբեմն գնի յուղղական հօլովն՝ իբր անուն բայի . Գր ,
* Մենայն , որ զչար գործէ , չար գտցէ ॥ . սգա :

Արբեմն գնի ՚ի սեռական հօլովն՝ իբր յատկացու-
ցիւ . Գր , * Ստանեն առաջի անձնոցա է , որոյ սիրտն
է ուղիղ ընդ նմա ॥ . լաճ :

Արբեմն գնի յայլ հօլովս՝ իբր խնդիր բայի , և ս
և իբր խնդիր անուան , և ընդունելութե , և նախա-
դրուէ . զոր օրինակ , * Օի զոր սերմանեսցես՝ զնոյն
և հնձեսցես ॥ . Վարդ հարց : Աւր զորն է խնդիր բայիս
սերմանեսցես :

* Արոմ ցանկացաւն՝ ոչ եհաս ՚ի կէտն ॥ . Երդն : Աւր
որոմն է խնդիր ցանկացաւն :

* Արոյ համեմատ և զսա ցուցանէ ॥ . Գեորգ : Աւր որոյն
է խնդիր անուանս համեմատ :

* Մս այն (երկիր) է . . . որոյ ցանկացօղն աղաղա-
կէր , հոգի քոյ բարի ॥ ին . Բոսայէ : Աւր որոյն է խըն-
դիր ընդունելութես ցանկացօղ :

* Մենայն ՚ի քէն է , և որդւովդ . առանց որոյ եղև և
ուրիւն ॥ . սգա : Աւր որոյն է խնդիր նախադրութես
առանց :

ՄԵՂ սակայն ՚ի գերազանձ չարագրութիւն երբեմն

այլազգ կարգի այս համաձայնութի լի չորից . նախ՝
 յորժամ յարաբերականն համաձայնի ընդ յարաբե-
 րելոյն 'ի նոյն հոլով, թէ և յայլ հոլով էր դնելի (լի
 յունական ոճոյ) . րո, * Առաջնորդեա՛ ժողովորդեանն
 այնմիկ 'ի տեղին՝ յոր ասացի քեզ ॥ . Եւեց . փոխանակ
 դնելոյ , 'ի տեղին՝ զոր ասացի քեզ . (որպէս եղեալ
 է ոսկան) :

Երկրորդ՝ ընդ հակառակն , յորժամ յարաբե-
 րեալն համաձայնի ընդ յարաբերականին . րո, * Առ-
 զբանն՝ զոր խօսիք՝ մի մնացէ առ ձեզ ॥ . Ժամագիրք .
 փոխանակ ասելոյ . և բանն՝ զոր խօսիք՝ մի մնացէ
 առ ձեզ :

Երրորդ՝ ըստ երկուցն և սանհամաձայն գալոյ ե-
 թէ յարաբերականին , և եթէ յարաբերեցելոյն . րո,
 * Օ նոյն գրէ առ որս 'ի խուժաստան էին ժողովուրդք ॥ .
 Թով . արծր . փոխանակ ասելոյ , զնոյն գրէ առ ժող-
 վուրդան որս 'ի խուժաստան էին :

Չորրորդ՝ ըստ համաձայնելոյ զօրուք եղեալ յա-
 րաբերեցելոյն . րո, * Վաղցր է Խոր՝ որոյ սպասեն նմա
 յաւուր նեղուէ ॥ . նաառա՛մ . փոխանակ ասելոյ . քաղցր
 է Խոր այնոյէ , որք սպասեն նմա : Առ այս չորեքին ե-
 ղանակք՝ զորս եղաք , հասարակ են առ նախնիս մեր՝
 ոչ 'ի ստորին շարագրութիս , այլ 'ի դերատանս :

'Ի վախճան ճառիս արժան է զիտել և զայս . իբր
 զի երբեմն 'ի յարաբերականն յարին և այլ դերան-
 ուանք թարմատարաբար , կամ իբր զարդ . և այս՝
 մանաւանդ 'ի թարգմանեալ գիրս . րո, * Արանեալ
 է այր , որոյ օգնու թի իւր 'ի քէն է ॥ . սաղ : Ար դե-
 րանունս իւր՝ դնի իբր զարդ , կամ իբր թարմատար
 ինչ . և կամ իբր բացայայտիչ յարաբերականին՝ ոնչ
 ասացաք զցուցական դերանունաց 'ի վերջ ժոյ . գլխոյն :

Վիտելի է դարձեալ , զի յարաբերական որն եր-
 բեմն առանց ունելոյ զզօրուի յարաբերականի՝ այլ
 յաւէտ զզօրութի անորոչ հարցականի , դնի յառա-
 ջոյ իբր ածական՝ թուով և հոլովիւ համաձայն . րո,
 * Արու՛ չափով չափէք՝ չափեսցի ձեզ ॥ . ճառ :

նես չտողիս , և ոչ սրամտիս . փռութաս մեղկելոյս , և ոչ խափանիս ॥ . նար :

* Աստեալդ յաթռութեանդ քերովուհից՝ նիսա գթութի մեր հոգիս ॥ . շար :

* Օ ամենեսեան աշակերտեցին հոգևով զօրացեալքն և մարմնով տառապեալքն ॥ . լամբ :

Հինգերորդ՝ (այլ սակաւ ուրեք) ՚ի մակբայս . ԳՐ ,

* Այս ժողովրդեան՝ որ շուրջս կածն՝ առնեմ ॥ . նանայ :

* Բայց զիարդ այժմդ տեսանէ՝ ոչ գիտեմք ॥ . յովն :

* Ար իրաւապէսն դատի՝ զմարմնականն ՚ի ծոցս մեր հատուցանէ տանջանս ॥ . յովն . իմաստ :

Այսոքիկ յօդք ուրեք ուրեք դնին փոխանակ միմեանց . քանզի «էն դնի յերիս դէմս ևս . ԳՐ , * Արպէս սկսաք» ՚ի նմին և կատարեսցուք ॥ . եղիշէ :

* Ի գրելոցս ձեր ծանուցաւ ॥ . շարհատ :

* Արտիր լը այնոցիկ՝ որ մարտնչինս լը մեզ ॥ . եղիշէ :

Այնպէս և դան . ԳՐ , * Առ ինչ արդեօք հրամայեսցես քան թէ հրամայեցիր ॥ . եղիշէ :

* Օ որ ասէքդ՝ ցուցէք գործով ॥ . Գրգր :

* Ար նստինդ աւազիկ ամենեքեան առաջի քո ॥ . լամբ :

Բստ այսմ և նոն . զոր օրինակ , * Իսկ եթէ ոչ զայն առնիցեմք՝ զոր հրամայեցաքն , և զայն խօսիցիմք՝ զոր վարդապետեցաքն , ազատուէ օրինօքն եմք գատելոց ॥ . սարգ :

* Օ իարդուսուցանես ինձ , եթէ առնու որ զքոյդ՝ դու մի պահանջեր , երբ դու զքոյն պահանջես ॥ . ճբ :

* Ար մեռանին՝ արդարացեալ է ՚ի մեզաց անտի ॥ . հարովն :

Արքա երբեմն փոխանակ դնելոյ ՚ի վերայ բուն աշուան , կամ գերբայի , կամ խնդրոյ բային , լիւ , դնին ՚ի վերայ այլոց բառից առ ՚ի գեղեցկացուցանել զարագրութիւն . զոր օրինակ , * Օ ինչ գործեցից ողբալիս հոգի՝ յայնմ մեծի աւուր վտանգի ॥ . փոխանակ ասելոյ , ողբալի հոգիս . նար :

* Գուլեմ զճշմարտութեդ լինել օժանդակ ॥ . փոխանակ ասելոյ , դուլեմ զլինելդ քո օժանդակ ճշմարտութե . լամբ :

* Ամենայն որ՝ որ հակառակամարան է , զյաղթօղն

լինեւ՝ որքան կարէ՝ ախորժէ ॥ փոխանակ ասելոյ, ըզ-
յաղթօղ լինեւն . լաճք :

Այլ աստ գիտելի է, զի այսօրիկ յօգք բազում
անգամ դնին ՚ի տեղի դերանուանց զօրութի յարե-
լոց յանուանս և յընդունելուիս և ՚ի բայս սկսուիս
օրինակաւ . զոր օրինակ, * ՚Կ վեր ամբարձայ մոխիրս
մերժելի ॥ փոխանակ ասելոյ, ՚ի վեր ամբարձայ էս
մոխիրս, կամ ՚ի վեր ամբարձայ էս, որ և մ' մոխիր
մերժելի . նարեկ :

* Արծեցեր անօրէնս ՚ի մտի քում, թէ՛ և էս քեզ
նմանիցիմ ॥ այսինքն կարծեցեր Գրիգոր, որ անօրէն էս,
և այլն . սաղ .

* Ար զթայն, ողորմու թիւն գտցէ ॥ այսինքն նա, որ
զթայ, ողորմութի գտցէ . սառեկ :

* Ար եզևն՝ լինեւ ոչ ունի ॥ այսինքն, այն՝ որ եղև, ոչ
ևս է լինելի . իգնարեոս :

Գարձեալ գիտելի է, զի յօգք ն, դնի երբեմն փո-
խանակ անուան, որ զօրութի իմանի . և այս՝ երբակի .
Սի յարելով ՚ի յատկացուցիւն՝ զօրութի իմացեալ
անուանն . զոր օրինակ, * Արդ՝ է բարկու թի, որ գո-
վելի է ՚ի զրոց . որպէս մովսէսին, որով զեզիպտացին
սպան . . . և է բարկու թի, որ պարսաւելի է . որպէս
կայենին, որով զեզբայրն իւր սպան ॥ այսինքն որպէս
բարկու թի մովսէսի . ին . սարգ :

Արկորդ՝ յարելով ՚ի յածականն . Գր, * Օ սղա-
տանականն համարձակագոյն այժմ բարբառիմ ॥ ք
զպղատոնական բանն . խորէն :

Արկորդ՝ յարելով ՚ի խնդիրն նախադրուէց, յորս
իցէ եզեալ ներգործութի նախդիրդ շ՝ զօրութի իմա-
ցեալ անուանն . այլ այս ՚ի սակաւս յոյժ . զոր օրի-
նակ, * Բնդ զօրս հրեշտակաց միաբանական օրհնութի
բարեբանեցէք զի վերայ քերովլէիցն ॥ այսինքն բա-
րեբանեցէք զնստեալն ՚ի վերայ քերովլէից . կի՛ զայն՝
որ է ՚ի վերայ քերովլէից . լաճք :

* Օ գիւրալուրն և զառանց խոր բառիցն յարգեն ॥
ք զբանն, կամ զայն՝ որ առանց խոր բառից . սարգ :

* Օ վասն մեղացն ոչ խնդրեցեր ॥ ք զմատուցեալն
քեզ վասն մեղաց . կամ զայն՝ որ վասն մեղաց . սաղ :

Գ Լ Ո Ւ Խ Թ Ժ Օ :

Յաղագս համայնախումբէ Բայի ընդ անուան, ընդ դերահոսան
և ընդ ընդդոսելուսնէ :

Բայք կրկնակի համաձայնին լը անուանս, լը գեր-
անուանս և լը ընդունելու թիւս . Կախ՝ իբր լը այնս,
որք ասին անուան Բայի . Երկրորդ՝ իբր լը այնս, որք ասին
խնդիր Բայի . զոր օրինակ յասելն, * Բերան ամ-
պարչտաց կլանէ զգատաստանս ॥, առաջ . 'ի սմին բա-
նի բայս իլանէ՝ ունի զերկուս անուանս, որոց առա-
ջինն՝ այսինքն Բերանն՝ եղեալ է անուն բայի, և նշա-
նակէ զտր գործողուն կլանելոյն . իսկ միւսն՝ այսինքն
դասաստանն՝ եղեալ է խնդիր բայի, և նշանակէ զեն-
թակայն՝ առ որ լինի գործողուն կլանելոյն : Իսկ ա-
նունս ամպարչտայ՝ է յատկացուցիչ Բերանոյն : Եւ յամ-
նախ խօսեսցուք զառաջին համաձայնութենէ, այս-
ինքն զանուանէ բայից . և ապա զերկրորդէն, այս-
ինքն զխնդրոյ նոցին :

Յաղագս առաջին համայնախումբէ Բայից . համ

Յաղագս անուան Բայի :

Անուն բային է այն՝ որ նշանակէ զտր գործողու-
թեն . այսինքն զգործողն կամ զկրօղն, և կամ զայն՝
որ լինի . որպէս յայտ է 'ի վերոյգրեցոցդ . և քանզի
յատկապէս անուանք և դերանուանք և ընդունելու-
թիք կարգին նշանակել զգործողն կամ զկրօղն, նորա
միայն յատկապէս լինին անուն բայի, որպէս յայտ լի-
ցի 'ի յաջորդ գրեցոցդ : Եւ զի աներևոյթ բայք ևս
երբեմն իբր անուն վարին, նորա ևս լինին բազում
անգամ անուն բայի . որպէս ունիմք ասել 'ի ստորե-
ի վերջ Բ հանունին :

Իսկ այլ մասունք բանի որովհետև պիտակաբար
միայն կարեն վարիլ իբր անուն, անյատկապէս կարեն
լինել անուն բայի . ըստ որում են բառք ինչ . փր :

* Իբրևն նախդիր է բանի ॥ . լամբ :

- * Օ այս արդեօհն յայտ առնէ ։ Ի գնապ ։
 - * Օ ի հանն այլ է , և և հանն այլ ։ Խոսրով ։
 - * Սին՝ փափաքանաց՝ որում ոչ հասանեմք , է տարա-
ցոյց ապաշաւանաց ։ Լաճ ։
 - * Վիտէճն՝ ամենեցուն յոյտ է ։ Կանայ ։
- Սյլ այժմ զսորք զանց արարեալ՝ դիցուք զհինգ
կանոնս վասն համաձայնութեանուն բայի Ը բայի ։

Վանն . ւ ։

Սթէ բայն իցէ դիմաւոր , անուն բային պարտի
դնիլ յուղղական հօլովն . զոր օրինակ , * Վաղարե-
լին նեղութիքն , և եհաս հանգիստն ։ Ի գնապ ։ Ուր
անուանքս՝ նեղութիքն և հանգիստն՝ են անուն բայիցս՝
դարարեցին և էհաս . և եդեալ են յուղղական հօլովն
վասն դիմաւոր լինելոյ բայիցն ։

Իսկ եթէ բայն իցէ անդէմ՝ որպիսի են աներևոյթք ,
դերբայք և գրագէտք , անուն բային հասարակօրէն
դնի ՚ի սեռական հօլովն . զոր օրինակ , * Մյն է ժա-
մանակ , յորում երանութիքն լնուն . աղբարաց մեծա-
նալ , և սգաւորաց մտիծարիլ , և հեղոյ զվերին երկիրն
ժառանգել ։ Ի գնապ ։ Ուր անուանքս՝ աղբարաց , սգա-
ւորաց և հեղոյ՝ են անուն բայի ՚ի սեռական հօլովն վս
անդէմ լինելոյ բայիցս՝ մեծանալ , մտիծարել և ժառան-
գել . որք եթէ որոշեալ գլխօք կարգէին , անուանքն
ևս յուղղական հօլովն դնէին . որդոն , ազքաաք մե-
ծանան . սգաւորք մտիծարին . և հեղք ժառանգեն
զվերին երկիրն ։ Մտ այսմ է տեսանել և ՚ի յաջորդ
օրինակս ։

* Վաղարակել խոյրաածոյս՝ անդրէն վիրաւորիմ ։ Կար ։

Ուր բառգ խոյրաածոյս՝ է անուն բայիս՝ ՚ի ճարակել ։

* Վազում անգամ զան ըմպելով մանկանն ՚ի բաց ոչ
գառնայ ։ Ուր մանկանն է անուն բայի դերբայիս ըմ-
պելով . սարգ ։

* Սքին վարդանայ մտրակեալ զերիվարն՝ ՚ի փախուստ
զախոյեանն պարտից դարձուցանէր ։ Ըմպ . սրճր ։
Ուր բառս սքին վարդանայ՝ է անուն գրագէմ բայիս
մտրակեալ ։

Ուրեք ուրեք ևս դնի յուղղական հօլովն. ԿՐ, * Հա-
սեալ 'ի թիկունս աներևոյթ օգնութիանն խորտակեաց
յայտնապէս զգաղանի պատերազմն ॥ . շար :

Իսկ դերանուանք դնին երբեմն նաև 'ի տրական
հօլովն, և այս՝ յաւէտ 'ի դերբայս և յաներևոյթ ե-
ղանակս. ԿՐ, * Փափաքեաց անձն իմ՝ 'ի ցանկալ ինչ
յիրաւունս քո ॥ . սաղ :

Գիտելի է ևս, զի անուն բային յարակատար և
գերակատար ժամանակաց, և անցելոյ ստորագասա-
կանին՝ 'ի յերրորդ դէմն եղականին իբր 'ի բազումս
դնի 'ի սեռական հօլովն. ԿՐ, * Այլ էճ եղեալ է 'ի մտի
իմում՝ բազում չարչարանօք կարճել զձեզ 'ի կենաց
ձերոց ॥ . եղիշէ : Ուր սեռական դերանունս էճ՝ լեալ
է անուն բայիս երեալ է :

* Գրեալ էր Ֆեր յաճեղէն տառիս, զի մի մոռացայց
զձեզ ॥ . Տափտար : Ուր սեռական հօլովս Ֆեր լեալ է
անուն բայիս Գրեալ էր :

* Իժէ մոռացեալ իցէ Ռեր զանունն այ մերոց ॥ . սաղմոս :
Ուր սեռական հօլովս Ռեր՝ լեալ է անուն բայիս Տոռա-
ցեալ իցէ : Տես և 'ի մասն . ք . գլ . ԺԹ . 'ի վերջն :

Իսկ երբեմն՝ դնի յուղղական հօլովն. զոր օրինակ,
* Հանգուցեալ է հոփի այ 'ի բեզ ով եղբայր ॥ . Վարդ :

* Ունիս զոր, որ ստացեալ իցէ զձձմարիտ հնազան-
դութի ॥ . Վարդ հարց :

Սասն . Բ :

Գարձեալ էթէ բայն իցէ դիմաւոր, անուն բային
պարտի թուով և դիմաւ համաձայնիլ ընդ նմա . զոր
օրինակ, * Աճմարտութիւն ազատեսցէ զձեզ ॥ . յո՛ւն :
Ուր որպէս բայս ազատեսցէ՝ ըստ թուոյն է եղական,
նոյնպէս և անուն բային, այսինքն ճշմարտութիւն՝ է եղա-
կան. և որպէս բայն է յերրորդ դէմն, նոյնպէս և ա-
նուն բային՝ 'ի ձեռն ն յօդին :

Իսկ բառս զձեզ՝ է խնդիր ազատելոյն : Սոյնպէս է
և 'ի յաջորդ օրինակս. յերիս դէմն ևս :

* Ամբարտաւանեցայ Գողիս շնչաւոր ॥ . Կար :

* Սեռար անմահ, և զմահացեալն նորոգեցէր ॥ . Կար :

* Պատիժքն ուսուցանեն զղղաստու թի || . Գէորգ :

Բայց գիտելի է, զի այսպիսի յօգք որոշիչք դիմաց՝
բազում անգամ զօրութիւն դնին յերրորդ գէմն. զոր
օրինակ, * Աւ զդէ ոչ հանէ || . Եղիակ : Ուր զօրութիւն
զոյ յօգս՝ և . որպէս թէ ասէր . դէն ոչ հանէ զդէ :
Բստ այսմ է ատեանել և ՚ի յաջորդ օրինակսդ :

* Իրնարհոմբէ բանակետղ է սրբութե || . ՏճԷ :

* Լ՛յր փորձի ՚ի բերանոյ գովչաց իւրոց || . առաջ :

* Ամանեցին ինձ չարիք, և ես ոչ կարացի ճանաչել || . Կար :

Իսկ գերանուանք յիւրեանց ունելով զգէմն՝ ոչ
կարօտին դիմորոշական տառից, այլ առանց նոց հա-
մաձայնին. զոր օրինակ. * Այն է սպաս տանել ձու-
լեալ պատկերի, և մեզաց ախտի . արդ՝ Ես գնացի լը
այս ճանապարհ կորստեան հետոց խաւարի || . Կարէի :

* Որովհետեւ մարդ ես դառ, ոչ պակասին ՚ի քէն ըիծք || .
Չարք Կարց :

* Աս ետ ինձ զանվրէպ գիտութի զեղելոցս || . Իմաստ :

Այլ թէպէտ յարաբերական գերանուան չունի զս-
րոշեալ գէմն, բայց զօրութիւն ունելով զայն՝ յերիս
գէմն ևս կարէ համաձայնիլ առանց յօգի . զոր օրի-
նակ, * Տունկս դառնոտեան՝ որ զգարչուի անառակ
վարուց ծաղկեցի || . Կար :

* Աս ես՝ որ օրէնսդէտ առնես զմեզաւորսն ՚ի ճա-
նապարհի՝ լը բանի երգողին դաւթայ || . Կոյնն :

* Որք մեզօք ժանգացուցանեն զհոգիս, ոչ կարեն ըզ-
լոյս անուէն յինքեանս կերպարանել || . Կար :

Այլ աներևոյթն զոր յօգ և ունիցին, լինին ա-
նուն բայի միշտ յերրորդ գէմն . որք, * Աստեղս վեհա-
գոյն բնաւիցդ՝ ոչ է իմ, այլ՝ քնի || . Լաճ :

* Տիրելք ամենեցուն՝ ինայել տայ քեզ յամ || . Իմաստ :

* Ողորմելն չթողու զարժանին ինդրել || . Խոսրով :

Սոքա բազում անգամ առանց յօգի ևս լինին ա-
նուն բայի . մանաւանդ էական բայից . զոր օրինակ,

* Սեփեղ ՚ի չարեաց՝ է հանձար || . Կրք : Ուր աներևոյթ

բայս թէպէլ՝ առանց յօգի լեալ է անուն բայիս՝ է :

Բստ այսմ լինին սոքա անուն բայի և բացարձակ
գիմաղուրկ բայից . որք, * Առաջի մարդկան ձեռնալ

դիւրին է , այլ ոչ առաջի նյ ը . Իգնատ : Ուր ձեանալն է անուն բայիս դիւրին է . իսկ առաջի ճարդանն , ին . է ինդիր ձեանալն :

Անն . Գ :

Եթէ անուն բային իցէ բազում եզական՝ ը նոյն դիմաց , բայն հասարակօրէն դնի յողնակի : Օ ի ուրովհետե յայնժամ ար գործողուն կամ կրողուն է բազում , բայն և՛ որ նշանակէ զգործողութիւնս , պարտի դնիլ բազմաւորակի . զոր օրինակ , * Յորտ և երէժ օրհնեցան ՚ի յակօբայ ը . Գերգ :

* Ղինի և արբեցումի ապականեն զարս իմաստունս ը . յաճախ :

* Ղաղն և գողակիցն ՚ի միում պատժի են ը . նոյն :

* Յորժամ կարեն և կառն ՚ի միասին իցեն , չիք ինչ այլ՝ որ արգելուլ կարիցէ ը . Գերգ :

Իայց բազում անգամ և՛ս դնի բայն եզակի . և գրեթէ զօրութի կրկնի . զր , * Մուրն հատուցման պահի պարտն և պարտանն ը . յովն . կառն :

* Մտօղուտ է անդ խոսարձանութի և զընտանն ը . խոսարձ :

* Եթէ ոչ լուծանի ազահութի , սէր և ողորձութի ոչ հաստատի ը . Իգնատ :

Անն . Գ :

Եթէ անուն բային իցէ բազում ՚ի զանազան դէմն , բայն դնի ՚ի սլատուականագոյն դէմն , այսինքն յայն դէմ , որ համեմատութի է առաջին . իբր զի եթէ մին յանուանց բային իցէ յառաջին դէմն , և միւսն յերկրորդն , կամ յերրորդն , բայն դնի յառաջինն . զի առաջին դէմն սլատուականագոյն է քան զերկրորդն , և երկրորդն քան զերրորդն . զր , * Ես և դու և անձ բաղնութի . . . աշակերտեսցնիք անձային զրոց ը . ելեւ . և ոչ լինի ասել՝ ես և դու և անձ բազմութիգ աշակերտեսցիք , կամ աշակերտեսցին : * Իշխեա՛ մեզ դու և որդիքս , և որդիք օրդուց քոց ը . դատ . և ոչ լինի ասել՝ դու և որդիքս իշխեսցէ :

Կանոն . Է :

Եթէ անուն բային իցէ ըստ ձայնին եզական , իսկ ըստ նշանակուածն բազմաւորական , (որպիսի են անուանք թուականք), բայն դնի յոգնակի . զոր օրինակ , * Նինգն 'ի նոյանէ յիմարք էին ॥ . Ժար :

* Չորէքեանն (այսինքն չորք տարերք) հային կամաց ակնարկելոյ արարչին իւրեանց ॥ . Եղիշէ :

Իսկ եթէ անուն բային իցէ բաւ հաւաքական , ոն՞ փոստ . ազգ , կն , կամ հանրական , որպէս՝ բաւս ան , և կամ կրկնակ , ոն՞ փ փ . այր ջընէեր . իւրաքանչիւր . այրուքէ . կն , բայն երբեմն դնի յոգնակի՝ վասն ունեկոյ նց զնշանակուածի բազմաւորական . զք , * Տիրեցին աշխարհիս հայոց՝ ազգն սասանայ պարսկի ॥ . Եղիշէ :

* Ի են փառօք նորա ամենայն երէիք ॥ . յով :

* Ինն այր ջընէեր իւր , եկայք արկցուք աղիւս ॥ . Տն :

* Լարաքանչիւր յընկերէ իւրմէ զգոյշ լերուք ॥ . Երեմ :

Լու երբեմն , մանաւանդ թէ բազում անգամ , դնի եզակի . զոր օրինակ , * Լսուհետև վտանգեցաւ ազգքրիստոնէից ॥ . Լամբ :

* Լնայն Ժարք զլաւն ցանկայ ունել , և ոչ զնուազն աւնուլ ॥ . պարմ . աղէքս :

* Աստուեսցէ իւրաքանչիւր զընկեր յաշխարհիսս ॥ . ՏԲ :

Ըստ այսմ համաձայնին բայք և ընդ անեզական սնուանս . երբեմն յոգնակի և երբեմն եզակի . զք ,

* Սուլուծի և հեղգուի Բոյ ոչ քաւին ॥ . Խոսրով :

* Րանայն Բոյս մի զբազեսցի յիրս կենցաղոյս , այլ միշտ յերկինսդ բնակեսցէ ॥ . Լամբ :

Ի վախճան այսոցիկ հինգ կանոնաց՝ զայս մի ինչ արժան համարիմ ծանուցանել . իբր զի բազում անգամ անուն բային դնի զօրուի . զոր օրինակ , * Եթէ կամիս հետևիլ յի , պահեա՞ զբանս նորա ॥ . Լարք հարց : Ուր անուն բայիցս նախ և պահեա՞ զօրուի դնի . այս ինքն է՞ դոս :

Իսկ երբեմն ներհակ այսմ՝ բայն դնի զօրուծի , և անուն բային ներգործուծի . զոր օրինակ , * Րանիւ և կերսլարանօք՝ բազում խոնարհք . իսկ արդեամիք

և ճշմարտութիւն՝ դուն ուրեք ॥ . Կի բանիւ և կերպարանօք բազում խոնարհք գտանին , լի . սարգ :

Գ Լ ՈՒ Խ Թ ԺԷ :

Յաղագս երկրորդ համախոյնութիւն Բայից . համ

Յաղագս խնդրոյ Բայից :

Բայք յետ համաձայնելոյ լը այնս՝ որք ասին անուն բայի , և նշանակեն զտր գործողութեց կամ կրելուց , պահանջեն համաձայնիւ և լը այնս՝ որք ասին խնդիր բայի և նշանակեն զենթակայն , այսինքն զկրօղն գործողութեց կամ զեզրն , կամ զպատճառ նոցին , կամ զվախճան , կամ զգործ , կամ զայն՝ յորմէ լինի կրել :

Երգ՝ յուրից մասանց բանի՝ այնք լինին տիրապէս խնդիր բայի , որք լինին յատկապէս անուն բայի . այսինքն է՝ անունն , դերանունն և ընդունելութիւն , ևս և աներևոյթքն , ընդ որս և դերբայքն . որպէս յայտ լիցի՝ ի ստորև գրելոցդ .

Իսկ այլ մասունք բայի նիւթապէս միայն կարեն լինել խնդիր բայի . ԳՐ , * Յաճախաբար դնէ զերօտինն ॥ . ոսկ :

* Օ այս միւս՝ մի յանյուսուէ կարծիս ձգեր ॥ . լամբ :

* Իձառաջ և ոհս ՚ի նմանէ յառաջ բերեալ հաստատէ ॥ . անդ :

* Իսկ ես առող եղկելի անձին իմոյ կարդայի ॥ . յոճ . հալ :

* Օ ան խարոց եղ ՚ի միջի ॥ . սարգ :

* Կլուխ գովութե՛ զերբն դնէ ॥ . ոսկեբ :

* Օ այն միայն յաւել , և հայր ազգաց բազմաց արար ॥ . նոյն :

Երբեմն նաև ամբողջ բանք լինին խնդիր բայի . ԳՐ ,

* Եւ ՚ի հնունն զայսր տպաւորութի՛ օրինակաւ նկարագրեցեր՝ զգարձարո՛ւքն առ իս , և ես դառնամ առ ձեզ ॥ . նար : Ուր բանս դարձարձար առ իս լի՛ է խնդիր սեռի բայիս նկարագրեցեր :

Եւլ արդ՝ որովհետև բայք պէսպէս են սեռիւ , և իւրաքանչիւրն այլևայլ նշանակուի , վասն որոյ կրկին խնդիր կարեն առնուլ . մի ըստ սեռի , և միւս ևս՝ լը

Յաղագս խնորոյ սեռի ներգործ¹¹ . Բայից : 195
բնութե : Խնորի սեռին է այն , զոր պահանջէ բայն
վասն սեռիւ զանաղանելոյ . իսկ խնորի բնութե է այն ,
զոր իւրաքանչիւր բայ պահանջէ լի իւրում նշանա-
կութեն : Ըրդ՝ ներգործական բայք , ընդ որս և հա-
սարակք և կրաւորականք՝ առնուն նախ՝ զխնդիր սե-
ռի . և երկրորդ՝ զխնդիր բնուէ : Իսկ չեզօրականք՝
ընդ որս և էականք՝ առնուն զխնդիր բնութե և եթ .
զորոց ունիմք խօսիլ այժմ՝ ՚ի մասնաւորի . (տես զայս
մանկ յընդարձակն . Գ . 17 :

ԳԼՈՒԽ ԺԲ :

Յաղագս խնորոյ սեռի՝ ներգործական
և հասարակ Բայից :

Ներգործական բայք առ հասարակ առնուն զխըն-
դիր սեռի ՚ի հայցական հօլովն . Գր , * Օքարինս ու-
ղորկեցին ջուրք ॥ ԳԲ : Ուր հայցական անունդ դարինս՝
է խնդիր սեռի ներգործական բայիս ողորկեցին :

Սոյնսպէս և հասարակ բայք՝ յորժամ վարին իբրև
զներգործական , առնուն զխնդիր սեռի ՚ի հայցական
հօլովն . Գր , * Քանզի յիմարն յիմարութի խօսեացի ,
և սիրտ նորա զնանրութի խորհեացի ॥ Եսայ : Ուր հայ-
ցական հօլովքս յիմարութի և զնանրութի են խնդիր սե-
ռի հասարակ բայիցս՝ խօսեացի և խորհեացի :

Ըսլ երբեմն այս խնդիր սեռի զօրութի դնի . Գր ,
* Երանելի այն ոչ է՝ որ ուսուցանէ , այլ այն՝ որ առ-
նէ և ուսուցանէ ॥ Վարդ հարց : Ուր զօրութի կայ խըն-
դիր սեռին . Կր է՝ զբանն ար . որպէս թէ ասէր . ոչ է
այն երանելի՝ որ զբանն ար ուսուցանէ . այլ այն , որ
առնէ զնոյն :

Վիտել արժան է աստ՝ զիներգործական բայք ինչ
՚ի յարին յարմատս իւրեանց կամ ՚ի բայանուանս
առնուն զնոսա ՚ի հայցական հօլովն ոչ իբր խնդիր սե-
ռի , այլ իբր խնդիր բնութե . Գր , * Օհարաւածս թըլ-
նամուոյ հարի զբեզ ॥ այսինքն հարուածուք թընա-
մուոյ . երե՛ :

Եւ երբեմն ՚ի տեղի այսպիսի խնդրոյ դնի անորոշ

Հայցական կամ ուղղական. ԳՐ, * Ահար զնոր հարուածս յոյժ || . լաճք :

* Աւ եւայ եզեկիւս լաւիան մեծ || . այսինքն լալով մեծաւ . եսայ : Այս յաճախ ևս պատահի 'ի չեզոքական բայս . զորմէ տէս 'ի գլ . ին . 'ի կանսն . ժն :

Այսպիսի խնդիր 'ի գործ ածի և 'ի յարաբերականս . ԳՐ, * Ահրն զոր սիրեցեր զիս 'ի նոսա իցէ || . Կր սէրն՝ որով սիրեցեր զիս . յո՛ւն :

Գիտելի է ևս , զի ոմանք 'ի ներգործական բայից փոխանակ Հայցականի առնուն զխնդիր սեռի 'ի տրական հոլովս . ԳՐ, * Արհրաբէսցոս անձային սրնանիս || . շարանոց :

* Օ օրացոյց զմեզ , զի յաղբեացոս այնմիկ՝ որ յաղթաւ հարեաց զընուծիս մեր || . իգնար :

* Ոչինչ կարէին սոնանել նամա || . յո՛ւն . կախ :

* Մի սորանփանեացոս պատուիրանին || . սարգ :

Աւ լը հակառակն ոմանք 'ի չեզոքական բայից՝ ուրեք ուրեք ներգործականապէս վարելով , խնդիր սեռի առնուն 'ի հայցական հոլովս . ԳՐ, * Աթէ տղայք լուէն զօրհնաբանումն ի՞նչ || . յաճքի : Օ այսցանէ տէս յընդարձակն . Կ . 18 :

Գ Լ Ո Ի Խ Ժ Ժ :

Յաղագս ինորոյ բնութիւնէ՝ Աերգործանիս Բայից :

Բայք ներգործականք բաց 'ի խնդրոյ սեռին՝ առնուն նաև զխնդիր բնուէ 'ի պէսպէս հոլովս . և այս՝ չորեքկին . Ախա՛ իբր ըստ բնութան , որ և ասի բռան ինչորի բնութիւնէ . այսինքն այնպիսի՝ զոր բնուէ բային ըստ առաջին նշանակուէ իւրում պահանջէ . որպէս բայս առաջել ըստ ինքեան պահանջէ առնուլ խնդիր բնուէ զնախդրիւ տրական . ԳՐ, * Առաջեաց առ մեզ զհոգի իւր || . յճք : Ուր նախդրիւ տրական հոլովք՝ առ մեզ , է բուն խնդիր բնութիւն բայիս առաջել :

Արհրորգ՝ իբր յարմարական , կամ լը յարմարութիւն . այսինքն այնպիսի խնդիր՝ որ զնի 'ի տեղի բուն խնդրոյ բնութիւն , յարմար այնմ՝ նշանակուածէ՝ զոր ունի

բայն ՚ի բանի անդ : Որպէս եթէ բայս առաջել, որ ըստ ինքեան պահանջէ առնուլ զնախդրիւ տրական, փոխանակ նորա առնուցու զպարառական, կիմ զայլ Հոլով ՚ի ձեռն նախադրու թէ . Գր, * Հորդան իւրոյ զօրուն տուեալ՝ առաջէ զկողմամբ ճուաշ գաւառի ॥ յովն . Կախ : Ուր բառդ՝ զհողմաճէ՛ եղեալ է փոխանակ բուն խնդրոյ առաջել բային՝ իբր խնդիր յարմարական . այսինքն յարմարեալ և եղեալ ՚ի տեղի բուն խնդրոյ առաջելն, մինչև ոչ ևս զօրու թէ պահանջել զայն :

Երրորդ՝ իբր երկրորդեան . այսինքն այնպիսի խնդիր՝ զոր բայն ըստ բնութե իւրում երկրորդաբար պահանջէ : Որպէս բայս առաջել՝ երկրորդաբար պահանջէ առնուլ զխնդիր ՚ի Հոլովն բացառական . Գր, * Առաջեա՛ ՚ի մեզ ար զօգնութի ՚ի լեռնէ սոյ քում մէ ॥ շար : Ուր բացառական Հոլովս ՚ի լեռնէ գնի իբր երկրորդական խնդիր բայիս՝ առաջեալ :

Չորրորդ՝ իբր պարահան, կամ ըստ պատահման . այսինքն այնպիսի խնդիր՝ որ ըստ պատահման զիպի բային . որպէս նոյն առաջել բայն կարէ առնուլ ըստ պատահման զխնդիր յայլեայլ Հոլովս, և կամ նախադրութեք, կամ գերբայիւք . Գր, * Որ աւետաւոր քում գալտեանդ առաջեցեք յաշխարհ զքր մարգարէսն ॥ շար : Ուր ուղղական Հոլովս աւետաւոր՝ է պատահական խնդիր բայիս առաջեցեք :

* Առաջեցին զերիտասարդս իւրեանց զջրոյ ॥ երե՛ : Ուր պատմական Հոլովս զջրոյ՝ է պատահական խնդիր բայիս առաջեցին : Սոյնպէս և յայլ խնդիրս :

Իսկ առ ՚ի որոշել՝ թէ ներգործական բայք յոր Հոլովս պահանջեն տիրապէս զխնդիր բնուէ ըստ ինքեան, դիցուք քանի մի կանոնս հանդերձ օրինակօք : Եւ թէպէտ զորս կանոնադրեմք աստ՝ նոքին զայլ խնդիր ևս առնուն, բայց այնքիկ ոչ են բուն խնդիր . այլ կամ երկրորդական, կամ յարմարական, և կամ պատահական : Եւ զի որք երկրորդականքն են՝ և պատահականք՝ ինքնին որոշին, թողումք զայնս, և միայն վասն յարմարականաց յարեմք զկնի բուն խնդրոց երիս երիս օրինակս :

Սանն . Թ :

Բայք՝ որք ասին առաջին հարգի , այսինքն որք նշանակեն զդործողութիւն առնելոյ զիմն՝ այս ինչ , կամ համարելոյ և կամ անուանելոյ զիմն՝ այսպիսի ինչ , առնուն զինդիր բնութե՛ յուղղական հոլովն . և սոքա են սակաւ յոյժ . զոր օրինակ , * Այլ ամ մեղք ... մեղաոր միայն առնեն զմարդն . իսկ ամբարտաւանունն սաքանայ գլխովին առնէ ॥ . սարգ :

* Օ ահեակն հեթանոսաց՝ աջ Յեռնադրեցին ॥ . նար :

* Օ եղբարս ջատագովս օրինաց քահարէլ նմին համարէմք ॥ . լամբ :

* Բանոր զկեանս աշխարհիս անուանէ ॥ . յովհ . իմաստ :

* Բան զնա աւետարանիչս յորջորջէ ॥ . նանայ :

Ոմանք ՚ի տեղի բուն խնդրոց լի յարձարութե՛ առնուն զուղղական . զք , * Այաշխարութի զմարդ՝ հրեշտակ յարդարէ ॥ . սարգ :

* Իմաստասէրք զորք աշխարհ սասցին զմարդ ॥ . խոսրով :

* Այլէ զշամբս եղեղանց յօրինեմ գրելս . . . ոչ Բասական հարծեմ զնոսա ॥ . սարգ :

Սանն . Բ :

Բայք որք ասին երկրորդ հարգի , քի որք ունին զնշանակութի տուչական՝ կամ իբր տուողական , առնուն զվերջահոլով տրական . զք , * Տար իմաստնոյն պատճառս , և իմաստնագոյն և ս լիցի ॥ . առակ :

* Բարեկրոցն դասք արբոնցին հեթանոսաց զջուրն կենդանի ॥ . իֆնապիոս :

* Տնօրինեաց մարդկան ազգի զվերկութի ॥ . լամբ :

* Յաղղեաց նմա շահս ՚ի վաստակոց իւրոց ॥ . իմաստ :

* Հորդեաց մեզ ճանապարհնորոզ և կենդանի ॥ . լամբ :

* Ստուծե և աւասպելեաց Բանան (զլեւիսն) յօժարութե ॥ . շնորհ :

Ոմանք ըստ յարձարութե՛ առնուն զվերջահոլով տրական . զք , * Բարի առնէ ամբ բարեաց ॥ . սաղ :

* Օ ամենայն ինչանախնայոց սիրոյն քօի ॥ . խոսրով :

* Այլ թանց և լեզուոյ դնել դրունս աղաչեմք ॥ . շնորհ :

Անուն . Գ :

Բայթ՝ որք ասին երբորդ կարգի , այսինքն որք նշանա
կեն զգործողունի ածելոյ զիմն առ այլ , առնուն ըզ-
նախդրիւ տրական . զթ , * Այստողանելն 'ի խոնար-
հուլի ածել զմեզ ॥ . Խոսրով :

* Գլխք ոչ երբէք բռնիք զոր վարեն 'ի կորուստ ॥ . Եղիշ :

* Այ գաղարեն ճառածնել զխռովունի յառաջաստ խա-
ղաղուլի երկնաւոր հարսնարանին ॥ . Նորհ :

* Արհատեա՛ առ իս զաջգ ամենագով ॥ . Կար :

* 'Ի սեղան արքայուլի զմեզ հրատարել ॥ . սարգ :

* Օ գիրն 'ի հոգի խոսարիել ॥ . արեսարիել :

Ոմանք լսյարճարուի առնուն զնախդրիւ տրական . զթ ,

* Սի ևս համարեցի՛ զնոսա 'ի մարգիկ ॥ . Եսայ :

* Աթէ ես ինչ ստեցի այսմիկ երգման , հարս՛ ար ար ար
զիսաս ստուլի իմոյ 'ի գլուխ իմ . յո՛ւն . կալ :

* Ո՛ իցէ 'ի ձէնջ մարդ՝ ցոր Խոսրիցէ որդի իւր հաց ,
միթէ քար տայցէ նմա ॥ . Կոխանակ ասելոյ , յորմէ
խնդրիցէ . ճար . և զուի :

Անուն . Գ :

Բայթ՝ որք ասին շրբորդ կարգի , այսինքն որք ունին
զնշանակունի բացառողական , (այս է՛ բառնալոյ կամ
առնոյ զիմն յայլմէ) , առնուն զինդիր 'ի հոլովն բա-
ցառական . զոր օրինակ , * Բարեցի՛ 'ի ձէնջ զընդու-
նայն միթարուլին ձեր ॥ . Եսայ :

* Օ ձեզ ընարեաց ար յամ ազգաց ॥ . անանիա :

* Սի որ զձեր բաժինն 'ի ձէնջ հարսնիցէ ॥ . Եղիշ :

* Փարստեա՛ 'ի մտաց իմոյ զմեզ մթուլի ॥ . Կարելի :

* Հայցեր 'ի կենաց զմահ ॥ . շար :

* Լորա ոստան 'ի քիւն զհեղունի , և մեզ աւանդեցին ॥ .
Լար :

Ոմանք լստ յարճարուի առնուն զբացառական . զթ ,

* Օ տուն իւր յանիրաւ ստացուածոց անտի ընո , և
մեծանալ կարծէ ॥ . Նորհ :

* Հասարակաց զաշխարհս յանկերպարան նիւթոյ ॥ .
Իմար :

* Սակայն և զայն իշխեցին Խորհանիել յինէն ॥ . ա՛փալ :

Ս ան . Է :

Բայք՝ որք ասին հինգերորդ կարգի , այսինքն որք ունին զնշանակուի պատմողական , (այս է՝ պատմելոյ , կամ խորհելոյ ինչ զայլմէ) , առնուն զխնդիր պատմական . զոր օրինակ , * Պարտեւոյնս կըռով զանպատումն զօրու թէ ॥ . սէբեր :

- * Հրեշտակք զմաննէ խօսին պարծանօք ॥ . Կոչ :
- * Օ սահմանակից ազգացն ղէհոյցանէ ॥ . Գեորգ :
- * Օ որոց և ոչ մի որ յանձին կալաւ ճարենագրել ॥ . Խոր :
- * Ս ապաքէն զայս ամառակ զմաննէ առաջեւոյն ॥ . ամբ :
- * Ս ի խորհեալն չար զումեքէ ॥ . Վարս հարց :
- Ո մանք ըստ յարճարուի առնուն զպատմական . Կր ,
- * Ըրք անօրէնք հուր հարին զբաղաքէ ॥ . առաջ :
- * Հանդէն անուն չար զձէնջ վն օրդւոյ մարդոյ ॥ . զուհ :
- * Պրէր և կնքէր զերգումն , և կաղէր զաւետարանէն ॥ . եղիշէ :

Ս ան . Ը :

Բայք՝ որք ասին վեցերորդ կարգի , այսինքն որք նշանակեն զգործողութի առնելոյ զիմն իւրի իբր գործեօք , կամ իբր միջնորդօք , առնուն զխնդիր գործիական . Կր , * Ը ծակօք իմն կըռեր զիւր և զամենեցուն կենցաղս ॥ . յոյճ . կալ :

- * Աերակրեցին զնսքաղցրութ բանին ճշմարտուէ ॥ . Իգն :
- * Օ ի որով պարծեցեր զհակառակորդսն , նովին զմեզ առքեզ կոչեցեալ փառատրեցեր ॥ . Իմաստ :
- * Օ անազան ծաղիօք զարդարեաց զերկիր ॥ . նանայ :
- * Ը առագայ թիւք իւրովք լուսատրե զամենայն տիեզերս ॥ . եղիշէ :
- * Որ առատապէս սերմանէ , լնա բաղմասպատիկ աճմամբ զգիրկս իւր որայիւքն ॥ . զնորի :
- Ո մանք ըստ յարճարուի առնուն զգործիական . Կր ,
- * Ը ովառ առանին իշխանք նոյ զմարդասիրուի ॥ . եղիշէ :
- * Ս արեաց զաշխարհ սրբութ և արդարութ ॥ . Իմաստ :
- * Օ ըմպելի իմ արտասուօք խառնեցի ॥ . սաղ :
- Ը յլ զխտելի է , զի որովհետև գործողութք հասա

բակօրէն իւրք կատարին, բայք վասն նշանակելոյ ըզ-
գործողութիս՝ գրեթէ առ հասարակ կարեն առնուլ
զինդիր գործիական, մանաւանդ անցողականքն . ու
րոց վասն ոչ է հարկ տալ օրինակս ։

Սանն Է ։

Բայք որք ասին եօլնէրորդ կարգի, այսինքն որք նշա-
նակեն զներգործել իրիք շուրջ զայլով, առնուն ըզ-
խնդիր պարառական . և սորա են սակաւ յոյժ . զի ,
* Որ սիրեն զօրէնս, պարեն զինքեամբք պարիսպ ։ առաջ ։
* Շորջ փակեալ զպարսպաւ զբոլոր քիքն ։ պարմ . աղէ ։
* Օ աչսն իւր յածեալ զբազմականօքն ։ Կոյնն ։
* Օ ի Կանոնացանէս զքե զպարզես արքայութե երկ-
նից ։ սեբէրիանոս ։

Ոմանք մանաւանդ թէ բազումք՝ ըստ յարճարութե
առնուն զխնդիր պարառական . զի , * Օ ամենայն
մնասս զիւր գործոցն զխորհրդակցօքն արկանէր ։ Եղիշէ ։
* Իսկ զգօսացելովքն, որ ՚ի հաւանութի ոչ կամին դալ,
սփռեացէ զանձրե փայլատականցն ՚ի կիզուլ ։ աճաբ ։
* Ոչ սակաւ խուժան աւերանաց զաշխարհաւն զեղոյր ։
յովն . կաթ ։

* Օ զօրս իւր զթիկամբք Խողեալ, և ընտրեալ արս իբ-
րև յ միայն՝ գան հասանեն ՚ի ձորափոր ։ Կոյնն ։

* Օ զլիոյն մօրթն զերեսօքն դարչոացին ։ Տակ ։

Ղիտելի է, զի ոմանք ՚ի ներգործական բայից որք
հային ՚ի ծաղր կամ յարհամարհանս, զպարառական
խնդիրն այնպէս սեպհականեն ինքեանց, մինչև ՚ի տե-
զի խնդրոյ սեռի առնուլ զայն . զի , * Մի որ յանմլ-
տաց ... այպանիցէ զբանիւք մերովք ։ Նորդ ։

* Որ չամակն զընչիւք, անտրտում կայ ։ Կեղոս ։

* Փաղաղէր զպօղոսիւ՝ տալ նմա արծաթ ։ Ճառնար ։

* Որ հաւատայ պատժոց մեղաւորացն, և փառաց
արդարոցն, և զիմաստուին ՚ի գործ ածէ, նշխանէ զմե-
զօք ։ լամբ ։

Ղիտելի է ևս, զի երբեմն ներգործական բայք ինչ՝
(մանաւանդ բայս առնէճ), վասն յարելոյ ՚ի պէսպէս
անուանս՝ իբր յանօրոշ հայցականս, որովք իբր մի բայ

վարին, առնուն զինդիր 'ի պարառական հոլովն. Գր,
 * Մականար արարին զբանիւք հրամանաց իմոց ॥ . յոտիմ :
 * Մի զանց արասցոս զմերով փրկութիս ॥ . սարգ :
 * Աչ երբէք անգոյն արարեալ զբոյսն խրատու, այլ
 ինամ տարեալ հոգացայ ամենայնի ॥ . խոր :

Սանն . Ը :

Բայք՝ որք ասին ունեւորդ կարգի, այսինքն որք ունին
 զնշանակուի առնելոյ կամ ունելոյ ինչ յիմիք 'ի ներքս,
 առնուն զինդիր ներգոյական . Գր, * Ղեկոյս զգանձս
 մեր յերկինս . զի յորժամ երթայցեմք անդ, բացուք,
 և ուրախ լիցուք ॥ . Տճբ :

* Մի պահեսցէս 'ի գանձարանիդ զնիւթեալ իմ պար-
 տուցս անօրէնութի ॥ . նար :

* Ար կամաւ հուրուի յինքն իբէ, ոչ երբէք կարէ նա
 գալ յառողջութի ॥ . յովհ . կաթ :

* Օ սէրն ւնջ ոչ ոսնիս յանձինս ॥ . յովհ :

* Օ կոյրն թէպէտև յոսկի համակիցես՝ ոչ ինչ զգայ, և
 նորօք ոչ ամբարտաւանէ ॥ . սարգ :

* Օ հողին կենդանի 'ի նմա փոխառէ ॥ . լամբ :

Ոմանք ըստ յարմարուէ առնուն զներգոյական . Գր,

* Օ այնչափ չարչարանս բերէր 'ի մարմնի ॥ . Գով . լուս :

* Մի հրահանգս կրթուէ վարժեցին զնոսա ॥ . եղիշէ :

* Որարեցոս զանձինս մեր 'ի զանազան խորտիկս ॥ .
 նոյն :

Սանն . Լ :

Բայք՝ որք ասին ինեւորդ կարգի, այսինքն որք նշա-
 նակեն զներգործել ինչ ընդ պարագայիւք իւրիք, առ-
 նուն զինդիր 'ի ձեռն նախադրութե . զոր օրինակ,
 * Մի ընդ ստուերի այսր մթութե զանձառելիդ ըսս
 փոխանայէր ॥ . նարեկացի :

* Տուն լն տուն իցեմք . և ազարակ ընդ ազարակ խառ-
 նեմք ॥ . Վեցօր :

* Օ իւր կամսն ոչ Բաբանեաց ընդ կամացն ւնջ ॥ . սարգ :

* Մի թէ ցանկալի է քեզ ընդ նոսա (ցի լն սթս) լուսել
 զանձն քոյ, սրբեմ զնա լն պարգևացն քոյ ॥ . «եբեր :

* Օ հոգս կենցաղոյս կոտորէ՛ր 'ի վերայ անձանց ॥ . լամբ :

* Արձաբեր զատամուկնսն 'ի վերայ թագաւորին զագ-
կայ ॥ . յովհ . կաթ :

Բազում բայք ևս ըստ յարմարութեան առնուեն զխնդիր
'ի ձեռն նախադրուէ. քր, * 'ի վերայ աւագոյ շինուածս
յիմարուածէ կառուցի ॥ . նար :

* Եւ զգուռն յգեաց (զովտ) զնի իւր ॥ . ծննորոյ :

* Իսկ կէսքն ... զմահ քան զկեանս ընարեին ॥ . եշեշէ :

Եւ զգիտելի է, զի գրեթէ ամ բայք կարեն առ-
նուլ զխնդիր 'ի ձեռն նախադրուէ պէսպէս օրինակաւ :

Սանն . Ժ :

Անցողական բայք հասարակօրէն զայնպիսի խնդիր
բնութեան առնուեն, զորպիսի պահանջեն բայքն յորոց
բղխեն . քր, * Յեղոսացո՛ւք զգրգուեալ եկեղեցի մեր 'ի
գաւազանն երկաթի ॥ . լամբ :

* Շանապարհի նմանեցոյց զարդարութիւն ॥ . խորով :

* Խոնարհութիւն զամբ 'ի մարդիկ խոնարհեցոյց, և զմար-
դիկ 'ի խոնարհուէ յերկինս Բարձրացոյց ॥ . սարգ :

* Անհնար է զրկողին ողորմութիւն գտանել յայ՛ եթէ
զզրկանսն 'ի զրկեալն ոչ դարձուցանէ ॥ . նոյնն :

* Արպէս անոյց ընդ ընկերսն իւր՝ նոյն անցք անցա-
նեն ընդ նա ॥ . ճծբ :

* Ար ախտիցն՝ յօժարուք տուեալ տեղի ... (և) խնա-
մով Լաբոսացանէ յինքեան զխմորն չարուէ . . . ոչ է, և
ոչ ասի նա ախտիսին ॥ . շնորհ :

Սանն . Ժա :

Բայք բարդք և բաղադրեալք, թէ ներգործա-
կանք, և թէ չեզոքականք, որոց նշանակութիւն չիցէ
ըստ ամի փոփոխեալ, իբր 'ի բազումս զայնպիսի խն-
դիր բնութեան առնուեն՝ զորպիսի պահանջեն 'ի պարզ
գուն իւրեանց . զոր օրինակ, * Օ ամ բարեաց ըզ-
տիպան և զօրինակսն փութաթիք յանձինս ձեր նկա-
րագրել ॥ . շնորհ :

* Ա իրաւիցեաց յորդէրուի զաիեղերս ॥ . զարար . կաթ :

* Չհնազանդեալ անձական հրամանին՝ հրաքերէր 'ի չարիս . և անտի լինէր սկիզբն չարեաց ॥ . Եղեմէ :

* Ասանմա զպատիւ արդարոցն ... զի առ յոյս քաղցրագունից՝ 'ի բարիսն յեռնարէսցէ ॥ . սարգ :

Իսկ որք զայլ խնդիր առնուն՝ վերաբերին 'ի նշանակուիս այնց բայից , զորս եղաք՝ և դնելոց եմք յայլ կանոնս :

Այլ վասն բայից՝ որք բարդին 'ի բառիցս Բանեմ և Խօսեմ, գիտելի է . զի սոքա առհասարակ երբեմն իբր ներգործական վարին , և երբեմն իբր չեզոքական : Յորժամ իբր ներգործական վարին , հասարակօրէն առնուն զխնդիր բնութե 'ի հօլովն տրական . զի , * Օ մարմնոյն յատկուին ոչ խորշի պօղոս քորաբանել մեզ ॥ . Գր . Կալ :

* Յանլուր ականջս ոչ է օգուտ ինչ (զյորդորանս) երկայնաբանել . այլ՝ զուր աշխատանք ॥ . Խորոզ :

Իսկ յորժամ իբր չեզոքական վարին , ըստ ինքեանս պահանջեն զխնդիր 'ի հօլովն պատմական . զի , * Պատկառեալ դիմօք համայնից ունօղս՝ զքնաւից աղերսաբանեմ զմեռելոցն՝ քեզ կենդանեաց ॥ . Կարէ :

* Որ չարախօսեացէ զհօրէ կամ զմօրէ՝ մահու վախճանեսցի ॥ . Կարէ :

Ասան . ԺԸ :

Երգործական բայքս՝ Չափեմ, առնեմ. շինեմ. ևն , յորժամ յարին յայնպիսի անուանս , որք ունին զնշանակութի չափմանց . որպէս լայնութե , երկայնութե , կանգնոյ , կշռոյ , ևն , առնուն զնոսա իբր երկրորդական խնդիր 'ի պեսպէս հօլովս :

Երբեմն մանաւանդ թէ բազում անգամ յուղղականս . զի , * Առ չափեաց զերկայնութի նորա ի կանգուն , և զլայնութին ի կանգուն ॥ . Եղեմ :

* Արար բարձրուի պարսպին հ կանգուն ॥ . յարի :

* Առ շինեաց ի կանգուն ... զմի կողմանոցն ॥ . Բազ :

* Առ քեզ ... Տիրիկ՝ Տինգ հարիւր սիկզ ॥ . Ելից :

Երբեմն 'ի բայառականս . զի , * Առ չափեաց զորմ

տաճարին 'ի վեց կանգնոյ, և զլայնուի կողման տանն 'ի չորից կանգնոց || . Եղեի :

* 'Ի տանն կանգնոյ զերկայնու թի միոյ սիւնակին առ Կիցես, և 'ի միոջէ կանգնոյ և 'ի կիսոյ զթանճրուի և զլայնու թի միոյ սիւնակին || . Ելեի :

* 'Եւ նեցուկք 'ի ներքոյ նր՝ շուրջանակի պարէին զնա 'ի տանն կանգնոյ || . Գ. Բափ :

Երբեմն 'ի գործիականն . Գր, * 'Եւ չափեաց Տաղար չափոյն զուղիսն || . Եղեի :

* 'Եւ ... իւզ ճիթենեաց Տիմենեաւ միով || . Ելեի :

* 'Եւ գողեալք երեսուն և երեք կանգնովք պարէին զնա շուրջանակի || . Թ. Բափ :

Երբեմն յուղղականն և 'ի նախդրիւ տրականն միանգամայն . Գր, * 'Եւ չափեաց զտրահն յերկայնուի ճ կանգուն, և 'ի լայնուի ճ կանգուն || . Եղեի :

* 'Եւ զկամար սեանցն արար յիսուն կանգուն յերկայնու թի, և երեսուն 'ի լայնու թի || . Գ. Բափ :

* 'Եւ Կիցեսայ խրճիթ 'ի լայնուի ոտնաչափս չորս, և յերկայնու թի ոտնաչափս ութ || . Վարք հարց :

Երբեմն 'ի գործիականն և 'ի նախդրիւ տրականն միանգամայն . Գր, * 'Եւ արայէն զնա կանգնաւ յերկայնու թի, և կանգնաւ 'ի լայնու թի || . Ելեի :

* 'Եւ արայէն զնա չորեքանկիւնի՝ թզաւ յերկայնու թի, և թզաւ 'ի լայնու թի || . Կոյն :

* 'Չորեքիւսի և կրկին գործեաց զտախտակն՝ թզաւ յերկայնու թի, և թզաւ 'ի լայնու թի || . Կոյն :

Սանն . ԹԳ :

'Երգործական բայքս՝ Ս աճառեմ, գնեմ . Վարչեմ . 'ի Վարչոս րամ . սակ արիանեմ . lix . և որք յարին յանուանս գնոց, առնուն զխնդիր 'ի սեռական հոլովն՝ իբր զերկրորդական . Գր, * Ս աճառեցին զյովսէփ իսմայելացւոցն քսան դահեկանի || . Ծնն :

* Ղանեաց զնա իննսուն դահեկանի || . Վարք հարց :

* Օ որ Վարչեաց հարծաթոյ || . Եփրեմ :

* Ս զահեկանի միոջ սակ արիէր ընդ իս || . Տար :

* Ս արայաւ զլիճակ անդին ... ճ ոչխարի || . Ծնն :

* Բայց թէ կամիս՝ փողոյ փողոյ առնուածքս ॥ Վարք հարց ։
 Բայսպիսի բայք երբեմն փոխանակ սեռականի առ-
 նուն զայլ հոլովս . կամ նախադրուքս ընդ . զոր օրի-
 նակ , * Օ եղբայր իւրեանց Վաճառեցին՝ ընդ Շղատե-
 կանին ॥ . յո՞րդի :

* Եւ Վարջեցաւ նոքօք (յի Կ արծաթովք) արկմելէք
 արս սրիկայս և զարհուրեցուցիւս ॥ . դարս :

* Բարէ վարձս մշակացն առուրն դահեկան ॥ . Տարս :

* Տափանեաց զիս հարիւր լիտը ոսկոյ ॥ . ոսկեք :

* Սոսոցայ ես զնոսա՛րի գնոց արծաթոյ ॥ . յովհ . կալ :

Իսկ բայքս՝ հարկանել , և զարկանել կամ զարկոցանել՝
 իբր ՚ի բազումն առնուն զնախդրիւ սեռական իբրև
 զխնդիր յարմարական . դր , * Օ մանկունս ծնեալ մեզ

ի քաղզէացուց սերմանէն՝ զվիժի հարցոսք ॥ . լաճք :

* Յետս յետս տարեալ՝ զարկոց զգեանի ॥ . իտարով :

Գ Լ Ո Ւ Խ Ի

Յաղագս ինորոյ կրաւորական Բայից ։

Կրաւորական բայք առնուն զխնդիր սեռի ՚ի հո-
 լովն բացառական . դր , * Յաղբեցաւ ողորմութիւն յար-
 դարութիւն ॥ . լաճք . սարէն : Ուր կրաւորական բայս յաղ-
 բեցաւ՝ առեալ է խնդիր սեռի զբացառական հոլովք
 յարդարուի . իսկ ողորմութիւն է անուն բայիս յաղբեցաւ ։

Բստ այսմ և հասարակ բայք՝ յորժամ կրաւորա-
 կանաբար վարին , առնուն զխնդիր սեռի ՚ի բացա-
 ռական հոլովն . դր , * Պետրոս՝ վէմ դաւանեցաւ յիսձե-
 ղէն բերանոյն ॥ . Տաճքիւ վերծանող . ճառ փալստեան ։

Բայց զիտելի է , զի բազում անգամ կրաւորական
 բայք , ևս և հասարակք , զօրուք ունին զխնդիր սե-
 ռին . զոր օրինակ , * Հանապազ Յաղիմ , և ոչ երբեք
 իրարիմ ॥ . նարեի :

Երբեմն ևս կրաւորական բայք իբր չեղորական
 վարելով՝ ոչ պահանջեն զխնդիր սեռի . դր , * Հաւա .
 սով հասարակ սէրն ճշմարիտ ॥ . Տճք :

Գիտելի է դարձեալ , զի կրաւորական բայք եր-
 բեմն փոխանակ բացառականի զայնպիսի խնդիր առ-

նուն , որ ըստ խմբէ համարի նոցա այն իբր խնդիր սե-
ռի և այս յաւէտ 'ի գործիական հօլովս . ԳՐ , * Չարն
բարեաւն յողմի , և ոչ չարեաւն ॥ . փոխանակ ասելոյ ,
'ի բարւոյն' և ոչ 'ի չարէն ॥ . լամբ :

* Աշաւակեցաւ անմեղութն քնի պարտականն մեղաց
աշխարհի ॥ . փխիկ ասելոյ , յանմեղութէն քնի . լամբ :

* 'Ի խէթ խղճիս խոցոփիմ , և բոցով շնչոյս ճէնճէրիմ ॥ .
փոխանակ ասելոյ , 'ի խթմանէ խղճիս , ևն . Կար :

Իսկ թէ զորպիսի խնդիր բնութեմ առնուն կրաւ
րական բայք , ոչ է հարկ գրելին . զի զայնպիսի առ-
նուն' զորպիսի պահանջն ներգործականք իւրեանց .
և այն 'ի վարիլ իւրեանց իբր չեզոքական . ԳՐ , * Ըստ
ոչ քնի 'ի խաւար , այլ զխաւարն լուսաւորէ ॥ . յաճախ :

* Առաջաստին թռչարան յանկարկատելի ծուէնս պա-
րտեցաւ ॥ . Կարէի :

* Ես ծանոցեալ եմ ինձ , և ոչ անծանօթ յինէն ॥ . Խորհ :

Գ Լ Ո Ի Խ Ի Ա :

Յաղագս Խնորոյ Չեղորական Բայից :

Չեզոքական բայք՝ թէ ներգործակերպք և թէ
կրաւորակերպք՝ ոչ առնուն զխնդիր սեռի . զի 'ի սե-
ռէ իւրեանց ոչ նշանակեն զներգործել գործողին յեն-
թակայն՝ այլ զենթակայիւ . վասն որոյ միայն լն նշա-
նակելոյ բնուէ իւրեանց առնուն զխնդիր 'ի պէսպէս
հօլովս : Եւ որպէս ասացաք զներգործականաց , սոյն
պէս և սոքա չորեքիին առնուն զայսպիսի խնդիր :

'Եւս' ըստ Խնդան , որ և ասի՝ Բռան Խնդիր . այսինքն
այնպիսի՝ զոր բնութի բային 'ի նշանակութի իւրմէ
նախ պահանջէ . որպէս բայս Գաճ՝ 'ի նշանակուէ իւր-
մէ նախ պահանջէ զնախգրիւ տրական . զոր օրինակ ,
* Որ առնէ զճշմարտուի՝ Գայ առ լոյսն ॥ . յովն :

Երկրորդ՝ յարմարական . այսինքն զայնպիսի՝ որ զնի
'ի տեղի բուն խնդրոյ՝ յայլ հօլով՝ քան զոր բնութի
բային լն ինքեան պահանջէ . ոնկ է թէ Գաճ բայն փո-
խանակ առնելոյ զնախգրիւ տրական՝ առնուցու զպա-
րաւական , զոր օրինակ , * Սիշտ զերկրաւ Գաճ ॥ . Խոր :

Կամ հանդերձ նախադրու թիւ . զոր օրինակ , * Յանկարծակի Գայէ 'ի վերայ նորա մահս ॥ . յաճախ :

Երրորդ՝ երկրորդական . այսինքն զայնպիսի՝ զոր երկրորդաբար պահանջէ բնուի բային . որպէս բայս Գամ՝ երկրորդաբար կարէ առնուլ զբացառական . զոր օրինակ , * Ղապին առ նա յամ կողմանց ॥ . ճարէ :

Չորրորդ՝ պարահական . այսինքն զայնպիսի՝ որ ըստ ինքեան ոչ պատշաճի բնութե բային , այլ՝ ըստ պատահման միայն , և կամ ըստ հեռաւոր ինչ պատշաճողուէ . որպէս եթէ Գամ բայն ըստ պատահման առնուցու զինդիր 'ի հոլովն գործիական կամ նախադրուի . Գր , * Ղամ անուամբ ան զօրուէց ॥ . Թ . Լափ : * Բազում հիւանդուիք վա՛մեղաց Գան ॥ . Գեորգ :

Իսկ առ 'ի որոշել՝ թէ չեղորական բայք յոր հոլովս առնուն զինդիր բնութե ըստ ինքեան՝ դիցուք զմե տասան կանոնս հանդերձ օրինակօք ինչ . յորս յաբեցուք և զօրինակս ինդրոց յարմարականաց :

Կանոն . Թ :

Չեղորական բայք ոչ առնուն զինդիր բնութե ըստ ինքեան յուղղական հոլովն . այլ՝ երկրորդաբար միայն , կամ ըստ պատահման , և կի՛մ ըստ յարմարուէ . զոր օրինակ , * () րէնք անձային հայցեն Լափաւոր 'ի վերայ անի ॥ . Եղիէ :

* Բնդէր (ուլարծաթասէր) հասարակչա և ափահ , հասանցեն 'ի գերեզմանն ॥ . սարգ :

* Ղա զի կեղծաւորուի է , ոնի 'ի տեսարանսն ռամիկ գոլով (ոք) Լափաւոր էրդարանի ॥ . նոյն :

* Ստուի է , և ճշմարտութի ձեանայ ॥ . նոյն :

* Սարդին դարձաւ , և զմարմնոց իրս սիրեցաք , և զկնի մարմնական իրաց ընթացաք ॥ . Խոսրով :

* Լխտացեալք ըստ մարմնոյ՝ Գրաք զնշաւորս ॥ . Լամբ :

Կանոն . Բ :

Չեղորական բայք՝ որք ունին զնշանակուի հետևողական կամ հաղորդական , առնուն զվերջահոլով տրական . Գր , * Օ տերունի պատուէրն լքեալ՝ թելադրուէ օձին հէրեմիմ ॥ . նարէէ :

- * Նառապետացի անմիտն իմաստնոյն ॥ . առաջ :
- * Տառասարեացի մահս մեր մահուն արդարոցն ॥ . եղեղէ :
- * Լսյ ամենայն չարիք յաջողեցան նմա ॥ . եղեղէ :
- * Արարի՛մ գերեզմանի, և ոչ հասանեմ ॥ . յոք :
- * Բերան անխրատից փռեղեկանայ չարեաց ॥ . առաջ :
- Ոմանք ըստ յարձարութե՛ն առնուն զվերջահոլով տրական . զոր օրինակ, * Շրթունք քահանային զգոռապետն զիտուէ ॥ . ճաղաք :
- * Նանրացի գործ մարդկանն, և այնմ հոգացելն . և մի հոգացելն 'ի բանս տարապարտս ॥ . ելեց :
- * Այցաք Գնացաք իրաւանց, և ոչ էր ॥ . եսայ :

Ամեն . 7 :

Չեզոքական բայք՝ որք ունին զնշանակուի առ այլ (այսինքն որք ցուցանեն իբր զբերումն առ իմն), առնուն զնախդրիւ տրական . զոր օրինակ, * Վնայ մարդ 'ի տուն իւր յաւիտենից ॥ . ծողով :

- * Որ յոսայ 'ի մեծութի, կործանեսցի ॥ . առաջ :
- * Յանձն չար արուեստ իմաստուէ ոչ ճոյղէ ॥ . իմաստ :
- * Արդ հայե յերեսս, և անձ հայե 'ի սիրտս ॥ . Թ. Թագ :
- * Այլ նախանձիցիս չէ ճանապարհս անօրինաց ॥ . առաջ :
- * Ոչ այնքան ուրախանան՝ յառեալ մեծութիս՝ որքան որդին 'ի պակասեալն ॥ . սարգ :

Ոմանք չը յարձարութե՛ն առնուն զնախդրիւ տրական . զոր, * 'ի պատուիրանս քո հոգացայ ॥ . սաղմոս :

- * Այլ փարիբ 'ի գիրկս, որ ոչ քո իցեն ॥ . առաջ :
- * Արչափ դեփերիմս առ քեզ, ախորժես ॥ . խոսրով :

Ամեն . 8 :

Չեզոքական բայք՝ որք ունին զնշանակութի յայլմէ, առնուն զխնդիր բացառական . զոր, * Աշուր մեղաց 'ի կողէն աղամայ՝ հրդեհել զամ՝ մարդկային բնուիս . եւ ջուր 'ի կողէն յսի՝ շիջուցանել զամ՝ հրդեհն անօրէնութե՛ն ॥ . սարգիս :

- * Ամբարհաւաճեալ ... Վրիպեցաւ 'ի փառացն ॥ . յաճախ :
- * Օրծաք 'ի մախանացն գերուէ . սպրեցաք 'ի ծառայեցուցինն ռխակալուութի ॥ . լամբ :

- * Լնմիտքն ոչ 'ի յանդիմանու թէն , այլ 'ի տանջանացն երկնիկն ॥ . Գեորգ Վարդ :
- * Պատրանօք նախաստեղծին մերէացաք 'ի լուսոյն ॥ . շար :
- * Սբաթեացոս 'ի խելադարու թենէ ॥ . սարգ :
- Սմանք ըստ յարմարութե առնուն զբացուական . Կր ,
- * Տաւատացեալքն ոչինչ երկմտուիք եւրահասարկին յառաջին խրատուէք վարդապետացն իւրեանց ॥ . եղիշէ :
- * 'ի բարեաց գործոց և 'ի հաւատոց հեղեցացան ॥ . լամբ :
- * 'ի բազում փայտից զուարթանայ հուր ॥ . առաջ :

Սանն . Է :

Ղեզոքական բայք՝ որք ունին զնշանակուի գոհանալոյ , կամ տրտնջելոյ , առնուն զխնդիր պատմական . և սօքա են սակաւ յոյժ . Է որս կարէ դասիլ և բայս հոգամ . զոր օրինակ , * Վահագնոս միշտ զառատ ողորմու թէ նորա ॥ . Խոս :

* Սք բրբնջեն զայ ... թոյլ տայ կրել չարչարանս ॥ . շարգ . Եղի :

* Վրննջեն զբէն առ պարսպօքն ॥ . Եղի :

* Օ այտտիկ գրելով՝ զանձնէս դաբախաղեմ ॥ . սարգ :

* 'ի թէ որքան քօփոն լինի զնոցանէ անծ ॥ . լամբ :

* Օ փառաց ինչ ոչ հոգային (սքք) ॥ . սարգ :

Սմանք ըստ յարմարութե առնուն զպատմական . Կր ,

* Օ կատարածէ աշխարհիս ահնարէ ॥ . Գեորգ :

* Յորդեր առաւել բանն զնմանէ ॥ . զուս :

* Ղու և ժողովուրդքս փոճարեալ էք զայ ॥ . Եղու :

* Լեւն զանծիտուէն՝ անհնարին կորուստ ॥ . աբանաս :

Սանն . Ը :

Ղեզոքական բայք՝ որք նշանակեն զգործողութիւն իւր լինելի , առնուն զխնդիր գործիական . զոր օրինակ , * Վոյովքդ վաստակօք պճնեցայց ... աւազանին զգետտիւ պերճացայց ॥ . նար :

* Պարարացան դաշտք արդարութիւն , և Գեղեցեացան աւսպատք մաքուր կուսութիւն ॥ . շար :

* Լու սակայն ակն նորա ոչ յափի մեծութիւն ॥ . Ժողով :

* () Ը օրէ աւուրք կենացս նուագին . զի բուսանիմք
'ի պատանեկուէ . ծաղկիմք երիտասարդուի . Լաբշամիմք
ծերուծի . շորանամք մահուամք ॥ . լամք :

* Ճ առագայ թիւք աղօթից նորա պայծառանայ ॥ . երչն :

* Յ աւօք վարանէալ էմ ॥ . յոք :

Ո մանք ըստ յարձարութե առնուն զգործիական . զր ,

* Լ թէ որդւովք պարծիս դու , գերի վարին նորա 'ի
քէն ॥ . ճծք :

* Մ եք զամ հաւաստի ուսաք , և տակաւին ևս կորըս-
տեան ճանապարհաւ փնամք ॥ . ի փնար :

* Ե սկ որք ատեանն զյանդիմանուծի , վախճանեացին
անարգանօք ॥ . առախ :

Ը յ գիտելի է , զի որպէս ասացաք զներգործական
բայից , նոյնպէս և չեզոքական բայք՝ գրեթէ աւհա-
սարակ կարեն առնուլ զինդիր գործիական :

Ամեն . Է :

Չեզոքական բայք՝ որք ունին զնշանակուծի շուրջ
զայլով , առնուն զինդիր պարառական . և սորա են
սակաւ յոյժ . զր , * Ը նկեալ 'ի վերայ , փարէին զպարա-
նոցաւ նորա ॥ . վարք հարց :

* Ո ւ պարեցին զինև մառախսուղք 'ի ձօնելն զքեզ ॥ .
նարեի :

* Ը ք անմտի զվայրօք յածին ॥ . առախ :

* Ե սկ այս պատիւ , որ սորայս է , փերալանցեաց զամե-
ներումք ॥ . սարգ :

Ո մանք ը յարձարութե առնուն զպարառական . զոր
օրինակ , * Օ ի ծաղիկն զինև յետինք ॥ . յոք :

* Լ սորհուրդք բարեաց զփոշապին զքև ॥ . առախ :

* Ս պառնալիք մահուան անցին զնորօք ॥ . եղիլէ :

* Ե ակ զամօթ արհամարհէր , և զերկիւղիւն 'ի վեր
ելաներ ॥ . փրիփոր էալ :

Ամեն . Ը :

Չեզոքական բայք՝ որք նշանակեն զգործողուի յի-
մք կամ ուրեք լինելի , առնուն զինդիր ներգոյա-

- կան դր , * Այ ճառի 'ի սահմանեալ ուխտին՝ որ 'ի մէջ նոցա ॥ . յո՛ւ . Էջն :
- * 'Ի յոտս հասարակի՛մ , և 'ի միտս ասարանի՛մ ॥ . նար :
- * Եւթէ յիս Բնակէ , կենդանի եմ ես ॥ . ոսկ :
- * 'Ի սիրտ առատ հանգիլի իմաստութի ॥ . առակ :
- * Արք 'ի մարդս և յաղբերակունս և 'ի սք օդս զբօս- նուցուն , սրատեսք և քաջահայեացք լինին ॥ . խոսրով :
- * 'Ի մշտնջենամուռնչ սաղճոսս համակեր ॥ . յո՛ւ . Էջն :
- Ոմանք ըստ յարճարութե՛ն առնուն զներգոյական . դր ,
- * Աւրեմն արդարանայ 'ի բանս իւր առաքեալ ॥ . լաճ :
- * Յանձանձրոյթ աղօթօ նահարակեր ॥ . յո՛ւ . Էջն :
- * Ար Բարձրացար 'ի խաչին վ՛ն ազգի մարդկան ॥ . շար :

Սանն . Ը :

Ղեզոքական բայք՝ որոց նշանակուին նկատի 'ի պա-
րագայս իրիք , առնուն զինդիր 'ի ձեռն նախադրու-
թեց . դր , * Յորժամ բռնութիւն հոռուսցոսք ընդ աշ-
խարհիս , աշխարհս 'ի բաց քանդի . և մեք 'ի պատու-
հասէ չապրիմք ॥ . եղիշ :

- * Խաղայր լէ իսահակայ որդւոյ իւրում ॥ . ծնն :
- * Եւրթ նախ հաղբեաց լէ եղբօր քում . և ապա եկեալ
մատուցիւր զպատարազն քո ॥ . ճար :
- * Հեծեծեացոսք 'ի վերայ վիրալից հոգւոց ॥ . սարգ :
- * Թափասորէ 'ի վերայ պարթևաց արշակ քաջ ॥ . խոր :
- * Հովանասցի աջ քո ձոր 'ի վր ստեղծուածոց քոց ॥ . շար :
- Բազումք ևս լը յարճարութե՛ն առնուն զինդիր նախա-
դրութիւն . դր , * Յաւէտ Բերճեցաս 'ի վերայ իմ արքայ-
ութիւնն այ ॥ . նար :
- * Օ Էջանէի ես զկնի տկարութե՛ն նորա ॥ . շար հարց :
- * Յենկացան զհետ երանաւէտ ձայնին ॥ . շար :

Սանն . 9 :

Բայք Ղեզոքականք , կամ որք իբր Ղեզոքական վա-
րին , յորժամ յարին յանուանս աւուրց և ժամանա-
կաց , առնուն զնոսին ինդիր փոխանակ ներգոյակա-
նի 'ի հայցական հօլովն՝ իբր զինդիր պատահական ,

կամ երկրորդական . փր , * ' Վ հաղորդութիւն զամ մի
ողջոյն , և զևս բազումսն հրաժարեն ॥ . լաճ : Ուր հայ-
ցական հոլովքս՝ զամ մի ողջոյն , և զևս բազումս՝ են պա-
տահական խնդիր չեզոքական բայիս հրաժարեն : Ուստ
այսմ է տեսանել և 'ի յաջորդ օրինակսդ :

* Սասիանայր գործ պատերազմին դառնութե զեր-
կուս ամս ॥ . եղիշէ :

* Շրջեցաւ յաշխարհի կատարինն ամի զամս շ ॥ . շնորհ :

* Սառեցան կալեցան զգիշերն ամենայն ॥ . եղիշէ :

* ' Վու ես՝ որ բաւես ընձեռել սիրտ այլ , և ճանապարհ
մի՝ երկնէլ 'ի քէն զբովանդակ կենացն սահման ॥ . նար :

Որպէս զչեզոքականաց ասացաք , սոյնպէս իմմ և
զներգործականաց և զկրաւորականաց , ևս և զէա-
կանաց . զի սոքա ևս 'ի յարինն յայսպիսի անուանս՝
առնուն զնոսին 'ի հայցական հոլովն . փր , * Սեցցէ անձն
իմ , օրհնեսցէ զքեզ զամ աւուրս կենաց իմոց ॥ . շար :

* Պատուէր հրամանի տուեալ աշխարհին՝ զողջոյն ա-
միսն քաղոց պահօք և աղօթիւք առնել խնդրուած առ-
ւած ॥ . եղիշէ :

* Նաւ ար ար Բերժեայ զքուն յարքայէ զգիշերն զայն ॥ .
Եսեբր :

Փախեցան երկիրք զերիս ամս և զվեց ամիս ॥ . զուի :

* Վետնախշտիք լինէին զինն ամ և զվեց ամիս ॥ . եղիշ :

Նայսպիսի խնդիրք բազում անգամ առանց զայի
դնին . փր , * Նկաց (յուսիկ) 'ի հայրապետութեան
ամս ք ॥ . յովն . կալի :

* Սուրբեցան արտի մի ը աղուանից արքային ॥ . եղիշ :

* Տիտոս ինն արտ պաշարեաց զէէմ ॥ . զարար . կալի :

* Նաւ եղեն 'ի տապանին ծէ արտ և ծ օր ॥ . ճճէ :

Նայլ քանզի այսպիսի խնդիրք ունին զզօրուի ներ-
գոյականի , բազում անգամ 'ի ներգոյական հոլովն
դնին . փր , * Յառարս շառառան երևելնոցա ॥ . գործ :

* Յայսմ գիշերի զողիդ 'ի քէն 'ի բաց պահանջիցեն ॥ . զուի :

* Յիննեբորդ ծաման ետ զհոգի իւր 'ի ձեռս հօր ॥ . ճճէ :

* Յամսեանն շրթորթի եկին հասին յաշխարհն հայոց ॥ .
եղիշէ :

Վիտելի է ևս , զի այսպիսի խնդիրք երբեմն դնին
նաւ յայլ հոլովս մանաւանդ 'ի պարառականն . փր ,

- * Որ անճաշակ լինելով զԲաղճաժամանակէսոյ առարբէ՛ր՝ յօժարու թի՛ւ բարձեր զկարիս մարմնոյ ॥ . շար :
- * Օ ինն ժաման գոչեաց յա՛ ՚ի ձայն մեծ ॥ . Տար :
- * Օ հասարակ Գիշերաւ ես մտից ՚ի մէջ եղիպտոսի ॥ . Ել :
- * Եւ այնպէ՛ կայր Ռեծ ժամս յանհնարին պրկոցոսն ॥ . Եղիլ :

Կանոն . Ժն :

Բայք չեզոքականք՝ ևս և կրաւորականք յորժամ յարին յայնպիսի անուանս՝ որք են արմատք նոյ կամ ածանցեալք յարմատոյ նոցին , իբր ՚ի բազումն առնուն զնոսին ՚ի հայցական հօլովն փոխանակ գործիականի . Գր , * Եթէ կամիս ո՛վ մարդ Ռեծանալ զանկշուելի մեծու թին , ես ցուցանեմ զօրինակն ॥ . սարգ :

* Օ նոյն նահատակութիւն նահապահէցաւ և աշխարհս հայոց ॥ . Եղիլ :

Բստ այսմ լինի և ՚ի յարաբերականս արմատոյ բայից . Գր , * Բնկալցին զանարգանս իւրեանց մալուութիւն՝ զոր մալորեցան ॥ . Եղիլ :

* Բնեայն անիրաւուիք նորա , զոր անիրաւեալ իցէ , մի յիշեսցին ॥ . Եղիլ :

Բայնպիսի հայցական հօլովք արմատոյ բայից՝ դնին երբեմն առանց պի իբր անորոշ հայցական , կամ իբր ուղղական . Գր , * Տրտմեցաւ յովնան տրտմուի մեծ ॥ . այսինքն տրտմութիւն մեծաւ . յովնան :

* Խնդացին յոյժ ուրախութի մեծ ॥ . Տար :

Երբեմն ևս բայք ինչ վասն վայելու թիւ և եթ յարեալ յայլ անուանս՝ առնուն զնոսին ինդիր բնութիւն ՚ի հայցական հօլովն , վասն ունեւոյ զմերձաւորութի ինչ , կամ զվերաբերութի առ նշանակութի արմատոյ այնր բային՝ որոյ լեալ է ինդիր . Գր , * Յազապս որոյ պէտք են , զի և զճրագունս գիտութի պայծառ ունիցին , զի մի խաւարեալք տգիտութի Բմբեսցին զմեղայն քուն ॥ . Իգնար . փոխանակ ասելոյ՝ Թմբեսցին քնով մեղաց :

* Երբա զծաղրալից երկիւղն ախարանային ॥ . Իմաստ :

* Եթե իբր մեր առողջացան զանախտաւորութի երկնաւոր ॥ . Եղիլ :

* Այս զնոյնս պարտ էր շարչարել քօի ॥ . այսինքն այնու
քիւք շարչարանօք շարչարել . զոհ :

* Ա , որ այսմ ցանկայ , յորժամ 'ի ծայրս ամ մե-
ծութե հասանէ՝ զտիրապէսն զոտարձանայ ॥ . այսինքն
տիրապէս զուարճութի զուարճանայ . լամբ :

Ղիտելի է ևս , զի բայքս՝ Ղնամ , երևամ , ընթանամ և
ոտարճիմ , 'ի յարիւն 'ի բառսդ՝ ճանտարհ , ոտի , պող-
ոտայ , լեւ , թէպէտև պահանջեն առնուլ զնոսա 'ի նախ-
դրիւ տրականն , բայց բազում անգամ ևս առնուն 'ի
հայցականն . զք , * Այր անօրէն և անզգամ փնայ ըզ-
ձանապարհս թիւրս ॥ . փոխանակ ասելոյ , 'ի ձանա-
պարհս . առաջ :

* Սգով և տրամու թիւ երևային զերկայնութի ձանա-
պարհին ॥ . փոխանակ ասելոյ , յերկայնութի ձանա-
պարհին . եղիլ :

Գ Լ Ո Ի Խ Ի Կ :

Հաղագս Խնդրառուին Գ խնայորէ Բայից :

Ասն խնդրառուէ սոցա պարտ է զիտել , զի այն
բայք՝ որք ասին ըստ պատահման զիմազուրկ . որնոս՝
լուսանայ , մեանայ , յաճախէ , հասանէ , պարաշէ , ինանէ . լեւ :
ևս և այն բայք՝ որք ասին ըստ պատշաճի զիմազուրկ .
որպէս՝ մարմնի , խոտի , հարծի , յառի . լեւ , առնուն զխըն-
դիր 'ի վերջահօլով տրականն , ը նմին երբեմն և զսյլ
խնդիր . զք , * Այլ լուսադաս նոցա 'ի քերքոն ॥ . Բ . լապ :

* Հասանէ քեզ դարձեալ մարդարեանալ ॥ . յայտ :
* Այ որ արկանէ ձեռն զմաճով , և հայիցի յետս՝ ե-
թէ յաջողեալ էցէ արքայութե ան ան ॥ . զոհ :

* Խաւարելոցն մտօք և զրկելոցն 'ի ճշմարտութենէ
դառն խոտի անձային օրինադրութի ॥ . խոսքով :

* Սարչարի , և անչարչարելի հարծի ինքեան ॥ . շնորհ .
Լուր :

Սոյնպէս և այն բայք , որք ասին բացարձակ կամ
ըստ ինքեան զիմազուրկ . որպէս՝ վայել է . պարտ է . լեւ ,
առնուն զվերջահօլով տրական . զք , * Այն է ծա-
ռայիցն ան միշտ օրհնել զնա ॥ . խոսքով : Այլ ծառայիցն

այ՛ է տրական խնդիր բայիս Վայել է . իսկ աներևոյթ բայս Դրո օրհնել է անուն բայի : Ստ այսմ է և ՚ի սոսին :

* Սորէպ է եպիսկոպոսին հայարաու թք և գոռոզու թք լինել առ հնազանդեալ ժողովուրդսն ॥ . Հորհ . Ե :

* Սմաստասիրին պարո և արժան է ազատամիտ լինել ՚ի նախանձուէ ॥ . սարգ :

Սյսպիսի բայք երբեմն առանց խնդրոյ դնին . Գր ,

* Սլ զինչ արդեօք պարո է յառակէս ուսանել ॥ . Իգն :

* Սարի է ուսուցանել . . . յորժամ նախ ինքն առնիցէ՛ զոր ինչ այլոց ուսուցանէ ॥ . Վար հարց :

* Սնիրան է պարծել յիմաստս մարմնոյ ॥ . նարէէ :

Գ Լ Ո Ի Խ ԻՎ :

Յաղագս խնդրառուիէ Լսական բայից :

Լական բայք հասարակօրէն առնուն զխնդիր յուղղական հոլովն . Գր , * Լյգին փշաբեր՝ փշալից եղև ॥ . Տճք :

Ուր փշալիցն է ուղղական խնդիր էական բայիս եղև . իսկ այդին փշաբեր՝ է անուն բայի : Ստ այսմ են և սոքին :

* Լս եմ որթն ճշմարիտ , և հայր իմ մշակ է ॥ . յովն :

* Լարք մարդկան հակառակասեր է ॥ . լսմք :

* Ոչ է պատմութիւն ճշմարիտ առանց ժամանակագրութե ॥ . Խորեն :

Լյլ աստ պարտ է ՚ի միտ առնուլ բարուք , զի եթէ էական բայք՝ իցեն յողնակի , ուղղական խնդիրն բազում անգամ դնի եզակի . Գր , * Վուք է՝ աչ երկրի ॥ . Տար :

* Որոց առաջնորդութեն՝ հայրենի դաստիարակութեք ուղեկից լինիմք ॥ . Գրիգոր Կաթ :

* Տաճար էի՛ հոգւոյն սնչ , արդ զհարան դիւանց լինիցի՛ ॥ . եղիցէ :

Սյսպիսի ուղղական խնդիրք՝ ուրեք ուրեք դնին ևս և ՚ի նախդրիւ տրականն իբր յարմարական խընդիր . Գր , * Լս եղից ձեզ ՚ի հայր , և դուք եղիցի՛ ինձ յուստերս և ՚ի դստերս ॥ . փոխանակ ասելոյ , ես ե-

դէց ձեզ հայր, և դուք եղիջիք ինձ ուստերք և դրստերք . Բ . Կր :

Վիտելի է, զի էական բայք յորժամ յարին յայն պիտի անուանա՝ որք ունին զնշանակութի ժամանակաց, չափուց և զնոց, առնուն զնոսին խնդիր 'ի սեռական հոլովն . փր, * Վոյ էր ամաց վեցհարիւրոց, և ջրհեղեղ ջուրցն եղև 'ի վերայ երկրի || . ծննդոց :

* Եւ էր լայնութի նր երից կանգնոց || . 'ի վարս նիւոյ :

Եւ յայտի սեռական հոլովք անուանց ժամանակաց երբեմն յառքական բայս ևս յարին՝ իբր պատահական խնդիր նոցա . այլ այս 'ի սակաւս . փր, * Եւ վաւ ճանեցա՝ յովսէփ ամաց հարիւրևտասանց || . ծնն :

Վիտելի է ևս, զի անուանք չափուց և կշռոց յայլ հոլովս ևս լինին խնդիր էական բայից .

Երբեմն յուղղականն . փր, * Եւ երկայնութիւն նորա (էր) իննսուն կանգուն || . եղեէ :

* Վսան դանկ լեյի երկդրամեանն || . դեռ :

* Եւ կշռ զրահից նր (էր) հինգ հազար սիկզ պղնձոյ և երկաթոյ || . Թ . Բափ :

Երբեմն ևս յուղղականն և 'ի տրականն միանգամայն . փր, * Եւ դրան սրահին վարագոյրք (եղեյն) քսան կանգուն 'ի բարձրութի || . Էլեյ :

* Եւ եղև (չափն) ըստ չափոյ դրան, որ հայեր ընդ աբելս, յիսուն կանգուն յերկայնութիւն, և քսան և հինգ կանգուն 'ի լայնութի || . եղեէ :

Իսկ երբեմն 'ի բացառականն . փր, * Ի քառասուն կանգնոյ էր տունն || . Գ . Բափ :

* Ի քսան և հինգ սկեղէ եղեյն ձեզ մնաս մի || . եղեէ :

Երբեմն ևս 'ի գործիականն . փր, * Եւ թանձրութի ծովուն (էր) թզաւ || . Բ . Գայ :

* Ալ վայրապար դնէ զչափ ճանապարհին՝ երկայնութի հարիւր վաթսուն ասպարիզաւ լեալ || . Իֆնա :

Իսկ վասն այլոց խնդրոց էական բայից ոչ է հնար որոշակի կանոն դնել . զի ըստ պահանջման բանին և ըստ զօրուէ անուանցն՝ յորս յարին՝ առնուն զխընդիր 'ի զանազան հոլովս՝ բազում անգամ իբր երկրորդականս . փր :

* Եւ վս կատաղիս ընդդէմ ընութեզ ով մարդ . ոչ

- նորին բնու թէ է ընկերն , որում զայրանաս ॥ . սարգ :
- * Տէր ինքնին եղիցի մեզ լոյս մշտնջենական ॥ . յովն . Իմ :
- * Բազմապատիկ էն առ այս սքոյն բանք ॥ . Իփն :
- * Պատերազմաց սկիզբն յազահու է մարդկան եղև ॥ . եղևնի :
- * Լճաւատիկ բանքս ամ 'ի կարգի զճճմարիտ օծելոյն է ॥ . սարգ . յովն :
- * Լըւ եղիցի հանգիստ նորա պատուով ॥ . Էսայ :
- * Լնկանիցիս դու , և ամենեքին՝ որ զքեւ իցեն ॥ . Էղէի :
- * Լայց ոգիք արգարոց 'ի ձեռին նյ ին ॥ . Իմաստ :
- * Ոչ կարեն հօտք առանց հովուաց լինել ॥ . Խոր :
- * Լոս արարիչ ձեր՝ մարդ եղէ վասն ձեր ॥ . Ընորհ :

Գ Լ Ո Ի Խ Ի Պ :

Գ Ի Կ Ե Լ Ի Ի Ի ն է 'ի վերայ խնդրոյ Բայից և 'ի վերայ նախորդի նոյին :

Սան ինչ ինչ գիտելիք 'ի վերայ խնդրոյ Բայից, զորս պատշաճ դատեցաք կարգել յայս գլուխ առանձինն , առ 'ի տալ զնոցանէ զորոշ ինչ տեղեկու թի : վս որոյ .

Գ Ի տելի է նախ , զի բայք բազում անգամ յարել լով յանուանս ինչ՝ իբրև մի վարին ընդ նոսա , և առ նուն խնդիր հաղորդական , այսինքն այնպիսի՝ որ ոչ սոսկ Բային համարի , և ոչ լոկ անուանն . այլ՝ երկուցն միանդամայն . և այս՝ թէ 'ի ներգործականս , թէ 'ի չեզոքականս , և թէ յէականս :

Վ ներգործականս . Գր , * Գիրկս արկի կենցաղոյս սիրոյ ॥ . նար : Ուր վերջահարով տրական հարովս սիրոյ կենցաղոյս՝ է խնդիր փերէն արհմեւելնի :

Վ չեզոքականս . Գր , * Խրատեաց զաստի կենացս զամ ինչ 'ի բաց ընկենուլ , և անտի կենացն միայն պատկառ կալ ॥ . Իփնաստ : Ուր վերջահարով տրական հարովս անտի կենացն՝ է խնդիր պարհաստ կալնի :

Յէականս . Գր , * Ացորդ լեր հեղու թի տաժանաւորս տկարուէ ॥ . նար : Ուր վերջահարով տրական հարովս րաժանանոր րհարուլէն՝ է խնդիր կցորդ լինելնի . իսկ հեղուլէն է երկրորդական խնդիր նորին :

Վիտելի է երկրորդ , զի յորժամ բազում բայք
դան 'ի միասին , խնդիրն մօտագունին հետևի . ֊ր ,
* Վեղեալ անձինք օրհնեն և գոհանան զոյ՝ զեր-
ծեալք 'ի վտանգից ॥ . Ի ֆնաս : ॥ Եր խնդիր բային՝ այս
ինքն պատմական հօլովդ զոյ՝ եղեալ է ըստ բնուածի
այնր բայի՝ որ մօտ է նմա , այն է՝ բայս ֆոհանան . և
ոչ այնր՝ որ հետի է 'ի նմանէ , այն է՝ բայս օրհնեն :
Ըստ այսմ է և 'ի սոսին :

* Հայեցաւ և ետես զինքն լի տկարութիւն ॥ . Եղիշէ :
* Խորհուրդ արարեալ . . . հարցին և քննեցին և 'ի
վերայ հասին մտացն անշարժութիւն ॥ . 'ի նոյն :
* Իսկ զհակառակ բարւոյն զչարն՝ այսինքն զսատա-
նայ , և զորս 'ի նմանէ սերմանեալ զմեղս՝ ատել և 'ի
բաց դառնալ ॥ . Զնորհ :

Բայց երբեմն՝ այլ սակաւ ուրեք հեռագոյն բային
հետևի խնդիրն . ֊ր , * Ընին գնացին զնա ॥ . Դուհ :

Ուր հայցական հօլովս զնա՝ ոչ է լեալ խնդիր այնր
բայի՝ որ մօտ է նմա , այսինքն է՝ ֆնացին . այլ՝ այնմ ,
որ հետի է 'ի նմանէ , այսինքն է՝ առին . որպէս թէ
ասեր . առին զնա և գնացին :

Վիտելի է երրորդ , զի յորժամ բազում բառք
նախդրիւ լինին խնդիր բայի , նախդիրն դնի 'ի վե-
րայ ամ խնդրոց . ֊ր , * Ընդ տեսանէր զերկիրն ա-
ւետեաց , զաշխարհն կենդանեաց , զլեառն սրբու-
թեան ॥ . Խորհն :

* Պահեա՛ 'ի տեղւոջ հանգստեան մեռօրինակ այսր
դադարման՝ յաներևոյթ մտածութեց , 'ի մասնաւոր
սխալութեց , 'ի մեծագոյն դայթակղութեց , 'ի փոք-
րագոյն ոտնառութեց , 'ի խաբեբայ չար ձանձրու-
թեանց ॥ . նար :

* Տրդատ արբայ հայոց մեծաց՝ առ մեծամեծս և առ
իշխանս և առ նախարարս և առ գործակալս և առ այլ
մարդիկ , որ ընդ իմով իշխանութիւն էք՝ յաւանս և 'ի
շէնս և 'ի զիւղս և յադարակս . . . ողջոյն ॥ . աֆալ :

Վիտելի է չորրորդ , զի եթէ խնդիր բային ևս ու-
նիցի զխնդիր՝ եղեալ նախ քան զինքն , և կամ զայլ
ինչ բառ , նախդիրն հասարակօրէն դնի 'ի վերայ նո-
րին , այսինքն 'ի վերայ խնդրոյ խնդրոյն . ֊ր , * Պար-

ծեցուցանես 'ի սյայծառութի քուսի տեսակի զքե
պանծացեալսն ॥ . այսինքն զպանծացեալսն քե . հար :

* Ար բանիւ միայն ունի զառ 'ի յիմ խոստովանուի ,
այլ ոչ գործով , այնպիսւոյն հաւատն մեռեալ է ॥ . ք
որ բանիւ միայն ունի զխոստովանութի առ ան լե ,
այնպիսւոյն հաւատն մեռեալ է . շնորհաւի :

* Տարածեալ զանձն իմ առաջի՝ զի մահ՝ զլորմանն
ցուցից կերպարան ॥ . այսինքն ցուցից զկերպարան
զլորմանն 'ի մահ . հարեի :

* Առողջս՝ ոչ զորս յողջութե Էն , այլ՝ զբիւր ատ
տիւք հիւանդացեալս ասիցէ ॥ . այսինքն զհիւանդա
ցեալս բիւր ատտիւք . շնորհաւի 'ի Ռոդղինս :

* Այն զի՝ զոր լի նախայօժար կամաց ատեցաք զհո
գևորն խաղաղութի՝ զրկեաց ան և 'ի մարմնով զնոյն
ուներւոյն ॥ . այսինքն 'ի ուներւոյն զնոյն մարմնով . լաճ :

* Աթէ ամբարես զառանց համարոյ գործոցս իմ չա
րիս , մեռայց կենդանւոյն ॥ . այսինքն զգործոց իմոց
չարիս , որք են առանց համարոյ . հարեի :

* Պետրոս սէր կարծէր զի վերայ փրկին մեռանէն ॥ .
այսինքն զմեռանէն 'ի վերայ փրկին . լաճ :

Իսկ երբեմն դնի 'ի վր երկուց կամ բազմաց ևս . քր :

* Որք զառ 'ի քս զարչարանս յանձն առեալ համբե
րեցիք՝ ով անասէր հայրապետք ॥ . շար :

* Ար զփառակցի հօր հոգւոյդ զտաճարն զառ 'ի քէն
հովանացեալն այսօր հանգուցեր 'ի լոյսն անմատոյց ॥ .
անդ :

* Ար զարարչակիցն հօր զի սկզբանէ զբանն ան յորո
վայնի քում կրեցեր ॥ . անդ :

Գ Լ Ո Ի Խ Ի Ե :

Յաղագս Աստուծոյն Բայեց ըստ Լինելոյ նոցա
արգելիչ խնորոյ :

Օր ինչ ասացաք զբայից , և զխնդրառուէց նո
ցին , զայն ան պարտ է իմանալ և զաներևութից ,
լնդ որս և զգերբայից , ըստ որում են բայք : Իսկ
յաղագս լինելոյ սոցա անուն բայի և խնդիր բայի՝

խօսեցաք 'ի գլ. թլ. 'ի հաննն . Բ : Ս'նայ մեզ այժմ' խօսել զսոցանէ՝ ըստ լինելոյ սոցա արգելիչ խնդրոյ :

Արդ սքա իմ աներևոյթ բայք բազում անգամ 'ի բազում տեղիս ընդ առաջ ելեալ դիմաւոր բայի՝ արգելուն զխնդրառու թի՛նորա . զի ինքնին լեալ խնդիր բային՝ ինքեանք առնուն զխնդիրն ըստ պահանջելոյ բնութե՛ն իւրեանց . և յայնժամ կուին արգելիչ խնդրոյ . զք , * Որ խոստացար րաւ զփականս արքայութե՛ն երկնից երանելոյն պետրոսի ॥ . շար . թլ : Ուր աներևոյթ բայս րաւ՝ ընդ առաջ ելեալ դիմաւոր բայիս Խոստացար՝ լեալ է նմին իբր խնդիր , և արգելեալ է զխնդրառու թի՛նորին . և ինքն է առեալ խնդիր սեռի զբառգ՝ զփականս արքայութե՛ն երկնից . նաև խնդիր բնութե՛ն , զբառգ՝ երանելոյն ղեարոսի :

Այլ գիտելի է նախ , զի արգելիչ խնդրոյ լինին՝ 'Սախ՝ ներգործական աներևոյթք՝ ներգործական բայից . զք , * Ինու թիւնս մեր սիրէ ծածկել զմերկու թիւն ॥ . եղիչ :

Ուր ներգործական աներևոյթ բայս ծածկել է արգելիչ խնդրոյ ներգործական բայիս սիրէ . և ինքն է առեալ խնդիր զբառգ զմերկու թի :

Երկրորդ՝ չեզոքականք՝ չեզոքականաց . զոր օրինակ , * Նսկեսցո՛ւք հրանել ընդ նեղ դուռն ॥ . Վարդ հարց : Ուր չեզոքական աներևոյթս հրանել է արգելիչ խնդրոյ չեզոքական բայիս հսկեսցո՛ւք . և ինքն առեալ է խնդիր զբառգ՝ ընդ նեղ դուռն :

Երրորդ՝ ներգործականք՝ չեզոքականաց . զոր օրինակ , * Գու ջանա՛ գործել զբարիս , և մի երկնիք 'ի տկարութե՛ք բումմի ॥ . Վարդ հարց : Ուր ներգործական աներևոյթս գործել է արգելիչ խնդրոյ չեզոքական բայիս ջանա՛ . և ինքն առեալ է խնդիր զբառգ զբարիս :

Չորրորդ՝ չեզոքականք՝ ներգործականաց . զոր օրինակ , * Սովսէս աղաչեաց հրանել 'ի պարգևական երկիր ॥ . սարգ : Ուր չեզոքական աներևոյթս հրանել է արգելիչ խնդրոյ ներգործական բայիս աղաչեաց . և ինքն առեալ է խնդիր զբառգ՝ 'ի պարգևական երկիր :

Գիտելի է երկրորդ , զի երբեմն աներևոյթ բայն լինի արգելիչ խնդրոյ սեռի միայն , և ոչ խնդրոյ բը-

նուծե . փր , * Ուսո մեզ առնել զարդարուծի ճշմարտուծե ॥ Ժամագիրք : Ուր աներևոյծ բայս առնել արգելեալ է զխնդիր սեռի բայիս ոսոս . և ոչ զընուէն :

Գիտելի է երրորդ , զի երբեմն արգելիչ խնդրոյն նախադասի դիմաւոր բային . փր , * Հարանել փուծայր զկապ միաբանուծե սիրոյ նոցա ॥ . յովհ . էալ : Ուր արգելիչ խնդրոյն՝ հարանելն՝ նախադասեալ է բայիս փոխայր :

Եւ երբեմն ևս՝ խնդիր արգելչին նախադասի քան զդիմաւոր բայն , որ անկանի ՚ի մէջ արգելչին և ՚ի մէջ խնդրոյ նորա . փր , * Օտիեզերս բաւեցին ընու շնորհօք հոգւոյն սրջ ॥ . Իգնար : Ուր խնդիր սեռի աներևոյծ բայիս ընու՝ որ է արգելիչ խնդրոյ , եղեալ է նախ քան զդիմաւոր բայս Բաւեցին . իսկ խնդիր բընուծէն եղեալ է զկնի . զոր մարծ էր դնել այսպէս . բաւեցին ընու զտիեզերս շնորհօք հոգւոյն սրջ :

Գիտելի է չորրորդ , զի բազում անգամ միոյ բայի լինին բազում արգելիչք խնդրոյ . փր , * Փուծացաւ վաղվաղակի զոր թողովել , գունդ հաղիւլ . եղիւ : Ուր երկոքին աներևոյծքս ևս՝ թողովել , հաղիւլ են արգելիչ խնդրոյ բայիս փոխայր :

Գ Լ Ո Ի Խ Ի Օ :

Յաղագս Գերբայեց :

Գերբայք են աներևոյծ բայք հոլովեալք իբր ա. նուն : Սորա թէպէտ միշտ ունին զզորուծիւն բայի , բայց որովհետև իբր անուն հոլովին՝ գրեթէ ըստ օրինակի գոյականաց վարին : Ուստի և իբր գոյական անուն , ՚իտիս՝ լինին յատկացուցիչ . փր , * Որ ունի ազանջս լեւոյ , լուիցէ ॥ . Ժար : Ուր գերբայս լեւոյ՝ է յատկացուցիչ ականջաց :

Երկրորդ լինին բացայայտիչ . փր , * Յերկոսին զօրաւոր է՝ ՚ի պարթեւն և ՚ի Բարեփործեւն ॥ . Գէորգ . ԷԳ : Ուր գերբայք ՚ի պարթեւն և ՚ի Բարեփործեւն՝ լեալ են բացայայտիչ անուանդ յերկոսին :

Երրորդ՝ լինին խնդիր նախադրուծեց . փր , * Մի

ուսցուք զգիրս այ վասն կարդալոյ միայն , այլև վասն սուրբեցոյ ॥ . 58Բ :

Զորորդ՝ լինին խնդիր անուանց . ար , * Եւ քան զի ոչ գտայ արժանի պարծեցալ 'ի փառս Ը սքցն դաս . . . 'ի կարգն երկրորդ զիմեցից՝ զնմանինն իմ յիշատակել ॥ . նար : Ուր դերբայս պարծեցալ՝ հանդերձ խնդրով իւրով , (որ է՝ 'ի փառս ընդ սքցն դաս) , է տրական խնդիր անուանս արժանի :

Զխնդերորդ՝ լինին խնդիր բայի . երբեմն իբր բուն խնդիր բնուէ . ար , * Ի եզուաւ 'ի խրատել փութամբ . և յարդեանցն պակասեալ գտանիմք ॥ . սարգ : Ուր դերբայս 'ի խրատելեալ է բուն խնդիր փութարցն :

Երբեմն ևս՝ մանաւանդ թէ բազում անգամ , լինին խնդիր երկրորդական , և յս էէտ ևս պատահական . ար , * Ի Խաթատորել ճշմարտութեն՝ լուսոյէ ամ կարծեցուցանող զօրութիւն ॥ . դատիւ անյաղի : Ուր դերբայս 'ի Խաթատորել է երկրորդական և պատահական խնդիր բայիս ընդէ :

Եւ յատ գիտելի է , զի բազում անգամ 'ի գերապանծ շարադրութիս դերբայք 'ի վերջոյ դնին 'ի գործիական հօլովն իբր խնդիր առ 'ի չքնաղ ընծայեցուցանելոյ զբանսն . ար , * Եւ զի որք բժշկենն (մարմնաւորակէս) զմարմինն և եթ բժշկեն , առ հոգւոյն բժըկութի շահ և ոչ մի ինչ ցոցանելով ॥ . սարգ :

Վիտելի է ևս , զի ներգործական դերբայք երբեմն 'ի խրթին շարադրութիս փոխանակ հայցական հօլովի առնուն զխնդիր (ըստ բայանուանց) 'ի սեռական հօլովն . և այն համարի նոցա իբր յատկացուցիւ . ար , * Ի յոտարին պահել՝ դաշինն դժբեցի ॥ . փոխանակ ասելոյ , 'ի պահել զուխան . նար :

* Ուր էից լուսոյն արժանի եզեր Բառնալոյ 'ի քո գիրկս ॥ . 2ար :

Գ Լ Ո Ի Խ Ի Ն :

Յաղագս համայնութե ընդունելուց 'ի հասարակի :

Ընդունելութիք՝ թող զյանդեալսն 'ի ընդ կրկնակի համաձայնին ընդ միմեանս :

Նախ՝ իբր խնդիր . ԳՐ , * Ղատապարտողք՝ զքո՞ ոչ խոսարձանողաց ॥ . շար : Ուր ընդունելու թիս խոսարձանողաց՝ է խնդիր ընդունելու թեանս դատապարտողք . իսկ հայցական հոլովս զքո՞ է խնդիր սեռի խոսարձանողաց . որպէս թէ ասէր . դատապարտողք այնոցիկ՝ որք զքո՞ ոչ խոսարձանին :

Երկրորդ՝ իբր ածական . ԳՐ , * Ղարգէալ տրտնջող... արարչուսեալ աշխատող ॥ . նար :

Իսկ ՚ի յարին յանուանս՝ բազում օրինակաւ հաւմաձայնին ընդ նոսա : Նախ՝ իբր խնդիր . ԳՐ , * Ղարարողին զգեցուցիչ . վերորդնելոն գրգիչ ॥ . նար :

Երկրորդ՝ իբր յատկացուցիչ . ԳՐ , * Ձեռն ընդբերաց դիւրաւ յաղթեսցէ ॥ . առաջ : Նայց ոչ լինին յատկացուցանելի :

Երրորդ (այլ ՚ի սակաւս) իբր բացայայտիչ և բացայայտելի . ԳՐ , * Ղաւ ամսն լինիջիր խոնարհ առ սիբելիս և առ ատելիս ॥ . ոսկ . եփես : Ուր ընդունելու թիբք առ սիբելիս և առ ատելիս՝ են բացայայտիչ անուանս առ ամսն : * Օ պարունակողսն անպատուեալ զտաճարն և զսեղանն , պատուեցին յատուկ զպարունակեալսն ॥ . յովհ . իմաստ : Ուր ընդունելու թիւնդ զպարունակողսն է բացայայտելի ՚ի ձեռն բառիցս զբաճարն և զսեղանն :

Չորրորդ՝ իբր ածական՝ ածական անուանց . այլ այս ՚ի սակաւս . ԳՐ , * Օ հերքեալ վնասակարս պարտուց մահու՝ յամենախնամ աչաց հզորիդ մի մերժեսցես ॥ . նար :

Հինգերորդ՝ ը օրինակի գոյական անուանց՝ առնուն երբեմն զածականս . զոր օրինակ , * Ղնհանձար խնդրողն՝ յամենայնէ վրիպի ॥ . իփնաստ : Ուր ընդունելու թիւնս խնդրող՝ առեալ է ինքեան ածական զանունդ անհանձար :

Իսկ թէ սոքա զիարդ իբր ածական համաձայնին ընդ գոյականաց , և կամ զորպիսի խնդիր առնուն , ասանցուք ՚ի յաջորդ գլուխսդ ՚ի մասնաւորի :

Գ 1, Ո Ի Խ Ի Բ :

Յաղագս Ընդունելու էց յանգիւղոյ 'ի օղ :

Սորբա միշտ իբր ածական անուն վարին, ունելով ևս զգորութի բայիցն՝ յորոց բղխեն, ըստ որոց ևս առնուն զխնդիր : Իսկ թէ զխնդր, յայտ լիցի 'ի յաջորդ կանոնսդ :

Կանոն . Ծ :

Ընդունելութիք ներգործականք յանգեալք 'ի օղ՝ առնուն զխնդիր սեռի 'ի սեռական կամ 'ի հայցական հոլովն՝ ըստ սլահանջելոյ վայելութե տեղւոյն . զոր օրինակ, * Օրհնօղն իշոյ՝ արքայ կացուցանէր ॥ . Տափտա : Ուր բառդ էլոյ՝ է խնդիր որհնողն :

* Երանի թէ գոնեայ անագան ճանաչէաք, կամ 'ի բժշկութի միտէաք . և ոչ՝ խնդրողայն զճշմարտութի՝ ընդդէմ զինէաք ॥ . Լամբ : Ուր հայցական հոլովս զճշմարտութի՝ է խնդիր ընդունելութես խնդրողայ :

Կանոն . Է :

Ընդունելութիք ներգործականք յանգեալք 'ի օղ՝ բաց 'ի խնդրոյ սեռի առնուն երբեմն զխնդիր բնութեան, և զայն կամ ըստ ինքեան կամ ըստ յարմարութե, և կամ իբր երկրորդական, ըստ սլահանջելոյ բայիցն՝ յորոց բղխեն յայլ և այլ հոլովս :

Յուղղականն . զր, * Օքեզ ան խոստովանողայ ॥ . նար . գանջ . հոփ : Ուր բառդ ան է ուղղական խնդիր բնութե ընդունելութես խոստովանողայ :

'Ի վերջահոլով տրականն . զր, * Եստապարտօղ մարգարէից զխոնարհիլք քո յերկնից ॥ . շար : Ուր բառս զխոնարհիլք է խնդիր սեռի նախապարտօղն . իսկ մարգարէիցն՝ է տրական խնդիր նորա :

'Ի նախորդիւ տրականն . զր, * Պայծառացի զմանկունս քո յօրհնաբանութի ծափողն զողլուսոյ 'ի քեզ՝

մայր եկեղեցի ॥ շար: Ուր բառս զշող լուսոյ է խնդիր սեռի ծագողին. իսկ բառդ 'ի թեղ է խնդիր բնու թէ, և ինքն լեալ է յատկացուցիչ բառիս յօրհնաբանութի, կամ իբր արական խնդիր:

'Ի բացառականն. փր, * Օ առ 'ի յերկնիցն ասեմ իջեալ կենսատուն կերակուր՝ զնորն ուխտ և նորոգոն զմեզ 'ի մեղացն եղծմանէ ॥ յովհ. Իմաստ: Ուր զմեզն է խնդիր սեռի ընդունելու թեանս նորոգող. իսկ բառս յեղծմանէ մեղացն՝ է խնդիր բնու թէ:

'Ի գործիականն. փր, * Ուստապայծառ իմաստիւք լոյս եղելոց աշխարհի համաժափող ॥ շար: Ուր բառդ եղելոց՝ է խնդիր սեռի համաժափողին. իսկ բառդ լուսապայծառ Իմաստիւք՝ է գործիական խնդիր նորա. այլ բառդ լոյս՝ է ուղղական խնդիր ընդունելու թէս եղելոց. սոյնպէս և բառս աշխարհի՝ է արական խնդիր նորա. որպէս թէ եղեալ էր. լուսապայծառ իմաստիւք համաժափող այնոցիկ, որք են լոյս աշխարհի, այս է՝ կրօնաւորաց:

'Ի ներգոյականն. փր, * Քնազօր զինուորաց համախմբօղ 'ի հոգևոր պատերազմին. . . երանելին բասիլիոս ॥ շար: Ուր քնասէր զինուորացն է խնդիր սեռի համախմբողին. իսկ 'ի հոգևոր պատերազմին է ներգոյական խնդիր նորա:

'Ի ձեռն նախադրու թէ. փր, * Օ արարածս փոխանակ արարչին մեծարողք ॥ յովհ. Իմաստ: Ուր բառս շարարածս է խնդիր սեռի մեծարողին. իսկ նախադրու թիւնս փոխանակ հանդերձ խնդրով իւրով՝ լեալ է նմա խնդիր բնու թէ:

Մանն. 7:

Ինդունելու թիւնք չէղորականք յանդեալք 'ի օղ առհասարակ զայնպիսի խնդիր առնուն, զորպիսի պահանջեն բայքն՝ յորոց բղխեն. փր, * Չիք իմ թագաւոր իշխեցող շնչոյս բաց 'ի քէն քս ॥ նար:

* Թուեցին և զեղբայրն զայն ընդ փնայցօղն յարբունիս ॥ Վարդ Կարոյ:

* Յերկիւղէ ինչ ոչ զանգիտող ॥ Տափիս. առ պէտքոս էալ:

* Վտկացող լինի ջիւք զայ ॥ Կողոս:

- * Խոնարհեալ 'ի տես մարմնով ճգնողէն ॥ . շար :
- * Խոստովան լեր բարեբարին այ . . . զոտիցդ հետոց՝
իբրև զպատուիրանաւն այ Վաղղայ ॥ . նար :
- * Փրկեա՛ զանձինս 'ի փորձանաց՝ 'ի խաւարի շրջոյ
գիւաց ॥ . շար :

Ս անն համաձայնութե՛ այսպիսի ընդունելութե՛յ
ընդ գոյական անուանց՝ գիտելի է, զի սոքա որովհե-
տև միշտ իբր ածական վարին, ըստ կանոնի ածական
անուանց համաձայնին ընդ գոյականաց . 78, * Ս'ի
լինիր ընկեր աւն Բարկայողի . և ընդ բարեկամի կայրա-
յողի մի բնակեր . գուցէ ուսանիցիս զճանապարհս նու-
րա ॥ . առակ :

- * Հայցեմք 'ի ներոյ քաղցրութե՛ ձերմէ ॥ . շար :
- * Յօլով անգամ 'ի դասողայն թափէ զինքն թռչոց ॥ .
պիտոյից :

Վ Լ Ո Ւ Խ Ի Թ :

Յաղագս Ընդդռանելուաւնէջ յանգեւոյ 'ի եալ :

Ս ասպիսի ընդունելութիք յորժամ հօլովին՝ միշտ
իբր ածական անուն վարին, թէ և ներգործութիք
չունիցին զգոյական ընդ ինքեանս . 78, * Վժուարին
է յաճախելոյն 'ի սովորութիւն մեղաց՝ ազատիլ ॥ . լաճ :
Ուր ընդունելութիս յաճախելոյն՝ եղեալ է իբր ածա-
կան . որոյ գոյականն զօրութիք կայ . 79 է՝ Դարդան :

Իսկ եթէ առանց հօլովելոյ գիցին, երբեմն իբր
բայ վարին, և երբեմն իբր անուն : () որոց գիտելի
է, զի եթէ սոքա ներգործականապէս առցին, միշտ
իբր դրողէմբայ 'ի գործ ածին . զոր օրինակ, * Ու-
ղեալ զպատճառն՝ պատճառաւորացն պաշտօն մատու-
ցանէին ॥ . ելնիկ :

Իսկ եթէ կրաւորականապէս առցին, 'ի գործ ա-
ծին անխտիր . զի երբեմն իբրև զբայ վարին . զոր օրի-
նակ, * Ս արնեալ 'ի բազմաց՝ 'ի մահ զբաւեցայ ॥ . նար :

Եւ երբեմն՝ մանաւանդ թէ բազում անգամ իբ-
րև ածական անուն . զոր օրինակ, * Օ խորդ սասա-
նեցաւ հասարակն . . . իբր օտարացաւ ծանոցեալն ॥ .
նար :

Իսկ համաձայնութի սոցա նկատի ըստ կանոնի համաձայնութե ածականաց՝ թէ՛ ՚ի նախադասիւն, թէ՛ ՚ի յետադասիւն, և թէ՛ անկեալ իցէ՛ ՚ի միջի սյլ մասն բանի . զոր օրինակ, * Ոչ այլ ինչ այնպէս զքեզ սիրելի առնէ ան, որպէս սպասեալ անդամոյն յսի դարման տանել և յառողջութի ածել ॥ . սարգ :

* Շանս սպանելոյ մի քարինս արձակեցես . լուոյս ջախջախելոյ մի սաստիկս որոտացես . հողոյս անպարտելոյ մի իբր ամբարհաւաճի ուժգինս մոնչեցես ॥ . նար :

* Հանրերջելոյն հասցուք բարութեց ॥ . ոսկ :

* Օ ի եթէ զթագէ ասիցես կամ զծիրանեաց կամ զոսկէհոռուն հանդերձից ընդելուդեալ մարգարտով, սակայն ոչինչ ասես ॥ . սարգ : Ուր ընդելուդեալն յետադաս դուրով ոչ է համաձայնեալ ընդ գոյականի իւրում, որ է բառս հանրերջի : Օ ի այսպիսի ընդունելութիք ուրեք ուրեք ՚ի գերապանծ շարադրութիս առանց համաձայնութե ևս յետադասին :

Որպէս զկրաւորական ընդունելութեցդ ասացաք, սոյնպէս իմա և զչէզոքականաց . զի և նոքա ՚ի գործածին անխտիր : Երբեմն վարին որպէս զբայ, և ունին զգորութի գերբայի . զոր օրինակ, * Վութեմ, մի հեղգար . գուցէ դարձեալ հարաջեալ ընդ խաւար գընացես ॥ . եղիշ :

* Տեւալցեալք անձառ լուսոյն՝ վերասլացան ՚ի կեանս անմահ ॥ . շար :

Իսկ երբեմն՝ և բազում անգամ իբր ածական անուն վարին ըստ կրաւորականաց, և ըստ նոցա համաձայնին . զոր օրինակ, * Մնձն յափեալ զխորիսիս և զմեղր արհամարհէ . բայց անձին հարօրելոյ և դառն իբրև զբաղըր թուի ॥ . սոսկ :

Սասն խնդրառուէ այսոցիկ ընդունելութեց յանգեւոյց ՚ի եալ ոչինչ պիտոյ է գրել . զի զայնպիսի խընդիր առնուն՝ զորպիսի սահանջեն բայքն, յորոց բլղխեն թէ կրաւորականք իցեն, և թէ չեզոքական . զոր օրինակ, * Հայցեցէք զխաղաղութի ճշմարիտ վկայք քբյ երրորդութեմ՝ նեղելոյս յանօրինաց բանութե ॥ . շար : Ուր բացառական հոլովս ՚ի բռնաութե անօրինաց է խնդիր սեռի կրաւորական ընդունելութեդ նեղե-

Լոյս . իսկ ինքն է արական խնդիր բայիս հայցեցէք :

* Ղաւիթ զյոսացեալն 'ի տը' լերին նմանեցուցանէ ॥
Գէորգ : Ուր 'ի քերն' է լը ինքեան խնդիր չէզոքական
ընդունելութես զյոսացեալն :

ՄԵԼ պարտ է գիտել, զի ոմանք 'ի կրաւորական
ընդունելութեց աստի ուրեք ուրեք այլ 'ի սակաւս
յոյժ՝ փոխանակ բացառականի առնուն զխնդիր 'ի
սեռական հոլովն . զոր օրինակ, * Ուսուցանեն վար-
դապետութիս զմարդկան պարտիրեալս ॥ . փոխանակ
ասելոյ, զպատուիրեալս 'ի մարդկանէ . ճարէ :

Իստ այսմ ևս և չէզոքականք երբեմն փոխանակ
բուն խնդրոյ առնուն զսեռական կամ զտրական .
զոր օրինակ, * () Կարացեալք աշխարհի՝ և որինչ աշ-
խարհիս՝ փափկացան առաքինութե վարուք ॥ . այս-
ինքն օտարացեալք յաշխարհէ . Կար . երգ :

Սոքա երբեմն լը բաղդատական անուանց ևս առ-
նուն զխնդիր . զոր օրինակ, * Հիսանդացեալն 'ի մարդ-
կանէ՝ թէ և 'ի մահ աշխատիցին, սակայն առողջու-
թեան յուսով թեթեանան ॥ . յովչ . էալ :

* Ղովեալք 'ի վկայս՝ հօրն մեծի համանման ॥ . շար :

Գ Լ Ո Ի Խ Լ :

Յաղագս Ընդունելութեց յանգեւոյ 'ի լի :

Ս անն ընդունելութեց՝ որք յանգին 'ի լի, գիտե-
լի է, զի սոքա իբր ածական վարին . և 'ի յարին յա-
նուանս՝ ըստ կանոնի ածական անուանց համաձայնին
ընդ նոսա, թէ 'ի նախադասին՝ և թէ 'ի յետագա-
սին . զոր օրինակ, * Փոխանակ զքալէ լուսոյն՝ իմանա-
լի լուսոյն ճառագայթիւք զսրտին խնդրեն լուսառ-
բել զաչս ॥ . յովչ . իմաստ :

* Խորհրդեամբ ցուցաւ սքանչելոյն յակոբայ ॥ . շար :

* Լըդարև հօր սքանչելոյ որդիք զարմանալէք առաւել
քան զառաւել (արիստակէս և վրթանէս) ॥ . խոր :

* Լնճառելոյն հասիք երանութե ॥ . շար :

Ս անն խնդրառութե սոցա գիտելի է, զի որովհե-
տև սոքա յերիս սեռս վերածին, 'ի չէզոքականս, 'ի

կրաւորականս, և 'ի ներգործականս, ըստ այնց առնուն զինդիր:

Չեղորհանահաղորդին հասարակօրէն առնուն զինդիր 'ի տրական հօլովն. զոր օրինակ, * Տեռան բորբոքեցան մեծաւ ցանկութեմ տեսանել զհասարիչն ամենեցուն, և պանթրօնալին հրեշտակաց՝ մարդ 'ի յերկրի երևեալ, և դիւրամթրօնալի մարդկան || . Իգնար: Ուր բառդ հրեշտակաց՝ լեալ է խնդիր չեզոքականահաղորդընդունելուէս՝ պանթրօնալին. և անունս մարդկան՝ լեալ է խնդիր չեզոքականահաղորդընդունելուէս դիւրամթրօնալի:

Սոքա 'ի բացառականն ևս առնուն զինդիր. Գր, * Օակատեցայ անկասելի 'ի պատկառելեացն գործոց || . նար: Ուր բացառականդ 'ի պարհառելեացն գործոց՝ լեալ է խնդիր չեզոքականահաղորդընդունելութես անկասելի:

Արատորհանահաղորդին առնուն զինդիր ըստ սեռի երբեմն 'ի տրականն. զոր օրինակ, * Արջանկութի խոստովանելի ամ երկրի || . նար: * Ս'ի լար գերի բազմաց ողբալի || . նար:

Իսկ երբեմն 'ի բացառականն. զոր օրինակ, * Լնդանելին 'ի համայնից . . . պարագրի այսօր || . շար:

* Ս'ի ամ անվանելի 'ի դրանց դժոխոց || . 'ի նոյնն:

* Լնքեան միայնոյ քննելի օրինակն, և յարարածոց անգիտելի || . շնորհալի. 'ի դասանումն:

Սերգործանահաղորդին երբեմն ունելով զգորուի ողի (որպէս ասացաք 'ի մասն. Թ. գլ. իգ. 'ի վերջն). առնուն զինդիր 'ի սեռական հօլովն՝ իբր զինդիր սեռի. զոր օրինակ, * Լհա ան օգնական իմ, և տէրընդունելի հոգւոյ իմոյ || . Գր լունօղ հոգւոյ իմոյ. սաղ:

* Ոչ եղև լեւի ներքին ականջօք տերունական հրամանին || . այսինքն լսող զտերունական հրամանն. շնոր:

* Որ եղև առաջնորդ ունելեացն յսի || . այսինքն ունողաց, այս է՝ ըմբռնողաց զյն. Գործ:

Ուրեք ուրեք ևս առնուն զհայցական. զոր օրինակ, * Ատուն զարծաթն զպարաստեալն 'ի ձեռս Գործելեաց զգործս կահի տանն նոն || . այսինքն գործողաց զգործս lix. Գ. Բագ. ԺԲ. 11:

* Յօր լսելոյ քո զաւետիս՝ խնդրեալ լինել մեզ լսելիս՝
զձայն աւետեաց քո միաճնին , եթէ եկայք օրհնեալք
հօր իմ ॥ . այսինքն խնդրեալ լինել մեզ լսողս զձայն
աւետեաց միաճնի քո . այս է՝ եկայք օրհնեալք .
և այլն . շար :

* Եւ եզիցի՝ իբրև միտցին օտք քահանայիցն հրեւոյ
զտապանակ ուխտին նոն նամ երկրի՝ 'ի ջուրն յորդա-
նանու , պահասեցէ ջուրն ॥ . այսինքն կրողաց զտա-
պանակ ուխտին . յեսոսայ . ֆ . 13 :

Իսկ վասն ընդունելու թէց՝ որք յանգին 'ի լոյ՝ տես
յերկրորդ մասին . 42 . 17 :

Գ Լ Ո Ի Խ Լ Դ :

Յաղագս համաշայնու է պապասխանայ ընդ հարցման :

Յորժամ 'ի բանս պատասխան լինի իմիք հարց-
ման , հարկ է զի պատասխանին համաձայնեցի հարց-
մանն՝ գոնէ զօրու թի :

Եւ յս համաձայնութի 'իսխ՝ նկատի ըստ հօրովին .
զոր օրինակ , * (հրց) . Օ ինչ է կաթուղիկէն . (պա-
պասխանի) . Տիեզերական . զի նամ եկեղեցիք ուղղա-
փառաց՝ որ ընդ տիեզերս , մի են . . . զոր և առաքե-
լական կոչեմք ॥ . խոսրով :

* Իսկ արդ՝ ով է պօղոսն , կի՞ ով է սպողոսն : (պապա-
սանի) . Պաշտօնեայք , որովք հաւատացիքն ॥ . ք . հր :

Իարձեալ . * Եւ առինչ իրս բարկանայ : (պիս) .
Բնդ մեծատանց անիրաւութիւն , և ընդ աղքատաց
հպարտութի ॥ . պապ . աղեք :

* Ում են նման սոքա : (պիս) . 'ի ման են մանկանց՝
ոչ անմեղաց , այլ՝ յիմարաց ॥ . Իգնատի :

Երկրորդ՝ նկատի ըստ զօրութե նշանակութե բա-
ռիցն . իբր զի՝ պատասխանին լիցի այնպիսի բառիւ ,
որ համաձայն գտցի զօրութե հարցմանն , թէ ըստ որ-
պիսութե , թէ ըստ տեղւոյն , և թէ ըստ ժամանա-
կին , և այլն . որպէս երևի յօրինակսդ՝ որ զկնի :

* Ինթացողացն զհետ քի այսպիսի ճանապարհաւ

ո՛ւր լինին օթձանք , (ՊԽ) . Ոչ 'ի հարկս համապա-
տիւ ծառայից , այլ՝ ուր տէրն է ամենեցուն ॥ Զորհ :

Վարձեալ . * Ուստի արդեօք կոչեաց (զմեզ ԽԾ) :
(ՊԽ) . Վ Վհաց , 'ի փողոցաց , 'ի ճանապարհաց և 'ի
ցանկոց : (ՀԳ) . Եւ ո՛ւր արդեօք կոչեաց : (ՊԽ) . Վ
հրեշտակական պատիւ , 'ի սրովբէական սրբաբանու-
թի , յԽծութէն փառս ॥ . սարգ :

* Եմք ապա 'ի խաւարի . Էմք 'ի ստուերս մահու :
(ՀԳ) . Վ՛ր վասն : (ՊԽ) . Սասն զի փոխեցաք 'ի մահ-
ուանէ 'ի կեանս : (ՀԳ) . Օ իարդ , և որով օրինա-
կաւ : (ՊԽ) . Օ ի սիրեմք զեղբարս ॥ . սարգ : Տես
յընդարձակն :

Եւլ աստ գիտելի է , զի բայն՝ որ՛ներգործուք դնի
'ի հարցման , իբր 'ի բազումս զօրուք գտանի 'ի պա-
տասխանին . որպէս է տեսանել 'ի վերոյ գրեալսդ :

Եւ երբեմն ևս փոխանակ այնր բառի՝ որ լինելոց
էր բուն պատասխանի հարցմանն , դնի բան ինչ՝ իբր
բացայայտիչ զօրուք իմացեալ բառին . զոր օրինակ ,

* Օ ինչ է՝ զոր կարդացերն : (ՊԽ) . Օ մի սսէ խըն-
դրեցի , և զտոյն աղաչեմ : (ՀԳ) . Եւ որ է այն : (ՊԽ) .
Ինչակեղ ինձ 'ի տուն Խն , և շուրջ զսեղանով նորա
երգել ॥ . Խորով :

Վիտելի է ևս , զի բազում անգամ հարցումն դնի
առանց պատասխանոյ . զոր օրինակ , * Ինչէր մեր-
ժեցար 'ի պտղոյն շնորհաց՝ իբր զադամ 'ի ծառոյն
կենաց ॥ . սար :

Գ Լ Ո Ի Խ Լ Տ :

Յաղագս հաղթուիէ բանի , և պէսպիսութիւն
շարադրութեց :

Վ համաձայնուի մասանց բանի կազմին պէսպէս
շարադրութիք բանից . ոմանք սակաւաբառք , և ո-
մանք բազմաբառք :

Սակաւաբառք կազմին 'ի սակաւ բառից՝ գոնէ յե-
րից . այսինքն 'ի բայէ , յանուանէ բային , և 'ի խըն-
դրոյ նորին . զոր օրինակ , * Երգում ծնանի զհայկ ॥ .

խոր : Աւր կան երեք բառք . այսինքն անուն բայի , բայ , և խնդիր :

Բայց երբեմն մին յերկոց աստի զօրութիւն դնի . զմի օրինակ , * (Թմբերեցոյց ծուլութիւն || . այսինքն թմբեցոյց զսողման ծուլութիւն . նար : * Բնկալ զսովեալս || . այսինքն դու ընկալ զսովեալս . նար : * Կնցեալն անյայտ || . այսինքն անցեալն է անյայտ . նար :

Իսկ բազմաբառք կազմին 'ի բազում բառից՝ այլ և այլ եղանակաւ շարայարեւոյց ընդ միմեանս . այսինքն իբր խնդիր , իբր յատկացուցիչ , իբր բացայայտիչ , իբր ածական , և այլ . որպէս յայտ է 'ի բազում օրինակաց եղելոց 'ի քերականութե աստ . և յայտնի ևս ցուցցի 'ի յաջորդ օրինակացդ : Արդ՝ այսպիսի շարադրութիւնք՝ թէ բազմաբառք և թէ սակաւաբառք՝ երրակի կարեն կազմիլ , Պարզ , միջակ , և խրթին :

Պարզ շարադրութիւն ասի այն , որ կազմի 'ի դիւրին շարայարութենէ ընտել և սովորական բառից . և է դիւրըմբռնելի ամենեցուն :

Միջակ շարադրութիւն ասի այն , որ կազմի 'ի վայելուչ շարայարութիւն ընտիր բառից . յորում և գտանին յետ և յառաջութիւն նոցին , և խնդրառութիւնք անուանց :

Խրթին շարադրութիւն ասի այն , որ կազմի 'ի մանուաճոյ շարայարութիւն ընտիր կամ մթին բառից զոր իմաստնոց միայն է իմանալ . տես յընդարձակն :

() Ինչպէս պարզ շարադրութե :

* Օ ոմն իմաստասէր 'ի Հացկերոյթ կոչեցին . և նա « իբրև եմուտ 'ի տուն » և բազմեցաւ , նայեցեալ 'ի « վեր և 'ի վայր և 'ի չորեսին կողմունս տանն » ետես « զանազան գունովք զարդարեալ , և ազգի ազգի ե « ըանդօք պայծառացեալ . ապա լցեալ զբերանն խը « խով՝ եթուք յերեսս տանուտնն : Այլ իբրև Հար « ցեալ եղև , թէ ընդէր արարեր զայդ , պատասխա « նի ետ , և ասէ . և զինչ վնաս արարի . զոր դուք « պատուեալ էիք՝ և ես պատուեցի . և զոր դուք ոչ « էիք պատուեալ , և ես ոչ պատուեցի : Հայեցայ

,, յամ տունս , և տեսի զարդարեալ և պատուեալ
 ,, ամիւ , և ոչ կարացի թքանել . իսկ զերեսս տանու-
 ,, տեառնն տեսի անպատիւ , զի ոչ էր զարդարեալ
 ,, առաքինութի զներքին մարդն . վասն որոյ և անդ
 ,, թքի : Եւ արդ՝ եթէ այսոքիկ արտաքինք , որ զճըշ-
 ,, մարիտ անծածանութեթի ոչ գիտէին , այսպիսի իմն
 ,, նախանձ ունէին բարեաց դործոց՝ և առաքինասէր
 ,, վարուց , ապա որչափ ևս առաւել մեզ պարտ է բա-
 ,, զում զգուշութի և փոյթ ունել յառաքինութիս .
 ,, որք մեծագոյն շնորհաց արժանացաք զալստեամբն
 ,, քնի , և պատուական խաչին փրկագործութեն ॥
 'ի Տէնտալնէ Ժամագրոց :

Ղարձեալ . * Սաքաւն գողանայ զօտար ձուս , և
 ,, թխտեալ՝ ձայն հանէ . իսկ ձագքն իբրև լսեն զձայն
 ,, նորա՝ և զձայն մօրն իւրեանց՝ որ ծնաւն զնոսա ,
 ,, թուուցեալ գնան յերամս իւրեանց : Սոյնպէս և
 ,, բանսարկուն 'ի ձեռն մեղաց գողացաւ և հեռացոյց
 ,, յարարէին զազգս մարդկան . իսկ նոքա իբրև լուան
 ,, զձայն մարմնացելոյ բանին , գնացին զհետ նորա ॥
 զարար . կալ :

() Բիւսէ միջակ շարագրութի :

* Վաջն վարդան՝ և ամ զօրքն՝ որ ընդ նմա էին ,
 ,, իբրև տեսին զբազմութի պատրաստութե գնդին
 ,, հեթանոսաց , հայեցան և յիւրեանց սակաւութին .
 ,, թէպէտ և կարի յոյժ նուազունք էին քան զնոսա ,
 ,, ոչ ինչ զանգիտեցին առ 'ի յոյժ բազմութեն . այլ՝
 ,, առհասարակ միաբան համբարձին յերկինս զձայնս
 ,, իւրեանց . աղաղակէին և ասէին . դատեա՛ տը զայ-
 ,, նոսիկ , և այլն . . . Եւ զայս ասելով խուճք արա-
 ,, բեալ յարձակէին . և զաջ թեւն բեկեալ զձախոյ
 ,, կողմամբն արկանէին . և սրոյ ճարակ զամենեօտան
 ,, տային . և ընդ երեսս դաշտին փախստական առ-
 ,, նէին . . . Յայնմ տեղուջ գէտակն 'ի վեր ամբառ-
 ,, նայր արշաւիր արշարունի . գոչէր առ իւծաբար , և
 ,, յարձակէր վարազաբար . հարկանէր սատակէր ըզ-
 ,, վուրկն բաջ՝ զեղբայր թագաւորին զփնեաց . և ըզ-

,, բաղում համհարզս նորին ընդ նմին կոտորէր . և
 ,, այնպէս ամբն առհասարակ այր զախոյեան իւր յեր-
 ,, կիր կործանէր : Աւ առ յոյժ յանդուզն յարձակ-
 ,, մանն՝ յուլլադոյն այն էր , զոր գետամոյնն առնէին՝
 ,, քան զանկեալն սրոյ ՚ի ցամաքի . և ՚ի բաղմու թէ
 ,, դիականցն անկելոց՝ յստակ ջուրք գետոյն յարիւն
 ,, դառնային ॥ . եղելէ . Գ :

* Ասկ ՚ի ծագել արեգական լըդէմ մերոց զօրացն՝
 ,, ՚ի պղնձապատ վահանացն նշոյլք զլերամբքն փայ-
 ,, լատակէին՝ իբրև յամպոյ մեծէ . և ՚ի նոցանէ ՚ի
 ,, դուրս ոստէին ՚ի մերոց նախարարացն քաջք զրա-
 ,, հաւորք որպէս ՚ի փայլատականցն ճառագայթք .
 ,, յորոց ՚ի տեսութէն միայն զանգիտեալ պարսկա-
 ,, կանն գունդ , սակաւ ինչ և մերն՝ վասն ոչ կարել
 ,, հայել ընդդէմ արեգականն ծագման . . . և ՚ի խառ-
 ,, նակել մարտին՝ պատահէ կամսարականն սպանդա-
 ,, բատ՝ խմբի մեծի , յորում էր քաջն շերգիր . . . և
 ,, հերձեալ զխումբն՝ որպէս զանթահար՝ յերկիր
 ,, կործանէր զքաջն , և զխումբն պտուտեալ ՚ի փա-
 ,, խուստ դարձուցանէր ॥ . իորէն . Գ . 37 :

* Ար երբեմն (շապհոյ արքայի և ատոմայ նախա-
 ,, բարի) զհետ երամակաց ցուոց յանդգնագոյնս ար-
 ,, շաւել ընդ խորտաբորտս և ընդ վիմուտ տեղիս .
 ,, յորմէ կասել սկսաւ շապուհ : Ասկ ատոմայ մոկաց-
 ,, ոյ եպերեալ զնա՝ ասէ . զնա՝ զնա՝ անծորդիդ պար-
 ,, սից , եթէ այր իցես . և նա ասէ . դու երթիջիր .
 ,, զի ՚ի քարինս՝ դիւան է շահատակել : Աարձեալ
 ,, յայլում ժամու դիպեցաւ ՚ի շամբս կին՝ որսալ
 ,, հրով . և շապհոյ ոչ համարձակեալ ՚ի թաւուն քաջ-
 ,, արշաւ լինել՝ մինչև շրջապատել հրոյ . և նորա ըզ-
 ,, հայեցուածն յերկուս բաժանեալ՝ այսր անդր բե-
 ,, րեալ լինէր երիվարուն : Սիւսանգամ ասէ ատոմ .
 ,, անծորդիդ պարսից՝ ահա հայր քո և անձ , ընդէր զան-
 ,, գիտես . իսկ շապուհ ասէ . թողեալ ՚ի բաց զկատա-
 ,, կելդ՝ յանցանել ընդ հուրդ դարձն զբեզ , որ և էս
 ,, զկնի քո . քանզի յառաջեւն՝ ձիս իմ խրտչի : Այն
 ,, ժամ այպանեաց զնա ատոմ՝ ասելով , մի թէ և այդ
 ,, քարինք իցեն՝ զի էս յառաջեցից . և արդ՝ եթէ

,, դու զմոկացիս կոչեսցես դիւազգիս, ես զսասա-
 ,, նեանսդ կոչեմ կնամարդիս : Այլ մարակեալ զերի-
 ,, վարն՝ իբրև ընդ հովիտ ծաղկանց անցանէր ընդ
 ,, հուրն՝ զերծուցանելով զշապուհ ॥ Խոր . 7 . 55 :

() Ինտէ խրեին շարադրութիւն :

* Ար առ պատուիրանադրեալն ոչ ձկտի հասանել
 ,, կանոն, նա յահեկակողմանն դանդաչէ խոտորեալ
 ,, ճանապարհի . իսկ որ յառաւելազանցն նկրտի հրա-
 ,, մայեցելոցն հասանել, զաջակողմանն այնպիսին տեն-
 ,, չացաւ գտանել զխոտորումն : Սինն յանդգնաբար
 ,, յապաշխարութե հոսելով վտանգս՝ յառաւել պրն
 ,, դու թէն յանյուսու թե ընկղմի խորս . և միւսն՝ ան-
 ,, չափաբար ընդարձակեալ թողու թէն յուսով՝ զբո-
 ,, վանդակ զերկիւղին՝ ի բաց լուծանէ զկապ : Իսկ որ
 ,, յերկաքանչիւրոյն զանգիտեալ հրաժարիցէ ծայ-
 ,, րայեղ խոտորմանց, (նա) միջին իմն արդարակ և
 ,, անստերիւրող ճանապարհաւ բերիցին . յորմէ ոչ
 ,, փոփոխեսցի նախահարցն հաստատեալ սահմանք .
 ,, (այս է՝) ոչ տէրունականն աւուր զապաշխարուեն
 ,, ի վերայ ածել զնսիր . և ոչ նմանօրէն սմա զծումա-
 ,, կանսն դատարկացուցանել և փափկացուցանել զա-
 ,, լուրս . և ոչ դարձեալ յառ գերազանցագոյնն սո-
 ,, ցա ումք վերանալ ելանել . որպէս թէ՛ ընդ ան-
 ,, գործութի և ընդ բերանալուծութի խառնել և
 ,, զքնոյն խորութի և զգինէ՛ճանութեն որովայնամու-
 ,, լու թի . իսկ ի տրամականսն՝ ծանրաբեռնութեն ի
 ,, ներքոյ դնանիլ տկար բնութես, մարմնասպան լի-
 ,, նելով յաւէտ՝ քան թէ ախտասպան . և ի կբել
 ,, մարմնոյն՝ գտանել հոգւոյն զվհատութեն տարա-
 ,, կուսանս ॥ . յովհաննէս Իմաստասէր . Լ :

* Աուր անժամանխ բարձրացեալն այցելու թե՛ նշան
 ,, սքանչելարուեստ փայլակնաձև փայլմամբ յեսա-
 ,, նեալ՝ քառասայրեան գուլով բերանաւ, ի ձեռն ա-
 ,, ջողակ աջոյն յսի յեղմամբ շողողեալ . որ ի փրբ-
 ,, կու թի նորոգման մարդոյն՝ զջիւս ուժգնապիրկս չա-
 ,, բին խստութե քև հատեալ իսպառ սլարուրեաց .

„ զօրեղ երթմամբ 'ի խոր խոցոտեալ՝ անպատուաստե-
„ լի լուծեալ խորտակեաց ॥ . նար . 'ի գովեստն խալի :

* Իսկ հաւատոյն լուսոյ արմատ և աղբիւր՝ մերու-
„ նակ բնութենս պտուղ՝ բարեբանեալն անձաճին , ընդ
„ երկնաւս մաքրապայծառ լուսով կուսու թէն ընդ
„ իւր զհոգևորսն վառեալ զամպարաշար սքցն զաս-
„ տեղս՝ զերրորդունն ընդ տիեզերս շրջափայլէ հրա-
„ շապայծառ ճառագայթ ॥ . խորեն . 'ի ճառն վարաձառի :

* Լսյժմ ամսք՝ տէրունւոյն սպասահարկեալ հրա-
„ մանի՝ լուսատեսակք յարևելից՝ ոսկեճաճանչք 'ի
„ հիւսիսոյ՝ զմիմեամբք կուտակեալ 'ի միագոյն թանձ
„ բութե փայլակնացայտք՝ որոտընդոստ ցողաբուղիս
„ առատութք զտիեզերս արբուցանեն : Եւ օդք շնւ
„ չեալ մաքրագոյն՝ բիւրակերպեան ծաղկանցն և
„ տնկոցն երփն երփն զարդուք զաշխարհս պայծա-
„ ռազարդեալ պսակեն ॥ . 'ի նոյնն :

Գ Լ Ո Ի Խ Լ Գ :

§ Յաղագս լուծման պէսպէս շարադրութից :

Ը արադրութից լուծումն է որոշումն իւրաքան-
չիւր բառից միոյ բանի՝ ըստ զանազան պաշտաման
նոցա , իբր անուն բայի , իբր բայ , իբր խնդիր բայի ,
իբր մակբայ , իբր յատկացուցիչ , իբր բացայայտիչ ,
իբր ածական , և այլն : Ըրդ՝ թէպէտ յասացելոցս
ցայս վայր կարէ ուսանօղն ինքնին լուծանել գրեթէ
զնմ շարադրութիս , բայց առ 'ի օգնել ևս նոցա՝ մա-
նաւանդ տկարացն , և դիւրացուցանել զաշխատանս
նոցին , դիցուք աստ քանի մի օրինակս . և լուծցուք
զնոսին :

Լ լուծումն պարզ շարադրութից :

* 1 . § արտաքնոցն իմաստասէր ոմն տուն շինեաց .
„ 2 . և դեղազործ ոմն ասաց ցնա , ծեփեա՛ զտուն քոյ ,
„ զի եկեալ դեղեցկացուցից զնա զանազան նկարուք
„ պատկերաց , և անկուածոց յօրինուածովք : 3 . Ըսէ

„ իմաստասէրն , եկ յառաջ նկարեա՛ , և ապա ՚ի վե-
 „ բայ ծեփեցից . 4 . զի զգարչելիսն ծածկէլն է բար-
 „ լոք՝ քան թէ յայտնէլն ॥ . Բեհն . Ժամագր :

Յայսմ բանի , յառաջին համարն՝ ածական ան-
 ունդ իմաստասէր՝ է անուն բայի . որոյ գոյականն զնի
 զօրութիւն . այսինքն է՝ այր ոհն իմաստասէր : Ոհն՝ է մաս-
 նական անուն մասնաւորիչ նորա . այսինքն անուանս
 իմաստասէր . Յարրահնոն՝ է բացառական խնդիր մաս-
 նական անուանս ոհն : Ե ինեաց է բայ : Տոհն՝ է խնդիր
 սեռի բայիս շինեաց . և է անորոշ հայցական :

Յերկրորդ համարն , Եսն է շաղկապ բաղճիւսա-
 կան : Ղեղագործ՝ է անուն բայիս ասաց : Ոհն՝ է մաս-
 նական անուն՝ որպէս յառաջին տան : Խնդիր սեռի
 ասաց բային՝ զօրութիւն զնի . այսինքն է՝ ասաց զայս .
 այս է՝ ծեփեա՛ դրոհն քոյ : Յնա՝ է խնդիր բնութե ասացին :
 Ղեփեա՛ է բայ հրամայական . որոյ անունն զնի զօ-
 րութիւն . այսինքն դոհ : Օրոհն՝ է խնդիր սեռի ծեփե-
 լին : Վոյ՝ է ստացական դերանուն . և լեալ է ածա-
 կան րոհն : Օր՝ է շաղկապ պատճառական : Ելեալ
 է բայ գրադէմ՝ կամ ընդունելուի իբր բայ եղեալ ,
 որոյ անուն բային զնի զօրութիւն , այսինքն է՝ իմ : Ղե-
 դեցիացոցից՝ է բայ , որոյ անունն զնի զօրութիւն , իմ էս :
 Օրոհն՝ է խնդիր սեռի գեղեցիացոցանելոցն : Վեարոհ՝ և
 յօրհնոսածուլ՝ են խնդիր բնութե նորին : Օրոհանն՝ է
 ածական բառիս նեարոհ : Պարիւրաց՝ է յատկացու-
 ցիչ նորա : Ղեարոհոց՝ է յատկացուցիչ բառիս յօրե-
 նոսածուլ :

Յերրորդ համարն , Իմաստասէրն՝ է անուն բայիս ա-
 սէ , որոյ խնդիրն զնի զօրութիւն . իմ է՝ ասէ ցնա զայս
 ինչ , (որ է հետևեալ բանն) : Ելի՝ է շեղական բայ ,
 որոյ անունն զնի զօրութիւն . իմ դոհ : Վեարեա՛ է բայ ներ-
 գործական , որոյ խնդիր սեռին զնի զօրութիւն . այս-
 ինքն դրոհն : Յոսալ՝ է մակբայ ժամանակական նեա-
 բել բային . և՛ է շաղկապ : Ղեփեցից՝ է բայ ներգոր-
 ծական . որոյ անունն է՝ էս . և խնդիրն զնի զօրութիւն .
 իմ զայն : Ելոհն՝ և ՚ի վերայ՝ են մակբայ ծեփեալ բային :

Ե յերրորդ համարն , Օր՝ է շաղկապ պատճառա-
 կան : Ղեաճիւն և յայրնելն՝ են անուն բայիս Բարոհ է :

Օ գարշէլէան՝ է խնդիր սեռի ծածկէլոյն և յայտնէլոյն :
 Վրան Բէն է շողկապ նախընտրական ՚ի մէջ երկուց
 բայիցս ծածկէլ և յայտնէլ :

Ի առճոռանի միջակ շարադրութե :

* 1. Եւ արդ՝ որպէս ՚ի մասունս մարմնոյ քան զամ՝
 ,, պատուականագոյն և առաջին՝ գլուխն է, յաղագս
 ,, տեղւոյն բարձրութե և զգայարանացն ՚ի նմա եղե-
 ,, լոց . և ապա այլքն յանդամնոց մի ի միովէ . 2 . այս
 ,, պէս և յանդամն հոգւոյն մեծ և առաջին իբրև
 ,, զգլուխ է հաւատոյն ճշմարտութի . 3 . և ընդ նմին
 ,, յարմարեալ՝ որպէս անձն ընդ զլնոյ՝ գործք արգա-
 ,, բութե մեծամեծք և փոքունք՝ ըստ պատուիրանացն
 ,, քօի ॥ . շնորհ . ընդհանր :

Յայտմ բանի՝ յառաջին համարն, Եւ արդ՝ է շող-
 կապ սկզբնաւորական : Որպէս՝ է մակբայ նմանական :
 Վալուին է անուն բայի : Ին է բայ : Պարտաւանագոյն
 և առաջին՝ են ուղղական խնդիր բային : Վրան՝ է նա-
 խադրութի : Օ ամ՝ է խնդիր նախադրութե . և այս
 նախադրութի հանդերձ խնդրով իւրով լեալ է խըն-
 դիր անուանցս պարտաւանագոյն և առաջին : Վ ճաստանս՝
 է երկրորդ խնդիր նոցին, (յի պարտաւանագոյն և ա-
 ռաջնոյն) . և կամ պատահական խնդիր բայիս՝ է :
 Սարնոյ՝ է յատկացուցիչ ՚ի ճաստանին : Յաղագս է նա-
 խադրութի : Վարչրութե՝ է խնդիր նախադրութեան :
 Տեղւոյն՝ է յատկացուցիչ բարձրութե . նն է շողկապ :
 Օ գայարանայն՝ է երկրորդ խնդիր նախադրութեան :
 Եղելոց՝ է ընդունելութիւն ՚ի հօլովս սեռական . և է
 լեալ ածական զգայարանայ : Վ նմա՝ է խնդիր ընդունել-
 լութեան . և այս նախադրութի, յի յաղագսն՝ հանդերձ
 խնդրովք իւրովք լեալ է երկրորդական խնդիր բայիս՝
 է : Եւ ապա՝ է մակբայ դասական : Վրան՝ է անուն
 բայի . որոյ բայն դնի զօրութիք . այս է՝ դասին : Յան-
 դանոյ՝ է խնդիր բառիս այլն : Սի ըստ միջէ՝ է դարձեալ
 դասական մակբայ զօրութիք իմացեալ բային :

Յերկրորդ համարն, Վ յայտնս՝ է մակբայ : Ղ շար-
 րութի է անուն բայիս՝ է : Տառարոյն է յատկացուցիչ

Ճշմարտութիւն : Սեծ՝ և առաջին՝ են ուղղական խնդիր բայիս՝ է : Յանդամ՝ է ներդոյական խնդիր բառիցդ՝ Տեծ և առաջին : Նոգայն՝ է յատկացուցիչ յանդամին : Իբրև՝ է նախադրութի : Օ գլուխ՝ է խնդիր էբրևին . և սա հանդերձ խնդրով իւրով լեալ է պատահական խնդիր նոցա . իմ Տեծին և առաջնոյն . և կամ պատահական խնդիր բայիս՝ է :

Յերրորդ համարն , լան է շղկապ : Վործք՝ է անուն բայի : Յարմարեալ է բայ : Ինք՝ է նախադրութի : Լին՝ է խնդիր նորա . որ և հանդերձ խնդրովն լեալ է խնդիր յարմարեալին : Լորդարտութի՝ է յատկացուցիչ գործքին : ՍեծաՏեծք՝ և փոքանք՝ են ածական նորա , իմ գործքին : Ի սոր՝ է նախադրութի : Պարտախրանայն՝ է տրական խնդիր նորա : Վսի՝ է յատկացուցիչ պարտախրանայն . և ըսոն՝ հանդերձ խնդրով իւրով լեալ է իբր պատահական խնդիր գործքին : Իսկ ՚ի միջանկեալ բառսդ՝ որպէս անչն ընդ գլխոյ , կայ զօրութի կրկնումն բայիդ յարմարեալ . իբր թէ ասեր . որպէս անձն յարմարեալ է լը գլխոյ . ուր Լնչն՝ է անուն բայի : Յարմարեալ են է բայ : Ինք՝ է նախադրութի : Վլխոյ՝ է խնդիր նորա . որ և հանդերձ խնդրովն լեալ է խնդիր բնութե յարմարեալին :

Ի սոճոսն խրեին շարարտութի :

* 1. Օ անսպառ խաղացմունս անձայնոցն ՚ի քեզ յնորհաց , և զանդուլ հոգւոյն ՚ի վերայ քօ իմացուա . ծոցդ զշարժմունս՝ ծանեայ ՚ի ձեռն գեղեցիկ խընդրոյս . 2 . յառաջ քան զմարմնոյդ՝ զհոգւոյդ ընկալեալ զծանօթութի . 3 . որ և սիրելի իմոց իսկ ախորժակացս է՝ առաւել ևս սովորութեցս || . Խոր . յառաջ :

Ի սմա՝ յառաջին համարն , անուն բային դնի զօրութի . յսինքն է՝ էս . իսկ բայն է՝ ծանեայ : Ի առքդ՝ զանսպառ խաղացմունս և զանդուլ զշարժմունս՝ են խնդիր բայիս ծանեայ : Ի ծայնոյն շնորհաց՝ է յատկացուցիչ կրաւորականահաղորդ անուանս խաղացմունս . և դնի իբր անուն բայի խաղացմանց : Ի բեղ՝ է խնդիր նորա . այս .

ինքն խաղաղմանցն : Հոգառն է յատկացուցիչ կրաւորա-
կանահաղորդ անուանս զշարժմանս . և է եղեալ փոխան
անուան բայի . որպէս յառաջնումն : Վ Վերայ է նա
խաղրուծիւն : Վճացուածոցր է խնդիր նորա : Վճ է
յատկացուցիչ իմացուածոցն . և այս նախաղրուծի հան-
դերձ խնդրով իւրով լեալ է խնդիր անորաւ շարժմանցն :
Վ յեռն է նախաղրուծի : Վեղեցիկ խնդրոյս է խնդիր
նորա . և այս նախաղրուծի հանդերձ խնդրով իւրով
լեալ է յարմարական խնդիր բայիս ծանկայ : Որպէս
թէ ասէր . ՚ի ձեռն գեղեցիկ խնդրոյս այսորիկ՝ զոր
յինէն խնդրես , ծանկայ ես զխաղալն՝ այսինքն զգե-
ղանիւն անծային չնորհաց ՚ի քեզ անսպառ , և զշար-
ժիւն՝ այսինքն զիջանեւն հոգւոյն ՚ի վերայ մտաց քոց
անդադար :

Յերկրորդ համարն , անուն բային դնի զօրու թիւ .
այսինքն է ՚ի՛ : Բնկալեալ է բայ . (կամ որ նոյն է՝ ըն-
դունելու թիւ եղեալ իբր դրադէմ բայ) : Օ ծանօթու-
թիւ է խնդիր սեռի բայիս ընկալեալ : Օ հոգառն է յատ-
կացուցիչ ծանօթութիւ : Յառաջ քան է նախաղրուծի .
որոյ խնդիրն զօրու թիւ դնի՝ ընդ բառիւդ՝ զմարմնոցր .
այսինքն է՝ զծանօթութիւ . որոյ լեալ է յատկացուցիչ
բառդ զմարմնոցր . որպէս թէ ասէր , յառաջ քան զծա-
նօթու թիւ մարմնոցդ՝ ընկալեալ զծանօթու թիւ հոգւոյդ :

Յերրորդ համարն , որն յարաբերէ զվերջին բառն
առաջին համարոյն՝ որ է բառդ՝ խնդրոյս . և է լեալ
անուն բայիս սիրելի է : Բառքդ՝ իմոց իսկ անորժակացս ,
առաւել ևս սովորութեցս՝ են խնդիր նորա . այսինքն է
բայիս՝ սիրելի է . ուր՝ իսկն դնի իբր զարդ . իսկ իմոցն
է ածական անորժակաց : Բառաւել ևսն՝ շղկատ առա-
ւելական . որպէս թէ ասէր . այդ խնդիրդ սիրելի է
անորժակացս իմոց , և առաւել ևս սովորութեցս :

ԳՒՈՒԽ ԼԳ՝

Յաղաքս Յարմարագրութեան :

Յարմարագրութիւնն է ուղիղ գրութիւն բառից ՚ի
ձեռն յատուկ տառից , և պատշաճ կարգումն բանից

'ի ձեռն յարմար կետից և նշանաց : Ուստի երկու պաշտօնք են յարմարագրութե :

Ղուաջինն է՝ զիւրաքանչիւր բառ գրել իւր սեպհական տառիւ . փ , Ղնօթ , և ոչ անօր . գոհար , և ոչ րոյց ոչ է հարկ գրել յերկար . ապա թէ ոչ պարտ էր զամբ բառ ներգործութիւն զնել աստ : Իսկ եթէ կամիս ամի սոցա տեղեակ լինել , պիտոյ է քեզ պարապել ընթերցման գրոց , և քննութե բառից . և ևս հայել յաճախ 'ի բառգիրքն , ուր որոշ եղեալ կան իւրաքանչիւր բառք ըստ բուն տառից իւրեանց :

Երկրորդ պաշտօն յարմարագրութե է՝ զիւրաքանչիւր բան ուղիղ և որոշ կարգել , թէ ըստ բառիցն , և թէ ըստ հատուածոյ բանիցն . թէ ըստ պարբերութե , և թէ ըստ տրոհութե : Իսկ այս լինի 'ի ձեռն կետագրութե , նշանագրութե և պատուագրութե . զորոց խօսեսցուք կարգաւ :

Ս ան Էեպագրութե :

Կետագրութիւն է ուղիղ կարգումն բառից և բանից 'ի ձեռն կետից : Իսկ կէտքն են զիծք ինչ որոշիւք հատուածոց բանից , և կարգի բառից . և են երեք :

Ղուաջինն անուանի ստորակէտ և է այս (,) և զնի սա հասարակօրէն 'ի վերջ անկատար բանից և կամ այնպիսեաց որ թէպէտ յինքեանս ըստ իմիք համարին կատարեալ , բայց համեմատութե այլումբ բանի որոյ են հատուած , են իբր անկատար և պահանջեն յարիլ 'ի նոյն 'ի կատարիլ : Սա լինի ևս մակակէտ ինի տառին , յորժամ իբր նախդիր վարի . փ , 'ի տուն . 'ի տան . 'ի տանէ , ևն :

Երկրորդն ասի միջակէտ և է այս (.) և զնի սա 'ի վերջ այնպիսի բանից որ թէպէտ և են կատարեալ , բայց դեռ ևս չեն վերջացեալ . յորոց ըստ կանոնի ոչ սկսանի գլխագրով այլ բան : Սա ասի միջակէտ , զի հասարակօրէն 'ի մէջ պարբերութե բանից զնի :

Իսկ երրորդն ասի վերջակէտ որ է այս () և սա

դնի 'ի վախճան կատարեալ բանից վերջացելոց . յուրոց հասարակօրէն գլխագրով, կամ երկաթագրով սկսանի այլ բան : Եւ ահա երեքին սոքա յայտնի երեւին յառաջիկայ օրինակդ :

* Արք վերաւորին 'ի սլաօերազմի աստ մերում, դեղնոցա ապաշխարութիւն է . զոր դնեն 'ի վերայ վերաց իւրեանց ॥ . ՏՃԷ :

Եւրդ նկատել արժան է, զի յորժամ բազում անուանք կամ բայք աւելի քան զերկուս՝ անմիջապէս շարայարին զհետ միմեանց, եթէ նախընթաց նոցին դիցի առանց շաղկապիս եւ, հասարակօրէն դնի 'ի միջի ստորակէտ կամ գոնէ բութ . փր, * Խորամանկ, մեքենաւոր և արուեստական է ատոյեանն մեր . բայց զէն նորա տկարագոյն է քան զմերն ॥ . ՏՃԷ :

Եսացի՝ աւելի քան զերկուս . զի եթէ երկու միայն իցեն, ոչ է հարկաւոր դնել զստորակէտ, այլ՝ ոչինչ, և կամ առ առաւելն՝ զբութ . փր, * Խաղային դրնային այնուհետև 'ի վերայ պահակին հոնաց, զոր ունէին բռնութիւն պարսիկք . առնուին՝ քանդէին ըզպահակն ॥ . Եղիշ :

* Եւրք իցէ, զի ելից 'ի թանձրագանդաղ ձանձրալի մարմնոյս ॥ . Եղիշ :

Իսկ եթէ շաղկապաւս եւ յարեսցին, թէ երկու իցեն՝ և թէ աւելի, ոչ է հարկ դնել զստորակէտ, այլ՝ կամ զբութ, և կամ զոչինչ . փր, * Արկնէր և երեքինէր զանսուտ երգումն ॥ . Եղիշ :

* Եւ գնացից և վարուց և իրաց՝ 'ի չափու սլարտ է կալ, և ոչ խոտորել՝ ոչ յաջ և ոչ յահեակ ॥ . նար . երգ :

Եւ եթէ յայսպիսի շարայարեալ շաղկապաւոր բառսդ յարեսցին այլ բառք իբր բացայայտիչք, կամ իբր յատկացուցիչք, կամ իբր ածականք, կամ իբր խնդիրք եւ, յայնժամ դնի ստորակէտ, կամ բութ . փր, * Յարգեն զթշուառութի, և պարսաւեն զյաջողուածս . ծաղր առնեն զանուն բախտի, և զփառաւորաւն այսպանեն յոյժ . սիրեն զանչքութի հանդերձից, և յարգեն զանարգն քան զպատուականս . գովեն զմահ, և պարսաւեն զկեանս ॥ . Եղիշ :

Եւ ևս արժան է նկատել, զի 'ի բանս յորժամ

յարին շաղկապք, պարտ է ըստ պահանջելոյ շաղկապման բառից և բանից դնել զկէտ . որոց զօրինակսն կարես գտանել կարգաւ յառաջին մասին . Գլ. 7:

Մտք՝ որպէս հարկ է քերթողին 'ի շարադրէն ինչ՝ 'ի կիր առնուլ զայսօսիկ կէտս ըստ յարմարուէ տեղւոյն , սոյնպէս և ս հարկ է ընթերցողին կամ խօսողին կըռել զիւրաքանչիւր անդամ և զպարբերուածի խօսից , և տրոհմամբ բանից 'ի ձեռն շնչառուէ արտասանել . 'ի ստորակէտս՝ զխոնարհումն ձայնին կախ թողլով՝ իբր կատարելի . 'ի միջակէտս՝ զձայնն հատանելով՝ իբր լը իմիք կատարեալ . և 'ի վերջակէտս՝ զձայնն և զբանն վերջացուցանելով՝ իբր ամենևին աւարտեալ :

Վտանին դարձեալ և այլ երկու տեսակք գծից , որք երբեմն 'ի գործ ածին 'ի շարադրուածիս . որոց մինն ասի , ԳրէնԽալիկ , կամ ԳրէնԳիծ . և միւսն ԷնԲաճայ : Վակագիծն է այս . () . և սա 'ի մէջ բանի զմասնաւոր բան ինչ և կամ բառ պարագրէ և իբր եղնգամբ 'ի վեր առնու . մինչև առանց ընթեռնելոյ զայն , ամբողջ մնալ իմացուածոյ միւս բանին , յորոյ միջի զետեղեալ կայ . օր , * Մագուք՝ (թէ ակորժէք) , նախ զօրէնս ան 'ի ձեռս մեր , և ընթերցուք ॥ լաճ : Ուր ահա այս բան՝ Բէ Կորժէ՝ որոշեալ է փակագծիւ . առանց որոյ կարէ իմացուած միւսոյ բանին մնալ ամբողջ . օրգոն , առցուք նախ զօրէնս ան 'ի ձեռս մեր , և ընթերցուք :

Վնթամնայն է այս () . և սա զերկուս տարակաց վանկս միոյ բառի յարէ 'ի մի : Վլ այս յայնժամ վնի , յորժամ մի վանկ բառին է 'ի վերջն նախընթաց տողին , և միւսն 'ի սկիզբն յաջորդ տողին . որպէս է տեսանել յայս բան . — * Որ յուսով մեղանչէ , ան յոյս կորնչի ॥ . սարգ :

Մյլ նկատել պարտ է , զի մի վանկքն թիւր անջատեցին 'ի վերջս տողից , այլ՝ ըստ պահանջման փաղառութե . ուստի և այնպիսի վանկք՝ որք բաղաձայնիւ սկսանին , յանջատին՝ բաղաձայն նոցա ոչ է դնելի 'ի վերջն տողից , այլ՝ 'ի սկիզբն յաջորդ տողին :

Ս ասն որոյ թիւը է այս անջատումն՝ բարեկէնդան . տեսի . գնացաք լեւ : Այլ պարտ է դնել այսպէս , բարեկէնդան . տեսի . գնացաք լեւ : Բայց յերկբարբառ վանկս կարէ դնիլ ըստ երկուց ևս . զի երկեալ կամ երկեալ , անկիւն կամ անկիւն . լաւութի կամ լաւութի լեւ : Սոյնպէս ևս յայնպիսի բառս՝ յորս ու տառն իբրև վել չնչէ , մարթ է անջատել այսպէս՝ ստեղծուած . պատուել . ՚ի նախանձուէ . լեւ . այլ լաւ ևս , ստեղծուած . պատուել . ՚ի նախանձուէ . լեւ :

Այլ եթէ երկու ձայնաւորք մի զկնի միոյ դիպեցին , պարտ է զմին ՚ի վերջ նախընթաց տողին դնել , և զմիւսն ՚ի սկիզբն յաջորդ տողին . զի , բաղաւամ մարիամ . միայն . գաբրիէլ . էմմանուէլ . առնէին . ընուին . սիմէոն . էակ . կայաք . մնայաք . բայից . քոյին . գոյիւք . լեւ :

Սրբա եթէ զկնի ունիցին զայլ վանկ , այլազգ ևս բաժանին . սրգոն , բաղաւմայ . մարիամու . գաբրիէլին . էական . միայնակ . լեւ :

Այլ ևս յայնպիսի բառս՝ յորս եւ տառն զօրութի է եղեալ , յանջատելն զայնս՝ եւն իբր ՚ի բազումն դնի ներգործութի . զի , փրտութի . դրնել . զրննել . ըսկասնիլ . ըզնա . լեւ :

Այլ գիտելի է , զի բառք բարդեալք կամ բաղադրեալք առանց միջանկեալ տառի՝ այլազգ անջատին . զի սկզբնաւորութի պարզիցն՝ յորոց զօդին , թէ և ձայնաւոր տառիւ սկսցին . զի , ուրախարար . դժուարիմաց . պարաւութի . բացորոշել . դերանուն . ապերախտ , լեւ :

Իսկ որք միջանկեալ տառիւ բարդին , սկզբնաւորութի բաղաձայնից անջատին . զի , ճառաբանել . կենագործել . լեւ :

Ս ասն նշանագրուել :

Ի բարբառս մեր կան նշանք ինչ , որովք յատկութիք չնչմանց տառիցն սրոյն ՚ի ձեռն արուեստի առողանութի ըստ ոլորակին , ըստ հադագին՝ և ըստ

ամանակին . և են եօթն . սուհ , որ է այս⁷ . սուղ , որ է այս օ . Լաւ , որ է այս⁸ . Բաւ , որ է այս⁹ . Նշա , որ է այս¹⁰ . Երկար , որ է այս¹¹ . պարոյն , որ է այս : Նշդ որս դասի և ուրախ , որ նման է պարուկի , և կոչի ևս երբեմն պարոյկ , որ և է այս¹² . զորոց խօսեսցուք յառաջիկայդ :

Սոսկն 'ի հնուն վարէր 'ի վր այնց տառից , զորս առաւել նուրբ պարտ էր հնչել , քան զլծորդատառս նմանաձայնս նոցա :

Սուղն գլխաւորաբար վարի յերաժշտութե . թէ պէտ և հին գրիչք ոմանք դնելին և 'ի վր երկբարբառիս ու :

Իսկան նշանակէր առ հինան զխոշորաձայն հնչումն այնց տառից , որոց կան լծորդատառք նմանաձայնք , այլ նուրբ հնչմամբ : Սովորութին խափան էարկ այսոցիկ :

Իսկութն դնի նախ 'ի վերայ թուական անուանց դասականաց , յորժամ վարին իբր մակբայ . և կամ յորժամ ունիցին զյօդ առանց լինելոյ խնդիր բայի , և կամ ածական . զի , * Խորհեալ եմք նոյնպէս ծառայել քեզ միամտութի . եթէ հաստատեսցես առ մեզ դաշամբք զերիսս զայսոսիկ . սուղին՝ ճիշել զյանցանսն . . . Երկրորդ՝ զի դարձուսցես մեզ զամ ժառանգութի մեր . . . Երրորդ՝ հնարել թափել զմեզ 'ի կայսերէ || . Խոր :

Իբրևորդ դնի բութ 'ի վերայ շողկապիցս՝ այլ . դարձեալ . արդ . և արդ . իսկ արդ . այլ արդ , եւ . զի , * Ո՛չ եթէ զամ ինչ՝ զոր խորհեսցի մարդ՝ առնել կարօղ է , այլ զորս թողացուցանէ անձ || . Վարդ հարց : * Գարնեալ եթէ 'ի նաւ ելեալ որ՝ լի ամեհի ալիս կամ միցի ճանապարհօրդէ || . Իմաստ :

* Եւ արդ՝ հայեաց յերկինս 'ի վեր , ո՛վ մարդ , և յերկիր 'ի խոնարհ || . սուրդ :

Իբրևորդ՝ դնի բութ 'ի վերայ դրադեմ բանից՝ 'ի լինելն հեռի դիմաւոր բային . մերթ ևս 'ի մօտ լինելն . զի , * Երդ՝ էր վր զկերպարանս ծառայութեն թողեալ՝ դատաւոր և քննիչ նստիս օրէնսդրին || . սուրդ :

* Օրուարթադին դիմօք և համեստ բանիւք յառաջ

մատուցեալ՝ տային պատասխանի թագաւորին ॥ . եղիշէ :

Սոյնպէս ևս եթէ դրադէմն յետագասեալ իցէ , պարտ է դնել զբուծ 'ի վերջ նախընթաց բանին . թէպէտ յայսպիսիս երբեմն ստորակէտ ևս դնի . զք , * Արդեօք մտից 'ի խրախճանուծի խորանին լուսոյ՝ քլ առաջնորդեալ ॥ . նարեկ :

* Օչոյնս և ես հանդերձ հառաչմամբ բարբառիմ՝ 'ի դիպուածոց աստի վտանգեալ ॥ . յովան . իմաստ :

Չորրորդ՝ բուծն դնի երբեմն 'ի վերայ այնպիսի բառից ևս , յորս կարէր դնիլ ստորակէտ . զք , * Որ խոնարհի՝ խոնարհեցուցանէ զգ. ևս . և որ ոչ խոնարհի՝ խոնարհի 'ի դիւաց ॥ . լամբր :

* Ս'ի որ՝ որ չար իցէ՝ յուսասցի անպարտ լինել ॥ . յոբ :

Եշտն 'ի գործ ածի 'ի նշան սուր հնչելոյ զձայնաւորան : Ալ ըստ այսմ՝ դնի նախ՝ 'ի վերջ հրամայական բայից . զք , * Արձանացիր 'ի յոյն , մինչդեռ ժամանակս 'ի ձեռս է . մատիր առ արքայն ահաւոր , մինչդեռ 'ի շնորհացն յաթոռ է . հաւատա՞ գտանել շնորհս 'ի դէպ ժամանակի օգնականուծե՞ ॥ . լամբր :

Այլ եթէ հրամայական բայն ունիցի յառաջ քան զինքն զայնպիսի բառ , ընդ որում՝ 'ի միտին վարի , յայնժամ՝ դնելի է շեշտն 'ի վ'ր նախընթաց բառին . զք , * Յամենայն իրաց չարաց 'ի բանց կացէք ॥ . Թես :

* Բաջ իմա զբանն , եթէ չգոյ այլ չար քան զայն ॥ . խորոզ :

* Գուք բուռն հարէք , և ան լիցի գործակից ॥ . լամբ :

Ալ ևս՝ եթէ հրամայականն ունիցի նախ քան զինքն զարգելական մասնիկս՝ մի , թէ առընթեր՝ և թէ հեռի , յայնժամ՝ զշեշտն պարտ է դնել միայն 'ի վերայ արգելական մասնական . զք , * Յիմաստուծի քո մի հպարտանար . . . մի լինիր իմաստուն յաչս անձինքո ॥ . սոսակ :

Արբեմն ևս վ'ս զգուշուծե՞՞ դնի շեշտ 'ի վերջ անուանց ինչ , որք էական բայիւ վարին , կամ որք էական բայի ուղղական կամ սեռական խնդիր լինին . զք , * Ստա՛հ եմ՝ 'ի ձեզ տրամբ ॥ . Բ . Թեստաղ :

* Լա՛ւ է անզաւակուծի հանդերձ քաջուր ॥ . իմաստ :

* Լմաստնոց է վերակացու լինելն ॥ . իֆնաստ :

Արքրորդ՝ ՚ի յատուկ անուանս այլոց ազգաց՝ սովորութի եղև ոմանց դնել զշեշտն ՚ի վերայ առաջնոյ վանկի ՚ի կոչականն, յորժամ առանձինն վարին . Գր .

* Յուդա՝ համբուրելով մատնես զորդի մարդոյ ॥ . Դաւի :

Ասացի՝ յորժամ առանձինն վարին . զի եթէ կրքկնեսցին, շեշտն սովորաբար դնի ՚ի վերջին վանկն . Գր .

* Սողոն սողոն գեղեցիկս բարբառեցար՝ ոչ երանել զբարեբախտութի մարդոյ մինչև ցվախճան ॥ . Խոր :

Աւ ևս եթէ կոչական անուանք վարեսցին մասնըկամբքս՝ և և՛ լի որում են կոչականակերտք, սովորութի եղև զշեշտն դնել ՚ի վերայ այնց մասնկանց . Գր . * Ամանօղ եղերուք ո՛ հովիւք առաջին հովուացն արդարոց ॥ . ՏճԲ :

Իսկ եթէ կոչական անունն զինի կամ առաջի իւր ունիցի զայլ անուն, կի՛մ զգերանուն, լիւ . շեշտն դնի ՚ի վերջին վանկն նախընթացին . Գր . * Սիմոն յովնա նու՝ սիրես զիս առաւել քան զդոսա ॥ . յով :

* Ասգեա՝ ՚ի յիս զոյս քառուէ արքայ երկնաւոր ॥ . Կարէ :

Իսկ յայլ անուանս ՚ի կոչականն շեշտն դնի ՚ի վերջին վանկս . Գր . * Տուիչ պարգևաց, ինքնաբուն բարի . . . փառաւորեալ . անքննիւն . անեղ . ահարկու . սոսկալի . հզօր . սաստիկ . անտանելի . անմերձենալի . անըմբռնելի . լիւ ॥ . Կար . 7 :

Արքրորդ՝ դնի շեշտ երբեմն ՚ի վերայ ոմանց բացասական և ստորասական մակբայից . և ՚ի վերայ բառիս՝ չի՛ . մերթ ևս ՚ի վերայ բառիցս՝ սա, դա, նա, յորժամ վարին էական բայիւ . Գր . * Ո՛չ նախանձի խաւար լի աղջամուղջ ॥ . ՏճԲ . 17 :

* Ամէն ասեմ ձեզ, թէ ոչ գիտեմ զձեզ ॥ . Տար :

* Ղիք ակնառութի առաջի այ ॥ . Կողոս :

Արբեմն ևս մարթ է դնել շեշտ փոխանակ ոլորակի ՚ի վերայ հարցական բառից՝ լի պահանջման տեղւոյն . Գր . * Փութացաւ ուսանել թէ քանի իցեն պարագլուխք քաջ նահատակացն . . . զինչ անուանք իւրաքանչիւր համահարզացն իցեն . . . ո՛ դք ՚ի նոցանէ յերկբայս կայցէ . և կամ ո՛ դք զանձն ՚ի մահ դնելով՝ դուն գործիցէ ॥ . Եղիշէ :

Արկարն 'ի գործ ածի 'ի բանս հեզնականս , ողբա-
կանս , ցաւակցականս , զարմացականս . ևն . զոր օրի-
նակ , * Ա՛հ՛ որ քակէիր զտաճարն , և զերիս աւուրս
չինէիր զնա , ապրեցո՛ զքեզ ॥ . Ժաբ :

* Ա՛հ՛ զայ՛ մեծիդ բարերարութե՛ , անարգս մեղայ ॥ .
նար . Իէ :

* Ազորմիմ՝ ողորմիմ սիրելեաց ձերոց , և բազում
անգամ ողորմիմ անձանց ձերոց ॥ . Եղիշէ :

Այլ յայսպիսիս՝ հնար է ևս փոխանակ երկարի
դնել շեշտ , մերթ ևս պարոյկ , և կամ ոչինչ , ըստ ա-
ռուգանելոյ բանին :

Պարոյկն ևս դնի յայնպիսի բանս՝ որք յայտնեն
զկիրս հոգւոյն . որպիսի են այն բանք՝ որք հասարակ
օրէն 'ի ձեռն միջարկութեանց առաջի դնին . զո-
րոց զօրինական կարես տեսանել յառաջին մասին .
ԳԼ . Ին :

Աւորակն՝ որ նմանութի ինչ ունի լը պարուկին , մա-
նաւանդ թէ՛ երբեմն պարոյկ ևս կոչի , առաւել քան
զպարոյկն տայ ուրրել զձայնն . և սա դնի՝ Ախս՝ 'ի
վերայ հարցական մակբայից . ԳՐ , * Օ՛ր բնաւ պիտոյ
են մեզ անցաւոր կեանքս ॥ . Եղիշէ :

Արկորդ՝ դնի 'ի վերայ հարցական անուանց . զո-
րոց զօրինական տես 'ի ԳԼ . Լն :

Արբորդ՝ դնի 'ի հարցական բանս՝ 'ի վերայ այնր
բառի , որով հարցումն յայտնի . ԳՐ , * Արկայնամիտ
միայն լինիցի առ նոսա ॥ . Դոմէ :

* Տեսանէք , զի 'ի գործոց արդարանայ մարդ , և ոչ
'ի հաւատոց ॥ . յաէ :

Սոյնպէս ևս եթէ 'ի հարցական բանս դիցի մակ-
բայ երկբայական , ուրրակն դնի 'ի վերայ այնր բա-
ռի , որով 'ի մեջ բերի հարցումն . և ոչ 'ի վերայ մակ-
բային . զոր օրինակ , * Ա՛իթէ տկարանայցէ՛ առ 'ի
յնոյ բան ॥ . Ճնն :

* Արդեօք տեսից զվայելչութի ընտանիդ քո պայծա-
ռութե՛ ॥ . նարեէ :

Այլ գիտելի է , զի բազում անգամ 'ի տեղի ուր-
րակին դնի պարոյկ . և 'ի տեղի պարուկին՝ ուրրակ .
և երբեմն ևս 'ի տեղի երկարին՝ ուրրակ , կամ պա-

րոյկ . և ս և շեշտ . և 'ի տեղի ոլորակին կամ պարու-
կին՝ երկար , ք առողանելոյ զբանսն , որպէս և յի-
շեցաք 'ի վերոյ :

Սասն պատուարբուլն :

Վտանին և այլ չորս գիծք , որք կոչին տեսակք
պատուարբուլն . որոց առաջինն ասի սիան . և է այս ,
1 . և սա միայն փոխան այբի դնի 'ի մէջ միոյ բառի .
նչ 'ի սկզբան , և նչ 'ի վերջոյ , այլ 'ի միջի . փր , բուք .
ամուլեմ . ճշակեմ . բովնդակեմ . ևն : Եւ յլ զայս չէ
պարտ յաճախել , բայց եթէ հարկն ստիպեսցէ 'ի
կարգել զտողս բանից :

Երկրորդն ասի երկրեակ . և է այս , 2 . և սա դնի
նախ 'ի վերայ բառի փոխան ձայնաւոր տառի եղե-
լոյ 'ի մէջ բառին . փր , խնրհուլն . ս'վրեալ . ևն :
Եւ բարեոք և ս է յայսպիսի տեղիս բնաւ ոչ առնուլ
'ի հիր զայս նշան : Վնի երկրորդ 'ի վերջ կիսատ բա-
ռից ինչ , զորս հնար իցէ ընթերցողին իմանալ . զոր
օրինակ , զուկ . յովհ . լամբ . ևն . ք զուկաս . յով-
հաննէս . լամբոնացի . ևն :

Երրորդն ասի դուր , որ և պատիւ կոչի , երբեմն
և ս քաշ . և է այս , 3 . և սա դնի 'ի վերայ բառի՝ եր-
բեմն փոխան ձայնաւոր և բաղաձայն տառից ինչ այնք
բառի . զոր օրինակ , ան . ամ . եմ . իէլ . երդ . չրդ .
մդ . խհդ . Ժմկ . փխկ . ևն : Եւս երբեմն փոխան ձայ-
նաւոր տառից միայն , մանաւանդ փոխանակ այբի .
փր , քհնյ . պտճա . սհմն . սկ . բղմ . պրտւր . խնրհուի .
ժղվրդ . ևն :

Սա պատիւ կոչի , զի 'ի սկզբան յորժամ հնարե-
ցաւ՝ դնիւր 'ի պատիւ գրեցելոյն . փր , ան , թքր ,
տր , ևն . և յետոյ հարկ եղև : Եւս 'ի դնիլ յանպա-
տիւ իրս՝ 'ի ներքոյ զետեղէին . փր , ուծք առժա-
մայնք . ստնյ , ևն :

Չորրորդն ասի նշանակի . որ դնի փոխանակ միոյ
ամբողջ բառի . և սորա են կրկին տեսակք : Սմանք
կազմին 'ի բաղադրուլն գրոց . որպիսի են սքին .

փր, այսինքն . լւ, ըստ . իկ, կամ .
 փր, զոր օրինակ . լւ, ըստ այնմ . ք, քան .
 լւ, ընդ . լւ, և այլն . ս, այսպէս . լւ :

Իսկ ոմանք կազմին յայնպիսի գծից, որք ոչ դասին
 լւ գիրս լեզուի մերոյ . որպիսի են սորին . Տ աշխարհ .
 (Լուսին . * աստղ . լւ :

Ըստ այսմ ինչ շատ լիցի առ ՚ի յուսումն ուղիղ խօ
 սելոյ լւ մարդիկ և անսխալ շարագրելոյ : Ըստ էթէ
 կամիս յառաւելն բերիլ տես յընդարձակն :

ՀԱՄԼՈՒՑՈՒԹԻՒՆ,

ՔԵՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Յորում առաջի դնին սահմանք և բաժանմունք և պարագայք մասանց բանի, և կանոնք համաձայնութե նոցա ընդ միմեանս:

Գ Լ ՈՒ Խ Ա:

Թիւ շէնչ իցէ թերականութիւն, և ոչ իցէն գլխատոր ուսանելիք 'ի նմա:

Քերականութիւն է արուեստ ուղիղ խօսելոյ՝ և անսխալ շարագրելոյ:

Գլխաւոր ուսանելիք 'ի քերականութե՝ են չորք. գիր, վանկ, բառ, և բան:

Գիրն է գիծ ինչ նշանակիչ տառի: Իսկ տառն է հնչումն ինչ յօդելի և հեգելի. զի յօդի ընդ այլում հնչման, և հեգեալ ընդ նմա՝ հնչէ զբաղադրեալ ձայն:

Վանկն է ձայն ինչ, որ միով հնչմամբ ելանէ ընդ բերան մարդոյ՝ բաղկացութիւն ձայնաւոր և բաղաձայն տառից. որդոն, * մա. զէն. liā:

Բառն է ձայն նշանական. այսինքն այնպիսի ձայն, որ կարգեալ է 'ի նշանակել ինչ: Առ բաժանի յուրժ ազգս. որք են՝ անուն, դերանուն, բայ, ընդունելութիւն, նախադրութիւն, մակբայ, շաղկապ, և միջարկութիւն:

Բանն է շարամանութիւն բառից՝ յայտնող տրամախոհութե մտաց: Առ է կրկին. կատարեալ, և անկատար:

Կատարեալն է, որ անթերի յայտնէ զգատմունս մտաց. որ, * Թաղաւոր արդար կանգնէ զաշխարհ:

Իսկ անկատարն է, որ տայ զսկզբնաւորութիւն իմա նալոյ զգատմունս մտաց, բայց ոչ աւարակէ . Կ՛ր, * Ա թէ անսայցես ॥ . յոր թէ յարեացի բայ ինչ, կատարի . Կ՛ր, * Ա թէ անսայցես, աղերսեմ ॥ :

Սասունք բանի են ութ ազգ բառից զորս յիշեցաք . անուն, գերանուն, բայ, ընդունելութիւն, նախադրութիւն, մակբայ, շղկապ, և միջարկութիւն :

Յաղագս անուան :

Ընունն է մասն բանի, որով իրն յորջորջի . Կ՛ր է այնպիսի բառ, որով իրն ասի այս ինչ : Կամ որ զէնութիւն իրին նշանակէ . Կ՛ր, * ծառ . լոյս . երկիւղ . չար . ևն :

Ընունն բաժանի յերկուս, 'ի գոյական և յածական : Գոյական անունն է, որ ինքնին վարի 'ի բանս, և նշանակէ զիրս էականս, կամ իբր էականս . Կ՛ր, * մարդ . հաց . սէր . օրհնութիւն . ևն : Այլ բաժանի, 'ի յատուկ, 'ի հաւաքական, և 'ի յընդհանուր :

Յատուկն է, որ կարգեալ է՝ զմիոջէ միայն ասիլ . Կ՛ր, * մովսէս . սիոն . նեղոս . ևն :

Հաւաքականն է, որ զհաւաքեալ իրս իբրև զմի նշանակէ . Կ՛ր, * գունդ . ժողով . շեղջ . ևն :

Ընդհանուրն է, որ զհասարակ ինչ բազմաց՝ նշանակէ . Կ՛ր, * ծաղիկ . գլուխ . բարութիւն . ևն :

Ըծական անունն է, որ ինքնին ոչ վարի 'ի բանս, այլ՝ պահանջէ յարիլ 'ի գոյականս՝ իբր յայտնիչ որպիսութեանոցա . Կ՛ր, քաղցր . դառն . բազում . սակաւ . մեծ . փոքր . անզգամ . արդար . ևն . որք յարելով 'ի գոյականս վարին . որդոն, * քաղցր ջուր . դառն սրտուղ . բազում աշխատանք . սակաւ ժամանակ . ևն :

Այլ սոքա բազում անգամ զօրուք ունին զգոյականսն . Կ՛ր, * Սէծն 'ի փոքուն ճանաչի ॥ . Կ՛ր մեծ իրն 'ի փոքու իրի : * Ընզգամն անգոսնէ զխրատ հօր ॥ . Կ՛ր այր անզգամ : * Ըղբիւր կենաց յայ՛ բերան արդարոյ ॥ . Կ՛ր բերան առն արդարոյ :

Ըծական անունն բաժանի յերիս, 'ի դրական, 'ի բազդատական, և 'ի գերադրական :

Վրականն է ; որ ցուցանէ զորպիսութիւն կամ զորքանութիւն իրին պարզապէս՝ առանց ճոխացուցանելոյ , կամ նուազեցուցանելոյ . ֆր , * բարձր . խոնարհ . աղտեղի . պայծառ . սուրբ . մաքուր . վեհ . զօրաւոր . ևն :

Բաղդատականն է , որ բաղդատելով զմի իր ընդ այլում իրի՝ ցուցանէ զորպիսութիւն նորին առաւելեալ կամ նուազեալ քան զմիւսոյն . ֆր , * բարձրագոյն . խոնարհագոյն . ևն :

Վերագրականն է , որ ցուցանէ զորպիսութիւն իրին յոյժ առաւելեալ՝ կամ յոյժ նուազեալ քան զայլոցն . ֆր , * ամենասուրբ . ամենամաքուր . ևն . կամ , * ևս վեհագոյն . ևս զօրաւորագոյն . ևն :

Յաղագս պարագայից անուան :

Պարագայք անուանց են այնք , որք յանուանս մըտածին՝ իբր հետևումն որպիսութեան նոցա . և են վեց , սեռ , ձև , տեսակ , թիւ , հոլով , և հոլովումն :

Սեռք անուանց են որոշմունք գոյական անուանց ըստ նշանակելոյ նոցա զսերս իրաց : Առ են չորք . արական , իգական , հասարակ , և չեզոքական :

Ղրականն է , որ նշանակէ զարու . ֆր , * զրիզոր . արգար . հայր . քեռի . ցուլ . քաղ . ևն :

Իգականն է , որ նշանակէ զէգ . ֆր , * եսթեր . հեղինէ . մայր . հանի . կով . մաքի . ևն :

Հասարակն է , որ միով ձայնիւ նշանակէ զարու և զէգ . ֆր , * զաւակ . կորիւն . ձի . արջ . ևն :

Չեզոքականն է , որոյ նշանակեալն ոչ արու է , և ոչ էգ . ֆր , * հուր . այգի . մատն . մեծութի . ևն :

Չեք անուանց են որպիսութիւնք նոցա՝ ըստ պարզութեան , ըստ բարդութեան և ըստ բաղադրութեան : Առ տի և անուանք ըստ ձևոյն երեք են . պարզ , բարդ , և բաղադրեալ :

Պարզ անունն է , որ ոչ է զօգեալ չէ այլում նշանական բառի , այլ՝ կայ յինքեան միայնակ . ֆր , * լոյս . բարի . գօտի . բան . լի . ձեռն . աղօթք . արիւն . ևն :

Բարդն է , որ յերկուց նշանական բառից զօգեալ

է 'ի մի անուռն . զք , * լուսատու . բարեկրօն . գօտէ-
մարտ . բանիբուռն . լիութիւն . լեռ :

Ընդ բարդս դատին և քանի մի անուանք , որք յե-
րկն բառից զօղին 'ի մի անուռն , և կոչին յարարարդք .
զք , * երեքտասանամեայ . հրազինապետ . լեռ :

Բաղադրեալն է , որ յառաջոյ զօղեալ ունի զան-
նըշան մասնիկ ինչ . զք , * անձառ . արեւախտ . արգել .
համաձայն . արարդէպ . լեռ :

Տեսակք անուանց են որպիսու թիք նոցա ըստ նախ-
նական և ըստ ածանցական նշանակու թէ : Աւստի և
անուանք երկու են ըստ տեսակին . նախագաղափար ,
և ածանցական :

Կախագաղափար՝ կամ նախատիպ անուռնն է , որ
կայ յառաջին նշանակու թէ իւրում , կամ յայնմ որ-
պիսու թէ , զոր ինքնին նշանակէ . զք , * աւանդ . բան .
հուր . հող . կոյս . միապետ . լեռ :

Ըծանցական անուռնն է նոյն նախատիպ անուռնն 'ի
ձեռն ածանցակերտ աննշան մասնկանց 'ի վերջոյ յա-
րերկոց կերպաւորեալ , և ածեալ յայլ իմն եղանակ
նշանակու թէ . զք , * աւանդութի . բանասոր . հրապի .
հողեղէն . կուսանոց . միապետական . լեռ :

Ամանք յայտպիսի անուանց երբեմն 'ի կրկին մասնը-
կանց ածանցին , և կոչին կրկնաձանցական . զք , * թա-
գաւորական . ազգականու թի . լեռ :

Թիւք անուանց են միութիւն և բազմաւորութիւն նշա-
նակու թէ անուանց ըստ ձայնին : Այլ են երկու . եզա-
կան , և յոգնական . կամ միաւորական , և բազմա-
ւորական : Ազգականն է , որ ըստ ձայնին զմի իր նշա-
նակէ . զք , * սեղան . բեռն . ատամն . լեռ : Իսկ յոգ-
նականն է , որ ըստ ձայնին զբազումն նշանակէ . զք ,
* սեղանք . բեռինք . ատամունք . լեռ :

Հորով անուանց է պէսպէս փոփոխումն մի և նոյն
անուան 'ի սկիզբն , կամ 'ի վերջն , և կամ յերկոսին
միանգամայն . և է տասն . ուղղական . սրգոն , գործ .
սեռական . սրգոն , գործոյ . լեռ :

Հորովմունք անուանց են պէսպիսու թիք վերջաւո-
րութեց սեռական և գործիական հորովից . և են քսան .
չորեքտասանքն հասարակ , իսկ վեցքն յատուկ :

Ըստ այսոցիկ վերոյեղեալ վեց պարագայիցդ՝ բառս հողով է անուան գոյական . ըստ սեռին՝ չեղորական . ըստ ձևոյն՝ պարզ . ը տեսակին՝ նախատիպ . ը թուոյն՝ եղական . ըստ հոլովին՝ գործիական . և ըստ հոլովմանն՝ հոլովի որպէս գետ , գետոյ , գետով :

Գարձեալ բառս զլուսախոյնս՝ է ածական անուան գրական . ըստ սեռին՝ հասարակ , կամ անսեռ . ըստ ձևոյն՝ բարդ . ըստ տեսակին՝ նախատիպ . ը թուոյն՝ յօգնական . ըստ հոլովին՝ հայցական . և ըստ հոլովմանն՝ նախգրիւ և եթ հոլովի :

Յաղագս գերանուան :

Գերանուանն է մասն բանի , որ փոխանակ անուան գնի , և առ որոշեալ դէմս վերաբերի : Ալ բաժանի ՚ի հինգ տեսակս . որք են , էական . ստացական . ցուցական . յարաբերական , և դիմորոշական :

Աականն է , որ գոյականապէս նշանակէ զդէմս իրին . ոնի են սոքա . * ես . դու . ինքն . իւր , իւրեան :

Ստացականն է , որ ածականապէս նշանակէ զիմն որոշեալ դիմաց . որպիսի են սոքա . * իմ . քոյ . մեր . ձեր . իւր , իւրոյ :

Յուցականն է , որ յանդիման ցուցանէ զիրն յերրորդ դէմս ըստ կարգի . որպիսի են սոքա . * սա , դա , նա . այս , այդ , այն . սոյն , դոյն , նոյն :

Յարաբերականն է , որ զօրու թիւ յառաջ բերեալ ՚ի բանի զնախընթաց կամ զյաջորդ բառն՝ դնի ՚ի տեղի նորա , յոր հոլով և պահանջեսցէ բանն . և է բառս՝ որ :

Գիմորոշականք են երեքին տառքս այսոքիկ՝ * . դ . ն . որք իբր յօդք ինչ յարելով ՚ի մասունս բանի՝ որոշեն զդէմս նոցա :

Յաղագս պարագայից գերանուան :

Պարագայք գերանուանց են հինգ . տեսակ , դէմք , թիւ , հոլով , և հոլովումն :

Տեսակք գերանուանց են երկու , ոնի և անուանցն , նախատիպ՝ և ածանցական :

Վախատիւք են սոքին . * իմ . քոյ . մեր . ձեր . իւր . ինքն . և այլն :

Իսկ ածանցականք են սոքին . * մերայն . քոյն . ձերայն . իւրայն . ինքնութի . ևն :

Վեմք գերանուանց են յայտարարութիք որոշեալ անձանց . և են երեք . առաջին , երկրորդ , և երրորդ : Առաջին գեմքն է այն , յորմէ է բանն . զորօրինակ , ես : Երկրորդ գեմքն է այն , առ որ է բանն . զորօրինակ , դու : Երրորդ գեմքն է այն , զորմէ է բանն . զորօրինակ , նա . ինքն : Երրորդ գեմն վերաբերին և գեմք այլոց գերանուանց , թէ ստացականաց և թէ ցուցականաց :

Թիւք գերանուանց են երկու , եզական և յոգնական :

Եզականն է՝ որ իբրև զմի իր գիմաւոր նշանակէ . * քր . * ես . դու . մեր . ձեր . և այլն :

Յոգնականն է՝ որ իբրև զբազում գիմաւորս նշանակէ . * քր . * մեր . դուք . մերք . ձերք . և այլն :

Հոլով գերանուանց է պէսպէս փոփոխուամի մի և նոյն գերանուան յինքեան . * քր , * դու , քո , քեզ , ըզքեզ , ՚ի քէն , զքէն , քե , զքե , ՚ի քեզ , ով դու :

Հոլովմունք գերանուանց են պէսպիսութի Հոլովից նոցա . * քր , * ես , իմ . դու , քո . նա , նորա . և այլն :

Ըստ այսոցիկ վերոյեղեալ Հինգ պարագայից՝ բառս քննէ գերանուն էական . ըստ տեսակին՝ նախատիպ . ըստ գիմին՝ վերածի առ առաջին կարգն . ըստ թուոյն՝ եզական . ըստ Հոլովին՝ գործիական . և ըստ Հոլովմանն՝ Հոլովի , ես , իմ , յինէն , ինև , ևն :

Վարձեալ՝ բառս ՚ի քերոյ՝ է գերանուն ստացական . ըստ տեսակին՝ նախատիպ . ըստ գիմին՝ վերածի առ երկրորդ կարգն . ըստ թուոյն՝ յոգնական . ըստ Հոլովին՝ բացառական . և ըստ Հոլովմանն՝ Հոլովի որպէս՝ իմ , իմոյ , յիմոց , և այլն :

Յաղագս Բայի :

Բայն է մասն բանի , որ զառս , կամ զկիրս , և կի՛ զլինելութիս իրաց ը ժամանակաւ նշանակէ՝ ը որոշեալ գիմաց . * հեղում . վանիմ . դնամ . լինիմ . ևն :

Բայք բաժանին յերկուս , յէական և յառքական :

Եւսկան են , որք նշանակեն զլինելու թի իրին ընդ ժամանակաւ . և են չորեքին սոքա , * եղանիմ . լիսիմ . եմ . և քոլ :

Իսկ առքականք են , որք նշանակեն զառնել ինչ կամ զկրել . որպիսի են այլ ամ բայք . զոր օրինակ , * գրեմ . ջեռնում . ձգիմ . ևն :

Իռքական բայք բաժանին ՚ի կանոնաւորս և յանկանոնս . կանոնաւորք անխոտոր խոնարհին . որդոն , գործեմ , աղամ . անկանոնք խոտորին ՚ի ժամանակս ինչ կամ պակասին , որդոն , լսեմ , լուայ . ճանաչեմ , ծանեայ , և այլն :

Յաղագս պարագայից Բայի :

Պարագայք բայից են այնք , որք մտածին ՚ի վերայ բայից ՚իբր հետեւմունք որպիսուէ նոցա . և են ինն . սեռ , ձև , տեսակ , թիւ , դէմք , ժամանակ , եղանակ , խոնարհմունք , և լծորդու թի :

Սեռք բայից են որոշմունք նոցա ըստ աւելց և ըստ կրից . և են չորք . ներգործական , կրաւորական , հասարակ , և չեզոքական :

Ներգործականք են , որք նշանակեն զներգործել իրին առ կրօն . զոր օրինակ , * այրեմ . վատնեմ . ևն :

Կրաւորականք են , որք նշանակեն զկրել իրին ՚ի ներգործողէ . փք , * այրիմ . վատնիմ . ևն :

Հասարակք են , որք միով կրաւորական ձայնիւ մերթ նշանակեն զներգործել իրին առ այլ , և մերթ զկրել իրին յայլմէ . փք , * տանիմ . ծնանիմ . ևն :

Չեզոքականք են , որք զգործողուի գործողին յինքեան ՚ի գործողն նշանակեն , և ոչ ՚ի ներգործողէ առ կրօն : Աւ են կրկին . ներգործակերպ , և կրաւորակերպ կամ ձայնակրական :

Ներգործակերպ չեզոքականք են , որք ըն ներգործական բայից խոնարհին . փք , * դիմեմ . զնամ . զբօսնում . և այլն :

Չայնակրականք են , որք ըստ կրաւորական բայից խոնարհին . զոր օրինակ , * աշխատիմ . սնանիմ . փախչիմ . և այլն :

Չեք բայից են որոշմունք նոցա ըստ պարզութեան, ըստ բարդութեան և ըստ բաղադրութեան. և են երեք. պարզ, բարդ, և բաղադրեալ :

Պարզն է, որ առանց բաղկացութեան ընդ այլում բառի՝ զնշանակուի առից և կրից պարզապէս յայտ առնէ. զոր օրինակ, * բերեմ. կիզեմ. և այլն :

Բարդն է, որ զօգեալ լը այլում նշանական բառի՝ զկրկին իմացուածս առից կի՛ կրից ՚ի մէջ բերէ. փր, * ընծայաբերեմ. բոցակիրիմ. և այլն :

Բաղադրեալն է, որ բաղկանայ բաղադրական մասնկամբք. փր, խոցոթեմ. անպատուեմ. քարամերժեմ. քգիտանամ. և այլն :

Տեսակք բայից են որպիսութիւն նոցա՝ նկատեալք լը նախնական և լը ածանցական նշանակութեան իւրեանց. և են երկու. նախադադարիար, և անցողական :

Նախադադարիար կամ նախատիպք են, որք նշանակեն միայն զառս գործողին. փր, * յառնեմ. լամ. յենում. պատկառիմ. և այլն :

Անցողականք են, որք ոչ միայն զներգործուի առնողին, այլ և զգործել կրողին նշանակեն. զոր օրինակ, * յարուցանեմ. լացուցանեմ. յեցուցանեմ. պատկառեցուցանեմ. և այլն :

Իմիւք բայից մտածին լը եզականութեան և լը յոգնականութեանն. և են երկու. եզական, և յոգնական :

Եզականն է, որ նշանակէ զմիակի գործողութիւն, կի՛ կրեւութի միոյ. փր, * վառեմ. վառիմ. և այլն :

Յոգնականն է, որ նշանակէ զբազում գործողութիւն, կամ կրեւութիւն բազմաց. փր, * վառեմք. վառիմք. և այլն :

Գէմք բայից են, որք ցուցանեն զգործողութիւնս լինել որոշեալ անձին. և են երեք. առաջին, երկրորդ, և երրորդ :

Առաջին գէմքն է այն, որ ցուցանէ զգործողութիւն այնր, յորմէ է բանն. փր, * տամ. ետու. և այլն :

Երկրորդ գէմքն է այն, որ ցուցանէ զգործողութիւն այնր, առ որ է բանն. փր, * տաս. ետուր. և այլն :

Երրորդ գէմքն է այն, որ ցուցանէ զգործողութիւն այնր, զորմէ է բանն. փր, * տայ. ետ. և այլն :

Սամանակք բայից են, որք ցուցանեն զառս կամ

զկիրս լինել յայս ինչ ժամանակի . և են երեք . ներկայ, անցեալ, և ապառնի :

Անցեալն քառակի որոշի . այսինքն՝ իբր անկատար, իբր կատարեալ, իբր յարակատար, և իբր դերակատար : Այլ ըստ այսմ՝ ժամանակք բայից ասին լինել վեց . ներկայ, անկատար, կատարեալ, յարակատար դերակատար, և ապառնի :

Աղանակք բայից են պէսպէս աստիճանք կի՛կերպք նշանակելոյ նոյ՛ զառօ և զկիրս . և են չորք . սահմանական, հրամայական, ստորագասական, և աներևոյթ, կամ անորոշ :

Խոնարհմունք բայից են պէսպէս փոփոխութիւք մի և նոյն բայի՛ ի զանազան վերջաւորութիւնս, և ՚ի դէմն, և ՚ի ժամանակս, թէ՛ ըստ եղականին, և թէ՛ ը յոգնականին . ֆր, * պահեմ, պահես, պահէ . պահեմք, պահէք, պահեն . պահէի, պահէիր, եւ . Այլ սք այն չափ են, որչափ են փոփոխութիւք մի և նոյն բայի :

Ընդհանրութիւք բայից են պէսպիսութիւք վերջաւորութեց սահմանականի ներկային . և են չորք . առաջինն յանգեալ ՚ի եմ . զոր օրինակ, գործեմ . երկրորդն՝ ՚ի ամ . ֆր, աղամ . երրորդն՝ ՚ի ում . զոր օրինակ, թողում . չորրորդն՝ ՚ի իմ . զոր օրինակ, հաշտիմ :

Ըստ վերոյգրեալ ինն պարագայիցդ՝ բառս այս առաջինն է բայ կանոնաւոր . ըստ սեռին՝ ներգործակերպ չէզօքական . ըստ ձևոյն՝ պարզ . ըստ տեսակին՝ նախատիպ . ըստ թուոյն՝ եզական . ըստ դիմին՝ երրորդ . ը ժամանակին՝ անկատար . ըստ եղանակին՝ սահմանական . ըստ խոնարհմանն՝ խոնարհի ը երկրորդ լծորդութիւնն՝ ոնկ ընթանամ, ընթացայ, ընթանայր :

Երկրորդն է բայ կանոնաւոր . ը սեռին՝ ներգործական . ը ձևոյն՝ պարզ . ը տեսակին՝ անցողական . ըստ թուոյն՝ յոգնական . ը դիմին՝ երրորդ . ը ժամանակին՝ կատարեալ . ը եղանակին՝ սահմանական . ը խոնարհմանն՝ խոնարհի ընդ առաջին լծորդութիւնն՝ ոնկ մատուցանեմ, մատուցի, մատուցին :

Յաղագս ընդոսնելութիւն :

Ընդունելութիւնն է մասն բանի, որ նշանակէ զիրն

յառնելու թէ, կամ 'ի կրեւու թէ. և մերթ զառս՝
կամ զկիրս ընդ ժամանակաւ : Աւ է չորս՝ ըստ չորից
վերջաւորու թեանցս՝ օղ, էալ, լոյ, լի. զոր օրինակ,
* գնօղ. գնեալ. գնելոց. գնելի :

Պարագայք ընդունելու էց են վեց. սեռ, ձև, տե-
սակ, և ժամանակ՝ ըստ բայից. թիւ, և հօլով՝ ըստ
անուանց : Աւ ըստ այսոցիկ պարագայից՝ բառս 'ի
լուսադարբէլոց՝ է ընդունելու թի յանգեալ 'ի էալ. ըստ
սեռին՝ կրաւորական. ըստ ձևոյն՝ բարդ. ըստ տեսա-
կին՝ նախատիպ. լը ժամանակին՝ անցեալ. լը թուոյն՝
յոգնական. ըստ հօլովին՝ բացառական. և հօլովի
որպէս՝ գետ, գետոյ, 'ի գետոց :

{ Յաղագս նախադրութի, Տախտայի, շաղխապի,
և Ռջարկութի :

Վախադրութի է մասն բանի, որ 'ի յարին յա-
նուանս՝ ցուցանէ զպարագայս ինչ իրին, զոր՝ անունն
նշանակէ : Սմանք 'ի նախադրուէց են հօլովակերտք.
որգոն, * 'ի, յ, առ, առ 'ի, ց, ընդ, զ. և ոմանք հօ-
լովառուք. որգոն, * ըստ. քան. վասն. 'ի վերայ. 'ի
ներքոյ. և այլն :

Սակբայն է մասն բանի, որ զպարագայս գործ-
ղութեց նշանակէ. որգոն, * ուր. երբ. զիարդ. մի-
թէ. ահա. և այլն. և ունի երեսնևերեք տեսակս :

Շաղխապն է մասն բանի, որ յարէ ընդ միմեանս
զմաստունս բանի, նաև զնոյն իսկ զբանս. որգոն, * և.
իսկ. թէ. զի. և. և ունի վեշտասան տեսակս :

Սիջարկութի է մասն բանի, որ զբնական կիրս
հօգւոյն յայտ առնէ. որգոն, * ով. աւաղ. վահ. և
այլն. և ունի վեշտասան տեսակս :

Գ Լ Ո Ի Խ Բ :

{ Յաղագս համայնութի Տասանց բանի :

Համաձայնութիք մասանց բանի են կապակցուիք
նոցա ընդ միմեանս՝ առ 'ի կազմել զբան :

Այս կապակցուիք լինին ութ եղանակաւ. Վախ՝

անուան ընդ անուան : Արկրորդ՝ դերանուան լը դերանուան և ընդ անուան : Արրորդ՝ բայի լը անուան, ընդ դերանուան և լը ընդունելուէ : Չորրորդ՝ ընդունելու թէ լը ընդունելու թէ, լը անուան և լը դերանուան : Հինգերորդ՝ նախադրու թէ լը անուան, և լը այնս՝ որք իբր անուն հօլովին : Վեցերորդ՝ մակբայի լը բայի . և լը այնս՝ որք ունին զգօրու թի բայի : Աթիներորդ՝ միջարկուէ լը բանի : Աւթերորդ՝ շաղկապի լը բանի և ընդ մասունս նորա :

Յաղագս համաչայնութի անուան ընդ անուան :

Անուանք որովհետև կի՛մ գոյական են, և կի՛մ ածական, ՚ի դալ սո՛յ առ միմեանս՝ հարկ է, զի կամ գոյականք լը գոյականաց համաձայնեցին, կամ ածականք լը ածականաց, կամ գոյականք լը ածականաց, և կամ ածականք լը գոյականաց :

Արդ գոյական անուանք երրակի կարեն համաձայնիլ լը գոյականաց : Ախ՝ իբր բացայայտիչ : Ակդ՝ իբր յատկացուցիչ : Արրորդ՝ իբր խնդիր . քանզի

Ախ՝ յորժամ հարկ լինի ՚ի բանս յայտ առնել զնշանակուի անուան իրիք, թէ յինչ միտս գնի, կամ փոխանակ որո՞յ նշանակէ, յարեմք ՚ի նոյն զայլ անուն առանց շաղկապի՝ թուով և հօլովիւ համաձայն նմին . և այն լինի նմա բացայայտիչ . զք, * Առ առեալ հրեշտակին զամբակում՝ տարաւ զնա ՚ի քաղաքն բաբելոնն ։ Աւր գոյական անունդ Բաբելոն՝ է բացայայտիչ անուանս ՚ի քաղաքն . զի յայտ առնէ՝ թէ անուամբս քաղաք՝ իմացեալ լինի աստ Բաբելոն, և ոչ նինուէ, կամ դադա :

Սոյնպէս և յայտ բան, * Որ շինեցեր զտուն քո զեկեղեցի իմաստութի հօր ցո ։ անունս զէկեղեցի՝ է բացայայտիչ անուանս զտուն քո . զի յայտ առնէ, թէ բառիւս տուն՝ իմացեալ լինի աստ էկեղեցին . և ոչ թէ ապարանք կի՛մ այլ ինչ շինուած : Բստ այսմ և անունդ ցո՝ է բացայայտիչ անուանս Իմաստութի հօր :

Արկրորդ՝ յորժամ հարկ լինի ՚ի բանս յայտ առնել, թէ արդեօք նշանակեալն անուան իրիք՝ որո՞յ է,

կամ որում յատկանայ, յարեմք 'ի նոյն զայլ անուն՝
(և մերթ 'ի տեղի անուան զդերանուն, կամ նաև
զընդունելութի և զդերբայ,) 'ի սեռական հօլովն .
և այն լինի նմա յատկացուցիչ . ֆր, * Սուրբ ման-
կունք զխրատ հօր ։ Աւր անունս հօր՝ է յատկացու-
ցիչ անուանս Խրատ . զի ցուցանէ, թէ խրատն այն՝
հօր է, և ոչ օտարի, կամ թշնամոյ :

Սոյնպէս և յայս բան, * Արեգական լոյս խաւա-
րեցաւ . անունս արեգական է յատկացուցիչ անուանդ
լոյս . զի ցուցանէ, թէ այն լոյս՝ արեգական է, և ոչ
ճրագի, կամ հրոյ, և կամ այլոյ իրիք աստեղ :

Աւ եթէ պիտոյ լիցի յայսպիսիս նախդիր դնել,
պարտ է յարել զայն 'ի նախընթացն, թէ յատկացու-
ցիչ իցէ այն, և թէ յատկացուցեալ . զոր օրինակ,
* Օ իմրդ պատմեցից զթիւ մեղաց իմոց ։ * Այլցնւք
յանձինս զհրեշտակացն սրբութի ։ * Այս նախդիր
երբեմն կրկնի 'ի վերայ երկուցն ևս . մանաւանդ ե-
թէ անկցի 'ի միջի բայ . զոր օրինակ, * Օ կենացն
ետուր զհաց ։

Արբորդ՝ յորժամ հարկ լինի գոյական անուանց
առնուլ զինդիր՝ յարեմք 'ի նոսա զայլ անուն, (կամ
'ի տեղի անուան զդերանուն կամ զընդունելութի,)
իբր խնդիր նոցա՝ ըստ պահանջելոյ նշանակութե նո-
ցին : Ասան զի ոմանք 'ի գոյական անուանց ունելով
զհաղորդութի լէ բայից, ուրեք ուրեք պահանջեն խն-
դիր առնուլ ըստ որպիսուն բայիցն . որպիսի են բայ-
անուանք . իսկ թէ զիարդ, զիցուք զերիս կանոնս :

Ասան . Թ . Անուանք ներգործականահաղորդք, ք
որք ունին զհաղորդութի ընդ ներգործական բայից,
առնուն զինդիր սեռի 'ի սեռական հօլովն, և մերթ
'ի հայցականն . զոր օրինակ, * Չգամմք ձեռին . փրչ-
մամք զհոգին :

Աւ երբեմն ևս հանդերձ խնդրով սեռի առնուն
նաև զինդիր բնութե յայնպիսի հօլով՝ զորպիսի պա-
հանջեն բայքն, ընդ որոց ունին զհաղորդութի . ֆր,
* ձգմամք ձեռին 'ի ծառն . փլմամք 'ի նոսա զհոգին :

Ասան . Բ . Անուանք կրաւորականահաղորդք, այս
ինքն որք ունին զհաղորդութի լէ կրաւորական բայից,

առնուն զինդիր սեռի 'ի բացառական հօլովն . փր ,
 * առաքմամբ 'ի հօրէ : Աւ երբեմն նաև զինդիր բնութեան . փր * առաքմամբ 'ի հօրէ յաշխարհ :

Ամսն . Գ . Անուանք չեզոքականահաղորդք , այսինքն որք ունին զհաղորդութիւն չեզոքական բայից , զայնպիսի խնդիր առնուն՝ զորպիսի պահանջեն բայքն՝ որոց հաղորդին . փր . * զալստեամբ 'ի տաճարն . հրաժարումն յաշխարհէ :

{ } աղափս համաշայնութեան փոյական անուանց ընդ ածականաց :

Համաձայնութիւն գոյական անուանց չեզոքականաց՝ է լինելն նոյն խնդիր ածականաց՝ համաձայն նշանակուելնոցին՝ չեզոք կանոնաց՝ զորս եղաք վն գոյական անուանց . փր , * ժառանգորդ արքայուէ , կործանիչ մեհենաց . դիւրաշարժ 'ի հողմոյ , անտես 'ի մարդկանէ . հաւասար հրեշտակաց , զօրաւոր բանիւք :

Իսկ անուանք բաղդատականք այլազգ առնուն ըզլինդիր . փր , * գերագոյն քերովելից . վսեմագոյնն յիշխանաց . տկարագոյն յանասունս . բարձրագոյն քան զերկինս :

Այլ անուանք թուականք և մասնականք և հարցականք՝ հասարակօրէն առնուն զինդիր 'ի բացառական հօլովն . փր , * երկու 'ի նոցանէ . ոմն 'ի հարց . ով 'ի մարդկանէ :

{ } աղափս համաշայնութեան ածական անուանց ընդ փոյականաց :

Թական անուանք յարեալ 'ի գոյականս՝ յայտ առնեն զորպիսութիւն իրացն՝ զորս գոյականքն նշանակեն . և քանզի պէսպէս եղանակաւ յարին սօքա 'ի գոյականս՝ պէսպէս համաձայնին չեզոք կանոնաց :

Ամսն . Թ . Թական անուանք՝ յորժամ յետագասին գոյականաց , համաձայնին չեզոքութիւն և հօլովիւ . փր , * Առաքել մատուցանի տիրեսցեն տերանց անմտաց || :

Ամսն . Բ . Թական անուանք յորժամ նախագասին գոյականաց , ոչ համաձայնին ընդ նոսա՝ ոչ թուութիւն և ոչ հօլովիւ , թէ մի իցեն և թէ բազում . զոր

օրինակ , * Ունայն բանիւք ընդդէմ զինին ճշմարիտ և ողջամիտ վարդապետութեան : Իսկ միավանկ ածականք՝ երբեմն համաձայն դնին . փր , * սէյ պատարագին . նա բոյ կտակարանաց :

Վանոն . ֆ . Յորժամ 'ի մէջ նախագաս ածականի և յետագաս գոյականի անկանի բայ , կամ ընդունել լուի , ածականն հասարակօրէն համաձայնի ընդ գոյականին՝ թուով և հոլովիւ . զոր օրինակ , * Երկայնադունից կարօտիմք բանից ॥ * Մծայնով զինեալ զօրութեմ : Եւ երբեմն անհամաձայն և ս դնի . փր , * Վերապանծ եհաս իշխանութեան : * Վ զգոյական ծածկեալ լուսոյ ॥ :

Վանոն . ֆ . Եթէ նախագաս ածականն ունիցի զգիմ որոշական տառ , երբեմն համաձայնի ընդ յետագաս գոյականին և երբեմն ոչ . փր , * Վոհացարութեմ զմարդասիրէն անյ ॥ * Որ ախրականդ իշխանութեան հաղորդս արարեր զսք զառաքեալսն ॥ :

Վանոն . ֆ . Եթէ նախագաս գոյականքն իցեն բազում , յետագաս ածականն դնի ըստ թուոյն յոգնական , և ըն հոլովին համաձայն . փր , * Ողջոյն տաջիք անդրոնիկեայ և յունեայ ազգականաց իմոց ॥ :

Վանոն . ֆ . Եթէ ածականն իցէ նախագասեալ գոյականին , կամ գոյականն ածականին , նախդիրն դնի 'ի վերայ նախագասին . փր , * Վարձո զիս 'ի չար սովորութեց իմոց 'ի բարի սովորութիւն ॥ * Վպականեն զբարս քաղցունս՝ բանք չարք ॥ :

Եւ ևս՝ եթէ նախագաս ածականքն կի՞ գոյականքն իցեն բազում , և ունիցին զշաղկապդ և , նախդիրն դնի 'ի վերայ անմի . փր , * Որ զհակառակասէր և ըզգժնդակ վարս ուղղեսցէ ... զսրովբէիցն կարգ ունի ॥ * Վ յայրս և 'ի փապարս խաւարայինս բնակէր ॥ :

Եւ եթէ նախագաս ածականն կամ գոյականն իցէ մի , իսկ յետագասքն իցեն բազում , նախդիրն ոչ միայն դնի 'ի վերայ նախընթացին , այլ և 'ի վերայ երկրորդ և երրորդ յետագասին . փր , * 'ի չար խորհրդոց , 'ի բանից և 'ի գործոց փրկեա՛ զիս ॥ * Օյր արեւնահեղ և զնենդաւոր պիղծ առնես դու անր ॥ :

Յաղագս համաձայնութեւնք ածականն անոտանց ընդ ածականաց ։

Ըծականն անուանք չորեքկին համաձայնին ընդ միմեանս . 'Կախ' իբր ածական . փր , * Ընդանձար խորհրդատու ॥ ։

Երկրորդ՝ իբր խնդիր . զոր օրինակ , * Հրաւիրատուք արդմանաց ॥ ։

Երրորդ՝ իբր բացայայտիչ . փր , * Աւուցանէ զմեզ այնպիսի լինել , (այսինքն) հեղ և խոնարհ ॥ ։

Չորրորդ՝ իբր յատկացուցիչ . փր , * Վժուարինք էնեղաղականացս՝ դիւրինք նմա երևին ॥ ։

Յաղագս համաձայնութեւնք դերանոտանց ։

Վերանուանք հնգապատիկ են . էական , ցուցական , ստացական , յարաբերական , և դիմորոշական ։

Վ մէջ սոցա էական դերանուանս էնքն՝ բազում անգամ յարի յայլ դերանուանս՝ համաձայն թուով և հարովիւ . և իբր մի վարի լը նոսա . փր , * Էս ինքն . դու ինքն . նա ինքն . սոյն ինքն . որ և ինքն . և այլն ։

Սոյնպէս յարին լը միմեանս և ցուցական դերանուանք . փր , * սոյն սա . դոյն այդ . նոյն այս . և այլն ։

Եական դերանուանքս՝ Էս , դոս , Էնքն , Էոր , (ևս և ցուցական դերանուանքս՝ սա , դա , նա , էականապէս վարեալք) , 'ի գործ ածին իբր գոյական . և լը գոյականն անուանց 'Կախ' լինին յատկացուցիչ . զոր օրինակ , * զկեանս իմ . զտուն քո . լը իւր կամաց . բանք սորա . գիրք գորա . վարք նորա ։

Երկրորդ՝ լինին խնդիր անուանց , ևս և ընդունելու թեց և նախագրու թեց . փր , * անմուաց յիւրմէ . խնամօղ ինքեան . վասն նորա ։

Երրորդ՝ լինին բացայայտելի 'ի ձեռն գոյականն անուանց՝ համաձայն թուով և հարովիւ . փր , * Աս ար խօսեցայ ॥ . * Վ մէջ յաշակերտացս քի ի փառաւորի պաշտօնն նյ ॥ ։

Չորրորդ՝ լինին բացայայտիչ ածականաց և ընդունելու թեց՝ փր , * Ըծ քաւեա՞ զիս զմեղաւորս ॥ . * Ըեզ նեղելոցդ հանգիստ ॥ ։

Յուցական դերանուանքս՝ սա, դա, նա, յորժամ հոլովին՝ սա, սորին, սմին. դա, գորին, գմին, և այլն, հասարակօրէն իբր ածական վարին՝ համաձայն ընդ գոյականաց՝ ՚ի հինգ հոլով սիայն. ՚ի սեռականն. որդոն, * դմին կանոնի. ՚ի գործիականն. որդոն, * նուլին բանիւ. ՚ի սլարառականն. որդոն, * զսովին տեղեալ. ՚ի ներգոյականն. որդոն, * ՚ի դմին տան :

Յուցական դերանուանքս՝ այս, այդ, այն, իբր ածական վարին. և ՚ի յարիւն յանուանս՝ հասարակօրէն համաձայնին լէնս թուով և հոլովիւ. օր, * այսր տեսութե. այդմ՝ պաշտաման. յալսարհին յայնմիկ. և այլն :

Ըստ սակաւ ուրեք անհամաձայն և ս դնին. զոր օրինակ, * այս պատկերաւս, յայդ նեղութեդ. խորհրդոյն այն. և այլն :

Եւ եթէ նախադաս անունն նախդիր ունիցի, նախդիրն միշտ և յմմի կրկնի նաև ՚ի վերայ այսոցիկ գերանուանց. օր, * Գու Ես ասաւէն իմ ՚ի նեղութե յայսմանէ ॥ * Փոխանակ զի արարեր դու զբանդ զայդ ॥ * Եւ եղև լէ աւուրսն ընդ այնսոսիկ ել հրաման յօգոստոս կայսերէ ॥ :

Յուցական դերանուանքս՝ սոյն, քոյն, նոյն, հասարակօրէն նախադաս լինելով անուանց վարին ՚ի նախդրիւ հոլովս. ՚ի սոյն դատաստան. ՚ի դոյն ատեան. զնոյն չարչարանս. և այլն :

Ստացական դերանուանքս՝ իմ, քոյ, մեր, յեր, իւր, իւրոյ, միշտ իբր ածական վարին. և ՚ի յարիւն յանուանս՝ միշտ համաձայնին ընդ նոսա, թէ ՚ի նախագասիւն՝ և թէ ՚ի յետագասիւն. (բաց ՚ի չորից յոգնական հոլովից, որք են՝ ուղղական, հայցական, նախդրիւ տրական, և ներգոյական). զոր օրինակ, * Մտան հօր իմոյ օթւանք բազում են ॥ * Տան բում վայելէ սրբուի ॥ * Սի գայթակղեսցին բազումք մերով գայթակղութիւնս ॥ * Տեսանեն զբաջութի ձերոյ նահատակութեդ ॥ * Աերհակ իւրոցն վարդապետէ օրինաց ॥ :

Ըստայի՝ բաց ՚ի չորից յոգնական հոլովից. զի ՚ի նուսին միշտ անհամաձայն դնին. օր, * ծառայք իմ. և

ոչ իմք . * զվաստակս քո . և ոչ քոյս . * ընդ գրունս
ձեր . և ոչ ձերս . * 'ի տունս մեր . և ոչ մերս :

Յարաբերական գերանունս որ 'ի յարաբերելն զա-
նուն , կամ զգերանուն՝ համաձայնի ընդ նմա լը [Թը-
ւոյն . փր , * Անու որդեակ հօր քո , որ ծնաւ զքեզ ॥ :

Իսկ լը հոլովին՝ դնի յայն հոլով՝ յոր դնելի էր յա-
րաբերելին . և այս՝ կամ իբր անուն բայի , կամ իբր
խնդիր , կամ իբր յատկացուցիչ , և այլն . զոր օրի-
նակ , * Այս օթեան է անձն՝ որ յապաշխարուէ իցէ ॥ .
* Սակաւ ողորմութիւն՝ զոր արարեր , զբազմապատիկ
պարտոն թողցէ քեզ անձ . * Այլ կարէ կրել նա յու-
զի իւր զբանս աննիւթս , որոյ միտք ծանրացեալ իցէ 'ի
նիւթոյ երկրի ॥ :

Այլ գիտելի է , զի սա երբեմն յարաբերէ զնախ-
ընթացն . զոր օրինակ , * Արանեալ է այր՝ որ համբե-
րիցէ փորձանաց ॥ : Արբեմն զհետեւեալն . զոր օրի-
նակ , * Ար ստեղծ զշունչս ամենեցուն , նա գիտէ զա-
մենայն ॥ : Ալ երբեմն զօրութիւնն զյարաբերելին .
զոր օրինակ , * Ար սիրէ զկեանս՝ խնայէ 'ի բերան
իւր ॥ . այսինքն նա՝ որ սիրէ :

Վիմրոշական յօդքս՝ * , ր , ն , յարին յանուանս ,
'ի գերանուանս , 'ի բայս և յընդունելութիւնս , և եր-
բեմն նաև յայլ մասունս բանի՝ առ որոշումն դիմաց .
փր , * տանս . քոյդ . ասէն . 'ի տառապելոցս . և այլն :

Այլ երբեմն դնին սքա փոխանակ միմեանց . փր ,
* Ալ զոր ասէս՝ այս է ॥ . * Այլ յիշես՝ զոր ասացիդ
քեզ ॥ . * Օ որ առնեմն և արարից ॥ . * Վ միտ առ՝
զոր խօսիսն ॥ :

Յաղաքս համայնութի Բայի :

Իայք կրկնակի համաձայնին լը անուանս , և ընդ-
այլ մասունս բանի . նախ՝ իբր ընդ այնս՝ որք ասին
անուն բայի . երկրորդ՝ իբր լը այնս , որք ասին խնդիր
բայի . որպէս յայս բան , * Այսին սպան զհարեալ ॥ .
բայս սպան՝ համաձայնի լը երկուց անուանցս հայի և
զհարեալ : Արոց առաջինն կոչի անուն Բայի . և ցուցանէ
զոր զործողութե սպանելոյն . այսինքն զսպանողն . և

այն է անունս՝ նային : Իսկ երկրորդն կոչի ինքի բայի .
և ցուցանէ զենթակայն գործողութե սպանանելոյն .
ք զսպանեալն . և այն է հայցական հօլովս՝ զհաբէլ :

Սոյնպէս և յայս բան . * Տրտնջօղն՝ թերահաւատ
է ॥ . բառս քրդինջօղն՝ է անուն բայի . էն՝ է բայ . Թերա-
հաւատն է ինդիր : ԸՅԼ թէ սորա զիարդ պարտին
համաձայնիլ, դիցուք զպէսպէս կանոնս :

Սաննի վան անուան բայի :

Սանն . ւ . Եթէ բայն իցէ դիմաւոր , անուն բային
դնի յուղղական հօլովն . զոր օրինակ , * Տրդատ յաղ-
թեաց հռչէի ॥ . Ուր վասն դիմաւոր գոլոյ բայիս յաղ-
թեաց , անուն բային՝ որ է բառս քրդաթ՝ եղեալ է յուղ-
ղական հօլովն : Իսկ եթէ բայն իցէ անդէմ , անուն
բային իբր՝ ի բազումն դնի ՚ի սեռական հօլովն . քր ,
* Հաղթահարեալ արդատայ զհռչէ՝ սոսակեցաւ ՚ի
դիողղետիանոսէ ॥ : Ուր սեռական հօլովս քրդաթայ՝ է
անուն բայիս յաղթահարեալ : ԸՅԼ երբեմն յուղղական
հօլովն ևս դնի . զոր օրինակ , * Եւ մուշեղ առեալ
զգօրս իւր՝ խաղայ յարեւելս ॥ :

Սանն . ք . Եթէ բայն իցէ դիմաւոր , անուն բային
համաձայնի լնմա թուով և դիմաւ . քր , * Տոխս աղ-
քատացայ ॥ : Ուր որպէս դիմաւոր բայս աղքատացայ՝ լն
թուոյն է եղական , և լն դիմին՝ յառաջին դէմն , նոյն-
պէս և անուն բային , քն է ճոխս՝ լն թուոյն է եղական ,
և յառաջին դէմն ՚ի ձեռն յօդիդ՝ . . որպէս թէ ա-
սէր , ես ճոխս աղքատացայ :

ԸՅԼ այսպիսի յօդ՝ երբեմն զօրութիւն դնի յերրորդ
դէմն . քր , * Վայթակղեցին չարք առաջի բարեաց .
և ամպարիչտք կողկողեցին առ գրունս արդարոց ॥ :

Սանն . ք . Եթէ անուն բային իցէ բազում ըստ
նոյն դիմաց , բայն հասարակօրէն դնի յոգնակի . քր ,
* Ընդբէաս և փիլիպպոս ասեն ցյն ॥ : Իայց երբեմն
՚ի հասարակ անուանս դնի ևս եզակի . քր , * Վախանձ
և հակառակութի խռովեցոյց զթագաւորութիս ॥ :

Սանն . ք . Եթէ անուն բային իցէ բազում ՚ի զա-
նազան դէմն , բայն դնի ՚ի պատուականագոյն դէմն ,

և քանցի առաջին դէմքն է պատուականագոյն քան զԵրկրորդն, և երկրորդն քան զԵրրորդն, յայսպիսիս՝ բայն դնի յայն դէմն, որ պատուականագոյն է . փր .
 * Եւ և դու գնայաք ՚ի միասին ॥ . * Եւ զուլեւս ջիբ անգր դու և զօրք քոյ ॥ :

Ամեն . Է . Եւ թէ անուն բային լը ձայնին իցէ եղական, իսկ լը նշանակուէն բազմաւորական, (որպիսի են անուանք թուականք,) բայն դնի յօգնակի . փր .
 * Եւ և երկու քան զմի ॥ . * Եւ նկան ՚ի նոցանէ քսան Հազար այր ॥ :

Եւ եւ թէ անուն բային իցէ հաւաքական, բայն երբեմն դնի յօգնակի . փր . * Եւ ունգ զօրացն դարձան ॥ .
 * Եւ եկին ՚ի հիւսիսոյ ॥ : Եւ երբեմն եզակի . զոր օրինակ , * Եւ երբեք գունդն ॥ . * Եւ արաւեաց ժողովուրդն ॥ :

Եւ աստ պարտ է զիտել, զի երբեմն անուն բային զօրութիւն դնի . փր , * Եւ երթեցին զկարիս մարմնական կենցաղոյս ॥ . Աւր զօրութիւն իմանի անուն բային, իմ նորա : Եւ ներհակ այսմ՝ երբեմն բայն դնի զօրութիւն . փր , * Եւ ի պ ժամանակ՝ այժմու կեանքս ॥ . Աւր զօրութիւն գոյ բայս՝ է :

Ամենք Հասն խնորոյ Բայից :

Եւ քան զերգործականք և կրաւորականք առնուն զկրկին խնդիր . իմ զխնդիր սեռի, և զխնդիր բնուէ : Եւ իսկ զէզոքականք, լը որս և էականք՝ միայն զխնդիր բնուէ . որպէս տեսցի յառաջիկայ կանոնսդ :

Ամեն . Ը . Եւ երգործական բայք առնուն զխնդիր սեռի ՚ի հայցական հօլովն . փր , * Եւ զ ծածկէ զճառապայթս արեգական . և զմիտս խաւարէ յօլով կերակուր ॥ : Աւր հայցական հօլովն զճառապայթս է խնդիր սեռի բայիս ծածկէ . և հայցական հօլովն զմիտս է խնդիր սեռի բայիս խաւարէ , իմ խաւարեցուցանէ :

Ամեն . Թ . Արաւորական բայք առնուն զխնդիր սեռի ՚ի բացառական հօլովն . փր , * Եւ իմնէ ուղղին գրեւորք առն ॥ . Աւր բացառական հօլովն ՚ի փնէ՝ է խնդիր սեռի կրաւորական բայիս ուղղին :

Վանն . 7 . Բայք ներդործականք և կրաւորականք բայ 'ի խնդրոյ սեռի՝ առնուն երբեմն զխնդիր բնուն ըստ պահանջելոյ նշանակու թէ իւրեանց՝ 'ի պէտէս հօլովս . ոմանք 'ի տրականն , ոմանք 'ի բացառականն , և ոմանք յայլս . Գր , * Առջեաց անօրէն իշխանն զվստակ առ ինքն , և խոստացաւ նմա մեծուի բազում , զի քակտեցէ զուխտն հայոց 'ի միաբանուէ , և հաստատեցէ յայլսարհին զհրամանն թագաւորին ॥ :

Վանն . 7 . Եզդըական բայք առնուն զխնդիր բռնուն ըստ պահանջելոյ նշանակուէ իւրեանց՝ 'ի պէտէս հօլովս . որպէս ասացաք զներդործականաց . Գր , * Ասասի՝ որ օտարացեալն էր 'ի սիրոյն քնի , հնազանդեցաւ ողորանաց անօրէն իշխանին , և մարտեաւ հնարիւք ընդ բազումս . և որք հաւանեցան նմա , իջին լէ նմա 'ի գժօխս ॥ :

Յաղագս աներևոյն բայի :

Մերևոյթ բայք որովհետև իբր անուն հօլովին , 'ի դործածին երբեմն իբրև անուն գոյական . և լինին անուն բայի , խնդիր բայի , խնդիր անուան , խնդիր ընդունելութե . և այլն :

Իսկ յորժամ իբր բայ վարին , լինին բազում անգամ արգելիչ խնդրոյ բայից . Գր , * Որ կամիցի՝ զանձն իւր կեցուցանել , կորուսցէ զնա ॥ : Ուր աներևոյթ բայս կեցողանել ինքնին խնդիր լեալ է աներևոյն արգելեալ է զխնդիր նորա . և ինքն է առեալ զխնդիրն . որ է բառ գ զանձն իւր . որպէս թէ ասէր , որ կամիցի զկեցուցումն անձին իւրոյ՝ կորուսցէ զնա :

Արբեմն ևս լինին սոքա տրական խնդիր բայի՝ իբր գերբայ՝ զորութիւն ունելով զնախդիրդ 'ի կամ առ 'ի . Գր , * Սողովէին ժողովուրդք բազումք՝ լսել և բժշկել 'ի հիւանդութի իւրեանց ॥ . այսինքն առ 'ի լսել , և 'ի բժշկել :

Յաղագս համահայնութե ընդունելութեց :

Բնդունելուիք կրկնակի համաձայնին լէ միմեանս . նախ՝ իբր խնդիր . զոր օրինակ , * Յաղթօղ հակա-

աւհողաց ॥ : Արհրորդ՝ իբր ածականս . ցր , * Սերժելի մշակող ॥ : Այլ սորա ՚ի սահաւս ՚ի գործ ածին :

Բնդունելութիւնք յանգեալք ՚ի օշ միշտ իբր ածականն անուն վարին . և ըստ կանոնի համաձայնութեան ածականաց յարին ՚ի գոյականս . ցր , * Վաճկ կաց ՚ի դժբող բեքանոյ ॥ . * Սահաւ օգտեն խրատք՝ առն բարկացողի ॥ :

Սորա ՚ի վարինն ներդործականապէս՝ առնուն ըզխնդիր սեռի ՚ի հօլոջն սեռական՝ կի՞ հայցական . ցր , * Սնամօղ արարածոց ॥ . * Բնդունողք զբանն կենաց ॥ : Արբեմն առնուն նաև զխնդիր բնութե ըստ պահանջելոյ բայիցն՝ յորոց բղխեն . ցր , * Վեղ որդւոյ շնորհողիդ մեզ զկեանս՝ փառք ॥ . * Վորողք քիւղերաց ՚ի նախահօրն յանցանաց ॥ :

Իսկ որք վարին չէզոքականապէս , ը բայիցն՝ յորոց ելանեն , առնուն զխնդիր . զոր սրինակ , * Համբերող վշտաց ॥ . * Հայեցող յօճն պղնձի ॥ . * Վ մեղաց զգուշացող ॥ :

Բնդունելութիւնք յանգեալք ՚ի եւլ՝ եթէ ներդործականապէս առցին , իբր դրագէմ՝ բայ վարին . ցր , * Սանեալ զթշնամին՝ խորտակեցիք ॥ :

Իսկ եթէ կրաւորաբար՝ կի՞ չէզոքականապէս առցին , երբեմն վարին իբր զդրագէմ՝ բայ . ցր , * Վաջալերեալ ՚ի բանից նորա՝ յաղթեցին թշնամեաց ॥ . * Սջեալ մարմնով ՚ի գերեզման՝ զկապեալ հողիսն վերաձեաց ॥ : Այլ երբեմն վարին իբր ածական անունն՝ ըստ կանոնի համաձայնութեան ածականաց . ցր , * Սր փակեալ դրամբք երեկոյին՝ չրևեցար մետասանին ॥ . * Սի բարկանար եղբօր մեղուցելոյ ॥ :

Այսպիսի ընդունելութիւնք զայնպիսի խնդիր առնուն , զորպիսի պահանջեն բայք իւրեանց . ցր , * Հաստատեալ զանձն յաննախանձ կեանս՝ առաքինանայր ՚ի ճգնուիս ॥ . * Սահատակք՝ սիրեցեալք ՚ի յերկնաւոր հօրէն ॥ . * () Գնական է դարձեւոց առ նա ॥ :

Բնդունելութիւնք յանգեալք ՚ի ը՞ իբր բայ վարին՝ յարելով յեական բայս . և առնուն զայնպիսի խնդիր , զորպիսի պահանջեն բայք իւրեանց . ցր , * Տալոց է ամենեցուն զահագին իւր վճիռ ॥ . * Արդարք յափըլ

տակելոց են՝ ի հրեշտակաց ամպովք յերկինս ॥ * Տե-
սանեմ՝ միշտ զօրն զայն՝ յորում ՚ի դատաստան գնա-
լոց եմ ॥ :

Ընդունելու թիք յանգեալք ՚ի լի՝ վարին իբր ա-
ծական . և ըստ համաձայնութե՛ ածականաց յարին
՚ի գոյականս . զք, * Խոնարհեցար ՚ի չարչարանս՝ չար-
չարելի բնութի մարդկան ॥ * Պատմօղ լինել պետ-
րոսի և յովհաննու սիրելոյ ॥ :

Եւ սոքա հասարակօրէն առնուն զխնդիր ՚ի տրա-
կան հօլովն . զոր օրինակ, * Վուլելք աշխարհի, և
բաղձալիք վերնոցն պետութեց ॥ :

Յաղագս Կադմութեան Բանի :

Ի համաձայնութի մասանց բանի կազմի բան . եր-
բեմն ՚ի բազում բառից, և երբեմն ՚ի սակաւուց՝ գո-
նէ յերկց . այսինքն՝ ՚ի բայէ, յանուանէ բային, և ՚ի
խնդրոյ նորին . զք, * Հայկ ծնանի զարմենակ ॥ . Ուր
կային է անուն բայի . ծնանին բայ . զարմենակն խնդիր :

Եւ երբեմն մի ՚ի սոցունց զօրութի գնի . զք, * Ես
վրիպեցայ ॥ * Յուսա՛ առ անձ ॥ * Ենքն անհամբեր ॥ .
այսինքն ես վրիպեցայ ՚ի բարւոյն . դու յուսա՛ առ
անձ . ինքն գտաւ անհամբեր :

Իսկ երբեմն այլ մասունք բանի ևս յարին ՚ի սոսա,
ևս և բազում անուանք՝ ըստ զանազան պաշտաման .
այսինքն իբր յատկացուցիչ, իբր բացայայտիչ, իբր
ածական, և այլն . որոց վասն եղեալ աստ զերիս հա-
մառօտ օրինակս՝ լուծցուք զնոսին կարգաւ՝ ՚ի դիւ-
րութի և ՚ի յուսումն համբակաց :

() րինակ . ան . * Վանձ ցանկալի հանդիցէ ՚ի բերան
իմաստնոյ . արք տգէտք կլցեն զնա ॥ . ասակ : ՚Ի սմա՛
գանին է անուն բայի : Յանկալի՛ է ածական նր : Հան-
գիցէ՛ է բայ : ՚Ի բերան՝ է ներգոյական խնդիր բային :
Իմաստնոյ՛ է յատկացուցիչ բերանոյն : Եւր՛ է անուն
բայի : Տգէտք՛ է ածական նորա : Կլցեն՛ է բայ : Օնա՛
է խնդիր սեռի նորա :

() րինակ . ք . * Որդեակ իմ՝ մի նախանձիր ընդ
չարս . և մի ցանկանայցես կալ ընդ նոսա ॥ . ասակ :

'Ասմա՛ որդեակն է կոչական անուն : Ա՛ճ՛ է ստացական դերանուն , և է լեալ ածական որդեակին : Ա՛՛ք՛ նախան-
 Յիր՛ է բայ , որոյ անունն զօրութիւն զնի . ի՛նչ՛ դո՛ւ : Ա՛նոր
 շարս՛ է խնդիր նորա : Ա՛ն է շաղկապ : Ա՛՛ք՛ է մակ-
 բայ : Յանխնայցես՛ է բայ , որոյ անունն է նոյն զօրութիւն
 իմացեալ դերանունն . այս է՛ դո՛ւ : Ա՛սլ՛ է արգելիչ
 խնդրոյ նորա , այսինքն ցանկանալոյն : Ա՛նոր՛ նոսա՛ է
 խնդիր կալոյն :

(Ըրինակ . Գ . *) Հրեշտակք երկնից փափաքին հան-
 դիսի կատարման սոցա . որք ՚ի մահուն իւրեանց կեն-
 դանացան , ելին ՚ի կամարն երկնից , խառնեցան ՚ի
 դունդ զուարթնոցն ॥ . շարակ : 'Ասմա՛ հրեշտակս՛ է ա-
 նուն բայի : Ա՛րքնից՛ է յատկացուցիչ հրեշտակաց : Փա-
 փաքին է բայ չեզոքական : Հանդիսի՛ է նոյն խնդիր բնուե-
 ՚ի տրական հօլովն : Ատարման՛ է յատկացուցիչ հան-
 դիսին : Աոցա՛ է յատկացուցիչ կատարմանին : Արս՛ յարա-
 բերէ զդերանունս սոցա . և է անուն բայիցս՛ կենդանա-
 ցան , ելին և խառնեցան : 'Ա՛ մահուն իւրեանց՛ է երկրոր-
 դական խնդիր բայիս կենդանացան . որոյ բուն խնդիրն
 զօրութիւն զնի ՚ի գործիական հօլովն . ի՛նչ՛ է՛ հոգաով : Ան-
 բանց՛ է յատկացուցիչ մահանին : Ալին՛ է չեզոքական
 բայ : 'Ա՛ կամարն՛ է խնդիր նորա : Ա՛րքնից՛ է յատկա-
 ցուցիչ կամարին : Ատանեցան՛ է իբր չեզոքական բայ : 'Ա՛
 փոսոր՛ է խնդիր նորա : Օ՛ ստարթնոցն՛ է յատկացու-
 ցիչ փոսորին :

ՅԼԻԵԼՈՒԸԾ

(Ետ ՚ի միտ առնլոյ ուսանողաց զհանգամանս մա-
 սանց բանի , և զքերականական կանոնս , ևս և յետ
 սակաւօք վարժեւոյ ՚ի լուծումն շարադրութեանց ,
 եթէ ցանկան բարւոք ևս տեղեկանալ որպիսութե-
 հայկազեանս լեզուի , և ճաշակել զքաղցրութիւնք բեր-
 թողական արուեստի , պիտոյ է նոցա ինքնին ևս
 կազմել զշարադրութիւն բանից : Իսկ առ սկիզբն առ-
 նել այսմ՛ հարկ է նոցա զառաջինն՛ համառօտ ինչ
 աշխարհաբառ բանս դարձուցանել ՚ի գրաբառն , և

ապա նորին առ սակաւ սակաւ զարգանալ : Այլ որպէս զի զարթիցէ 'ի սիրա նոցա փոյթ 'ի սոյն յօժարելոյ՝ պատշաճ համարիմ՝ դնել աստանօր առաջի նոցա քանի մի աշխարհաբառ խօսս՝ (ըստ ոճոյ աշխարհաբառ բառարանին), և դնել ընդ նոսին զգրաբառ նոցին :

Հարցնորիւ համառօտ բանս յաշխարհաբառէ 'ի գրաբառն :

աւ . Ի շորէ քեր առջեւ կրննեմ իմ սրբիս լաւ բաները . սորձըցնեմ քեզի իմ խօսքերս .

* Ահաւասիկ առաջի առնեմ ձեզ զհօգուց իմոյ ըզպատգամս . ուսուցից ձեզ զբանս իմ ॥ :

բ . Ասղալեմ քեզի աղբարս , որ մորիչ ընէր իմ միտնարանն բանիս .

* Աղալեմ զձեզ եղբարք անսալ բանիս միտնարուէ ॥ :

գ . Իմաստութի՛ մորիչ ըրէր , ու իմաստան էղիս .

* Ի ուարուք զիմաստութիւն , և իմաստուն լերուք ॥ :

դ . Դուս մորիչ ընելուս արեղը՝ հոսկէ հրամայօղ ըլլաւ .

* Պուք փոխանակ լսելոյ՝ հրամանատու կամիք լինել ॥ :

ե . Պէտք է քեզի՛ որ ինչ խօսիս , ու շար իմանայ .

* Պարտ է ձեզ սակաւ բարբառել , և շատ իմանալ ॥ :

զ . Սենս՝ ինչ որ մեզի հրամայած է նե՛ ընենս . կեօյձեաի պէս բարձր արեղաց քեր անհամը կանչենս . արմելու ընելը՝ ու լընելը՝ ամեն մարդու իրեն քեօսն է .

* Սեք՝ զոր հրամայեալն է մեզ՝ արասցուք , աղաղակելով՝ որպէս դէտ 'ի բարձր գիտանոցէ 'ի լսելիս ձեր . այսուհետև առնելն և ոչ առնելն 'ի կամս ազատութե իւրաքանչիւր անձին է ॥ :

է . Չըլլայ որ քեր մեջէն մեջն թեմպելուտ սեպեպով՝ արհարարութե հարգութիւն սիրէ .

* Սի որ 'ի ձեզն յիրեացէ զկուրուածի տգիտութե յազազս ծուլութե ॥ :

աւ . Որոնս որ պօշ բաներու էրանէ կընկնին , լսելուքնին պակաս է .

* Որք զհետ երթան զհանրութե , պակասամիտք են ॥ :

բ . Ինչ որ իմաստնոց հետ խօսուողիչ չըլլայ , իմաստան չըլլայ .

* Որ գնայ ընդ իմաստունս , իմաստուն եղիցի ։

Գ . Սոխայեթսից ճարտը՝ հարօրոսութի մը ի լըլըլայ .

* Ընհոգն ՚ի կարօտու թէ եղիցի ։

Դ . Սիսիոս ճարտը՝ ամեն բանի հիասորայ .

* Ընմեղն հաւատայ ամ բանի ։

Ե . Թեմայեթ ճարտը՝ նախարարու պիլնէնէ , լամբնար .

* Թեպէտ և նախատի վատ , ոչ ամաչէ ։

Զ . Շարգեոս ճարտը՝ եր խախտութիւն ծածուկէ հոգիէ .

* Թաքուցանէ զանարգանս իւր այր խորագէտ ։

Ծ . Բարհասիբոս ճարտը՝ առանց ճարտելու հոգիէ .

* Բարկասիրտն գործէ առանց խորհրդոյ ։

Թ . Սերբի խօսքը՝ բարհոսութի ինչպահ ի լըլէ .

* Բան խիտ յարուցանէ զբարկու թի ։

Կ . Ինչ է սաղընը ճարտը՝ քան թէ խառնութիւն . վէ ով որ
բարհոսութի ինչպիսի՛ լաւ է քան զանի , որ ամար քաղաք հասնէ ։

* Ինչ է այր երկայնամիտ քան զհոգ . . . և որ յաղ-
թէ բարկու թեան՝ քան որ առնուցու զբաղաք
հոգ ։

Կ . Ըն որ հոգիէ եր բարեխմբերէն քախտիլ , ճահանս ի լըլընարու .

* Պատճառս խնդրէ այր , որ կամիցի քակիլ ՚ի բա-
րեկամաց իւրոց ։

Ե . Ով որ ընկերին հետ բարհոսութի վարի , որիաց հետ պարըլ ունի .

* Ընթոք՝ որ առ ընկերն բարկու թէ վարի , առ դեմն
խաղաղութի ունի ։

Զ . Ով որ ընկերին խառնու ունի , սարանայի հետ խառն ունի .

* Որ սիս ունի լը ընկերի , գաշնաւոր է ստնի ։

Է . Ինչպէս սարածոս հետ սիրով մաբանութի ունեանայ ան
ճարտը՝ որ որեւորոս հետ շարի է որբեր .

* Օրիորդ առ ամ սիրով միաբանութի ունիցի , որ
դիւաց գաշնակիցն է ։

Ը . Սէն բանը ինչպիսի՛ որ անանի եղիւարե ցըցիէ քիտ աշխարհի
որպիսութիւն , ինչպէս որ սերբ ։

* Չիք ինչ՝ որ այնպէս նկարագրէ զպատկեր աշակեր-
տին քիտ , որպէս սերն ։

Թ . Սերբ՝ սիսոս ու լաք լոնի .

* Սիրոյ սահման և չափ ոչ է ։

Կ . Ընկերին սիրովը հիասորարու սարածոս սերբ .

* Սիրով ընկերին սերն ան կատարի ։

դ. Որ եղբօրը սիրուն համար իրեն չի խղճար, իր մալին ինչպէս խղճայ .

* Որ յանձն չխնայիցէ սակս սիրոյ եղբօրն, յինչն զհարդ խնայեսցէ ॥ :

ե. Ո՛վ որ իրեն հորսըւելուն Վրայ հաճախուցչ է, ինչպէս պիտի որ իր չի գրհոմելը համար մոխայելն ըլլայ .

* Որ զանձին կորուստ անփոյթ առնիցէ, վասն այլոց զհարդ հոգ փրկու թէ վարիցէ ॥ :

ւ. Ինչպէս որ խապիւ չէ՝ որ մարդ մէջ աչոյ՛վ երբինքը նայի՛ ու մէջաւովը գեղինը, ասոր պէս ալ մարդ՛ չի նրաք մոխայելն ըլլար աստուծոս ու աշխարհի բաներուն .

* Որպէս ո՛չ կարելի է միով ահամբ նայել յերկինս՝ և միւսողն յերկիր, այսպէս միտք ոչ կարեն հոգալ զմիս և զաշխարհիս ॥ :

բ. Շէտէրք է անձ, յի ամենեան ասջն Գրեբ է իրեն բարեքը . ու հոպի որ ամենեանալ խլին զան . յի իբարնանայ անոնց՝ որ յօժարուի չին ուղեր ասնուլ .

* Լուստ է անձ, և ամենեցուն առաջի եգ զսարգևս իւր . և կամի՛ զի ամենեքեան յափշտակեսցեն զայն . և բարկանայ այնոցիկ՝ որ ոչ մեծաւ յօժարու թի փափաքին առնուլ ॥ :

դ. Ո՛վ որ լասուի դէմ գեշ նրե՛նէ, անոր րնէն չարը չպահի .

* Որ հատուցանէ չար փոխանակ բարւոյ, չար՛ի տանէ նորա մի պակասեսցէ ॥ :

ւ. Մեր օրենքին դէմ է՝ որ անոնցը դէմ հիւլէպապուի ընել .

* Լտելի է օրինաց մերոց նենգու թի անոնց ॥ :

բ. Տէարները ուժովներեն ասիւնմիշ ի ըլլան .

* Տկարքն զգուշանան՝ ի հզօրագունիցն ॥ :

դ. Չիանի որ աստուծոնքն մէջ նշընմիս, անոր համար պէտք է՝ որ աշուշնիս շար բաց ըլլայ .

* Ս՛ա զի՛ ի մէջ որոգայ թից շրջումք, նմին իրի բազում արձնու թէ մեզ պէտք են ॥ :

դ. Խորուի զնայերենս ամենիս ալ . ու միւլի երազ կերանայ ճշմարտութիւն .

* Խոր ՚ի քուն ննջեմք ամենեքեան . և երազ թուի մեզ ճշմարտութիւն ॥ :

ւ. Պօռան ասիւրը ճէնս կշարժէ . ասանի ալ խելացի վարդալ պիտը իր աշխարհները՝ որ աստիճանի գործեն .

* Փող յորդորէ՛ զղօրս ՚ի պատերազմ . և խմաստուն վարդապետ՝ զաշակերտս իւր ՚ի գործ առաքինուէ ։

Թ . Լինչպէս զբրիս հագնեալը օրով չլարնուի , ասանկ ալ անպիտան ողորդը որբոսութեամբ չի խոցուի .

* Որպէս զբաճաւորն նետս ոչ ընունի . սոյնն անախտն ոչ խոցի ՚ի տրտմութեմ ։

Պ . Փէհլիվանի պէս հանուէ՛ր , ու քնի եղովը օճուէ՛ր , որ քու խաւիփոր յետոյը քու վրայ իւրիշ չըլլայ .

* Սերկեաց իւր զբմբջամարտիկ , և օճ իւղոյն քնի . զի մի կռուեսցին ՚ի քեզ ձեռք ախոյեանին ։

Պ . Լինչ քոսաւորը՝ որ հիւ բան յը չանի , նման է մերէ՛ր փէհլիվանի՝ որ մեջքէն չի բռնուի .

* Սխայնակեաց անինչ՝ ըմբիշ է մերկ , որ ոչ զմիջոյ ըմբունի ։

Ե . Շար մարդիկ ըստանալուք քեզ քեզ ընկնելով՝ ճշմարտութեն ճշտեցան ։

* Բաճաւորն ախտի ծառայելով՝ մոլորեցան ՚ի ճշմարտութեն բազումք ։

Պ . Տահմ աղէկ է լաւ անուանը՝ քան ընկ շար հարբստութիւն .

* Ի աւ է անուն բարի քան զմեծութի բազում ։

Դ . Քան զինչը ճաննալին մեծ զինչինութի մը չի կայ .

* Ոչ գոյ այլ ինչ մեծութի քան զծանութեան անձին ։

Ա . Օտարին պարտաւը շար ըլլայ նէ՛ր , որքորը վար կիջեցնէ . աւոր կէօրէ ալ շար առաքինութիւն ճարտան մարտը կըստարհեցնէ .

* Պտուղ բազում խոնարհեցուցանէ զոստո ծառոց . այսպէս և առաքինութե բազմութի՝ զմիտս առն (խոնարհեցուցանէ) ։

Բ . Տայալը վեր կը բռնէ պողալից որակերը . ասանկ ալ այ վախը՝ առաքինի մարտը .

* Խեղ բառնայ զոստո պտղալիցս . և երկիւղն այ՝ զառաքինի անձն ։

Գ . Ընտանութիւն խիստ ուշար ու ուշտան է որչայոց բնութիւն .

* Սարի իմն յանկաւոր և պատշաճագոյն է առաքինութի՝ բնութե մանկանց ։

Դ . Սերունդերու սիրտն մեր կը ըլլան . աւոր կէօրէ ալ եղբարն երան իրաբանութի՝ առաքինութի .

* Պարք մեղուաց գործէն զմեղը . և հաւատար միաբանութի եղբարց զառաքինութի ։

ւն . Ի տնարհ միտք խաղով պարած բաղաբն է .

* Բաղաբ պարսպեալ են միտք անհպարտք ॥ :

բ . Որքին երանն առաքինութի պարծենալը ' հիշ Բայրա մը շունի .

* Ընէ ինչ օգուտ յայլոց առաքինութիս պանծալ ॥ :

դ . Ի ննի որ զերեւի կոմիէն , բամահրանիս լըտաած են .

* Որ զանձինս գովեն , լի են պարսաւանօք ॥ :

դ . Ի նն շահ ունի խօսքը , երբոր գործքը խօսքին չի վկայեր .

* Որ օգուտ 'ի բանիցն իցէ , յորժամ գործքն բանիցն չվկայեն ॥ :

է . Ի տնա խղիւղեալը խօսքով չի խրատուիր . զերէ հասկնայ ալնէ ' չի մտեր .

* Ի անիւք ոչ խրատի ծառայ խիստ . զի թէպէտ և իմանայցէ ' ոչ հնազանդի ॥ :

չ . Ի ննից համար ջահր ընելը ' պճ է . զերէ Բայրան չի է է , ու զարարը շար .

* Ի նօգուտ է ջանն ' որ վասն նոցին . զի շահն սակաւ է , և վնասն յոլով ॥ :

ւն . Ի սօլայ է աստուծոս չի է մարդով շար մարդոս գործք ընել .

* Գիւրիին է նյ սակաւութք զբազմաց գործ գործել ॥ :

բ . Շի է պեղմը չի կայ ' որ զմեզ աստուծու զարէ , մայն մեղք .

* Ընէ տեղի ' որ որոշէ զմեզ յնյ , բայց միայն մեղքն ॥ :

դ . Թի է որ մեկ յիշեն ' մեր մեղքերը են , ան իմոնայ .

* Եթէ մեք յիշեմք զմեզս մեր , ան մոռանայ ॥ :

դ . Ի մին մարդ ինչ բանի որ ինչըն են , կարծի որ ' ուրիշալ այնպէս է .

* Ի մնայն օք ' յորոց կրէ ' ի նոյն և զայլս կարծէ ॥ :

է . Ի ն բաղաբ ' որ իշխան շունի , չի կրնար խաղաղութի մը մար .

* Բանց իշխանի ոչ կարէ կալ քաղաքն 'ի խաղաղութեան ॥ :

չ . Ի նպէս որ պաղ ջուրը խճ է ծարաւ մարդոս , ասոր պէս ալ հեռոս պեղէ եկած բարի խաղաբը .

* Որպէս ջուր ցուրտ անձին ծարաւոյ ատործելի է , նոյնպէս աւետիք բարեաց յերկրէ հեռաստանէ ॥ :

է . Ի նն պեմնելը պահի իրաւ է ' բան լիէ անկաշով լեւել .

* Տեսութի աչաց հաւատարմագոյն է քան զլուր ալանջաց ॥ :

բ . Ի նն որ գեպնի վրայ կը ընդիրդինէ , կենէ շուտով կ'անգնի .

ամա ան որ բարձր պեղեն կ'ընենի , շար անգամ կ'ուտնի պիւն .

* Որ զլորի յերկրի, արագ անդրէն յառնէ. իսկ որ անկանի ՚ի բարձրուէ՛ բազում անգամ և մեռանի ॥ :

աւ. Եւեւ ստեղծնօղ ըլլանիքէն՝ ասկա պէտէր քնասուեցայ .

* ՚Ի զգուշանալն առաւել՝ յաւէտ վնասեցայ ॥ :

բ. Երբ ի ըլլայ՝ որ մահին յեռօքէն վախ չունենամ .

* Երբ իցէ՛ զի աներկիւղ եղէց ՚ի մահուանէ ॥ :

գ. Ես որ արդարաւի չցանկեցի՝ յովեւ մարգարէին ըսածին կեօրէ, հապա ինչպէս պիտի հնծեմ ու ժողովեմ կենաց պարտաւ .

* Ոչ սերմանեցի արդարու թի լը բանին յովսեայ, և զիսորդ հնձեցից և ժողովեցից զկենաց պտուղն ॥ :

դ. Չափէ դուրս բաներու երևեւ ընկնելով՝ իմ բանին չհասայ .

* Տանչափն ձգտիլ՝ իմոյն ոչ հասի ॥ :

ե. Ախօսին՝ ու չեմ հասկընար . կէտնչէն՝ ու հիչ չեմ լսեր . ճանչուսան, ու չեմ արևնար . եարալանօղ ի ըլլամ, ու չեմ իմանար .

* Խօսին, և ոչ իմանամ. գօչեն, և ոչինչ լսեմ. բարբառին, և ոչ զարթնանամ. . . վերաւորիմ, և ոչ ևս զգամ ॥ :

զ. Ածաղկիմ, ու պարտաւ չեմ արար .

* Օտաղկիմ, և ոչ պտղաբերիմ ॥ :

է. Թեւեւ կը զգեմ, ու չեմ ըրնցընէր . ինչ կը լսասցիմ, ու շարբէլէք իրենեմ . ինչ իմ իրիցեմ, ու անհամար պայ կընեմ .

* Նիմն արկանեմ, և ոչ գլխաւորեմ. սակաւ վաստակիմ, և բիւրս վատնեմ. գոյն գանձեմ, և ան թիւս սպառեմ ॥ :

ը. Նեոռանց մեծ մեծ կիսօսիմ. ամա ճողապ ասլուս արեւնը սոսս կըլլամ ու կողապանծիմ .

* ՚Ի բացուստ ճողոմն խօսիմ. և ՚ի պատասխանատուութեն պահու պապանձեալ կարկիմ ॥ :

աւ. Նիմայ, ալ մեր բանին կարգը քոնենք, ու խօսինք ինչնալ երկրիս արարածներուն վրայ .

* Եւ արդ՝ այսուհետև փոխեցուք զկարգ բանիս ՚ի ճառս պատմութե արարածոց երկրի ॥ :

բ. Տայելի Ռուշանները երբոր կտնանեն՝ որ իրենց հօրը խանապաները ծերրութե Ռուշներէն, երբու դիէն խօլ Ռուշը կմանեն, ու իրենց խանապաներուն վրայ կբռնեն . ու ինչ կերակուար որ գրենն նէ՛ կուսան անոր . ու ինչպէս որ անիկայ կուսէ երբ Ռալ՝ իրենքալ անոր հեթ կամայտուի կամայտուի կերթան .

- * Իբրև տեսանեն ճայք թուլացեալ զթևս հօրն իւրեանց 'ի ծերութեն, աստի և անտի մտանեն, և բառնան զնա 'ի վերայ թևոց իւրեանց. և ջամբեն նմա կերակուր՝ զոր և գտանեն. և որպէս ասորժէ երթալ նա՝ այնպէս լինմին երթան հանդարտիկ ॥ :
- դ. Բարապետ (յոսէ) Ինչ քարի քով հասնի ու քառի նէ, անոր ընդհինջ հառնէ. ու յինչեքն ալ հաճախուց ի երևան անոր քովը, զէրէ կէտրծեն Լե քար է. վէ երբոր հոսպէն՝ որ անոր քովը մտնեն, ան ալ հաղբձա շինեար խափախիշ ընէլով անանք հոսքէ .
- * Պողիպոզ՝ զնմ քարի, յոր հասանէ և հպի 'ի ծռ վուն՝ զնորուն առնու զգոյն . և ձկունք յանհոգս երթան լուղին զնովաւ, զի համարին՝ թէ քար իցէ . և իբրև կամին մտանել լինովաւ, ըմբռնէ զորսն պատրաստական, և ուտէ ॥ :
- դ. Սրբի Բոսպաղին էյեր էնչէրէկի մէն ոսքէ, ու անէ իրեն ձէ զարար ճը ըլլայ նէ, ի երևայ հոսքէ եսպանի նանէ . ու անով հանցընէ իր ցաւը .
- * Սրային կրիայ եթէ ուտիցէ 'ի մնոյ իժի, և տաղնայ ինչ հասանիցէ նմա անտի, երթայ ուտէ դաղձն. և այնու անցուցանէ զտապ նեղութեն ॥ :
- է. Լայն երբոր եարալանիշ ի ըլլայ, Ինչը զինչը իրնայ Բժըշկէր . ի երևայ կհանէ քեօ՝ ճը՝ որ ի ըստի սլըբ գոյրոպալու . իրենէ անիկալ եարային ձրայ, ու կբժշկուի .
- * Լըջ յորժամ վերս առնու յանձին, ինքնին զանձն բժշկել զիտէ . երթայ խլէ զարմատ մի, որ կոչի փղոմոս . դնէ 'ի վր վիրայցն, և առնու զբժշկուի ॥ :
- ււ. Լայեր որ հոսպէս նէ՝ մտէ ըրէ ուրիշ զարմանալի պարմոն Լիան մալ .
- * Թուէ կամիս, լուր միւս և սքանչելի պատմութի ॥ :
- թ. Սէկ ճգնատոր ճը կէնար յորդանան գեպին քենարը . ասի կան ձէ՛ օր ճը Ինչար քաջուն համար մտաւ ձէ՛ մաղարս ճը . ու քեսաւ որ անորը ձէ՛ ձէնժ ասլանճը պատկեր էր : Լա ասլանը երբոր քեսաւ զճգնատորը նէ, պաշտայեց մոմոսալ ու անոաները կոճըրէլ : Շգնատորնալ ըսաց անոր, Ինչ քրքուի էս . քեղի ալ քեղ կայ հոս, ընչի ալ . հապա Լե քոս վես ուղեր նէ, Էլ ու գնա : Լալանալ ան արենը հեղին ելաւ ու գնաց անից :

* Ներ ոմն ընակէր յեզր յորդանանու . և 'ի խստուէ տօթոյն եմուտ (յաւուր միում) 'ի յայր ինչ . և եզիտ անդ ննջեալ առիւծ մի մեծ յոյժ . որ իբրև ետես զծերն , սկսաւ դռչել և կրճտել զատամուսս իւր : Ըսէ ցնա ծերն . ընդէր տրտմեալ ես . զի կայ աստ տեղի ինձ և քեզ . իսկ եթէ դու ոչ կամիս , աբի և գնա : Աւ առժամայն յարեալ առիւծն , և գնաց անտի || :

Դ. Սքն սրապիոն ճգնաւորը կէմն ճրասա՝ որ էրնայ հոօժ . աճա իր հեպը ոտաբելաւ Բան ճը լուանէր : Ալեմիճիները երբոր արեսան՝ որ անիկակ հինէ օրէն պերի Բան ճը շեր ոտաբեր , հարցոացին անոր , ինչո՞ւ լիս ոտաբեր պատալըն . ան ալ ըսաց անոնց , շերէ Բան ճը լուանիճ . անոնք ալ ըսին , հապա ընչո՞ւ ճրար հոս . ան ալ ըսաց . էյեր յեր կէմին ձէ զարարճը արոտի նէ , դարձոցէ՛ք զիս՝ ուր որ գըրաս : Ընանք ալ Լեգորիշ ըրին , ու չգրան՝ Լէ սվ է որեր անիկակ կէմին . ետքը իրենք կերակար արոտին անոր , ու արքին հոօժ .

* Սքն սրապիոն եմուտ 'ի նաւ՝ գնալ 'ի հռուլմ՝ , ոչ ինչ ունելով առ 'ի պէտս իւր : Իսկ նաւորդքն իբրև տեսին՝ զի յանջումէ օրէ անտի մինչև ցճինգերդ օրն ոչինչ ուտէր ծերն , ասէն ցնա , լէր ոչ ուտես հայրիկ . ասէ ցնոսա , զի ոչ ունիմ ինչ . ասէն ցնա , և լէր մտեր այսր . և ասէ ծերն , թէ վնաս ինչ աբարի նաւիդ , դարձուցէք զիս 'ի տեղին՝ ուր գտիր : Իսկ նք քննեալ՝ ոչ գտին , թէ սվ եդ գնա 'ի նաւն . ապա առեղ կերակրեցին զնա , և տարան 'ի հռուլմ || :

Դ. Աէի իշխանն ճը կրօնաւոր եղաւ , ու իր Բուր ճաւը աղչար ներոս Բաճնեց , ամա չիչ ճընալ իրեն համար պահեց . վէ լուպեց՝ որ վրան առնուս կարարեալ հնապանարոտի , ու խոնարհու լի , ու աղչարու լի : Սրեց ասոր եք Բարսեղը սասնի Բան ճը . չու իշխանու լիդ իորս ընցոացեր , ու կրօնաւորու լիանը չգրար .

* Իշխանն ոմն եղև կրօնաւոր , և զամ ինչս իւր բաժանեաց աղքատաց , և կալաւ սակաւ ինչ 'ի պէտս իւր . և ոչ կամեցաւ առնուլ յանձն զկատարեալ հնազանդու թի և զխոնարհու թի և զանընչու թի : Ըս սա գրեաց մեծն բասիլիոս այսպէս . զիշխանու լի քոյ կորուսեր , և զմիսնսնու թի ոչ գտեր || :

Տէ՛ ալ պէտք է մեղէ՛ որ մեր խօսքը դատրեցնենք . շէրէ էնչ որ
 մինչև հոս ըստեցան նէ՛ յեր սիրոս նախանջը արևնցընելու
 համար՝ հէրի՛ք է . գիտնալով ան բանը՝ որ էլ սոսի , թէ շար
 խօսք անխաճ էցաւցընէ .

* Աւարդ՝ պատշաճ է մեզ տալ հանգիստ բանիս . զի
 բաւական են՝ որք ճառեցանն մինչև ցայտվայր՝ առ
 'ի զարթուցանել զնախանձ սիրոյդ ձերոյ . գի-
 տելով զասացեալն՝ թէ առաւելու թի բանի պատե-
 րազմօղ է լսելեաց ॥ :

Յայսմ՝ վայրի և ես տաց աւարտ գործոյս՝ 'ի փառս
 քնի նոյ , և 'ի պատիւ ամենօրհնեալ մօր նորա նը
 անձաճնին :

Վ. Բ. Խ Ն Ը Բ

Յ Ա Ն Ա

Հարկաւոր գիտելեաց պարունակելոց յերկրորդ և
յերրորդ մասին այսր քերականութե՛ն ըստ
կարգի այբուբենից :

Աճախան անոան :	88	Բարդ Բայ :	112
	160 . 166	Բաղայայտիչ :	145
Աճախանի ատանց գոյա- հանի :	89 . 166	Բաղատանան հոլով :	100
Աճանցական անոան :	96	Բաշխմանի Բայից :	128
Աճանցական դերան՝ :	105	Բառնն :	246
Աճանցականակերտ մաս- նիկի Բաղումի :	96	Ղաերարական ածականի :	90
Աներեւոյն Բայ :	121 . 220	Ղաերանարար ժամանակի :	116
Անկանոն Բայ :	110	Ղաեր :	80
Անկարար ժամանակի :	116	Ղալխատոր մասունի քերա- հանումն :	79
Անոանական հոլով :	98	Ղոյական անոան :	87 . 145
Անոան :	87 . 145	Ղոյականի 'ի րեղի ածա- հանաց :	165
Անոան Բայի :	188	Ղործիական հոլով :	100
Անցեալ ժամանակի :	116	Ղերանոան :	103 . 174
Անցողական Բայ :	114 . 203	Ղերբայի :	122 . 222
Ապառնի ժամանակի :	116	Ղեմի Բայից :	115
Առաջական Բայ :	110	Ղեմի դերանոանաց :	105
Արգիւնի խնորոյ :	220	Ղիմորդականի :	105 . 185
Բաղարբեալ անոան :	95	Ղրարեմ Բայի :	227
Բաղարբեալ Բայ :	113	Ղրական ածականի :	89
Բաղարարական ածականի :	89	Լղանակ Բայից :	118
Բայ :	109 . 188	Լննաճաց :	249
Բան :	85 . 232	Լըմար :	249
Բանի յաշխարհաբատե՛ի գրաբատն :	275	Լանակ Բայ :	109 . 216
Բատն :	83		
Բարդ անոան :	94		

Աւանան դերանն : 104 . 175
 Անդհանոր համ հասարակ
 անուան : 88
 Անդուանեւումբ : 126 . 223
 Անդուանեւ' . եւալ : 129 . 227
 Անդուանեւ' . լի : 130 . 229
 Անդուանեւ' . լոց : 129
 Անդուանեւ' . օղ : 128 . 225

Անդեր հարցելան անուանց : 167
 Անդեր ճաննելան անուանց : 167
 Անդեր շեղարանի Բայից : 207
 Անդեր սեռի կրատարանի
 Բայից : 206
 Անդեր սեռի ներգործա-
 նան հասարակ Բայից : 195
 Անուարհմանի Բայից : 123
 Արեւին շարատրուի : 233 . 236

Ուսու : 246
 Ուխտ անուանց : 97
 Ուխտ Բայից : 115
 Ուխտ դերանուանց : 106
 Ուխտ ընդուանեւումբից : 127
 Ուսուանի անուանի : 91
 168 . 167

Սարգսումբ Բանի : 232
 Սաննաւոր Բայ : 109
 Սարաբեալ ժամանակ . 116
 Սեղատրումբ : 242
 Սղանի հոլով : 101
 Սրատարանի Բայ : 111

Սամանի Բայից : 115
 Սամանի ընդուանեւումբից : 127

Տամայանումբ ածանան
 անուանց՝ ընդ ածանա-
 նաց : 168

Տորդումբի Բայից : 123
 Տածմանի շարատրումբից : 237

Տամայանումբ ածանան
 անուանց՝ ընդ գոյակա-
 նաց : 160

Սնդեր ածանան անուանց : 155
 Սնդեր ածանանաց յանգե-
 լոց 'ի ի : 158

Տամայանումբ անուանց
 ընդ միւլեան : 145
 Տամայանումբ Բայից : 188

Սնդեր Բայի 194 . 218
 Սնդեր Բնուի կրատարա-
 նի Բայից : 206

Տամայանումբ դերան-
 ուանց ընդ անուան : 175
 Տամայանումբ դերան-
 ուանց ընդ միւլեան : 174

Սնդեր Բնուի ներգործա-
 նի Բայից : 194
 Սնդեր գոյական անուանց : 151
 Սնդեր դիմալուրի Բայից : 215
 Սնդեր էանի Բայից : 216
 Սնդեր թուանի անուանց : 167

Տամայանումբ ընդուանե-
 վումբից : 223
 Տամայանումբ միջանան
 անուանց : 168

Սնդեր գոյական անուանց : 151
 Սնդեր դիմալուրի Բայից : 215
 Սնդեր էանի Բայից : 216
 Սնդեր թուանի անուանց : 167

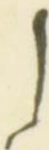
Տամայանումբ միջանան
 անուանց : 168
 Տամայանումբի ճանաց
 Բանի : 144

Տամաւօրումբի Բայի
 նումբ : 252

Յայտման հոլով : 99
 Յանրանիան անուանի : 170
 Յասարանի Բայ : 111
 Յարցանիան անուանի : 90
 167 . 172
 Յարցումն հարասիւանի : 271
 Յասախանիան անուան : 88
 Յոլովմանի անուանից : 101
 Յոլովի անուանից : 98
 Յոլովի հո հոլովմանի դե-
 բանուանից : 106 . 107
 Յոլովի ընդունելը-նից : 127
 Յրամայանիան էղանանի : 119
 Չիս անուանից : 94
 Չիս Բայից : 112
 Չիս ընդունելը-նից : 127
 Սանի Բայ : 136
 Սանանիան անուանի : 90
 167 . 173
 Սասունի Բանի : 253
 Սիլանի շարարութի : 233 . 234
 Սիլանիան անուանի : 90 . 167
 Սիլանիէր : 242
 Սիլանիութի : 142
 Յաճախութի Բայից : 113
 Յարկացոցի շ : 148
 Յարուանի անուան : 88 . 147
 Յարաբարդ անուան : 95
 Յարաբերիլիան դերանուան : 104
 108 . 180
 Յարանարար ժամանանի : 116
 Յարմարագրութի : 241
 Ստեփանոսի Բայի Բանի
 իսորիպ անուան : 96

Ստեփանոսի Բայ : 114
 Ստեփանոսի Բայի դերան : 105
 Ստեփանոսի : 131
 Ստեփանոսի Բայի : 163
 Ստեփանոսի դերանուանից :
 այս , այդ , այն : 178
 Ստեփանոսի Բայից : 147
 Ստեփանոսի Բայից : 149
 Ստեփանոսի Բայի-
 ից : 266 . 219
 Սերգեանիան հոլով : 100
 Սերգեանիան Բայ : 110
 Սերգեանի ժամանանի : 116
 Սիլանագիր : 251
 Սիլանագրութի : 245
 Տաղիպ : 141
 Տիպ : 247
 Ոլորանի : 249
 Ուղղանի հոլով : 98
 Չեկուանի Բայ : 111
 Պարմանի հոլով : 100
 Պարուարութի : 250
 Պարագայի անուանից : 92
 Պարագայի Բայից : 110
 Պարագայի դերանուանից : 105
 Պարագայի ընդունելի : 126
 Պարուանի հոլով : 100
 Պարչ անուան : 94
 Պարչ Բայ : 112
 Պարչ շարարութի : 233
 Պարոյի : 249
 Պետրոսութի շարարութի-
 նեանից : 232

Սահմանական և շահանջ : 118	Տարու : 80
Սեռական հոլով : 98	Տեսակի անոտանց : 96
Սեռի անոտանց : 92	Տեսակի Բայից : 114
Սեռի Բայից : 110	Տեսակի դերանոտանց : 105
Սեռի ընդունելու էր : 126	Տեսակի ընդունելու էր : 127
Սոսի : 246	Տրական հոլով : 99
Սոսի : 246	
Սոսիական դերանոտան : 104	Յոսիական դերանոտան : 104
107 - 179	107 - 176 - 177 - 179
Սորոսականական և շահանջ : 120	
Սորոսիկի : 242	Փարենթեսիկ, կամ փա- կափիծ : 244
Սանի : 82	
Սերայեալ անոտանի փո- խանակածանի : 166	Վերականգնել : 79
Սերբերական անոտանի : 90	() ընկալի պետական շարա- դրանքի : 233
171	
Սերջանիկի : 242	

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

1990 - 42

ՀԱՄԱՌՈՏՈՒԹՅԱՆ

ԲԱՌԱՐԱՆԻ

ՈՐ

ԴԳՐԱԲԱՌԻ ՅԱՇԽԱՐՀԱԲԱՌ

ՏՊԱԳՐԵԱԼ ԴՎԵՆԵՏԻԿ

1851 ՌՄԶ

509-2004

ՀԼՍԻԱՌՈՏՈՒԹՒԻՆ

Բ Ա Ռ Ե Ա Ր Ա Ն Ի

՚Ի ԳՐԱԲԱՌԻՔ ԵՍԱՇԽԱՐՀԱԲԱՌԻ ՏՊԵԼՈՅ

՚Ի ՎԵՆԵՏԻԿ

1769

Ա

Ագանիւ (հ) .	Հագնիւ . կէյինմէք :
Ագանիւ (չ) .	տեղ մը ինչնալ . գօնմայ :
Ագարակ .	չիֆայիկ :
Ագի .	պոչ . գույրուկ :
Ագուցիկ .	խարու հաղցուցած . կէյտիրմէ :
Ագուա .	գարկա :
Ագցան .	քէլիէթին :
Ագին .	ազամայ դրախտը :
Ազազուն .	ճողած . վատուժ . զապուն :
Ազգական .	ազրասայ :
Ազգայետ .	ազգի գլուխ . միլէթ պաշտ :
Ազգատոհմ .	սոյսօփ :
Ազգի ազգի .	թիւրլի . թիւրլի :
Ազգ առնել .	խնայրնել . հապեր վէրմէք :
Ազգել .	բանիւ . գրդել . թէտրիւր էթմէք :
Ազգու .	կտրուկ . խխտ . քէսկին :
Ազգը .	գալա :
Ազն .	ազգ . սինսիլէ :
Ազնիւ .	ընինտ . չէլէսի . քիլիզատէ :
Ազնուական .	աղէկ . մեծի զաւակ . սոյլատէ . ըիճալ :
Ազոն .	գօրուգ :
Աթոն .	խկէմի :
Աթոնակալ .	վէքիլ :
Աժխոյժ .	վառվրուն . տէլիգանլը . էլիլի :
Ալեկոծութի .	Ֆուրթունայ . վէլվէլէ :
Ալեք .	տալիայ . ագ սագալ :
Ախոյեան .	գէմը էլլօղ . գահրաման :
Ախորժակ .	իշաահ . միտէ :
Ախա .	հույ . իլլէթ :
Ախաժէտ .	ցաւազար . իլլէթի :

Ածանցիլ .
 Բծեւ .
 Ածեւի .
 Ածուխ .
 Ահամայ .
 Ահանակիտ .
 Ահանակուռ .
 Ահանատես .
 յԱհան թօթափել .
 յԱհճիռս կալ .
 Ահն .
 Ահնածեւ .
 Ահնարկել .
 Ահնեբե .
 Ահնկալել .
 Ահն ունիլ .
 Ահումբ .
 Ահօս .
 Ահա .
 Ահաբեկիլ .
 Ահագին .
 Ահաւասիկ .
 Ահեակ .
 Ահեղ .
 Ագադ .
 Ագախին .
 Ագաղակել .
 Ագանդ .
 Ագարտել .
 Ագաւաղել .
 Ագաւնի .
 Ագբ .
 Ագբե .
 Ագբուս .
 Ագեղն .
 Ագերս . Ագաւանք .
 Ագէ .
 Ագէտք .
 Ագէտալի .
 Ագիւս .
 Ագիք .
 Ագիս .
 Ագիտաղիսել .
 Ագիտամաղիս .
 Ագիտարոյղ .
 Ագճատանք .
 Ագմուկ .
 Ագու .
 Ագուէս .
 Ագջամիջին .

մէկէն մէկալը անցնիլ :
 բերել . կէթիրմէք :
 ուստուրա :
 գործելի . քէօմբիբ :
 զօռայրի :
 զուտ . զիւլալ :
 քարերով զարդարված . ճէվահիրիլ :
 աչքով տեսած :
 շուտ մը . օ սահաթ :
 արմննալ . հէյրան օլմաք :
 աչք . տղնիւ քար . կէօղ . ճէվահիրիլ :
 ամէնալ . հոգ ունիլ . հիճապ կէթմէք . կէօղէթմէք :
 աչք ընել . իշարէթ կէթմէք :
 աչից առջեւ . էշքեար :
 յուսալ . ումմաք :
 ուրախու թն ժողով . ճիւմհիրիլ :
 էվէք :
 իշտէ :
 խիտ վախնալ . գայէթ գօրգմաք :
 խիտ վախնալու . էօրֆիւ :
 իշտէ :
 ձախ . սօլ :
 վախնալու . գօրգուլու :
 ճար . պատճառ . սէպէպ . թարղ :
 պէսլէմէ . հալայրդ :
 կանչել . եայկարա գօփարմադ :
 ծուռ . հաւատք . էյրի փին . էյրի մէսէպ :
 ավրել . հարապ էթմէք :
 ավրել . պօզմաք :
 կիւվէրճին :
 պօդ . կիւպրէ :
 էէօփլիւկ :
 եայ :
 բիճայ . փէշլիէշ :
 տէխտի . հայտէ :
 վայնատուն . կսիծ . պէլայ :
 խղճալի . տէրալի . պէլալը :
 քէրփիճ . թուղա :
 պաղըրսոգ :
 բէզէ . թէճէմիլլէթ :
 զինճիլլամէ շարել :
 մալ . մաթահ :
 ափեղցրփեղ . կոպիտ . ապուռ . ճուպուռ . եօնդուն :
 խենթուռնթ խօսք . փալաւրայ :
 վայնատուն . վէլվէլէ :
 անուշ . միլայիմ :
 թիլքի :
 մութ . փիւմանլը :

Ազտաղախն .	}	աղի .	Թուղու :
Ազտաղառուկ .		աղտոտ .	բիրլի :
Ազտեղի .		խղճալի .	տէրտի :
Ազցաւոր .		մթնշաղ .	տունուգ :
Ազօտ .		ջաղացք .	տէլիրմէն :
Ազօրիք .		կանուխ շարժիլ .	Թէզ տավրանմոք :
Աճապարեւ .		կուճիկ .	
Աճառ .		մեծնալ .	շատնալ .
Աճիլ .		պէտլումէք :	
Աճիւն .		մոխիր .	բիւլ :
Աճ .		տարի .	երլ :
Աճալ .		Թափել .	տէօքմէք :
Աճայի .		երեսէ ձգած տեղ .	եստանի :
Աճրաւնալ .		վեր վերցընել .	եօգարը դաւարումաք :
Աճրաստանու թի .		շիքեայէթ :	
Աճրարիշտ .		չար .	եարամաղ :
Աճրարտակ .		դուլէ .	ծովու մէջ շինած զաւորըմ :
Աճրարտաւան .		հարաւ .	քօտուլ :
Աճրիծ .		լէքէսիղ :	
Աճրիս .		ճիւմշիւր .	վէլվիլէ :
Ամեհի .		կատաղի .	եալուղ :
Ամենակալ .		ամմէն բան բռնօղ :	
Ամենեին .		հիւլ սիւր	Թիւրլիւ :
Ամի ամի .		տարվէ տարի :	
Ամու .		լուծ .	պշոււնտուրաք :
Ամուլ .		զաւակ չիքերօղ :	
Ամուսին .		էհլի :	
Ամուսնանալ .		կարգը վիլ .	էվլէնմէք :
Ամուրի .		ազապ :	
Ամոք .		անուշ :	
Ամպրոպ .		ամպէրուն դոռալը .	հավա կիւրիւլթիւսիւ :
Ամրոց .		բերդ .	դալէ :
Ամրիփել .		ժողվէլ .	նեղընել :
Աւդ .		Թօփլամոք .	պիւզմէք :
Աւգի .		առտու .	դուչուգ վոգթը :
Աւգիմ .		էգի .	սլաղ :
Աւլ .		հիմա .	շիմաի :
Աւլայլէլ .		ուրիւ .	դայրը .
Աւլանդակ .		լաքին :	
Աւլարդ .		փոխախտել .	
Աւլծ .		անշնորհք .	կոպիտ .
Աւլծեամն .		հիմա .	էյ տէխնաի :
Աւլնուհետև .		բէչի :	
Աւլանել .		գարաճա :	
Աւլաւար .		անկէց ետև .	ծնտան սօնդրա :
Աւլաւար .		ծաղը ընել .	մասկարայ էթմէք :
Աւլաւար .		գիւաւար :	
Աւլաւար .		տակից ետքը .	պունտան սօնդրա :
Աւլաւար .		ուռէցք :	
Աւլաւար .		երիկ մարդ .	մաղարայ :
Աւլաւար .		երել .	եազմաք :
Աւլաւար .		որբեվարի .	տուլ :

Աւրուծի .	ձիււոր զօրք . սիփահճի . աթլը ապկեր :
Այց առնել .	տես երթալ :
Անագ .	գալայ :
Անագան .	ուշ . կէճ :
Անագակ .	մտիկ չիղնօղ . տէնկսիղ :
Անակնիկալ .	անյոյս . չիկարծած . ուսուսուղ . ավանսրղ :
Անանց .	չանցնօղ :
Անաւտ .	խաթրը չինայօղ :
Անապակ .	զուտ . խտակ . զիւլալ :
Անապատ .	չէօլ . խսիղ :
Անառակ .	գէշ ճամփայ գնացօղ . հովարտայ . իփսիղ :
Անառիկ .	չառնրվօղ (քերգ) :
Անատուն .	հայվան :
Անարատ .	լէքէփղ :
Անարգ .	գէշ . ցած :
Անարգանք .	նախասինք . սիթէմ :
Անաւագ .	խեղճ . տկար :
Անբան .	միտք չունեցօղ . հայվան :
Անբառիր առնել .	արդարանքնել . չմեղագրել :
Անբաւ .	անհամար . հիսապօրղ :
Անբերելի .	չիքալվելու :
Անբուժելի .	չիբժչիլվելու :
Անգառագէղ .	կատաղի . ետվօղ :
Անգիտանալ .	չիգիտնալ . սիլմէմէք :
Անգիւտ .	չիգտնրված . թուաֆ :
Անգունել .	քամահրել . հըրփալամաք :
Անգ .	հոն . արտ . օրատա . թարլա :
Անգամ .	մարմնոյն խաղէրը . էզա :
Անգամանգ .	էլմա :
Անգանօր .	հոն . օրաճըքտա :
Անգատան .	արտ . թարլա :
Անգեայ .	կովլերու . եզներու սիւրիւ :
Անգէն .	հոն . շուտ սի . օրատա . հարսիճէ :
Անգորու թի .	հանգարտու թի . ըահաթլըք :
Անգուլ .	չիգագրօղ :
Անգունդ .	էնկին :
Անգուտ .	անկէց . օրատան :
Անգափն .	անկից վեր . զաթըտան պէրի :
Անգր .	հոն . օրատա :
Անգրագարձ .	մէկբանին ներհալը . գարշըլըլը :
Անգրանիկ .	առջինեկ զաւակը :
Անգրէն .	նորէն . կէնէ . թէքրար :
Անկ .	չեղած :
Անկրկեան .	էմին :
Անընդհատ .	անդադար . սայմա :
Անբաղիւտ .	չիմեղագրվելու :
Անթերի .	լման . թամամ :
Անժոյժ .	չիճամբերօղ . սապըսօրղ :
Անժուժկալ .	
Անիւ .	թէքէրլէկ :

Անուայ .	չկուացվող :
Անուր .	չկաված :
Անխղճ .	խղճմտանք չունող :
Անխնայ .	առանց խղճաբու . նիսաֆաբղ :
Անխոնջ .	չխոգնող :
Անխտիր .	այբը սեչի չընող :
Անծախասպէս .	առանց թէլէֆ ըլլալու :
Անծանօթ .	չիճանչրվող . հասպանճի :
Անկանիւ .	ընկնիւ . տիւշմէք .
Անկապուտ .	չիթալլովող .
Անկեանոց .	հիւսուգանոց . հատալար :
Անկեղծ .	կեղծաւորութիւն չընող . սաֆտէրուն :
Անկիւն .	քեօշէ :
Անկողին .	տեօշէկ :
Անկուածոյ .	հիւսուած . էօրմէ :
Անհամբոյր .	անշնորհք . ուշկուշուուղ :
Անհետեւ .	անճոռնի . պէթ . եօրտամբղ :
Անհետ առնել .	իզը թօղը կորսնցրնել :
Անհնարին .	անկարելի . չափէ դուրս . դասկիւսիլ :
Անհուն .	հուն չունեցող . հատարղ :
Անձանձիր .	չիճանձրացող . պէզար օլմոյան :
Անձանձրոյթ .	մաղարայ :
Անձաւ .	փեշկիր :
Անձեռոց .	փափաղիլ . արդու չէքմէք :
Անձկալ .	նեղնալ . տարւանմօք :
Անձկանալ .	նեղութի . տէրտ :
Անձկութի .	պէտէն . կէօվտէ . ճան :
Անձն .	ինքիրմէ . քէնտի քէնտիմէ :
Անձամբ անձին .	աղվոր մարդ . կիւղէլ . տիւպէր :
Անձնագեղ .	ինքիր զինքը սիրող :
Անձնասէր .	ինքիր զինքը արվող :
Անձնատուր .	ամմէն մէկը :
Անձնիւր .	նեղ . փափաղ :
Անձուկ .	չիսատմբվելու :
Անձառ .	չափէ դուրս . հանդալ . պաթալ :
Անձոռնի .	չիմեռնող :
Անմահ .	չիմտիկնալու :
Անմատոյց .	ձան չիհանող . սէսիլ . սէլէնկսիլ :
Անմուռնչ .	չիկշտացող :
Անյագ .	չիտրնտրնացող . էհմալարղ :
Անյագուրդ .	չիփոխվող . պինտ կեցող :
Անյապաղ .	կարօտութի չունեցող :
Անյոգչոյց .	բանի մտիկ չընող . ինստմը :
Անիխալ .	չիմարող :
Անուէր .	ձան չիհանող . սէսիլ :
Անչէջ .	ըղբրդ . չիֆէսիլ :
Անչուսնչ .	մտիկ չընող . նագըս . զըթ :
Անչուշա .	չիզատվող :
Անոսայ .	
Անորիւ .	

Անուժ . Անժ .

Անուղայ .

Անուր .

Անուրջք .

Անպաճոյճ .

Անպատիր .

Անպիտան .

Անջատել .

Անջողի .

Անջգպետ .

Անսալ .

Անսաստ .

Անսուաղ .

Անսպառ .

Անտերիւր .

Անվկանդ .

Անտառ .

Անտեղի .

Անտես առնել .

Անտեսել .

Անտէրունչ .

Անտի .

Անտուստ .

Անցնիւր .

Անցք .

Անփոյժ .

Անքժիժ .

Անքոյժ .

Անօժ .

Անօր .

Աշակերտ .

Աշխար .

Աշխոյժ .

Աշուն .

Աշտանակ .

Աշտարակ .

Աշտէ .

Աշտուրջ .

Աշտուէլ .

Աշացու .

Ապա .

Ապախտ առնել .

Ապականել .

Ապակի .

Ապահով .

Ապաշու .

Ապաշխարանք .

Ապա ուրեմն .

Ապառաժ .

Ապառնի .

դօլժուդ :

չիշտկըվօղ . ճուտամ :

հալլայ . թասանայ :

երաղ . սիւշ . հէյալ :

դարդ չունեցօղ :

չիտարվօղ :

բանի մը չեկօղ :

զատել . այրմապ :

ջուր չունեցօղ . չոր :

պէօլմէ :

մտիկ դնել . մուել . տիյնէմէք :

բանի մտիկ չընօղ . զափթ օլմայան :

անօժի :

չիհասանօղ :

չխախաղօղ . շխտակ :

չիյաղժըվօղ . ամուր :

մորի . օրման :

անկարգ . եօլտուղ . մինասխալէթսիլ :

հոգ չունենալ . հաճաթարղ օլմագ :

տէր չունեցօղ :

անկից . օրատան . օնտան :

ամմէն մէկը :

անցնիլը . դիպուածներ :

հոգ չունեցօղ . հաճաթարղ :

առանց աչքը թարթելու .

էմին :

աման . դապ :

բարակ . նօր :

աշկերտ . փորբաւոր . շաղիտ :

սուգ . բաց :

վառվառն .

սօնղ սլահար :

շամտան :

դուէլ :

մզրագ . խըշտ .

աչքը բաց . այլդ . տըդ կէօղ :

թարաֆ չէքմէք :

կոյր . քէօն :

ետքը . սօնդրտ :

ըրած աղէկութիւր քամահընէլ :

աւրել . սօզմագ :

չիչէ . ճամ :

էմին :

զըլումն . փիւշմանլըդ :

տաննկէնէ :

քար . գայա :

գալու :

Ապառուժ .	անդդատ . սէֆիհ . տէնկտիղ :
Ապաստան .	ձրղընաճադ եէր :
Ապարանք .	սէրայ :
Ապարասան .	էարամաղ . զախիթսղ :
Ապացոյց .	խարաթ :
Ապաւառ .	աղբ . թրիք :
Ապաւէն .	սիփէր :
Ապաքէն .	անանկէնէ . իրաւցընէ :
Ապաքինեւ .	բժշկեւ :
Ապերախտ .	աղէկու թի չիճանցօղ . նամբեօր :
Ապիրատ .	չար . անօրէն :
Ապշիւ .	խիտ զարմանալ . շաշմաք :
Ապուխտ .	պասարբնայ :
Ապուշ .	թմրած . սէրսէժ :
Ապտամբ .	զօրպայ . ասի :
Ապտակ .	սիլէ :
Աջ .	ասղ գօլ :
Աջակից .	օգնական . էարտրժի :
Առաքատ .	ճիպինք . եէքէն :
Առաթուր .	ոտքի տակ :
Առած .	առակ :
Առականք .	խախքու թի . ամօ թոյք :
Առակեւ .	առակ հանեւ . խախք ընեւ :
Առանձին .	մինակ . եալընրղ :
Առանցք .	միլ :
Առապար .	խորուբորտ տեղ :
Առաջադրու թի .	նիէթ :
Առաջարկու թի .	առջև դնելը :
Առաջնորդ .	մեծաւոր . գլավուղ :
Առասան .	հալաթ :
Առաստաղ .	տանիք . թավան :
Առատ .	պօլ :
Առաւել .	էվէլ :
Առաւելոււ .	էվէլընեւ :
Առաքել .	ղրկեւ . եօլլամագ :
Առաքինի .	կտրիճ . բարի գործօղ . իյիտ . ֆաղիւէ թլու :
Առէջ .	իջուածքը . ձգվածքը :
Առընթեր .	քովը . ևանընտա :
Առժամայն .	շուտ մը . օ սահաթ :
Առիթ .	սէպէս . ֆրսանտ :
Առիւծ .	արալան :
Առհասարակ .	ալէսէվիէ :
Առհաւատեկայ .	չէշնի :
Առյապայ .	էաքը . սօնղրա :
Առնարար .	էրիկ մարդու պէս :
Առնապէս .	
Առնակին .	էրիկ ունեցօղ :
Առնեւ .	ընեւ . էթմէք . իլէմէք :
Առնոււ .	առնեւ . ալմաք :
Առչեղ .	ծուռ . էյրի . շէվ :

Աւոյգ .	մատաղաւ . քէօրփէ :
Աւու .	վազուկ ջուր սղափկ . ագար սու :
Աս սակաւ մի .	քիւ մը . աղ :
Աս սակաւ սակաւ .	քիւ քիւ . կամաց կամաց . աղար աղար :
Աս տնին .	տանը մէջնինը . զաթը .
Ասօրեայ .	օրլան . կիւնլիւք :
Աս օրին .	ան օրը . շուտ մը . օ կիւն . անխէ :
Ատէլ .	ըսել . տէմէք :
Ատանի .	գերձան . իփլիք :
Ատնեգործ .	աստով բանած . իչէմէ :
Ատուեայ .	բուրդէ . իւնտէն .
Ասպազէն .	ձիու գէնք .
Ասպատակ .	չէթէճի . չարգա :
Ասպար .	դալգան :
Ասպարէզ .	ճամբու չափմունէ . մէյտան . միլ :
Ասպնջական .	ընդունօղ . օգնական . միսաֆիր գապուէտէն :
Աստ .	
Աստանօր .	} հոս . սուրստա :
Ատէն .	
Ատտի և անտի .	ասկից անկից . երկու գիէն :
Ատտիճան .	նէրախիլէնի ոտք . աէրէճէ :
Ատաիք .	աս աշխարհս . արէնք .
Աճարեալ .	այ մօտիկցած :
Աատուճ .	չոր ցամաք (հաց)
Աատուստ .	ասկից . սուրստան :
Աար .	բուրդ . իուն . եափաղը :
Ատաղձ .	քէրէստէ :
Ատամն .	աղբայ . տիշ :
Ատեան .	տիլան . մէյտան :
Ատէլ .	չիհաւնիլ . բէտ էթմէք :
Ատենադպիր .	սրտ . քեաթիպի :
Ատենակալ .	ատեանը նստօղ . դատաւոր :
Ատոք .	լեցուն . գէր :
Ատրուշան .	կրակի տուն . կրակարան . մանղալ :
Արագ .	չուստ . չափրդ :
Արագ տրագ .	շուտ շուտ :
Արագիլ .	լէյլէկ :
Արահեա .	ճատէ ևօլ :
Արամբի .	էրիկ ունօղ :
Արաստ .	լէքէ :
Արարած .	ստեղծուած . եարատրլան :
Արարիչ .	ստեղծօղ . պարթալէ :
Արարք .	ըրածնէրը . դործքը :
Արաննակ .	ծառայ . հրղմէթեար :
Արբենալ .	գինովալ . շահրօշ օլմագ :
Արբեցութի .	գինովութիւն :
Արբշիտ .	պէքրի . ճիւնիւն :
Արբունք .	արէնք . տղին չափահաս ըլլալը :
Արդահատել .	միթթարել . աղաչել :
Արգանակ .	մաի ջուր :

Արգանդ .	րահմ . միտրէ :
Արգախիբ .	պատու . արդիւնք . գործքին ինչ ըլլալը :
Արգաւանդ .	շատ բարիք բերող (հօղ) :
Արգել .	էնկէլ :
Արդեւուլ .	չիթողուլ . ետագ էթմէք :
Արդ .	հիմա . տէինտի :
Արդար .	անմեղ . շիտակ . հազը պագան :
Արդարև .	իրաւցընէ :
Արդեօք .	աճապա :
Արդէն .	հիմնկուցմէ . առաջուցմէ :
Արդի .	հիմնկվան . նոր :
Արդիւնք .	գեանէ ելած բարիք . գործք . էմէկ :
Արդոյ .	լուր օր . իշ կիւնիւ :
Արեգ .	արև . կիւնէշ :
Արեգակն . } Արեգգէմ . }	արևու դէմ . կիւնէշէ պագան :
Արժան .	լայրգ . ճայիղ :
Արի .	կարիճ . իշկիւղար :
Արիւնարբու .	արուն խօղ . դանլը :
Արիւնըուուշա .	արունի գուն . արունըւփայ :
Արծաթի .	արծըթէ :
Արծարծանել .	հրահրել :
Արծնել .	կոկել . ճիւլայ վէրմէք . փերտահլամոք :
Արծուի .	արծիւ . գարա գուշ :
Արկածք .	փորձանք . պէլա . գաղայ :
Արկանել .	նեաել . ձգել . լեցընել :
Արկանելի .	վրան առնելու լաթ . ետփունճայ :
Արկղ .	անտուկ . սանտղգ :
Արհամարհել .	քամահրել . վար զարնել . հըրփալամոք :
Արհաւիրք . } Արհօրք . }	վախնալու բան :
Արձագանդ .	ագա :
Արձակել .	արձըկել . թողուլ . դուրս հանել :
Արձան .	քարէ փատէ շինած պատկեր :
Արձանագրել .	հաստատուն գրել . քիւ թիւյէ գայտ էթմէք :
Արճիճ .	գուրշուն :
Արմատ .	քէօք :
Արմա .	հուրմա :
Արմաւենի .	հուրմա աղաճը :
Արմունկն .	տիրսէկ :
Արմոխք .	գեանէ ելած բարիք . զահրէ :
Արշալոյս .	իմաք :
Արշաւել .	յարձըկել . վաղել . սիւրապ էթմէք :
Արոյր .	դեղին պղինձ . բիրինճ :
Արու .	որձ . երբէկ :
Արուարձան .	վարըշ :
Արուեստ . } Արհեստ . }	դէնահաթ :
Արութի .	կարըճուի . ուժ :
Արջ .	այի :

Արջատ .	կով . եղ . սրղըր :
Արջասպ .	սալը դըպըրը :
Արջն .	սև . գարածայ :
Արտասուք .	արցուք . կէօղ եաշի :
Արտաքին .	դրախ . տըշարտապի :
Արտաքոյ .	դուրս . սիշարը :
Արտաքս .	դուրս հանել . քշել . սիւրկիւն էթմէք :
Արտական .	լեռան դուրս ելած ծարը :
Արտևանունք .	ալից թարթիւր . քիփրիկ :
Արտորայք .	արտէր . թարլալար :
Արտօսր .	արցունք :
Արփի .	լոյս . արև :
Արփիահրաշ .	արևու պէս պայծառ :
Արքայ .	թագաւոր . հիւնքեար :
Արքայազուն . } Արքայորդի . } Արքունական . } Արքունի . }	թագաւորի զաւակ . շահգասէ :
Արօտ .	թագաւորական :
Արօրագրել .	արծեղու տեղ :
Աւագ .	հերկել . շիֆտ սիւրմէք :
Աւագանի .	մեծ . գլուխ . պէօյիւք . աղաւէթ :
Աւաղ .	մենծեր . ընծալար :
Աւաղակ .	դում :
Աւաղան .	հայթար . թիւրիւտիւ :
Աւաղուտ .	հավուղ :
Աւաղ .	գումնալ :
Աւան .	ափսոս . վահ . եաղըգ :
Աւանդ . } Աւանդուի . } Աւանդատուն . }	մեծ գեղ . գասապայ :
Աւանդել .	պահ տըված բան . էմանէթ :
Աւար .	պահարան :
Աւարտ .	պահտալ . էմանէթ գօմաք . թէսլիմ էթմէք :
Աւարտել .	թալան . եաղմայ :
Աւելորդ .	վերջ . սօնդ :
Աւետարանել .	վերջ հասնիլ . ընցընել :
Աւերակ .	էվէլցուք . անշահ . արթուգ :
Աւիշի .	աւետիս տալ . միւճտէ վէրմէք :
Ափ .	վէրանէ :
Ափիւրերան լինել .	վաղածը . կաթածը :
Ափն .	ավուճ :
Ափշիլ .	բերանը գոցել . պապանծել :
Աքաղաղ .	ջուրի քէնար . գըյը :
Աքացել .	զարմանալ :
Աքիս .	որձակ . հօրօղ :
Աքսորել .	թէքմէ վուրմաք :
Աքցան .	կէլինճիկ :
	քշել . սիւրկիւն էթմէք :
	քէլիէթիմ :

Բ

Բազին .	կուռքի սեղան :
Բաշնաձեւ .	ժողովեւ . թօփլամաք :
Բադ .	էօրտեկ :
Բադէ .	շահին :
Բազմագունի .	
Բազմադիմի .	Թիւրիւպէ Թիւրիւ :
Բազմազան .	
Բազմադդի .	մէճլիստէ օթուրան :
Բազմահան .	շատ տարվան :
Բազմամայ .	էվէլօք շատ . դաթվէգաթ չօք :
Բազմապատիկ .	շատ բան պատմօղ :
Բազմավէպ .	շատվոր :
Բազմաւորական .	նտիկ . օթուրմաք :
Բազմիլ .	շատ հեղ . չօք քերէ :
Բազմիցս .	շատվորուի . չօգլուգ :
Բազմու թիւն .	թեւ . դօլ :
Բազուկ .	շատ . չօք :
Բազում .	դաւաթ . գատեհ :
Բաժակ .	բաժնեւ . զատեւ . փայ էթմէք . սէլմէք :
Բաժանեւ .	սօփայ :
Բակուղ .	բրիչ . գազմա :
Բահ .	մէկ տեղ խառնեւ :
Բաղադրեւ .	մահանայ :
Բաղայք .	համուրուղ :
Բաղարջ .	չինծու խօքէր . տիւղմէ . իֆտիրայ :
Բաղբաղայք .	չաղըտըրմաք . բուպար էթմէք :
Բաղդատեւ .	սարմաչըգ :
Բաղեղն .	զարնեւ :
Բաղխեւ .	զանազան բաներէ մէկ տեղ բերելով շինվիլ :
Բաղկանաւ .	փափագիլ . ուղեւ . արդուլամաք :
Բաղձաւ .	զըպուն :
Բաճկոն .	անուներ ավրեւ . ղէմմ էթմէք :
Բամբասեւ .	խաթուն :
Բամբիշ .	լտքին . ամայ . անձագ :
Բայց .	խօք . սէօղ :
Բան .	բալիք . անահտար :
Բանալի .	օրտու :
Բանակ .	խեւք ունեցօղ :
Բանական .	չայիր :
Բանաստեղծ .	ափեղցփեղ խօսիլ :
Բանգագուշեւ .	շատ գիտցօղ . վուգուֆ :
Բանիրուն .	խտեղէն . զավղալաթ :
Բանջար .	բան խառնօղ . մուսեվիր . ֆիթնէ :
Բանսարկու .	զընտան :
Բանտ .	ձիու փերջեմ :
Բաշ .	սարր անոր բաժնեւ . էօլէշտիրմէք :
Բաշխեւ .	

Բաջաղել .	նոյն որ բաղարաջել . փաղաւրայ է թմէք :
Բառանջել .	կովու պօռալ :
Բառնալ .	վերջընել . գալարումսք :
Բառնալի .	բռնելի :
Բարաւոր .	դրան վերի շեմը :
Բարբանջել .	խենթութեն թ խօսիլ :
Բարբառ .	խօսք . լեզու . սէօղ . լիսան :
Բարբարոս .	լեռնցի , կռպիտ .
Բարգաւաճիլ .	ծլիլ ծաղկիլ . շատնալ :
Բարդել .	դիզել . երդմաք :
Բարեատեաց .	բարին ատօղ :
Բարեացապարտ .	գովասանքի լայրիս :
Բարեբաղդ .	բաղդաւոր . թալէհի . ուղուրու :
Բարեբանել .	օրհնել . գովել .
Բարեբաստիկ .	նոյն որ Բարեբաղդ :
Բարեբարոյ .	անուշ մարդ . էյի թապիէթ լի :
Բարեդիր .	պիլիմի . եօրտամը :
Բարեդջեաց .	աղէկ (մարդ :)
Բարեխառն .	օրթա պապիթ :
Բարեխօսել .	շիֆայէթ բէճա էթմէք :
Բարեկարգութիւն .	նիգամ :
Բարեհամբոյր .	լրագպիթ լի . շէօհրէթ լի :
Բարեհատակ .	պօլլու պօլլու :
Բարեձիր .	պագշիշ :
Բարեմոյն .	խիստ առողջ . խիստ ուրախ :
Բարեպաշտ .	աղէկ (մարդ :)
Բարեառհմունի .	աղէկ գործք . սղնուունի :
Բարեբարել .	էյլէք էթմէք :
Բարիատեաց .	նոյն որ բարեատեաց :
Բարիոք .	աղէկ :
Բարձ .	եասարդ . գալստ :
Բարձրնախիր լինիլ .	վեր տեղը աղէկ տեղը նասիլ :
Բարձկնեար .	գօլթուգ եասարդը :
Բարձր .	խբսէք . իւստին :
Բարձուհք .	բարձր տեղուանք :
Բարձրաբաղուկ .	խիստ ուժով :
Բարձրարերձ .	խիստ բարձր :
Բարձրաձիգ .	խիստ վեր ելած :
Բարձրամիտ .	հպարտ . ֆօտուլ . մավրուլ :
Բարձրայօն .	բարձրացրնել . օրհնել . գովել :
Բարձր առնել .	բարձր տեղ :
Բարձրաւանդակ .	նոյն որ Բարբ :
Բարոյք .	աղէկունի . էյլէք .
Բարուի .	ճիւղ . տալ :
Բարունակ .	իֆախրայ :
Բարուր .	ղաւախ :
Բարաի .	նոյն որ Բարիոք :
Բարւոք .	վարմունքը . հույ . թապիէթ :
Բարք .	հեռու :
Բացակայ .	

Բացայայտ .	էշքեար . պէյան :
Բացատ .	զատ . հեռու . վարը :
Բացատրել .	մեկնել . պէյան էթմէք :
Բացարձակ .	փրավճայ . մութլադ :
Բացեայ .	հեռուն եղած :
Բացերևակի .	էփ էշքեարէ :
Բացէ 'ի բաց .	խիստ հեռու :
'ի Բացուստ .	հեռովանց . երբայտան :
Բացթեայ :	բաց տեղ կեցող :
Բաւ .	չափ . հերք :
Բաւական .	հերք . եէթիլի :
Բգեչի .	պէյլէր պէյի :
Բեդեկ .	մէրամէթ :
Բելար .	սատանայ . շէյթան :
Բեթակ .	առ զօվանը :
Բեթեկ .	տես Բեդեկ :
Բեկանել .	կտրել . գրքմար .
Բերկբեկիլ .	կտրբարվիլ . էղլիմէք :
Բեհեղ .	բարակ կտաւ . տիւլպէնտ . պիւրիւնճիւկ :
Բեղմաւոր .	պէրէքէթի :
Բեմ .	ամպիոն :
Բեռն .	իւք :
Բեռնակիր .	համալ :
Բերդ .	գալէ :
Բերդակալ .	տիղտար :
Բերկրալի .	ուրախանալու :
Բերկրիլ .	ուրախանալ . շաղ օլմար :
Բերրի .	շատ բերող :
Բեւեկի .	թիրէմէնթին աղաճը :
Բեւեռ .	գամ . էնքսէր :
Բթանալ .	գուլնալ :
Բժժանք .	թրլարմ . համայիլ :
Բժիշկ .	հէքիմ :
Բիբ .	կէօղ պէպէյի :
Բիծ .	լէքէ :
Բիբ .	չպուգ . տէյէնեկ :
Բիբոտ .	կոպիտ . եօնկուն :
Բիւր .	սատը հաղար :
Բիւրազգի .	շատ թիւրլու :
Բիւրատեսակ .	պիլօտ :
Բիւրեղ .	սկանճին վտրի ծարը :
Բլթակ .	սյանրի դուխ :
Բլթ .	աչքը փեշտէ ինջնալ :
Բլանկիլ .	թէփէ . սպլըր :
Բլանալ .	դուրս վաղել :
Բլուր .	մեղրի չէլին ծակերը :
Բղիիլ .	հերլի . օթադ :
Բճիճ .	ղաթը :
Բնակ .	
Բնական .	

Բնակարան . }	մէքեան :
Բնակու թի . }	իզը թօզը կորնցընել :
Բնաջինջ առնել .	հիչ . պիւսպիւ թիւն :
Բնաւ . }	ասըլ հույու հուսու :
Բնաւին . }	զաթը . էօզ :
Բնաւորուի .	մանկըր :
Բնիկ .	թասպիէթ :
Բնիոն .	չնկըրտագ :
Բնու թիւն .	ամմէնը . կըլոր :
Բոժոժ .	կըրակ . իւլարլագ :
Բոլոր .	կըրցընել . լմնցընել :
Բոլորակ .	պիւսպիւ թիւն :
Բոլորել .	բոպիկ . եալըն այագ :
Բոլորովին .	ծիլ . ֆիտան . ֆիլիզ :
Բոկ . }	թոււփ :
Բոկտան . }	տաթ ֆիրեատ է թմէք :
Բողբոջ .	փաթ առոց . կիւրիւ լիթիւ :
Բողի .	սլաչ փարմագ :
Բողբել .	եուվայ :
Բողոբ բառնալ . }	գեանէն բուտածը :
Բումբիւն .	կարմիր . գըրմըզը :
Բոյթ .	ամմէնը . պիւս պիւ թիւն :
Բոյն .	ամմէնը մէկտեղ ժողլել :
Բոյս .	մաստէնի օճախներ :
Բոսոր .	կեօվէրէլէլէ :
Բովանդակ .	բունկիլ . թու թու շմագ :
Բովանդակել .	ալէֆ :
Բովք .	բոցով էրած :
Բորակ .	սլայգուչ :
Բորբոբիլ .	գուլ :
Բոց .	բժշկել :
Բոցակէզ .	պէսլէմէք :
Բու .	զաթը . ասըլ . էօզ :
Բու թ .	ծառին քիւ թիւկը :
Բու ժել .	բնակիլ . եուվա քօմաք :
Բու ծանել .	եումրուք . գօուրու . քէսկին :
Բուն .	ձեռք զարնել . սկսիլ :
Բուն ծառոց .	բուսիլ . պի թմէք :
Բունիլ .	մէրճան :
Բուռն .	պաղէ . չիէկիլիք :
Բուռն հարկանել .	պուրճ . գուլէ :
Բուսանիլ .	թուֆան :
Բուստ .	սըվայ վէրմէք . պատանայ է թմէք :
Բուրաստան .	
Բուրգն .	զօրլամաք . զուլուս է թմէք :
Բուք .	
Բուել .	
Բունաբարել . }	
Բունաբարել . }	
Բունաղբօսել . }	

Բռնալիր .
 Բռնակալուի .
 Բռնամարտիկ .
 Բռնանալ .
 Բռնաւոր .
 Բռնի .
 Բառնց .
 Բտեւ .
 Բրարիոն .
 Բրածեծ .
 Բրդաձև .
 Բրդղէլ .
 Բրել .
 Բրիչ .
 Բրուտ .
 Բրտուի .
 Բքարեր .
 Բքայրյղ .
 Բքայրրդոր .
 Բօթ .

Լեցուն ձեռքով :
 Ղօրլու հիւքիւմտարլըգ :
 քէսկին ճէնկճի . փէհլիվան :
 Ղօրուլան հիւքիւք :
 Ղօրլու հիւքիւմտար :
 Ղօրուլան :
 Եումրուգ :
 Ալէսլէմէք :
 յաղթուէ պտակ :
 չըպուխով ծեծած :
 սիվլի :
 պատրուտել :
 փորել :
 դաղմա :
 չէօմէքճի :
 կոպտու թիւն :
 Թֆանլը :
 գէշ խապար :

Գ

Ղադաթն .
 Ղազախ :
 Ղազան .
 Ղազանարեկ .
 Ղազանակուր .
 Ղազար .
 Ղալարաղի .
 Ղալարիլ .
 Ղահ .
 Ղահագլուխ .
 Ղահակալել .
 Ղահավէժ առնել .
 Ղահավիճել .
 Ղահաւանդ .
 Ղահաւորակ .
 Ղահերեց .
 Ղահոյք .
 Ղաղափար .
 Ղաղթական .
 Ղաղթել .
 Ղաղթ .
 Ղաղտ .
 Ղաղտնի .
 Ղահ .

Թէփէ :
 կրակոտ մոխիր :
 ճանավար :
 դաղանէ բղբքտած :
 դաղանէ կերած :
 հավուճ :
 աղէքը կարտօղ :
 պլորելով փաթ թըրվիլ . սիւղիւլմէք :
 Թահտ :
 սէտիր պտը :
 Թախար անցնիլ . Թադաւորել :
 վերէն վար ձգել :
 բարձր տեղ :
 Թահարավան :
 պէօլիւք հիւքիւմտար :
 փառաւոր թախտ :
 էօրինէկ . դալիպ :
 օտար տեղ գացօղ :
 օտար տեղ փախել :
 րըճագ :
 ծածուկ . դաղտուկ :
 դաղտուկ :
 ալլի :

Գաճաճ .	Ճիւճէ :
Գամփո .	մեծ շուն . սաման :
Գայթակղիլ .	սկզղիլ . դէրբիլ . գայմագ :
Գայթն 'ի գայթին .	դէրբելով :
Գայխոն .	մղբագ . հըշա :
Գայլ .	դուրա :
Գայլ բերանոյ .	բէլէփէ :
Գայլախաղ .	չադմագ դաշը :
Գայլենի .	գուրա քիւրբիւ . կամ տէրիսի :
Գայու .	պալչըդ . չամուռ .
Գան .	ծեծ . քէօթէկ :
Գանակոծ } առնել .	խիտ ծեծել .
Գանահար }	
Գանգուր .	գըվըրճըգ սաչ :
Գանկ .	գաֆայ :
Գանձ .	հաղնէ :
Գանձասպահ .	հաղնատար :
Գանձասպետ .	
Գառապէղ .	քաֆէս՝ պէօյիւք հայվանլար իլին :
Գառն .	գուզու :
Գարի .	արփայ :
Գարնանային .	իւք պահարայ միւթալիգ :
Գարշապար .	էօքճէ . տասան :
Գարշիլի .	գաննու . մունտառ :
Գարշիլ .	գանիլ . եքրահ էթմէք :
Գարուն .	իւք պահար :
Գաւազան .	տէյէնէկ :
Գաւառ .	էյալէթ . լիվա :
Գաւառակալ .	փաշայ :
Գաւառապետ .	
Գաւիթ .	բակ . հավու .
Գգուել .	շոյել . օգչամագ :
Գելանք .	թօմբուգ . մէնկէնէ :
Գելարան .	
Գելոց .	
Գելուլ .	քաչվեցընել . պիւզմէք :
Գէհան .	գժոխք . ճէհէնէմ :
Գեղ .	գեղեցիուի . կիւզէլլիք :
Գեղալէշ .	խիտ աղվոր . տիւպեր :
Գեղարդն .	մղբագ :
Գեղդեղէլ .	անուշ խայտէսվերգել :
Գեղմն .	բաւրդ . իւն . եափաղը :
Գեղճուկ .	գեղացի . քէօյլիւ :
Գետակուր .	գետը խղղըված :
Գետահէղձ .	
Գետավէժ .	գետը ձգել :
Գետընկէց .	
Գետնախշափ .	չոր գետնի վերայ սրաւիօղ :
Գետօրէն .	գետի պէս :
Գեր .	վեր . աւելի . իւստիւն :

Գերազոյն . }
 Գերազանց . }
 Գերակայ . }
 Գերան . }
 Գերանդի . }
 Գերբնական . }
 Գերդաստան . }
 Գերեզմանակրկիտ . }
 Գերեհան . }
 Գերի վարիչ . }
 Գեր 'ի վերոյ . }
 Գերծէլ . }
 Գերծուլ . }
 Գերփեկ . }
 Գեր քան . }
 Գեօղ . }
 Գզաթ . }
 Գղէլ . }
 Գղոց . }
 Գէթ . }
 Գէճ . }
 Գէշ . }
 Գէս . }
 Գթալ . }
 Գթեկ . }
 Գժգմնիչ . }
 Գժտու թի . }
 Գիծ . }
 Գիհի . }
 Գիծին . }
 Գիծու թիւն . }
 Գինարբու . }
 Գինդ . }
 Գինձ . }
 Գիշխանն . }
 Գիշակեր . }
 Գիշատեկ . }
 Գիշերայն . }
 Գիսաւոր . }
 Գիր . }
 Գիրդ . }
 Գիրկ . }
 Գիրք . }
 Գիւտ . }
 Գլան . }
 Գլէկ . }
 Գլխակոր . }
 Գլխանոց . }
 Գլխատեկ . }
 Գլխարկ . }

Ֆիէք իւտիւն :

Քիրիշ . տիրէկ :
 Մեծ մանդաղ . օրաց :
 Բնական կարգէ դուրս :
 չիփփիկ . սինիլէ :
 Գերեզման խառնօղ դող :
 Գերի աղատօղ . էասրբ դարձարան :
 Գերի իյնալ . էասրբ օլմադ :
 Խիստ վեր . փէք իւքսէք :

Թրաշ էթմէք :

Թալէլ . հարատոյ էթմէք :
 անկէց վեր . օնասն իւտիւն :
 դեղ . քէոյ :
 բուրդ . էախաղբ :
 բղբ քտեկ :
 սանարդճայ :
 դոնէ . սարէմ :
 Թաց . նէմ :
 լէշ :
 դլի մաղ . սաչ :
 ողորմիլ . մերհամէթ էթմէք :
 սիրդիլ . սխալիլ . դայմադ :
 առնըվիլ . դժարը դալ . ալընմադ , դահրանմադ :
 կախ . միւճատելէ :
 չբղբ :
 արարճ .
 Թաց . նէմադ :
 Թացու թի . նէմ :
 դինի խոնդ . սիքրի :
 օղ . քիւփէ :
 քիշիշ :
 լէշ էէյէն :
 սատրուտեկ :
 գիշերանց . կէճէլէյին :
 մաղ ունեցօղ :
 էաղբ :
 փափուկ . նաղիք :
 գուճադ . դուլաճ :
 քիթապ :
 իճատ :
 օղլախու :
 գլրբրնէլ . իւվարլամադ :
 գլուխը վար ծուած . խախք հղօղ :
 գլուխը գնեղու բան :
 գլուխը կարէկ :
 գլուխը գնեղու բան :

Գլխաւորել .	գլուխ հանել . ըմպընել :
Գլխովին .	պիւսպիւթիւն :
Գծագրել .	չըզը քաշել . բէսիմ քաշել :
Գծել .	չըզիլլամագ :
Գծծուծիւն .	ցածուծի . խեղճուծի :
Գծուծ .	ցած . խեղճ . սէֆիլ :
Գղեր .	} տիրացու :
Գղերիկոս .	
Գղթոր . կի՛մ Գխթոր . մաղը :	
Գնել .	} ծախու առնել . սաթըն արմագ :
Գնոյ առնուլ .	
Գնուածոյ .	
Գնուակ .	
Գոգ .	գնծու . սաթըն արնմը :
Գոգ .	կիւլէ . թօփ :
Գոգ .	ծոց . գուճագ :
Գոգ .	} հէմէն . սանքի :
Գոգցեա .	
Գոգաւոր .	գօլուգլու .
Գոգուծիւն .	ուլուլ :
Գոլ .	ըլլալ . գանուիլ :
Գոլորչի .	չոգի . պուզու :
Գոհ .	հօշուծ :
Գոհարանել .	գոհանալ . օրհնել :
Գոհար .	ճէվահիր :
Գողուղի .	գողու կամ ծածուկ ճամբայ :
Գողունի .	գողցած (սպրանք :)
Գոմ .	ախոս :
Գոյիւ չափ .	որչափօր ունէր :
Գոյանալ .	հարլ օլմագ :
Գոյժ .	վայնասուն . սև խապար :
Գոնեա .	} արբէ :
Գոնէ .	
Գոչել .	կանչել . սաղըրմագ :
Գոուալ .	կիւրիւլթիւ չգարմագ :
Գոուող .	հպարտ . քիթը մեծ :
Գովարանել .	դովէլ :
Գովեստ .	գովասանք :
Գորգ .	կապերտ . հալը :
Գործածուի .	բանեցրնելը :
Գործակալ .	քեախեա . մաղահաթ կիւզար :
Գործակից .	եարտըմ ճը :
Գործաւնուի .	մաղահաթ :
Գործարան .	քէրխանէ :
Գործաւոր .	բանվոր . իշճի .
Գործի .	ալատանլըգ . փուսատ :
Գորշ .	մոխրագոյն . զինճապի :
Գորով .	գուծ :
Գորան .	գուրպաղը :
Գութ .	փոս . հոր . չուգութ . գուլու :
Գութարեք .	} սև խապար բերող :
Գութարկու .	
Գութկան .	

Գուճք .	Տունկ :
Գումար .	Տողով . Ճիւմճիւր :
Գումարասկ .	Տողով զօրաց :
Գուն գործել .	Ջանալ . Ջահտ էթմէք :
Գունդ .	սկօլիւկ :
Գունտ .	կիւլէ . քիւրէ :
Գուշակուի .	առաջուցմէ ըսելը . միւնէճիւնիք :
Գուսան .	սաղէնտէ :
Գուցէ .	սկէլքիւմ :
Գուէճիկ .	դէղացի . ըրէնճպէր :
Գուոյթս տալ .	իւրիւյիւշ ընկէ :
Գտակ .	գանօղ . իճաս էտէն :
Գրագէտ .	գրոց տեղեկ . կարդացող . օգումուշ :
Գրագիր .	եազըճը :
Գրատ .	սկէկիր :
Գրատուն .	քիթասպխանէ :
Գրաւ .	րէճին . փէյ :
Գրաւէլ .	իր ձեռքը առնել . զափթ էթմէք :
Գրգանք .	փափուկ սրահէլը . նաղիք թու թմասը :
Գրգիւ .	ֆիթ :
Գրգուէլ .	գրգէլ . ֆիթլէմէք :
Գրեթէ .	սանքի :
Գրիւ .	եազըճը . դալէմ :
Գրիւ .	չափմընէ . քիլէ :
Գրկաչափ .	գուլաճ :
Գրոճ .	իւրիւյիւշ :
Գրուան .	չափմընէ ցորենի . քիլէ :
Գրպան .	ճէպ :
Գօսանալ .	չորնալ :
Գօտեորիլ .	գօտի կասել . գայրէթէ սաշլամագ :
Գօտեմարտիլ .	փէճիկանլըդ . էթմէք :
Գօտէսինդ :	պատրաստ եղող . հափ հազըր :

Դ

Դարնի .	թէֆնէ :
Դադաղ .	ճաղ . թասպուտ :
Դադարք .	հանգիտ . կանկ . օթագ . մէքեան :
Դաժան .	ժանտ . թէք . թիրեաքի :
Դալար .	կանանչ . մատաղաշ . քէօրփէ :
Դալարիք .	կանանչեղէն . զալզալաթ :
Դալուկն .	սարլըդ :
Դահեկան .	ըստըկի մը անունէ . գուրուշ :
Դահիճ .	ճէլատ :
Դահիճ .	թէճիկ :
Դահճապետ .	ճէլատ սաշը :
Դանարճակ .	կարդացողնէրու Տողով :
Դանբարան .	դերեղման :
Դայեակ .	դայեկ . տղան սրահօղ . կակ . լալա :

Դայլայլիկ .	անուշ երգ :
Դանդաղիլ .	անաղնալ . օյալանմադ . էհմալլըդ էթմէք :
Դանդաշէլ .	գողջըղալ . խենթ մենթ խօսիլ :
Դանկ .	ըստակ . ահաէ :
Դաշն .	շարթ . գալլ . միլայիմ :
Դաշոյն .	հանչէր :
Դաշտ .	օվա :
Դաշտավայր . }	
Դառն .	լէղի . աճը :
Դառնակակիծ .	խիստ կակծցընօղ :
Դառնաշունչ .	գէշ փշօղ :
Դառնապէս .	խիստ ցաւելով :
Դառնացուցանել .	լէղիլըցընէլ . սրդողջընէլ :
Դառնիճ .	լէղի խոտ :
Դառնութիւն .	աճլլըդ . թիրեպիլլըք . քէակիւնլլք :
Դասակարգել .	գաս գաս բաժնէլ :
Դասասաց . }	
Դասատու . }	գաս կամ համար տրվօղ :
Դաստակ .	պիլէկ :
Դաստակերոս .	խրեն ձեռքի արտը . չիփալէկը . գեղը :
Դաստառակ .	փէշկիր . թէստիմէլ :
Դաստիարակ .	տղի վարպետ . հօճոյ :
Դաստիարակել .	հոգ տանիլ :
Դատ առնել . }	
Դատ վարել . }	տավայ էթմէք :
Դատախաղ .	տավաճը :
Դատակնիք .	վճիւռ . սիճիլ :
Դատապարտել .	գաթլ էթմէք :
Դատաստան .	շէրահաթ . տավա :
Դատարկ .	պարապ . պօշ :
Դատարկապտրտ .	պարապ կեցող . ծոյլ . թէմպէլ . ավարայ :
Դատաւոր .	հաքիմ . զապիթ :
Դատափետել .	գէշ խօսելով պերպատ ընէլ :
Դար .	պայիր . հարիւր սարվան միջոց :
Դարակ .	սէթ :
Դարան գործել .	փուսու . տուղազ գուրմադ :
Դարանակալ . }	
Դարանամուտ . }	տուղազ գուրան :
Դարատան .	կիւղէլ պաղէ :
Դարաւանդ .	բարձր տեղ լէռան . սէթ . պայիր :
Դարբին .	չիլինկիր :
Դարձեալ .	նորէն . թէքրաք . կէնէ :
Դարման .	հոգ . ասրուստ . պէտ . թիմար :
Դաւ .	ֆէնտ . տուղազ :
Դաւաճան .	ֆէնտպաղ . տուղազ գուրան :
Դաւանիլ .	հաւատալ . ընդունիլ :
Դդում .	գասպադ :
Դեդերիլ .	անտրնալ . անճըրկիլ . օյալանմադ :
Դեղակուր առնել .	ղէհիլլէմէք :
Դեղատու .	գեղ տրվօղ :

Դեղթափ .
 Դեղձ .
 Դեն .
 Դեռ .
 Դեռարողբոջ . }
 Դեռարոյս . }
 Դեռահասակ .
 Դեռավարժ .
 Դեռահաս .
 Դեռսպան .
 Դերասան .
 Դերհե .
 Դե .
 Դէզ .
 Դէմ յանդիման .
 Դէպ .
 Դէպուղեղ .
 Դէմք .
 Դէտ .
 Դէտակն ունիլ .
 Դըզ չիւն .
 Դժբաղդ .
 Դժգմիկիլ .
 Դժկամակ .
 Դժկամակիլ .
 Դժնգակ }
 Դժնեայ }
 Դժուար . }
 Դժուարին . }
 Դժպատեհ .
 Դժպհի .
 Դժրել .
 Դի .
 Դիթածաւալ կացուցանել :
 Դիակապուտ .
 Դիակունք .
 Դիել .
 Դիեղիկ .
 Դիզանալ .
 Դիզափայտ .
 Դիմագրաւ .
 Դիմագարձուի . }
 Դիմագրուի . }
 Դիմակ .
 Դիմամարտիլ .
 Դիմառնուի .
 Դիմել .
 Դիպահոջ դնել .
 Դիպաղեղն .
 Դիպիլ .

զեհիլը կարող .
 շէֆտալի :
 հաւատք : արն :
 հիմա . տահա . հէնիզ :
 նոր բուսած . մատղալ :
 կէնճ :
 նոր սորլօղ :
 շինտիէտէք :
 էլէի :
 շէնիի . օյունա չըգան :
 պարապ . դուրս . պօշ . փուճ :
 սատանայ . շէյթան :
 երդն :
 գիմացը . էփ էշքեար :
 ըայիգ . ույկուն . տիւ շիւշ :
 շիփ շիտակ :
 երես . սիֆատ :
 կէօղճիւ :
 էյի պագմագ . պէքէմէք :
 Ֆրարլթը :
 թալէհսիղ :
 դժուարը գալ . արնմագ . գահըլանմագ :
 կամբին դէմ էզած . չուգած :
 շիհաւնիլ . սրդողիլ . կիւճէնմէք :
 ժանտ . զարմ . սերթ . փաշարը :
 շէթին . փաշարը :
 մինասիպէթսիղ :
 տենկսիղ . դըթ . նագս :
 ուխար . խավը շիպահէլ :
 լէշ :
 Դիթածաւալ կացուցանել : գետնի վրայ լէշէրնին փուել :
 լէշը , մեռելը թալօղ :
 լէշէր :
 ծծել . սիւտ էմէք :
 ծծկան . կաթ ուտող :
 գիղլիլ :
 փայտի դէզ :
 թավալ թէսլիմ օլան :
 դէմ կէնալը :
 սուրաթ . մասկարայ :
 դիմագէմ ներհակիլ :
 ուրիշ բերնէն խօսք :
 վրայ վաղել : սէյիրամէք :
 կէօղ հափտնայ գոմագ :
 վարպետ նետ նետող :
 ըրաստ կէլմէք :

Դիտակ .	նիշան . կէօղճիւ . չէհրէ . սոյ . սոս :
Դիտակն .	կէօղ . տիրպիւն :
Դիտապատարկանել :	զերզէսիլ սրագմագ :
Դիտապետ .	առաջնորդ . կէօղճիւ սաշը :
Դիտաւորուի .	նիէթ :
Դիտել .	աղէկ նայիլ . կէօղէթլէմէք :
Դիւրք .	եաթըմ . սիլիմ :
Դիւրտ .	մրուր . թիլի :
Դիւցապաշտ .	կոսապաշտ :
Դիւտգնիլ .	սատանայէն բռնըվիլ :
Դիւան .	տէֆթէրխանէ :
Դիւանագսիր .	սըրքեաթիս :
Դիւթ .	ֆալճը . սիւլիւճիւ :
Դիւր .	հեշտ . դուր . դօլայ . տիւղ :
Դիւրագին .	խիտ հեշտ . խիտ աժան . ուճուղ :
Դիւրաղուր .	խօլայ լըալօղ . ընդուներու բան :
Դիւրահաւան .	խօլայ հաւնօղ :
Դիւրահնար .	խօլայ ճար ընելու :
Դիւրայարմար .	խիտ յարմար :
Դիւրանալ .	խօլանալ . հանգիստ կենալ :
Դիւրեաւ .	խօլայութենով :
Դիւրել .	դօլայլամագ . տիւղէթմէգ :
Դիւրին .	դօլայ :
Դիւրուի .	դօլայլոգ . լահաթլոգ :
Դիւցազուն .	քիշիզատէ :
Դիք .	կուսք . վութ :
Դլբին .	եօնուղ :
Դղեակ .	բերդ . գալէ :
Դղքիլ .	մեծ ձան հանել . տանուվրայ ըլալ :
Դմակ .	ոլխարին սօլը :
Դշխոյ .	թագաւորի կին կամ մայր :
ՂԴողանի հարկանիլ .	դոլ ելալ :
Դօլգոջալ .	դոլգոջալ :
Դօյն .	քիչ . ճիզվի :
Դօյլ .	դօլայ :
Դօյն .	ատիկայ :
Դօյն օրինակ .	ատոր պէս :
Դօրակ .	բարչ :
Դուզնաքեայ .	քչիկ . ճիզվի :
Դուլ .	դագար . կանկ :
Դուն ինչ .	քիչ մը :
Դուն ուրեք .	քիչ տեղ . սէյրէկ :
Դուսար .	աղջիկ :
Դոփել .	ոտքով գեփնը զարնել :
Դպիր .	կարդացող . տիրացու . եաղըճը :
Դպրատուն .	մէքթէս :
Դպրոց .	}
Դպրութի .	կարդացողուի . քեաթիսլիգ :
Դատիկոն .	տանը զաթը . շահնիշիր :
Դարովել .	քամահրէլ . խրիալամագ :

Եռանգնասեր . }
 Եռանդուն . }
 Եռասպատիկ .
 Եռօրեայ .
 Ետղ .
 Երագ .
 Երագընթաց .
 Երագահան .
 Երաժիշտ .
 Երասայրի .
 Երախան .
 Երախտագէտ .
 Երախտաւոր .
 Երախտիք .
 Երակ .
 Երամ . }
 Երամակ . }
 Երամովին .
 Երանաւէտ .
 Երանգ .
 Երանի .
 Երաշխաւոր .
 Երաշխի առնուլ .
 Երաշտութիւն .
 Երասան . }
 Երասանակ . }
 Երատտ .
 Երբեմն . }
 Երբէք . }
 Երգակցիլ .
 Երգեցիկ .
 Երգիծանել .
 Երգ .
 Երգմնազանց .
 Երգնուլ .
 Երեսմ .
 Երեսայ .
 Երեսայրի .
 Ը Երեկս .
 Երեկորեայ . }
 Երեկորին . }
 Երեկուն . }
 Երեկօթս առնել .
 Երեմեայ .
 Երեսպաշտութի .
 Երեոյթ .
 Երեութանալ .
 Երեքեան . }
 Երեքին . }
 Երեքկին .

Եռացկուն . ջերմեանդ :
 Իրեք զամթ :
 Իրեք օրվան :
 տեղ . եէր :
 շուտ . շուտ . չամիրդ :
 շուտ քաջօղ . չամիկըն :
 Երազը մեկնօղ :
 Երգեցօղ . մուսիքի :
 առջի պտուղ . թուրֆանտայ :
 Հայ ուտօղներու պէօրիկ :
 աղէկուի ճանեցօղ . էյլիկ թանըյան :
 աղէկուի ընօղ :
 աղէկուի . էյլիկ :
 տամար :
 սիւրիւ :
 սիւրիւիլէն :
 էրնէկով լիք . տէօրլէթլի :
 գոյն . ըրէնկ :
 էրնէկ . մութլու :
 քէֆիլ :
 քէֆիլ օրմագ :
 չորութիւն :
 եուլար :
 ճիւմշիւր :
 պազը քէրէ :
 մեկ տեղ երգեկ :
 հանէնտէ :
 գէշ խօսելով սիրար կակծցընել :
 երգիք . տամ :
 երգումը չիսահօղ :
 երգվըննալ :
 Իրեք տարի :
 պղտիկ տղայ . մագարմ :
 տէս Երախայրի :
 Իրիկուան գէմ :
 Իրիկուան :
 Իրիկվան զճնափշ բլլալ :
 Իրեք տարվան . Իւչ երլլեդ .
 հօշ քիշլիք :
 տեսքը . կէօտեքիշ :
 երենալ :
 Իրեքնալ :
 Իրեք զամթ :

Երեկոցուղի .	Իրեք զաթէն ոլորված :
Երեքսասան .	տասվերեք :
Երեց .	մեծ . քահանայ . պէջիւք . քէշիշ :
Երթուակ .	էկող գացող :
առ. Երի .	քովը :
Երիշ .	նեղ ու Երկան կառու :
Երիկամն .	պէօվրէկ :
Երինջ .	կէնճ կով :
Երիվար .	ձի . աթ . պէկիր :
Երիտասարդ .	կտրիճ . տէլի գանջը :
Երիցագոյն .	աւելի մեծ :
Երիւր .	հարուր :
Երկաթի .	երկրթէ . տէմբրտէն :
Երկակի .	երկու զաթ :
Երկայնածիգ .	խիստ երկան :
Երկայնամիտ .	խիստ համբերող :
Երկան .	տէյիբաէն թաշը :
Երկանաքար .	
Երկասիրէլ .	սիրով աշխատել . էօղէնմէք :
Երկարածգէլ .	խիստ ուշացրնէլ :
Երկարէլ .	երկրնցրնէլ :
Երկաքանչիւր .	երկուքնալ . իբիտակ :
ՅԵրկբայս լինէլ .	շիֆէլէնմէք :
Երկբայիլ .	
Երկդիմի .	երկու թարղ :
Երկեակ .	երկուք :
Երկեամ .	երկու տարի :
Երկեմեան .	երկու տարվան :
Երկերիւր .	երկու հարիւր :
Երկեցուցանէլ .	վախցրնէլ :
Երկիրպագանէլ .	գետինը պագնէլ :
Երկիցս .	երկու անգամ :
Երկիւշ .	վախ . գօրգու :
Երկիւղագին .	վախնալու . գօրգուլու .
Երկմիտ .	շիֆէ ունեցող :
Երկմով .	շիֆէի մէջ իյնալ :
Երկնաբերձ .	երկինքը բարձրըցած :
Երկնաճեմ .	երկրնքի միւթալիս :
Երկնային .	
Երկնէլ .	ցաւով ճնանիլ :
Երկնչիլ .	զախնալ :
Երկոսասան .	տասվերկու :
Երկուանալ .	շիֆէի երթալ :
Երկուորեակ .	էքիղ . շիֆտ :
Երկոքեան .	երկուքնալ :
Երկոտ .	վախոտ :
Երկպառակուծիւն .	երկու ֆրիայ ըլլալ :
Երկպանիկ .	երկու զաթ :
Երկսայրի .	երկու դիէն կարօղ :
Երկսայրաբանուի .	թէճնիս սէօղ :

Երկրագործ .	չիփածի . էքինճի :
Երկրաբարչ .	դետինը . քաշկրարվող :
Երկրորդեւ .	նորէն ընեւ :
Երկփեղկեւ .	երկու դի բաժնեւ :
Երկօրեայ .	երկու օրվան :
Երջանիկ .	երանեւի :
Երջանկուծի .	տեօլվէթ . ուղուր :
Երրակի .	իրեք դաթ :
Երրեակ .	իրեք :
Երրորդ .	իւչիւնճիւ :
Երփն .	գոյն . ըրէնկ :
Երփնեքանդ . } Երփն երփն . }	գունըզցուն . ալաճայ :
Եւ արգ .	էյ չիմա :
Եւս քան զւս .	էվէլ էվէլօք :
Եօթնակի .	օխտը անդամ :
Եօթնեակ .	օխտը . շաբաթ մը :

Չ

Օ աղիր . } Չ աղրտի . }	աղտոտ . փխս . մուրտառ :
Չ ածած .	ղաւակ . չօճուգ :
Չ ազատիւ .	բանի մը ետեւ խիտ իյնալ . մոլորիլ :
Չ ահի հարկանիւ .	վախնալ . գօրգմադ :
Չ ազիադիուն .	խախուտ . փոփոխվող :
Չ աժիւղ .	ղէմսիլ :
Չ այրադին .	խիտ սրդողած :
Չ այրագնիլ . } Չ այրանալ . }	սրդողիլ . էսիրմէգ . աղմադ :
Չ այրացուկք . } Չ այրոյթ . }	սրաի այրուք . բարկուի . հըրս :
Չ անտղան .	թիւրլիւ թիւրլիւ :
Չ անազանիւ .	թիւրլիւ թիւրլիւ էթմէք . այրը սէչի էթմէք :
Չ անդակ .	չանկ :
Չ անդել .	շաղվէլ . թրեւ . մէկտեղ խառնեւ :
Չ անդխաւ .	վախնալ . գօրգմադ :
Չ անդուած .	խմորի կամ ուրիշ բանի շաղվածը . կտորը :
Չ անխլաբար . } Չ անխուլ . }	գաղտուկ . կիզլի :
Չ անց առնեւ .	հոգ չտանիլ . թողուլ երթալ :
Չ անդանեւ .	չափը անցնեւ . վեր ելլալ . սխալել :
Չ անցառուծի .	անհոգուի . հաճաթսրղըգ :
Չ աւազու .	կոյր . քէօն :
Չ առածանեւ .	մոլորցընեւ . ծուել . սլարապ հանեւ :
Չ առամեալ .	խոֆած . գլցըլած ալեոր :
Չ առանցեալ .	մոլորած . ցնդած .
Չ առաջեալ . } Չ առաջեօք . }	առջեւ :

Գ առաջինն .
 Գ առ . ՚ի թագի .
 Գ առ . ՚ի վայր .
 Գ առ . ՚ի վեր .
 Գ առ յանցանք .
 Գ ատանել .
 Գ արգանալ .
 Գ արդիս .
 Գ արթնուլ .
 Գ արհուրիլ .
 Գ արմ .
 Գ արմանալ .
 Գ արմանահրաշ .
 Գ արտուղիլ .
 Գ աւելչտարար .
 Գ րազիլ . }
 Գ րազուլ . }
 Գ բոսանք .
 Գ գալ .
 Գ գաճիլ .
 Գ գայարանք .
 Գ գայուն .
 Գ գայուել .
 Գ գաստ .
 Գ գաստանալ .
 Գ գացուցանել .
 Գ գենուլ .
 Գ գեստ .
 Գ գեստաւորել .
 Գ գեսանել .
 Գ գնալ .
 Գ գոշ .
 Գ գուշանալ .
 Գ գօն .
 Գ գօնու թիւն .
 Գ կուցանել .
 Գ կղն .
 Գ կղիկիլ .
 Գ կղծ .
 Գ կղծանիլ . }
 Գ կղծիլ . }
 Գ կողուլ .
 Գ կողուն .
 Գ կուշիլ .
 Գ կղծ .
 Գ կնարան .
 Գ կնուլ .
 Գ կոուն .
 Գ կտեղել .
 Գ կրթ .

առջի բերանը . խիտիտայ :
 դար վար . ուչարում :
 էնիշ :
 դար վեր . եօդուշ :
 խենթուխելառ բան . լաֆ :
 զատել . այլբնագ :
 մեծնալ . առաջ կրթալ :
 հիմակու տունն :
 արթննալ . ջրանմագ :
 խիտ վախնալ . փէք դօրգմագ :
 սոյ . սինսիլէ :
 արթննալ . շաշմագ . մաթ դալմագ :
 խիտ արթննալու . աճայիլ :
 ճամբէ դուրս ելլալ . եաղըլմագ :
 ծիծաղցրնօղ . շէլէլէնկ :
 տաղտաղայ իշինէ կիրմէգ . էյլէնմէգ :
 զէֆք սէֆա . տաղտաղայ :
 խմանալ :
 սլըլաղիկիլ . սլըլըվիլ . սիրտը շարժիլ :
 էգա :
 խմացօղ :
 դուրս վախել :
 խելքը գլուխը . խմաստուն . այլդ :
 խելքը բացուիլ . խելօքնալ :
 խմացրնել . հասկեր վէրմէք :
 հագնիլ . կիլինմէք :
 հագուստ . էսպապ :
 հագցրնել . կիլխիւրմէք :
 գեստիւր զարնել . երէ չարփմագ :
 ժուռ գալ . կեղինմէք :
 սագընան :
 սագընմագ . թէրէնաաղ գըմըլտան մագ :
 խելացի :
 խմաստուի :
 խմացրնել . հասկեր վէրմէք :
 ուտելու խմելու հետ եղօղ . հովարտա :
 գէշ բանի մը տալ զինքը :
 ավրըված :
 ավրըվիլ . բանի մը մէջ ան դիլի ծարը անցնիլ :
 դուրս թագիկիլ . տաշմագ :
 թագիթըփուն . տաշլուն :
 կարճեցրնել . գոցել :
 փիւշմանլըգ :
 մորթելու տեղ :
 մորթել :
 պէօճէկ . սօղլուճան :
 տեղաւորել . եէրլէշափրմէք :
 պէս :

Զերծանիլ . }
 Զերծուլ . }
 Զերծուցանել .
 Զէնք .
 Զի .
 Զի .
 Զիարդ .
 Զիարդեօք .
 Զինակիր .
 Զինարան .
 Զինաւոր . }
 Զինուոր . }
 Զինիլ .
 Զիջանիլ .
 Զիւրովին երթալ .
 Զլանալ .
 Զկէծեցուցանել .
 Զկծիլ .
 Զկնի .
 Զկէտ .
 Զըջալ .
 Զմայլիլ .
 Զմեկին .
 Զմէ .
 Զմոռաւ ածել .
 Զնին .
 Զննել .
 Զնստանիլ .
 Զոհ .
 Զոհել .
 Զոյդ .
 Զով .
 Զովանալ .
 Զոր օրինակ .
 Զուարակ .
 Զուարթ .
 Զուարթանալ .
 Զուարթարար .
 Զուարթուն .
 Զուարձանալ .
 Զուգաթիւ .
 Զուգական .
 Զուգակշիւ .
 Զուգակցել .
 Զուգընթաց .
 Զուգորդ .
 Զուր .
 Զուրիւլ .
 Զտրել .
 Զտեղ .

խալըսիլ . գուրթուլմագ :
 խալըսընել :
 սիւահ :
 զէրէ :
 էնչ :
 էնչպէս :
 աճապ էնչ :
 սիլէհտար :
 ճէսխանէ :
 ճէնկճի . սէյմէն :
 սիւահլանմագ :
 էնջնալ . ցածնալ :
 էնքիր զինքը մեռցընել :
 ուրանալ . էնքեար էթմէք :
 սիրտը կսկըծցընել . աղլըք կարտել :
 սիրտը խըտղեթիլ :
 ետքը :
 ետեէն :
 փիւշման օլմագ :
 մայլիլ . մաթ գալմագ :
 գալէմթըրաշ :
 էնչու :
 մոմոալ :
 նայլըք . քննուի . սէյիր . թէ ֆտիշ :
 սէյիր էթմէք . թէ ֆտիշ էթմէք :
 վար նստիլ . էնջնալ :
 գուրպան :
 գուրպան էթմէք :
 չիֆտ . պարապար :
 սէրին :
 սէրինէնմէք :
 օրինակի համար :
 մողի . թօսուն :
 ուրախ . արթուն . ֆերահ :
 ուրախանալ . բայովիլ :
 ուրախացընող :
 արթուն . հրեշտակ :
 ճիսալ . շաղ օլմագ :
 մէկ համբանք ունող :
 հաստար . ընկեր :
 մէկ ծանրութիւն ունող :
 մէկ տեղ կպցընել :
 մէկ տեղ վազող :
 ընկեր . էլհագ :
 դարտակ . սօշ :
 դողալ :
 դժարը գալ . կիւճէնմէք :
 ըտորկել :

Չ բախնդիր •
 Չ բախորհուրդ •
 Չ բահ •
 Չ բահավառ • }
 Չ բահաւոր • }
 Չ բահեա վարիլ •
 Չ բաշխատ • }
 Չ բաջան • }
 Չ բաւ •
 Չ բաւել •
 Չ բիւլ •
 Չ բարատուի •
 Չ օշաքաղուի •
 Չ օրագլուխ •
 Չ օրաժողով լինիլ •
 Չ օրական •
 Չ օրանալ •
 Չ օրասկես • }
 Չ օրավար • }
 Չ օրավիդն •
 Չ օրել •
 Չ օրեղ •
 Չ օրէն •
 Չ օրու թիւն •

սօշ տեղը վնասող •
 [թեթեւօրիկ • շաշիւն •
 զըրդ •
 զըրդը •
 սպարապ տեղը ետևէն ընկնիլ •
 սպարապ տեղը աշխատող •
 վերջ • սօնդ •
 վերջացրնել •
 զուլոււմ է [մէք • մահըում չըքարմագ •
 Էփարիայ •
 դէշ շահ ընելը • ըրըշված արմատը •
 սէրասքէր •
 զօրք ժողիւլ •
 ճէնկճի •
 ուժ ունեւ •
 սէրասքէր • սէրտար •
 եարտըմ ճը •
 կրնալ • իշխել •
 խիստ ուժով •
 նման • պէս •
 ուժ • դուրս լինիլ •

Է

Է ալ •
 Է գ •
 Է ղի •
 Է ուի •
 Է ջք •
 Է ը աղագաւ •
 Է ը է •

բան սը • շէյ •
 տիշի •
 երբեմն • կեահիճէ •
 բնուի •
 ինջնալը •
 ինչու համար •
 եապանի հայվան •

Ը

Ը զճալի •
 Ը զճակերտել •
 Ը զճալ • }
 Ը զճանալ • }
 Ը զճուի •
 Ը մբերանել •
 Ը մբերել •
 Ը մբիշ • }
 Ը մբշամարտիկ • }
 Ը մբշինել •

վափաղեղի •
 վափաղեղի ըլլալ • ցանկալ •
 վափաղիլ •
 ֆիլաճըրդ • փէշկէշ •
 սպառանձեցընել •
 համբերել •
 փէշկիվան •
 ամուր ծամել •

Ըմբոստ .
 Ըմբոստանալ .
 Ըմբռնել .
 Ըմպել .
 Ըմպելիք .
 Ընդ .
 Ընդարդս :
 Ընդասուն .
 Ընդարձակ .
 Ընդարմանալ .
 Ընդդրկել .
 Ընդդէմ .
 Ընդդիմաբանել .
 Ընդդիմակ .
 Ընդդիմանալ .
 Ընդդուղեալ .
 Ընդդրկար .
 Ընդդրք .
 Ընդէր .
 Ընդհանուր :
 Ընդհատ .
 Ընդհարկանիլ .
 Ընդհուպ .
 Ընդմիջել .
 Ընդոծին .
 Ընդոսնուլ .
 Ընդոսնել .
 Ընդունակ .
 Ընդունայն .
 Ընդունելի .
 Ընդունիլ .
 Ընդվայր .
 Ընդվայրաբան .
 Ընդվայրայած :
 Ընդվզիլ .
 Ընդաթրել .
 Ընթանալ .
 Ընթացք .
 Ընթեանուլ .
 Ընթերակայ .
 Ընթերցասէր .
 Ընթերցուած .
 Ընթրիք .
 Ընծայ .
 Ընկալուլ .
 Ընկենուլ .
 Ընկեր .
 Ընկերակից }
 Ընկեցիկ .
 Ընկիճիլ .

դուխ քաշող . երես վաղող . ասի :
 դուխ քաշել :
 բռնել . իմանալ . թուլթմադ :
 խմել . իչմէք :
 խմելիք :
 հեար . տեղը . ներքեր :
 բնական . զաթը . էօղ :
 տանը մէջ մեծցած . թօյ :
 լան . կէնիչ :
 թմրիլ :
 գիրկը առնել :
 դէմը .
 դէմ խօսիլ .
 դէմ դնող . կնկէլ :
 դէմ դնել . գարշը դօմագ :
 ճէվաճիրով . մարգրտով բանված :
 երկայն ստեն :
 աղիք :
 ինչու համար . նիչին :
 ալէսէվիէ :
 կարրված , պակասած . ֆարղլը :
 զարնրվիլ . դպչիլ :
 մօտէրս :
 կիսել . օրթասընտան պէօլմէք :
 տունը ծնած . հըղմէթբէար . հալայլդ :
 վեր ցաթկել :
 ոտքի տակ առնել :
 գապուլ էտէն . գասորը օլան :
 պարապ . պարապ տեղը . պօշ . պօշ երէ :
 մագպուլ :
 գապուլ էթմէք :
 նաֆիլէ :
 պարապ խօսող . լաֆազան :
 պարապ տեղը քալող . սըլավարայ կէղէն :
 դուխ քաշել . ասի օլմագ .
 ոտքի տակ առնել :
 վազել . գօլմագ :
 վազելը . վարմունքը :
 կարդալ . օգուճագ :
 քովինը . մօտիկը . եանընտաքի :
 կարդալու ետևէ իյնող :
 կարդալու բան :
 իրիկվան կերակուր :
 փէշկէշ :
 գապուլ էտէն :
 ձգել . նետել . պրագմագ . աթմագ :
 այագտաշ :
 ձգած . նետած :
 դէմ կանգնիլ :

Բնկըուզանեւ . }
 Բնկըմեւ .
 Բնկճեւ .
 Բնկողմանիւ . }
 Բնկողմնիւ . }
 Բնկոյզ .
 Բնկրկեւ .
 Բնձեռեւ .
 Բնձիւղ .
 Բնչասեր .
 Բնչացք .
 Բնչաքաղց .
 Բնտանեհաւ .
 Բնտանուի .
 Բնտանի . }
 Բնտեւ . }
 Բնտիր .
 Բնտրեւադոյն .
 Բնտրեւ .
 Բտա .
 Բտերը .

սլաթըրմադ :
 ներքեւը առնեւ . զափթ էթմէք :
 քովընտի սլառկիւ :
 ճէվիղ :
 ոտքի տակ առնեւ . ետ հրեւ . սմբեցընեւ :
 ձեռքը գնեւ . բանի մը վրայ խօսիւ :
 ֆիլիղ :
 ըռզակ ըստակ սիրող :
 սէխ . սլըլըգ :
 ըստրկի վրայ մարող :
 էվտէն օլմադ . սըղլաշմադ :
 սըղլաշմասը :
 էվտէն . սըղ կէօրիւշէն . ալըվան :
 սէշիւմիւ . հալիս . թուաֆի :
 փէք խաս :
 սէշմէք . էյիսինի ալմադ :
 կէօրէ :
 դըսըր :

Թ

Թադուսն .
 Թադուցանեւ .
 Թադիւ .
 Թաթահէրթ .
 Թաթադուն .
 Թաթառ .
 Թաթառեւ .
 Թաթկանաւ .
 Թաթխանձեւ .
 Թաթիւճադին .
 Թաթիւ .
 Թաթարթ .
 Թաթոյկ .
 Թադ .
 Թադանթ .
 Թադեայ .
 Թադէք .
 Թամբ .
 Թան .
 Թանաւ .
 Թանգարան .
 Թանկ . }
 Թանկադին . }
 Թանձր .
 Թանձրախա .

Ծածուկ . կիղլի :
 Ծածուկ սահեւ :
 սահուիւ . Ծածկըլի . կէօրէ կէօրիւնմէմէք :
 ոտքին թաթերը ճըքըված :
 թէփէլամէ :
 հօրթուս :
 թաթիսեւ :
 թուլնաւ . հէլլաք օլմադ :
 ուզելով յոգնեցընեւ :
 խխտ տըրտմալի :
 խխտ տրտմիւ :
 տուղադ :
 տէսալի . քիւփի :
 մահալլէ :
 զար :
 քէէտէն :
 քէէն :
 թնթըուց . լօփէ էթ . էյէր :
 ապուր . չօրպայ :
 թըրճեւ . ըսլատմադ :
 մաւ գօյաճադ կէր :
 սուղ . փահալլը :
 դաթը :
 ըրըդարու . փէք սըգ :

Թանջ .	մայաւրլ :
Թաշկինակ .	մահրամայ :
Թառամիլ .	Թոռմիլ :
Թարգմանել .	Թէրճիւմէ է Թմէք :
Թարթափիլ .	Թարթիւրվիլ :
Թարթել .	աչք դոցել բանալ :
Թարո՛ .	Թաղէ :
Թաւ .	Թանձր . հաստ . գապա :
Թաւալդըր խաղալ .	գէտնի վրայ Թապլարկիլ :
Թաւալիլ .	Թապլարկիլ :
Թաւանալ .	հաստնալ :
Թաւարծի .	հաստ . բրդոտ :
Թափ .	հըզ :
Թափանցել .	մէկ գիէն մէկալ գին անցնիլ :
Թափանցիկ .	լոյսը անցրնօղ :
Թափառ .	տէտիրկին կէզէն :
Թափառական .	
Թափառիլ .	սրլավարայ կէզմէք :
Թափել :	վաթել . ափէն փրցընել :
Թափիչ .	չըրփըճը :
Թափուր .	գատարկ . սօշ :
Թեթեամիտ .	Թեթևօրիկ . հօպույ :
Թելադիր :	բերանը բան դնօղ :
Թելադրել .	խրատ տալ . ֆիթ վէրմէք :
Թերակատար .	կիսկատար :
Թերամոխ .	կարծիք ընել . շիֆէլէնմէք :
Թերաբամեալ .	էյրէթի կեցած :
Թերեհաւաստ .	հաւատքը ստակաս :
Թերեռ .	սփէլքիմ :
Թերթ .	տապաղայ :
Թերի .	ստակաս . էքսիք :
Թերուի .	ստակասի :
Թեակոխել .	Թուքթիլ . ջանալ . մէկ գին ծովի :
Թեարկել .	Թեին տակը առնել . հօգ տանիլ :
Թեաւոր .	Թե ունեցօղ :
Թէքել .	ծուել .
Թզէնի .	ինճիր աղաճը :
Թեպէտ .	ֆարաղը :
Թթենի .	Թութի ծառ :
Թի .	քիւրէկ :
Թիակ .	քիւչիւկ քիւրէկ :
Թիզ .	գարըշ :
Թիթեռն .	քէփէնէկ :
Թիկն .	կոնակ . արգա :
Թիկնամէջ .	քառակը . կոնրկին մէջ տեղը :
Թիկնապահ .	սիլէհասար :
Թիկնաւէտ .	արդալը :
Թիկնոց .	եափուռնայ . եաղմուրուգ :
Թիկուռ շրջել .	կոնակը դարձընել :
Թիւ .	համբանք . տայը :

Թիւն .	զէհեր :
Թիւնաւոր .	զէհերլի :
Թիւր .	ծուռ . էյլի :
Թիւրաթէք .	ծուռ մուռ . կանակը դուրս :
Թիւրիլ .	ծուրիլ :
Թլուատ .	բէլթէկ :
Թլիատեւ .	սիւննէթ էթմէք :
Թխատրթ .	մարմինը սև :
Թխանայ .	սևնայ :
Թխուի .	սևուի :
Թմրկահար .	տավուլճուռ . տայրէճի :
Թմրուկ .	տավուլ . թէֆ :
Թմրիլ .	Թմրիլ . ույուշմագ . հէրեան օլմագ :
Թմրիլ .	
Թնդիւն .	Թնտայր :
Թշնամանէլ .	նախատեւ . չախել . սիթէմ վէրմէք :
Թշնամանք .	նախատինք . սիթէմ :
Թշնամի .	սիւշման :
Թշուատ .	խեղճ . սէֆիլ . նիւսիւտէթ :
Թշուատական .	
Թոթով .	լեղուն ծանր . բէրէ :
Թոթովախօս .	
Թոթովէլ .	բէլթէկ սէօլէմէք :
Թոյլ .	թուլ . կէվէք :
Թոյն .	զէհեր :
Թոշակ .	ճամիու կերտուր . էօլէֆէ :
Թոպէլ .	ծեծել :
Թովէլ .	սլիւյիւլէմէդ :
Թովլուի .	սլիւյիւլիւլուգ :
Թորել .	դուրս վաղել :
Թուարան .	էհլի բագամ :
Թուել .	համրել . սայմագ :
Թուզ .	ինճիր :
Թուի .	կերևնայ :
Թուիս .	սև . դարս :
Թումիք .	բարձրըցուցած տեղեր :
Թունաւոր .	զէհերլի :
Թուվ .	ցած ծառ :
Թոք .	ճիւր :
Թոխիք .	Թոչիլ :
Թոչուն .	դուլ :
Թրմէլ .	Թրջ գնէլ :
Թօթափել .	Թոթվէլ . տարտընէլ . սիւքմէք :

Չահահոտ .

Չահր .

Չահ .

Չամադիր լինիլ . }
 Չամագրեւ . }

Չաման լինել .

Չամանակ .

Չամանակակէտ .

Չամանել .

Չամավաճառ .

Չամացոյց .

Չայթփեւ .

Չայո .

Չանդ .

Չանիք .

Չանտ .

Չանտաժուտ .

Չանտախտ . }
 Չանտամահ . }

Չապաւէն .

Չառանդ .

Չառանդակալ . }
 Չառանդորդ . }

Չժմակ . }
 Չժմունք . }

Չիւր .

Չիւրաժիր .

Չլատ .

Չխտել .

Չողով .

Չողովել .

Չողովեալ .

Չողովդանոց .

Չոյժ .

Չուժալ . }
 Չուժել . }

Չուժիկալ .

Չալիտ .

Չալտիլ .

Չալրհիլ .

Չտեւ .

Չրադուխ . }
 Չրաջան . }

գէշ հոտող . դողմուշ :

չիղբէֆ . կէրիլ :

սահաթ :

Չամանակ դնել :

հասնիլ :

ատեն . դաման . վազլթ :

մէօհլէթ :

հասնիլ . եէթիշմէք :

ատենը պարսպ անցընող :

սահաթ :

փխեւել :

դայալդ . սարփ եէր :

փաս :

դազանի տկոայ :

խիտ գէշ . թիրեաքի . զէհիր զըզլոք :

խիտ չար :

մահ . թալուն . իւսուրճադ :

զինճէֆ . շէրխտ :

մէրասօր :

մէրասօր :

ջուրի մէջ եղած որդեր :

արի . տինճ . համարաթ :

խիտ արի :

բոնող . նէքէս :

ուրանալ . ինքեար եթմէք :

ճիւսհիւր :

ժողիւլ . թօփլամաք :

ժողիւլու տեղ :

սինօփալ :

համբերուի . սապր :

համբերել . գիմանալ :

համբերող . սաք սահօղ :

քթին տակէն ծիծաղ :

քթին տակէն ծիծաղիլ :

արսըզլանմադ .

աղաչեւէն ձանձրացընել :

դայրեթլի . համարաթ :

Ի

Ի րացեաց .	Հեռու . զտա :
Ի րացուստ .	Հեռավանց :
Իբր .	սկէս :
Իբրև .	սկէս . երբոր .
Իբր զի .	կեցյա . սանբի :
Իգական .	կնիկան միւթալիս :
Իժ .	էնկերէկ երլանը :
Իզձ .	փափագ . արզու :
Իմատ .	բանին միտքը :
Իմատասեր .	փրկստօյն :
Իմատասիրել .	մէկ բանէն մէկալ բանը խմանալ . դանալ :
Իմատուծի .	խելք :
Իմատուն .	խելացի :
Իմացական .	խելքի միւթալիս :
Իմացուած .	բանին միտքը :
Ի միտին .	մէկ տեղ :
Իմն .	բան մը :
Ի նանիր .	պարտալ տեղը . նաֆիլէ :
Ի ներքոյ .	ներքէլ :
Ի ներքուստ .	ներքէէն . տակէն :
Ի ներքս .	ներսը :
Ինձ .	դափլան :
Իննեակ .	} Խնը :
Իններեակ .	
Իննուսասն .	Խնուսասը :
Ինչ .	բան մը :
Ինչք .	ըռզակ . մալ . մէլալ :
Ինքնագլուխ .	Խնքիր դլետն :
Ինքնակալ .	մեծ թագաւոր . փատլչահ :
Ինքնին .	Խնքիրմէ :
Իշխանուի .	Հիւքմ . Հէօքիւմտարըդ :
Իշխել .	Հիւքմ էթմէդ :
Իջւական .	} դօնագ . հան :
Իջնան .	
Իջուցանել .	Խնջլցընել :
Իակ .	անճագ :
Իակապէս .	ըզորդ որ . կերչէքտէն :
Իակ արդ .	հիմա . տէյիմաի :
Իակ և իակ .	} շուտ մը . անխտէ :
Իակոյն .	
Իակուի .	Ճմարտուի :
Իպառ .	Խնչլան ետքը . սօնընունատագ :
Ի վաղուց .	շատոնցմընէ . չօքսան սկզբի :
Իբ .	բան . շէյ :
Իրադէտ .	} բանին տեղեակ եղօղ . վուդուֆ :
Իրադդած .	
Իրազեկ .	

Իրանք .
 Իրաւադէտ .
 Իրաւադատ .
 Իրաւախոհ լինել .
 Իրաւարար .
 Իրաւացի .
 Իրաւունք .
 Իցէ՞ թէ .
 Իւ՞ իւրիք .
 Իւզ .
 Իւր .
 Իւրացանջիւր .
 Իւրովի .
 Ի քիթի մէջ ակնն .

կէօվտէ :
 ֆէթվածը :
 արդար դատաստան կարող :
 ուղղամտ . սուլֆ օլմադ :
 հաբմ :
 արդար . շէրի :
 հադ :
 բլար որ . օլա քի :
 ինչ բանով :
 եղ . եաղ :
 իրենք :
 ամեն մէկը . հէր պիրիսի :
 ինքիրմէ . քէնտի քէնտի :
 աչք դոցել բանալինի . օ տահաթ :

Լ

Լ ալուն . }
 Լ ալօնք . }
 Լ ախտ .
 Լ այնպիսի .
 Լ այնաձիգ .
 Լ անջատանակ :
 Լ անջք .
 Լ ապտեր .
 Լ աստ . }
 Լ աստափայտ . }
 Լ ար .
 Լ արարաժին .
 Լ արել .
 Լ աւ .
 Լ ակազոյն .
 Լ արգ .
 Լ էղուագար .
 Լ էղուակ .
 Լ էղուլ .
 Լ էղակ .
 Լ էշկ . }
 Լ էաշկ . }
 Լ էոնադաշտակ :
 Լ էոնտն .
 Լ էսուլ .
 Լ էրդացաւ .
 Լ էրի .
 Լ էգէօն .
 Լ իալիք .
 Լ իակատար .
 Լ իսաձեռն .
 Լ իսպատար .

լաց . որք :
 թօփուղ :
 պիւրիք եայ :
 լանուարձակ :
 կրծկալ . սինէպէնտ :
 կուրծք . կէօքս :
 ֆէնէր :
 սալ . քէլէկ :
 չուան . սիճիմ :
 բաժնօղ չուան . շափուլ :
 ձիգընել . դուրմադ :
 սղէկ . էյի :
 խիստ աղէկ . փէք էյի :
 ճիւրին սևուցը :
 լեզուին արվօղ . գէշ բերան :
 պղտիկ լեզու :
 լղել . եալամագ :
 չիվետ :
 թիւյսիւղ :
 լեռան վրայի դաշտ . օվայ :
 լեռան էթէկը :
 ճղմէլ . էղմէք :
 բարակ ցաւ . վէրէմ :
 թիւյսիւղ :
 պէօլիւկ . ճիւմհիւր :
 լեփ լեցուն :
 լըս ընան :
 ճէօմէրտ :
 խիստ լեցուն :

Լիզանել .	լիւլ :
Լիզաթինջ առնել .	լիւլով ջնջել :
Լիճ .	կէօլ :
Լինիլ .	լլալ . օլմադ :
Լիով .	սիր թամամ :
Լիսեռն .	սայլ սեռ :
Լիր .	լեցուն :
Լիրր .	երեսի ջուր չունող . արարդ . էտէփսիդ :
Լլիկ .	խիստ չարչրիկ .
Լճակ .	սօյունտուրադ :
Լճակ կըսոյ .	թէրադի . գանդար :
Լճակից .	ընկեր :
Լճել .	սպարսպար գօշտուրմադ .
Լճորդել .	
Լիտի .	աներես . էտէփսիդ :
Լճակ .	քիւլիւկ կէօլ :
Լիուլ .	լեցրնել :
Լոկ .	սալթ :
Լոնայ .	մանկըր :
Լոնայափոխ .	սարրաֆ :
Լոյծ .	արձակ . թուլ . ջրջրիտո :
Լոսել .	չգմել .
Լոր .	պլարըրճն .
Լորամարդի .	
Լորձունք .	բերնի շողք :
Լու .	փիրէ :
Լու լինիլ .	չաւ օլմադ :
Լուալք .	չիրէֆ :
Լուացարան .	լուացվելու տեղ :
Լու ի լու .	ամմէնուն (զուրջելը) :
Լուծ .	սօյունտուրադ . սիր լիֆա . իւք :
Լուծանել .	արձրիկ . թուլընել . հասլել :
Լուղալ .	լողալ . իւղմէք :
Լուղորդ .	սալկըճ :
Լուս .	մունճ . սուս :
Լուսաճեմ .	լուսաւոր :
Լուսանշոյլ .	
Լուսատարր .	
Լուսափայլ .	լուսընկայ . այ :
Լուսին .	
Լուսինեակ .	սիւլալիւլ :
Լուսնոս .	թուլթարըր . սարալը :
Լուտալ .	գէշ խօսիլ :
Լուր .	հասկեր :
Լուրջ .	արթուն . աչքը բայ . այլդ . աչքիկէօլ :
Լուցիկ .	բանկընելու բան . դալ :
Լուցիկի .	
Լուլ .	մունճ կենալ . սուս օլմադ :
Լուլեայն .	կամացուկ . դաղտուկ . սուս փուս :
Լուրիկ .	ձան լիհանօղ . սէսիդ :

Լ սեփի լինիլ .
 Լ սեփիք .
 Լ սողու ի .
 Լ քանալ .
 Լ քենի .
 Լ քու մն .
 Լ քմանալ .
 Լ քմտու ի .
 Լ քուս .
 Լ քանեղ .
 Լ քանիլ .
 Լ օգիկ .

լսուիլ . խապուլ ըլլալ :
 ականճ . դուլագ :
 լսելը . հնադանդու ի :
 լմնալ . թամամ օրմագ :
 աներես . էտէփսիլ :
 լմնալը :
 այլք օլմագ :
 արթուն կամ ուրախ ըլլալը :
 կէօզճիւ . չաշուս :
 վար թողուլ . երեսէ ձգել :
 սիրտը կտորիլ . ուժէ թափիլ :
 վրայի չուխս . քերածէ . մալու թէ :

Խ

Խաժամուժ .
 Խալամ .
 Խախացոյ .
 Խածատեղ .
 Խակ .
 Խահանոց .
 Խահարար :
 Խահըն .
 Խաղք գետոց .
 Խաղալ .
 Խաղալիկ .
 Խաղախորդ .
 Խաղալուէտ .
 Խաղաւարտ .
 Խամրանալ .
 Խայթեղ .
 Խայծ .
 Խայտ .
 Խայտախարիւ .
 Խայտաճամուկ .
 Խայտալ .
 Խայրիք .
 Խան .
 Խանգարել .
 Խանդ .
 Խանդալ .
 Խանդակաթ .
 Խանդաղատիլ .
 Խանձատեղ .
 Խանձարուր .
 Խաչն .
 Խաչնադարման .
 Խաչնդեղ .
 Խաչախառ .

խառնիխուսն . ասուրճուսուր :
 խու , ձիու դուխ :
 ստամոքսին կծիկը :
 խածնեղ . ըսրմագ :
 չիհասած . խաժ :
 մուժվագ :
 աչճի :
 խանկրել . աւրել .
 ջուրի քով ցած տեղերը :
 խաղալ . առաջ երթալ :
 խաղիլիք . օյունձագ :
 կաշի բանօղ . ըսարիօղ . թասագ :
 խիտ խաղաղ :
 կոծիծ . չըպան . սիվիլճիք :
 ալրիլ :
 կճել . սօգմագ :
 խօռուխին ալաճայ ըյնիլը . եէմ ձկան միան :
 խառուտիկ . ալաճայ :
 ճիսալ . խնտալէն վեր վեր լինալ :
 նոր հասած պողընէր :
 սինի . պիւլիւք թէփսի :
 ալրել :
 սէփտայ . հալէս :
 նախանձիլ :
 սիրով վառած :
 խիտ սիրել . դուժ չարժիլ :
 խանձեղ . երեղ միկեղ :
 պաղըրտագ :
 ոչխրընէր :
 ոչխար պահօղ :
 ըրալէնտ :
 չահանօղ . ըստաղօղ :

խառնակ .
 խառնաղանջ . }
 խառնիճաղանճ . }
 խարազան .
 խարաղն .
 խարան .
 խարանն արկանեւ .
 խարբալեւ .
 խարդախ .
 խարդաւանեւ .
 խարեւ .
 խարխախ .
 խարխափեւ .
 խարոյկ .
 խարտնաչ .
 խարտոց .
 խաւարաղղած .
 խաւարարդեւ .
 խաւարին . }
 խաւարչափն . }
 խաւարոտ .
 խափանեւ .
 խեթիկեւ .
 խելաղարիւ .
 խելամուտ .
 խելայեղ .
 խելայնորիւ .
 խեղ .
 խեղաթիւր .
 խեղդամահ .
 խեղկատակ .
 խենեշ .
 խեշերանք .
 խեն .
 խերեւշ .
 խեղբեկադոյն .
 խեցեմերթ .
 խեցի .
 խղեւ .
 խղբատեւ .
 խէթ .
 խէժ .
 խէչ . }
 խէչակ . }
 խթան .
 խթեւ .
 խժդժադոյն .
 խիդախեւ .
 խիթ .
 խիթաւ .

խառնած . խառնափնդոր :
 ապուր ճուպուր . դարմագարը :
 գամբը :
 խարար :
 երած տեղը . եագր :
 տաք երկր[ծով երեւ :
 մաղեւ :
 չիլլեպաղ . պղղղղճը :
 խարեւ . դլրղընեւ . ֆէնտ էթմէք :
 երկր[ծով երեւ :
 նաւու երկաթ . չէնկէլ :
 երեքակելով քալեւ .
 քէօղ .
 դուսրալ :
 էլէ :
 մ[ծով պատած :
 խաւարի մէջ մնացած :
 խաւարով փաթ[ծած . մուծ :
 կանանչեղէն . զալլալոված :
 չիթողոււ . արդեւլեւ . պաթալէթմէք :
 կօտոչով չրեւ . պույնուղուլան վուրմագ :
 խենթեւալ . չըլորմագ :
 խելք հասընօղ . ֆարկընա վարան :
 թեթեւօրիկ . հօղպա :
 խելքը թուչիլ . խելըրուիլ :
 սագատ :
 ծուռ մուռ :
 խղղրվելով մեռած :
 հաշմէր . թաղիթճի :
 էտէփոխ տիւղէն վերէն :
 կըճնսնէր :
 եարամաղ :
 կաշիե ըստակ :
 խիսա կոսլիտ . փէք գասպայ :
 կեղև ունօղ կենդանի :
 չանաղ չէօմլէկ . թօսպաղը , միտեա գասպուղու :
 կարեւ . փետտեւ . դօփալմագ :
 միսը բղբքտեւ :
 արդեւ . ռիս . քէն :
 զամգ :
 տայագ :
 մօտոււ :
 մշտեւ . խոթեւ :
 խիսա կոսլիտ . եօնղուն :
 չըգըն էթմէք :
 խաստուկ . սանճը :
 վախնալ . կասկածիլ :

Խիղբ .
 Խիղճ .
 Խիճ .
 Խինձ .
 Խիտ .
 Խիւս .
 Խիէլ .
 Խլուրդ .
 Խլլաթիլ .
 Խինջալ .
 Խխուճջն .
 Խծուծ .
 Խղխայթ .
 Խղճէլ .
 Խճողէլ .
 Խմբաւորել .
 Խմոր .
 Խնամ .
 Խնամածու . }
 Խնամակալ . }
 Խնամակալէլ . }
 Խնամարկել . }
 Խնամել . }
 Խնայել . }
 Խնդալ . }
 Խնդամոխլ . }
 Խնդիր .
 Խնդրակ .
 Խնդրել .
 Խնծղալ .
 Խնկարկել . }
 Խնկաւորել . }
 Խնճոյք .
 Խնուլ .
 Խշտի .
 Խողարած .
 Խողենի .
 Խողք .
 Խոժուիլ .
 Խոխոմ .
 Խոխոջանք .
 Խոկալ .
 Խոհական .
 Խոհակեր .
 Խոհանոց . }
 Խոհարան . }
 Խոհարար .
 Խոհեմ .
 Խոհեր ,
 Խողխողէլ .

ճանկ . փենչէ . ասոյ ֆիլիղի :
 Խղճմասնք ,
 մօլօղ :
 դոխուգ . պուճագ :
 սըգ :
 Խաւիծ . մալէզ :
 արմատէն հանել . փրցընել :
 եկր սըչանը :
 կամայուկ մը շարժիլ . գըլլտանմագ :
 ձիուն ճան հանելը . քիշնէմէք :
 դասպուգլու պէճճէկէր :
 Խւթիլիլիլ :
 Եարային փթթիլն ու Թարխտիլը :
 Խղճմասնք ընել :
 Թիւել . Խիտ լեցընել :
 մէկ տեղ ժողվել :
 մայա . համուր :
 հոգ . պէտ . Թիմար :
 հոգացօղ . Թիմար էտէն :
 հոգ տանիլ . Թիմար էձմէք . գայլբմագ :
 Խղճալ :
 ուրախ ըլլալ . շողանմագ :
 աղաչանք , Ետէն իյնալը . տիլէկ :
 փնտառօղ . Թէֆտիլըճի :
 Թաղել . աղաչել . տիլէմէք :
 ճխալ . շաղ օլմագ :
 Խոճնի ծխել :
 հարկինք . ղիաֆէթ . տէրնէք :
 դոցել . ադամագ :
 բուն . Եաթագ . Եուվա :
 Խող արծօղ :
 Խողու միա . սոմուկ էթիլ :
 Խուլ . ուս :
 Ժանիք ընել . կիւճէնմէք :
 ձոր . տէրէ :
 վազուկ ջուրի ճան :
 մտածել . տիւշիւնմէք :
 աղէկ մտածօղ . աքրլտանէ :
 աշճի .
 մուլթվագ :
 աշճի :
 Խելացի . քեամիլ :
 ցիխ . չամուր . կէրիկ :
 սրով սպաննել . մորթիլ :

խողովակ .	քիւնկ . օլուգ . սու եօլու :
խոյ .	քօջ :
խոյանալ .	տիւր սալ էթմէք :
խոյզ .	քնարուէլը . թէփտիլ :
խոյլ .	ուս :
խոյս տալ .	կըրդէլ . սավուշմաք :
խոյր .	դլուխ գնելու բան :
խոնարհիլ .	խոնարհ բլլալ . ծախլ . ցածնալ :
խոնու .	թայ . նէմ :
խոնջիլ .	յոգնիլ . եօրուլմաք :
խոշամանգանք .	տանջանք . խակէնճէ :
խոշ .	արդէլք . էնկէլ . քէօնտէլէ :
խոսան .	փշոտ ու կոշտ երկիր . չէօլ . խարասայ :
խոսոչ .	դոզուգ :
խոտարուտ .	խոտ ուտելով ապրող :
խոտաճարակ .	
խոտան .	ցած . բանի մը չաժօղ :
խոտել .	բանի մը չխնայել :
խոտոր .	ծուս . մնորած :
խոտորիլ .	ճամկէն ելլալ . սափմաք :
խոտորնակ .	ծուս . եամիտուրի :
խոր .	խորունկ . տէրին .
խորագէտ .	չատգէտ . աչքը բաց :
խորամանկ .	ստտանայ մարդ . վէլէտիղնայ :
խորան .	խորան . չատրր :
խորանարդ .	տէօրթ քէօշէ :
խորափիտ .	դոզուգ . մաղարայ :
խորդ .	հարար :
խորել .	խորունկցընել . գողնալ :
խորիս .	կիւմէճ սլալը :
խորիս .	օձու շապիկ :
խորխորատ .	խորունկ փոս . չուգուր :
խորհիլ .	մտածել . տիւշիւնմէք :
խորհուրդ .	միւշալէրէ . սրս :
խորշ .	պուճագ . քէօշէ . հիւճիւրէ :
խորշակ .	սամ էէլի :
խորշիլ .	մէկ դի կենալ . հեռընալ . կէրի սուրմաք :
խորշովիլ .	կարնջմախլ . թորմիլ :
խորովէլ .	խորովել . քէսպապ էթմէք :
խորովիք .	խորունկ փոս . դօզուգ :
խորասկէլ .	կոտորակ :
խորափկ .	աղնիւ կերակուր :
խոցոտել .	աս դիս ան դին խոցել . եարտ փէրէ էթմէք :
խուել .	զուլում էթմէք :
խութ .	արդէլք . քէօնտէլէ :
խուժագուժ .	լէննցիլ . կոպիտ . բարբարոս . խորեատ :
խուժան .	հալգ . տաղասողայ :
խուխ .	պակիամ :
խուղ .	օտայ :
խուճապիլ .	զէնկը թոչիլ . ափալ թափալ քալմաք :

Խումբ .
 Խուռն ինչ .
 Խուռն .
 Խուռսափել . }
 Խուռեղ . }
 Խուրձ .
 Խուց .
 Խութի .
 Խոխ .
 Խոնեղ .
 Խոռովել .
 Խոտագոյն .
 Խոտասարանոց .
 Խոտասարտ .
 Խոտիւ .
 Խոտանալ .
 Խոտիբ .
 Խոտղեղ .
 Խոտրեղ .
 Խոտրոց .
 Խրախանալ .
 Խրախճան .
 Խրախոյս .
 Խրախուսել .
 Խրամ .
 Խրամատեղ .
 Խրասատու .
 Խրացք .
 Խրթ ին .
 Խրթնանալ .
 Խրիւ .
 Խրճիթ .
 Խրոխտ .
 Խրանուղ .
 Խցանեղ .
 Խփեղ .
 Խօթ .
 Խօթամիտ .
 Խօլական .

ժողով . սիւրիւ :
 քիչ մը . ճիղճիճէ :
 սըգ . ըրըհարմ .
 մէկ գի քաշվիւ . սիվիշմէք . սափնաք :
 տէստէ . տէմէթ :
 օտա :
 սասան տէմիբի :
 չալը չըռփը :
 ինճաղընճ ժողվէլ :
 ներքե վրայընեղ վէլվէլէ չքարմաք :
 խխտ ամուր . դժար :
 լնասաճը . նագս :
 քար սիրտ . մտիկ չընօղ . զալըմ :
 խխտ ուժով . զօրուլան . սէրթ լիլիէն :
 լծանճրընալ . սըգլաշմաք :
 այլը սէչի :
 խողըտեղ :
 զատեղ . այլը սէչի էթմէք :
 մէջ ըյնօղ . պէօլմէ :
 ուրախանալ :
 մեծ հարկիք . զիաֆէթ . մէճլիս :
 յորդորանք . սիրտ սալը :
 սիրտ տալ :
 ճղքած տեղ . փոս . հէնտեկ :
 պատուել . խոռեղ . պէօլմէք :
 խրատ տրվօղ . նատահաթ վէրէն :
 տրեխի . չարբի կապ :
 չէթին :
 խրթին ըլլալ . մթննալ :
 ցամաքը զարնըվիւ . չամուրա սափլանմաք :
 գօլիվա :
 քիթը մեծ . հպարտ . փերվասըղ . եավուղ :
 իւրքմէք :
 խփեղ . լծքամաք :
 գոցեղ . գափամաք :
 հիւանդ :
 խեղքը նօսր . շտիլըն :
 խենթեցընօղ :

Ծ

() ադ .
 Ծագիւ .
 Ծախք .
 Ծախեղ .
 Ծածանիւ .
 Ծածկադէտ .
 Ծածկոյթ .

ծարր . ճոթը . ուճ . սօնղ :
 ծաթիւ . բուսնիւ . տօղմաք :
 հարճ . մասրաֆի :
 հատցընեղ . թէլէֆ էթմէք . հարճ էթմէք :
 ծովուն երեսը երեքաղիլի :
 ծածուղը գիտցօղ :
 ծածկոց . էօրթիւ :

Ծակոտկէն .	ծակծրկած :
Ծաղկաբաղ առնել .	հատէ հուտէ ժողվել :
Ծաղկիկ այլայլ .	մաղէրը ճեւղիկիկ :
Ծաղը առնել .	մասկարա էթմէք :
Ծաղրածու .	ծիծաղընող . շէլէլէնիկ . հալմէր :
Ծամակալ .	սաչ պաղը :
Ծամելիք .	շէնյէ :
Ծայրագոյն .	խիստ գերազանց . վեճք պասկըն :
Ծայրալիւր .	խիստ լեցուն :
Ծայրատել .	ծարէրը կտրել :
Ծանակել .	թագլիթ էթմէք . մասկարայ էթմէք :
Ծանծաղ .	սրղ :
Ծանծաղամիտ .	ժիժիկ . խելքը նօսր . դէվղէք . հօպպս :
Ծանունս .	կիւճիւլէն :
Ծանրագին .	սուղ . վահալը :
Ծանրալուր .	ականճը ծանր . մտիկ չիգնող :
Ծանրադատումն լինել .	խիստ սրգողիլ :
Ծանօթ .	ճանչվոր . աշնայ :
Ծանօթուի .	ճանչվորուի . անդէկուի . վուգուֆլուք :
Ծառախիտ .	սրխ ծառէր :
Ծառայարար .	ծառայի պէս :
Ծառատունկ .	տնկած ծառէր :
Ծասքել .	ծամել . չէյնէմէք :
Ծարաւուտ .	ծարվըցած չոր երկիր . գրած :
Ծարիւր . }	սիւրմէ :
Ծարցըր . }	եայըմաք :
Ծաւալել :	ծերերու մէնծերու ժողով :
Ծերակոյտ .	ծեր . հալոր . էհտիար . գօճաման :
Ծերուհի .	ծակ . գօվուգ :
Ծերպ .	սրվայ :
Ծեփ .	ծուել :
Ծեքել .	արարողուի . տտէթ :
Ծէս .	ծիրանի գօտի . էլէյիմ սաղմա :
Ծիծառն . }	զըլըանկըճ :
Ծիծեռն . }	ցորենի , գարիլի խալէմ :
Ծփղ .	սերչէ :
Ծիտ .	չըզկը :
Ծիւր .	զէրտալի . դայըսը :
Ծիւրանի .	կարմիր հագված :
Ծիւրանաղղեաց .	հալիլ մաշիլ :
Ծիւրիլ .	պուհուր :
Ծիւնեղի .	օճադ :
Ծիսնէլոյղ .	բիւքիւլտ :
Ծծումբ .	սրչայ վարմադ :
Ծկոյթ .	րէզէ :
Ծղինի .	չուք տեղ :
Ծմակ .	ճաղիլ . մաշիլ :
Ծնդիլ .	գուչ գօնմաղ :
Ծներեկ .	

Ծնողագրութ .
 Ծնուցիչ .
 Ծնօտ .
 Ծոյլ .
 Ծոս .
 Ծովածոց .
 Ծովակ .
 Ծովակուր . }
 Ծովասոյղ . }
 Ծովակն . }
 Ծովեղբ . }
 Ծորիչ .
 Ծործոր .
 Ծուլանակ .
 Ծուռն .
 Ծպտիլ .
 Ծրար .
 Ծփալ .
 Ծփանք .

Ծնողաց պէս դու թ ունօղ :
 դայեկ :
 շէնեէ :
 թէմպէլ :
 փիւսկիւլ . սաչաք :
 քէօրփէղ :
 սղափ ծով :
 ծովը ընկած . խղղըված :
 ծովու քէնար . գըյը :
 վազել :
 ըննէրու մէջ սղտիկ ձորէր :
 ծոյլ ըլլալ . թէմպէլէնմէք :
 ծուռն . տիղ :
 թէպտիլ օլմագ :
 կատոց . չքքըն . եռմագ :
 տախալանմագ :
 չալքանթը :

Կ

Կադ .
 Կաղցուրեւ .
 Կաղճ .
 Կաղմէլ .
 Կաթիլ .
 Կաթնասուն .
 Կաթոպին .
 Կաթսայ .
 Կալ .
 Կալ . (բայ) .
 Կալանաւոր .
 Կալանք .
 Կալնուլ .
 Կալտի .
 Կալուածք .
 Կախաղան .
 Կախարդասար .
 Կական .
 Կակալ .
 Կահ .
 Կաղ .
 Կաղամբ .
 Կաղին .
 Կաճառ .
 Կաճ .
 Կամաղիւտ . }
 Կամակատար . }
 Կամակար . }

կախ . դավկա :
 ամրցրնել . ուժովցրնել :
 դուրուրու . տիղկիւն :
 շինել . շտիրուտել . տիղմէք :
 պուտ տը . տամլայ :
 կաթով մեծցած :
 տիրով վառված :
 խալկին . թէնճիթէ . դաղան :
 կալ . հարման :
 կենալ . կանկ առնել :
 բռնըված :
 հափա :
 բռնել . թու թմագ :
 կալի մէջ աշխատող :
 միւլք . ագարէթ :
 կախելու փատր . տար աղածը :
 կախարդնէրու գլուխ :
 հէնկետակ . էօքիւրէօքիւր աղամար :
 կէլինճիկ չիէլի . լալէ :
 թէճէ միլէթ . դափղաճագ :
 թօփալ :
 լահանայ :
 ֆընտրդ :
 ժողով . ճիւմհիւր :
 էայ , էախօտ :
 կամբը կատարող :
 յօժար . ինքիմէ ուղող :

Կամակոր .	խնամճը . նազս :
Կամայ ե ախամայ .	ուղէ շուղէ . խաէր խաէմէղ :
Կամար .	քէմէր :
Կամլլ .	ուղենալ . խաէմէք :
Կամնվին .	իր կամբովը :
Կայան .	կենալու սեղ :
Կայլծեղ .	խնապով ցամկեղ :
Կայլակ .	տամլայ :
Կայծ .	գըվըլճըմ :
Կայծակն .	երլարբրմ :
Կայմ .	սէրէն տիրէի :
Կայցր .	մեծ թագաւոր . փափշահ :
Կայտառ .	աղէկուկ . լուսերես . ջուրի մէջ եղած որդ :
Կայտաւլ .	ճխալով խաղալ . ջուրի մէջ ցամկուտեղ :
Կանամբի .	կեիկ ունող :
Կանգնեղ .	կեցընեղ :
Կանդուն .	արշըն :
Կանեփ .	քէնտիր :
Կանթ .	սպողի կամ տերեւի կոթ :
Կանթեղ .	գանտիլ :
Կանխաղէտ .	առաջուց գիացող :
Կանխահաս .	թուրփանտա :
Կանխաւ .	կանուխ . առաջուցմէ :
Կանխեղ .	կանուխ շարթիլ . տավրանմագ :
Կաշառ .	ուսուտաիէթ :
Կաշկանդեղ .	չորս գիէն կապեղ . գրողվըագ սպալամնք :
Կաշաղակ .	սագսրղան :
Կապանք .	կապ . նեղ անցք . սողաղ . տէրպէնտ :
Կապար .	գուրշուն :
Կապարճը .	թէրքէշ :
Կապերտ .	կամա . քիլմ :
Կապիկ .	մայմուն :
Կապուտ Կողոպուտ .	կալմա . քէլէփիր :
Կապտեղ .	թալեղ :
Կառավարեղ .	արասրայ սիւրմէք . խտարէ էթմէք :
Կառափեղ .	գլուխը կտրեղ :
Կառուցանեղ .	շինեղ . ամուր կեցընեղ :
Կառք .	արասպա . դօշու :
Կասկածիլ .	շիֆէլէնմէք :
Կատակ .	մասկարայ . թագլէթ . շադա :
Կատակեղ .	ծաղը ընեղ . մասկարայ էթմէք :
Կատակերգու .	բամադառակ . շագաճը . հաշմէր :
Կատար .	գլուխ . ծար . թէփէ . սօնղ :
Կատարած .	վերջ . սօնղ :
Կատարեղ .	լմնցընեղ . գլուխ հանեղ . թէքթիլ էթմէք :
Կարապետ .	շաթըր . դլավուղ :
Կարաս .	քիւփ :
Կարասի .	գապգաճագ . էշեա :
Կարաւան .	քէվլան :
Կարպ .	սրայ . փայէ :

Կարգագրել .	}	տեղնխտեղը գնել . տիւղէթմէք :
Կարգաւորել .		ցաւակից :
Կարգել .		խիստ խոցված . ետրտ փէրէ :
Կարեկից .		Հարկաւոր . իհիթիլալը :
Կարեվէր .		օլթա :
Կարևոր .		խիստ . փէք :
Կարթ .		ադրէս :
Կարի .		սխտանաւորուի :
Կարիճ .		քաշվիլ . բոնրվիլ . գրտ գրվաղ . օլմաք :
Կարիք .		քեահի . և անոր նման խմորեղէն :
Կարկամիլ .		չաղազան :
Կարկանդակ .		դէզ . երկրնթը :
Կարկաջահոսանք .		երկրննալ . առաջ երթալ :
Կարկառ .		կարկըտել :
Կարկառիլ .		պապանծեցընել :
Կարկատել .		փէրկէլ :
Կարկել .		աօլու :
Կարկին .		պօլը կարճ . պօտուր :
Կարկուտ .		սապըրսրղ . թիրեւքի :
Կարճահասակ .		կարճ . դրաս :
Կարճամիտ .		կարճրկեկ . մուգթասար :
Կարճառօտ .		պալթայ :
Կարճի կարճոյ .		կենարու տեղ . հանդէս . ալայ . զիննեդ :
Կացին .		կեցընել :
Կացուրդ .		չեօմէքճի . քիրէմիաճի :
Կացուցանել .		կաւէ շինած . չանազ չեօմէկ :
Կաւազործ .		խուփ . գափաղ :
Կաւակերտ .		խփել . դոցել . գափանաք :
Կափարիչ .		պար բռնել . հօրտ թէփմէք :
Կափուցանել .		ասրիլ . եաչանաք :
Կաբաւել .		խոց . չրպան . եարայ :
Կեղ .		լեկիլիլի . շեփէլի :
Կեղակարծ .		կեղև . կճեպ . գապուդ :
Կեղև .		բզբքտել . թալլել . զուլումէթմէք .
Կեղեքել .		սուամըտեկեցըցընել . ձևանալ :
Կեղծաւորիլ .	}	չինծու բան :
Կեղծել .		ալտ . լէքէ :
Կեղծիք .		ողընցընել . տիրիլթմէք :
Կեղտ .		մէկ տեղ տեսնրվիլ :
Կենագործել .		ողընցընող :
Կենակցիլ .		թասվիր :
Կենարար .		կենդանիի երես ունեցող :
Կենդանագիր .		ողջ ողջ . տիրի տիրի :
Կենդանակերպ .		
Կենդանւոյն .		
Կենսաբեր .	}	կեանք տրվող :
Կենսատու .		
Կենսաւետ .		
Կենցաղ .		աշխարհ . վարք :

Կենցաղօգուտ .	աշխարհիս ֆայտա ընօղ :
Կերակրել .	կերցընել . պէսլէմէք :
Կերպանալ .	ձեանալ . էնտամա կէլմէք :
Կերպաս .	դումաշ . հարէ :
Կերպարանք .	երես . սիֆաթ . սլիֆաթ . էնտամ :
Կերպարանել .	ձեացընել . եօրտամա սօգմադ :
Կերակել .	շինել . եսփոմադ :
Կզակ .	թունճ . չէնէ :
Կէտ .	նօգաս . փէք սիւյլիք սլալըդ :
Կիղել . } Կիզուել . }	երել . եադմադ :
Կիճ .	մէրմէր :
Կինամոն .	տարլին :
Կինճ .	վայրի խող . եսպան տօմուղու :
Կիսամահ . } Կիսամեռ . }	կէս մեռած . հողին բերանը եկած :
Կիր .	քիրէճ :
Կիր արկանել .	բանեցընել . դուլանմադ :
Կիրճ .	պէլ . պօղաղ . տէրպէնդ :
Կիրք .	կրած բանը . փորձանք . տէրտ . հույ . մարաղ :
Կից .	կպած . սիթիշիկ . իլհադ :
Կիցս հարկանել .	չիֆաէ վուրմադ :
Կծծի .	նէքէս :
Կծկիլ .	կղերտիլ . սիւղիւլմէք :
Կղեր . } Կղերիկոս . }	տիրացու :
Կղղի .	ատայ :
Կղկղանք .	թրիք . մատէնէրու չիրքը :
Կղմնար .	քիրէմիտ . թուղա .
Կճակ .	կենդանեաց ըղունկը . պճեղը :
Կմախք .	մեռելի ոսկրտանքը :
Կնդրուկ .	ատրլակնա :
Կնիւն .	սաղ :
Կնիք .	մէօհիւր . տամիայ :
Կնճիթ .	խողու . ուրիշ գաղաննէրու քիթը :
Կնճիւն .	թնճուք . երեսին ժանիք ընելը :
Կնտակ .	տաղ :
Կնքել .	մէօհիւր զարնել . վճռել . չէրջացընել :
Կշիւ . } Կշարդ . }	կշառք . թէրաղի . գանթար . վէղնէ :
Կշտարել .	չեխել . ազարամաք :
Կշտասլինդ .	խիտս կուշտ :
Կողի .	կարադ . թէրէ եաղը
Կողնի .	քիփրի :
Կոթող .	տիքիլի թաշ :
Կոխան առնել .	ոտից տակ առնել . չցնտաք
Կոծ .	լայ . վայնատուն :
Կոծիլ .	ճեծկրվլուլլալ :
Կոկել .	շակըռտել . տիւղէմէք :
Կոկորդ .	պօղաղ :

Կոհակ .	տակայ :
Կողկողիւ .	ողկ ողկ գալ . աղաւել :
Կողմն .	զի . թարաֆ . սէմթ :
Կողմնակալ .	մուհաֆըղ :
Կողմնապահ .	
Կողմնիւ .	պառկիւ :
Կողոպտել .	թալիւ . սոյմագ :
Կոճոպել .	կարել . փրցընել ծառին ճիւղէրը :
Կոյս .	կոյս . զի . սիբիր . թարաֆ . սէմթ :
Կոյտ .	դէղ . երջընթը :
Կոյր զկուրայն .	քէօր քէօրունայ :
Կոնդակ .	եպիսկոպոսի թուղթ :
Կոնք .	լէյէն :
Կոնկոճել .	ասնջել . չարչարել :
Կոչել .	կանչել :
Կոչնական .	կանչլամ . տալէթլի :
Կոչնատէր .	հարկինք ընօղ . զիաֆէթ էտէն :
Կոչունք .	հարկինք . տալէթ . զիաֆէթ . մէճլա :
Կոպար .	սընրը :
Կոպիճ .	խոշոր աւաղ . մանարտիկ քարէր :
Կոսող .	էօքսէ :
Կոտորած .	ճաղ . զըրկըն :
Կորակոր .	գլուխը ծռած . ամէցած :
Կորանալ .	վար ծռիւ . երկու խաթ ըլլալ :
Կորդանալ .	չիրանվիլ . պինտ մնալ :
Կորդին .	վալան :
Կորեակ .	տարը :
Կորզել .	փրցընել :
Կորիզ .	կուտ . չէյրտէք :
Կորին .	գազաններու ճաղ . լակոտ :
Կործանել .	փլընել . երգմոք :
Կորնիւ .	կորսըվել :
Կորովարան .	խօսքը անցուկ . նուֆուսու քէակին :
Կորովախոհ .	խիստ խելացի . սրամիտ :
Կորովաբիտ .	
Կորովի .	ուժով . կարիճ :
Կորուսանել .	կորանցընել . գայտ էթմէք :
Կորուստ .	կորսըլածը :
Կորստական .	կորսըվելու :
Կուարր .	զիֆթ :
Կուռ .	ամուր . լնք : սըղը . չէքիճ իշի :
Կուռք .	փութ :
Կուտակալ .	մուհաֆըղ :
Կուտակից .	մէկ դին տաշօղ . թարաֆիկր :
Կուտան .	կոյս . մարապետ :
Կուտանոց .	մարապետներու վանք :
Կուտաստան .	
Կուտակել .	դիղել . երզմոք :
Կուտել .	
Կուր .	գուշ . կերակուր . կէմի սանտալը . շիտլիգայ :

Կուրանալ .
 Կոսածոյ .
 Կոտիկ .
 Կոածոյ .
 Կոամուլ .
 Կոանագործ .
 Կոսպարիշտ .
 Կոեկ զաշինս .
 Կոուել .
 Կոուենին .
 Կոփահարել . }
 Կոփել . }
 Կտակադիր .
 Կտաւատ .
 Կտտամահ .
 Կտտանք .
 Կրակեաղ .
 Կրէլ .
 Կրթել .
 Կրիայ .
 Կրկէս .
 Կրկին .
 Կրկնակի .
 Կրկնել .
 Կրկնոց .
 Կրկտել .
 Կրճատել .
 Կրճինն .
 Կրճտել .
 Կրունին .
 Կրպակ .
 Կրտսեր .
 Կրօնք .
 Կրօնատր .
 Կցել .
 Կցկատր .
 Կցորդել .
 Կքրիլ .
 Կօշիկ .

քէօրլանմար :
 չէքիճով տաշած :
 չէքիճով տաշել . զուրիւլ :
 չէքիճով բանված . չէքիճ իշի :
 կոսպաշտուէ կտեէ ընկած :
 չէքիճ իշի :
 կոսպաշտ :
 գալի է թմէք . գալիի գարար վէրմէք :
 գալիս է թմէք . իրիշմէք . եսփրշմէք :
 թուրնայ գուշու :
 ձեռքով գլխուն զարնել :
 կտակին թուղթը :
 քթանի հունար :
 անողորմ տանջանքով մեռած :
 խիտ չարչարանք . խսկենճէ :
 կրակի տեղ . թաղար . մանկալ :
 քաշել . տանիլ . չէքմէք :
 սորվեցրնել . վարժեցրնել . թերպիյէ կթմէք :
 թօսպաղը :
 աթ մէյտանը :
 երկու խաթ . թէքրար :
 երկու հեղ :
 թէքրարլամար :
 վրայի ըսթը . պինիշ . իերաճէ :
 քրքրել . մանր վնտըստել :
 ծարերը կտրել :
 պէօրմէ . կնկել :
 աղաները կճրատել :
 էօքճէ :
 խանութ . թիւքեան :
 սղաթիկ . ցած . քիւչիւք :
 հաւատք . օրէնք . մէսէս . այն :
 արեղայ :
 կպցրնել . վակցրնել :
 կարէկրցուք . կքլէմէ :
 կպցրնել . իլհագ էթմէք :
 կզկրտիլ :
 ոտքի աման . ճիղմէ :

Հ

Հագագ .
 Հագագայք .
 Հագներդուի .
 Հագնի .
 Հագաղակ .
 Հագարապետ .

շունչ . ձան . խօսք :
 բառերուն բուն ձանը :
 վարպետ շարագրուի կի՞ տոսնաւօր :
 դավաղ :
 մաթարայ .
 պին սրաշը . վէքիլ հարճ . բեախեա :

Հաղիւ . }
 Հաղիւ ուրեմն . }
 Հալածեւ .
 Հալուէ .
 Հակազինիւ . }
 Հակամարտիւ . }
 Հակամիտեւ .
 Հակառակիւ .
 Հակառակորդ .
 Հակիւ .
 Հակիրճ .
 Հաղորդիւ .
 Հաճար .
 Հաճիլ .
 Հաճոյ . }
 Հաճոյականն . }
 Հաճոյք .
 Համադատք .
 Համազգի .
 Համակ .
 Համակիւ .
 Համակործան .
 Համահաւաքել .
 Համաձայնիւ .
 Համայն .
 Համանգամայն .
 Համաշունչ .
 Համառօտ .
 Համարակալ .
 Համարել .
 Համարիլ .
 Համարձակիլ .
 Համբակ .
 Համբաւնալ .
 Համբար . }
 Համբարանոց . }
 Համբաւ .
 Համբոյր .
 Համբուրել .
 Համեղ .
 Համեմ .
 Համեմատել .
 Համեմել .
 Համեատ .
 Համեա .
 Համողել .
 Համր .
 Համօրէն .
 Հայլծհայլծել .
 Հայշայել .

Ծորով . կիւճայէլա :
 դօվալամագ :
 էօտ աղաճի :
 ուրիշի դէմ թուր քաշել :
 մէկ դին ծաիլ . յօժարիլ :
 դէմ կենալ . դէմ խօսիլ :
 դէմ կեցող . արւշման . տալածը :
 ճիւլ . ծաիլ :
 կարճ . քրտա :
 իլհագ օլմագ :
 իւլաֆ :
 հաանիլ . հօշնութ օլմագ :
 մագպուլ :
 ուղածը . քէֆին խտեալիլ :
 խիտ անուշ կերակուր . թերպիլիլ թահլմ :
 մէկ աղքէ . աղքական . սիր սոյտան :
 ամենը . պիւսպիւթիւն . սաֆիլ . սօմ :
 տալիպ օլմագ . տտանմագ :
 ամենը փլլընօղ :
 մէկ տեղ ժողլիլ :
 մէկ սիրտ մէկ խօսք ըլլալ :
 ամենը . պիւս պիւթիւն :
 մէկէն . սիր ուզուրտան :
 մէկ խօսք . միտրան :
 կարճ . մուգ թասար :
 տէֆթէր բոնօղ :
 համրել . հիտապ էթմէք :
 սեպել . զանն էթմէք :
 սերպէսթ օլմագ . ճէսարէթ էթմէք :
 նոր աշկերտ . աճամի . խամ :
 վեր ելլալ . կօդարը չըքմագ :
 ամպար . քիլէր :
 անուն . նամ . չալ . հապէր :
 սպգ . պուս . ետլաշ . միլայիմ :
 պագնել :
 խիտ համով . լէղէթլիլ :
 պահար . թերպիլիլ :
 բուպար էթմէք :
 թերպիլիլ վուրմագ . լէղէթլիլ էթմէք :
 սպրկելտ . ըրղ էշլի :
 սէմեր . էյէր :
 միտքը խօթել . դանտրմագ :
 մունճ . տիլիլ :
 ամենը . պիւթիւն :
 սպրուտար ճարել . փէյտահ էթմէք :
 Խոյ դէմ զուրցել :

Հայտ հարկանեւ .
 Հայրենեք .
 Հայցուած .
 Հայցել .
 Հանապաղ .
 Հանապաղորդ .
 Հանապաղօր .
 Հանդամանեք .
 Հանդանակ .
 Հանդէտ .
 Հանդիստ .
 Հանդիտանալ .
 Հանդոյն .
 Հանդոյց .
 Հանդուեսափայ .
 Հանդուցանել .
 Հանդրիճել .
 Հանդարտ .
 Հանդերձ .
 Հանդերձ (նխորդ) .
 Հանդերձանք .
 Հանդերձեալ .
 Հանդերձել .
 Հանդէս .
 Հանդէս .
 Հանդիպիլ .
 Հանդիսանալ .
 Հանդուրժել .
 Հանձար .
 Հանձարեղ .
 Հանուր .
 Հանք .
 Հաշիւ .
 Հաշու .
 Հաշմ .
 Հաշուել .
 Հաշփիլ .
 Հաշտուիլ .
 Հապճես .
 Հառաչել .
 Հաս .
 Հասակ .
 Հասարակ .
 Հասարակել .
 Հասարակորդ .
 Հասակ .
 Հասցի .
 Հասու ընել .
 Հաստասել .
 Հաստատուն .

Խմոր թրել :
 Խր ծնած անդը :
 աղաչանք . փիլէի :
 Խնդրել . փիլէմք :
 տայմ :
 մէկ բանին ինչպէս . շէքիլ . թարղ . սողը :
 հէրիֆանէ :
 նման :
 բահաթ :
 նման ըլլալ :
 նման . անոր պէս :
 հանկուրց . փիլիմ . մէքեան . մէնդիլիսանէ :
 նման :
 Հանդ չեցրնել :
 կարճեցրնել . դատընթը էթմէք :
 եակաշ . բահաթ :
 Հագուստ . բուսայ :
 հեաը :
 պատրաստուիլ . թէրպիլ :
 պատրաստըված . դալիքը . ահրէթ :
 պատրաստել . հողալ . փիլմէք :
 գիմայը :
 ալայ . զիննէթ :
 գիմագէմ գալ . ըրատ կէլմէք :
 ալայա . մէյտանա չըգմաք :
 գիմանալ . համբերել :
 խեղք . ֆիրասէթ :
 խեղացիլ . ֆիրասէթիլ :
 սամենը . պիլ-թիւն . ճէմիլ :
 մատեն :
 մաշիլ . ճաղիլ :
 հիսասլ :
 սագատ :
 համրել . հիսասլ էթմէք :
 սարըմաք :
 սարըլ :
 իսիստ արտորնօք :
 փիլ ընել :
 փայ . պաճ . վէրկիլ :
 արենք . սոյ :
 ամմենուն . հէփաինին . օրթատալիլ :
 հաւարըլնել . կիսել :
 հաւատար :
 ցորենիլ . գարիլի գլու-իլ . սալիւմըլ :
 կէլիլ :
 վրայ հասնիլ . հասիլնալ :
 ամըլնել . ընել :
 ամուր . պինա . մամուր . թէմէք քիւն :

Հաստեղ .
 Հասանեղ .
 Հաաընտիր .
 Հասկէլ .
 Հատոր .
 Հատու .
 Հատուած .
 Հատուկտիր .
 Հատուցանեղ .
 Հարազատ .
 Հարաւ .
 Հարբուղիս .
 Հարեանցի .
 Հարթ .
 Հարթարդակ .
 Հարկ .
 Հարկահան .
 Հարկանեղ .
 Հարկատու .
 Հարկաւոր .
 Հարկիլ .
 Հարուածք .
 Հարուստ մի .
 Հարստահարեղ .
 Հարստեղ .
 Հարցուկ .
 Հաւանական .
 Հաւանիլ .
 Հաւասարակշիռ .
 Հաւաստեալ .
 Հաւաստի .
 Հաւաստադրուծ .
 Հաւաստարիմ .
 Հաւաքեղ .
 Հեգնեղ .
 Հեղ .
 Հեղահամբոյր .
 Հեթանոս .
 Հեծան .
 Հեծանոց .
 Հեծեղ .
 Հեծեծեղ .
 Հեղանիւթ .
 Հեղդ .
 Հեղդասիրտ .
 Հեղեղ .
 Հեղեղատ .
 Հեղինակ .
 Հեղձամիջուկ .
 Հեղձամուղձ .

նոյն որ հասաստեղ :
 կտրեղ :
 հատիկ ընտրելած . թուաֆ :
 շունչը կտրիլ :
 կտոր . ճիւղ :
 կտրուկ . քէակին :
 կտոր . ֆախայ :
 կտորըրդուծ . վուլ պուչուգ :
 վճարեղ . կօտեմէք :
 էօղ :
 դըպլէ :
 դողհարիկ . դիւքեամ :
 կեղվայ . խատիւնքեյի :
 դուրան . տիւղ :
 դուֆի դուր . տիւմտիւղ :
 հարած . վերկի . դօս :
 հարածճը :
 դարնեղ . վուրմաք :
 հարածկիւղար :
 պետք ըլլալու . խհախղալը :
 հարած վերմէք . դօսա կէլմէք :
 դարնեղ . պատիժ պատուհաս :
 շատիկ . խելմը . հայլըձա :
 ծեծքոտեղ . չարչըրկեղ . զուլում էթմէք :
 սափլամաք :
 կխարդ . ֆալճը :
 խելք կտրելու :
 հաւնիլ . պէյէնմէք :
 հաֆի հաւասար . պաս պարասար :
 ըղըրդմեկ :
 ըղըրդ . իրաւ . սահի :
 հաւաքը չխպահօղ . հարամլատեկ :
 ինամտար :
 Ժողվեղ :
 քէնայի սեյլէմէք :
 մաղլում . մահճուպ :
 անհաւատ :
 տիրեկ . քիրիլ :
 հոսելի . եսփայ :
 տըքալ . իյնէմէք :
 սըդ սըդ իյնէմէք :
 ջըջիկած . սուլու :
 թէմպեղ :
 սիրտը թմրած . չինտածօղ :
 սէլ :
 անձրևի ատէն վազող ջուր . տերէ :
 մէկ բանին առջի ընօղը . ինտտ հոտէն :
 իղղըվօղ :

Հեղձնուլ .	խղղըվել . պողուլմաք :
Հեղոյս .	դամ . էնքսէր :
Հեղուլ .	վաթել . թափել :
Հեշտ .	դօլայ . հօշճա :
Հեշտական . }	
Հեշտանալ .	հօշունա կէլմէք . զէֆք սէֆա էթմէք :
Հեշտեալ .	դօլայճա :
Հեռ .	քէն . դարեղ :
Ի հեռատանէ . }	հեռըվանց :
Ի հեռուսա . }	
Հեսակ .	օրէնք չիպահէլ . դրուխ քաշէլ :
Հեսոք .	իզ :
Հեսաղօտել .	մնարուել . քրքրրել . թէֆաիշէթմէք :
Հեսամուտ .	եսուէ իյնօղ :
Հեսաքրքիր .	մնարուսօղ . վուդուֆճու :
Հեսուակ .	եայան :
Հեսոցհեակ .	եսուէ եսու , քիչ քիչ :
Հետի .	եայան կիտէն :
Հետիտու . }	
Հէլք .	մաղ :
Հերարձակ .	մաղէրը թող արված :
Հերիւն .	պիզ :
Հերկել .	չիֆա սիւրմէք :
Հերձանել . }	ճղքել . սատուել . երթմաք :
Հերձել . }	
Հերձուած .	ճղքըվածք . ֆրդայ :
Ի հերուն հեակ .	չատոնցմիւնէ :
Հերքել .	դուրս ձգել . փախցընել :
Հօօր .	ուժով . դուվէթի :
Հէդ . կի՞ հէդ .	խեղճ . սէֆիլ . ուղուրսուղ :
Հէն .	չարդա . չէթէճի :
Հիանալ .	զարմանալ :
Հիդուի .	խեղճուի :
Հիմ .	ինչու :
Հիմն .	թէմէլ :
Հիմնարկել . }	թէմէլ պրաքմաք :
Հիմնել . }	
Հինահարուի .	չէթէճիլիք :
Հիւթ .	մէկ բանին ջուրը :
Հիւծ .	զապուն :
Հիւղ .	դօլիվայ :
Հիւսիս .	երլարզ :
Հիւսկէն .	հիւսված :
Հիւսն .	տիւրկէր . աօղրամաճը :
Հիւր .	միասֆիր :
Հիւրընկալել .	միասֆիր դապուլ էթմէք :
Հլու .	հնազանդ . հմուկ :
Հծծել .	փափրսալ .
Հմայք .	ֆալ .
Հմուտ .	տեղեակ . գիտցօղ . վուդուֆ :

Հմասնալ .	Վուգուֆ օլմագ :
Հնարագէտ .	Ֆիրասէթլի . հէղարիֆէնա :
Հնարագործ .	Ճարպիկ :
Հնարաւոր .	Կարելի . միւնքիւն :
Հնարել .	Ճարել . իճաս էթմէք . փէյասհ էթմէք :
Հնարիմաց .	Ֆէնտպագ :
Հնձան .	Հարապհանէ :
Հնձան հարկանել .	խավող կոխել :
Հնձել .	պիւմէք :
Հնտաի .	հնկեկ :
Հնոց .	փուռ . ֆուրուն :
Հնկել .	ձան հանել . չաւ օլմագ :
Հնիւն .	ձան . սէլէնկ :
Հողարարձու .	հոգ տանօղ :
Հողեսէր .	հոգին սիրօղ :
Հողանել .	լաթը հանել . բանալ :
Հողանի .	լաթը հանած . բայված :
Հողանիլ .	ժողովիլ :
Հողովել .	դուրջընել . պարտոցընել :
Հոծ .	սրգ . բրհարմ . դավի :
Հոպագործ .	էքինճի . չիֆաճի :
Հոլանիւթ .	հողէ շինված . հողեղէն :
Հոլմ .	հով . քամի . բիւղիւկար :
Հոլմակոծիլ .	հովէբու մէջ իյնալ . զարնըլիլ :
Հոմանուն .	նոյն անունը ունեցող . ստաշ :
Հոմասեռ .	նոյն ցեղէն եղօղ . պիր սօյտան :
Հոյակապ .	միւքէլէֆ :
Հոլք .	սիւրիւ :
Հոն .	գրգըլճըգ :
Հոսանուտ .	վազուկ :
Հոսանք .	ջուրին վազելը :
Հոսել .	վազընել . թափել . երնել :
Հովանալ .	պաղըշարկիլ . սէրինէնմէք :
Հովանաւորել .	վրան շուք ընել . տէր կենալ :
Հովանի .	շուք . սիփէր :
Հովիտ .	մեծ ու լան ձոր . տէրէ :
Հովիւ .	չօպան :
Հովուապետ .	չօպան պաշը :
Հոտաւէտ .	աղէկ անուշ հոտ ունօղ :
Հորգան տալ .	վրայ յարձըկիլ . սիւր սալ էթմէք :
Հորդել .	շտիել . տիւղէթմէք :
Հուժկու .	ուժով . զօւլու :
Հուն .	կէչիտ :
Հունձ .	պիւին :
Հուպ .	մօտիկ :
Հուպ ընդ հուպ .	շուտ մը :
Հուպ ուրեմն .	պինտ ետքը :
Հուր .	կրակ :
Հպատակ .	հնազանդ . միւթիւ :
Հպարտ .	մաղբուլ . ֆօտուլ :

Հսկել .	մծախինալ . դպչել :
Հնչակ հարկանել .	} չալ էլ թմէք :
Հնչակել .	
Հնչակաւոր .	նամուար :
Հսկայ .	մեծ մարդ . տէվ :
Հսկել .	արթուն կենալ :
Հսպտանք .	անպարկեշտ զարդարանք :
Հրաժարիլ .	ետ կենալ . վազ կէջմէք :
Հրաժեշտ .	խթի, ֆադ :
Հրահանգք .	վարժուի . կրթուի . թալիմ :
Հրաման .	էմր . թէմպիհ . իզին :
Հրամանատար .	հէօքիւմտար :
Հրայրեաց .	կրակով երած :
Հրաշագէղ .	խիստ աղվոր :
Հրաշափառ .	խիստ փառաւոր :
Հրաշեկ .	կրակ կարած :
Հրաշք .	միւճիւղէթ :
Հրապարակ .	մէյտան . հալգ . ճիւմհիւր :
Հրապարակաւ .	ամմէնուն տըլին . մէյտանտա :
Հրապարակել .	ամմէնուն իմացընել . չալ էլ թմէք :
Հրապոյրք .	} չար խրատ . ֆիթ :
Հրապուրանք .	
Հրապուրել .	գրգռել . ֆիթ վերմէք :
Հրատ .	խիստ տաքուի . կրակ ու բոց :
Հրատարակել .	նոյն որ հրապարակել :
Հրաւեր .	տալէթ :
Հրաւիրել .	մեծարելով կանչել . տալէթ էլ թմէք :
Հրդեհ .	եանկըն :
Հրեշտակ .	հրեշտակ . էլչի :
Հրկէզ առնել .	երել . եագմաք :
Հրձիգ առնել .	կրակ ձգել . երել :
Հրճուիլ .	ճխալ . խիստ ուրախանալ :
Հրոսակ .	չէթէճի . չարդա :
Հրովարտակ .	պէրաթ . ֆիւրման . պույրուլթու :
Հրուանդան .	ծովու մէջ դուրս ելած ցամաքը . պուրուն :
Հօտ .	ոչխարի . այճի սիւրիւ :
Հօտապետ .	հովիւ . չօպան :

Զ

Չագ .	եակրու :
Չագառ .	հունու .
Չախ .	սօլ :
Չախող .	} զլթ . խային . ուղուբաուղ :
Չախողակ .	
Չախորդուի .	փորձանք . դար . ուղուբաուղուղ :
Չաղել .	ծաղր ընել . թուք ու մուր տալ . խախք ընել :
Չաղկել .	ձեծել . տէօյմէք :

Չայնակցիւ .	մէկ խօսք բլլալ . միարանել :
Չանձախարիթ .	օճախի մուր . գուրում :
Չանձրանալ .	սէզար օլմար . օսանմար :
Չանձրոյթ .	ձանձրուի . սէզար . օսանձ :
Չառագէմ .	Ժանկրոս . տգեղ . չիլլիլն . սուրաթարղ :
Չար .	ձիւ . մաղ :
Չգեւ .	նեակ . ձիգցրնել . իրեն քաշել :
Չգձգեւ .	քաշկասել :
Չգտիւ .	ձիգնալ . երկննալ . ջաճա ընել :
Չեղէն .	ձեղմէ . ձեղմով :
Չեղուն .	սուխք . թաւան :
Չեռագործ .	} ձեռքով շինած . էլ ետախուսու :
Չեռակերտ .	
Չեռաձիր .	սլաղչիլ :
Չեռամրացի .	ձեռքովը :
Չեռնախոխ լինիլ .	բանի մը ձեռք զարնել . սլաղամար :
Չեռնատ .	չօլաղ :
Չեռնթամի լինիլ .	ձեռքը ետ քաշել . չիխառնըլլիլ . ձեռք չզարնել :
Չեռնճաս լինիլ .	կարենալ . ձեռք ձգել :
Չեռնտու լինիլ .	օգնել . ետարմճը օլմար :
Չեա .	սուլ . գուրուդ :
Չերբակալ առնել .	ձեռք ձգել . բռնել :
Չե .	սիլլիմ :
Չէթ .	ղէյթին . զէյթին ետղը :
Չիարչաւ .	ձիով վազող :
Չիլնթաղք .	աթ մէյտանի :
Չիթաստան .	ղէյթինլիք .
Չիթենի .	ղէյթին աղաճը :
Չիր .	սլաղչիլ :
Չիւթ .	գաղբան . զիվթ :
Չիւնախաղաղ .	վրան ձիւն նստած :
Չկնորս .	սլաղղճը :
Չկտիւ .	տես ձգտիլ :
Չկերուկ .	գարբուղ :
Չող .	սրբրգ :
Չող .	թափծու . տէօքմէ :
Չոր .	տէրէ :
Չորձ .	վրայի ճողուսար :
Չու .	ճաւկիթ . եռմուրթա :
Չուլածոյ .	թափծու :
Չուրել .	թափծու ընել . մատենի տէօքմէք :
Չունձ .	խարարի կտոր .
Չրի .	ճաղա . սլատէճալա :
Չօնել .	նուիրել . փէշկէշ առնմար :

Ղ ակիր :	ասկէր թապուրու . օրտու :
Ղ անգար .	մեծ կանթեղ :
Ղ եկ .	տիւմէն :
Ղ ննջակ .	փէշարմալ . փէշկիր :
Ղ օղանջեւ .	չքնկրր չքնկրր էօթմէք . Լապանա սէօլէմէք :
Ղ օղիւ .	պահվըտիւ . կիրղէնմէք :

Ճ ագար .	չագալ :
Ճ ախարակ .	չըգրդգ . չարգ . մագարայ :
Ճ ախարակեայ .	չարգ իշի :
Ճ ախին .	Ճիմ Ճիմէլի :
Ճ ախնախոււա .	
Ճ ախր առնուլ .	պարտիւ . թագլայ գլմաք :
Ճ ախրեւ .	
Ճ ախատ .	անն . ասկէր թապուրու :
Ճ ախատիւ .	թապուր գուրմաք . Ճէնկ էթմէք :
Ճ ախնդեղ .	բանճար :
Ճ աճահ .	ճայիղ . տիւշէր . ույիուն :
Ճ աճիճ .	քիւչիւք կէօլ :
Ճ աճողապէս .	մէհէլ . ույիուն :
Ճ աղ .	փարմագլղ :
Ճ աղատ .	տաղ . քէլ :
Ճ աճանչ .	ճառագայթ . շավք :
Ճ աճարտակիւ .	լեզու թափել . փաֆի . փուֆի էթմէք :
Ճ աճար .	օրտու :
Ճ այ .	մարթի .
Ճ այթիւ .	չաթլամաք :
Ճ անաչեւ .	ճանչնալ . թանրմաք :
Ճ անապարհ .	ճամբայ . էօլ :
Ճ անապարհայն .	ճամբու վրայ . Երթանիքէն :
Ճ անապարհօրդ .	ճամբօրդ . էօլճու :
Ճ անկ .	փէնչէ :
Ճ աշ .	կէս օրվան հայ :
Ճ աշակ .	համ . լեղէթ . չէշնի :
Ճ աշակելիք .	բերնին մեջնիւր . տամագ :
Ճ աշակել .	ուտել . համանու բնել :
Ճ աշէլ .	կէս օրվան հայ ուտել :
Ճ ապաղիւ .	փռվիւ . ցրցըքնիւ . բանի մը մէջ ըյնիւ :
Ճ ապաղիք արեան .	արեան սէլ :
Ճ ապուկ .	ծռմըւկօղ . կտիուղ . նաղիք :
Ճ առ .	քարտղի պէս զուրջըված :
Ճ առագայթիւ .	լուս ծաթիւ . շավք վերմէք :
Ճ առատիւ .	ճարթ ճուրթ էթմէք :

Ճարակ :
 Ճարակիլ .
 Ճարճատիլ .
 Ճարմանդ .
 Ճարպ .
 Ճարպիկ .
 Ճարտասան .
 Ճարտար .
 Ճարտարապետ .
 Ճարտարեւ .
 Ճգնիլ .
 Ճեմարան .
 Ճեմեւ .
 Ճենճեր .
 Ճենճերեւ .
 Ճեպեւ .
 Ճեպով .
 Ճիգն .
 Ճիկ .
 Ճիւ .
 Ճիւ .
 Ճիրան .
 Ճիւաղ .
 Ճիցիթ .
 Ճղճիկէն .
 Ճճի .
 Ճճիւ .
 Ճնճգուկ .
 Ճնէւ .
 Ճնգրիտ .
 Ճնգրտեւ .
 Ճնգրտիւ .
 Ճնգեւ .
 Ճնմարտարան . }
 Ճնմարտախօս . }
 Ճնմարտեւ .
 Ճոխ .
 Ճոխարան .
 Ճոխանալ .
 Ճողեւ .
 Ճողտպրեւ .
 Ճոպան .
 Ճոռոմանալ .
 Ճորտ .
 Ճչեւ .
 Ճպուռն .
 Ճսինչ .
 Ճրագարան .
 Ճօճալ . }
 Ճօճեւ . }

ուտեւիլք . օթլուգ . եէմ՛ :
 ուտեւ . արծիւ . կէչինմէք . էայրլմաք . աղմաք :
 ճաթըռտիլ :
 օղակ . կոթ . բռնեւիլք . դուլի :
 մնի եղ . չէվրիչ :
 աչքը բաց . լեզուանի . Ֆէնտապաղ :
 վարպետ խօսող :
 վարպետ . ուստա :
 դալփայ :
 իճատ էթմէք . հասըւ էթմէք :
 նեղիւ . չարչարիլ . չալըճմաք :
 քէօչք :
 Ժուռ . դալ . կէղինմէք :
 մնին . քէփը :
 մնին . քէփը հանեւ . խիտ եփեւ :
 արտորալ . էվէթլէմէք :
 շուտ մը :
 Ճգնուի . նեղուի . զօռ . գայրէթ :
 չըթ ձան :
 վայնասուռն :
 ճուռ :
 փէնչէ .
 աճալաճայիպ հայվան :
 պղտի մատ :
 Ճղճիլ . չաթալ մաթալ :
 որդ . սողլուռնն :
 Ճղմեւ . էղմէք :
 սէրչէ :
 սիսմեւ . քամեւ . նեղը խօթեւ :
 ըղորդ .
 ըղորդը դուրս հանեւ :
 թահափիկ . թըրիլ :
 չիւրմէւ . նէքէսիլք էթմէք :
 Ճնմարիտը իրաւը խօսող :
 Ճնմարտուիլք . իրաւը դուրս հանեւ :
 լիք . լեցուն . հարուստ . պօլ :
 լեզուանի . ախլապաղ .
 լեցիլ . հարսանալ . գոռոցնալ :
 մաղէրը մօրուքը փեթթեւ :
 ափէն հանեւ . փրցրնեւ . ազատեւ :
 հալաթ :
 լեզուանի ըլլալ . լեզու թափեւ . մեծ մեծ խօսիլ :
 հզմէթքեար .
 կանչվաւեւ . վայնասուռն հանեւ :
 ճրոճրո . պէօճէյի :
 ճռճրոոց . կրճրոոց :
 ճրագի աման . շամտան :
 երեւորիլ . վեր վար շարժիլ :

Մ

Մագիւ .	փէնչէ :
Մագլցիւ .	ճանկուտիւ . փէնչէլէմէք :
Մագնիս .	մհլաարդ :
Մաղապուր .	} Ծօրով խալըսած . տար դուր թուլան :
Մաղապուրծ .	
Մաղաքէ .	ձութ . տաղը :
Մալեալ .	կուտած (կենդանի) . դըվըրճըդ (դօյուն) :
Մալուխ .	տէվէ . հալաթ :
Մախալ .	նախանծիլ :
Մախար .	տօսլրակ . հէյսպէ :
Մախր .	չըրայ :
Մածուցանել .	կալցընել . փակցընել :
Մածուցիկ .	կըպչուն :
Մակագրուի .	վերնագիր :
Մակագրել .	վրան դնել . էվէլըրնել :
Մակաղիւ .	հայվաննէրու սլուկիլ . հանդիլ :
Մական .	գաւաղան . չըպուգ . ճիրիտ . չօմագ :
Մականուն .	մահլէղ . լաղապ :
Մակարդ .	սլանրի մածունի մայա :
Մակացու .	եռուէ իյնօղ . տեղեակ . վուգուֆ :
Մակերեւոյթ .	մէկ բանին դուրսի երեսը :
Մակոյկ .	սանտալ . ֆիլուգայ . ֆիլինտրա :
Մահապոյժ .	} մահուան խապար տըվօղ :
Մահապուշակ .	
Մահակ .	սօփայ . դէրդէստէ :
Մահառիթ .	մահուան սէպէս :
Մահարձան .	գերեզմանի վըայի քարը . տիքիլի գաշ :
Մահիկ .	լուսընկայի ձև . եարլմ այ . ալէմ :
Մահիճ .	եաթագ . տէօշէկ :
Մահկանացու .	մեռնելու . էօլլումիլու :
Մահճակալ .	քիրէվէտ :
Մաղաս .	սպլկամ . գաֆրա :
Մաղթել .	աղաչել . եալվարմաք :
Մաղձ .	գաֆրայ :
Մաղձոտ .	գաֆրալը . մէրագլը .
Մամուլ .	ճէնտէրէ :
Մանաւանդ .	իլլէ :
Մանգաղ .	օրագ :
Մանեակ .	հալգա :
Մանկաբարձ .	} դայեկ . էպէ :
Մանկակալ .	
Մանկամարդ .	կէնճ կնիկ :
Մանկախ .	տղարնէր :
Մանուկ .	տղայ . չօճուգ :
Մանուշակ .	մէնէքշէ .

Մանրահրկիս .	մանր քրքրող . փնտրուող :
Մաշկ .	կաշի . մորթ . կեղև .
Մաշկեակ .	կաշիէ լաթ . փէօտեքի :
Մաշկեայ . } Մաշկեղէն . }	կաշիէ . մէշինտէն .
Մառախուղ .	մշուշ . փուս :
Մամնակցեւ . } Մամնաւորեւ . }	իւնաց կ'ըմէք :
Մատակ .	հայլանի տիշին :
Մատակարար .	քիլէրճի :
Մատաղատունկ .	ֆիտան . քէօրիէ :
Մատանի .	մատնի . իւղիւկ :
Մատեան :	գիրք :
Մատենագիր .	գիրք շարագրող :
Մատղիւ .	ձեռքը բռնըվիւ .
Մատն լինիլ .	մատնիլ . ձեռքը տալ :
Մատուռն .	սղախ թամ . աղօթարան :
Մատուցանել .	մօտիկցրնել . ընծայել . սունմագ :
Մատչիլ .	մօտիկնալ . բովը երթալ :
Մատուռակ .	գինի տրվող . գատէհքեար :
Մար .	չափմընէ . մէտրէ :
Մարախ .	մօրեխ . չեքիւրկէ :
Մարդ .	մէրէ . չայիր չիմէն :
Մարդագետին . } Մարդարտատեսիլ . }	մարդըրտի տեսք ունող :
Մարդախանձ .	մարդակեր :
Մարդէլոյղ .	տօլանտրըճը . մարդ այարտովը ընող :
Մարդկային . } Մարդկեղէն . }	մարդու միւթալիխ :
Մարդպետ .	գըղար աղասը :
Մարդ .	դի . կրթուի . սէմթ :
Մարդեւ .	կրթեւ . սրվեցրնել :
Մարդպան .	մուհաֆրդ :
Մարթէ .	ճայիղ տիր . միւնբիւն տիր :
Մարի .	հաւ :
Մարմանգ .	չայիր չիմենլի պազարահճէլի եէր :
Մարմանլ .	եռք իյնալ . կեւալ :
Մարմարիոն .	մէրմէր :
Մարմարան .	մարմին առնելու տեղ :
Մարմնեղէն .	մարմնաւոր :
Մարտ .	ճէնկ :
Մարտիկ .	ճէնկճի :
Մարտկոց .	սղախի բերդ . թապեա :
Մարանչիլ .	ճէնկ էթմէք :
Մացառ .	ցախ ծառէրու օրման :
Մացառախիտ .	ցախ ծառէրով լեցուած :
Մաքառիլ .	ճէնկ էթմէք :
Մաքի .	էդ ոչխար :
Մաքուր .	թէմիղ . փաք :
Մաքս .	կէօմիւք :

Մաքսասպետ .	կէօմբիւքճի պաշի :
Մաքսաւոր .	կէօմբիւքճիւ :
Մաքրահան .	թէմիղ :
Մաքրեղ .	լատրիկէլ . թէմիղէմէք :
Մեղէն .	մէզմէ . մէնէ :
Մեղամաղձ .	դարա սէվտա :
Մեղան .	թանաք . միւրէքէսլ :
Մեծադնի վաճառել .	սուղ ծախել :
Մեծադղի .	քիշիլատէ :
Մեծադօր .	խիստ ուժով :
Մեծածախ .	շատ խարճի նստած :
Մեծակառայց .	փոռաւոր շէնք :
Մեծահրաշ .	խիստ զարմանալի :
Մեծատուն .	հարուստ :
Մեծարեղ .	պատուել :
Մեծխնաստ .	խիստ խելացի :
Մեկին .	սափաճայ . պաշկայ . էշքեար :
Մեկնակաղէն .	չէթէճի . չարդա :
Մեկնեղ .	բանալ . զատել . մանա վէրմէք :
Մեկնոց .	փոոց :
Մեկնուի .	մանա :
Մեկուսանալ .	մէկ դի երթալ . քաշվիլ :
Մեկուսի .	մէկ դի . զատ :
Մեհեան .	կուստուն . փութհանէ .
Մեղադրել .	այլալամաք :
Մեղեխ .	կոթ . սափ :
Մեղի .	թոյլ . թէմպէլ :
Մեղմ .	կամացուկ . միլայիմ . եաւաշ :
Մեղմխ .	հարամըատէ . հիլէպաղ :
Մեղմով .	կամացուկ . ուսուլուլան :
Մեղու .	արը :
Մեղաքաւիչ .	մեղքը քաւօղ :
Մեղաբուղի .	մեղք բղիսօղ :
Մեկնակաց .	մինակ նստօղ . ճղնաւոր :
Մեկնամարտիկ .	մինակ ճէնիկ ընօղ :
Մեկնաստան .	վանք . մանասարը :
Մեկնարան .	
Մեռելուսի .	մեռած . լէշ դարձած . լէշ :
Մետաղք .	մատէն :
Մետասան .	տանըմէկ :
Մետաքս .	խիէկ . էպիւրշիւս :
Մերթ .	պաղքքեթէ . կեահիճէ :
Մերթեղ .	վանաւել . քամահրել . բէտա էթմէք :
Մերի .	բաց . լըպլագ :
Մերիսպարանոց .	էփիշքեար . պէս պէյան :
՛ի Մերիուց .	չըլպլագ :
Մերձ .	մօտիկ :
Մերձաւորիլ .	մօտիկնալ . քովը երթալ :
Մերձենալ .	
Մերձ ընդ մերձ .	մօտիկնէրըս . շուտով :

Մէքէնայ .
 Մզէլ .
 Մզկիթ .
 Մէդ .
 Մէն .
 Մէջօրեայ .
 Մթագնիլ .
 Մթեր .
 Մթին .
 Մժղուկ .
 Մի .
 Միաբանիլ .
 Միածին .
 Միականի .
 Միակողմանի .
 Միահաղըն . }
 Միահամուռ . }
 Միահեծան .
 Միաձայնիլ .
 Միամիտ .
 Միայնակեայ .
 Միանդամայն .
 Միանձն .
 Միասլետ .
 Մի առ մի .
 Միասնական .
 Միաստանի .
 Մի արգէօք .
 Միգամած .
 Մի գուցէ . }
 Մի երբէք . }
 Միդէլ .
 Միդն .
 Մի ըստ միոջէ .
 Մինչ . }
 Մինչդեռ . }
 Մըստ .
 Միջակտուր .
 Միջամուխ լինիլ .
 Միջնորդ .
 Միջօրեայ .
 Միակէլ .
 ՉՄառաւածէլ .
 Միրդ .
 Միւս .
 Միակէլ .
 Միսիլ .
 Միսիթարեկ .
 Միանունք .
 Միկնդաւոր .

մէնճէնիք . Ֆէնտ . առդագ :
 քամէլ . սիւզմէք :
 մէսճիթ . ճամի :
 մշուշ . տիւման . փուս :
 մէկ :
 կէս օր :
 մթննայ . դարարմաք :
 զահրէ . երդընթը . ամսար . մահսէն :
 մութ :
 սղտիկ ճանճէր :
 մէկ :
 խօսքերնին սրտէրնին մէկ ըլլալ .
 մէկ հատիկ զաւակ :
 միաչէն :
 մէկ դին սախատ :
 մէկէն . սիր ուղղութան :
 ինքիք գլխուն իշխօղ . փատիշահ :
 միաբանիլ :
 հիլլէսիզ . պէօն :
 մինակ նստօղ . ճգնաւոր :
 մէկէն :
 ճգնաւոր :
 մինակ մէկ հոգի իշխօղ :
 մէկիկ մէկիկ :
 մէկ տեղ կեցօղ :
 միասպաղաղ . եկեփարէ . սիլթիշիկ :
 չըլլայ թէ :
 տիւմանուլ փաթթըլած :
 չըլլայ թէ :
 ջրվաթէլ .
 բարակ զար :
 մէկիկ մէկիկ . տեղնիտեղը :
 երբոր :
 ամէն իժիր :
 մէջքէն օրթայէն կտրած :
 մէջ մանէլ . բանի խառնըվիլ .
 մէջ մանօղ . իրիճահճը . միանճը :
 կէսօրվան :
 ճիլլ . մէկի մը դին ըլլալ :
 մոմտալ :
 ստուղ :
 մէկալք :
 խօթէլ . ջուր տալ :
 մանալ :
 սիրտ տալ :
 տալիայ . մին ներսի կտորվանքը :
 գալգանլը :

Մկուռնդ .	գալղան :
Մկրատ .	մազգաս :
Մղէլ .	հրէլ . քշէլ :
Մղէղ .	սամանի մանրուք . թօղ :
Մղէկիլ .	խրակն խղղրվիլ :
Մղնն .	միլ :
Մնաս .	ըստրկի չափ մը :
Մնէլ .	կէօվէրճիների պէս ձան հանել :
Մշակ .	ծառայ . էքինճի . չիֆաճի :
Մշակիլ .	հերկիլ . չիֆա սիւրմէք :
Մշտասպաշտօն .	միշտ տայմա աղօթք ընօղ :
Մշտավառ .	միշտ վառած :
Մշտիկ .	սրակիչ :
Մշանջենաւոր .	յաւիտենական . տայմաքի :
Մոգ .	աստղերէն բան խնացող . միւնէճիմ :
Մոլախինդ .	թիւնաւոր գէհիլլի խոտմը :
Մոլար .	ծուռ :
Մոլէգին .	խիտ խենթ :
Մոլէգնիլ .	խենթենալ . կատղիլ :
Մոլէկան . } Մոլի . }	խենթ . կատաղի . խույլու :
Մոլոշ .	էպէմկիւմէճի :
Մոլորիլ .	ծուռ ճամփայ երթալ :
Մոլորուն .	ծուռ , սխալ կարծիք :
Մոլուի .	խույ . սէվտա :
Մոլէս .	քէրթէնքէլէ :
Մորենի .	մորմէնի :
Մորթ .	կաշի . տէրի . փէօտէքի :
Մորի .	դաղաննէրու եռվա :
Մորմոքիլ .	կակծալ . խշխշալ . սիրտը կտորտիլ :
Մորոս .	խենթ :
Մորչ .	մատղաշ :
Մուծանել .	մտցընել :
Մուճակ .	բապուճ :
Մունն .	մանտրտիկ մոծակ . անիծ :
Մուննետիկ .	թէլալ :
Մուշտակ .	քիւլք :
Մուտ առնել .	մանալ :
Մուրացիկ .	մուրացկան . տիլէնճի :
Մուրհակ .	արդուհալ . ֆէրման :
Մուրճ .	չէքիճ . քիւլունկ :
Մուսլ .	մութ :
Մումուալ . } Մունչիլ . }	դաղանի ձան հանել :
Մանն .	լօփ միս . թնթղուց :
Մուր .	դոմ . աղըլ :
Մտաբերիլ .	խելքը միտքը բանի մը վրայ տալ :
Մտաղիլ .	միտք դնող . մուխայէթիլ :
Մտաղիւր .	սրտանց ընօղ . հալէղիլ :
Մտաթափ .	խելքը յնդած :

Մտախորհ .	մտնուացօղ :
Մտայող .	ֆէսֆէսէլի :
Մտացածին .	մողէն հանած . շինծու . արւղմէ :
Մտերիմ .	էօղ բարեկամ . սրբոտաշ :
Մտրակ .	ձիու զամլի :
Մտրուկ .	ձիու . իշու ձագ . քուսակ :
Մրայօն .	սև ընթիլի :
Մրդարեք .	մէյղէ բերօղ :
Մրմնջիւն . } Մրմունջ . }	մրմնջալը :
Մրուր .	թիլիֆ :
Մրջիմն . } Մրջիւն . }	գարընճա :
Մրդիկ .	վտթորիկ . դայ . ֆուրթունայ :
Մրդանակ .	յաղթուի :
Մրջիւ .	կուսիլ : ճէնկ ընեւլ :
Մօր .	սղալըգ . սղաիկ կէօղ :

Յ

Յադէնալ . } Յագիլ . }	կշտանալ . տօյմաք :
Յագուրդ .	կշտանալը . տօյում :
Յախճապակի .	ֆաղֆուրի . չինի :
Յախճապակեայ .	ֆաղֆուրիէ . չինիէ :
Յախուսն .	երեսի ջուր չունօղ . փերթարղ . թէվէքէլի :
Յածիլ .	ժուս գալ . տախ անդին երթալ .
Յական թօթափեւ .	օ տահաթ . ֆիւճալ :
Յակինթ .	եադութ :
Յալաղս .	համար . իջին :
Յաղթ .	յաղթօղ . խիստ մեծ . հանգալ :
Յաղթական .	յաղթօղ . իւսափուն :
Յաղթահարեւ .	ղօսով ներքեր առնել . նեղել . զրկել :
Յաղթանակ .	յաղթուէ փառքը վարձքը :
Յաղթանդամ .	կէօվտէլի . իրի եարը . հաստ ու մեծ :
Յաղթեւ .	էէնմէք . իւստ օլմաք :
Յաճախ .	սրգ սրգ :
Յաճախեւ .	սրգլաճմաք . տատանմաք :
Յամայր .	երկան գիմացօղ :
Յամառիլ .	ինաս էթմէք :
Յամեւ .	ուշանալ . կէճիլմէք :
Յամր .	ուշ . կամաց :
Յայնժամ .	ան տանը . օ զաման :
Յայնկոյս .	ան դին :
Յայնմհեակ .	անկից եակ . ծնտան սօնդրա :
Յայն սակս .	անոր համար . ծնուն իջին :
Յայսկոյս .	աս զիս :
Յայսմ հեակ .	ասկից եակ . սունտան սօնդրա :

Յայսմ վայրի .

Յայտ ածել . }
Յայանել . }

Յայրաստ .

Յանկ հանել .

Յանդ գնիլ .

Յանդ իման .

Յանդ իմանել .

Յանդու գն .

Յանկարծակի .

Յանկարծ ուրեմն . }

Յանկուցանել .

Յանձանձել .

Յանձն առնել . }

Յանձնել . }

Յանցանք .

Յաչաղել .

Յապաղել .

Յապայ .

Յապուսել .

Յաջկոյս .

Յաջողակ .

Յաջողուի .

Յաջողոգ .

Յառաջադոյն .

Յառաջադէմ .

Յառաջամիտ :

Յառաջանալ . }

Յառաջատիլ . }

Յառաջնել . }

Յառաջնմէ . }

Յառիլ .

Յառնել .

Յասմիկ .

Յասպիս .

Յատակ .

Յատակել .

Յար .

Յարենման .

Յարադրել .

Յարաժամ .

Յարակցել .

Յարասնել .

Յարդ .

Յարգել .

Յարգիլ . }

Յարդոյ . }

Յարդ .

Յարդարել .

Յարել .

աս տեղս . սուբաճբաս :

բանալ . սելյան էթմէք :

աներես . էակփոխիլ :

վերջացրնել . սիթիլմէք :

էվէլօք համարձակիլ . արարզանմար :

գիմացր . առջին . էօնիւնակ :

բանալ . երեսր տալ . առջեւ գնել :

նետլօղ . արարդ :

յանկարծ . գաթիլ :

լնցրնել . ույտուրմար . մարդուն սիրար քաշել :

հոգալ . լծիմար էթմէք :

ձեռքը տալ . լծէսլմ էթմէք :

սուչ . գապահալ :

նախանձիլ . գրսդանմար :

ուշացրնել . կէճիտտիրմէք :

եակ :

կարել . բուսմար :

սաղ գին :

բանը բրաստ եկող . դարը բաց . ճարսիկ :

ուղուր . զար . լծալէհ . մարիթիլ :

տեղը անցնօղ :

առաջուցմէ . իլէրտեն :

առաջ գացօղ :

ինքիլմէ ուղօղ . հալէսլի :

առաջ երթալ :

առաջուց :

խօյուլիլ ըլլալով նայիլ :

վեր ելլալ . յարու լծի առնել :

եասէմի :

զէսլերձատ քար :

գետին . տէօլէմէ :

տէօլէմէ ընել . գետնի պարսպար ընել . վլցրնել :

միշտ . տայմա :

խիստ ուղուն . գըսկը :

իրարու կսլցրնել :

միշտ . հէր սահալ :

մէկմէկու կսլցրնել :

միշտ գիմանալ :

արժէք . գըյմէթ :

պատուել . իղէթ էթմէք :

ազնիւ . իղէթլի :

ստման :

շրտկուտել . տիւղէթմէք :

կըսլցրնել :

Յարկ .	տանը խաթը . ծածքը . օթագ . տառ :
Յարձակիլ .	յարձրիլ . սալմաք :
Յարմարել .	ույտուրմաք :
Յաւակն .	երեսի ջուր չունօղ :
Յաւանակ .	խու ձագ . բուռակ :
Յաւելու .	եղելընէլ :
Յաւերթ .	միշտ . տայմս :
Յաւետ .	իլէ . խխտ :
Յախտան .	էպէտի :
Յափշտակել .	զօռով առնել . դափմաք :
Յափսիթերս .	չորս ստքով :
Յափրանալ .	սլըզմաք :
Յեղակարծ .	խաֆիլ . չիկարծած . պէհապեր :
Յեղաչընէլ .	փոխել :
Յեղեղէլ .	փոխիրուտել . սրխ սրխ ըսել :
Յեղու .	փոխել . դարձընել :
Յեղու .	կոթընիլ . ետայանմաք . տայանմաք :
Յեռու .	ճէվահիր կիլխիրմէք :
Յեսան .	սիլէի քար :
Յես այնորիկ .	անկից ետքը :
Յեսին .	եաքինը .
Յետկար .	թէմէսիկ . հէօճէթ :
Յետկոյս .	ետեի դին :
Յետնեալ .	ետքը մնացած . անպիտան . փուճ :
Յետնորդ .	խխտ ետքինը . ցած . տէօքիւնափու :
Յետոյ .	ետքը :
Յետոյք .	ետեի դին :
Յետ որոյ .	անոր ետեէն :
Յետս յետս .	ետեռանց :
Յետսամիտ .	փախուկ . թէրս մէրս մտածօղ :
Յերիւրել .	տեղն 'ի տեղը շինել . տիւղէթմէք :
Յխմար .	խենթ :
Յիշատակել .	իլիլ . անմաք :
Յիշողուի .	հըֆս :
Յիշոցք .	քիւֆիւր :
Յլէլ .	ղրիկել :
Յղկել .	տաշէլով շտիկել . փերտահ էթմէք . ճիլա վերմէք :
Յղփանալ .	չտա ուտելէն լեցուիլ . սլըզմաք :
Յողնապատիկ .	բաղմապատիկ , դաթ վէ դաթ :
Յողնառատ .	խխտ սօլ :
Յողնատեակ .	չտա թիւրլիւ :
Յողոց հանել .	ախ ընել . հառաշէլ :
Յողով .	չտա . սօլ :
Յողովակի .	չտա հեղ :
Յոխորտ .	վախընօղ մարդ . ետվուղ . քէսկին :
Յոխորտալ .	վախ տալ . հէօքիւմիլէն սէօլէմէք :
Յողչյողչ .	խախուտ . լրխլրխկած . փոխվօղ :
Յողչյողչուն .	
Յոյղք .	փնտուտուք . աղմուկ . վէլվէլէ :
Յոյթ .	խխտ :

Յոյլ .	կամկար . թէմպէլ :
Յոյր .	Թանձր . դէր . տրխնազ :
Յոսի .	դէշ . ցած :
Յովա .	շէշո . կէտ :
Յորդ .	առատ . տաշկըն . սօլ . կիւր :
Յորդառատ .	վէք սօլ :
Յորդորեւ .	դրդեւ . հաւնեցընեւ :
Յորժամ .	երբոր . նէղաման :
Յորձանք .	ազընտը . սէլ :
Յորմէ հետէ .	քանի որ . նէթէքի :
Յորըրջեւ .	կարգաւ . անուներ տալ . կռէլ :
Յորայս արկանեւ .	բերնիկսիվար պառկեցընեւ :
Յուզեւ .	յինտըռեւ . դրդաեւ :
Յուլանալ .	ծուլնալ . թէմպէլէնմէք :
Յուղարկաւորուի .	մեռելին ետեւէն երթալը թաղումի ատեն :
Յուղարկեւ .	ճամբեւ . խրկեւ :
Յուշ ածեւ .	} միտքը ձգեւ . յիշեցընեւ :
Յուշ առնեւ .	
Յուշիկ .	ուշ . կամաց :
Յուշկապարիկ .	տէնիդ մէլայըղը :
Յուսթի .	չտտ . սօլ :
Յուսութուլուներ .	սիւլիւճիւ համայիլի :
Յուսադրեւ .	յոյս աալ :
Յուսակտուր .	յուսը կարած . յուսահատող :
Յստակագոյն .	խիստ խտակ :
Յօդ .	անդամներուն խաղը . օյնադ . սօղում . քինէտ :
Յօդանալ .	կապուիլ :
Յօդեւ .	կայցընեւ . իրարու կապեւ . տիւզմէք :
Յօդուած .	տէս Յօդ :
Յօժար .	սրտանց ուզող :
Յօժարամիտ .	հասկնալի :
Յօնք .	ընքվի . դաշ :
Յօշեւ .	} կտոր կտոր կտրեւ . գաղամար :
Յօշտեւ .	
Յօտեւ .	պուտամար :
Յօրանալ .	հասարնալ . դիրնալ . տիւիլ . գոռողնալ :
Յօրանջեւ .	երեժիլտալ . էսնէմէք :
Յօրինեւ .	վարպետութիւնեւ . զարգարեւ . դուլի հանեւ :

Ն

Նաղեւի .	շէօհրեթի . քէլամեւի :
Նա՞ զի .	իլէ որ :
Նաժիշտ .	պէսլէմէ :
Նախ .	առաջ :
Նախագահ .	սէտիր պաշին նտող . հէքիւմտար . էլպաշի :
Նախախնամեւ .	հոգ տանիլ :
Նախանձտխնդիր .	} բանի մը վր տավաճիւ եղող . առաջ տանիլ ուզող :
Նախանձայոյլ .	

Նախանձիլ .
 Նախ առաջին .
 Նախասկիզբն .
 Նախասել .
 Նախարար .
 Նախերգանք .
 Նախընթաց .
 Նախխոսք .
 Նախկին .
 Նախնի .
 Նահանգ .
 Նահանջել .
 Նահապետ .
 Նահատակ .
 Նահատակիլ :
 Նամակ .
 Նի Նանիր .
 Նանրախորհուրդ ,
 Նանրանալ .
 Նաշիհ :
 Նապաստակ .
 Նարօտ .
 Նաւ .
 Նաւազն .
 Նաւակ .
 Նաւակատիք .
 Նաւահանգիստ .
 Նաւապետ .
 Նաւաստի .
 Նաւավար .
 Նաւարար .
 Նաւարկել .
 Նաւել .
 Նաւթ .
 Նաւորդ .
 Նաւորտ .
 Նաքարակիտ .
 Նգահար առնել .
 Նեարդ .
 Նեխիլ .
 Նեխուի .
 Նեխուր .
 Նեղուի .
 Նեղուց .
 Նեղագործ .
 Նեղաւոր .
 Նեղել .
 Նետաձիգ .
 Ներբան .

գաղանմար . հավէսէ կէլմէք :
 էվէլապաշտան :
 առջինը . էլպաշի :
 դէշ խօսքերով երեսին աալ իր պահտուիլ :
 բիճալի . բխապր :
 յառաջաբանուի :
 առաջ անցնող . առջինը :
 առաջուցմէ խնայող :
 կովու սիւրիւ :
 առջինը :
 առջինը . հինը . պապէրը :
 էյալէթ . լիվա :
 եաքշէլ . զսպել . դագրեցընէլ :
 պաշ պապա :
 սէրտէնկէչաի . մարտիրոս . շէհիւ :
 ճէնկի մէջ կտրըճու թի ընէլ , մարտիրոս ըլլալ :
 բարեւադիր . մէքտուպ :
 պարապ փուճ անդը :
 փուճ բան մտածող :
 պարապ էլլալ . փճանալ :
 ալիւրին ծուծը . սիմիա ունու :
 քուսլիկ . թավշան կենդանին :
 դունրոցուն թել :
 կէմի :
 կէմիճի . թայֆա :
 գայրդ :
 ընցած բանի մը զիննէթ :
 լիման :
 խափուտան :
 կէմիճի . թայֆա :
 նաւով ճամբա ընէլ :
 նէֆթ :
 նաւու ճամբարդ :
 շուրջառ :
 մանդըր :
 քիւսիլու զարնէլ :
 շնչեբակ . նէֆէս տամարը :
 նեխիլ . հոսիլ :
 հոտածուի . գէշ հոտ :
 քէրէվիլ :
 սիմլիլը . էզիէթ . սըզընթը :
 ծովու սողալ :
 հիլէսպալ . վէլէտիղնայ :
 հիլէ ընէլ . խաբել :
 նետ նեաող . բէմանքէշ :
 ոտքի տասպան :

Ներբող . }
 Ներբողեան . }
 Ներգեիլ .
 Ներգործեւ .
 Ներգաշնակցութի .
 Ներիւ .
 Ներիկ .
 Ներիկայ .
 Ներիկարար .
 Ներիկեւ .
 Ներիկուս .
 Ներհանկ .
 Ներհուն .
 Ներողամիտ :
 Ներբիւն .
 Ներբիւնի .
 Ներբնատուն .
 Ներբոյ .
 Նի՛նքբուսա .
 Նի՛նքբոս .
 Նեցուկ .
 Նժար .
 Նժգեհ .
 Նժոյգ .
 Նիգ .
 Նիղակ .
 Նիղակակից .
 Նիհար :
 Նինճ .
 Նիշ .
 Նիւհէւ .
 Նիւթ .
 Նիւթեւ .
 Նիւթեղէն .
 Նկան . }
 Նկանակ . }
 Նկատեւ .
 Նկարագիր .
 Նկարագրիւ .
 Նկարակերտ .
 Նկարեւ .
 Նկարէն .
 Նկուն լինիլ .
 Նկրտիլ .
 Նմին իրի .
 Ննջեւ .
 Նշան .
 Նշանագործ .
 Նշանախոյ .
 Նշանակեւ .

գովասանք :
 ուժը [Թափիլ . խեղճ՝ մնալ :
 գործեւ . ներար բանիլ . ծուծը մանալ :
 սաղէնտէնէրուն տիւղէն . միաբանուի :
 [Թողոււ . պաղըշխանք :
 պոյս :
 հիմնիկունը . առջեւինը :
 պոյսաճի :
 պոյս դարնեւ :
 վարպետ :
 [Թէրս :
 տեղեակ . բանի մը մեջ ետիւ մարդ :
 ողորմած :
 ներաինը . վարինը . տակինը :
 հասարմ :
 գեանի մաղաղայ . վարի զաթը :
 ներքեւ . տակը :
 ներսէն . վարէն :
 ներար :
 տայախ :
 [Թէրտղիւն [Թարը .
 խարիպ :
 քիւհէյլան ձի :
 սիւրիկու . քիւսիկու :
 մըրագ .
 Ճէնկի մեջ ետարում ճի :
 լղար . զսպուն . խոսայ :
 բուս :
 նշան . նոգոսայ . տամկայ :
 քնանալ . մրտիւ . ույուգլանաք :
 մարմնաւոր բան . բէրէտտե . սեպէպ :
 կտաւ . գործեւ . մեկ բան մը ընել . Ֆէնտ էթմէք :
 նիւթական . նիւթ ունեղ . մարմնաւոր :
 հայ . սամուն :
 նայիլ . կեօզէթմէք :
 քաշած պատկերքը . էօրինեկը . բէամ . տամկայ :
 պատկերի պէս քաշեւ . խօսքով ձևացրնեւ :
 նազգաշլը . գործելով բանեկով քաշված :
 պոյսայով քաշեւ :
 նախշուն :
 ամբիլ . ցածնալ . ներքեւ ըյնիլ :
 ջահա բնեւ :
 անոր համար .
 քնանալ , ույումագ :
 նշան . հրաշք :
 հրաշագործ :
 կէս . նոգոսայ .
 իմացընեւ :

Նշանակուի .
 Նշանաւոր .
 Նշաւակ .
 Նշգէհ .
 Նշենի .
 Նշխար .
 Նշկահէլ .
 Նշմարէլ .
 Նշողէլ .
 Նշոյլ .
 Նոխազ .
 Նողկաալ .
 Նոճի .
 Նոյն դունակ .
 Նոյն ընդ նոյն . }
 Նոյն հետայն . }
 Նորահաս .
 Նորին աղաքաւ .
 Նորոգէլ .
 Նու .
 Նուադ .
 Նուադէլ .
 Նուադ .
 Նուաղիլ .
 Նուաղիլ .
 Նուաճել .
 Նուաստ .
 Նուէր .
 Նուիրակ .
 Նուիրել .
 Նուշ .
 Նուսն .
 Նուրբ .
 Նպաստ .
 Նպատաւոր .
 Նպատակ .
 Նպար . }
 Նպարակ . }
 Նսնենի .
 Նսմ .
 Նրան .
 Նրբաբան .
 Նրբազնին . }
 Նրբաբննին . }
 Նրբին .
 Նքթիլ . }
 Նքողիլ . }
 Նօթճել .
 Նօտար .

խնացուածը , միտքը :
 նիշանը , միւքէլէֆ , նամնար :
 նշան առնելու ակն . չալ կըլած . խախք կըլած :
 դարիպ :
 պատէմի ծառ :
 կտոր . բարչա :
 քամահընէլ . բանի տեղ չխտպէլ :
 հեռովանց նայիլ , կէօղէթլէմէք :
 ճառագայթ , շալգ արձրկիլ :
 ճառագայթ , շալգ :
 արու այծ . արու ոչխար :
 գանիլ . իբրահէլ իթմէք :
 սէլլի :
 նոյնպէս . անոր պէս . անանկ :
 շուտ մը . հարպիճէ :
 թուրֆանտա :
 անոր համար :
 նորոգէլ . թամիր էթմէք :
 հարս . կէլին :
 երգ . խայտէ . անգամ . հեղ :
 երգէլ :
 քիչ . պակաս :
 պակսիլ . հասնիլ . քաշլիլ :
 ուժը թամիրիլ , մարիլ , պակսիլ :
 տակը առնել . սիքեցընել . զամթ էթմէք :
 ցած . խոնարհ . էթնա :
 ընծայ . փեշկէշ :
 խօսք տանող բերօղ :
 ընծայել :
 պատէմ :
 նար :
 բարակ . նեղ :
 եարտրմ :
 եարտրմ ճը :
 նեաի նշան . նիէթ . էօրինեկ :
 պաշար . զահրէ . սպրուտ . դումանիա :
 նրան ծառ :
 մութ . գարանըդ :
 սաթըր . թուր :
 բարակ ու խորունկ խօսող :
 բարակ մազօղ . փնարօղ :
 բարակ . նօր . նեղ :
 խիտ անօթենալ . անօթուէ սիրտը մարմըրիլ :
 խնացընել , հասկեր վէլմէք :
 գրագիր , եագըճը :

Ը

Պագանակ .	քէտտանէ :
Շահապ .	հաղնէտար :
Շահաստանն .	շահ ընելու , առուտուր ընելու . քաղաք :
Շահավաճառ .	առուտուր ընող . սլաղըրկեան :
Շահատակիլ .	նոյն որ հաշատակիլ :
Շահաւէտ .	շահաւոր . ֆայտալը :
Շահեկան .	
Շաղախ .	չամուռ :
Շաղակրատել .	ափեղ ցփեղ դուրս տալ . վալալըսյ էթմէք :
Շաղամաթ .	մատուրայի թէլ :
Շաղաւաշուրթն .	շէլլաֆձի . կէվէզէ :
Շաղափ .	մաթխապ . սուրղու :
Շաղիչ .	էշ :
Շաղկապել .	իրարու հետ կապել :
Շաղըակեր .	էշ ուտող :
Շաղփապփ .	խենթ ու խելառ խօսք :
Շաղփաղփանք .	
Շամանդաղ .	փուս . թօղ . ղէրէ :
Շամբ .	սաղլըգ . դամբըլըգ :
Շամբըիլ .	խենթենալ . էսիրմէք . ուլաշմաք :
Շամբուշ .	խենթ . սերսէմ . շապան :
Շամփուր .	քէպապի շիշ :
Շանթ .	կրակ կտրած երկաթ . կայծակ :
Շախնն .	շխտոց . շաղուր շուգուր սէս :
Շառապնիլ .	կարմնալ :
Շառապոյն .	կաս կարմիր :
Շառաչինն .	նոյն որ Շախնն :
Շառաւիղ .	ֆիլիզ . ֆիտանն . շալց :
Շատ .	հերիք . շատ :
Շատանալ .	դանաշաթ օլմաք :
Շարակցիլ .	շարելով իրարու կսլցընել :
Շարայարել .	
Շարայօգէլ .	
Շարաւ .	իճրան :
Շուսո .	քէմէնէ :
Շաւիղ .	ճամփայ . եօլ . իղ :
Շափիղայ .	կէօք կադութ :
Շեղիլ .	ծով :
Շեղջ .	երղըն . քիւմէ :
Շեղջակոյտ .	երղըն երղըն :
Շեղջաշեղջ .	
Շէշա .	ծարը սուր . սիվրի . կտրուկ . գրի վրայի շէշար :
Շէշաակիլ .	խիսա սուր մանօղ . նեախ պէս . կրակի պէս :
Շէրամ .	խիէկին պէօճէկը :
Շէրեփ .	քէփէ :

Շերտ .	սեքդաշի :
Շէկ .	դեղին . դումրալ :
Շեթ .	սուտ մը . տանլա մը :
Շել .	շաշի :
Շեկնիլ .	կասկարմիր ըլլալ :
Շեղ .	ճեղ . չէօփ :
Շինական .	դեղացի . կոպիտ :
Շինակեաց .	դեղը կեցող :
Շինամեջ .	շէնլիկի մեջ :
Շինգղ .	կոճակ . դօփճայ . թօբայ :
Շիշ .	շիշէ :
Շիջանիլ .	մարիլ :
Շիջանուտ .	մարելու :
Շիրխմ .	դերեզման . թխրպէ :
Շիւղ .	նոյն որ Շիղ :
Շլանալ .	շաշի ըլլալ . կուրնալ . մթննալ :
Շլացուի .	կուրուի :
Շղաշատե .	փեշխունիկ . պիւրխնճիւկէ ըսթ :
Շղարշ .	պիւրխնճիւկ . լաշակ :
Շղթայ .	ղինճիլ :
Շնձեւ .	շողորորգեւ :
Շնորհ ունել .	շնորհակալ ըլլալ . թէշէքիւր էթմէք :
Շնորհել .	պողոշամաք . ճասպայ վէրմէք :
Շնչաւոր .	շունչ ունեցող . կենդանի :
Շնչերակ .	նէֆէս տամարը :
Շնչիւն .	շունչ առնելը . ֆշալը :
Շնջիւն .	փրփրսոյ :
Շուկ .	աղմուկ . վէլլէլէ :
Շոգի .	դողշափք . սուզու :
Շոգմոգ .	անուշ լեզուով յորդորող . ափեղցփեղ խօսող :
Շող .	լոյս . շափղ :
Շողալ .	փալփրլալ :
Շողողիլ .	խիստ փալփրլալ . վասվըսիլ :
Շողմեւ .	շողորորթեւ . խօշամէտի խօսիլ :
Շորթեւ .	փրցնեւ :
Շուայտիլ .	ուանլու խմելու Բյնիլ :
Շուարիլ .	շաշմիշ ըլլալ :
Շուշան .	զամպագ :
Շուսափոյթ .	արտորցող . վասվըսն . չափրդ :
Շուրթն .	պրկունք . քէնար :
Շուրջ .	բոլորափքը :
Շուրջ ածել .	ժուռ ածցընել :
Շուրջանակի .	ամմէն գիէն . չորս դխացէն :
Շուք .	պատիւ . մեծարանք :
Շչիւն .	ըսլլիս :
Շասլ .	ձեռքը բաց . խրաֆճը . հովարտայ :
Շախդն .	կիւրիւլթիւ . շամաթա :
Շախն .	խշրթոց ձաներ :
Շասպ .	արտորանք :
Շեմարան .	ամպար . մահաէն . քիլէր :

Շրթնաշղթայաշար .	ղինճիլի պէս պակունքը շարած . կապած :
Շրջաբերիւ .	պարաջընել :
Շրջագայիւ .	ժուռ գալ :
Շրջակայ .	բոլորակքը կէցօղ :
Շրջան .	տէվը . չէվը :
Շրջանակ .	չէմպէր . չէրչիվէ . վերվաղ :
Շրջափակել .	չորս գիկն գոցել :
Շրջել .	դարձընել . փոխել :
Շրջնուլ .	ժուռ գալ . փոխուիլ . դառնալ :
Շրտուցանել .	խիստ վտննալ . իւրքմէք :
Շփովիլ .	իւրքիւ թմէք :
Շփեղ .	տակնու վրայ ըլլալ . շարքանք :
Շփեղադէղ .	աղվոր . փառաւոր . կէտտեքիչիլ . շիրին :
Շփեղանալ .	խիստ աղվոր :
Շփեղանալ .	գեղեցկանալ . աղվորնալ :
Շփուիւ .	ափր առնել . բռնել . օգշտնալ :

Ո

Ոգեխառն .	սիրտը կապվօղ :
Ոգեսպառ .	շունչը հասնօղ :
Ոգի .	հոգի . շունչ . ուժ :
Ոգուոց հանել .	ան ընել . հառաչել :
Ոգուով չափ .	ճանը կէջիւլակն :
Ոգորիւ .	թօս դարնել . կուուիլ :
Ողի .	քիփրի :
Ոլոգն .	ճիլ :
Ոլոուն .	կլոր հաս :
Ոլորոր .	բոլորակքը . չէվը . տայրէ :
Ոխերիմ .	ոխ պահօղ :
Ոխորիմաց .	
Ոլորալ .	լալ :
Ոլորերգակ .	ողբ դուրցօղ . լալկան :
Ոլոկոյղ .	կուղ . սալցում :
Ոլն .	քամակ . կունակ . շալակ :
Ոլողել .	ցօղվել . լուալ . սելը կոխել :
Ոլորի .	գուր . արւղ . շակըված :
Ոլորք .	կակուղ . անուշ . միշայիմ :
Ոլորքէլ .	անուշ խօսքով աղաչել :
Ոլորադուրել .	բոլորովին գրկել . գրկելով շօնել :
Ոլորիս .	միտքը շխտակ . սալ . պարկէշտ :
Ոլորակէղ .	դուրապանմը սիւլ թիւն երած :
Ոլորակը .	ողջ առողջ . սաղ սէլիմ :
Ոլորամիտ .	միտքը շխտակ . հիլէսիղ . սաղ :
Ոլորիկ .	լման . թամամ :
Ոլորունել .	բարև տալ :
Ոճ .	ցորենի գարիի խալէմը . կարգ . թարղ :
Ոճիր .	մեծ անօրէնուի :

Ո՛յր աղադատ .	խնչու համար :
Ուսողանեւ . } Ուսողեւ . }	ջրոտեւ . ջուր տալ :
Ուխն :	ճաղած . ցամաք :
Ուսկէ հուսն .	սրմալը բանկած :
Ուսկէ ճամուկ .	ոսկիով սրմայով նախշած :
Ուսկերտախ .	ոսկորտանք :
Ուտխ .	լծնամի . տխւման . տալածը :
Ուսպն .	մերձիմէկ :
Ուսպնաթամն .	ոսպէ , մերձիմէկէ ապուր :
Ուտ .	ճիւղ . տալ . պուտապ . պայլը :
Ուտայն .	գործած կտաւ :
Ուտայնանկու թի .	ջոււջայու թի :
Ուտան :	ցամաքի (գորտ) :
Ուտանիկ .	լծագաւորական :
Ուտաքանց .	ճիւղերը կտըրած :
Ուտիկան .	վրակեցու . քեախեա :
Ուտին .	ցամաքի . խարայի :
Ուտղ .	էզքէ :
Ուտնուլ .	ցաթիկէլ :
Ուանկուխ .	ոտը դնելու տեղ :
Ուրդան կարմիր .	գըրմըղ :
Ուրեար .	բիճալի . քիտար . գափու աղալարը :
Ուրթ . (ու)	ամնայ . պուղաղը :
Ուրթ . (ոյ)	ամնայ :
Ուրեղ .	բրինձ :
Ուրկոր .	պողաղ :
Ուրկորաթէտ .	որկորամուլ . պողաղաւեր . շիշ պողաղ :
Ուրձ .	էրքէկ :
Ուրձակ .	խօրօղ :
Ուրժ .	պատ . տուվար :
Ուրմադիր .	պատ շինօղ . ըրկատ . համամճի :
Ուրոգայթ .	տուղապ :
Ուրոճալ .	բերնին մէջը նորէնոր ծամել :
Ուրոմն .	տէլիճէ :
Ուրոնեւ .	փնտրուել :
Ուրոչեւ .	գատել . այրը սէչի էթ մէք :
Ուրոջ .	գառն . գուլու :
Ուրովայն .	փոր :
Ուրովհետեւ .	չիւնքի :
Ուրտընդոստ .	լծնապընօղ :
Ուրչափ .	ինչըրտար :
Ուրպէս .	ինչպէս :
Ուրջ .	գաղաններու բուն . եուվա :
Ուրջանալ .	բուն դնել . բունին մէջը պահուել :
Ուրս .	ալ :
Ուրտալ .	ալլամաղ :
Ուրտորդ .	ալճի :
Ուժգին . } Ուժգնակի . }	խիստ զօւով :

Ոււլ .	այծու ձագ . չէփիճ :
Ոււլն .	կէրտան :
Ոււլունք .	կէրտանլըդ . սլոնճուդ :
Ուխտ .	ուխտ . դավլ . շարթ . ճիւմհւր :
Ուխտադրուծ .	ուխտը չիսլահոյ :
Ուղեկից .	էօլտաշ :
Ուղեղ .	ըղեղ . սլէյն :
Ուղերձ .	ընծայ :
Ուղեցոյց .	ճամբայ ցրցընօղ . գլավուղ :
Ուղևոր .	ճամբորդ :
Ուղէշ .	ճիւղ :
Ուղի .	ճամբայ :
Ուղիղ .	չիտակ . տիւղ :
Ուղիս .	սէլ :
Ուղղակի .	չիփչիտակ .
Ուղղէլ .	շակէլ :
Ուղտ .	սէլէ :
Ումպէտ .	բանի չեկօղ . փուճ :
Ունայն .	պարտալ . պօշ :
Ունդ .	հունտ . թօհում :
Ունելիք .	մաշայ :
Ունկն .	սկանճ :
ՍՈւնկանէ .	սկանճնիվար :
Ունկնդիր .	սկանճ դնօղ . մտիկ դնօղ :
Ունչք .	քիթ :
Ուշ .	խելք . յիշողուի . հըֆս :
Ուշիմ .	յիշողուիր շատ . խելքը բայ :
Ուս .	սամայի ճիւղ :
Ուսեանի . } Ուսի . }	սէջիւտ աղաճը :
Ուսկան .	ըղըրալ :
Ուսճանալ .	ծլել ծարկիլ . լեցուիլ :
Ուսն .	չէքիճ :
Ուս .	օմուղ :
Ուսումն .	սորվիլու բան :
Ուսուցանեւլ .	սորվիցընեւլ :
Ուստէք .	մէկ տեղէ մը :
Ուստի .	ատր համար . ուսկից :
Ուստր .	մանչ զաւակ :
Ուտիճ .	ժանկ . սլէօճէկ :
Ուրագ .	քէսէր :
Ուրանալ .	ինքեար էթ մէք :
Ուրանօր .	ուր տեղ որ :
Ուրաստ լինեւլ .	ուրանալ :
Ուրեմն .	անանկէնէ :
Ուրէք .	տեղ մը :
Ուրկանոց .	միակնն օտալարը :
Ուրոյն .	զատ . սրաշկաճա :
Ուրուական .	քիտլէթ . թատաղ :
Ուրուկ .	գոթի . ույուղ :

Ուրուր .
 Ուր ուրեմն :
 Ուր ուրեք .
 Ոք .

չայլադ :
 կէճակն կէճ . նկտէն սոնդրա :
 ուր տեղ որ :
 մէկ մը :

Չ

Չարագդեաց .
 Չարալուկ .
 Չարաստավատ .
 Չարասուսել .
 Չարակնել .
 Չարակնճիւ .
 Չարահնար .
 Չարաճճի .
 Չարաչար .
 Չարարար .
 Չարարուեստ .
 Չարափառ .
 Չարեացապարտ .
 Չարխնաց .
 Չափաբան .
 Չափադանց .
 Չափահասակ .
 Չև ևս .
 Չէզոք .
 Չղջիկն .
 Չնախարհիկ .
 Չնչին .
 Չորեքծաղեան .
 Չորեքկերպեան .
 Չորեքկուտի .
 Չորեքտասան .
 Չորեքօրեայ .
 Չորրորդապեա .
 Չորքոտանի .
 Չու .
 Չուսուական .
 Չուել .
 Չքանալ .
 Չքառորիլ .
 Ի Չքմեղս լինել .
 Չքնաղ .
 Չքնաղադեղ .
 Չքնաղադիւտ .
 Չքոտի .

չարու թիւ լեցուած :
 խիստ չարչարվող :
 խիստ դէշ :
 բամբասել . շիրայէթ էթմէք :
 խողոս . նայիլ . նախանճիլ . նազար վէրմէք :
 կնատճը . նադս . զըթ :
 հիլէպաղ . վէլէափղնա :
 արունկզակ :
 սասաիկ . վէք դօւլու :
 դիանբեար :
 հիլէպաղ :
 հերեաիկոս :
 յանցաւոր . սուչու :
 հիլէպաղ :
 տասնաւոր շինող . մաթէմաթիքա դիտցող :
 չափե դուրս :
 տարիքը հասած :
 տահա չէ :
 հիւ մէկէն :
 կէճէ գուշու :
 աշխրբիս մէջ չիգտնելող . մէկ հասիկ :
 ոչինչ . անշահ . փուճ :
 չորս ծար ունող . չորս դիկն :
 չորս երես ունող :
 չորս դի ունող :
 տասնըչորս :
 չորս օրվան :
 չորրորդ փայլն տէրը իշխանը :
 տեօրտ այսքըր . հայլան :
 կէօջ :
 խեղճ . սէֆիլ . նիւսիւպէթ :
 կէօջ էթմէք :
 ոչինչ ըլլալ . կորսովիլ :
 աղքատալ :
 սուչուդ ցուցունել զինքը :
 խիստ աղվոր :
 խիստ դեղեցիկ :
 նասիր սուլուհան . թուսֆ :
 անշահ մանշահ . փուճ մուճ :

Պ

Պալատ .	սերայ :
Պալար .	ուռէջք . դապարայ :
Պալարակասպ .	դապարա խշի :
Պախարակէլ .	քամահրէլ . ըրբալայ էթմէք :
Պախուրց .	եռւար :
Պակնուլ .	ղարմանալով վախնալ :
Պահահ .	պէքճի . անկարեայ :
Պահանգ .	հալթըլ :
Պահանջնէլ .	ըռուով ուղէլ :
Պահապան .	պէքճի :
Պահնակ .	պէքճի :
Պահպանէլ .	պահէլ :
Պաղատիլ .	խիտ աղաչել :
Պաղատիտ .	տասպան ինճիրի :
Պաղէզ .	չապ :
Պաղպաջնէլ .	փալփրլալ :
Պաճուճանք .	ղարդարանք . խամաճիկ . դուգլա :
Պաճուճնէլ .	ղարդարնէլ . շինծու կամ սուտ բան ցրցրնէլ :
Պայաղաստէլ .	խշիւէլ . մենծի մը տեղ անցնիլ . ճիւլիս էթմէք :
Պայթիլ .	ճաթիլ :
Պայծառ .	իւրիւշան . փարլադ . պէրահ . աջդ :
Պայման .	շարթ . դավլ :
Պայուսակ .	տօպրակ . քէսէ :
Պայտ .	ոտքի նալ :
Պայքար .	կուլ . ճէնկ :
Պանդխտանալ .	օտար երկիր երթալ . դարիպ օլմաք :
Պանգոկ .	խան . ըստարիտ :
Պանդուխտ .	դարիպ :
Պանծալ .	պարծենալ :
Պաշար .	ղահրէ . դումանեա :
Պաշարէլ .	չորս գիւն մէջ առնել :
Պաշտամունք .	պաշտելուքը , մանսուպ . հըղմէթ :
Պաշտասական .	սուլդաններուն խտը :
Պաշտպանէլ .	տէք ելալ . տէրու իրնէլ . դօրումադ :
Պաշտօն :	հըղմէթ . մանսուպ :
Պաշտօնեայ .	հըղմէթքեար . եանաշմայ :
Պապ .	տէսէ :
Պասպիլ .	խիտ ծարփիլ :
Պաստիան .	դաղան բռնելու թօռ :
Պաստաակալալ .	բարակ կտակ փոսպ . ծածկոց :
Պասքիլ .	խիտ ծարփիլ :
Պաստահար .	փորձանք . պէլա :
Պաստահիլ .	ըրասա գալ . դէմը ելալ :
Պաստիլ .	խելքը բանի մը տալ . էլլէնմէք :
Պասանդ .	ըրէհիլը դրած մարդ :

Պատանի .	մեծցած տղայ :
Պատարտակ .	պատրտակ :
Պատասխանի .	ճեղսպ :
Պատարուն .	ընկերուն :
Պատգամ .	քելամ . հասկեր :
Պատգամաոր .	խապար բերող :
Պատգարակ .	թէճկերէ .
Պատեանք .	գրն . դասուդ :
Պատեհ .	տիւշէր . ճայիղ :
Պատելաղբ .	տէֆէր . ճէնկ :
Պատժապարտ .	պատժի տակ ընկած :
Պատիժ .	դողէտ . ճէղայ :
Պատիճ .	կեղև . դասուդ :
Պատիրք .	խաբէուի . սխալանք . ֆէնտ :
Պատկան .	լայրդ . ուշիուն :
Պատկառիլ .	ամբնալ . խսնիլ :
Պատկերակից .	մէկի մը պատկերքին կամ երևին նման :
Պատճառ .	տէպէտ :
Պատճառանք .	մահանայ :
Պատճէն .	թղթին օրինակը :
Պատմունճան .	կասպ . գաֆթան :
Պատնէշ .	մէթէրիլ . թասկա :
Պատշաճ .	լայրդ . մինտիպէթիլ :
Պատշգամք .	շահնիշիր . թէշիլ :
Պատուական .	պատուարժանի . իղղէթիլ :
Պատուանդան .	պատուագ . բանի մը տղը :
Պատուասիրել .	սիրով պատուել . մեծարել :
Պատուաստ .	աշխատ :
Պատուար .	պէնտ . հխար . մէթէրիլ :
Պատուէր .	} թէմպիհ :
Պատուիրան .	
Պատուիրակ .	խօսք տանող բերող . միւսաշիր :
Պատուհան .	փէնճիրէ :
Պատուհաս .	պատիժ . դողէտ :
Պատասպարան .	սրղընաճագ եէր . սիփէր :
Պատասպարիլ .	տեղ մը սրղընմիշ ըլլալ . ամբնալ :
Պատրանք .	խաբէուի . ֆէնտ :
Պատրաստ .	հաղբ . տիւղիւն :
Պատրել .	խաբել . տօլասլա կէթիրմէք :
Պատրոյիլ .	ֆիթիլ :
Պատրուակ .	ծածկոց . մահանայ . փերակ :
Պատրուճակ .	մորթած ըտրկած ոչխար :
Պար .	հօրա . սիւրիւ :
Պարագայք .	չորս գին եղածնէրը . էթրաֆը . քէօշէտի :
Պարագրեկ .	չորս գիէն մէջ առնել :
Պարակից .	մէկ տեղ պար բունող :
Պարայածիլ .	պարտիլ . ժուռ . դալ :
Պարան .	հալաթ :
Պարանոց .	վիղ . շլէք :
Պարապ .	սօշ . տիւշէր . ուշիուն :

Պարտպիլ .	բանի մը հետ ըլլալ :
Պարտպորդ .	սօշ . աւարայ կեցած :
Պարտրակ .	պէսիլ :
Պարտրեւ .	գիւղընէլ :
Պարտրտ .	գէր . սէմիլ :
Պարաւանգել .	չորս գիւէն կտակել . սարտըկան ընէլ . նէղը խօթիլ :
Պարբերիլ .	չորս գիւն պտտել . չէվըն ընէլ :
Պարդե .	պողշիշ . փեշկէշ . հէալիէ :
Պարեգօտ .	կասպայ . էնթարի :
Պարեխ .	սուր խոյայ :
Պարդամիտ .	հիլլէսիլ . պէօն :
Պարդեւ .	ըստըկէլ . փուկ . բանալ :
Պարէն .	սպրուստ . կէշինմէ :
Պարիսպ .	պատ . հիսար :
Պարծիլ .	սարծենալ . էօյիւնմէք :
Պարկ .	տօպրակ . չանթա . չուվալ :
Պարկեշտ .	համեստ . զինքը ժողզօղ . էտէսլի :
Պարունակ .	չէվըն . չէմպէր :
Պարուրեւ .	չորս գիւէն մէջ առնել . կտրտել :
Պարպասիլ .	խիտ լեցուիլ . տկուիլ .
Պարսափիլ .	սափան :
Պարսաւ .	գէշ խօսք . անարգանք . բամբասանք :
Պարսաւաղէտ .	գէշ խօսօղ . բամահրօղ :
Պարսպարեւ .	սափանով նեալ :
Պարաէտ .	սափան :
Պարսպել .	հիսարով պտտել :
Պարսապան .	սարտըկան :
Պարսափել .	ուժը թափիլ . հէլլաք օլմաք :
Պարտել .	յալթիլ . վրայ ելլալ . զափթ էթմէք :
Պարտէղ .	պաղէ . պօստան :
Պարտիդպան .	պաղէպան :
Պարտիլ .	սարտքի տակ ընալ :
Պարփակել .	ամմէն գիտցէն գոցել :
Պիղել .	փորել . հողը գորս տալ :
Պետ .	գըուխ . իշխան :
Պետութի .	իշխանութի :
Պերճ .	լեցուն . հարուստ :
Պերճանալ .	շատնալ . հարստնալ . գոռողնալ :
Պէսպէս .	կէօնէ կէօն . թիւրլիւ թիւրլիւ :
Պէտք .	պիտոյքը :
Պժգալ .	գանիլ . իբրահ էթմէք :
Պիղծ .	մուտտար :
Պիտակ :	պուտ պուտ գուն , պէնէկի . ալաճա :
Պիտակ .	տալթ . նաֆիլիէ . գալու :
Պիտանայու .	պիտանի , պէտք ըլլալու . եարար :
Պիտառուի .	պէտք ըլլալը . բանեցընէլը :
Պիտոյք .	պէտք եղած բանը . խտրա :
Պիլըրդ .	ծոյլ . թէմպէլ :
Պիծաղործ .	գէշութի գործող :
Պիծաշուրթն .	փիտ բերան :

Պղծել .	մնալուել :
Պղնձագործ .	սղինն գործող . զաղանձի :
Պղնձի .	սղննծէ :
Պղպնձակել .	պճպըճալ . բուշա հանել . Ֆըզըր Ֆըզըր գայնամար :
Պղտորել .	նեբբէ վրայ բնել . սուլանորմար :
Պճնղն .	փաշայ .
Պճղնաւոր .	փաշայլ . փէշէրով երկան լաթ :
Պճնաղարդել .	հագվեցընել :
Պճնիլ .	հագվիլ կապվիլ . զարդարվիլ :
Պնակ .	չանախ . սահան :
Պնգակալո՛ .	ամուր շինած . մամուր . գավի :
Պնգել :	պինտըննել . տնուր կապել . վրայ տալ . ինստ էթմբ :
Պնուլ .	հէլրան օլմար :
Պողպատ .	շէլիկ :
Պողովաաիկ .	տըմըշիլ :
Պողոտայ .	սօգադ :
Պոյան .	սլուուկ :
Պորտարոյծ .	շիշ սօղալ :
Պչըլ .	քիթ ու սօլ բնել :
Պաղակորոյս .	պտուղը թափած :
Պաղաւեա .	պտղով լեցուն . շատ պտուղ տըվօղ :
Պտուղ .	եէմիշ :
Պրակ .	տէմէթ . օրման . գործք . գըքի գլուխ :
Պրկել .	պինտ կապել :
Պրաուէայ . } Պրաուէղէն . }	խարէ հիւսած :

Ջ

Ջ արջախել .	տէս ջաղջախել :
Ջահ .	մաշալայ . ասիլ . հավիղէ :
Ջահաղղեաց . } Ջահաղղեստ . }	խխտ լուսաւոր հագված :
Ջահնկալ .	մեծ մո՛ . կերոն բռնող :
Ջաղբ .	սէլի սէս անձրե :
Ջաղիտել . } Ջաղջախել . }	ջարդ ու բուրդ բնել . կտարտել :
Ջամբել .	կերցըննել ձեռքով :
Ջայլամն .	տէվէ գուշու :
Ջան .	ճահտ . գայրեթ :
Ջանահարլինիլ .	խխտ ջանալ . չարշմար :
Ջատաղով .	տէր կեցօղ . սարշապանօղ :
Ջեռանիլ . } Ջեռնուլ . }	տաքնալ . ըսնմար . գըզմար :
Ջերո՛ .	տարբ :
Ջերմաղին .	խխտ տարբ :
Ջերմանալ .	տաքնալ :
Ջերմաղերո՛ .	տաքուկ տաքուկ :

Ջերմեռանդն .
 Ջերմիկ . }
 Ջերմին . }
 Ջերմն .
 Ջերմուկ .
 Ջերոտ .
 Ջինջ .
 Ջնջեւ .
 Ջոլիւր .
 Ջոկ .
 Ջովանալ .
 Ջորեակ .
 Ջորի .
 Ջրահեղձ . }
 Ջրահեղձոյց . }
 Ջրասոյց .
 Ջրարբի .
 Ջրգող .
 Ջրկիր .
 Ջրհան .
 Ջրհոր .
 Ջրմուղ .
 Ջրշիջ .
 Ջրուն .

ապր ու եռացիուն . վաւժրուն :
 ապրուկ :
 սթմայ :
 Խլիճա . դասփլուճա :
 տաք :
 Թէմիզ . վաք :
 սրբել . Թէմիզէմէք :
 սկեօլիւկ . սիւրիւ :
 սիւրիւ . այլը սէշի :
 եափրախնէրով լէցվիլ :
 մանր չէքրիկէ :
 դաթըր :
 Ջուրը խղղըված :
 Ջուրը սլաթմիշ եղած :
 Ջրոտ :
 տալախի ցաւ ունեցող :
 սադայ :
 դօվայ . Թուլումայ :
 հոր . գույու :
 սու եօլու . Թուլումայ :
 կեօլ . սարնիճ :
 գունտուղ :

Ռ

Ռազմ .
 Ռակայ .
 Ռահ .
 Ռամիկ .
 Ռեալն .
 Ռիշտ :
 Ռոճիկ .
 Ռնգունք . }
 Ռունգն . }

պատերազմ . Ճէնկ :
 փախուկ . սերսէմ :
 ճամփայ :
 հայդ . պայաղը մարդ . խորեատ :
 զամիս . ԹիրէմէնԹի . գուտրէթ հէլլատը :
 նէքէս :
 Թայինն . էօլէֆէ :
 քիթ :

Ս

Սադ .
 Սադրէլ .
 Սաթ .
 Սաթմուկ .
 Սալ .
 Սալայատակ .
 Սակ .

գաղ :
 յորդորել . դրդել . հնարել :
 քէհրիպար :
 սիւնիէր :
 էօրս :
 քարէ տէօլէմէ :
 չափ . համրանք . վերկի . սազար :

Սակայն .	անճաղ :
Յակառի .	սէփէթ . սէլէ . զէմսիլ :
Սակ արկանէլ .	պազար էթմէք :
Սակա .	քիչ . աղ :
Սակաւաձեռն .	ձեռքք քիչ բանի հասնող :
Սակաւիկ .	քչքտիկ . ճիզլի :
տո Սակաւ սակաւ .	քիչ քիչ . կամաց կամաց :
Սակս .	համար :
Սակր .	սաթըր . փալայ :
Սակուր .	
Սահանք .	ջուրի պէնտ :
Սահիլ .	սկրդիլ . տեղէն դուրս վազէլ . գայմոք :
Սահման .	սընրր . ժողովներու վճիռ :
Սահմանագլուխ .	հիւտիւտ . սէհրաթ :
Սահմանադրել .	կանոն . օրէնք զնէլ :
Սահմանակալ :	մուհաֆըզ :
Սահմանակից .	սընրրատաշ :
Սահմանեւ .	սընրր զնէլ . կանոն , օրէնք զնէլ :
Սաղապ .	սահփրուտուկ . խախուտ :
Սաղարթ .	տերև . ետփրադ :
Սաղաւարտ .	երկրթէ գլխու թաս զնեուորներու :
Սայթաքիլ .	սկրդիլ . լյնիլ . սխալիլ :
Սայլ .	սալ . բեռան արասպայ :
Սայլորդ .	արասպաճի :
Սայր .	սուր ծար :
Սան .	թէնճիլի . գաղան . իրէն մկրտած տղան :
Սանդ .	հաւան . սիպէկ :
Սանդարամետք .	գժոխբին մէջի եղածնէրը :
Սանդխտուն .	հաւանի կոթ :
Սանդուխք .	նէրտիլէն :
Սանձ .	կէմ . գանթըրմայ :
Սանձահարել .	կէմ անցընել . զսպել . զափթ ընել :
Սանձել .	
Սապատ .	սէփէթ :
Սապատողն .	կուզ . գամսուր .
Սատիլ .	պուզ կարիլ . տօնմոգ .
Սառն .	պուզ . տօնդ :
Սառնամանիք .	
Սառնուլ .	պուզ կարիլ :
Սառոյց .	պուզ :
Սասանիլ .	խիտ երերալ . դողալ :
Սաստ .	չըզըչ . աղար . դօր . գաղէպ :
Սաստիկ .	խիտ . կարուկ . զօրու :
Սաստկադին .	խիտ ամուր . չօք քէսկին :
Սաստկանալ .	կարուկ ըլլալ . ելլէլնալ . շատնալ :
Սատակիլ .	կէսլերմէք :
Սատար .	բանիլոր . ետարումճի . ետարում :
Սատարել .	բանիլ . օգնել . իմաստ էթմէք :
Սար .	լեռան թէփէ . գլուխ . թախում :
Սարաս .	ձե . թարդ :

Սարգ .	մամունկ :
Սարեակ .	գարա թավուգ :
Սարսափել .	վախեն գողալ :
Սարսիլ .	երերալ . գողալ :
Սաւառնանալ . } Սաւառնեւ . }	թռչուններուն թևերը բանալ :
Ստիօր .	տէստի :
Ստիրել .	ածիլել . թրալ էլ թմէք :
Ստիրիչ .	պերպէր :
Սգալ .	եսա թռ թմաք :
Սեամք .	չեմ . սոյա :
Սեա .	սև :
Սեթևեթեւ .	դարդարել . սաղել . քէսիմ էլ թմէք :
Սեխ .	դավուն :
Սեկ .	սահարան :
Սեղանակապուտ .	ժամ թալօղ . սուրբ բանը պղծօղ :
Սեղանակից .	մէկ սեղան նստօղ , գումանտալ :
Սեղանաւոր .	թէզկեահատար . սարրաֆի :
Սենեակ .	խուց . օտա :
Սեւ .	սիվիլի խայսյ . չիվի :
Սեպհական .	իրեն յատուկ . մախսուս :
Սեպուհ .	պէյլատէ :
Սեռ .	սոյ . սինսիլէ :
Սեր :	ճինս . գայմագ :
Սերիլ .	սոյ քէլէ :
Սերկեիլ .	սյվայ :
Սերմանել .	հունտ . թօխում ցանել :
Սերմանիք . } Սերմն . }	հունտ . թօխում :
Սերունգ .	սինսիլէ :
Սերտ .	սինտ . ամուր . սրտանց . յօժար . շատ . լեցուն :
Սեւթօյր .	դունը սև :
Սեւանաղձ .	խարա սեվտա :
Սևեռել .	դամել :
Սևորակ .	դունը սև :
Սէգ .	քիթը մեծ , պէօպիւրլէնմիշ եղօղ . քէրլամէլի :
Սէզ .	օթ . չիմէն :
Սթափիլ .	այրգլանմագ . Ֆերահ էլ թմէք :
Սիգալ .	սալէնմիշ բլալով , քէսիմով ժուռ գալ :
Սիգաճեմ .	քէսիմով ժուռ եկօղ :
Սիզարեր . } Սիզարոյս . }	չայիր չիմէն բուսղունօղ :
Սիկարեան .	ասլաճագ . չափլին :
Սիկզ .	ըստրկիմը և տիրհէմի մը անուն է :
Սին .	դատարկ . փուճ . սօշ :
Սինիբօր .	տէօքիւնտիւ . հարտալա :
Սիսեռն .	նօհուտ :
Սիւամարգ .	թավուղ գուշու :
Սիւոյ .	խիր :
Սիւն .	տիրեկ :

Սըննալ .	սուր և բարձր թռչել :
Սըբ .	նետ . շիշ . հառապայ :
Սխալ .	եանդըջ . զալատ :
Սխրալի .	զարմանալի :
Սկայ .	հակայ . տել :
Սկաւառակ .	սահան . թապախ . քեասէ . խաֆային ոսկորը :
Սկզբնաւորել .	սկրսիլ . պաշլամաք :
Սկիզբն .	պաշլանկըճ :
Սկնդիկ .	պզտի շուն . ֆինօ :
Սկուտղ .	թէփախ :
Սղոց .	տէստէրէ :
Սմբակ .	ձիու իշու բղունք :
Սմբակակոխ .	կոխկուտած . չինալընմբը :
Սմին իրի .	ասոր համար :
Սնակուշտ .	պօշ պէօլրէկ :
Սնապարծիլ .	թապանմար :
Սնավաստակ .	պօշ տեղը աշխատող :
՚ի Սնարից .	գլխուն գիէն :
Սնափառուի .	ֆօտուլուդ :
Սնգղր .	գըղըլ պոյա :
Սնդիկ .	ճիւղա :
Սննդակից .	մէկ տեղ մեծցած :
Սնտօ .	պօշ . փուճ :
Սնտփապափր .	սուտ բաներով խարօղ :
Սնունդ .	պէսէնմիշ ըլլալը . մենճնալը :
Սնուցանել .	պէսէմիշ բնել :
Սողալ .	գետինը քսվիլ :
Սողոսկիլ .	շուտ շուտ սողալ . զայմիշ ըլլալ :
Սողուն .	սողուն ճանի պէս քաշող ամէն կենդանի :
Սոյն .	տսիկայ :
Սոնքալ .	հասարնալ . գոտղնալ :
Սոպո .	կոպիտ . գուպատ . տանկալադ :
Սոսինձ .	թութ խալ :
Սոսկ .	սալթ :
Սոսկապէս :	մինակուկ . պայաղը :
Սոսկալի .	վախնալու :
Սոսկական .	մինակ . սալթ :
Սով .	գըլթըդ :
Սովալուկ .	խրթըլտէն տանջըվօղ :
Սոր .	գետնի մէջ խօզուտ :
Սորիլ .	նեղա թափիլ . վաղիլ :
Սորսորիլ .	թափթըլիլ . վաղիլ :
Սուգ .	եաս :
Սուգանիլ .	տակը չոքիլ . պաթմար :
Սուին .	հըշա . մղրադ :
Սուլէլ .	ըլըխ չալէլ :
Սուղ :	քիչ :
Սունկ .	մանթար :
Սուսեր .	թուր . գըլըճ :
Սուտակասպաս .	խօշքիլի :

Սուրհանդակ .	շաթըր . ոսյի :
Սարայ .	սիփահճի . դօրբ :
՚ի Սպանդ վարել .	սպաննեղու տանիլ :
Սպանդանոց .	սալահանայ . դասապհանե :
Սպառազէն .	փիւր սիլահճը :
Սպառազնեկ .	փիւր սիլահճ ըլլալ :
Սպառել .	հատղընեկ . թիւքէթմէք :
Սպառնալիք .	վախ ձգելը . չբղը :
Սպառնալ .	վախընեկ . չբղը էթմէք :
Սպառարուս .	սիւսպիւթիւն :
Սպաս .	հզմէթ . դարգահճադ . թաղըմ :
Սպաս արկանեկ . } Սպաս առնեկ . }	խըղմէթ ընեկ . հոդալ :
Սպասալար .	սէրասբէր :
Սպասահարկուի .	ծառայուի . խղմէթ :
Սպասար .	ծառայ . խղմէթբար :
Սպասել .	սէքէլէմէք :
Սպարապեա .	սէրասբէր :
Սպեղանի .	մէհէլէմ :
Սպի .	եարայի նշան :
Սպիտակ .	ճերմակ :
Սպունդ .	սիւնիկեր :
Սպրուր .	հայրանի աղբ :
Սպրդիլ .	ուսուլով ներս մտնալ :
Ստածել .	սէսլէմէք . թիմար էթմէք :
Ստահակ .	քուս . եարամադ :
Ստամբակ .	դըուխ քաշօդ . եարամադ . նագըս . զլթ :
Ստամբս .	միտէ :
Ստայօդ .	չինծու . տիւղմէ :
Ստանալ .	վաստրկիլ . էտիւմէք :
Ստանձնեկ .	շալկել :
Ստաշին .	սուհուր :
Ստացուածք .	ունեցածը . վաստրկածը . մալ . միւլք :
Ստգիւտ .	մեղադրանք :
Ստղտանեկ :	մեղադրել :
Ստեղծագործել . } Ստեղծուլ . }	ստեղծել . եարատմար :
Ստեղն .	ճիւղ . Ֆիտան . Ֆիլիլ :
Ստերիւրել .	ծուել . մուրդընեկ :
Ստե :	տեվէի կամ խողու մաղ :
Ստեազիսակ :	բրդլախ :
Ստէպ .	սրգ . արտորնօք :
Ստինք .	ծիծ :
Ստիպել .	արտորդընեկ . զօրա սօզմար :
Ստնանեկ .	յաղթել :
Ստնդիայ .	ծիծ ուտող :
Ստնաու .	ծծմար :
Ստոյգ .	բղրդ . շխտակ . սահի :
Ստօր .	նեքե . վարը :
Ստօրագրել .	ձևացընեկ . նեքեը դրել . իմզալամադ :

Ստորերկրեայ .	դեանի տակինը :
Ստորև .	ներքեւը . վարը :
Ստորին .	ներքեւինը , վարինը :
Ստորոտ .	տակը . էթէկը :
Ստուար .	հաստ . թանձր :
Ստուգադէտ .	իրաւը դիտօղ :
Ստուդէլ .	իրաւը իմանալ . իսպաթ էթմէք :
Ստուդիւ .	իրաւցընէ :
Ստուեր .	շուք . քէօրկէ :
Ստուերագրել .	թատլարը քաշել . բէսիտ՝ հանել , ձեայցընել :
Ստուերական .	մթընշաղ . բանի մը օրինակը ունօղ :
Ստունդանել .	քամահրել , բանի տեղ շիղնել . մաիկ չընել :
Ստրատելատ .	սէրապէր :
Ստրկանալ .	ծառայ ըլլալ . ցածնալ :
Ստրուկ .	ծառայ :
Ստրջանալ .	զղջալ . փիւշման օրմաք :
Սրաթուիչ .	սուր թռչօղ :
Սրախողխող առնել .	սրով սպաննել :
Սրահ .	սուֆա . թէհլիս . բակ :
Սրավար .	սուր վաղօղ :
Սրբազնեալ .	սուրբ եղած :
Սրբատաշ .	տաշած , ճիւղը :
Սրբափայլ .	փիլի փաք . փարլադ :
Սրընթաց .	սուր վաղօղ :
Սրիկայ .	հովարտայ . ալաճագ :
Սրինգ .	տիւտիւկ :
Սրնգահար .	տիւտիւկ չալօղ :
Սրուակ .	եղի աման :
Սրունք .	ճիլ . պաճագ . պալարը :
Սրակապան .	ճիլինիք . փէրտէ :
Սրակել .	ցըրցըքնել :
Սրտաբեկիլ .	սիրտը կտորիլ :
Սրտակտուր .	սիրտը կտորած :
Սրտապնդիլ .	սիրտ առնել :
Սրտառուչ .	մարդուն սիրտը քաշօղ :
Սրտի մօօք .	ճանը կէօյիւլան :
Սրամաիլ .	սրդողիլ . էսիլմէք :
Սփածանելի .	փէշարմալ :
Սփածանել .	փէշարմալ կտալիլ . դուշանմագ :
Սփիւռ .	ցրուած . կայրլիշ եղած :
Սփոթել .	միտիթարել . թէսէլլա էթմէք :
Սփռել .	փռել . տարտընել , կայմաք :
Սփրիթ .	դէմալիլ :
Սքանչանալ .	զարմանալ :
Սքանչելի .	զարմանալի . էճայիլ :
Սքանչելիք .	հրաշք . միւճիւղէթ :
Սքօղել .	քօղ ձգել :
Սօսափուն .	չչնկոց :

Վ

Վ ագր .	փէլէնէլ :
Վ աղա առնուլ .	վաղէլ :
Վ ախճան .	վերջ . սօնդ :
Վ ախճանիլ .	հատնիլ . լիննալ . մեռնիլ :
Վ ախբ .	ուչուրում . պայիր :
Վ ահան .	դալդան :
Վ ահանավառ . }	դալդանլը ասկեր :
Վ ահանաւոր . }	կանուխ . առաջուց :
Վ աղ .	խիստ կանուխ :
Վ աղադոյն .	Թրաւոր . դըլըճլը :
Վ աղահաւոր .	կանուխ հասնող . Թուրֆիանաա :
Վ աղահաս .	կանուխ կամ շուտ մեռնող :
Վ աղամեռիկ .	շուտ անցնող :
Վ աղանցուկ .	շուտ մը . հարպիճէ :
Վ աղ ընդ փոյթ .	վաղը . եարըն :
Վ աղի .	առտրվանց :
Վ աղորդայն .	խիստ կանուխ . շատոնցմընէ :
Վ աղու ես . }	շատոնցմընէ :
Վ աղ ուրեմն . }	շուտմը . ֆիլհալ :
Վ աղուց հեան .	արտորալ :
Վ աղվաղակի .	սաթըր . փալայ :
Վ աղվաղէլ .	խիստ կանուխ :
Վ աղք .	ապրանք . ծախելու մաթահէնէր , մալ :
Վ աղ քաջ .	առուտաւր ընող . պաղիլիկեան :
Վ աճառք .	ծախել . սաթմսը :
Վ աճառական .	սէֆասընը սիւրմէք :
Վ աճառել .	լայրդ . ախշէր . եագըչըդը :
Վ այել . }	խիստ աղվոր . փէք եագըչըդը :
Վ այելուչ . }	աղվոր ըլալ . կէօտերիլիլ օլմսք . լայրդ օլմսք :
Վ այելադեղ . }	աղվորութի . շէօհրէթ . ույրուն ըլալը :
Վ այելադիտակ . }	դէֆէ սէֆայ . մէկ բանին գործածելը , բանեցնելը :
Վ այելանալ .	տեղ :
Վ այելուի .	քիւ մը . սահ մը :
Վ այելք .	վար ինջեղընէլ :
Վ այր .	բաց տեղ , օտար տեղ բնակիլ :
առ Վ այր մի .	լեռնցի . եապանի . տէնկսիլ :
Վ այրաբերել .	եապանիլ սէս խօրեաթ մենծցած :
Վ այրաբնակիլ .	նաֆիլէ . ըրատտ կէլիլնէ :
Վ այրագ .	կոսիտ . լեռընցի . եապանի . խօրեաթ :
Վ այրագասուն .	քիւ մը :
Վ այրապար .	
Վ այրենաբարոյ . }	
Վ այրենի . }	
Վ այրիկ մի .	

Վայրկեան .
 Վանական .
 Վանասու .
 Վանդակ .
 Վանել .
 Վանք .
 Վաշխ .
 Վաշխառու .
 Վաշտ .
 Վառել .
 Վասն .
 Վաստակ .
 Վաստակիլ .
 Վաստ .
 Վատահամբաւ .
 Վատասիրտ .
 Վատթար .
 Վատթարել .
 Վատիլ .
 Վասնել .
 Վատուի .
 Վարագոյր .
 Վարազ .
 Վարակել .
 Վարանք .
 Վարանիլ .
 Վարասանակ .
 Վարասել .
 Վարարարկանել .
 Վարդաւիշկ .
 Վարել .
 Վարժապետ .
 Վարժեար .
 Վարժել .
 Վարկանել .
 Վարկարարակ .
 Վարձք .
 Վարձել .
 Վարձկան .
 Վարձուոր .
 Վարմ .
 Վարչամակ .
 Վարոց .
 Վարունկ .
 Վարսակ .
 Վարսակալ .
 Վարսել .
 Վարսք .
 Վաւերական .
 Վեհ .

Թարխրէ . բուպէ :
 Վանքը կեցող . կրօնաւոր :
 Խօնախ արվող . օտարը ընդունող :
 գաֆէս , փարմազլըզ :
 Վանտել . քշել . ամբեցրնել :
 գօնագ . օթագ . մանասարը :
 մամէլէ :
 մամէլէճի :
 զօրաց գունդ . պէօլիւկ :
 Վառել . եագմագ . սիւահանտըմագ :
 համար :
 աշխատանք . զահմէթ , էմէկ :
 աշխատիլ . յոգնիլ . եօրուլմագ :
 դէշ . ծոյլ . նիւսիւպէթ :
 պէթնամ :
 Վախկոտ . ճանորդ :
 դէշ . ցած . քէօթիւ :
 գէշցրնել . խախք ընել . ուժէ թափել . արմբեցրնել :
 ուժէ թափիլ . ճոզիլ . զսպուննալ :
 մխել . ցրուել . թէլէֆ էթմէք . զայ էթմէք :
 դէշութիւն . վախկոտութիւն :
 փերտէ :
 Վայրի խող . եագան տօմուզու :
 պատել . սլլել . լեցրնել :
 Ֆէսֆէսէ . թասայ . տէրտ :
 տարակուսիլ . Ֆէսֆէսէյի մէջ կնալ :
 սինէպէնտ . զըրգ :
 տեղէն հանել . տարտընել . տեախիլին էթմէք :
 բանեցրնել . գուլանմագ :
 կիւլ սույու :
 քշել . թընել . գեախը բանեցրնել . գուլանմագ :
 վարպետ . վարդապետ :
 սորվեցրնել . կրթել . ալըշարմագ :
 կարծել . սեպել . թահմին էթմէք :
 սլարապ , փուճ տեղը . աւելորդ :
 վճարքը . հախը . քիրայ :
 քիրայով բանել :
 բանվոր . իշճի . քիրաճի :
 թուչուն բանելու թօն :
 փէշիլիւր . սլլելու լաթ :
 մօտուլ . գամչը :
 խըյար :
 իւլաֆ :
 սաչ սլարը . քէօտակ :
 սափլամագ :
 փերէմ . գլխու մազ :
 շէրի :
 մեծաւոր . փայելի . իւսախն . էլայ :

Վ Է հաղայն .	խիտ սրատուսոր . գերազանց . Էլայ :
Վ Է հանձն .	աղաւթ . քիւարթի :
Վ Է հափառ .	քերթամէլի :
Վ Է հերոտ .	անճըրկած . արնարնացող . մզմըդ :
Վ Է շտասան .	տաննըվեց :
Վ Է րարերեւ .	վեր բերեւ . վերցընեւ . արեւէր ընեւ :
Վ Է րադարձ .	նորէն գարձօղ :
Վ Է րաթնեւ .	վեր թռչիլ :
Վ Է րածեւ .	վեր բերեւ . հանեւ . վերցընեւ . վրան բերեւ :
Վ Է րակացու .	վրայ կեցող . կեօղճի . գալճիայ :
Վ Է րակնեւ .	վեր նայիլ :
Վ Է րամբարձ .	վեր վերցուցած . բարձր . իւստին :
'ի Վ Է րայ .	վրան :
Վ Է րանալ .	վեր ելլալ :
Վ Է րարկու .	վրան ձգելիք . ծածկոց . վրայի հագնելու լաթ :
Վ Է րբերիչ .	վրան ունեցող :
Վ Է րերեակ .	վեր ելլող . ձիւսոր . ներտիվէն :
Վ Է րընկալ .	վեր բունօղ . վրան տանօղ :
Վ Է րին .	վերինը . եօգարտաքի :
Վ Է ր'իվերոյ .	երեսանց . կեղվրայ . իւստինքէջի :
Վ Է րծանեւ .	կարգալ :
Վ Է րճեմեւ .	գէսլ 'ի վեր թռչիլ :
Վ Է րնախարխախ .	տիրէկ պաշը :
Վ Է րնայարկ .	վերի դաթը :
Վ Է րնոտուի .	թու թարդգ . սարա :
'ի Վ Է րոյ .	վերը :
'ի Վ Է րուստ .	վերէն :
'ի Վ Է րջոյ .	սօնունտա :
Վ Է րջանալ .	ըմնալ . հասնիլ . պակիլ :
Վ Է րջապահ .	եալի գին պահօղ :
Վ Է րջասոր .	զինճէթ . շէրիտ . սալագ . վիւակիւլ :
Վ Է րջին .	եաքինը . խեղճ . սօնունտաքի :
Վ Է րջոտիլ .	եա մնալ . եաքինը ըլլալ :
Վ Է րտաին .	թէքրար :
Վ Է րտ .	զինճիլլամէ . թեւէ հիւսած :
Վ Է ս .	քար :
Վ Է ճ .	տավայ . միւճատէլէ :
Վ Է սլ .	պատմուի . նաղլ . հէքիաթ :
Վ Է ս .	թիրեալի . նաղս . թիթիղ :
Վ Է ք .	խոց . եարա :
Վ Է թխարի .	չափէ դուրս մեծ . անաճ . հանդալ :
Վ Է չ .	խորունկ փոս :
Վ Է ճարանեւ .	միւճատէլէ ընեւ :
Վ Է ճակ .	վիճակ . վիճակ ձգելու զոր . հալ . տերէճէ :
Վ Է ճակիլ .	մեկիւր արեւէր ըլլալ . նախպ օրմաք :
Վ Է ճեւ .	միւճատէլէ էթմէք :
Վ Է իմածին .	քար հարլ ընօղ :
Վ Է իմասալ .	քարէ տաշած :
Վ Է իմարդեայ .	քարի նման . քարով շինած . խիտ ստուր :
Վ Է իմափոր .	քարէ փորված :

- վ իշապ .
- վ իշա .
- վ խաղադրել .
- վ խաղանակել . } 3
- վ խաղել .
- վ խրագ .
- վ խրապ .
- վ խրաւորել .
- վ խրդ .
- վ կայ .
- վ կայել .
- վ Հատիւ .
- վ Հտակ .
- վ Հարել .
- վ ճիւ .
- վ ճիւտ .
- վ ճուել .
- վ նաս .
- վ նասակար .
- վ նասապարտ .
- վ նասել .
- վ շտագին .
- վ շտագնիւ .
- վ շտալիւր .
- վ շտակցիւ .
- վ շտամբեր .
- վ շտանալ .
- վ սւշ .
- վ սեմ .
- վ սեմամիտ .
- վ սեմափառ .
- վ ստա .
- վ ստահանալ . } 3
- վ ստահիւ .
- վ տակ .
- վ տանգ .
- վ տանգաւոր .
- վ տանգաւորել . } 3
- վ տանգել .
- վ տարական . } 3
- վ տարանդի .
- վ տարանջեւ .
- վ տարել .
- վ տաւան .
- վ տիտ .
- վ տիւլ .
- վ բան .
- վ բանակար .
- վ բողոքել .
- վ բէժ .

աժտեր :
 ցաւ . նեղուի . տերտ . պէլայ . սրգլէթ :
 գրով պատմել :
 պատմել . նագլ էթմէք :
 Թ շնամի . հատիմ :
 խիտա խորունկ փոս . կիրտապ . գանըլ գույու :
 խոցել . եարալանաք :
 սօփայ . զերտէստէ :
 շահատ . մարտիրոս :
 վկայու թի տալ . մարտիրոս ըլլալ :
 սիրտը կտարիլ . վախնալ . ուժը թափիլ :
 ճատըքեար . կախորդ կին :
 հտիւր տալ . էօտէմէք . ըմացընել . վերջացընել :
 սիճիւ . ֆէթիւ . իլամ :
 Թէմիդ . փաք . զիւլալ :
 իլամ էթմէք :
 զարար :
 զարար արվօղ :
 դասպահաթիւ :
 զարար վերմէք :
 ցաւով լեցուած . խիտ տերալի :
 նեղիւ . տերտի մէջ լցնիլ :
 ցաւով լեցուած . տերտի :
 ցաւակից ըլլալ . տերտէլմէք :
 չարքաշ :
 նեղուի կրել . տերտ , սրգլէթ չէքմէք :
 կանեփ . իւստիւփիւ :
 իւստիւն . էլա :
 բարձր բաներու խելք հասցընօղ :
 խիտ քէրլամէլի :
 համարձակօղ . յոյս ունեցօղ . սերպէստ :
 համարձակիլ . յուսալ . սերպէստէնմէք :
 ագար սու . ըրմագ :
 փորձանք . նեղու թի . Թէհլեքէ . պէլայ :
 Թէհլեքէլի . տերտի :
 նեղել . չարչարել . փորձանքի , Թէհլեքէլի մէջ ձգել :
 տեղէն քշած . տէտրիկին :
 գլուխ քաշել . զուպա , ստի օրմաք :
 քշել . տեղէն գուրս հանել :
 մէկ միլին ու թը փայլ :
 քաշված . չորցած . զալիֆ . զապուն :
 չորնալ . ցամբիլ . զալիֆլանմաք :
 չափր :
 չափրճի :
 աղմուկ հանել . վէլվէլէ չքարմաք :
 հայֆ . էօճ :

- Վրէժխնդիր . հայֆիր , էօճը առնօղ :
- Վրէժխնդրուի . էօճ առնելը :
- Վրէպ . սխալանք . դալատ . սուչ . սխլելէ :
- Վրիժագործ . հայֆիր , էօճը առնօղ :
- Վրիպակ . սխալ . ծուռ . դալատ :
- Վրիպիլ . սխալիլ . դուրս բնիլ . սլարապ ելլալ . զտրվիլ :
- Վրնջէլ . ձիուն կանչելը . քելչէմէք :

U

- Տագնապ . խիստ արտորանք . մեծ նեղուի . փորձանք . սրգէթ :
- Տագնապիլ . շիտթելով արտորալ . խիստ նեղը իյնալ . աֆադանը չբմաք :
- Տաժանիլ . խիստ աշխատիլ . մէհման օլմաք :
- Տաճէլ . պէտ ընել . հոգալ . թխմար էթմէք . պէտէմէք :
- Տակառ . Ֆրչի . վառօլ :
- Տակառապետ . քիլէրճի պաշը :
- Տակու . կամաց . սահա :
- Տակալին . տահա :
- Տաղանդ . ըստրիկ չափմունէ :
- Տաղաւար . չատրը :
- Տաղէլ . երկրթով երկէլ :
- Տաղտապիլ . նեղիլ . չարչարվիլ . դժուարիլ :
- Տաղովալ . ձանձրանալ . դանիլ . պէզար օլմաք . իդրահ էթմէք :
- Տաղտուկ . դանելու . ձանձրանալու :
- Տաճար . տիվանխանէ . ժամ . եկեղեցի :
- Տաճարապետ . տյադճը պաշը :
- Տամկանալ . թըրջիլ . նէմիէնմէք :
- Տանիլ . վերջընէլ . կրէլ . սղմեցընէլ . համբերէլ :
- Տանիք . երգիք . տամ :
- Տանջէլ . իսկէնճէլ վերմէք :
- Տաշա . թէքնէ :
- Տապ . դօլ . տաքու թի :
- Տապալէլ . դեախնը ձգէլ . դոլորակէլ :
- Տապախառն . դղիլն :
- Տապակ . թաւայ :
- Տապան . սնտուկ . դերեղման :
- Տապանալ . տաքնալ . տաքուէ մէջ իյնալ :
- Տապանակ . սանտրդճա :
- Տապատ արկանէլ . զերգէպիլ դեախնը վուէլ :
- Տապար . կացին . սալթա .
- Տառապանք . նեղու թի . սխալէթ :
- Տառապիլ . խիստ նեղիլ . տերտի մէջ լինալ :
- Տառանորդ . տանին մէկը :
- Տառամնիլ . դասէվէթ . թասա էթմէք :
- Տառանիլ . առ դիս ան դին շարժիլ . տեախիլին օլմաք :
- Տառակ . փուչ . թիքէն :
- Տաորակ . դումրու :
- Տար . հեռու :

Տարաբնակ .	Հեռու տեղ բնակող :
Տարագիր առնել .	} քշել . սիւրկիւն էլ թմէք :
Տարագրել .	
Տարաշէմ գնալ .	Հեռու տեղ , օտար տեղ երթալ :
Տարադէտ .	եօլտուղ . սկեթ . մինասկակեթ սկի :
Տարալ .	Թարղ . սիւնիմ . էօրինեկ :
Տարաժամ .	սկեվախտ :
Տարաժամիլ .	ատենը անցնիլ :
Տարածանել .	} փռել . եայմաք :
Տարածել .	
Տարակայ .	Հեռու կեցած :
Տարակոյս .	} անճրկածուի . նեղուի . չիֆէ . Թասայ :
Տարանկուսանք .	
Տարաձայնուել .	անմխաբան ըլլալը . ույմիչ ըլլալը :
Տարաձիգ .	Հեռու :
Տարաշխարհիկ .	Հեռու երկիրներ դացող :
Տարասպայման .	չափէ դուրս :
Տարասպարհակ .	անկարխայի բռնած :
Տարասպարտ .	} պարսալ տեղը . պօշ եէրէ :
Տարասպարտուց .	
Տարացոյց .	օրինակ . ձև . դալիսպ :
Տարափ .	չաղ . բարակ անձրև :
Տարբերուել .	Ֆարկ :
Տարևոր .	մէկ տարվան :
Տարբ .	սըղըրճըգ . սիւրիւ :
Տարօրոշ .	զատված :
Տարուբերել .	տանիլ բերել . երերզընել . խաղցընել . տէտիրկին էլ թմէք :
Տարտամ .	անճրկած . անտընացող . մըղմըգ :
Տարտարոս .	դժօրիք :
Տարր .	նիւթ . քերէտտէ . բան :
Տարրանալ .	ծուծը մանալ . կալչիլ . սինմէք :
Տարփալ .	ցանկալ . հասրէթ չէքմէք :
Տարօրինակ .	օրինակ չուենցող . նմանը չունօղ :
Տաւիղ .	դանուն :
Տափ .	} տափակ . շխտակ . աիւղ :
Տափարակ .	
Տգեղ .	չիլքիւն :
Տգէտ .	աճմագ :
Տգիտանալ .	չգիտնալ . աճմագ գալմաք :
Տեսանադրել .	խաչ հանելով օրհնել . նուիրել :
Տեղալ .	անձրև գալ :
Տեղակալ .	} տեղը բռնօղ . վէքիլ :
Տեղապահ .	
Տեղատարափ .	խոշոր ու սրխ անձրև :
Տեղեակ .	վուգուֆ :
Տեղեկանալ .	վուգուֆ օլմաք :
Տեղի տալ . տեղ տալ .	ներս առնել . մտիկ դնել . հաւնիլ . մէկգի կենալ :
Տենդ .	ջերմ . սըլթմա :
Տենչալ .	փափաղիլ :
Տեռ .	բարակ լաթ . լաչակ :

Տեսակ .	կէօտաերիչ . էնամ . սոյ :
Տեսանելիք .	սչք :
Տեսանօղ .	տեսնօղ . մարդարե :
Տեսարան .	տէիրի տեղ . թամաշայ :
Տեսիլ .	կէօտաերիչ . բխակթ . սէյր . իւրեա . հէյալ :
Տեսուչ .	հոգ տանօղ . վրայ կէցօղ . կէօղճի :
Տեսչուծի .	վրայկէցուծի . հոգ :
Տերն .	էամիրադ :
Տերնախոտ .	էամիրադը սրդ :
Տեւէ .	դիմանալ :
Տեւողուծի .	դիմացկունուի :
Տզրուկ .	սիւլուկ :
Տէդ .	մզրադ :
Տժգոհ .	ճշգոհացօղ :
Տժգոյն .	դոյնը թամամ . պօղարագ :
Տիգախոց .	մզրախոց խոցված :
Տիեզերակալ .	աշխրբիս տիրօղ :
Տիեզերք .	բոլոր աշխարք :
Տիկ .	թուլում :
Տիկին .	խամուն . թագուհի . սուլքան :
Տիղմ .	չամուր :
Տիպ .	սրամայ . դալըդ :
Տիտան .	հսկայ . տալեան կարիճ :
Տիտեւն .	թիմահ :
Տէրադրուժ .	տէրը խաբօղ :
Տէրապետեւ .	չորս դին տիրել :
Տիրապետ .	տիրոջ պէս . յատուկ . մադսուտիէ . պիր թամամ :
Տիրեւ .	իշխեւ . իր ձեռքին տակը առնել :
Տիւ .	ցորեկ :
՛ի Տունջեան .	ցորեկուց . կիւնտիւղւն :
Տի . շ	արենք . սոյ :
Տէք . Յ	դէշ . շիրքին :
Տխեղծ .	արաում . փուսեա . մութ գոյն :
Տխուր .	արամալի . ցաւելու :
Տխրական .	արամիլ . գասէվէթ էթմէք :
Տխրել .	ուժամթափ . խեղճ . քէֆսիլ :
Տկար .	ուժէ թամալիլ . շիկրնալ . քէֆսիլէմէք :
Տկարանալ .	չիհանիլ . հաղ էթմէմէք :
Տհաճիլ .	խամ .
Տհաս .	
Տղմախաւն .	չամուրըու :
Տղմախիգ .	
Տղմուտ .	
Տմարդի .	կոպիտ . մարդկուի չունեցօղ . էրբէանսըդ :
Տնարար .	անշէն :
Տնկախոտ .	սըխ ծառէրով :
Տնկակից .	մէկ տեղ անկըված . իհագ :
Տնկէ .	տիրմէք :
Տնտես .	վէքիլհարճ :
Տնօրինել .	տունը հոգալ . կարգաւորել . շակել :

Տողորել .
 Տոկալ .
 Տոկասիք .
 Տոհմ .
 Տոհմաթիւ .
 Տոհմական .
 Տոմսակ .
 Տոյժ .
 Տոչորել .
 Տոռն .
 Տուայտիլ .
 Տուգանք .
 Տուժել .
 Տուղա .
 Տումար .
 Տունկ .
 Տունջենային .
 Տուա .
 Տուրևաա . }
 Տուրևաաուի . }
 Տուրք .
 Տուփ .
 Տոփել .
 Տպագրել .
 Տպանալ .
 Տպարան .
 Տպաւորել .
 Տոփալ .
 Տոփսլ .
 Տառն .
 Տրելս .
 Տրիտուր .
 Տրմուղ .
 Տրոհել .
 Տրորել .
 Տրուսլ .
 Տրոփել .
 Տրամազեայ . }
 Տրամահաղորդ . }
 Տրամուժի .
 Տրանջել .
 Տքնիլ .
 Տքնուի .
 Տօթ .
 Տօթաժամ .
 Տօսախ .

Տճեցրնել . թաթխել . սինտիրմէք :
 դիմանալ . համբերել :
 մամէլէ :
 սոյ սօփ . սինսիլէ :
 սինսիլէն համրօղ . սոյը փնտռօղ :
 սինսիլէէ միւթայլիդ . սլուուդ . սլերէքէթ :
 տեարակ . տէֆիթեր :
 Տէրիմէ . զարար :
 երել . լափել :
 չուան . հալաթ :
 չարչարիլ . նեղիլ . հարիլ մաշիլ :
 Տէրիմէ . զարար :
 Տէրիմէի բերել . զարար աալ :
 կիւլ հաթէմ :
 տօմար . տէֆիթեր . գիլք :
 ամմէն բուսած բան . ծառ :
 ցորեկլան :
 կենդանիներու սօս :
 առուտուր . ալըձէրիչ :
 տալը . ողորմուի . վէրկի . սատագա :
 դուժի . խանէ :
 խիստ կոխել . խիստ զարնել :
 տպել . պատմայ էթմէք :
 տպիլ . ձեի մէջ մանալ :
 պատմահանէ :
 թէտրի էթմէք . կիլտիրմէք . գալըսլընը չարմուք :
 ցանկալ :
 բերանը փոթընտօղ . մումըուուկ :
 փեշ :
 չարբի :
 մուգապէլէ :
 աճարը :
 բաժնել . զատել :
 ճղմել . էզմէք :
 խիստ ցած . սինա Լտքինը :
 տրբի բնել :
 տրամուք լեցուած :
 դասէվէթ :
 Տչգոհալ .
 չերքնանալ . խիստ աշխատիլ :
 արթուն կենալը . ջահալ :
 տաք . տաքուժի :
 տաքի առն :
 չիւնիլ :

Բ

Քարուն .	վարդապետ :
Քարունարար . } Քարունօրէն . }	վարդապետի պէս :
Քամ .	ժողով . սիրիւ :
Քենական .	նծային :
Քոպէ .	Թաքիքէ :
Քոտէլ .	ժողովէլ :

Յ

Յայգ .	դիշեր :
Յանդ . կմ Յանկ .	չիթ . չէվրէ . միշտ . տայմայ :
Յանկալի .	փափագէլու . հասնէլու . աղէկ :
Յանկուի .	փափագ . արզու :
Յանց .	ձկան թօր . աղ :
Յաննուլ .	խիստ սրդողիլ . էսիրմէք :
Յասումն .	էօրբէ :
Յարդ ևս .	ինչվան հիմա :
Յաւագար .	մարագլը :
Յաւագին .	տէրտլի :
Յաւագնիլ .	խիստ ցաւիլ :
Յաւալից . } Յաւած . }	տէրտլի . ցաւերով լէցուած :
Յաւակից .	տէրտլէմիշ եղօղ :
Յելուլ .	պատուել . ճղքել :
Յեխ .	չամուր :
Յեղ .	սօյ . սինսիլէ :
Յետէլ .	տե՛ս Յտէլ :
Յերեկ .	ցորեկ :
Յեց .	կիւվէ :
Յիր .	տաղընըդ :
Յից .	դաղըդ :
Յնդիլ .	տարադնիլ . խելքը ցրուիլ . կորսըվիլ :
Յնծալ .	ճխալ . ուրախանալ :
Յնորիլ .	խելքուիլ . խենթ մենթ խօսիլ . սայրգլամայ :
Յնորք .	խենթ մենթ երազ . կամ խօսք . գլխի պտուտ :
Յնցել .	Թօթվիլ :
Յնցոտի .	քուրջ . բրջբտած . աղտոտ ծրտոտ :
Յնցուղ .	ջբելու ծակ , ծակ տման . օլուգ . փխակիւրմէ :
Յոլանալ .	ցրալ . լուս ցաթել , փալփրլիլ :
Յու .	առէք . Թավան :
Յուլ .	պուղայ :
Յուպ .	տէյնեկ :

Յուցք .
 Յուցակ .
 Յօփանալ .
 Յուուկ .
 Յտեւ .
 Յրեւ .
 Յրիւ .
 Յրտաշունչ .
 Յրօնք .
 Յփսի .
 Յֆի .
 Յօղ .
 Յօղագին .
 Յօղեւ .
 Յօղուն .

խաղ . թիւըրիւ :
 ցըցընօղ . նշան . օրինակ . գըրի ցանկ :
 ափեղցըրփեղ կենալ . թուլնալ . անառակ ըլլալ :
 կենդանիներուն երկան քիթը :
 ճղքըռտեւ . բղքքտեւ :
 ցրուեւ . տարտընեւ :
 ցրուած . տարտաղին :
 ցուրտ հող փչօղ :
 ցրուիլ . տարտընիլ :
 շալ :
 գինովցընօղ խմելք . ըրագը :
 շաղ :
 Ֆէրահ . սէրին :
 ցօղ կամ ջուր ցըրցըքնեւ . թըջեւ :
 ցորենի կամ գարիի և խոտերու խալէմը :

Ի

Ի յիւծիւ .
 Իլուսեւ .

զապունըանմաք . խրալանմաք :
 հուսեւ :

Փ

Փախուստ .
 Փախատական . }
 Փախատակայ . }
 Փակակալ .
 Փակաղակ .
 Փականք .
 Փակեւ .
 Փակեղն .
 Փաղաղեւ .
 Փաղանգ .
 Փաղառեւ .
 Փաղաքշեւ .
 Փաղաքուշ .
 Փամփուշտ .
 Փայլակին .
 Փայլատակեւ .
 Փայլիլ .
 Փայծաղն .
 Փայտակերտ .
 Փայտահատ .
 Փայտատ .
 Փայփայեւ .
 Փանաքի .
 Փասպար .
 Փասպարիլ .

փախչիլը :
 փախչօղ . գաչկըն :
 բալլեքը պահօղ . եկեղեցական :
 սիւրկիւ . մանտալ :
 կղպակ . սիւրկիւ :
 գոցեւ . գափտմաք :
 գլուխը գնելու բան :
 երեւ . մըրկեւ . գալուրմաք :
 թապուր . պէօլիւկ . տեսակ մը զօրաց :
 Շողվեւ . մէկ տեղ կըքեւ :
 շողքքորթեւ :
 շողքքորթօղ . խօշքիշի :
 գալարուշտ :
 կածկըտուք . շիմէկ :
 կածկըտալ . փալփըլալ . չադմաք :
 փալփըլալ . փառլամաք :
 տալագ :
 փատե շինած :
 փատ կոտորօղ . օտուն եարըճը :
 պալթայ . գաղմա :
 շոյեւ . անուշ բունեւ . սիրով հոգալ :
 խեղճ . ցած . սեֆիլ . փուճ . Փագըր :
 լեռնեղու ծակէր . փոսէր . դօվուգ :
 փոսնալ . կոշկըռկիլ :

Փառարանել .
 Փառազուհն .
 Փառամոլ .
 Փառաարուհի .
 Փասաղի .
 Փասա .
 Փաստարան .
 Փասքուս .
 Փարազուհն .
 Փարախ .
 Փարատել .
 Փարեղի .
 Փարթամ .
 Փարիլ .
 Փարախ .
 Փասփաքիլ .
 Փասփիականց .
 Փասփիկանունդ .
 Փասփիկասուն .
 Փասփիկավանկ .
 Փասփիկուհի .
 Փեթակ .
 Փեղկ .
 Փեռեկտել .
 Փեսաւէր .
 Փետել .
 Փետուր .
 Փետրալից .
 Փերեղակ .
 Փերեհեթել .
 Փերթ .
 Փիթիլ .
 Փիղ .
 Փլուզանել .
 Փղձկիլ .
 Փղտիկեայ .
 Փշաբեր .
 Փշատ .
 Փոխաբերել .
 Փոխադարձ .
 Փոխադրել .
 Փոխակերպել .
 Փոխահասարկ .
 Փոխան .
 Փոխանակ .
 Փոխանակաւ .
 Փոխանակել .
 Փոխանակ զի .
 Փոխանորդ .
 Փոխանորդել .

փառաւորել, փառք տալ :
 քիչիզատէ :
 փառասէր . փառքի ետեէ էյնող :
 փառք տալը :
 փառաւոր . միւքէլէֆ . քերլամէլի :
 պատճառ . սէպէպ . հայ :
 կրեն տավան առջ աւնող , շիրէթ :
 լաֆիտան . կէվէզէ , եանդազ :
 նոյն որ փառազն կամ փառազուհն :
 դոմ . աղբ :
 հեռըցընել . տարտընել . տաղթմայք :
 գրկելու . սիրելու . բազձալի :
 հարուստ . զէնկին :
 գրկել . փաթթըլիլ . սլլըլիլ :
 սահման մը ճամփայ :
 բազձալ . ուղել . հասրէթ չէքմէք :

}

նազիք պահված . նազիք մեծցած . զէֆքճի :

ձայնը խօսվածքը անուշ . նազիք :
 կահիզուհի . նազիքուհի . զէֆք :
 մեղուանոց . առը գօզանը :
 գանաստ :
 փաշատիլ . ֆրգայ ֆրգայ էթմէք :
 այլադճը :
 փեթթել . եօլմայք :
 թեպուր . թիւյ :
 թիւյիլ :
 ագտեր . եայմաճը . չէրլի :
 ձեռլընէրը շարժելով , քէսլոմ ծախելով քալել :
 կտոր . ֆասլայ :
 բացվել . ծաղկիլ . ֆիլեզէնմէք :
 ֆիլ :
 փլցընել :
 սիրտը լեցուիլ :
 ֆիլ տիշեի :
 փուշ բերող :
 կյտէ :
 ուրիշ տեղ բերել :
 մուգասպէլէ :
 ուրիշ տեղ տանիլ :
 փոխել . ուրիշ թիւրիւ ընել :
 առած փոխ ըստակը վճարող :
 տեղը :
 փոխն 'ի փոխը . լէօպէթիլէն :
 բանի մը հետ փոխել , տելիլ տօգուշ էթմէք :
 անոր համար որ . չիւնքի :
 վէքիլ :
 մեկի մը տեղ անցնիլ :

}

Փոխառու .
 Փոխատու .
 Փոխատրել .
 Փոխարէն .
 Փոխարինել .
 Փոխարկել .
 Փոկ .
 Փող .
 Փողահար .
 Փողէլ .
 Փողոտել .
 Փողոց .
 Փաղփղողիլ .
 Փոյթ .
 Փոյթեռանդն .
 Փոյթ ընդ փոյթ .
 Փռչի .
 Փռչոտիլ .
 Փորագրել .
 Փորանկեալ .
 Փորեղեկ .
 Փորձ .
 Փորձանք .
 Փորձել .
 Փորտախք .
 Փորոք .
 Փուլթալ .
 Փուլթանակիլ .
 Փուլթապէս .
 Փուլթով .
 Փունջ .
 Փուք .
 Փոփոխ .
 Փոփոխել .
 Փոքր .
 առ փոքր փոքր .
 Փոքրագոյն .
 Փոքրել .
 Փոքրիկ .
 Փոքրմանց .
 Փոքր կնչ .
 Փոքր ՚ի շատէ .
 Փոքրողիլ .
 Փոխթ .
 Փախիլ .
 Փրկանք .
 Փրկարար .
 Փրկաւէտ .
 Փրկչական .
 Փրփրալ .

փոխ առնող :
 փոխ արվող :
 փճարել . դարձրնել :
 մուգապէլէ :
 մուխապէլէն ընել :
 փոխել . դարձրնել :
 կաշիէ կապ . դայիշ :
 շլէք . սողաղ . սօռու . ըստակ :
 սօռու չալող . դուրնաճի :
 սօռու կամ դուրնայ չալել :
 վիզը կարել :
 սօզադ :
 փալփրլալ . եսլարրլանմաք :
 շուտ . հոգ . դայրէթ :
 մուգայէթիլ :
 շուտ շուտ . խխտ արտորնօք :
 թօղ :
 թօղտալիլ :
 փորելով գրել . փորվածնէր բանիլ :
 թօռի պէս հիւսած :
 տես փերեզակ :
 դուլար եկած եփած (մարդ) . թէրճիւպէ :
 դար . պէլայ :
 թէրճիւպէ էթմէք . դալը էթմէք :
 փորին մէջի եղածնէրը :
 գօլուդ . արալըդ :
 արտորալ . ջահա ընել :
 արտորնօք . հարպիճէ :
 տէստէ . տէմէթ :
 քէօրիւկ .
 փոփն ՚ի փոխը :
 փոխպուտել :
 սլզոիկ . քիւչիւկ :
 քիչ քիչ . կամաց կամաց :
 խխտ սլզոիկ . քիւչիւճիւկ :
 ածիլել . թրաշ էթմէք :
 սլզաբտիկ . քիւչիւճիւկ :
 խելքը կարճ :
 քիչ մը :
 քիչէ շատէ . կարճըճուկ :
 ճանարդ . եայան . սապրալդ . հափիփ :
 խօփր . գէմպիլ :
 փթթիլ . չիւրիւմէք :
 իր աղատիլուն գինը :
 փրկող . աղատող :
 փրկչին ըայրիս :
 փրկիլիլ . քէօփիւրմէք :

Փրփրեւ՝
Փքանալ .
Փքին .

սէմիզ օթու :
ուռիլ . դուռղնալ . հպարտանալ :
նեա . օգ :

Ք

Քակել .

ավրել . երգմաք . սեօքմէք :

Քակաել .

խիստ ավրել . խիստ քակել :

Քաղել .

ժողվել . նեղցրնել . սպակեցրնել :

Քաղց .

անօթիութի . աճլըդ :

Քաղցիկ .

կերցաւ . շիրփիէնէ :

Քաղցնուլ .

անօթենալ :

Քաղցու .

չբայ :

Քաղցր .

անուշ :

Քաղցրահին .

ձայնր անուշ :

Քաղցրանուագ .

խայտէն անուշ :

Քաղցրուտայց .

անուշ խօսքերով սորվեցրնօղ :

Քամահել .

քամահրել . վար զարնել :

Քայքայել .

խիստ ավրել . վիջրնելով տարաղնել :

Քանդակ .

փորուած :

Քանդակագործ .

փորօղ . օյմաճի . մարանկօղ :

Քանդակել .

փորելով սլատիկեր կամ արձան շինել . օյմայ հանել :

Քանդել .

փլջրնել . ավրել :

Քանդի .

ղէրէ :

Քանիօն .

ինչդատար :

Քանցել .

ճիւղէրը վար տալ . կտրրտել :

Քանքար .

ըստրիկ չափմունէ :

Քաջ .

կտրիճ . աղէկ . խիստ . պինտ :

Քաջագօտի .

խիստ արի . բանը շուտ տեսնօղ . համարաթ :

Քաջազարմ .

քիշիզատէ :

Քաջագուն .

սիրտ տալ :

Քաջալերել .

խիստ ուժով :

Քաջակորով .

խիստ հմուտ . վուզուք :

Քաջահմուտ .

ամուր ձան ունեցօղ :

Քաջահնչօղ .

քէսկին ճէնկճի :

Քաջամարտիկ .

էփի էշկեարէ :

Քաջայայտ .

քիշիզատէ :

Քաջատոճմիկ .

կայսր :

Քաջ արանց .

կարըճուի . աղէկուի . աղնուութի :

Քառ .

չորս :

Քառաթեւ .

չորս թեւով :

Քառակերպեան .

չորս երեսէ :

Քառակուտի .

չորս քէօշէլի :

Քառամանեակ .

կերտաներթս :

Քառեակ .

չորս :

Քառորդ .

չէյրէկ :

Քարագործ .

թաշճի :

Քարաժայռ .

գայալըդ . սարփի :

Վարակոյի .	Թաշնի :
Վարաձիգ .	բար նեւող :
Վարայր .	բարէ մաղարայ :
Վարանձաւ .	բարէ մաղարայ , բարէ լէս . :
Վարավէժ .	բարի վրայ ըյնող :
Վարբ .	մեծ օձ :
Վարտէղ .	Թուղթ :
Վարտուղար .	բեւթիւլ :
Վաւ լիցի .	լա՛ թէշպի՛ն :
Վաւեւ .	ա՛յի էթմէք :
Վեղէն .	բէնէ :
Վեռայր .	էնիլտէ :
Վեռի .	տայի :
Վեռորդի .	բրօջ տղայ . եէկէն :
Վերթող .	բերական . բանաստեղծ . շայիր :
Վերծոււ .	փատը կեղզիէ :
Վեցեւ .	կարել . զատել :
Վթթեւ .	աչքը բանալ գոցել :
Վիւ .	սելէն :
Վիւք .	տամազ :
Վինախնդիր .	հայֆը առնող :
Վծնեւ .	շողքորդեւ . բսլիւ :
Վլանց .	վեշ . էթէկ :
Վլամիթ .	բերաբէ :
Վնար .	չաղք :
Վննեւ .	} վնտուտել . Թեֆալը էթմէք :
Կ՝ Վննին մտանեւ .	
Վնքչեւ .	նաղիք բռնեւ . շջեւ :
Վնքուշ .	նաղիք :
Վոյին .	բուկինը :
Վուրձ .	հարար :
Վուրմ .	կոսպաշտնէրուն . քահանան :
Վսակ .	բէտէ :
Վստմիւ .	սահմակիւ . փշաքաղիւ :
Վրէական (յանցանք) .	Թագաւորի դէմ եղած (սուչ) :
Վրթմնջեւ .	ճշգրտաւ . տըրտըտաւ :
Վրձազգեստ .	} խարար հագած :
Վրձազգեստ .	
Վրմասեւ .	կոսպաշտնէրուն միւֆաին :
Վրբում :	զաֆրան :

Օ

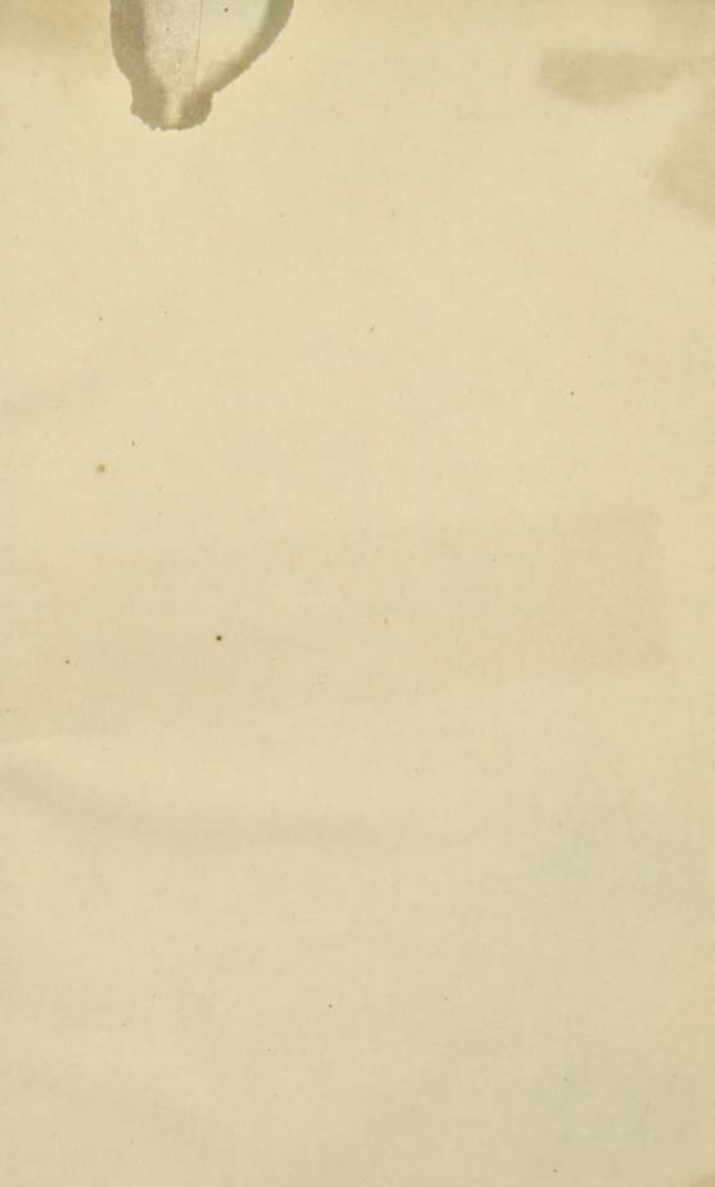
() Գնական .	եարտըմճը :
Օդնեւ .	եարտըմ , խմատ էթմէք :
Օգոտափառ .	միւքէլէֆ :
Օգուտ .	չահ . խել մը :
Օգտակար .	ֆայտալը . հասիւթիլ :
Օգտել .	ֆայտա ընել :

Օգ .	Հալա . բասուճ :
Օգաթնիչ .	Հավայէն թուչող :
Օգասպարիկ .	
Օգիբ .	ոչխարներ :
Օթագայիլ .	դճմամբ :
Օթեանիլ .	
Օթոց .	քերաքէ . եղմուրուգ :
Օժանդակիլ .	եարարմ ընել . սիփեր ըլլալ . սիրա տալ :
Օժիտ .	սլաղչիչ . հէտիէ . ճէհէղ :
Օճանել .	օճել . քսել . ծեփել :
Օձ .	օձ . երբան :
Օձաջամբ .	օձէն կերցուցած :
Օձիբ .	եադայ :
Օղամանեակ .	Հալիայ :
Օղի .	ըրագը . իգսիր :
Օճան .	իմտատ . ճար . բարի գործք . էրբեան . մուրվէթ :
Օճառ .	սատոն :
Օճիռ . կամ Օճիր .	մեծ չարագործուի :
Օն անդր .	նծ չքնէ . տար կորու :
Օշարակ .	չէրպէթ :
Օշինդր .	փելլին :
Օտարատեսուչ .	օտարի բանին աչք տնկող :
Օտարընկալ .	օտարը խասուլընող :
Օտարոտի .	եապանի :
Օրէնսգէտ .	օրէնքը գիտցող :
Օր ըստ օրէ .	ամմէն օր . օրէ օր :
Օրէնսդիր .	նոյն որ Օրինագիր :
Օրինազանց .	օրէնքը չիպահող :
Օրինական .	օրէնքի վարդապետ :
Օրինակի աղագալ .	ինչպէս :
Օրինակ իմն .	
Օրինասաչ .	օրէնքը սահող :
Օրինաւոր .	օրէնք ունող . շէրան . հախ . ճայիզ :
Օրիորդ .	կոյս աղջիկ :
Օրհաս .	էճէլ .
Օրհնաբանել .	օրհնել :
Օրօրոց .	սկիզբի :
Օրտել .	բաժնել . զատել :

Վ Ա Խ Ճ Ա Ն

Kazice
Meynove } 1822

Ի՞նչ է Երվանդի և Կոնստանդինի
29/1.428.

